

11312

concl. 1804

plano.

S V M M A
O M N I V M
C O N C I L I O R V M,
A S A N C T O P E T R O
V S Q V E A D P I V M

Quartum Pontificem,

Omnibus Sacrae Scripturae studiosis utilissima.

Authore F. Bartholomæo Carranza
instituti S. Dominici,

THEOLOGIAE PROFESSORE.

Proverb. 8.

QVI AGVNT OMNIA CVM CONSILIO.
reguntur Sapientia.

FACULTAD
DE
TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BILBAO

VENETIIS,

Apud Hæredes Petri Dehuchini.

M D LXXXVII.

QVAE IN HOC VOLVME
continentur.

Canones Apostolorum.

Summa omnium Conciliorum, in qua hi canones
adiecti sunt.

Canones sextae synodi generalis.

Septima synodus generalis, & canones eiusdem.

Octava synodus generalis, & canones eiusdem.

Canones Concilij Ephesini generalis.

Decretalis Martini quinti, & Calisti tertij de annui
census licita emptione & venditione, expli-
catio.

AD MODVM ILLVSTRI
ET PRAECLARO

D. DIEGO HVRTADO MEMDOCA,

Apud Remo. Venetorum Oratori, & in sacrosancta
Synodo Tridentina Caesarea Maiestatis

Vicegerenti.

F. Bartholomæus Carranza Miranden.
Instituti S. Dominici. S. D.

Cum in mecum hisce diebus voluere me Diego, ma-
gnum & nobilitatis & studiorum decus, &
vostre laus Hispania, quid mihi potissimum
agendum foret, dum Deus Opt. Max. viam
atque ostendit Concilio futuro, si quando,
nunc admodum necessario, in tantis ecclesia
precellis & vita multis subijt animarum, relegere maiorum no-
strorum acta in concilijs antiquioribus. Et pudit me, ut inge-
nue fatear nostrorum morum expere, librum in sinum subin-
de repetens. Et à quanto cultum decedimus, in segetem &
oscitantiam nostram in gentem à Christo & redemptam, & sa-
lam rerum dominam. Vbi illo charitatis ardor, Vbi animus
et ovis & pueri & aplice & vbi dolorum & mortis contemptus
dum gregem traditum custodirent. Denique nihil fore conue-
nit presenti rerum statui, si quis attentius conferat cum illo
quem cernere licet in scripturis conciliorum. Quod ut facilius
contemplari possem, excerpti epitomen quandam collatione ex-
emplariorum tum Latinorum, tum Graecorum quoad eius fieri
potuit. Quam quum vilem fore multis arbitraret, ne idem il-
lis suberendum esset fastigij & laboris, praesertim quibus aut
euellere non uacat, aut comparare non possunt tantum libro-
rum sarraginem, & re communi me facturum putavi, si quod
mihi sudarum, omnibus imperarem. Proposui vero aliquot qua-
stiones, velut operis praecursor, necessarius, ut fallor, tractatu-
ris Germania praefes. Itaque sub tuo nomine editur hoc quic-
quid est libelli, tum ut studiosis vel ob hoc sit in pretio, tum ut
tibi, cui omnia debeo, incipiam nouo aere obligari. Si sensero ea
suscepisse fronte, qua vel minutissima, qua tamen ad rem liti-
tariam pertinent, amplecti soles. Vale in Christo Iesu.

A 2 DIE-

DIEGVS HVRTADVS
MENDOCA,

F. Bartholomæo Miranda.

Ulcrum est aliquid in dicendo posse, quo ab hominibus laude dignis approberis: pulchrius ea quæ mente conceperis, orationeque expresseris, scripto me diocriter explicare: pulcherrimum, orationi, atque scripto studium & laborem adiungere, ne aliquid deesse videatur, quo minus & bonis viris, & multis admirationi sis. Horum primum, cuius quidem velut parentes, altricesque sunt prudentia & eloquentia, te penitus consecutum fuisse, locupletissimi testes esse poterunt, qui te Bartholomæe Miranda, vel in sacrarum literarum Gymnasio (quas publicè profiteris) vel in publica concione audiuerunt: vltimum vero, quod semper cum medio coniunctum est, tum multis alijs, cum hoc edito libro, in quo breui compendio, Conciliorum prolixitatem circuncidisti, ita ut multa in eorum libris abundare, in hoc nihil deesse ostenderis, in hoc nihil deesse ostenderis, adeo præstitisse visus es, ut prudentissimi viri in eligendo, magni Oratoris atque Philosophi in disponendo, maximi Theologi in considerando, atque declarando quæcunque legentibus impedimento, ob difficultatem, obscuritatemque futura forent, partes compleueris. Quod autem nomen meum in tuis scriptis & conspici & legi voluisti, maximas tibi gratias ago. Vale. Nonis Ianuarij, Venetijs.

INDEX
PONTIFICVM
ROMANORVM
ALPHABETICVS.

A, Primam Pagellæ faciem, b, secundam indicat.

Deo datus .	Secundus	217. a
193. a	Tertius	241. b
Adrianus primus	Quartus	255. b
221. b	Quintus	256. a
Secundus 245. a	Sextus	256. a
Papa 107	Septimus	256. b
Tertius 253. b	Octauus	256. b
Quartus 258. b	Nonus	256. b
Quintus 266. a	Decimus	257. a
Sextus 292. a	Vndecimus	267. a
Agapetus primus 129. b	Duodecimus.	268. b
Secundus 256. a	Bonifacius primus	91. a
Agatha 193. a	Secundus	128. b
Alexander primus 12. a	Tertius	162. a
Secundus 257. b	Quartus	163. a
Tertius 258. a	Quintus	165. a
Quartus 265. a	Sextus	255. b
Quintus 269. b	Septimus	256. b
Sextus 287. a	Octauus	266. b
Anacletus 10. b	Nonus	268. b
Anastasius primus 76. b	Calixtus primus	14. b
Secundus 123. a	Secundus	258. a
Papa 50.	Tertius	284. b
Tertius 226. a	Christophorus	256. a
Quartus 238. b	Clemens primus	9. b
Anicetus 131. a	Secundus	257. a
Antherus 16. a	Tertius	258. b
Benedictus primus 128. a	Quartus	265. b
152. b.	Quintus	267. a
	Sextus	268. a

INDEX

Septimus	293.a	Honorius primus	165.a
Cleus	96	Secundus 258.a Tertius 265.a	
Gelasius primus	91.b	Quartus	266.b
Secundus 258.a Tertius 265.b		Hormisla	126.a
Quartus 265.a Quintus 266.b		Innocentius primus	81.a
Conon	217.b	I Secundus	258.a
Constantinus primus	217.b	Tertius 259.a Quartus 265.a	
Secundus	221.b	Quintus 266.a Sextus 268.a	
Cornelius	17.b	Septimus 268.b Octavianus 287.a	
Damasus primus	60.b	Ioannes primus	128.a
Secundus	257.a	Secundus 129.a Tertius 132.a	
Densodis	163.a	Quartus 130.b Quintus 217.b	
Dionysius	18.b	Sextus ibid. Septimus ibid.	
Donus primus	193.a	Octavianus 241.b Nonus 253.b	
Secundus	259.a	Decimus	253.b
Eusebius	14.a	Vndecimus	256.a
Evaristus	11.a	Duodecimus	ibidem
Eugenius primus	187.b	Decimus tertius	ibid.
Secundus 241.a Tertius 258.a		Decimus quartus	ibid.
Quartus	280.a	Decimus quintus	ibid.b
Eusebius	25.a	Decimus sextus	ibid.b
Eutychianus	19.b	Decimus septimus	ibid.
Abianus	16.a	Decimus octavius	ibid.
Felix primus	18.b	Decimus nonus	ibid.
Secundus 57.a Tertius 120.a		Viginti	ibid.
Quartus	128.a	Viginti primus	ibid.
Formosus	255.b	Viginti secundus	266.a
Aius	19.b	Viginti tertius	268.a
Gelasius 1.	121.a	Viginti quartus	269.a
Papa	49.	Iulius primus	47.a
Secundus	258.b	Secundus 287.a Tertius 308.b	
Gregorius primus	112.b	Andus	256.a
Secundus 217.b Tertius 218.a		Leo primus	101.b
Quartus 241. Quintus 136.b		Secundus 193.a Tertius 235.a	
Sextus 237.a Septimus 237.b		Quartus 241.b Quintus 255.b	
Octavianus 258.b Nonus 265.a		Sextus 256.a Septimus 258.a	
Decimus 265.b Vndecimus 268.b		Octavianus ibid. Nonus 257.a	
Duodecimus	268.b	Decimus	287.b
Isti	12.b	Ilbarius	36.a
Hilarius	119.b	Linus	96

Lucius

INDEX

Lucius primus	18.b	Siricius papa	63.b
Secundus 258.a Tertius ibid.b		Sisinnius	217.b
M Arcellinus	20.a	Sixtus primus	12.a
Marcellus	21.a	Secundus 18.b Tertius 96.b	
Marcus	46.b	Quartus	286.a
Martinus primus	181.a	Stet	13.b
Secundus 253.b Tertius 256.a		Stephanus primus	18.b
Quartus 266. b. Papa 195.		Secundus 221. b Tertius ibid.	
Quintus	269.a	Quartus 241. a Quintus 255.b	
Melechiades	25.b	Sextus ibid. Septimus 256.a	
Nicolaus primus	241.b	Octavianus ibid. Nonus 257.a	
Secundus 257.b Tertius 266.b		Syluester primus	27.b
Quartus 266.b Quintus 284.b		Secundus 258.b Tertius ibid.	
Paschalis primus	241.a	Symmachus papa	123.b
Secundus	257.b	Theodorus primus	180.b
Paulus primus	221.b	T Secundus	255.b
Secundus 268. a Tertius 292.a		Theophorus	12.a
Pelagius primus	144.a	V Alentius papa	241.a
Secundus	153.a	Viclor primus	14.a
Petrus 9.a eius Primatus 10.a		Secundus 237.a Tertius 137.b	
Pius primus	12.b	Vigilius papa	129.b
Secundus 268.a Tertius 287. a		Vitalianus	189.b
Quartus	324.a	Urbanus primus	14.b
Pontianus	16.a	Secundus 257.b Tertius 258.b	
Romanus	255.b	Quartus 265.b Quintus 268.b	
Sabinianus	162.b	Sextus	ibidem
Sergius primus	217.b	X Iustus, vide supra Sixtus.	
Secundus 241.b Tertius 256.a		Zacharias pontifex	218.a
Quartus	216.b	Zepherinus	14.a
Souerinus	180.a	Zosimus papa	90.b
Siluerius	119.b		
Simplicius papa	120.a		

Finis Pontificum Romanorum.

A 4 INDEX

INDEX CONCILIORVM ALPHABETICVS.

	Grippinense seu Colonienſe 47.a Agathenſe 97.b Ancyranum 20.b	Chalcedonenſe 1.107.b & 111.a Colonienſe 47.a Constantinopolitan. 1. 63.a Aliud 133.a Aliud 193.b Aliud 245.a Constantienſe 269.a Libertinum 34.a Epaunenſe 123.a Ephesineum 92.b Florentinum 280.b Gangrenſe 40.b Gerundenſe 127.b Hierosolymitanum primum 9. b Secundum 54.b Hiſpalenſe primum 153.b Secundum 165.a Illerdenſe 124.b Laodinenſe 57.a Lateranenſe 181.a 259.a Maguntiacum 235.a Matifeonenſe primum 159.a Secundum 160.a Milenitanum 68.b Neocaſarienſe 26.a Nicanum primum 27.b Secundum 221.b Pariſienſe 149.b Rhegienſe 97.b Remenſe 240.b Romanum 32.b 47.a Sardicenſe 50.b Seleucienſe Arrianum 292.b Syrmieneſe 55.a 292.b Tarraconenſe 120.b Taurinatenſe 76.b Telenſe
Antiochenum Antiochenum quoddam Concil. inferum alio. Chalce. Concilij Antiochodorenſe Apoſtolorum eſeſium primum sub Petro. Aquilienſe Arauſicanum Arelatenſe primum Secundum 43.a Tertium Auernenſe Aurelianenſe primum Secundum 137.b Tertium Quartum Quintum Baſilienſe Concil. Beluacenſe Bracarenſe primum Secundum 179.a Tertium Abitenenſe Caſarauguſtanum Carpentoraſenſe Carthagin. sub Cypria. Carthagenenſe primum Secundum 67.a Tertium Quartum 71.b Quintum Sextum Septimum ibidem. b	47.a 14. 51 163.a 101.a 101.b 39.a 107.a 143.b 126.b 139.a 144.a 151.a 276.a 292.b 176.b 192.a 187.b 127.b 109.b 18.a 45.a 68.a 77.a 91.a ibidem. b	

INDEX

Telenſe 64.a Toletanum 1. 78.a Secundum 129.a Tertium 154.b Quartum 168.a Quintum 171.a Sextum 175.a Septimum 180.b Octauum 183.a Nonum 184.a Decimum 186.a Vndecimum 189.a Duodecimum 215.b Decimum tertium 217.b Triburienſe 253.b Tridentinum 293.a & deinde Turonenſe primum 119.b Secundum 146.b Vallentinum Gallia 63.a Valentinum Hiſpa. 125.b Vaſenſe 105.b Veneticum 119.a Vormacieneſe 239.b Vienneneſe 267.a 292.b	Constantinop. primum 63.a Vallentinum Gallia 63.a Telenſe 64.a Carthagin. secundum 67.a Carthagin. tertium 68.a Carthagin. quartum 71.b Taurinatenſe 76.b Carthagin. quintum 77.b Toletanum primum 78.a Milenitanum 86.b Carthagin. sextum 91.a Carthagenenſe ſeptimum ibid. b Ephesineum primum 92.b Rhegienſe 97.a Agathenſe ibidem. b Aquilienſe 101.a Arauſicanum ibidem. b Vaſenſe 105.b Carpentoraſenſe 106.b Arelatenſe tertium 107.a Chalcedonenſe 107.b 111.a Veneticum 119.a Turonenſe ibidem. b Tarraconenſe 120.b Epaunenſe 123.a Illerdenſe 124.b Valent. Hiſpania 125.b Aurelianen. primum 126.b Gerundenſe 127.b Caſarauguſtanum ibidem Toletanum secundum 129.a Constantinop. tertium cum alijs illud concernantibus 131.a Aurelianenſe secundum 137.b Aurelianen. tertium 139.a Auernenſe 143.b Aurelianen. quartum 145.a Turonenſe secundum 146.b Parienſe 149.b Aurelianen. quintum 151.a Hiſpa.
--	---

CONCILIO- rum ordo.

Hierosolymitanum primum 9.b Chartagin. de rebap. 18.a Ancyranum 20.b Neocaſarienſe 26.a Nicanum 27.b Romanum 32.b Liberrinum 34.a Arelatenſe primum 39.a Gangrenſe 40.b Arelatenſe secundum 43.a Carthagenenſe primum 45.a Romanum aliud 47.a Colonienſe 47.a Antiochenum 47.a Sardicenſe 50.b Hierosolymit. secundum 54.b Syrmieneſe 55.a Laodicenſe 57.a	Constantinop. tertium cum alijs illud concernantibus 131.a Aurelianenſe secundum 137.b Aurelianen. tertium 139.a Auernenſe 143.b Aurelianen. quartum 145.a Turonenſe secundum 146.b Parienſe 149.b Aurelianen. quintum 151.a Hiſpa.
---	--

INDEX

Hilari septimum	153.b	Adulterium penitentia	23. a
Toletanum tertium	154.b	Et 240.a	
Mansiense primum	159.a	Actius haresiarcha	56.b
Mansiense secundum	160.a	Abbas Ioachim damnata opi-	
Hispanense	165.a	nio	239.b
Toletanum quartum	168.a	Alea clericis interdicta	210.a
Toletanum 5.	175. a	In altaris sacramento quid of-	
Toletanum 6.	ibid.	ferendum	69.b
Bracaren. 1.	176.b	Anabaptistarum error	267.a
Bracaren. 2.	179.a	Anima hominis unica	258.a
Toletanum 7.	180.b	Et 267.a	
Lateranen. 1.	181.a	Annuntiatio dominica	186.a
Toletanum 8.	183.a	Apocalypsis Ioannis	170.a
Toletanum 9.	184.a	Aqua benedicta	12.a
Toletanum 10.	186.a	Archiepiscopi Toletani digui-	
Cabilon.	187.b	tas	217.b
Toletanum 11.	189.a	Ab Arrianis decem concilia ce-	
Bracaren. 3.	192.a	lebrata	292.b
Constantinop. aliud 193. b	203.a	Articuli Ioannis Viclef Et	
Toletanum 12.	215.b	Ioannis Huss damnati	256.b
Toletanum 13.	217.b	Et 271.b	
Nicanum 2.	221.b	B aculus signum dignitatis	
Maguntiacum	253.a	pastoralis	247.b
Formacion.	239.b	Baptismus 45. a 169. a 244.b	
Constantinop. aliud	245.a	Berengarii palinodia	237.b
Triburiose	253.b	Bis ordinari presbyter aut ba-	
Vienacense	267.a	pizari non debet	6.b
Constantien.	269.a	C alendarium Ianuarij ob-	
Basiliense	276.a	servatio suscitatio 49. a	
Formentinum	280.b	Canes venaticos sacerdotes ne	
Tridentinum concilium 293. a		habeant	100.b
R E R V M I N H A C		Canonica scriptura	60.b
summa Conciliorum ma-		Canonice institutio	213.a
xime insignium, Index		Cardinales Papa assistat	280.b
Alphabeticus.		Cardinalibus attributa Ponti-	
A ren sacerdotij origo 10.		fici eligendi auctoritas	237.a
b. 166.b		Carnium esus in quadagesi-	
Abramatio hereseos	260.b	ma vetitus	184.a
Abraham primus vocatus pre-		Carthusiani	217.b
byter.	10.a	Catechumenorum promotio ad	
		episc-	

INDEX

episcopatum	247.a	Concilium sine Romani Pon-	
Cereus paschalis	169.b	tificis auctoritate irritum	
Chorepiscopi	61.b	25.a	
Christina	18.b. 27.b. 79.b	Concilia decem ab Arrianis ce-	
Christi una subsistentia est Et		lebrata	292.b
persona 136.a. una Et ado-		Concilia Metropolitanorum a	
ra.	ibid.	nua	138.a
Christi natura dua, una perso-		Concilia varia	292.a.b
na	167.a	Confessio cui facienda	286.a
Christi una persona, tres sub-		Confirmatio	25.b. 282.b
stantia	190.a	Coniugia Christiana	11.a
Christi incarnatio	189.b	Consanguinei ne matrimonio	
Christi voluntas unica ne, an		iungantur	14.b
plures	201.b	Constantinus Imp. bap.	27.b
Christus ut pingendus	213.a	Crupula clericis vitanda	19.b
Christus Et eius Discipuli ha-		Curia a cruore dicta	33.b
bebant aliquid proprium		Curiam ne frequentent Eccle-	
266.a		siastici	ibidem.
Cisterciensis ordo	257.b	D emoniacos se simulant	
Clericus coram seculari iudice		ut castigandi	210.b
ne continetur	263.b	Decimarum exolutio	161.a
Clerici acephali	276.b	Dei verbum quomodo incarna-	
Clerici Et monachi singuli cu-		tum	215.b
bent	148.a	Dimitte nobis debita nostra, et	
Clerici ne negotientur	35.a	iusti vere dicunt	88.a
Clerici sine formatis ne pere-		Dionysius Arcopagita	128.b
grinantur	89.b	Diversitas in religione probi-	
Iudicis spectaculis ne inter-		bita	170.a
sint	60.a	Domin. diei observat.	141.a
Clerici deserendus honor	162.a	Et 166.b	
Clericis gravamina non impo-		Domus Episcopi qualis esse de-	
zenda sine consilio Et permis-		beret	162.a
su Pontificis	263.b	E cclēsie facultas quadripa-	
Clericis mulierum consortia in-		terdicta	33.a
terdicta	18.a	Ecclesia Romana laus	18.a
Celibatus sacerdotum	67.b	19.a 27.a	
Coma clericis interdicta	13.a	Ecclesiarum restauratio ut fa-	
Cōceptio Maria virginis	279.b	cienda	130.b
Concilium prophanum in Nā-		Ecclesiarum servi à publicis	
can ciuitate	36.b	angarijs immunes	158.a
		Ecclesia.	

I N D E X

Ecclēstia res non prophanan-
da 12.b
Ecclēstia a secularib. ne in-
dicentur 161.a
Episcopalis sedes ut consuetu-
da 219.b
Episcopatus precio non compa-
randus 149.b
Episcopus a quibus excoisandus
& ordinandus 2.a
10.a 30.a 32.b. 150.b
Episcopus consecrandus qua nos-
se debent 233.a
Episcopus de una parochia in
altam nō transeat 49.b 50.a
Episcopus ut ecclesiam pro alia
mutare possit 153.a
Episcopi officium predicare po-
pulo 262.a
Episcopi ordinandi examē 69.b
Episcopi defuncti haeres est ec-
clesia sua 154.a
Episcopi sententia timenda,
etiam iniusta 15.b
Episcopi femineo tactu pollui-
tur confessio 187.a
Episcopi quam venerādi 251.b
Episcoporum causa a Romano
episcopo iudicanda 51.a
Eremita 209.a
Eremitaria veritas 77.b
Eucharistia 13.b 283.a
Excommunicati vitandi 14.b
Exempti a quibus corrigantur
290.b 308.a
Exequia mortuorū 107.b 180.b
Excoislogis 240.a
Extrēma unctio 283.b
Facientes ecclesia ut distri-
buenda 33.a

Falsi testes 38.b 100.a
Festa gentiliū nec celebren-
tur 211.a
Fidelium coniugia ut iri de-
beant 11.a
Fides non contrariatur vera
288.b
Fdei expositio 134.a
Filij non contemnendi aut ne-
gligendi 42.a
Filij presbyterorum 158.b
Filiorum necatores ut punier-
di 23.a 38.a
Femina in cēmisterijs ne parui-
gulent 36.a
Femina viduitatem professā
102.b
Fortitudo Christiana 104.b
Funeris excubia quomodo cele-
branda 107.b
Galerius ruber Cardinaliū
265.a
Gentilibus desiderantibus ma-
nus imponenda 36.b
Non gloria patri, sed gloria &
honor patri, dicendum in fi-
psalmorum 170.a
Gradus ad episcopatum 20.a
Gratia, & liberum arbitrium
103.a
Gratia, & virtutes tā parvulis
quā adultis in baptismo
infunduntur 267.b
Gregoriū Nysseni authoritas de
picturis sacris 223.a
Heretici vitandi 16.b
Heretici examinandi for-
mula 275.a
Hereticorum excommunicatio
& punitio 261.a
Harsti-

I N D E X.

Hereticorum scripta ludibria,
puerilia 231.b
Hieronym. de Praga 273.b
Hispania repurgatio ab infide-
libus 175.b
Homicida voluntarij & contra
23.a 145.b
Horas canonicas dicere omit-
tentium punitio 289.b
Hospitalitas 161.b
Hymni ecclesiast. 148.b. 169.b
Iba episcopus 117.b
Idola ne vocentur sacra ima-
gines 249.a 232.a
Idololatrarum inuitorum peni-
tentia 21.b
Ieuniorum observatio 148.a
Ieunius sacrificet sacerdos 13.b
Ignorantia lingua latina an sa-
ceramenta impediat 220.b
Imagines veneranda 223.a.b
249.a
Imperatores spiritualia non at-
tollent 243.a
Imperatoris esse imperare non
imperata cuiusquam rec. ibi-
dem b
Indulgentiarum moderamen.
264.a
Ioannis de Volino doctoris Pa-
risiensis errores 266.a
Iuda 141.b. 160.a 174.a
Iura ecclesiastica non vendan-
tur 22.b
Iuramentum 13.b. 183.a
Kricleison in omnibus ec-
clesiis canatur 105.b
Laborare clericis pro victu
& vestitu permissum 74.a
Laici clericis in ecclesia ne per-
miscantur 147.a
Lanacra non debent esse com-
munia viris cum mulieribus
19.a
Lectio sacrarum literarum sa-
cerdotibus coniunctis miscen-
da 157.a
Lenarum pama 25.a
Liber arbi infirmitas 104.a
Liberti ecclesia 74.b. & 176.b
Libri canonici in ecclesia rece-
pti 8.a. 60.b. 84.a. 284.a
Litania 240.a
Lucra turpia ne sectentur cle-
rici 32.a
Ludimagistri quid suos do-
ceant 289.b
Mohometi origo, ingenium
& obitus 165.a
Malus palatus non admittit po-
testatem 243.a
Malefica mulieres 23.b
Manichaeorum haeresis 19.a
Maria verē mater Dei est
135.b
Marcus filius Petri in baptis-
mo 9.a
S. Marci corpus Venetias tran-
slatum 241.b
Martinus Lutherus 292.a
Matrimonium 284.a
Mensa Abbatis & episcopi qua-
lis 156.b. 240.b
Miraculum de hymno Sanctus
Deus, sanctus fortis, san-
ctus, &c. 133.a
Missa 2.a. 12.b. 128.b
Monachi creati episcopi ne mu-
tent vestem 252.b
Monialiū fornicaria. pama 37.a
Mo-

INDEX

Moniales ne à viro quouquam
adeantur 159.a
in quibus regantur 167.a
Monastica vita 176.a
Monasterium ut instrui debeat
110.b
Montes pietatis 290.a
Mortui nec communicandi nec
baptizandi 68.b
O 213.b
Mulierum familiaritas vitan-
da clericis 147.b
Natura & gratia quid di-
stent 147.b
Nazareni episcopi errores
278.b
Nemo est qui se possit dicere si-
ne peccato esse 87.b
Neophyti no clerici ordinantur
43.a. 17.b
Nicana synodi fides 37.b
Nihil potest homo sine Deo
104.b
Nova ciuitas nouam habeat di-
gnitatem episcopalem vel Me-
tropolitanam 208.b
Nouarum hereticus 16.a.b
Nouercam suam nemo uxorem
ducat 138.b
Nuptia in quadragesima ne ce-
lebrantur 125.b. 243.a
Nuptias excoerant, anat. 41.a
Oblata ecclesia nullus au-
ferat 143.a
Oblatio panis & vini domini-
cis diebus facienda 17.b
Oblaciones fidelium ut dispen-
sanda 13.a
Odis publicis dissidentes, ab
ecclesiasticis conuenientibus

arcendi 44.b
Officiales libelli 282.b
Officii ecclesiastici diuersitas
pernitiosa 168.b
Operibus bonis ut debeant mer-
ces 104.b
Orandi atque psallendi vnus or-
do seruetur 127.b
Oratio dominica 127.b. 169.b
Oratio in altari semper ad pa-
trem dirigatur 62.b
Oraciones ecclesia ne contem-
nantur 41.b
Orandi adus nemo nisi qui nouit
psalterium 183.b. 233.a
Ordines ecclesiastici 71.b. 72.a
Ordinis Sacramentum 283.b
Papa nomen in missis recitan-
dum 106.b
Pascha 14.a. 144.b. 160.b
Patriarchalium sedium ordo
261.b
Patris & filij aequalitas 10.b
Pauli locus explicatus 51.b
Pauperes suos unaqueque cui-
tas pascat 147.a
Peccatum in spiritum Sanctum
103.b
Peccati purgatio ut fiat 143.a
sine peccato nemo est 87.b
Persecutio ecclesiarum 49.a
Persecutio maxima in ecclesia
56.b
Persona vna est Christus 136.a
Privilegia hypocritica 36.a
Petrus & Paulus vna die possi-
11.a
Petrus Oxoniensis articuli dam-
nati 286.a. eiusdem abiuratio
161.b

Phetii

INDEX

Photij synodi reiecta 292.b
Phrenetici interdum absoluen-
di & communicandi 75.a
Pictura ecclesiastica 213.a.
215.a. 226.a
Pnitentia 281.a
Poetis studium quantum clari-
cis permittum 289.a
Polychronij heretici infamia
201.a
Pontifex Deo acquiescere de-
bet, non carni & sanguini
261.b
Pontificis idololatra peniten-
tia 20.a
Preceptorum munus 287.b
Pradicare nemo presumat inuis-
sus 261.b
Predicadores que predicet qua-
non 291.a
Praefationes in missa 153.b
Prælati à subditis reprehendi
non debent 242.a
Prælati non detrahendum 11.a
Peccet ecclesia ut facienda 68.
d. 88.b.
Presbyter quis sit 10.a
Presbyteri filiorum Aaron ge-
stant figuram 166.b
Principes quid iurare debeant
261.a
Processio Spiritus sancti 265.b
Prophecia non prohibenda
291.a
Psallendi observatio 148.b
Psalmi non confundendi 18.a
Purgatorium 281.a
Quastores elemosinarum
modesti sint & distim.
204.a

Quadragesimalis ieiunium 12.
b. 180.a
Quarta generatio nuptias non
patitur 239.a
Quatuor temporum observatio
237.b
Raptores pena 137.a
Rebaptizati 125.a. 244.b
Reccardi regis Hispan. pietas.
155.a
Religiosum habitum sponte so-
mel susceptum nullus dimittat
176.a
Reliquia sanctorum 223.b.
232.a
Resoluentia Episcoporum 53.a
Resurrectionis articulus 190.a
Reges olim iidem & sacerdotes
quidam erant 122.a
Regum Hispania iuramentum
in auspicio regni 175.b
Regiones quando celeb. 124.a
Romana sedes à nemine iudi-
catur. 222.a. nisi in casu ha-
res. 247.b
Romana sedis prestantia 11.a
14.b. & 131.a
Romanus Episcopus iudex im-
mediatus post Deum 113.b
successor Petri, & Christi vi-
carius est 281.a
Sacerdos ne solus sacrificet
12.a
Sacerdotis occisor ut poeniteat.
240.a
Sacerdotes cui dicitur presbyteri.
10.b
Sacerdotes & Episcopi à deo in-
stituti 10.b. pro meritis ple-
bis dantur 11.a
Sacerdotes

I N D E X

Sacerdotes mali tolerandi 17. a	Templarj milites 258. a
Sacerdotum coniugium 220. a	Theatrici a communione sepa- ventur 39. b. 43. a
Sacerdotum pecunia non com- parandum 149. b	Tonsura clericorum qualis 172. b
Sacerdotii origo 10. b	Trinitas in diuinis 134. b
Sacramenta eccle. 282. a & deinde	152. b. 189. a. 195. a. 213. a 259. a
Sacramenta noua legis & anti- qua ibidem & dem.	Trisagium 213. a
Sacrificia ut fiant 10. a	Tyrannum temere occidere non licet 273. a
Sancti ut filii Dei coluntur 223. b	V alens & Ursatius episcopi Arriani 56. a
Sanctimonialium raptus 150. a	Valentiniani heresis 12. b
Sanguine & suffocato olim ab- stinebant Christiani 211. b	Vasa diuino seruitio sacrata 192. b. & 254. a
Shisma. 20. annorum in ecclesia 258. b	Verbi diuini duplex natiuitas 154. b
Scriptura interpretatio unde pe- tenda 206. b	Verba Dei vnio ad carnem quo modo intelligenda 135. a
Sepulchrorum reuerentia 162. a	Vidua Christiana 76. a
Solemmitates maiores 98. b & 101. a	Virgines ante 25. annum ne con- sacrentur 68. b
Successorem sibi ne constituat Episcopus 220. a	Vultu extrema 283. b
Superstitiones et auguria 163. a	Vnum aliter dicuntur Christi fideles, aliter persona in diui- nis 260. b
Symbolum fidei diebus domini- cis in omnibus ecclesiis reci- tandum 156. a	Vxores relinquentium poena 29. a & 217. a
Symbolum Nicani synodi 32. b	Zuvinglius heresiarcha 291. b
T empla sua reliquit san- ctorum ne consecrentur 233. q	

F I N I S.

FRATER PETRVS
SOTO MAIOR,

Ad scholasticos Theologicae facultatis S. Gre-
gorij, in valle Olerana.

NON ambigo Patres optimi & ligetis,
& morum probitate insignes q̄ pro-
be noueritis omnes nostrum patrem
Bartholomaeum Mirandem, meum iam
olim, simul ac vestrum praepceptorem,
cuius quidem vel animi erga vos pro-
pensissimam beneuolentiam, vel in quotidianis sacre
Theologiae praelectionibus (dum studet maxime vo-
bis esse vsui) improbam sollicitudinem, vel in vestrae
religionis augmentum flagrantissimam charitate,
omnibus vobis multis magnisque argumentis esse
perspectam haud me clam est. Sed nunc hoc ipsum
nouo quodam officij genere nequaquam vulgari per-
noscite. Quam enim animaduertet vestrae utilitatis
studiosissimus maximam commoditatem & acces-
sionem vestris studiis adiectam iri, si lectioni assidue
diui Thomae, lectio simul Conciliorum esset adiun-
cta, quibus rebus integrum atque absolutum Theo-
logum estimare par est, nam utrunq; per se indigens,
alterum alterius auxilio eget, curauit diligentissime
omnium Conciliorum, quae hactenus apud nos ex-
tant, vastum & immensum opus, decreta in summa
quandam cogere, ut sic eadem facili opera, ac medio-
cri labore quilibet Theologiae candidatus omnium
Conciliorum notitiam, ut per necessariam, sic etiam
& laboriosissimam, & multo temporis indigentem sibi
comparare posset. Qua in re consudio & diligetia su-
datum est, id laboris & operae est insumptum, ut affir-
mare liceat, nihil, vel ad fidem, vel ad mores pertinet
magnis illis Conciliorum voluminibus contineri,
quod non sit in hac breui epitome summa cum re po-
situm. Quod ita rem habere facile comperiet, qui-
cunque

cunque (modo æquis sit arbiter) experiri volet. Vt interim taceam quod in illa effusissima Conciliorum lectione nequaquã queas ubique disgnoscere, quodnam concilium generale sit, quodve provinciale, cui Pontificis accessit autoritas, cui non accessit. Quæ ex re conciliis omnibus integram inconciliandam; stabilitatem ac fidem ad cõfirmationem dogmatum Ecclesiasticorum orthodoxi, aut demunt, aut tribuunt. At verò in hoc compedio huic rei maximè data est opera, vt ex multis coniecturis hincinde animaduertis vel ex ipsis conciliis, vel ex aliis grauissimis autoribus difficultas hæc quoad fieri potuit, sit in lucem edita. Generalia vniuersa celebrata sunt presente aliquo vicario Pontificis, Prouincialia nonnulla probauit sedes Romana, vt in suis locis iudicatum est. Cetera digna sunt, quæ probarètur, quamuis expressa approbatio Pontificis non accesserit. Hæc opera noluit vos auocare à lectione integra conciliorum: sunt enim multa in epistolis decretalibus Pontificum lectione dignissima, quæ compendio concludi non possunt: erit vobis hic labor loco Indicis, quo veterè illam, & sanctissimam Ecclesiam præsentem habere possitis, & hæc nostram cum illa conferre. Hinc vos animaduertite Patres optimi, quemadmodum oporteat vos in eum esse animatos, qui vt vobis parceret, nec saluti, nec labori pepercit suo, atque horum rerum, quo vobis compendium hoc traderet, dispendium subire non est grauatus, vt si quid minus, aut laboris, aut operæ in quotidianis lectionibus est impensum quam ipse in vestram vtilitatem cupit impendere, hic cum senectæ compensatum accipiat.

Bene valete Patres in Christo obseruantissimi.

APOSTOLORVM.

De Canonibus Apostolorum variè tradiderunt scriptores Ecclesiastici, vt diligenter annotauit Gratianus in suo volumine Decretorum, distinctione decimasexta. Quidam in totum reiecerunt tanquam Apocryphos. Alij admiserunt sexaginta, vt Zephyrinus Papa scribens Episcopis per Siciliam constitutis. Alij verò quinquaginta recipiunt, vt Leo nonus Papa epistolam Niceti Abbatis. Sexta autem synodus recepit, & probauit 85. in Canone secundo, prout in Græcis & Latinis exemplaribus feruntur. Quam synodum secutus, integros 85. Canones ex Græcis & Latinis codicibus transcripsi.

CANON PRIMVS.

Episcopus à duobus aut tribus Episcopis ordinetur.

Ca. Si archiepiscopus, &c.

Canon. 2.

Presbyter ab vno Episcopo ordinetur, & Diaconus & reliqui Clerici.

Nec episcopi.

Canon. 3. Quid offerendum sit in sacrificio altaris.

De templo ordina.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, præter ordinario nem Domini, alia quedam in sacrificio offerat super altare, id est, aut mel, aut lac, aut pro vino siceram, & confecta quedam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina contra consuetudinem Domini faciens, congruo tempore deponatur.

Sacrificiū missa à Domino ordinatum.

Canon. 4. Quæ liceant ad altare offerri.

Offerri non liceat aliquid ad altare, præter nouas spicas, & vvas & oleū ad luminaria, & thymiana, id est, incensum tempore quo sancta celebratur oblatio.

Canon. 5. Inter quos primitiæ diuidentur. Omnium aliorum primitiæ Episcopo & Presbyteris domum mittuntur, non super altare. Manifestum est autem quod Episcopus & Presbyteri inter Diaconos

CANONES

nos & reliquos clericos eas diuidunt.

Canon. 6.

*Can. iste sex
tus per duo-
decimū ca-
nonem. 6. sy-
nodi immu-
tatur.*

Episcopus aut presbyter uxorem propriā nequa-
quā sub obtentu religionis abiciat. Si verō reiecerit,
excommunicetur: si perseverauerit, deiciatur.

Canon. 7.

Episcopus aut Presbyter, aut Diaconus nequaquā
seculares curas adsumant, sin autem, eiiciatur.

Canon 8.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, san-
ctum Paschæ diem ante vernale æquinoctium cum
Iudeis celebraverit, abiciatur.

*Can. 9. Vt omnes ex sacerdotali catalogo facta
oblatione communicent.*

*Missæ & sa-
crificium &
obligatio est*

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus,
vel quilibet ex sacerdotali catalogo facta oblatione
nō cōicauerit, aut cām, dicat ut si rationabilis fuerit,
veniam consequatur: aut si non dixerit, communio-
ne priuetur, tāmquam qui populo causam lēsonis ex-
titerit, dans suspensionem de eo, qui sacrificauit, quod
recte non obtulerit.

*Can. 10. Vt sine communionis perceptione fideles
ab Ecclesia non discedant.*

De conf. d. 1.

Oēs fideles. Omnes fideles qui conueniūt in solennibus sacris
ad Ecclesiam, scripturas Apostolorum & Euāgelium
audiant. Qui autem non perseverauerit in oratione
vsque dum missa peragitur, nec sanctam communio-
nem percipiunt, velut inquietudines Ecclesiæ mouē-
tes, continentur in communionem priuari.

Canon. 11.

Si quis cum excommunicato saltem in domo lo-
cutus fuerit, iste communionem priuetur.

Canon. 12.

Si quis cum damnato clerico veluti cum clerico
simul orauerit, iste damnetur.

*Can. 13. Sine commendatitijs literis in alia
ciuitate non suscipiatur excom-
municatus.*

Si quis clericus aut laicus, a cōione suspensus, seu
communicans, ad aliam properet ciuitatem, & susci-
piatur

APOSTOLORVM.

3

piatur preter commendatitias literas, & qui suscep-
runt, & qui susceptus est, cōione priuentur. Excom-
municato verō protelatur ipsa correptio, tāmquam
qui mentitus sit, & ecclesiam Dei seduxerit.

*Can. 14. Vt propter maiorem religionis profectum
Episcopum de vna ad aliam liceat
transire Ecclesiam.*

Episcopo non licere alienam Parochiam, propria
relicta, peruadere, licet cogatur à plurimis. Nisi forte
quis cum rationabili causa compellatur tāmquam qui
possit ibidē constitutus plus lucri conferre, & in cau-
sa religionis aliquid profectus prospicere. Et hoc nō
à semetipso pertinet, sed multorum Episcoporum iu-
dicio & maxima supplicatione perficiat.

*Can. 15. Vt Presbyteris non liceat propriam
relinquere Parochiam.*

Si quis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de nu-
mero clericorū relinquēs propriam Parochiam per-
gat ad alienam, & omnino demigrās preter Episcopi
sui consensum, in aliena Parochia commoretur, hūc
vltius ministrare nō patimur, precipi si vocatus
ab Episcopo redire contempserit, in sua inquietudine
perseuerans. Veruntū tāmquam Laicus ibi cōmunicet.

*Can. 16. Episcopus, qui commemoratos in pra-
cedenti canone presbyteros admisit,
communione priuetur.*

Episcopus verō apud quem moratos esse constite-
rit, si contra eos decretam cessionem pro nihilo re-
putans, tāmquam clericos forte suscepit, velut ma-
gister inquietudinis cōmunionem priuetur.

*Can. 17. Vt non liceat bigamo gradum eccle-
siasticum suscipere.*

Si quis post baptismum secundis fuerit nuptijs copu-
latus, aut cōcubinam habuerit, nō potest esse Episco-
pus, non Presbyter, aut Diaconus, aut prorsus ex nu-
mero eorum, qui ministerio sacro desertiunt.

*Can. 18. Qui viduam in uxorem duxit, Episcopus
aut Presbyter esse non potest.*

Si quis viduam, aut eieclā accepit, aut meretrix
cem, aut ancillam, vel aliquam de ijs, quæ publicis spe
viduam,

B 3 Clacu.

CANONES.

Etaculis mancipantur, non potest esse Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus, aut ex eorum numero, qui ministerio sacro deseruiunt.

Can. 19.

Qui duas in coniugium sorores acceperit, vel uiduam fratris, vel filiam fratris, clericus esse non potest.

Can. 20.

Clericus fideiusionibus inferuiens abijciatur.

Can. 21.

D. 31. Eunuchus si per insidias hominum factus est, vel si in persecutione eius sunt amputata virilia, vel si ita natus est, & est dignus, efficiatur Episcopus.

Can. 22.

Idem. Si quis abscidit semetipsum, id est, si quis amputauit sibi virilia, non fiat clericus, quia superius homicidia est, & Dei conditionis inimicus.

Can. 23.

Ni. con. ca. 1. Si quis cum clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnetur, quia superius est homicida.

Can. 24.

Laicus semetipsum abscondens annis tribus communione priuetur, quia vite sue insidiator extitit.

Can. 25. Vt Episcopus in fornicatione deprehensus, deponatur.

D. 18. presbyter, aut diaconus. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui in fornicatione, aut perituro, aut furto captus est, deponatur, non tamen communione priuetur. Dicit enim scriptura. Non vindicabit dominus bis in idipsum.

Can. 26.

Similiter & reliqui Clerici huic conditioni subiaceant.

Can. 27. Qui clerici debeant coniugibus copulari.

In nuptiis autem qui ad clerum prouecti sunt, precipimus, ut si voluerint, uxores accipiant, sed lectores, cantoresque tantummodo.

Can. 28. Quod episcopus, aut presbyter, fideles peccantes verberare non debeant.

Episcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum percontientem fideles delinquentes, aut infideles inique agentes, & terrore ipsis per huiusmodi dolentem incurere, delicti ab officio suo precipimus: quia nusquam nos hoc Dominus docuit. E contrario vero ipse cum peccet

APOSTOLORVM.

teretur, non reperiatur: cum malediceretur, non remaledicebat: cum pateretur, conminabatur.

Can. 29.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus de positus iuste super certis criminibus ausus fuerit at tractare ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ecclesia penitus abscindatur.

Can. 30.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem, deiciatur, & ipse ordinator eius, & a communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon Magus a Petro.

Can. 31.

Si quis Episcopus secularibus potestatibus usus, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur & segregetur, omnesque qui illi communicant.

Can. 32. presbyter qui contempto Episcopo seorsum conuenit, congregauerit, deponatur.

Si quis presbyter contemnens Episcopum suum, seorsum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habens quo reprehendat Episcopum in causa pietatis & iustitiae, deponatur, quasi principatus amator existens: est enim tyrannus. Et ceteri clerici quicumque tali consensuerint, deponantur, laici vero segregentur. Hec autem post unam & secundam & tertiam Episcopi obsecrationem fieri conueniat.

Can. 33.

Si quis presbyter, aut Diaconus ab episcopo suo segregetur, huic non licere ad altare recipi, sed ab ipso qui eum sequestrauerat, nisi forsitan obierit Episcopus ipse, qui eum segregare cognoscitur.

Can. 34. Vt nec etiam Episcopus sine commendatitij literis in aliena Ecclesia recipiatur.

Nullus episcoporum peregrinorum, aut Presbyterorum, aut Diaconorum sine commendatitiis suscipiatur epistolis. Et cum scripta detulerint, discutiantur attentius & ita suscipiantur: Et quidem si predicator pietatis fuerint, suscipiantur: sin minus ubi necessaria ipsis suppeditaueritis, ad communionem & vltiorem ipsos consuetudinem non admitte: multa enim per subreptionem proueniunt.

CANONES.

Can. 35. De Metropolitaniis.

Episcopos gentium singularū seire cōuenit, quis inter eos primus habeatur: quē velut caput existimēt, & nihil amplius prater eius conscientia gerant, quā illa sola singuli, quē Parochie propriæ & villis, quæ sub ea sunt, competunt. Sed nec ille prater omnium conscientiam faciat aliquid in eorum parochiis. Sic enim vnanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in spiritu sancto.

Can. 36. Quod non liceat Episcopum in aliena prouincia clericos ordinare.

Episcopum nō audere extra terminos proprios ordinationes facere, in ciuitatibus & villis, quæ illi nullo iure subiectæ sunt. Si vero cōmictus fuerit hoc fecisse prater eorū cōsuetudines, qui ciuitates ipsas, & villas detinēt, & ipse deponat, & q̄ ab illo sūt ordinati.

Can. 37. Vt qui proprium non receperint Episcopum, excommunicentur.

Si quis Episcopus non suscepit officium & curam populi sibi cōmissam, hic cōmunionē priuetur, quousque consentiat, obedientiam commendās. Similiter autem & Presbyter, & Diaconus. Si vero perrexit, nec receptus fuerit, nō pro sua sententia, sed pro malitia populi, ipse quidē maneat Episcopus, clerici vero ciuitatis cōmunionē priuetur, eo quod eruditores inobedientis populi non fuerint.

Can. 38. Vt bis in anno concilia celebrentur.

Nic. cō. 1a. Bis in anno Episcoporum concilia celebrentur, ut inter se iniuncta dogmata pietatis explorēt, & emergētes Ecclesiasticas cōtentiones amoueant. Semel quidem quarta septimana Pētecosten, sed d̄ uero 11. die mēsis Hyphreter, id est, iuxta Romanos 4. Idus Octobris.

Can. 39. Vt non liceat Episcopo parentibus ex Ecclesia bonis aliquid condonare.

Omnium negotiorum Ecclesiasticorum curā Episcopus habeat, & ea uelut Deo contēplante dispēset: nec ei liceat ex eis aliquid omnino cōtingere, aut parentibus propriis (quæ Dei sunt) condonare. Quod si pauperes sunt, tanquā pauperibus subministret, nec eorum occasione ecclesie negotia depredentur.

Can.

APOSTOLORVM.

Can. 40. Vt ab Ecclesia bonis sint Episcopi bona diuina.

Presbyteri & Diaconi, prater Episcopū nihil agere pertinet: nam Domini populus ipsi commissus est, & pro animabus eorū hic redditurus est rationem. Sin autem manifestæ res Episcopi (si tamen hēt proprias) & manifeste dominicæ, ut potestati habeat, de proprijs moriēs Episcopus, sicut uoluerit, & quibus uoluerit delinquere, ne occasione ecclesiasticarū rerum, quæ Episcopi esse probantur, interdicant, fortassis enim aut uxore habet, aut filios, aut propinquos, aut secuos. Et iustum est hoc apud Deū, & homines, ut nec ecclesia detrimētum patiatur ignoratione rerū Potificis, nec Episcopus vel eius, p̄p̄inqui sub obitu ecclesie p̄scribātur, aut in causas incidat q̄ ad eū pertinet, morsq; ei iniuriis male famę subiacet.

Can. 41. Vt sicut spiritualium rerum cura ad Episcopum pertinet, sit etiam temporalium.

Præcipimus, ut in potestate sua Episcopus ecclesie præcipimus, res habeat. Si enim animæ hominū pretiosæ illi sunt credere, multo magis oportet eum curam pecuniarū gerere, ita ut potestate eius indigentibus omnia dispēntur per presbyteros, & diaconos, & eū timore omniq; sollicitudine ministrēt. Ex iis autē quibus indiget (si tamen indiget) ad suas necessitates & peregrinorum fratrum vsus ipse percipiat, ut nihil eis possit omnino deesse. Lex enim Dei præcipit, ut qui altari deseruiunt, de altari pascantur: quia nec miles stipendijs proprijs contra hostes arma sustulit.

Canon. 42.

Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus aleq; atq; ebrietati deserviēs, aut desinat, aut certe cōmunionē priuetur.

Canon. 43.

Subdiaconus, aut lector, aut cantor similia faciēs aut desinat, aut cōmunionē priuetur. Similiter etiam Laicus.

Canon. 44.

Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus, usuras à debitoribus exigens, aut desinat, aut damnetur.

Canon.

CANONES

Canon. 45.

Episcopus, presbyter, & Diaconus, qui cū hereticis orauerit, tātūmodo cōmunionē priuet. Si uerō tanq̃ clericos, hortat̃ eos fuerit agere vel orare, dānetur.

Canon. 46.

Episcopum, aut presbyterum hereticorum suscipientem baptisma damnari præcipimus. Quæ enim conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli?

Can. 47. Qui uerè baptizatos rebaptizauerint, deponantur.

Episcopus, aut presbyter, si eum qui fīm ueritatem habuerit baptisma, denuo baptizauerit, aut solutum ab impiis non baptizauerit, deponatur tanquam deridens crucem & mortem Domini, nec sacerdotes à falsis sacerdotibus discernens.

Canon. 48.

Si quis Laicus uxorem propriam pellens, alteram vel ab alio dimissam duxerit, cōmunionē priuetur.

Can. 49. Vt fiat baptismus trina immersione.

De cond. 4. Si quis Episcopus, aut presbyter, nō trīnā immersionem unius mysterij celebret, sed semel mergat in baptismate, quod dari uidet̃ in Domini morte, dānetur. Non enim dixit nobis Dominus, in morte mea baptizate, sed: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

Mar. 28.

Can. 50. Vt si quis ex clero non propter abstinentia bonum à carnibus abstinerit, deponatur.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus, aut quiuis omnino de sacerdotali consortio nuptiis & carnibus & uino abstinerit, non propterea quod mens ad cultū pietatis reddatur exercitior, sed propter abominationem, oblitus quod omnia pulchra ualde, & quod masculinum & feminā Deus creauit hominem, sed diffamationibus laceffens creationem Dei vocat ad calumniam, aut corrigitur, aut deponitur, & ex Ecclesia reicitur. Consimiliter & Laicus.

Can. 51. Quod si penitentem presbyter non receperit, deponatur.

Si quis Episcopus, aut presbyter, eum qui à peccato

to

APOSTOLORVM.

6

to reuertitur, non recipit, sed reicit, deponitor, eo quod Christum offendant qui dixit, ob unum peccatorem qui resipiscat, gaudiam oboriri in celo.

Can. 52. Qui propter abominationem tantum carnibus in diebus festiuis non utitur, deponatur.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus carnibus & uino festiuis diebus nō utatur, idque per abominationem, non propter exercitationē ad cultū pietatis, deponitor, tanquam qui cauterio notatam habet conscientiam, & multis author sit offendiculi.

Can. 53. Vt deponatur clericus qui in caupona cibum sumpserit.

Si quis clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit, à communione excluditor, excepto tamen eo, qui necessario in itinere in commune diuerterit hospitium.

Exor. 28.

Canon. 54.

Si quis Clericus Episcopum cōtumelia affecerit, deponitor. Principi enim populi tui non maledices.

Canon. 55.

Si quis clericus cōtumelia affecerit presbyterum, aut Diaconum, à communione segregator.

Canon. 56.

Si quis mancum, aut mutum, surdum uel, aut cæcum aut eum cui uiciosus incessus est, substantauerit, cōmunionē priuator: cōsimiliter & clericus.

Canon. 57.

Ep̃s, aut p̃sbyter q̃ negligētius circa clerū aut populū agit, nec in pietate eos erudit, à cōione segregator. Si uerō in ea locordia perseverauerit, deponitor.

Can. 58. Vt Ep̃scopi in necessitate clericos alant.

Si quis Episcopus, aut presbyter, clerico ex inopia laboranti necessaria non suppeditauerit, à cōmunionē reicitur. Sin perseverat, deponitor, uel qui fratrem suum necauerit.

Canon. 59.

Si quis falso inscriptos impiorum libros tanquam sacros in ecclesia ad populi & cleri corruptionem publicauerit, deponitor.

Canon. 60.

Si

CANONES

Si accusatio contra fidele instituat de fornicatione, aut de adulterio, aut quacunque alia actione prohibita, & convictus fuerit, in clerum non producor.

Can. 61. Qui Christi nomen metus causa negaverit, ab Ecclesia reiciatur.

Si quis clericus per iuramentum humanum, vel Iudei vel Graeci, vel haeretici negaverit, si quidem nomen Christi, ab Ecclesia reiciatur: si vero nomen clerici, deponitur. Penitentia tamen ductus, ut Laicus, recipitur.

Can. 62.

Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut oino quicumque ex sacerdotali consortio comederit carnes in sanguine animae eius, aut a bestiis abreptum, aut suffocatum, deponitur. Hoc enim lex prohibuit. Sin vero Laicus sit, à communione excluditur.

Can. 63. Ut deponatur qui cum haereticis oraverit.

*Sexto synodi
cap. 55.*

Si quis clericus, aut Laicus, Synagogam Iudeorum, aut haeticorum conventum ingressus fuerit, ut preces cum illis coniungat, deponitur, & à cōione secluditur.

Canon. 64.

Si quis clericus in concertatione aliquem pulsaverit, & vno ictu ac pulsatione interemerit, deponitur, propter temeritatem suam. Sin vero laicus sit, arceator à communione.

Canon. 65.

Si quis dominicum diem, aut sabbatum vno solo dempto, ieiunare deprehendatur, deponitur. Sin laicus, à communione exciditur.

Can. 66. Ut quam quis violaverit virginem, ducat in uxorem.

Si quis virginem sibi non desponsatam admota vi detinet, à communione suspenditur. Non licitum autem esto et aliam ducere, sed eam detineto quam sollicitatit quamvis paupercula sit.

Can. 68. Ut his ordinari deponantur.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, secundam ab aliquo ordinationem susceperit, deponitur, tamen ipse quam qui ipsum ordinavit, nisi forte constet ordinationem eum habere ab haeticis: Qui enim à talibus baptizati, aut ordinati sunt, hi nec fideles,

nec

CANONES

nec clerici esse possunt.

Secunda pars huius canonis intelligenda est de Hare Author. tici qui iuxta ritum Ecclesiae catholicae, nec ordinabant, nec baptizabant, ut Paulianisti, & Catapryga, qui sine invocatione trini personarum dispensabant baptismi Sacramentum, a quibus baptizati (ut explicat can. 19. concil. Niceni. & cap. 93. sexta Synodi) sunt rebaptizandi.

Can. 68. Ut deponatur quicumque ex clericis quae dragesimam non ieiunaverit.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut Diaconus, aut lector, aut cantor, sacrum quadragesimae Pasche, aut quartam feriam, aut Parasceven non ieiunaverit, deponitur: praeterquam si imbecillitate impeditur corporis. Sin Laicus sit, communione privatur.

Can. 69. Ut cum Iudaeis non liceat ieiunare.

Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut omino quicumque ex clericorum consortio, cum Iudaeis ieiunaverit, aut communem festum diem cum ipsis egerit, aut lauria festi, nempe Azyma, aut aliud huius generis ab eis susceperit, deponitur. Si Laicus, à communione segregatur.

Canon. 70.

Si quis Christianus oleum ad sacra gentilium, aut ad Synagogam Iudeorum in festis eorum detulerit, aut lucernas incenderit, à communione excluditur.

Canon. 71.

Si quis clericus, aut Laicus, ceram, aut oleum ex sancta surcipiat Ecclesia, à cōmunionem seclungitur.

Can. 72. Qui in profanos usus vasa sacra assumpti, excommunicentur.

Vas autem & argenteum sanctificatum, aut velamen linteum nemo amplius in suos usus assumpto, iniquum enim est. Ceterum si quis deprehensus fuerit, excommunicatione multatur.

Can. 73. Qualiter contra Episcopum procedendum.

Episcopum de aliquo perfide dignos accusatum homines, ab Episcopis vocati necessarium est. Et si quidem copatuerit, & confessus, convictusque fuerit, celsura

irre-

APOSTOLORYM.

irrogator Ecclesiastica. Si verò vocatus non obtemperauerit, secūda quoq; vice vocator missis duobus ad ipsum episcopis. Quod si per contumaciam, nec sic quidem comparuerit, synodus suam contra ipsum pronuntiatio sententiam, nequid tergiversando, detrectandoque iudicium, lucrifacere videatur.

Canon. 74.

Mat. 17. In dictionem testimonij contra Episcopum hæreticus non admittitur, sed nec fidelis si solus sit. In ore enim duorum vel trium testimonium consistit omne dictum.

Can. 75. Vt bona Ecclesiastica consanguineis.

Episcopus non conferat.

Item, non oportet Episcopum fratri, aut filio, aut alteri cognato, humano gratificari affectu: nec enim ecclesiam Dei conferre debet in hæredes. Enim verò, si quis id fecerit, irrita permanet ordinatio: ipse autem excommunicatione percussor.

Can. 76.

Si quis oculo defectus, aut obtuso crure existat, & dignus sit, Episcopus efficitur. Non enim mutilatio corporis ipsum polluit, sed inquinatio animæ.

Can. 77.

Qui verò mutus, surdusque & cæcus est, Episcopus non efficitur: non quia obæso corpore est, sed ne Ecclesiastica impediatur munia.

Can. 78.

Si quis demonem habeat, clericus non efficitur, sed nec cum fidelibus preces fundito. Mundatus verò recipitur, & si dignus fuerit, efficitur.

Can. 79. Vt à gentilitate conuersus non statim in Episcopum promoueat.

Qui ex vita gentili aduenit, & baptizatus est, aut ex conuersatione praua, eum iustum non est protinus promoueri in Episcopum. Iniurium enim est, cum, qui non prius specimen & documentum de se præbuerit, aliorum doctorem existeret, nisi aliqui dono diuinæ gratiæ hoc fiat.

Can.

CANONES.

Can. 80. Quod non oportet Episcopum publicis se implicare administrationibus.

Dicimus, quod non oportet Episcopum, aut presbyterum publicis se administrationibus immiscere, sed vacare, & commodum se exhibere vñbus Ecclesiasticis. Animum igitur inducito hoc non facere, aut deponitur. Nemo enim potest duobus dominis seruire, iuxta præceptum Dominicum.

Mat. 16.

Can. 81. Sine dominorum manuissione serui in clerum non promoueantur.

Serui si in clerum promoueantur citra Dominorum voluntate, hoc ipsum operatur sedhibitionem. Si quando verò seruus quoq; gradus ordinatione dignus videatur (qualis & noster Onesimus apparuit) & Domini consenserint, manūque emiserint, & domo sua ablegauerint, efficitur.

Can. 82. Vt Episcopus militia vacans deponatur.

Episcopus, aut presbyter, aut diaconus qui militiæ vacauerit, & simul utrunque retinere voluerit, tam officium Romanum, quam functionem sacerdotalem, deponitur. Quæ enim Cæsaris sunt, Cæsari, & quæ Dei Deo.

Canon. 83.

Quisque Imperatorem, aut magistratum contumelia affecerit, supplicium luto: & quidem si clericus sit, deponitur: si laicus, à communione remouetur.

Can. 84. Qui libri sunt Canonici.

Sunt omnibus vobis clericis simul & Laicis vendendi, ac sacri libri, veteris quidem Testamenti, Moysis quinque Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu filii Naue vnus, Iudicum vnus, Ruth vnus, Regum quatuor, Relictorum ex libro Dietum duo, Ester vnus, de Machabæorum gestis tres, Iob vnus, Psalterii vnus, Salamonis tres, Proverbia, Ecclesiastes. Canticum canticorum, Prophetarum duodecim vnus, Esaie vnus, Hieremias vnus, Ezechielis vnus, Danielis vnus.

Inquiritur autem à vobis extrinsecus ut adolescent-

APOSTOLORVM.

scientes vestri addiscant item Sapienciam erudit
Syrach.

Nostra uero (hoc est) noui testamenti, Euangelia
quatuor, Marthaeus, Mareus, Lucas, Ioannes, Pauli
epistolae quatuordecim, Petri epistolae duae, Ioannis
tres, Iacobi una, Iudae una, Clementis epistolae duae,
& preceptiones quae uobis Episcopis per me Cle
mentem in libris octo nuncupatae sunt, quas
omnibus publicare non oportet, ob
quedam arcana quae in se con
tinent. Et actiones nostras
Apostolorum.

Finis Canonum Apostolorum.

SVMMA

SVMMA CONCILIORVM PONTIFICVM,

*Alicorumque sanctorum Patrum, succincte
complectens omnia, quae alibi spar
sim tradita sunt.*

PETRVS Apostolus, & princeps Apo
stolorum, natione Galileus, ex uico Beth
saida, filius Ioannis, frater Andreæ, pri
mo sedet in cathedra Episcopi Antiochie
annis septem. Hinc ingressus est urbem
Romam, Claudio Cesare, ibique sedet in cathedra Episcopi
annis 25. mensibus duobus, diebus tribus. Fuit autem temporibus
Tiberij Caesaris & Caij, & Tiberij Claudij, & Ne
ronis. Hic scripsit duas epistolas quae catholicae & ca
nonicae nominantur, & Euangelium Marci, quia Marcus
auunculus eius fuit, & filius à baptismo. Hic ordinauit
duos Episcopos, Linum & Cletem, qui praesentialiter
omne ministerium sacerdotale in urbe Roma, popu
lo, vel superuenientibus exhiberent.

Beatus autem Petrus orationi, praedicatione populum
eruditus, vacabat; Hic cum Simone Mago multas dispu
tationes habuit, &c. Idem Petrus beatus Clementem Episcopo
consecrauit, cui & cathedram, vel Ecclesiam omnem dispen
dā commisit (ut refert idem Clemens in epistola prima ad
Iacobum fratrem Domini) dicens. Sicut mihi gubernandi tra
dita est à Domino meo Iesu Christo potestas ligandi, soluendi
quaeque, ita & ego tibi committo, ut ordines dispositores
diuersarum carum, per quos actus non Ecclesiastici proli
gent, & tu minime curis seculi deditus reperiaris, sed
solummodo orationi, & praedicationi ad populum vacare
stude. Deinde martyrio cum Paulo coronatus, anno post
passionem Domini 38. & sepultus est via Aurelia, in templo
Apollinis, iuxta palatium Neronianum, in Vaticano. 3. ca
le. Iulij. Sub Petro celebratum est concilium primum Hiero
solymitis, cuius exemplar habetur in Actis Apostolorum, capite 15.
Linus Episcopus.

*Petrus pri
mus pont.
Anno. 33.*

*Mareus fi
lius Petri in
baptismate.*

*Verba Petri
ad Clemen
tem.*

*Primum con
cilium Hiero
solymitis
sub Petro.*

C Linus

SVMMA DEC.

Anno d. 70. Linus natione Italus, de regione Tusciae, patre
Linus Epi. Herculano, sedit Episcopus annis 11. menses tres, dies
12. Fuit autem temporibus Neronis, martyrio coro-
natus nudus natus à Saturnino Cōsule, & sepultus est iuxta cor-
capite fami pus B. Petri in Vaticano. 9. cal. Octob. *Cletus Epus.*
nis ecclesia Cletus, natione Romanus, patre Acumiliano, sedit
interdixit. annis. 12. mense vno, dieb. 12. Fuit tēporibus Vespasia-
ni & Titi, & sub Domitiano martyrio coronatur, &
Cletus Epi. sepultus fuit iuxta corpus beati Petri in Vaticano.
scopus.

Clement Papa secundus:
And. d. 97. Clemens, natione Romanus, de regione Celio mō
Clemens se- te, ex patre Faustino, sedit annis. 9. Fuit autem tempo-
cuiusdus Pon ribus Galbae, & Vespasiani. Hic ex praecepto beati Pe-
tifex. Hic, tri suscepit Ecclesie pontificatum gubernandū, sicut
Pontificum ei fuerat à Dominio Iesu Christo cathedra tradita &
ornatus in. commissa, ut ipse in Epistola, (que ad Iacobū scripta
situr.) explicat. Sed Linus & Cletus ante eum cōscribun-
tur, qui ab ipso Principe Apostolorū ad ministeriū

Linus & Cletus sacerdotalē exhibendum, sunt Episcopi ordinati. Cle-
mens tñ fuit immediatus, & proximus successor Pe-
tri in Cathedra pontificali. Obijt martyr anno Tra-
iani tertij. Tenet hoc Iōānes Papa tertius in epistola
decretali ad Episcopos provinciarum Germaniae, &
Galliae, & Alexander primus in epistola decretali pri-
ma ad orthodoxos. Eusebius verō Cēsariē. ecclesiast.
historie libro tertio, capite decimoquarto, de Clemen-
te scribit, dicens: In vrbe Roma. 12. Anacleti annis in
Episcopatu exactis sacerdotij sedem Clementi tradi-
dit. Et capite 34. Igitur in vrbe Roma tertius ab Apo-
stolis Clemens nouem annis sacerdotio perfunctus
Euaristo diuini verbi tradidit ministerium,

Platina enumerat Clementem Papam quartum à
Christo post Linum & Clerū. Et diuus Hieronymus
dicit fuisse quartum, sed alia ratione, quoniam recen-
set Anacletum prædecessorem Clementis & tertium
Papā, qd tñ cōis snā nō recipit. Ego tñ puto fm, sed
in re tam perplexa lectoris arbitrio iudiciū permitto.
Extant epistolae Clementis decretales quinque.

Clementis se- cundus Hie- ro. 4. pont.
Opinio An- thoris.
An d. 101.

Anacletus Papa.

Anacletus tertius Papa, natione Græcus, ex patre
Antio-

ANACLETI PA.

10

Antiocho, sedit annos 9. menses 2. dies 10. Fuit tñ pib. *Anacletus*
Domitiani, sepultus est in pace iuxta corpus B. Petri. 3. pont.

Eusebius ecclesiast. hist. lib. 3. cap. 14. ait sedit an-
nos. 12. & tradidisse sacerdotium Clementi.

Decreta Anacleti in epistola prima.

Sacerdotes, quando Domino sacrificant, non soli
hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, ut Do-
mino perfectē sacratis Deo locis sacrificare proben-
tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta
in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit
Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes
secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo
peracta consecratione, omnes ministri communice-
tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta
qui voluerint Ecclesiasticis catere luminib. Sic Apo-
stoli statuerunt, & sancta Romana tenet Ecclesia. De
consecratione dist. 1. cap. Episcopus Deo, &c.

In fine eiusdē epistolae: Si difficiliore ortē fuerint
questiones, ad sedem Apostolicam (si appellatum fue-
rit) referantur, quoniam Apostoli hoc statuerāt ius-
su Domini saluatoris, ut maiores & difficiliore que-
stiones semper ad sedem referantur Apostolicam, su-
per quam Christus vniuersam construxit ecclesiam,
dicente ipso: Tu es Petrus, &c.

Epistola secunda eiusdē, in qua de fide, & alijs cau- sis rogatus respondit ad Episcopos Italiae.

Primò, de ordinatione Episcopi habetur ex eius
decretis, & di. 64. & 75. cap. Ordinationes. Quod per
tres Episcopos fiat consecratio reliquis consentienti-
bus. Sed hī de eorū accusationibus, qd nō nisi idoneis,
& probatissimis viris, qui suspicionibus & sceleribus
careant, fieri deat, qd dñs sacri sui corporis tractato
res, à vilibus, & reprobis psonis infamari noluit, nec
calumniari permittit, sed ipse ppro flagello, peccātes
sacerdotes à tēplo eiecit. Hī. 2. q. 7. c. Accusatio quoq;
Tertiò de electione. Cū electionem summorum
sacerdotum sibi Dominus reseruarit, electionem tñ
eorū bonis sacerdotibus, & spiritualibus populis con-
cessit. Habetur di. 79. ca. Electionem. Ante Abraham
nullus alius vocatus est presbyter, id est, senior, quā
ab Adam vsque ad eundē, nō gentos, & amplius an-
byter.

Antiocho, sedit annos 9. menses 2. dies 10. Fuit tñ pib. Domitiani, sepultus est in pace iuxta corpus B. Petri. 3. pont.

Eusebius ecclesiast. hist. lib. 3. cap. 14. ait sedit annos. 12. & tradidisse sacerdotium Clementi.

Decreta Anacleti in epistola prima.

Sacerdotes, quando Domino sacrificant, non soli hoc agere debent, sed testes secum adhibeant, ut Domino perfectē sacratis Deo locis sacrificare probentur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

tur. Iuxta illud Deute. 12. Vide, ne offeras holocausta in omni loco quem videris, sed in loco, quem elegit Dominus deus tuus Episcopus Deo sacrificas, testes secum habeat, & plures, quam alius sacerdos, cū quo peracta consecratione, omnes ministri communice-

SVMMA DEC.

nos multos homines vixisse legimus. Abraham verò multo paucioribus annis vixisse conuincitur. Vnde non propter decrepitam senectutem, sed pp sapien-
tiam, sacerdotes presbyteri nominantur. Exodi vigesi-
monono. Mos præceptum est, vt eligeret presbyteros.
Initium sacerdotij fuit Aaron, licet Melchisedec
prius sacrificium obtulerit, & post Abraham, Isaac,
& Iacob, sed hi spontanea voluntate, non sacerdota-
li autoritate ista fecerunt. Quo loco contemplari
oportet, Aaron summum sacerdotem, id est, Episco-
pum fuisse. Porro filios eius presbyterorum demon-
strasse figuram. di. 1. c. In nouo testamēto. In nouo
testamento, post Christum dominū, à Petro sacerdo-
talis cepit ordo, iuxta illud apud Matthēū: Tu es Pet-
rus, & super hanc Petram edificabo Ecclesiā meā. Et
primus ille ligandi & soluendi potestatem accepit à Dño,
primusquā hūc populi virtute sue p̄dicationis ad-
dūxit. Ceteri verò Apostolici eodem pari consortio,
honorem & potestatem acceperunt, ipsumque princi-
pē eorū esse voluerūt, ipsis quoque decedētibz, in lo-
cū eorū successerunt. Ep̄i. di. 1. c. In nouo testamēto.
Eius est equalis Patri, quia licet verbū fuerit ab-
breuiatū, nō tñ minutio Deitatis in Dei filio signifi-
cat: sed dispensatio susceptæ carnis annuntiatur. In
qua dispensatione non solum patri, sed et angelis, ho-
minis filium legimus minoratum, idq; probat mul-
tis testimoniis scripturarum.

Tercia epistola eiusdem.

Quæ in summa tractat Analetus in hac epistola,
sunt ista. Primum, à Dño constitutos esse hos duos
ordines Episcoporum, & sacerdotū, & amplius quam
isti duo, nec nobis à Deo collati sunt, nec Apostoli
docuerūt. Ex quo colligitur reliquos ordines, aut gra-
dus notos in ecclesia nō à Dño ordinatos, nec ab Apo-
stolis. Secūdo colligitur, Ep̄os superiores esse sacerdo-
tibz, cum loco Apostolorū successerint. Presbyteri
verò septuaginta discipulorū locū tenēt. In sacerdo-
tio cōplexus est Analetus Diaconos, & Subdiaconos.

Secundum. Romana Ecclesia nō ab Apostolis, sed
ab ipso Dño saluatore nostro primatum obtinuit, &
emipen-

Gen. 14.
De origine
sacerdotum.
Aaron pri-
mus p̄st. ver.
26.
De primatu
Petri.
Mat. 16.

De equalitate
patris & fi-
lii. Heb. 2.

Sacerdotū.
& Episcopo-
rum ordo à
Deo constitui-
tus.

di. 22. sacro
sacris.

ANACLETI PA.

11

eminentiā potestatis super vniuersas Ecclesias, ac to-
tū Christiani populi gregē assequuta est. Sed a sede sua Roma, ca-
est apud Alexandriam sub Marco Euāgelista. Tertia p̄t omnium
apud Antiochiā sub Petro apostolo, q̄ illic priuquā ecclesiarum.
Romā veniret, habitauit, & Ignatiū Ep̄m conuincit.

Petrus & Paulus eodem tempore, & vno die sub
Nerone Principe passi sunt, & ambo sanctam Roma. Petrus &
nam Ecclesiam sua morte cōsecraverunt, & alii omni. Paulus ana-
bus vrbibus in vniuerso mundo, eam suo uenerando die passi sūt.
triumpho prætulērunt.

Pro meritis plebis sæpē pastores de prauantur Ec-
clesie, vt procliuius corrūat qui sequitur. Capite. n.
lāguēscere, facilius reliqua corporis mēbra inficiū-
tur, iuxta illud Isaia. 1. Oē caput languidū, & oē cor-
migrēs. Et illud: Sicut populus sic Sacerdos: & sicut
Sera, sic & Dñs eius: & sicut Ancilla, sic & Dñs eius.

Contra decretores Prælatorum suorum, qui sen-
sentia Cham filij Noe damnantur, quia patris puden-
da non operuit, sed magis deridenda alijs fratribz
suis monstrauit. Quia doctor vel pastor ecclesiæ, si à
fide exorbitauerit, erit à fidelibus corrigendus, sed pro
reprobis moribus, magis est tolerandus, quā distin-
gendus, quia rectores Ecclesiæ à Deo indicandi sunt.
vt dicitur in Psal. 81. Deus stetit in synagoga Deo-
rum, in medio autem Deos diiudicat. 2. q. 7. cap. Sen-
tentia Cham, & 24. q. 3. ca. Tam sacerdotes.

Decreta Euaristi Papa.

Euaristus quartus Papa, natione Grecus, ex patre
Iudæo, nomine Iudas, de civitate Bathlehem, sedit an-
nos 9. menses. 20. dies duos. Fuit reprobis Domitia-
ni, & Neruz, Traiani & martyrio coronat, sepultus
iuxta corpus sancti Petri in Vaticano, Eusebius au-
tem Ecclesiast. hist. 1. secus illius annos prosequitur.

Epistola prima ad Episcopos Africanos.

Quale debet esse legitimum coniugium fidelium,
vt a patribz, & Apostolis, eorū quæ successoribus tra-
ditum inuenimus. Non sit cōiugium, nisi ab his, qui
super ipsam seminam donationem videntur habe-
re. Vxor petatur & à patribz propinquoibus sp̄s
secus, & suo tēpore sacerdotaliter (vt mos est) cū pr-

C 3 cibis

Iuxta meri-
ta plebis da-
tur sacerdos.
Esa. 54.

Contra depre-
tores præla-
torū suorū.

An. d. 110.
Hic titulus
in arce Ro-
ma diuinit
presbyteris.

Qualia sint
Christiana
coniugia.

SVMMA DEC.

Eucharistia cibis & orationibus à sacerdote benedicatur, & para
matrimonii nymphis (vt consuetudo docet) custodiatur, & conso
ciatur, & biduo & triduo orationibus vacent, & casti
tatem custodiant, vt bonæ soboles generentur, & Do
mino in actibus suis placeant. Aliter verò presump
ta, non coniugia, sed adulteria, vel cōubernia, vel stupra
vel fornicationes, potius quàm legitima coniugia ef
se non dubitare, &c. Habetur. 3. q. 5. Aliter legit.

Canon renouandus in reformatione ad cauēda clā
destina matrimonia. quæ ipsa Venus solet cōtrahere.
Locus Pauli explicatus. De hoc qd Paulus. 1. Timor 6. dicit: Qui solus hēt
immortalitatem, & lucē habitat inaccessibilē. Qd nō de
solo p̄e d. fit (vt qdā malē iter prastitit) pbat rōnib. &
testi. De filio ē hūc locū itelligēdū p̄ pauca subiūgit.

*Quod nullus mortaliū vi
derit Deum
in essentia.
1. Ioan. 3.
1. Cor. 13.* Eam lucem inaccessibilem (quā pater, & filius in
habitāt) nullus in hoc mortali corpore constitutus
p̄tē aliquatenus contueri. Sed dum apparuerit, tūc
verē eū videbit sicut est. Et nō sicut Moyses, ceteriq;
Prophetæ per enigmata & figurā, sed ipsam veraciter
in filio cōtuebūt deitatis imaginē. Hic sentit, nullū
Prophetam, nec Moysen vidisse Deum in natura sua.

*Epistola secunda eiusdem ad Episcopos Aegypti,
quod Christus sit sponsus Ecclesie.*

*Episcopos
Ecclesiā suā
nō dimittat.* Sicut vir non debet adulterare vxorem suam, ita
nec Episcopus Ecclesiam suam, id est, vt illā dimittat,
ad quā sacratus est, absq; inenitabili necessitate, aut
Apostolica, aut regulari mutatione, neq; alteri se am
bitus causa coniungat. Et velut vxor, quæ sub manu
viri est, obedire dēt viro suo, eumq; diligere & amare,
sic Ecclesiā Ep̄o suo in oib. obedire, & amare (vt aīam
suā) dēt, quia illud sit carnaliter, istud verò spūaliter.
7. q. 1. Sicut vir nō, &c. Vide eruditā, & elegantē episto.

*In concilijs
fol. 31.* Deus omnipotens, vt nos à præcipitæ sententiæ
prolatione compelleret, eū oīa nuda & aperta sunt
oculis eius, mala tamē Sodomæ noluit audita iudica
re, priusquā manifestē agnosceret, Gen. 18. Descendā
& videbo, &c. Cuius exemplo monemur, ne ad profe
rendam sententiā vnquā precipites simus, aut tēme
rē, & indiligēter indiscussa quæq; quogno modo iudic
emus, dicente veritatis voce: Nolite iudicare, &c.

Decreta

ALEXANDRI PA.

12

Decreta Alexandri Papa.

Alexander primus, fuit natione Romanus, tēpori
bus Traiani, sedit annis 10. mēib. 7. dieb. 2. De hoc Eu
sebius ecclesiast. hist. li. 4. c. 4. quintus Papa sub Petro.
*An. d. 119.
Alexander
Papa 5.*

Epistola ad omnes orthodoxos, est erudita epistola.

In sacrificio missarum panis tm, & vinum aqua p
mixtū offeratur. Nō debet in calice domini, aut vini
solū, aut aqua sola offerri, sed vtrūq; permixtū, qd
vtrūq; ex latere eius in passione sua profuisse le
gitur. De consecratione dist. 2. In sacramentorum.
*De pane &
vino offeren
do in sacri
cio missa.*

Aquā sale conspersam populis benedicimus, vt ea
cuncti aspersi sanctificentur, ac purificentur, quod &
oib. sacerdotibus faciendum esse mandamus. Nam
si cinis vitule aspersus sanguine, populum sanctifica
bat, multo magis aqua sale aspersa, diuinis quæ preci
bus sacra. Et si sale asperso p̄ Hælisæū prophetā, ste
rilitas aquæ sanata est, quanto magis diuinis precib.
secreta, sterilitatem rerum auferet humanarū, & insi
dias diaboli auerteret, & à phantasmaticis versutis ho
mines defenderet, & coinquinos sanctificabit.
*De aqua be
nedicta.
4 Reg. 24.
De cons. d. 3.
c. Aquā sale*

*Ibidē, de fide sancte Trinitatis docet & tradit mul
ta, congeis multis testimonijs veritatis testamenti.*

Decreta Sixti Papa.

Sixtus primus, natione Romanus, tēporibus Adria
ni sedit annos 10. menses tres. Eusebius Eccle. hist. lib.
4. cap. 5. ait sedisse annos 11. cui subrogatus est Tele
phorus 7. Papa sub Petro.
*De fide Tri.
An. d. 129.
Sixtus. 6.
pont.*

Hic constituit sacra mysteria, & ministeria, id est,
sacra vasa non tangi, nisi à ministris sacris.
Constituit etiam, vt sacerdote incipiente actionem
missarū, à populo cātaret, Sāctus, Sāctus, Sāctus, &c.
In prima epistola ostēdit em fidē patrē esse Deū, &
ingenitū, filiū verō (in quo p̄e uisus est) esse genitum,
vnumq; cum patre Deū, nō alium Deū patrem, aliū
filium. Hæc epist. scripta est ad vniuersos Chrī fideles.
*Hic Gallos
in fide conu
nit.*

Decreta Thelesphori Papa.

Thelesphorus fuit natione Grecus, temporibus
Antonini Imperatoris, sedit annos. 11. menses tres,
conuenit cum hoc Eusebius Ecclesiast. hist. 4. cap. 10.
*A Sixto ha
buerunt ini
tia missarū
solemnia.
De fide tri
nitatis.*

Summa epistola decretalis ad vniuersos scripta.

C 4 Statuit

SVMMA DEC.

Huius tem- Statuit septem hebdomadas plenas ante sanctum
poribus inua- Pascha clericos oēs à carnibus ieiunare, quia discreta
luit. ta debet esse vita clericorum & laicorum, dicens: Sic

Valentini- ergo a carne & dilitijs ieiunent, & hymnis, & vigilijs
na haresis. atque orationibus Deo inhaerere diu noctuque stu-
De ieiunijs deant, dist. 4. ca. Statuimus.

quadrage- Statuit etiam, vt nocte Natiuitatis Dominice mis-
Ter missa ce- sas, & celebrent, & hymnum Angelicū in eis solēniter
lebranda in decantent, qm̄ ea nocte ab angelo pastoribus nunti-
nolle natiui- tus est. Reliquis verò tēporibus missarum celebratio-
zati domini nes ante horam diei tertiam minime sunt celebrāda,
ca. quia eadem hora Dominus crucifixus est, & Spiritus
Luc. 2. sanctus super Apostolos descendisse legitur.

Mat. 15. & *Decreta Higinij Papa.*

Ad. 2. Higinius Papa, natione Græcus, ex Athenis, sedit
an. d. 143. annos 4. menses tres, & clatus sub Petro.

Higinus 8. Extat epistola decretalis ad omnes Christi fideles,
ponr. de fide Trinitatis satis erudita, in qua de æqualitate

Hic patrum personarum in diuinis, multa congeit testimonio.

& matrinā Ibidē, epist. primā Ioānis docet ad Parthos scriptā.

baptismo & Extat scda epist. eiusdē ad Athenienses parænetica.

confirmatio- *Decreta Pij Papa.*

ni adhibuit. Pius primus, natione Italus, sedet annos decem &

an. d. 147. nouem: iuxta Eusebium verò 15. hist. eccl. lib. 4. ca. 11.

Pius pent. 9. Hermes frater huius librum scripsit, in quo refert,

Hic Nouati- quodd ei præcipit angelus Domini (cum veniret ad eū

thermas di- in habitu pastoris) vt Pascha die dominica celebrare-

na dedica- tur. Hoc approbat in epistola prima Pius papa, & ha-

uit. Pastor betur de consecratione, d. 3. c. Nolle vos volumus.

infringitur il- *In secunda epistola ad Italos directā.*

le liber. Non Prædia diuinis vlibus tradita, quidam humanis ap-

rescelesiast. plicant vlibus, & Dño Deo, cui tradita sunt, ea sub-

Lutherano- trahūt vt suis vlibus inseruiant. Quod si quisquā præ-

rum iniqua sumptis, sacrilegus habeatur, & sicut sacrilegus iu-

falla. dicetur. Quod hac tēpore fecerunt Lutherani. 12.
Pena periur- q. 2. cap. Prædia diuinis.
ry. *Decretum eiusdem Pij Papa.*
22. q. 3. Qui Qui compulsus à Domino, sciens peierat, vtique
compulsus. sunt periuri, & dominus & miles, Ille, quia præcepit.
Hic, quia plus dominū, quā animam suam dilexit.

Si

P I I P A.

13

Si liber est, quadraginta dies in pane & aqua peniteat,
& septem sequentes annos. Si seruus est, tres quadra-
gesimas, & legitimas ferias peniteat.

Ex eodem.

Si quis per capillū Dei, vel caput intuerit, vel alio
mō blasphemia contra Deū vfas fuerit, si in Ecclesia
sico ordine est, deponat: si laicus, anathematizetur:
& si quis per creaturam intuerit, acerrimè castigetur,
& iuxta hoc quod synodus indicauerit, peniteat. Si
quis autem talem hominem nō manifestauerit, diui-
na condemnatione similiter coerceatur. Et si episcopus
emendare neglexerit, acerrimè corripatur.

De penitentia eius, cuius negligentia aliquid de
Sanguine Dñi distillat, de conse. d. 2. c. Si p negligentia.

Laudabilis est consuetudo, quia nihil fidei contra-
rium agitur.

Consuetudinem laudamus, quæ tamen contra fi-
dem Catholicam nil vsurpare dinoscitur.

De consuetudine seruanda, quæ non est contra fidem.

Perijtis per Hilarium Chartulariū nostrum à bea-
te memoriæ decessore nostro, vt oēs vobis retro tem-
porum consuetudines seruarentur, quæ à Petri apo-
stolorū principis ordinatiōū initijs hæcenus vetus-
tatis longa seruauit. Et nos quidem iuxta seriem rela-
tionis vestræ consuetudinem laudamus, quæ tū con-
tra fidem Catholicam nihil vsurpare dinoscitur.

Decreta Aniceti Papæ.

Anicetus, natione Syrus, sedit annos. ij. Papa.

Extat epistola decretalis ad Episcopos Gal-
liæ in qua docet sequenti.

Primò tradit Iacobū (qui dicebatur Iustus) à Petro,
Iacobo & Ioanne apostolis Hierosolymorum Episco-
pum fuisse ordinatum, citat Anacleum. 2. epistola.

Secundò ibi, & Archiepiscopi ab oībus Episcopis
suffraganeis ordines. 66. d. c. Archiepiscopus ab oīb.

Tertiò ibi, vt clerici comam nō nutrant, sed desu-
per caput in modum spheræ radant: quoniā Laicis &
simplicibus, virtutis, honestatis, pudicitie & grauita-
tis exemplat esse debent. d. 13. c. Prohibet fratres.

Decreta Soteris Papæ.

Sotes,

11. q. 1. Qui
peierat.

an. d. 159.
Anicetus p̄s
tis. 10. Hic
cauit, pau-
ciorib. quā
tribus ne con-
secraretur
episcopus.
Clerici co-
mam non nu-
trant.

SYMMA DEC.

an. d. 263. Soter, natione Căpanus, ex Fundis, sedit annis 6.
Soter 11. p. 8. Et fuit undecimus Papa.

Huius 11. p. 8. Epistola prima tota est de fide, in qua docetur, qđ
Christus in diuinis scripturis dicitur secundum car-
nē factus. Nam secundum diuinitatem nusquam a
patre dicitur factus, sed genitus.

Secunda epistola ad episcopos Italia.

Primò constituit sacratas Deo feminas vel Mona-
chas sacra vasa, aut sacratas palas nō contingere, nec
incensum circa altaria deferre. 2. 3. dist. Sacratas Deo,
Sacerdotes. Secundò præcipitur ab eodē, vt sacrificans habeat
sine socio sa- secum adiutorem sacerdotē, vt si aliquo casu ille qui
cerdote non officia impleturus accedit, turbatus fuerit, vel ad ter-
sacrificent. ram elusus, a tergo semper habeat, qui eius vices in-
sequatur intrepidus, & officium inceptum adimpleat.
dist. 1. de consecratione.

Nullus nisi Tertiò ibi, vt nullus post cibū potumq; siue qđli-
ieiunus sa- bet minimum sumptum missas faceret, nullus absq;
cificet. parentis necessitatis prouentu minister vel sacerdos
imperfecta officia præsumat omnino relinquere. Si
quis hæc temerariē præsumpserit, excommunicatio-
nis sententiam sustinebit. Habetur ubi supra. ca. Vt il-
lud. & 7. q. 1. cap. Illud diuinum.

Quartò idem, vt nullus presbyterorū missarū so-
lennia celebrare præsumat, nisi duobus presentib. si-
biq; respondentibus, & ipse tertius habeatur, quia cū
ab eo dicitur, dominus vobiscum, & Orate pro me,
apertissime conuenit, vt & ipsius respondeatur salu-
tationi. De consecratione d. 1. c. Hoc quoque.

Ineata in- Quintò, si aliquid incautius aliquem iurasse conti-
vamenta nō gerit, quod obseruatum in peiorem vergat exitum, il-
seruanda. lud salubri consilio mutandū nosterimus & magis
instāte necessitate peritū adū nobis, qđ pro facto iūro
in aliud crimē maius diuertēdū 2. q. 4. c. Si aliquid.

In cena Do- Sextò idem, quod a nullis in cena Domini per-
miſi ab uni- ptio Eucharistiæ negligatur, exceptis his, quibus pro
uerſis sumē- grauib. criminib. inhibetur, ab oib. alijs recipiendā
da eucharis- esse, Ecclesiasticus vsus demonstrat, cū & penitentes
ſia. eadem dieqđ recipiendā corporis & sanguinis Dñici
sacra reconcilientur, de cōsecratione, d. 1. ca. In cena.

Decreta

VICTORIS PA.

Decreta Eleutherij Papa.

Eleutherius, natione Græcus, sedit annos 15. men-
ses tres, duodecimus papa sub Petro, tēporibus Anto-
nini Commodi. Eusebius ecclesiasticæ hist. lib. 5. ca.
22. Lucius Britannicæ Rex huius tempore se ab eo
Christianum per epistolam impetrauit.

In epistola vnica ad Gallia prouinciat.

De quibus audierat, vt certas escas vitaret, instruit
eos (secundum Euangelium) nullas escas tāquam cō-
munes refutari debere, quoniā vniuersas Deus ad os
bos tribuit fidelibus suis: probat ex Mat. 15. & Act. 10.

Decreta Victoris Papa.

Victor, natione Apher, sedit Annos 10. mēses 2. Eu-
sebi' eccl. hi. li. 5. c. 28. decimus tertius papa sub Petro.

Sequentia in epistola ad Theophilū Alexandrię Episcopū.
Primò hic instruit die Dñica Pascha Dñi celebrari
sicut cōstituerat & Pius Papa. De cōf. di. 3. c. Celebri-

Secundò idē præcepit, vt si necesse fuerit, aut mor-
tis periculum ingruerit, Gentiles ad fidem veniētes, facien-
tibus quocunq; loco vel momento (vbicunq; euenerit) Tempore ne-
sue in sumine, siue in mari, siue in fonte, tātū Chri-
stianę credulitatis cōfessione clarificata baptizentur.
Eusebius lib. 5. ecclesiasticę historię. c. 22. & 23. & in-
fra, scribit quanta fuerit controuersia inter Epōs &
alios fideles de celebritate Paschæ tempore huius Vi-
ctoris Papæ: quibuscūq; volentibus 14. luna Pascha
Domini celebrandum, quacunq; die septimana luna
14. venisset, quādo Iudeis agnus præcipitur immola-
ri, & tunc solui debere ieiunium. Alijs verò volētib.
ne aliquando nisi in die Dominica, quādo dominus
surrexit a mortuis, Dominicum Paschę celebraretur
mysterium, & in hac sola soluēdum esse Paschæ iei-
unium. Et ob huiusmodi causam congregata sunt cō-
cilia nonnulla prouincialia.

Extat epist. prima Victoris ad Aphros Paręnetica.
Decreta Zepherini Papa.
Zepherinus, natione Romanus, sedit annos 9.
mēses 7. tēporibus Antonini, Eusebius ecclesi. hist.
lib. 6. cap. 16. est. 14. Papa sub Petro.

In epistola prima ad episcopos Sicilienses.

Tradit

an d. 177.

Eleutherius
pont. 12.

Huius tem-
pore Marcio
nis scilicet vā-
riā diuina ē.

Non quod
intrat per
os, &c.

Postera autē
die &c.

an d. 108.

Victor Pa. 13

Huius tem-
poris fuit he-
refis.

Pauli Samō-
tatis periculum
ingruerit, Gen-
tiles ad fidem
veniētes, facien-

Tempore ne-
cessitatis
quolibet tē-
pore vel lo-
co baptizan-

an d. 208.

Zepherinus
pont. 14.

Gratiōres
causa ad sa-
den Ro. do-
ferenda.

SVMMA DEC.

Tradit illud, quod & alij multi tradiderunt, quod iudicia Episcoporum, & maiores ecclesie cause, a sede Apostolica sunt terminandæ, quia sic Apostoli & sancti successores eorum statuerunt.

Scribit altera epistola Episcopis Aegypti, qua hortatur eos ad patientiam, quia persequabantur, & bonis suis spoliabantur. Est epistola commendatione digna.

Decreta Calixti Papa.

an. d. 217. Calixtus primus, natione Romanus, sedit annos quinque, menses duos. Eusebius eccl. hist. lib. 6. c. 16. pa. 15. Papa. 15. sub Petro.

In Prima epistola ad Benedictum episcopum.

Constitutum ieiunium quatuor temporum, propter fructuum terre abundantiam, iuxta prophetam Zachariam c. 8. ieiunium quarti, & ieiunium quinti. Quia sicut replemur a domino, frumento, vino & oleo ad alenda corpora, sic repleamur ieiunio ad alendas animas.

In secunda epistola ad Episcopos Galliarum.

Cum excommunicantis non est conuersandum. In ea generaliter instituit per diuinas scripturas, seruandos esse a causis illicitis, & comonet delinquentes ad penitentiam. Ibi etiam vetat, excommunicatos a sacerdotibus ab aliquo recipiendos ante veriusque partis iustæ examinationem, & ne cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo cōicent, nec Aue eis dicant. Et quod simili excommunicationi subiacebūt, iuxta Apostolorum institutionem, qui scilicet cum excommunicatis cōicauerit.

Affinitas cōiunctis inter dixit matrimonio. Hic primus prohibet matrimonia inter cōsanguineos. Hos vero sanguineos appellat, quos diuina, atque Imperatorum & Romanorum, atque Grecorum leges cōsanguineos appellant, & in hereditate suscipiunt, nec repellere possunt: talium enim cōiunctiones, nec legitime sunt, nec manere possunt, sed sunt repellendæ. Et si qua ausu temerario auctoritate sint, auctoritate Apostolica rescindendæ, veniunt, & ea. 3. q. 4. c. Cōsanguineorum.

Ibi, leges humanas rationi & honestati non repugnantes esse amplectendæ cōsemus, plerumque ubi Reipublice cōsulant utilitati, vel Ecclesiasticæ dignitatis auctoritatem defendunt, atque pro adminiculo tuentur, &c.

Decreta Urbani Papa.

an. d. 22. Urbanus primus, Romanus, sedit annos. 4. 16. post Petrum. 10. an. d. 230

VRBANIPA.

15

Petrus. Eusebius li. 6. c. 18. tradit. 8. annis administrasse sacerdotium. Passus est sub Alexandro Imperatore, sub eodem passus est & Calixtus predecessor eius.

Hic sua traditione multos ad baptismum & fidelitatem conuertit. Tiburtium & Valerianum nobilem virum sponse sanctæ Cecilie, quos etiam usque ad martyrii palmam perduxit, cuius monitis, & doctrina multi alij martyrio coronati sunt.

Extat eius epistola decretalis ad vniuersos Episcopos spiritu Paulino digna, per quam statuit, ut oblationes fidelium relinquatur ecclesiis matricibus dispensandæ per Episcopos, iuxta necessitatem fidelium.

Hic refert in eadē, quod in exordio nascentis ecclesie, quum fideles vniuersi venderent omnia quæ possiderent, & pretium eorum poneret ad pedes Apostolorum (ut legitur in Actis) tunc vidētes sacerdotes summi, & alij atque Levitæ & reliqui fideles, plus utilitatis posse asserere, si hereditates & agros quos vendebant, Ecclesiis (quibus prestantur) traderent eo quod ex sumptibus eorum, & futuris temporibus plurima & elegantiora possent ministrare fidelibus eodem fidei & ueritatis, quod ex pretio eorum: egerunt pradia & agros, quos vendere solebant, matricibus ecclesiis tradere, & de sumptibus eorum vivere. Ipsæ verò res in ditione singularum parochiarum Episcoporum (qui locum tenent Apostolorum) seruant, & sunt usque adhuc, & futuris semper debent esse temporibus. E quibus Episcopi, & fideles dispensatores eorum, omnibus eodem vitæ degere volentibus, ministrare cuncta necessaria debent, prout melius potuerint, vix nemo in eis egere inueniat. Ipse enim res fidelium oblationes, appellant, quæ a Domino offerunt. Non ergo debent in aliis vrbibus, quæ ecclesiasticis & prædictorum Christianorum fratribus, vel indigentium conuerti, quia vota sunt fidelium, & pretia peccatorum, ac patrimonium pauperum, atque ad prædictum opus explendum Domino traditæ. Si quis autem (quod absit) secus egerit, videat ne damnationem Ananiam & Sapphiram percipiat, & reus sacri legij efficiatur, sicut illi effecti sunt, qui pretia prædictarum rerum fraudauerunt, ut legitur Act. 5.

A ididit ad prædicta. Hæc igitur fratres, quæ Ananias

SVMMA DEC.

12. 11. 1. Res
ecclesia.

nias & Sapphira passii sunt, valde cauenda sunt, & timenda, quia res ecclesie, non quasi propriæ, sed vt cõmunes, & Domino ablatæ cum summo timore nõ in alios, quàm in præfatos vltus sunt fideliter dispensanda, ne sacrilegi reatum incurrat, qui eas inde abstrahunt, vbi traditæ sunt, ne penam & mortem Ananias & Sapphires incurrant, & quod peius est, Anathema, Maranatha, fiant. Et si nõ corpore, vt Ananias & Sapphira, mortui ceciderint, anima tamẽ (que potior est corpore) mortua, & alienata à fidelium consortio cadat, & in profundum barathri labatur.

17. 9. 4.

Attendendum est.

Vnde attendendum est omnibus, & firmiter custodiendum, ne prædia vltibus sacrorum celestium dedicata, à quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit post debitæ vltionis acrimoniam (que erga sacrilegos iure promenda est) perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuè deportationis seruetur, quoniam (iuxta Apostolum) tradere oportet huiusmodi hominem satanæ, &c. Memoratis ergo augmentationibus & cultibus, in tantum ecclesie quibus Episcopi præfident, Domino adminiculantur creuerunt, & tantis maxima pars earum abundat rebus, vt nullus sit in eis, eõdem gerens vitam, indigens, sed oĩa necessaria ab Episcopo, suisque ministris percipit. Idque subiungit: Si aliquis extiterit modernis, aut futuris episcopis, quæ auellerentur, iam dicta damnatione feriat.

15. 9. 3. quibus
episcopi
nom.

Sententia
episcopi valde
timenda.

Quod autem sedes in ecclesijs episcoporum excelsum constituta & præparata inueniuntur, vt thronus, speculationem, & potestatem iudicandi & soluendi, atque ligandi à domino sibi datam, materiam docet. Vnde Matth. 16. legitur. Quicunq; ligaueritis, &c. Et Ioan. 20. Quorum remiseritis. Ideo ista prætulimus charissimi, vt intelligatis præter Episcopum vltorum, in eisque Deum venerimini, & eos (vt aīas vestras) diligatis, & quibus illi non cõcant, nõ cõcietis, & quos eiecerint, nõ recipiat. Valde n. timenda est infamia Episcopi, licet iniuste liget aliquem: quod tamen summopere præuidere debet. Omnes fideles per manuum impositionem Episcoporum Spiritum sanctum per baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniantur: quia cum Spiritus

tus

PONTIANI PA.

16

tus sanctus infunditur, cor fidele ad prudentiam & cõstantiam dilatur, de consecratione dist. 5. ca. Omnes fideles. Et infra in epistola Melchiodis Papæ.

Decreta Pontiani Papæ.

Pontianus Romanus, sedit annis 9. mensib. quinque: qui cum Hippolito presbytero in Sardiniam insulam a Maximino Imperatore deportatus est, & ibi 12. calend. Decēbris mactatus: cuius corpus Fabianus Papa reduxit, & Romæ in Cimiterio Calixti sepelivit.

Scipsit etiam epistolas ad vniuersos fideles. In prima tractat de honore quo, psequenti sunt sacerdotes, quibus proprio ore corpus Domini cõficiunt, & populis tradunt. In secunda gñaliter hortatur ad fraternam dilectionem.

Decreta Antherii Papæ.

Antherus, natione Græcus, temporibus Maximini martyrio coronatus. Hic gesta martyrum diligenter exquisiuit, & in Ecclesia recondidit. Propter quod à quodam Maximo præfecto martyr effectus est. Sedit annos tres 18. Papa sub Petro huius Papæ est inexplacabilis ferè annorum differentia.

Scribit rogatus ab Episcopis Beticæ & Toletanæ provincie, si liceret mutari Episcopum de vna ciuitate in aliam. Respondit, licere quidem eõi vtilitate aut necessitate fieri, sed nõ libitu cuiusquã, aut dominatione: vt Petrus princeps Apostolorum de Antiochia translatus est Romam, & alij quidam Apostolica auctoritate mutati sunt. Eusebius de quadam parua ciuitate, authoritate Apostolica translatus est Alexandriam, & Felix electione ciuium propter doctrinam & bonam vitam quam habebat, communi Episcopatum & reliquorum sacerdotum ac populorum cõsilio translatus est Ephesum. Verum auaritiæ, vel presumptione, aut propriæ voluntatis causa, non sunt Episcopi mutandi de ciuitate in ciuitatem, sed vilitatis & necessitatis.

Decreta Fabiani Papæ.

Fabianus Papa, natione Romanus, sedit annis 14. temporibus Maximini martyrio coronatur 19. Papa. Hic fecit septem Subdiaconos, qui septem notarijs imminerent, vt gesta martyrum in integrum colligerent. Tpe huius Nouatus hæticus venit ex Africa, & sequebatur.

De cõfirmatione.

Pontianus.

P. pa. 17.

an. d. 239.

Antherus

papa. 18.

7. 9. 1. mutationes
episcoporum.

Quibus causis transiendus
episcopus de vna
ecclesia in aliam.

An. d. 245.

Fabianus

papa 10.

Sub Fabiano
no papa No
natus hære-
ticus.

SVMMA DEC.

parauit Nouatianū ab Ecclesia, & quosdā cōfessores.

Huius etiam tempore passa est Ecclesia persecu-
tionem, & multi Christiani a Roma egerunt.

*Sub hoc pon.
Cesar philip
pub baptisma
insignitus ē.*

Eusebius lib. 6. ca. 1. h. i. t. h. i. t. Ecclesiast. tradit Fabia-
num signo colūbe apparētis sup ipsum celitus osten-
si: quā ferebat figuram illius, quē soep Christum in
Iordane descenderat, ab vniuerso clero & populo ele-
ctum fuisse Episcopum, qui ante Episcopatum ha-
buit uxorem, quē post martyrio coronata est.

Epistola prima est electione digna.

Præcepit vniuersis ecclesijs, vt ad officia diuina
peragenda ordinaret Diaconos septē cū Subdiacono
& Acolythis, qui diebus dominicis & festiuitati-
bus solēnibus diuina peragāt ministeria, & omni ho-
ra parati sint ad diuinū officium, & quicquid eis in-
iungitur peragendū. Quod & ipse seruabat Romæ.

*Ab hereticis
abstineādum.*

Ibidē cōmonuit, vt caute se ab hoc Nouato, & si
millibus, qui alterā fidem & doctrinā tenēt, quā Apo-
stoli & successores eorū tenuerunt & docuerunt, ne
(quod absit) post eū abeītes in laqueū satanę cadāt.

A quibus cōmemorat, dicent: Cū eis nec cibū sumere.
Quoniā sic Apostoli statuerunt, dicentes: Cū excōi-
catis nō est cōmunicandū. Et si quis eū excōicatis,
auertendo regulas, scīenter pfallat in domo, aut si-
mul locutus fuerit, aut orauerit, ille cōtione priuet.
11. qu. 1. Sicut Apostoli, & s. in canonibus Apost. c. 10.

*Quotannis
chrismā con-
ficiendū.
De cōf. d. 3.
litteris nris.*

In secunda epistola ad Episcopos Orientales

Intellexerat litteris eorū, nonnullos Epōs non per
singulos annos in cena Dñi Chrismā conficere, sed
duos vel tres annos cōfessionē sancti Chrismatis so-
mel actā cōseruare, qm̄, nec balsamū p singulos an-
nos poterāt reperire, nec necesse est singulis annis
Chrismā cōficere, dū vna cōfessio Chrismatis abū-
dat. Ad quos ait. Errāt, q talia excogitāt, & mēte ve-
fana, potius quā recta sentientes hæc dicunt. In illa
enim Die Dñs Iesus, postquā cenauit cū discipulis
suis, & lauit eorū pedes (sicut a sanctis Apostolis pde-
cessores nri acceperūt, nobisq; reliq̄runt) Chrismā
cōficere docuit. Ipsa enim lauatio pedū, nostrū signū
fuit

FABIANI PA.

17

fuit baptismū qñ sancti Chrismatis vnctione perfici-
tur & confirmat. Sicut igitur ipsius diei solēnnitas per
singulos annos est celebrāda, ita ipsius sancti Chri-
smatis cōfessio per singulos annos est agēda, & de an-
no in annū renouāda, & verus Chrismā in sanctis ec-
clesijs cremandū. Ita à sanctis Apostolis, & à succes-
soribus eorū accepimus, vobisq; tenēta mandamus.

Hæc sancta Romana ecclesia & Antiochena à tem-
pore Apostolorum custodit. Hæc Hierosolymorum
& Ephesianorum tenet. In quibus Apostoli p̄siden-
tes hæc docuerunt, & verus Chrismā incendi, & non
amplius quā vno anno vti permiserunt.

Quomodo Sacerdotes non temerē accusandi, aut
reprehēdendi sint, nisi à magistris suis, qm̄ eorū cau-
sas sibi Dñs reservare voluit & suo iudicio vindicari.
Tolerādī hi sunt potius à fidelibus, quā exprobandī,
veluti palea cū tritico, vsque ad vltimū ventilabrum,
& sicut pisces mali cū bonis, vsque ad segregationē. &
quæ sortita est in hictore, id est, in fine seculi. Hinc col-
ligit Sacerdotes Dñi nō gladio, nec morte feriendos.

Nullus in iudicio p̄sumat accusator simul esse
& iudex vel testis: quoniā in omni iudicio quatuor
personas necesse est semper adesse, id est, iudices cle-
icos, & accusatores, ac defensores, atque testes.

In tertia ad Hilarium episcopum.

Primò, nullus accuset alicubi, quā in suo loco. Si
quis verò iudicē aduersum sibi senserit, vocē appel-
lationis exhibeat. Appellanti aut non debet afflictio
vlla, aut detractionis iniuriarē custodiā, sed liceat appel-
latori vitiatā cām appellationis remedio subleuare, &
e. Liceat et in causis criminalibus appellare. Nec vox
appellādī ei denegetur, quæ supplicio sūta destinatur.

Si quis crimē alteri obiecerit, nisi per scripturam
se probaturum esse fateatur, non est pro accusatione
habendum. Si verò scripserit, si non probauerit quod
obiecit, poenam quam intulerit, ipse patiatur.

Tertiò idem & si non frequenter. Sicut in anno
ter homines communicent (nisi fortē qui maioribus fideles
triminibus impediatur) in Pascha videlicet, & Pente-
coste, & Natali Domini.

*Mali sacerdo-
tes tolerandi.
non ferienai.
Mat. 13.*

*11. q. 1. statim
mus ut si quis*

*2. q. 6. Sic qui
iudicem.*

*De remedio
appellationis*

5. q. 6. qui cri-

De poena in-

Ter in anno

De cons. d. 1.

et si non.

D Quarto

SVMMA DEC.

30. an presbyter
ordinetur
7. d. si quis
30.
Diebus domi-
nicis fiat obla-
tio panis &
vini.

An. d. 355.
Cornelius pa-
pa 20.
Quomodo re-
coeliandi sint
haeretici.

Quartò idem. Si quis ætatis suæ eriginta non im-
pleuerit annos, nullo modo presbyter ordinetur,
etiam si valde sit dignus, quia & ipse dominus 30. an-
norum baptizatus est, & sic cepit docere.

Quintò idem decreuit, vt in omnibus diebus Do-
minicis, ab omnibus viris & mulieribus oblatio tam
panis quam vini fiat, vt per has immolationes à pec-
catorum suorum fascibus liberentur.

Sextò idem: vt presbyter illiteratus missam celebrare
non audeat.

Decreta Cornelij Papæ.

Cornelius Romanus, sedit annos 2. Vigelimus Pa-
pa sub Petro.

Huius tempore Nouatus Nouatianum extra ec-
clesiam ordinauit, & in Aphrica Nicostatum.

Hic à Decio martyrio coronatus est, quia noluit
ductus ante templum Martis adorare.

Eusebius hist. eccles. li. 7. c. 2. refert eodem tempore
Cornelium Romæ, & Cyprianum apud Carthaginem
Episcopatum gessisse. Et tunc in Aphrica questio exorta
est, si oportet hereticos rebaptizari. Cuius id à Cypria-
no, & ceteris penè omnibus per Aphricæ sacerdotibus
oportere fieri decerneret, Cornelius, & ceteri omnes
per Italiæ sacerdotes, huiusmodi decretum manente sa-
cerdotali cõcordia, refutarunt: statuẽtes antiquã à pa-
tribus sup hoc traditã regulã debere seruari, quæ cõ-
tinebat, Hereticos sola manus impositione purgãdos.

In epistola prima.

Tractat de translatione corporum Apostolorum
Petri & Pauli, quæ rogatu deuoræ matronæ Lucinæ
leuata sunt de Cathecumbis.

2. q. 4. Sacra-
mentũ autem.

Mat. 5.
Honestũ etiã.
Hic pont.
Nouatum
damnauit.

In epistola secunda ad Rufum episcopum Orientalem.
Verat, à summis sacerdotibus, & Dei ministris exi-
gi sacramentum iuramenti, nisi pro recta fide.

Ibidem testimonijs scripturarum ostendit, quã
alienum sit ab hominibus Christianis iurare, expo-
nens illud Domini. Quod autem his abundanti-
us est, à malo est, id est, ab exigente, & à iurante.

Idem decreuit dicẽs. Honestũ est vti vt q in sanctis
audet iurare. hoc ieiunus faciat, cũ oĩ honestate & ti-
more Dei. Et pueri ante annos non cogantur iurare.

De

CORNELII PA.

18

De hoc Pontifice meminit Eusebius li. 6. c. 33. Et de
Nouato Heretico, qui spẽ salutis ademerat peccati-
bus, et si dignè penitissent. Hic extitit princeps No-
uatianorum, q ab Ecclesia separati supbo nomine Catha-
ros, id est, mudo appellati sunt semetiplos. Ob hã rem
conciliũ sacerdotale Romę cõgregatũ est Episcopũ. 60.
totidem presbyterorũ, cũ diaconis multis. Et statuitur
Nouatũ cum his qui eũ sequerent, alienũ esse ab
Ecclesia. Eos verò qui lapsi fuerint in certamine, fra-
terna cõmiseratione curandos, & fomẽtis penitentiæ
medicãdos. Scribit de hac re Cornelius vrbis Romę
Epus ad Ecclesiã Antiochenã, indicans quid statuerit
conciliũ Romę congregatũ, & quid Italici, Aphricani,
et ceterorũ Occidentalibus visum fuerit. De quo Cypria-
nus librum edidit lapsos ad penitentia cohortando.

Huius tempore (vt refert idẽ Eusebius) iam Eccle-
sia habebat ad diuina mysteria peragenda, cum epis-
copis, Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Acoly-
thos. Exorcistas, Lectores, Ostiarios. Et viduas habe-
bat ecclesia, quas cum alijs indigentibus alebat.

Item sub hoc Pontifice celebratum est conciliũ
Carthaginense super ea questione: An baptizati ab he-
reticis, venientes ad ecclesiam essent rebaptizandi. In
quo cõcilio ab omnibus vnanimiter decretum est, ab
hereticis non cõferri verũ baptismũ, sicut nec datur
spiritus sanctus, nec vera remissio peccatorum. Inni-
xi verbis Pauli ad Eph. 4. Vna fides, vnum baptismũ.

Audistis, collega dilectissimi, qui mihi Iubaianus
corpus noster scripserit, cõsulẽs mediocritatẽ nostrã
de illicito & prophano hereticorũ baptismo. Et quid
ego ei rescripserim, cõsens scilicet quod semel atq; ite-
rũ censuimus, hereticos ad ecclesiã veniẽtes. Ecclesię
baptismo baptizari & sanctificari oportere. Itẽ lecte
sunt vobis & alix literę Iubaiani, quibus pro sua syn-
cra & religiosa deuotione ad epistolã nostrã rescri-
psit. Superst vt de hac ipsa re quid singuli sensimus,
neminem iudicantes, aut à iure cõdonis aliquẽ (si di-
uersum senserit) amouẽtes. Neq; enim quisquã no-
strum Episcopum se esse episcopũ constituit, vt tyrãni-

*Con. Carth.
sub Cypriano.*

*Verba Cy-
priani.*

D 2 co ter-

SUMMA DEC.

co terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigat, quā habeat omnis Epus pro licētia libertatis & potestatis sue arbitriū propriū, tāquā iudicari ab alio nō possit, cum nec ipse possit alterū iudicare, sed expectemus vniuersū iudiciū dñi nostri Iesu Christi, qui vnus & solus habet potestatem & preponēdi nos in Ecclesię sue gubernatiōe, & de actu nostro iudicādi.

Responso
Cecily.
Abilia.
Eph. 4.

Ego vnum baptisma in ecclesia sola scio & extra ecclesiā nullum. Hoc erit vñs, vbi spes vera est, & fides certa. Sic enim scriptū est. Vna fides, vna spes, vñs baptisma. Non apud hereticos, ubi spes nulla est, & fides falsa. Vbi omnia per mēdaciū aguntur. Vbi exorcizat demoniacus. Sacramentum interrogat, cuius os & verba cancer emittūt. Fidem dat infidelis. Veniam delictorū tribuit sceleratus, & in nomine Christi tangit Antichristus. Benedicit à Deo maledictus. Viram pollicetur mortuus. Pacē dat impaciens. Deum inuocat blasphemus. Sacerdotium administrat prophanus. Ponit altare sacrilegus. Ad hęc omnia accedit & illud malū, vt Antistes diaboli audeat Eucharistiam facere, aut qui illis assistunt, dicāt omnia falsa esse de hereticis. Ecce ad qualia Ecclesia cōsentire cogitur, & sine baptismo ac venia delictorum cōmunicare compellitur. Quam rem (scilicet) fugere, ac vitare debemus, & à tanto scelere nos separare, & vñm baptisma tenere, quod soli ecclesię à Deo concessum est.

Cyprianus Carthaginen. dixit.

Sententia
Cypriani.

Censeo fin Euangelicā & Apost. contestationē, ad uersorios Christi, & Antichristos, appellatos, qñ ad Ecclesiā venerint, vñco ecclesię baptismo baptizandos esse, vt possint fieri de aduersariis amici, & de Antichristis Christiani. Reuocata sunt hęc p Cornelium in sacerdotali concilio Romę, & per Stephanū Papam.

Decreta Lucij Papa.

an d. 258.

Lucius pont.

21. Fuit tem-

poribus Galli

& Volusiani.

Hic episcopum

30. annis mi-

norem repu-

dianis.

Lucius Romanus, sedit annos tres, à Valeriano martyrio coronatur

Hic pręcepit ut duo presbyteri & tres diaconi in omni loco episcopum comitarentur, propter testimonium ecclesiasticum.

Idem cum ad passionem pergeret, omnem potestatem

LVCII PA.

19

tem Ecclesię reliquit Archidiacono suo. Stephano successori suo.

Hanc meminit Eusebius Histo. ecclesiast. lib. 7. c. 3.

In epistola prima ad Episcopos Gallie & Hispanie.

Excoicauit bona ecclesię expoliantes, vel ecclesiis vexationem inferentes, qñ erant pauperib. dedicata.

Ibidem de Romana ecclesia tradit, quod est apostolica mater omniū ecclesiarum, quæ à tramite apostolice traditionis nunquam errasse probatur, nec hereticis nouitatibus deprauata succubuit, secūdum ipsas domini saluatoris diuinam pollicitationem, qui primcipi discipulorum dixit: Petre ecce Satanas, &c. Ego autem rogaui pro te, ut non deficiat fides tua, &c.

Idem fecit decretum, ut ministri altaris presbyteri & diaconi tales eligantur, qui continentiam seruent.

Idem, ut clericus solus ad semine tabernaculū nō accedat, nec frequenter propter sine maioris natu sacerdotis iussione. Et ne solus presbyter cum sola familia fabulas misceat. Et si quid agnatum fuerit, & ille deponatur, & illa a liminibus ecclesię arceatur.

Idem, ut nullus clericus cum extranea habiter familia, nisi foror aut proxima fuerit, & cum magna solitudine fiat.

Non enim ignoro malitias Satanę.

Extant epistolę Cypriani ad Lucium.

Decreta Stephani Papa.

Stephanus Romanus, sedit annos 7. martyrio coronatur. 22. Papa sub Petro.

In epistola prima ad Hilarium episcopum.

Quod non sint admittēdi ad gradus ecclesiasticos oēs illi, qui pro crimine aliquo notantur infamia. Viriani. de. 6. q. c. Infames, ubi omnes ferē peccatores excludit.

Qualia debent esse vestimenta, quibus Domino ministratur, & cultus celebrat diuinus. Vt sint sacra, & honesta, quibus in aliis quā vñs ecclesiasticis nō vtantur. Nec ab aliis cōtingantur, aut ferantur, nisi à sacerdotibus hominibus, ne vltio quæ Balthasarē regem percussit, super talia pręsumentes veniat diuina.

Idem à Sixto papa decretum est.

In secunda epistola.

De cons. d. t. e. 1. agimēta.

Quibus vestibus celebrandum.

De cons. d. t. e. 1. agimēta.

Quibus vestibus celebrandum.

De cons. d. t. e. 1. agimēta.

Quibus vestibus celebrandum.

SVMMA DEC.

De accusationibus sacerdotum, de qua re in decretis Telephori, & Higini.

Ibi apostolo prohibente, inter Christianos non debet accusationes exerceri: ex quo docetur à Paulo, lites non probari inter fideles. Euseb. de Sixto li. 7. c. 23.

Decreta Sixti Papa.

Sextus secundus, natione Græcus ex Athenis, sedit annos duos. 25. Papa sub Petro.

Hic sub Decio & Valeriano martyro coronatur. Quia noluit sacrificare demoniis, capite trucidatus est, & cū eo lex Diaconi. Et die tertio post passionē illius passi sunt Laurentius eius archidiaconus, Claudius subdiaconus, Severius presbyter, Romanus ostiarius & Crescentius lector.

In epistola ad Gratum Episcopum explicat processum personarum diuinarum.

In secunda ad Episcopos Hispanie

Agit de accusationibus & persecutionibus Episcoporum, &c. Consule Eusebium hist. eccle. lib. 7. cap. 4. Et infra tradit multa, quæ huius tempore contigerūt. *Decreta Dionysii Papa.*

Dionysius Monachus, sedit annos 6. fuit 24. Papa.

Hic presbyteris ecclesias diuisit, & cimiteria parochiasq; & dioceses constituit. Eius epistolæ nihil habent, nisi generales commutationes ad obseruationem legis Christianæ.

Huius tempore congregatum est prouinciale concilium in Antiochia.

Huius meminuit Eusebius histor. eccle. lib. 7. c. 21. & infra. Aggregatū vero contra Paulū Samosatēnū, q̄ abiecta & idigna de Christo sentiēs, negabar eū de cēlis descendisse, sed à Maria originē cepisse, & inuitū habuisse de terra, & cōis naturæ hominem tantū fuisse. Extat epistola epōrū Antiocheni cōcilij ad Dionysiu Papā, & ad alios epōs, & vniuersum Clerū & plebem, contra prædictum Paulum. Apud Eusebium cap. 26.

Decreta Felicis Papa.

Felix Papa primus Romanus, sedit annos 4. Papa 25. sub Petro.

Hic cōstituit supra memorias ac sepulchra martyrum

FELICIS PA.

20

rum Missas celebrari. Quod destruxerunt Lutherani hac nostra tempestate.

Huius meminuit Eusebius lib. 7. cap. 27.

Extat epistola eius ad Paternum Episcopum, & aliter ad Episcopos Galliarum, quæ tantum generales commutationes continent.

Extat alia ad Benignum episcopum, à quo consultus est in reb. fidei, quā quidā in sua Ecclesia dicebant filium nō posse propriē videre patrē, iuxta illud: Deū nemo vidit vnquā. Et alij fingeant filium minorem patrē, qm̄ pater illi perhibet testimoniū. Et quia pater inuisibilis dī, filius verō visibilis cōprobatur. Atq; cōsultus respondit Felix, Isti ignorantes diuinarum scripturā & Apostolorū iura, ex proprio & adulterino sensu talia fabricant. Nos verō euidentiorib. testimonijs veteris & noui testamenti, filiū patrē semp̄ videre posse docemus. Salomone dicente: Est tecū sapientia, quæ nouit opera tua, quæ affuit tibi, cū faceres orbē terrarum, &c. Et in Evangelio: Nemo nouit filium nisi pater, nec patrem quis nouit, nisi filius, &c. Et iterum, Deum nemo vidit vnquam, sed vnigenitus, &c. Item: Vos non nostris eum, ego autem noui eum. Et iterum: Qui ex Deo est, sic nouit Deum.

Si sereno sensu recenseas scripturas, inuenies non solū patrē filio testimonium perhibentē, sed totā simul inseparabilē Trinitatē. Ego sum qui testimoniū perhibeo de me, & testimoniū perhibet de me qui misit me pater. Ioā. 8. &c. Cū uenerit paraclētus spūs ueritatis, ille testimoniū perhibebit de me, &c. Ioan. 15. Intende, qm̄ in quibus vna testificationis virtus ostenditur nullus ab alio, neq; potior, neq; inferior iudicatur.

De filio sæpē diximus, quod secundum hōis formā filius visibilis dī, secundum verō deitatis substantiā, inuisibilis prædicatur, ut Paulus multis in locis ostendit. Hæc est Apostolorum uita traditio. Hæc sancta & Apostolica mater oīum Ecclesiarum Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec ab hereticis prauitatib. deprauata succubuit, sed ut in exordio normā fidei Christianæ percepit ab authorib. suis,

D 4 Apo-

Galat. 6.

1. Cor. 13.

an. d. 264.

Sixtus pont.

2. Tempore

huius exort.

est Sabellianorum secta.

an. d. 266.

Dionysius

pont. 24.

Fuit tempore

bus Galien.

ab hoc pontifi-

co incepit ec-

clesia.

an. d. 272.

Felix 1.

pont. 25.

sub Claudio.

& Valeriano.

Sub hoc pont.

Mannes Prusa.

Manichæorū

introducitur se-

ctam.

Ioan. 1.

Sapient. 5.

Mat. 11.

Ioan. 2.

Ioan. 3.

Ioan. 7.

Rom. 5.

Ecclesia Ro-

mana heresi-

cis prauitatib.

nunquam pel-

luta est.

SVMMA DEC.

Apostolorū Christi principib. illibata manet. iuxta illud Lucę 22. Ego rogavi pro te, vt non deficiat fides tua. 24. quęst. 1. A recta ergo fide.

Et supra in decretis Lucij pape.

Decreta Eutychiani Papa.

An. d. 176.
Eutychia.

Eutychianus primus, natione Tuscus, sedit annos. Papa. 26. sub Petro.

Hic trib. suis p. loca diuersa. 34. marty. pprijs manib. sepeliuit. Qui et statuit, vt cū Dalmatica aut Golo bio sepelirent. Hui⁹ meminit Eusebi⁹ hist. eccl. li. 7. c. 7.

Fuit tempore
Aureliani.

Extat epistola eius prima ad episcopos Betię provincię, in qua veritatem dominicę incarnationis explicat, quomodo sua proprietate utriusque nature Deus verus, & verus homo erat.

Extat altera ad episcopos Sicilię, tantum continēs generales cōmonitiones, ad fidē & pietatē pertinentes.

Extant decreta eius apud Gratianum. 22. q. 2. c. Statuimus.

Abbatissa pręsumens velare virginem, vel viduam, excommunicatur. Qui penitentiam perituri agere non lueris, excommunicetur. 20. q. 1. Prædicandum.

Quam duxit
fidelis ante ba-
ptismum, libe-
rum est illi ha-
bere, vel non
habere.
Contra ebrio-
ritatem.

In potestate fidelis erit, si quis gentile gentile vxo- rem duxerit ante baptismum, post baptismum eā habere, vel non habere. Et infidelem descendentem fide- lis sequi non cogitur. 28. quęst. 1. Si quis gentilis, Magnū malum ebrietatis, ex quo oīa vitia pullu- lant, Christianis modis omnibus cauere præcipimus. Qui autem hoc vitare noluerit, excommunicandum esse decernimus, vsque ad congruam emendationem.

1. Thef. 5.

Idē epi & Dei ministri non dēt comessionib. & vinolentis nimis incubere, cōsiderātes suam Dñi, dicentis: Attendite, ne grauent corda vestra, &c. Lucę 21. Moderatē, o. cibis, & necessariis sumptū sumāt, vt (iuxta Apostolū) sobrii sint, & parati ad seruitiū Dei.

Decreta Gaii Papa.

An. d. 284.

Gaius natiōe Dalmata, sedit annos 11. temporib. Diocletiani Imperatoris, cuius meminit Eusebius hist. eccl. lib. 7. cap. 27. Papa. 27. sub Petro. Hic cōstituit, vt oēs ordines in ecclesia sic ascende- rēt. Si quis episcopus fieri mereretur, primo fiat ostia- rius,

MARCELLINI PA.

21

rius, lector, exorcista, acolythus, deinde subdiaconus, diaconus, presbyter. & exinde episcopus ordinaretur.

Extat epistola eius elegantissima ad Felicē ep̄m de veritate incarnationis dñicę, vbi ostēdit primō q. nul- lius innocētis occiso fuerit redemptio mundi, nec ali- cuius debitum quisquam suo sine persoluit, nisi filius hoīs Iesus Christus, in quo omnes crucifixi, oēs mor- tui, oēs sepulti, omnes ēē sunt suscitati, de quibus ipse dicebat: Ego cū exaltatus fuero, &c. Ioan. 12. vbi se- cundo postquam multa elegantissima collegit, subdit: Mundum Deo in Christo reconciliatum, vt nisi ver- bum dignaretur caro fieri, nulla caro posset saluari.

2. Cor. 5.

Decreta Marcellini Papa.

Marcellinus, natione Romanus, sedit annos. 9. tēpo- ribus Diocletiani, in quo tēpore fuit persecutio magna, ita vt intra triginta dies. 17. milia hominū promiscui sexus per diuersas provincias martyrio coronatētur.

Et ipse Marcellinus ad sacrificiū ductus est, vt thu- rificaret. Qd & fecit: Et post paucos dies penitētia du- ctus, ab eodē Diocletiano pro fide Christi cum Clau- dio & Cytino & Antonino capite trāncatus est, & martyrio coronatus. Iacuerunt verō corpora sancto- rum in platea dies 30. iussu Diocletiani. Deinde Mar- cellus presbyter noctu collegit cum presbyteris & Diaconis, & cum hymnis sepeliuit.

Extat epistola eius prima ad Salomonē ep̄m, in qua damnat errores quorundā dicentū, Patrē maiore esse filio, quia illi soli sacrificiū immolatur. Et q. filius nullā cum Patre cōsonem operum habeat. Et q. illud prophetiū: Scient gētes, qm nomē tibi Deus, tu solus altissimus, de solo patre dictū sit. Psal. 28. Hęc resellit, adductis testimoniis satis idoneis sacrarū scripturarū.

Extat altera epistola ad episcopos Orientales, solas cōmonitiones generalis continens.

Hic etiam Marcellinus conuictus est quōd thurifi- casset in templo Iſidis & Vestę, per Gaium & Innocē- tium Diaconos, & Vrbānum Caltoriū, & Inuenalem presbyteros, & per. 28. alios testes. Et tandem in syno- do. 300. episcoporum, & 30. presbyterorum caputine re conuolutum habens Marcellinus episcopus vrbis

An. d. 295.

Marcellinus
pont. 28.
Sub quo deci-
ma Christia-
norum perse-
cutio fuit.

Marcellinus
penitentia du-
ctus a nemine
hominum dā-
nabilis, se da-
nauit. De con-
demnatione
Marcellini
pont.

Roma,

S V M M A

Romæ voce clara clamans, dixit: Peccati corā vobis, & nō possum in ordine esse sacerdotum, qm̄ atarus me corripit auro. Et subseripserunt in eius damnationē & damnauerunt eū extra ciuitatē, dicentes: Quia ore suo condemnatus est & ore suo anathematizatus accepit Marantha. Nemo enim vnquam iudicauit pontificē, nec p̄sul sacerdotē suū, qm̄ prima sedes non iudicabitur à quoquam. Tu eris iudex, ex te condemnaberis, tñ in nostra p̄sencia. Tu n. iudex, tu reus. Hoc aut̄ factō, Diocletianus (dum esset in bello Persarum) audiens q̄ 300. Ep̄i, & 30. presbyteri in eius damnationē conuenirent, iratus in eandē ciuitatē misit, & multos ep̄os ad martyrii coronam traxit. Inter quos damnatus est & Marcellinus, & (vt tradunt multi) vacauit episcopatus eius anno 7. De condemnatione Marcellini est fermē inexplicabilis scriptorum differentia. Diximus certiora in controuersia quarta.

Concilium Ancyranum post tempora Marcellini Papę celebratum parum ante Nicænum cōcilium circa annum Domini 308. Sub quo Cēsare, ex scriptoribus constare nō potest. Fuit provinciale concilium, sed receptum in 6. synodo generali Cōstantinopoli in Trullo celebrata, vt patet ex 2. Canone sextę synodi.

Ancyranū melius dictum ab Ancyra ciuitate sita in Galatia.

Hoc conciliū vocat̄ à Geriano in decretis Ancyritanum, ab alijs Auquitanū. Cui interfuerunt aliqui Ep̄i scopi qui etiam assuerunt in concilio Nicæno.

Continet Canones Generales 24. cōtra eos qui inuiti vel disj. thurificabant vel immolabant.

Cap. 1. De presbyteris, qui immolauerunt tempore persecutionis.

D. 30. presbyteros qui.

Presbyteros qui immolauerunt, & postea certamē iterū inierūt, si hoc ipsum ex fide, & nō aliquo argumēto sibi met preparātes egerunt, vt iterū teneri viderent, aut tormētis subijci putent, tāquā inuiti, si ex fide ergo luctati sunt, & nō ex cōpacto ad ostērationē vt caperent, ipsi fecerūt, hos placuit honorē qdē sedis p̄prie retinere: offerre aut̄ illis & sermonē ad populū facere, aut aliqb. sacerdotilib. officijs fungi nō liceat,

D. 30. presbyteros qui.

Cap. 2. De Diaconis qui immolauerunt.
Diaconi similiter qui immolauerunt, postea autem iterum

ANCYRANI CON. 22

iterum reluctati sunt, illum quidem honorē habere oportet. Cessare vero debent ab omni sacro, ita vt nec panē nec calicē offerant, nec pronūciant, nisi forte aliqui episcopōū concilij sint laboris eorū, & humilitatis & mansuetudinis, & voluerint eis aliqd̄ amplius tribuere vel adimere. Penes ipsos ergo erit de his p̄tās,

Cap. 3. De his qui ex fuga comprehensi sunt.

Qui fugientes timore persecutionis comprehensi sunt, vel à familiaribus, seu à domesticis traditi, & vel bona propria amiserunt, vel sustinuerūt tormēta, vt etiam carcerib. inclusi sunt, & tamē proclamauerūt se esse Christia nos, quinctiā perseuerāte violentia ad id vsque perducti sunt, vt manus eorū apprehensas, & violēter attractas, super sacrificia imponerēt, illis licet perseuerātib. in fide & Christianos se esse vociferantibus: hoc ergo quod eis inuitis & alijs cogentibus cōstrē ipsiq̄ humili per bonā cōuersationē habitu incedēs dolere se q̄ inuiti coacti sūt, doceāt hos tāq̄ in culpatis à cōione non verari. Si aut̄ iā prohibiti, sunt ab aliquibus a cōione, maioris diligentie & acquisitionis causa, aut per aliquorū ignorantia, statim recipi oportet. Hoc aut̄ obseruari cōuenit, & de clericis oībus. Laicos sanē qui in similis necessitatis cās inciderūt tāq̄ si nihil peccauerint, maxime si eos p̄babilis vita commendat, ad ordinationem recipi placuit.

Cap. 4. De his qui in locis idolorum cōnauerunt.

De his qui sacrificare coacti sunt, insuper in tēplis Idolorū cōnauerūt, si qui eorū cū habitu cultiore ad tēpla perducti sūt atq̄ ibi p̄tiori veste adhuc mutata, cēq̄ participes facti sunt Idolorū, indifferēter sumētes omnia q̄ fuerunt apposita, placuit eos inter audientes vno anno cōstitui, tribus aut̄ alijs annis agere penitētiā. Sed ex ipso triennio per biennij tantūmodo orationi cōicare, tertio aut̄ recōciliari sacramētis.

Cap. 5. De his qui in locis idolorum manducauerunt.

Quotquot autē ascenderunt templa cum veste luctu, & recumbentes inter alios māducauerūt, flentes: si compleuerint penitentiam triennij tēporis, sine oblatione suscipiantur ad communionē, id est, vt ipsi oblatio-

SVMMA DE C.

oblatione non offerat. Si autem perducti ad templum non manducauerint, biennio maneat in penitentia. Tertio vero anno cōcent, sed sine oblatione, ut dictū est. In quarto aut anno perfectionem suā recipiant. Episcopi aut hanc habere licentiā oportet, ut perspecta singulorum conuersatione, normam regulāque conuersationis attribuat, id est, ut humanius agens. In vitæ modū, tempus alicui penitentiae breuiare, aut ēē proximius, quod correctioni necessitū viderit, addere. Discutatur, autē omnium horū & precedēs vitæ, & posteriores, & ita circa eos sacerdotalis se humanitas moderetur.

Cap. 6. De his, qui timore, ritus Gentilium peregerunt.

De his qui minis tantum cesserunt, aut boni oblatione, aut transportationis pena deteriti sacrificauerunt, & nunc usque non penituerunt, neque conuersi sunt, modo autem, id est, tempore huius synodi se obtulerunt, conuersionis suae consiliū cupientes, placuit eos usque ad magnū diē inter audientes suscipi, ac penitentia agere triennio, & post duos alios annos sine oblatione cōcare, & ita demū sex annis cōpletis ad perfectū peruenire. Quod si aliqui ante hoc cōciliū suscepti sint ad penitentia, ex illo tempore imputabitur eis initium sexennii cōstituti. Quod si aliqui horū quodlibet mortis periculū aut ex egestudine, aut ex aliqua causa acciderit, his cōcio per viaticum suū non negabitur.

Cap. 7. De his qui frequenter immolauerunt.

De his qui in festis diebus paganorum, in remotis eorum locis contiuus interfuerunt, & suas nihilominus epulas ibidem portauerunt, & comederunt: placuit, ut post biennij penitentiam suscipiantur, ita tamen, ut vitium cum oblatione recipiendi sint, an ad solam cōmunionem admitti debeant, vniūquisque episcoporum examinet vitā eorum, & praeterita ac praesentia, debita consideratione perpendat.

Cap. 8. de his qui cōciliis idolis immolauerunt.

Hi autem qui secundo vel tertio sacrificauerunt, ut coacti, quatuor annis sese ad penitentiam submitteant. duobus autem alijs sine oblatione communicent, septimo anno perfectionem recepturi cōmunionis.

Cap. 9. De his qui alijs sacrificandi causam attulerunt.

Quot-

ANCYRANI CON.

25

Quotquot autem non solum a fide Dominicae denauerunt, sed et insurrexerunt in alios, & fratribus persuaserunt, & rei facti sunt persuasionis, hi per triennium quidem inter cathecumenos habeantur. Per aliud autem sexennium penitentiae recipiant locū, alio vero anno, id est, decimo cōione sine oblatione recipiant, ut cōpleto decennio perfectione fruantur. Ideo aut ipso tempore etiam vita eorum & conuersatio consideranda est.

Cap. 10. De Diaconis potestantibus cum ordinantur.

Diaconi quicumque cum ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes velle se habere uxores, nec posse se continere, hi postea si ad nuptias venerint, maneat in ministerio, propterea quod his Episcopus licentiam dedit. Quicunque tamen tacuerit, & susceperit manus impositionem, professi continentiam, si postea ad nuptias venerint, a ministerio cessare debent.

Cap. 11. De desponsatis puellis.

Desponsatas puellas, & postea ab aliis corruptas, placuit, ut si ante reddi quibus fuerat ante desponsatae, sicut puellas, et si a raptoribus flore pudoris sui amisisse cōstituerit.

Cap. 12. De his qui ante baptismum sacrificauerunt idolis.

Eos qui ante baptismum sacrificauerunt, & postea baptismum cōsecuti sunt, placuit ad ordinem promoueri, tanquam ab omni crimine lauari salutis sanctificatione purgatos.

Cap. 13. De Corepiscopis & eorum potestate.

Vicariis Episcoporum (quos Graeci Corepiscopos vocant) non licere vel presbyteros vel Diaconos ordinare, sed nec presbyteris ciuitatis sine Episcopi praecipio amplius aliquid imperare, nec sine auctoritate litterarum eius in unaquaque parochia aliquid agere.

Cap. 14. De presbyteris a carnibus se abstinentibus.

De his qui in clero sunt Presbyteri vel Diaconi, & abstinent a carnibus, hoc placuit statui, ut non eas tanquam immundas contemnant, sed contingant. Quibus quidem qui se abstinere volunt, habeant potestatem, ita tamen ut si quando cum oleribus coquantur, eadem tanquam carnibus polluta non iudicent, sed ex his cibū assumant, quantum a carnibus se abstineant. Quod si in tantum eas immundas & abominabiles iudicauerint, ut nec olera quae cum carnibus coquantur, estimeant comedere.

S V M M A

comedenda, tanquam non cōsentientes huic regulę, cessare eos oportet & a ministerio, & ordine suo. Si quis autem huius regulę monitis non obedierit, sed carnes (vt dictum est) immundas & abominandas exi-

stimauerit, cessare debet ab ordine suo.

Cap. 15. Non debere presbyteros ecclesiastica iura vendere.

Si qua de rebus ecclesię, cum Episcopus non est, presbyteri vendiderint, placuit, rescisso contractu, ad ius ecclesiasticum reuocari. In iudicio autē erit Episcopi, si cōstitutum pretium debeat recipi, nec ne, propter quod saepe contingit distractarum rerum reditus ampliore summa pro accepto pretio reddi.

Cap. 16. De his qui irrationabiliter vixerint.

De his qui irrationabiliter versati sunt, siue versantur. Quotquot ante vigesimū etatis suę anni tale crimen cōmiserint, quindecim annis exactis in penitentia, cōem mercantur orationum. Deinde quinquennio in hac cōiōne durantes, nūc demū oblationis sacramenta contingant. Discutatur autē vita eorū, quales tēpore penitudinis extiterint, & ita misericordiā consequantur. Quod si inexcusabiliter his hęserint criminibus, ad agendā penitentiā prolixius tēpus infumant. Quotquot autē peracta viginti annorū etate, & uxores habentes, hoc peccato prolapsi sunt, viginti quatuor annis penitudinē gerentes in cōiōnem suscipiantur orationum. In qua quinquennio perdurantes, demum oblationis sacramenta percipiant. Quod si qui & uxores habentes, & transcendentes quinquagesimum annum etatis, ita deliquerint, ad exitum vite communionis gratiam consequantur.

C. 17. De his qui alios ad antedicta peccata induerint.

Hos eosdem sanē non solū leprosos crimine huiusmodi factos, sed & alios isto suo morbo replentes, placuit inter eos orare, qui tempestate iactantur, qui a nobis Energumeni intelliguntur.

C. 18. De his qui ad Episcopatū promoti sūt, nec erepti.

Si qui Episcopi suscepti non sunt a diocesi in qua deo redire. Quod si voluerint alias ecclesias occupare

& vim

ANCYRANICONC. 24

& vim facere aliis Episcopis quos ibi inuenerint seditiones excitando aduersus eos, hos segregari oportet. Quod si volūt in presbyterio in ecclesia vbi prius fuerāt, tanquā presbyteri residere, nō repellantur a propria dignitate. Quod si ē ibi seditiones cōcitare probantur, Episcopis ibidem cōstitutis, segregari eos necesse est, & nihilominus presbyteri dignitate priuari.

Cap. 19. De his qui virginitatem profitentur.

Quotquot virginitatē pollicitam preuaricati sunt professione contempta, inter bigamos. i. qui ad secundas nuptias transierunt, haberi debent. Virgines autem puellas, quę tanquā sorores cū nonnullis viris habitare volunt, ab eorū consortio prohibemus.

Cap. 20. De adulteris & eorū penitentia.

Si quis adulterū cōmiserit, septē annis in penitentia cōpletis, pfectiōi reddatur ē in pristinos gradus.

C. 21. De mulieribus q̄ partus suos ex fornicatione necāt.

De mulieribus quę fornicantur, & partus suos necant, sed & de his quę agunt secum, vt vtero cōceptus exentiat, antiqua quidē definitio est, vsque ad exitū vite eas ab ecclesia remoueri. Humanius autē nūc definimus, vt eis decem annorum tēpus tribuatur.

Cap. 22. De homicidiis.

Qui voluntariē homicidium fecerint, ad penitentiam quidem iugiter se submittant. Circa autem exitum vite cōmune digni habeantur. Eos verō qui non voluntariē, sed casu homicidium fecerint, prior quidē regula post septem annorum penitentiam cōmunionē sociant secundum gradus cōstitutos. Hęc verō humanior definitio quinquennij tēpus tribuit.

Cap. 23. De his qui diuinationes expetunt.

Qui auguria, vel auspicia, siue somnia, vel diuinationes quilibet secundum morē Gentiliū obseruāt, aut in domos sua huiusmodi homines introducunt in exquirendis aliquibus arte malefica, aut vt domos suas luitrent, confessi, quinquennio penitentia agant secundum antiquitas constitutas regulas.

Cap. 24. De his qui virginum corruptionibus consentiūt.

Si quis sponfam habens, forori eius fornicari intulerit violētiam, eique inhęrit, tanquā suę, hęc autem decepta,

d. 30. Eos vero qui.

26. qu. 1. Quę diuinationes.

S Y M M A D E C.

decepta, postea uxorem duxerit desponsatam: illa uero que uictum passa est, forte necem sibi intulerit, oēs hi qui facti huius sunt consocij, decem annis in penitentiam redigantur secundum Canones constitutos.

In eodem concilio mandatum decreto generali, ut Episcopi eorumque ministri studerent perniciosam & à diabolo inuentam maleficam artem & sortilegam penitus à parochiis suis eradicare, & ab ecclesia eicere, iuxta illud Pauli. Hæreticum hominem post, &c.

Ad Lit. 3.

De maleficiis
mulieribus.

Ibidem Quia sceleratæ quædam mulieres demonum illusionibus seductæ, nocturnis horis cum Diana paganorum dea, & innumera multitudine mulierum credunt se equitare super quasdam bestias, & multa terrarum spatia pertransire, quod falsa opinione deceptæ, hæc uera esse credunt, & credendo à recta fide deuiant. Ideo sacerdotes per ecclesias sibi commissas populo predicare debent hæc omnia esse falsa, & à maligno spiritu talia phantasmata mentibus fidelium irrogari. Si quidem Satanas transfiguratur se in angelum lucis: & cum mentis mulierculæ cepit, & hæc sibi per infidelitatem subingenerit, illico transformatur se in diuersarum personarum species atque similitudines, & mentem quam captiuam tenet, in somnis deludens, modo lata, modo tristitia, modo cognitas, modo incognitas personas ostendens, per deuiam quasque deducit. Et cum solus Spiritus hoc patitur, infidelis mens hæc non in animo, sed in corpore opinatur euenire, cum Ezechiel propheta uisiones Domini non in corpore, sed in spiritu uidit. Io. Sacramentum Apocalypsis in spiritu, tu non in corpore uidit. Et Paulus non audeat dicere se raptum in corpore. Omnis itaque publice annuntiandum est, quod qui talia, & his similia credit, fidem perdit. Subscriperunt octodecim episcopi, qui in eo concilio conuenerunt.

1. Cor. 11.

Apoc. 1.

2. Cor. 11.

an. d. 304.
Marcellus
pont. 29.

Marcellus
Cardinalium
titulo, isruir

Decreta Marcelli Papa.
Marcellus Romanus, sedit annis quinque. Hic à Maxentio comprehensus, ut negaret se esse episcopum, & sacrificiis se humiliaret demoniorum. Qui semper contemnens & deridens dicta Maxentij damnatus est in Cacabulum: ubi dum multis diebus seruaret, orationibus & ieiuniis Domino deseruire non cessabat. Mense uero nono uenerunt clerici eius omnes, & crucerunt

M A R C E L L I P A.

25

eruerunt eum noctu de Cacabulo. Et matrona Lucina uidua suscepit beatum uirum, quæ domum suam nomine tituli beati Marcelli dedicauit, ubi die noctuque hymnis & orationibus domino Iesu Christo conhibetur.

His auditis à Maxentio, tenuit iterum beatum Marcellum, & iussit in eadem ecclesia iterum plateas externi, ubi ibidem animalia Cacabuli congregata starent, & ipsis beatus Marcellus deferret. Qui tandem in seruitio animalium nudus amictus cilicio defunctus est.

Exstat epistola eius decretalis ad Episcopos Antiochenæ provincie. Vbi primò definit de primatu ecclesie Romanæ, ad quod omnes quasi ad caput iuxta Apostolorum sententias, Episcopi suffragere, tamquam appellare debent, ut inde accipiant liberationem, uel acceperint informationem, & consecrationem. Cui cessit Antiochena quæ olim erat prima.

Ab eisdem constitutum est, ut nulla synodus fieret præter eiusdem sedis auctoritatem.

Exstat alia eius epistola ad Maxentium tyrannum, quam commouet ut esset uire aduersus Christi fideles.

Exstat eiusdem decretum 10. q. 1. Illud autem statuendum esse censetur, ut si in minori ætate filij monasterio oblato fuerint, uel sacra tonsura uel velamen susceperint, digressi duximus, ut 10. anno à Prælati moniti uerbis, inquirant, utrum in ipso habitu permanere cupiant, an non. Si uero permanere professi fuerint, ulterius penitenti locum minime amplecti possunt. Si uero ad seculari habitum reuerti uoluerint, redeundi licentia nullo modo denegetur, quia satis inutile est ut coacta seruitia Domino præstentur.

Decreta Eusebii Papa.

Eusebius Grecus, sedit annos sex temporibus Constantini. Fuit sub Petro. 30. Papa.

Sub hoc crucis Domini nostri Iesu Christi. 5. nonas Maii inuenta est, & festum de ea celebrandum institutum, ut habetur in epistola eius tertia ad Episcopos Tusciæ & Campaniæ provinciarum.

Ibidem definit Hæreticos in sanctæ Trinitatis nomine credentes, & sub hac inuocatione baptizatos, per solum manus impositionem reconciliandos. Ibidem, manus impositionem sacramentum magno ueniam tenendum est, quod ab aliis perfici non potest, nisi

De primatu
ecclesie Roma.

2. q. 6. ad Romanum.

Conciliis
absque Rom.
pont. auctoritate
irritum.

an. d. 309.

Eusebius

pont. 30.

De consec. d.

3. c.

Cruent. de mi.

De co. d. 3.

Manus quo-

que. De sacra-

mento confirm.

tionis.

E

nifi

S V M M A D E C.

nisi à summis sacerdotibus, nec tēpore Apostolorū ab aliis q̄ ab ipsis Apostolis legitur aut scit esse peractū. Nā si aliter prælumptū fuerit, irritū habeatur & vacuū, nec inter ecclesiastica vnquā reputabitur sacra.

37. q. 1. De sponsatam. Decretum est ab eodem, desponsatam puellam non licere parentibus alij viro tradere. Licet tamen illi monasterium sibi eligere, si voluerit.

De cons. d. 2. Consulto. Quod consulto, omnium statuimus, sacrificium al Quibus vesti- tatis non in serico panno aut tincto quisquam cele- bus sacrificiū brare prælumat, sed in puro lineo ab Episcopo conse- altaris offeren- crato. Sic corpus Domini nostri Iesu Christi in syn- dum. done munda sepultum fuit.

De con. d. 3. Ieiunia. Ibidem, Ieiunium ecclesie à sacerdotibus constitu- tum, sine necessitate rationabili non soluitur.

Prescribitur qualis debet esse mensa epi- scoporum. Idē, oportet Episcopū moderatis epulis cōtentum esse, suosque cōuiuas ad comedendū & bibendū non virgere, quin potius sobrietatis præbeat exemplū. Remoneātur ab eius cōuiuio cūcta turpitudinis argu- menta, nō ludrica spectacula, nō fatuorū stultiloquia, nō scurriliū admittātur prestigia. Adfint peregrini & pauperes & debiles, qui de sacerdotali mēsa Christum benedicentes, benedictionē percipiāt. Recitetur sacra lectio, subsequatur viuæ vocis exhortatio, vt non tan- tum corporali cibo, imō verbi spiritualis alimento conuiuentes se resectos gratulentur, vt in oībus hono- rificetur Deus per Iesum Christū Dñm nostrum.

Extant alie duæ Epistolæ eiusdem. Vna ad Episco- pos Galliz, altera ad Episcopos Aegypti.

Decreta Melchiadis Papa.

Melchiadis Apher, sedit annos tres, Papa. 3 1. Hic constituit vt die dominica, & quinta feria ieiunium nullus fidelium ageret, quia eos dies pagani, quasi sa- crum ieiunium celebrabant.

Extat epistola eius ad Episcopos Hispaniz, in qua primū docet q̄ inter beatos Apostolos fuit quēdam discretio potestatis. Et licet cūctorū par electio foret, beato tñ Petro concessum est vt aliis præmineret.

Ibi respōdet ad quæstionem, scilicet, utrū sit maius sacramentū manus impositio Episcoporū, an baptil- mus, dicēs: Scitote verūque magnū esse sacramētum. Et sicue

MELCHIA DIS PA.

20

Et sicut vnū à maioribus sit, quod à minoribus persci non pōt, ita & maiori veneratione tenendū est. Sed ita cōiuncta sunt hec duo sacramēta, vt ab inuicē, ni si morte prueniente, nullatenus possint segregari, & vnū sine altero ritē p̄fici nō pōt. Nā (prueniente mor- te) vnū saluare sine altero pōt, aliud aut non pōt. Ex quibus colligit q̄ baptismus est maioris necessitatis, manus verō impositio dignitatis maioris ex ministro.

Ibi distinguit effectus vtriusq; sacramētū: q̄a in bap- tismo regeneramur ad vitā, post baptismū verō con- firmamur ad pugnā. In baptismo abluimur: post ab- p̄tismū roboramur. Et quāuis trāsueris sufficiāt rege- nerationis bñficia, victuris tñ necessaria sunt confir- mationis auxilia. Nā regeneratio p se saluat mox in pace beati seculi recipiēdos, cōfirmatio verō armat & instruit ad agones mūdi huius & filia seruādos. Qui aut post baptismū cū aegrita innocēcia imaculatus puenit ad mortē, cōfirmat morte, q̄a nō pōt peccare post mortem. Ad hoc profuit Apostolis aduentus Spiritus sancti, quia ante descensum sancti Spiritus vsq; ad negationē Apostoli deterrent, post visionē ve- rō eius vsq; ad martyriū cōtemptu salutis armatur. Igitur fm hoc per Christū redimimur, per sanctum verō Spiritū dono sapientiē spiritualis illuminamur, ædificamur, erudimur, instrumur, cōfirmamur, vt il- lam sancti Spiritus vocē audire possimus: Intellectū tibi dabo, & instruat te in via hac qua gradieris. Psal. 3 1. De consecratione dist. 5. cap. Spiritus sanctus.

Sub hoc congregatum est concilium Neocesariense Concilium se parum ante Niecnū, quoniā idem Episcopus repe- ritur hic & illic assignatus. Est verō ciuitas Neocesa- rēnsis clara, nunc Trapezuntū, imperij Turciæ se- des, ante caprā Constantinopolim in prouincia Cap- padociæ, in qua Patres 17. cōuenerūt. In cōcilio Neo- cesariensi adfuit Episcopus Lonnus & in cōcilio Ni- cæno. De hoc scribit Gratianus di. 16. Sub quo Cēsare celebratum fuerit, exscriptoribus cōstare non potest. Habet concilium Canones 14. parum ad hanc tem- pora pertinentes.

Probauit Canones huius concilii 6. synodos Con- stanti.

SVMMA CONC.

Constantinop. in Tullo celebrata, ut ex secundo canone editionis Græcæ constabit.

Cap. 1. De Presbyteris quod uxores ducere non debent.

Canones Nicæna. concilij. d. 11. presbyter.

Presbyter si uxorem duxerit, ab ordine suo illum deponi debere. Quod si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra ecclesiam abiici, & ad poenitentiam inter Laicos redigi.

31. q. 1. De his

Cap. 2. De muliere qua duobus fratribus nupsit.

Mulier, si duobus nupsit fratribus, abiciatur usque in diem mortis. Sed propter humanitatem in extremis suis, sacramentis reconciliari oportet, ita tamen ut si forte sanitatem recuperaverit, matrimonio soluto, ad poenitentiam admittatur.

Cap. 3. De multinubis.

31. q. 1. De his qui frequenter.

De his qui frequenter uxores ducunt, & de his qui saepius nubunt, tempus quidem poenitentiae his constitutum manifestum est. Sed conversatio & fides eorum tempus abbreviat.

Cap. 4. De concupiscentia non consummata.

Si quis concupiscentia muliere, etiam si concubitus eius desiderium habeat, non aliter subsequatur effectus, manifestum est hunc fuisse per divinam gratiam liberatum.

Cap. 5. De catechumenis poenitentibus.

Catechumenus, i. audiens, qui ingreditur in Ecclesiam, & stat cum catechumenis, si peccare fuerit visus, ligens gentia, audiat verbum, ut se absteineat ab illo peccato quod fecit. Quod si in eo perdurat, abiici omnino debere.

Cap. 6. De pregnantibus baptizandis.

De pregnantibus, quod oportet eas baptizari quando volunt. Nihil enim in hoc sacramento commune est parituræ, & illi qui de eius utero fuerit editus, quia uniuscuiusque in illa confessione libertas arbitrii declaratur.

Cap. 7. Presbyteros in secundis nuptijs non debere orare.

32. q. 2. De his qui.

Presbyterum coniugio secundarum nuptiarum inter esse non debere, maxime cum precipiatur secundis nuptiis poenitentiam tribuere. Quis ergo eris presbyter, qui propter coniugium illis consentiat nuptiis?

Cap. 8. Vxor adultera utrum clericum fieri non debeat.

14. d. Si cuius uxorem.

Si cuius uxorem adulterium commisisse cum esset laicus, fuerit coprobatum, hic ad ministerium ecclesiasticum admitti non potest. Quod si in clericatu iam consti-

NEOCÆSAR.

27

constituto eo, adulteravit, dato repudio, dimittere eam debet. Si vero retinere eius consortium velit, non potest suscepto ministerio perficui.

Cap. 9. De Presbyteris, corporali peccato preoccupatis.

Qui admittit corporale peccatum, & hic postea presbyter ordinatus est, si corpore suis fuerit quod ante ordinationem suam peccaverit, non quidem offerat, maneat tamen in alijs officijs pro eius studij utilitate. Nam cetera peccata esse fuerunt plurima, & ordinatione privari. Quod si de his non fuerit confessus, nec ab aliquibus potest manifeste convinci, huic ipsi de se potestas est committenda.

Cap. 10. De Diaconis similiter.

Similiter & diaconus si in eodem culpa genere fuerit involutus, se a ministerio cohibebit.

Cap. 11. Quo tempore conveniat presbyterum ordinare.

Presbyter ante triginta annorum ætatem non ordinetur, quãvis sit probabilis vita, sed observet usque iter ante ad præfixitum tempus. Dominus enim trigesimo anno baptizatus est, & tunc predicavit.

Cap. 12. De his qua in agitudine baptisma consequuntur.

Si quis in agitudine constitutus, fuerit baptizatus, presbyter ordinari non debet. Non enim fides illius voluntaria, sed ex necessitate est, nisi forte postea ipsius studium & fides probabilis fuerit, aut hominum raritas copat.

d. 57. Si quis in agitudine.

Cap. 13. De presbyteris alterius regionis.

Presbyteri, qui contrationales sunt, in Ecclesia presentibus episcopis vel presbyteris civitatis offerre non possunt, nec dare panem sanctificatum, nec calicem porrigere. Quod si absentes sint civitatis sacerdotes, & fuerint invitati ad dandam orationem, soli debent dare. Vicarij autem episcoporum (quos Græci Corepiscopo vocant) constituti sunt quidem ad exemplum septuaginta seniorum, sed tanquam confacerdotes pro sollicitudinem & studium quod in pauperes agunt, offerant, & honorabiles habeantur.

Cap. 14. De numero certo diaconorum.

Diaconi, septem esse debent secundum regulam, quam d. 93. Diaconis non magna sit civitas. Regula autem auctoritates non est. Quod & liber A. Apostolorum insinuat.

Al. 6.

h. 3. Decreta

an. 1. 315.
Syluester
pont. 2.

SVMMA DEC.

Decreta Syluestri Papa.

Syluester natione Romanus, sedit annis 23. Temporibus Constantini, fuit exul in monte Soracte, persecutiones fugiens Imperatoris, ubi in cauernis petrarum cum suis clericis latitabat.

Postmodum rediēs cū gloria, baptizauit Cōstantinum, quē Dominus curauit à lepra in baptismo, quoniā fugetat superstitionē idolorū, cui consignationē sancti spiritus adhibuit sancti Chriſmātis unctione, dicēs. Signet te Deus sigillo fidei sug, in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti, in cōsignatione fidei. Amē. Quē forma parū imitata, nūc seruat i sacramēto cōfirmationis.

Hæc eadem refert Constantinus in edicto suo generali de conuersione sua ad fidem Christi.

Nicanum concilium sub
Syluestro pō.

Huius temporibus factum est concilium in Nicæa Bithyniæ, ubi congregati sunt 318. episcopi Catholici, qui exposuerunt fidem integram, sanctam, Catholicam & immaculatam. Et dānauerunt Arrium, Photinum, & Sabellium. Et in vrbe Roma congregauit ipse cum concilio Augusti Episcopos. 277. & damnauit iterum Calixtum & Arrium, Photinum, & Sabellium.

Hic cōstituit, ut baptizati liniant psbyter Chriſma te leuati de aqua, pp occasionem transiens mortis.

Idem cōstituit ut sacrificium altaris nō in serico, nec in panno tincto consecraretur, nisi tantū in lineo ex terra procreato, sicut corpus Domini nostri Iesu Christi in syndone linea & munda sepultum fuit.

Constituit idem, ut presbyter Arrianum resipiscen-tem non susciperet, nisi Episcopus loci designati.

Constituit & Chriſma ab episcopo confici & prui legium episcopis contulit, ut baptizatum consignent propter hæreticam suasionem.

Hic cōstituit, ut nullus Laicus crimen clerico audeat inferre.

Idem, ut Diaconi Dalmaticis in ecclesia vterentur, & palla linostima læua eorum regeretur.

Idem cōstituit, ut nullus clericus propter quamlibet causam in curiā introiret, nec ante iudicem cinctum causam diceret, nisi in ecclesia.

Referunt etiam huius temporibus Constantinum Roma-

SYLVESTRI PA.

28

Romanam dotasse ecclesiā, & multas constituisse Basilicas, quas ornauit magnificentissima largitione auri & argenti.

In prælatione Nicæni Concilij, primum notatur illud, quod Ecclesia Romana nullis synodicis decretis prælata est ceteris ecclesijs, sed euāgelica voce Dñi & Saluatoris nostri primatum obtinuit, ubi dixit beato Petro Apostolo. Tu es Petrus. Et adhibita est et societas in eadem Romana vrbe beatissimi Apostoli Pauli, qui vno die, vnoq; tpe gloriosa morte cum Petro sub Nerone agonizans, coronatus est. Et ambo pariter Ecclesiam Romanā Christo Dño consecrarunt, alijsque oībus vrbibus in vniuerso mundo eā sua præsentia, atq; venerando triumpho prætulērunt. Vñ prima sedes est celestis bñficio, Romanę ecclesię. Sedā apud Alexandriam, à Marco euangelista Petri discipulo consecrata. Tertia apud Antiochiā ubi B. Petrus, priusquā Romam veniret, habitauit, & Ignatium Ep̄m constituit. Quarta apud Hierosolymam, ubi Iacobus Apostolus eius Ep̄us ordinatus. Itaque fm antiquorum patrum definitionē, sedes prima Hierosolymis esse minimē dē, ne fortē ab infidelib. aut idiotis sedes dñi nostri Iesu Christi (quæ in celo est) in terra esse putaret.

De Origine Concilij Nicæni sub Cōstā. Augusto cōgregati.
Rursum nobis decimus liber, q̄ coniunctus est nonē libris Ecclesiast. hist. quos Eusebius Cæsariensis edidit, necessario profertur ad mediū. Quia dubium non est 318. sanctissimos patres ex vniuerso Orientali atq; Occidentali orbe in Nicæa Bithyniæ congregatos, ut & Arii impiū dogma, Chrii auxilio, funditus damnares, & salubri prouidentia cōstituerēt qd in sancta Catholica ecclesia deat obseruari. Cōsule. c. 1. li. 10. hist. eccl.

Erenim presbyter quidam apud Alexandriam, nomine Arius, vir ipse & forma magis q̄ virtute religiosus, sed glorię, laudisq; & nouitatis improba per cupidus, praua quædam de Christi fide proferre, quæ antea in quæstione nunquam venerāt, cepit. Abscindere enim ac separare ab illa æterna & ineffabili Dei patris substantia vel natura, filium conabatur. Quæres in ecclesia plurimos cōturbabat, & à dulci mētis tranquil-

De primatu
Ecclesiæ Ro.

Mat. 18.

S V M M A

litate dimovebat. Sed cum Alexander Episcopus, natura lenis & quietus, assiduis cōmonitionibus Arriū cuperet à paruo incerto & assertionibus impipi reuocare, nec tñ res ex sua procederet, & quod pletissime quodā contagio pestiferæ assertionis infecerat, nō solum apud Alexandriā, verum & per alias vrbes, provinciasq; disperferat, perniciosum fore credens si dissimularet à talibus, plurimis confacerdotib. suis rem indicat. Quæstio latius innotescit, sermo vsq; ad aures religiosi principis (quippe q̄ oī studio & diligētia curaret, quæ nostra sunt) peruenit. Tunc ille ex sua sacerdotū apud urbē Nicæam Episcopale concilium conuocat, ibiq; Arrium trecentis decē & octo epis reſidentibus adesse iubet, ac de eius propositionibus & quæstionibus iudicare. Sed in cōcilio admirabile factum principis non puto reticendum. Etenim quum ex oībus penē locis epi cōuenissent, & diuersis ex causis inter se diuersa iurgia derulissent, interpellabatur frequenter à singulis. Offerebant libelli, culpe probeſtebantur, & magis ad hæc, q̄ ad id, ad qd fuerat ventū, aſos dabāt. At ille suscepit à singulis libellos, quos simul oēs in sinu suo continens, nec qd in eis cōtinebatur apertens, ait ad episcopos: Deus vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoq; iudicandi: idē nos à vobis rectē iudicamur: vos autē non potestis ab hōminib. iudicari pp̄ quod Dei solius inter vos expectare iudicium, vt & vestra iurgia quæcūq; sunt, ad illud diuinū referrentur examen. Vos n. nobis à Deo dati estis. Dij. Conueniens non est, vt homo iudicet Deos: sed ille solus, de quo scriptū est: Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio aut Deos discernit. Et idēd huc omīssis, alia quæ ad fidē Dei pertinent, absq; vlla aſorum cōtentione discutite. Cū hæc dixisset, oēs simul quarimoniarū libellos iussit exturri, ne innotesceret vllī odiū & suggillatio sacerdotū, &c.

In hoc etiam concilio adfuit Paphnutius, homo Dei, episcopus Aegypti, in quo tanta inerat gratia, vt signa per eū nō minus, quàm olim per Apostolos fierent. Vide lib. 10. ecc. hist. c. 4. & 5. vbi referuntur alia annotatione digna. Vide & historiam tripartitā, li. 1.

cap. 13.

NICAENI CON.

29

cap. 13. & deinceps vsque ad 11. vbi plurima notantur ad hoc concilium concernentia.

Interea per dies singulos agitabatur conuentus, neque facili aut temerē de re tanta statuire audebant. Euocabatur Arrius frequēter in cōcilium, & alliduo tractatu assertiones eius discutiebant, & quid aduersum hæc teneri deberet ac statui, summa cū deliberatione querebant. Tādē post diutiniū, multumq; tractatū placuit oībus, ac velut vno cūctorū ore & corde decernit, Homotison cōfiteri debere, id est, eiūsdē cū patre substantiæ filiū confiteri, idq; si missima oīum sua pronuntiat. Decē & septē soli tūc fuisse, dñr q̄b. Arrii magis fides placeret, extrinsecus creatū Dei filiū, & nō ex ipsa patris deitate progenitū cōfirmātes. Defert ad Constantinū sacerdotē cōcilij sua. Ille tāquā à Deo prolata venerat. Cui si quis tentasset obniti, velut cōtra diuina statuta veniētē, in exiliū se protestat adhurū. Sex igit soli cū Arrio se patiunt expelli, reliq; verō vndecim cōcilio inter se habito acquiescūt ad subscribēdū manu sola, nō mēre. Cuius simulationis author præcipuē extitit, Nicomedæ eps Eusebius.

Post idēd patres ædiderunt canones 20. quos habes à Gratiano transcriptos in volumine decretorum varijs in locis.

Athanasius Alexandrinus tradit 70. capitula de cetera à Nicæno concilio, sed 20. tantum canones habet Ecclesia Romana, vt vult Stephanus Papa. Et habetur dist. 16. ca. Viginti. Quomodo alia nō exierint, nesciunt. Certum est Antiocheno cōcilio aliqua esse inserta, & nonnulla alia in Sardinensē concilium translata, vt patebit ex canonibus prædictorum conciliorum: & quedam alia in epistolis & decretis Iulij papæ 1.

Bona pars horum viginti canonum concilij Nicæni repetita est in concilio Arelaten. 2. & aliqui ex 70. quorum meminit Athanasius.

Regula sive canones Nicæni concilij.

Itaq; cū conuenisset hoc sanctum & magnū concilium apud Nicæam Bithyniæ ciuitatē. Cōstantino Augusto & Licinio Cæsare, &c. decreta 363. statuta sunt ab episcopis quæ infraſcripta sunt, & ex Græco in

S V M M A

in Latinitatem versa sermonem. Et placuit ut hæc omnia mutarentur ad Episcopum urbis Romæ Syluestrum.

Can. 1. De Eunuchis, & de his qui seipfos abscindunt.

d. 33. Si quis à medicis.

Si quis in agitudine vel à medicis factus est, vel à Barbaris castratus, placuit ut iste permaneat in clerico. Si quis autem sanus seipsum abscidit, hic etiam si est in clerico, cessare debet, & ex hoc nullum tale oportet ordinari. Sicut autem de his qui vel affectauerunt hæc, vel ausi sunt seipfos abscindere, hæc quæ diximus, statuta sunt, ita si quæ vel à Barbaris vel à dominis suis Eunuchi facti sunt, & probabilis vita sunt, tales hos suscipit ecclesiastica regula in clerico.

d. 48. Quoniam Can. 2. De his q. post baptismum statim ad clerum applicantur multa.

Quoniam multa, siue per necessitatem, siue ex quacunque causa contra regulam gesta sunt, ita ut homines ex vita gentili nuper adhuc catechizati vel instituti, statim ad spirituales baptismum venissent, & continuo cum baptizati sunt, & ad episcopatum vel presbyterium prouecti sunt. Rectè igitur visum est, de cætero nihil tale debere fieri. Nam & tunc opus est, ut sit catechumenus, & post baptismum multa probatione indigeret. Evidens namque Apostolicum præceptum est, dicens: Nō neophytum, ne forte elatus in iudicium incidat, & laqueum diaboli. Si verò procedente tempore, aliquod peccatum admiserit, & conuictus duobus vel tribus testibus fuerit, cesset à clerico qui huiusmodi est. Si quis verò præter hæc facit tanquam contraria statuti sancti Concilii gerens, ipse de clericatus honore periclitabitur.

Can. 4. De subintroductis mulieribus

d. 37. Interdicitur. Et in dec. suo lib. 3.

Omnibus modis interdixit sancta synodus, neque Episcopo, neque presbytero, neque diacono, neque vili clericorum omnino licere habere secum mulierem extraneam, nisi forte mater, aut soror, aut avia, aut amica, vel matertera sit. In his namque personis, & hartum similibus, omnibusque ex mulieribus est, suspicio declinatur. Qui autem præter hæc agit, periclitatur de clerico.

Can. 4. Qualiter Episcopi debeant ordinari.

d. 94. Episcopi ab omnibus.

Episcopum oportet ab omnibus Episcopis (si fieri poterit) qui sunt in provincia eius, ordinari. Si verò hoc difficile fuerit, vel aliqua urgente necessitate, vel itinere

NYCAENI CON.

30

itineris longitudine, certè tres episcopi debent in unum esse congregari, ita ut etiam cæterorum, qui absentes sunt, consensum literis teneant, & ita faciant ordinationem. Potestas sanè, vel confirmatio pertinebit per singulas provincias ad Metropolitanum episcopum.

Can. 5. De excommunicatis Clericis vel laicis.

Seruetur & ista sententia, ut hi qui ab alijs excommunicantur, ab alijs ad communionem non recipiantur. Requiritur sanè, si forte aliqua indignatione, aut cōtentione, aut qualibet commotione Episcopi sui, excoicati sint. Ut ergo digna hæc possint examinatione perquiri, rectè visum est, per singulos annos singulis provinciis bis in anno episcopum conciliū fieri, ut simul in unum convenientes ex eorum provincia, huiusmodi examinent questiones, ut ita demum hi qui ob culpas suas episcopum suorum offensas merito contraxerunt, digne & à cæteris excommunicati similiter habeantur, quousque in communem vel ipsi episcopo suo visum fuerit, humaniorem circa eos ferre sententiam. Habeatur autem semel concilium ante dies quadragesime, ut omnibus, si quæ sunt, simultatibus amputatis, mundum & solenne Deo munus poscitur offerri. Secundum vero agatur circa tempus Autumni.

Can. 6. De primatibus episcoporum Metropolitanorum.

Mos antiquus perdurat in Aegypto, vel Lybia & Penapoli, & Alexandrinus episcopus horum omnium habet potestatem, quoniam quidem & episcopo Romano parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiā cæterasque provincias, honor suus vnicuique seruetur ecclesie. Per omnia autem manifestum est, quod si quis propter voluntatem & consensum Metropolitanorum episcopi fuerit ordinatus, hunc conciliū magnū & sanctū censuit non debere esse episcopum.

Sanè si communi omnium consensu rationabiliter probato secundum ecclesiasticam regulam, duo vel tres si communi animositate ducti, per contentionem contradicant, omnino obtineat plurimorum sententia sacerdotum.

* Nonnullis perperam visum est, quod hic canon sexus partem faceret Episcopum Romanum cum alijs Metropolitanis, quæ dicit: Episcopo Romano parilis mos est. Sed licet hoc leve sit argumentum, ut eo ambigamus de re aliq. tam cognita et probata, consilium varias editiones tam Græcæ, quam Latinæ in illis

11. b. 3. servetur ista sententia.

d. 18. Habeatur semel concilium.

d. 65. Mos antiquus.

d. 65. Illud generaliter.

d. 65. Sane si communi.

S V M M A.

illis si inscriberetur hic cano ad hunc modum & in editione quadam Latina antiquissima, q̄ exhibuit mihi reuerend. Marcel Card. sancta Crucis amplissimus, et unus ex trib. vicarijs Apostol. sedis in synodo Tridentina inuentus dignissimus, sic debet scriptus hic Canon. Mor antiquus perdurat in Aegypto vel Lybia & Pentapoli, ut Alexandria. Episcopus horum omnium habeat potestatem: quoniam quidem Metropolitano Episcopo hoc idem meris est, &c. Hunc scrupulum lectori eximere libuit, ne in eum impingat.

Can. 7. De honore Episcopi Hierosolymis.

D. 65. quoniam
mos antiquus.

Quoniam mos antiquus obtinuit, & vetusta traditio, ut Aelii, id est, Hierosolymorum episcopo honor deferatur, habeat consequenter honorem, manente tamen Metropolitana ciuitatis propria dignitate.

Can. 8. De Nouatianis.

1. qu. 7. Si qui
voluerint.

Si qui voluerint venire ad ecclesiam Catholicam ex Nouationis, placuit sancto Concilio ut ordinentur, & sic maneant in clero. Ante oia autem hanc habeant ab eis confessionem, quā per scripturā exigi oportet, ut fateant se eū oī consensu ecclesie Catholice statuta obseruatos, id est, cōciliatos se & his q̄ forte sedas nuptias ex petiti sunt, vel his q̄ persecutionis tpe lapsi sunt. Quib. tñ lapsi penitentis modus, & tēpus ascriptū est, ut in oībus sequantur ea q̄ in ecclesia Catholica obseruantur. Et si ubi idem ipsi fuerint inuēti, siue in vicis siue in vrbibus, clerici ordinati à Catholicis, sic et in clero persistant, vnusquisq; tñ in suo ordine. Si vero ep̄s vel presbyter ecclesie Catholice fuerit, ad quē alig. ex his accedūt, certū est qd ep̄s quidē Catholicus suā habeat dignitatē. Similiter aut presbyteri & Diaconi habeant. Hi vero qui ab istis veniūt, si forte ep̄s fuerit, habeat sacerdotij dignitatem, nisi forte placeat Catholico episcopo concedere ei etiam episcopalis nominis honorem. Si vero non placuerit, inueniat ei locum, ut sit in parochia Coripelcopus, aut in clero presbyter, ut in ciuitate vna non videantur duo episcopi esse, & ille omnimodē in clero permanere videatur.

Can. 9. De presbyteris sine examinatione constituit.

d. 81. Si qui
sine examine.

Si qui sine examinatione promoti presbyteri sunt, & postea examinati confessi sunt peccata sua, & cum

con-

NICAENI CON. 31

confessi fuissent, contra regulam venientes homines manus eis temerē imposuerunt, hos Ecclesiasticus ordo non recipit. In omnibus enim quod irreprehensibile est, defendit Ecclesia sancta.

Can. 10. De lapsis clericis ordinatis.

Quicumq; ex lapsis pign. rantiā sunt ordinati, vel contēptu eorū, qui eos ordinauerūt, hoc nō p̄iudicat iſe Ecclesiasticę Cōm. n. cōpertū fuerit, deponantur.

Can. 11. De his q̄ ip̄ote lapsi sūt qualiter dēant penitere.

De his qui p̄ter necessitatē p̄iudicati sunt, aut propter oblationē facultatū, aut propter periculum, aut aliquid huiusmodi, quod factū est sub tyrannide Licinii, placuit sanctę synode, licet indigni sint misericordia, tñ aliquid circa eos humanitatis ostendit. Si quos ergo ex animo peniter, tribus annis inter penitentes habeantur. Si tñ fideles sunt, septē annis alijs inter penitentes sint duobus aut annis idē sine oblatione in oratione sola participet populo. Si qui verō per Dei gratiā vocati, primō quidē ostenderūt fidē suam, deposito militie cingulo, post hęc aut ad propriū vocatū reuersi sunt, ut & pecunias darent & ambirent redire rursū ad militiā, isti decē annis sint inter penitentes post primū trienniū quo fuerint inter audientes. Ab omnibus verō illud p̄cipuē obseruetur, ut animus eorū, & fructus penitentię attendatur. Quicumq; enim eū omni timore & lachrymis persēneratibus, & operibus bonis conuersat onē suā nō verbis solis, sed opere & veritate demonstrat, eū tēpus statutū etiā ab his fuerit impletū, & orationibus iam cōperire cōicare, licebit etiā Episcopo humanius circa eos aliquid cogitare. Qui verō indifferēter habuerint lapsum, & sufficere sibi quod Ecclesiā introierunt arbitrantur, isti omnimodo tēpora statuta cōplebunt.

Can. 12. De excommunicatis à seculo exentibus.

De his verō, qui recedunt ex corpore, antiquę legis regula obseruabitur etiā nunc, ita ut si forte quis recedat ex corpore, necessario vitę suę viatico nō defraudatur. Quod si desperatus aliquis, recepta cōmunionē superuixerit, sit inter eos, qui sola oratione cōmunicant. De omnibus tamen his, qui à corpore recedunt:

26. q. 6. De
his viris qui

S V M M A.

dunt, in tradendo eis communionem & cura & probatio sint Episcopi.

Can. 13. De catechumenis

Placuit huic sancto & magno Concilio, de catechumenis, q lapsi sunt, ut trib. annis inter audientes verbū sint tantūmodo, post hęc verō orēt cū catechumeni.

Can. 14. De Diaconis, ne corpus Christi tradāt pbyteris.

A. 93. Peruenit ad sanctum.

Peruenit ad sanctum Conciliū, quod in locis quibuldā, & ciuitatibus, presbyteris sacramenta diaconi porrigant. Hoc neque regula neque cōsuetudo tradidit, vt hi qui offerendi sacrificij nō habēt potestatem, his qui offerūt, corpus Christi porrigāt. Sed & illud in notuit, quōd quidā diaconi etiā ante Episcopū sacramenta sumunt. Hęc ergo omnia amputentur, & accipiant s'm ordinem post presbyteros ab episcopo, vel à Presbytero sacrā cōiōnem. Quōd si nō fuerit in præsenti vel episcopus, vel presbyter, tunc ipsi proferant & adant. Sed nec sedere quidē licet in medio presbyterorū diaconos. Si quis autem nō vult his sufficiens esse, post hanc diffinitionem cesset esse diaconus.

Can. 15. De clericis temerē ab ecclesia recedentibus.

7. q. 1. non oportet episcopum.

Propter multas perturbationes, & frequentes tumultus seditionū, quæ fieri solent, placuit omnimodo istā abseindi cōsuetudinē, quę cōtra regulā est (sicubi tamē sit) id est, ne de ciuitate ad ciuitatē trāseat, vel Episcopus vel presbyter, vel diaconus. Si quis verō post hęc statuta sancti huius cōcilij tale aliquid agere tētauerit, infringatur omni genere huiusmodi conatus, & reseruat' proprię ecclesię in qua ordinatus est.

Can. 16. De presbyteris uel clericis, qui ad alias ciuitates transiunt

3. q. 1. Si quis verō

Si qui verō timorē Dei ante oculos nō habēres, ne que ecclesiastica statuta custodiētes, recesserint ab ecclesia sua, siue pbyter, siue diaconus, vel in quocunq; ecclesiastico ordine positi fuerint, nō debēt suscipi in alia ecclesia, sed cū oī necessitate cogant, vt redeāt ad ecclesiā suā. Quōd si p'māserint, ex cōdicare eos oportet.

Can. 17. De clericis nō ordinandis sine consensu sui Epi.

d. 71. Si quis uisus fuerit.

Si quis ausus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, ordinare in sua ecclesia, cum non habeat consensum

N I C A E N I C O N O.

32
38

sum Episcopi ipsius, à quo recessit clericus, irrita erit huiusmodi ordinatio.

Can. 18. De clericis vsuras accipientibus.

Quoniam multi clerici auaritię causa turpia lucra sectantes, obliui sunt diuini praecepti, quo dictum est: Qui pecuniā suā non dedit ad vsurā, sēnerantes cen-
resimas exigant, statuit hoc sanctū conciliū, vt si quis inuentus fuerit post hanc diffinitionem vsuras accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari, vel etiā species frumentorū ad septuplū dare, omnis qui tale aliquid conatus fuerit ad quēstū, leiciatur à Clero, & alienus ab Ecclesiastico habeatur gradu.

Can. 19. De Paulianis & Cathaphrygis rebaptizandis.

Si quis confugerit ad Ecclesiā Catholicā de Paulianis & Cathaphrygis, statutū ē rebaptizari eos debere. Si qui verō clerici erāt apud eos, siquidē inculpati fuerint, & irreprehensibiles, rursus ē ordinentur ab Epō Ecclesię Catholicę. Si verō examinati, minus fuerint apti deprehensi, deponi eos oportet. Similiter autē & circa diaconos, & de oībus qui in eodē clero inueniuntur, eadē forma seruabitur. Cōmemorauimus autē Diaconissas quę in hoc ordine inuentę sunt, quę nec manus impositionem aliquam habeant, & omni modo inter laicas habeantur. Similiter autē Diaconissę quę in Catholico Canone non habentur simili loco, id est, Laicę, & tanquā non consecratę, deputentur.

Can. 17. De flectendo genu.

Quoniam sunt in dominica die quidā ad orationē genua flectentes, & in diebus Pentecostes, propterea utique statutū est à sancta Synodo, quonā cōuōna & cōueniēs per oēs ecclesias custodiēda conuetudo est, vt stantes ad orationem, vota Dño reddamus.

Et subscripterunt trecenti decem & octo episcopi, qui in eodem concilio conuenerunt.

Olius episcopus ciuitatis Cordubensis, provincię Hispanię, dixit. Ita credo, sicut superius dictum est.

Victor & Vincētius presbyteri urbis Romę pro venerabili viro Papa & epō nostro Syl. subscriptim⁹, &c.

Ceterorum verō episcoporum nomina recitata sunt in conciliorum volumine magno.

FIDES

De cons. d. 1.
Quoniam sunt

1. q. 4. Quoniam multi clerici.

1. q. 1. Si quis confugerit.

CANONE SYLVEST.

FIDES NICAENAE SYNODI.

Symboli Nicæanae synodi.

Credimus in vñ Deū patrē omnipotentē, & omnī vībilitū inuībilitūque factōrē. Et in vñ Dñm Iesum Chrīstū filiū Dei, natū ex Patre vñigenitū, hoc est substantia patris. Deū ex Deo, lumē ex lumīne. Deū verū ex Deo vero. Natū, nō factū. Homōn fion, est, cōsubstantialē patri, per quē oīa facta sunt, & quæ in celo, & quæ in terra. Qui pp nos homines, & propter nostrā salutē descendit, & incarnatus, & homo factus, est passus. Et resurrexit tertia die, & ascendit in celos, & inde venturus est iudicare vivos & mortuos. Et in spiritum sanctū. Dicentes antequam, qñ nō erat: aut nō erat, antequam fieret: & quia ex nō extantibus factus est, aut ex altera substantia vel essentia dicentes esse, aut creatū, aut conuertibilem filium Dei, hos tales anathematizat Catholica & Apostolica ecclesia. Hæc venerabilem fidem trecenti quidem decem & octo & agnouerunt, & amplexi sunt, & (sicut ait Eusebius) consonantes & vñanimes in scriptis explanauerunt. Quinque verò non receperunt, verbum cōsubstantialitatis reprobantes.

Eodem tempore celebratū est conciliū Romanum sub Sylvestro papa, præseute Christiano intra Thermas Domitianas cum ducentis septuaginta quinque episcopis, qui vocati à Sylvestro, in ipsa synodo conuenerunt: in quo de quo dānavit Calixtū, Arriū, Photinū, & Sabellium, & ordinauerunt canones sequentes.

Canones Sylvestri Episcopi urbis Romæ, & Domini Constantini Augusti.

Can. 1. De congregatione Episcoporum, vel Diaconorum.

Eodē tēpore cū multi nobiles gauderent q̄ Constantinus baptizatus esset à Sylvestro urbis Romæ Episcopo, & mundatus fuisset à lepra, per hoc beneficium qd̄ accepit à Dño Iesu Chrīsto per Sylvestrū Episcopū, cepit integre prædicare Dñm Iesum Chrīstū & confiteri eius beneficia. Sylvestrē igitur ep̄s urbis Romæ cōgregauit fratres cōpresbyteros & Coepiscopos vel diaconos suos ciues Romanos. Et quoniā mater ecclesia genuerat filiū charissimū Constantinū, integre igitur Sylvestrē ep̄s urbis Romæ, cū suis eam ordinare

ET CONSTAN. PA. 33

ordinare desiderauit, & filios eius frequenter lactare & gradus eius ordinis, & cōsuetudines cōsternere. Collegit autē vniuersam synodū ep̄orum cū concilio Augusti, vel matris eius, & fecit parari in vrbe Roma intra thermas Domitianas, quæ nunc cognominantur Traianę. Collegit autē in gremio sedis suæ ducentos octogintaquatuor episcopos, quibus Augustus Constantinus vehicula & annonas præstari præcepit. Alij 57. ep̄i partis Ringcoruę, quorū chirographus in eorum concilio declaratur. Centum quadraginta duo presbyteri urbis Romæ, & Diaconi sex. Subdiaconis sex. Acolythi eius concilio facti quadragintaquatuor. exorcistæ 22. Lectores urbis Romæ nonaginta, quorū præsentēs parentes audiebāt. Notarii ecclesiæ 14. qui gesta diuersorū martyrum suscipientes, ordinare narrabant. Hos oēs etiam dum in vno articulo ad examen sanctitatis colligeret in thermas supradictas, voluit vt nullus laicorum præsens esse videretur.

Can. 4. Vt de redditibus Ecclesia quatuor partes fiant.

Commonco autem vobis omnibus mihi confortibus monumentum hoc, vt de redditibus ecclesiæ quatuor partes fiant, quarū vna cedat pontifici ad sui sustentationem. Altera presbyteris & Diaconis, & omni clero. Tertia templorum & ecclesiarum reparationi. Quarta pauperibus, & infirmis, & peregrinis.

Cōstituit & hūc ordinē, vt si quis de clero vel presbyteris vñitū loci trāserit (qd̄ cōmune est) de hoc mundo, si neminē de suo genere habuerit cōsortem, quidquid paupertas eius haberet, conferret ecclesiæ, & exinde quatuor partes fieret, sicut supra dictū est.

Can. 5. Vt nullus presbyter Chrisma consciat.

Constituit etiam clara voce idem Sylvestrē episcopus urbis Romæ, vt nemo presbyterum Chrisma consecraret, dicens: quoniā Christus à Chrismate vocatur.

Can. 6. De numero Diaconorum Parochiarum.

& Cardinalium urbis Romæ.
Et vt Diaconi non essent plures per Parochiarum examen, nisi duo, & Cardinales urbis Romæ 7. ita ut corum tegetetur.

Facultas Ecclesiæ quadripartienda.

FACULTAD
DE
TEOLOGIA
Univ. de Deusto
BILBAO

CANONES SYLVEST.

Cap. 8. Vt nullus Subdiaconus ad nuptias transeat.

Nullum autem Subdiaconorum ad nuptias transire precipimus, ne aliquā prauaricationē sumpserit. Et subscripserūt supradicti Epī in istud prædicante Syluestro Epō vrbis Romæ. Subscripsit autē & nouissimus Calphurnius præfectus vrbis. Subscripsit Augustus Constantinus cū matre Helena Augusta. Tunc fecit orationem sedens in eodem loco, & discesserunt.

ACTIO SECVNDA.

Alia autem die venerunt omnes presbyteri vrbis Romæ, & Diaconi & Episcopi omnes 284. intra thermas Domitianas, quæ nunc Traianæ vocantur, & sedit in sede sua in eodem loco. Ibi autē fecit septem regiones, & diuisit Diaconis. Erāt autē Diaconi isti, Fabius, Marcus, Liberius, Archidamus, Iulius, &c.

Cap. 16. Vt nullus clericus vel presbyter propter causam suam intret in curiam.

Curia à cruore dicitur.

Nemo enim clericus vel Diaconus, aut presbyter propter causam suā quamlibet intret in curiā, quoniā oīs curia à cruore dī, & immolatio simulachrorū est. Quoniā si quis clericus in curiā introiret, anathema suscipiat, nunquā rediens ad matrem Ecclesiā. A communione autē non priuetur propter tempus turbidum.

Cap. 17. Vt nullus peccatorem clericum cade attingat.

Nemo enim quisquam peccatorem clericum egedat attingat. Non presbyter, non Diaconus, non Episcopus supra clericum vel seruitorem ecclesiæ ad eadem perducatur. Sed si ita causa exigit, clericus triduo priuetur honore, ut poenitentes redeant ad matrem ecclesiam.

Ca. 18. Vt nullus diiudicet primam sedem iustitia.

Nemo enim iudicabit primam sedem, quoniā omnes sedes à prima sede iustitiam desiderāt temperati. Neque ab Augusto, neque ab omni clero, neque à regibus, neque à populo iudex iudicabitur.

Et subscripserunt 284 Episcopi, & 45. Diaconi, & duo sequentes, Augustus Constantinus, & mater eius Helena. Et fixit canonē hunc Syluester episcopus in vrbe Romæ, & omnibus episcopis aspersit & scripsit. Actum in Traianæ thermas tertio Calend. Iulij, Domino Constantino Augusto tercio, & Prisco consule.

Syluester

ET CONSTAN. PA.

34

Syluester Episcopus sanctæ & Apostolicæ sedis præsul vrbis Romæ, dixit: Quicquid in Nicæa Bithyniæ constitutum est ad robur sanctæ matris Ecclesiæ Catholice à sanctis sacerdotibus 318. nostro ore confirmamus. Omnes qui ausi fuerint dissolvere definitionem sancti & magni cōcilij, quod apud Nicæam congregatum est sub presentia piissimi & venerandi principis Constantini Augusti, anathematizamus. Et dixerunt omnes, Placet.

In exemplaribus huius Synodi Romanæ est intolerabilis deprauatio, & ne aliquid ex proprio adderemus, transcripsimus hæc parum explicata.

Concilium Elibertinum Hispania circa Syluestri Pa. Concilium pa primi, & Nicæni concilij tempora celebratum, est pro Elibertinum. ninciale concilium 19. Episcoporum.

Cap. 1. De his qui post baptismum idolis sacrificant.

Placuit ut quicumque post fidem baptismi salutatis, adulta ætate ad templum idoli idolatratus accesserit, & fecerit quod est crimen capitale, nec in fine eum ad communionem suscipere.

Can. 2. De sacerdotibus gentilium, qui post baptismum immolauerunt.

Flamines, qui post fidem lauari & regenerationis sacrificauerint, eō quod geminauerint scelera, accedente homicidio, vel triplicarint facinus coherente mecha, placuit eos nec in fine accipere communionem.

Cap. 3. De eisdem si idolis tantum munus dederint.

Item flamines, qui non immolauerunt, sed munus tantum dederunt, eō quod se à fœnestis abstinerūt sacrificiis, placuit in fine eis præstari cōmunionē, facta tamen legitima poenitentia. Item ipsi si post poenitentiam fuerint mechat, vltimus eis non esse dandam cōmunionē, ne luisse de Dominica cōmunionē videantur.

Can. 4. De eisdem quando baptizantur.

Item flamines si fuerint catechumeni & se à sacrificiis abstinerunt, post triennij tempora placuit ad baptismum admitti debere.

Can. 5. Si domina per glum ancillam occiderit.

Si qua femina furore zeli accensa flagellis verberauerit

F 2

rauerit

Dist. 50.
Si qua fœmina.

S V M M A

rauerit ancillam suam, ita vt intra tertium diem animam cum cruciatu effundat, eò quòd incertum sit, voluntate, an casu occiderit: si voluntate, post septem annos: si casu, per quouque annorū tempora, acta legitima pœnitentia, ad communionem placuit admitti. Quòd si intra tempora constituta fuerit infirmata, accipiat communionem.

Ca. 6. Si quis per malitiam hominem interfecerit.

Si quis verò maleficio interficiat alterum, eò quòd sine idololatria perficere scelus non potuit, nec in fine impartiendam esse illi communionem.

Can. 7. De pœnitentibus meretrix, si rursus peccauerint.

Si quis fortè fidelis post lapsum meretriciæ, post tempora constituta acta pœnitentia, denuò fuerit fornicatus, placuit eum nec in fine habere communionem.

Ca. 8. De feminis, quæ relictiis viris suis, alijs nubunt.

Item feminæ quæ nulla præcedente causa reliquerunt viros suos, & alteris se copulauerunt, nec in fine accipiant communionem.

Ca. 9. De eislem quæ adulteros maritos velinquant.

Item fidelis femina, quæ adulterum matitum reliquerit fidelem, & alterum duxerit, prohibeatur ne ducat. Si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quàm is quem reliquit, de seculo eximit, nisi necessitas infirmitatis dare compulerit.

Ca. 10. De relicta à catechumeno, si alterum duxerit.

Si ea, quam catechumenus reliquit, duxerit matitum, potest ad fontē lauacri admitti. Hoc & circa feminas catechumenas erit obseruandū. Quòd si fuerit fidelis, quæ ducitur ab eo qui vxorē inculpata reliquit, & eum elucrit illam ab vxore, quam sine causa reliquit, placuit huiusmodi in fine dari cõionem.

Ca. 11. De eadem si grauiter agrotauerit.

Intra quinquenniij autem tempora, catechumena si grauiter fuerit infirmata, dandum ei baptismum. placuit non denegari.

Ca. 12. De mulieribus quæ lenocinium fecerint.

Mater, vel parces, vel quælibet fidelis, si lenociniū exercuerit, eò quòd alienum vendiderit corpus vel potius suū, placuit eā nec in fine accipere cõionem.

Can. 13.

ELEBIRTINI CON. 35

Ca. 13. De virginibus Deo sacratis, si adulterauerint.

Virgines quæ se Deo dedicauerunt, si pactum perdididerint virginitatis, atq; eidē libidini seruierint, nō intelligentes quid amiserint, placuit nec in fine dādā eis esse cõionē. Qd si semetipsas pœnituerint, q; infirmitate corporis lapsæ fuerint, & toto tpe vitæ suæ hmoi semine egerint pñiam, & abstinerint se à coitu, eo q; lapsæ potius videant, placuit eas i fine cõionē accipere debere.

Cap. 14. De virginibus secularibus, si meretrix fuerint.

Virgines q; virginitatē suā nō custodierint, si eisdē qui eas violauerunt, acceperint, & tenuerint maritos, eo q; solas nuptias voluerint, post annū sine pœnitētia reconciliari debebūt. Vel, si alios cognouerint viros, eo quòd meretrices sint, placuit per quinquenniij tpa, acta legitima pœnitentia, admitti eas ad communionem.

Cap. 15. De coniugio eorum qui ex gentilitate veniunt.

Propter copiam puellarum, gentilibus minimè in matrimonium dandæ sunt virgines Christianæ, ne ætas in flore tumens, in adulterio resoluatur animæ.

Cap. 16. De puelli & fidelibus ne infidelibus cõiungantur.

Hæreticis qui errāt ab Ecclesia Catholica, nec ipsis Catholicas dādas puellas, sed neque Iudeis, neque hæreticis dari placuit, eo quòd nulla possit esse societas fidelis cū infideli. Si contra interdictum fecerint parentes, abstinere per quinquennium placet.

Ca. 17. De his qui si ias sacerdotib; gentilibus cõiungunt.

Si qui fortè sacerdotibus idolorum filias suas iniunxerint, placuit ne in fine eis dandam communionem.

Cap. 18. De sacerdotibus si meretrix fuerint.

Episcopi, presbyteri, Diaconi, si in ministerio positi detecti fuerint quòd sint meretrix, placuit, & propter scandalum, & propter nephandum crimen, nec in fine eos communionem accipere debere.

Cap. 19. De clericis negotia sellantibus.

Episcopi, Presbyteri & Diaconi, de locis suis negotiandi causa nō discedant, nec circumeuntes prouincias, quæstuosas nundinas sectentur. Sanè, ad victum sibi conquirendum, aut filium aut libertum, aut mercenarium, aut amicum, aut quemlibet mittāt, & si voluerint negotiari, intra prouinciam negotientur.

F. 3 Cap. 20.

S V M M A.

Cap. 20. De clericis & laicis & usurarijs.

D. 47. Si quis clericorum.

Si quis clericorum defectus fuerit vsuras accipere, placuit degradari & abstinere. Si quis etiam laicus accepisse probatur vsuras, & promiserit correptus se iā cessaturum, nec ulterius exacturum, placet veniam tribui. Si vero in ea iniquitate durauerit, ab ecclesia sciat se esse proijciendum.

Cap. 21. De his qui ad Ecclesiam tardē accedunt.

Si q̄s in ciuitate positus, p̄ tres Dñicas ecclesiā nō ac- cesserit, tātō tpe abstineat, vt correptus esse videatur.

Cap. 22. De catholicis in heresim transiētibz.

Si quis de catholica ecclesia ad heresim transitum fecerit, rursusq; ad ecclesiam recurrerit, placuit huic penitentiā nō esse denegandā, eo q̄ cognouerit peccatū suū q̄ et decē annis agat penitentiā, cui post decem an- nos p̄tari cōio dēt. Si vero infantes fuerint trāsdūcti, q̄ nō suo uitio peccauerint, in eccl̄a tēcipi debent.

Cap. 23. De temporibus ieiuniorum.

Ieiunia seu abstinentias per singulos mēses placuit celebrari, exceptis diebus duorum mensium Iulij & Augusti ob eorundem infirmitatem.

Cap. 24. De his qui peregre baptizantur, vt ad clerum non veniant.

Omnes qui in peregrinatione fuerint baptizati, eō quōd eorū minimē sit cognita vita, placuit ad clerum non esse promouendos in alienis prouincijs.

Cap. 25. De epistolis communicatoris confessorum.

D. 98. omnis qui.

Omnis qui attulerit literas confessorias, sublato no- mine confessoris, eō quod sub hac nominis gloria par- tim conuentiant simplices, communicatoria ei dandā sunt litera.

Cap. 26. Vt omni sabbato ieiunetur.

Errorē placuit corrigi, vt omni sabbati die ieiunium super positionem celebremus.

Cap. 27. De clericis, vt extraneam mulierem in domo non habeant.

Episcopus, Vel quilibet clericus alius, aut sororem, aut filiam virginem dicatam Deo tantum secum ha- beat, extraneam vero nequaquam secum habeat.

Cap. 28. De oblationibus eorum qui non communicāt, Episco-

ELIBERTINI CON. 36

Episcopum placuit ab eo qui nō communicat, mē- nera accipere non debere.

Ca. 19. De Energumēis qualiter habeantur.

Energumēnū, qui ab etratico spiritu exagitatur, hu- ius nomē neq; ad altare cū oblatione esse recitandū, neque permittēdū, vt sua manu in ecclesia ministret.

Ca. 30. De his qui post lauacrum mechati fue- rint, vt nec subdiaconi fiant.

Subdiaconū cū ordinari non debere, qui in adole- scentia sua fuerit mechatus, eo q̄ postmodum p̄ sub- reptionem ad altiorē gradum non sit promouendus. Si aut aliqui sunt in practeritum ordinati, amotent.

Ca. 31. De adolescentibus qui mechati fuerint.

Adolescētes, qui post fidē lauacris salutaris fuerint mechati, cum duxerint vxores, acta legitim peniten- tia, placuit ad communionem eos admitti debere.

Ca. 32. De excommunicatis presbyteris.

Si q̄s graui lapsu in ruinā mortis inciderit, placuit agere penitentiam non debere sine epi consultu, sed potius apud ep̄m agat: cogente tñ infirmitate non est presbyterorum aut diaconorum communionem tali- bus praestare debere, nisi eis iusserit episcopus.

Ca. 33. De episcopis & ministris, vt ab vxoribus abstineant.

Placuit in totum prohibere episcopis, Presbyteris, Diaconis ac Subdiaconis positis in ministerio, absti- nere se à coniugibus suis, & nō generare filios. Quod quicumq; fecerit, ab honore clericatus exterminetur.

Ca. 34. Ne carei in coemeterijs incendantur.

Carceos per diē placuit in cēmitorio non incendi. Inquietādi enim sanctorū Spiritus nō sunt. Qui hac non obseruauerint, arceantur ab Ecclesiae cōmuniōne.

Ca. 35. Ne femina in cēmitarijs pernigilent.

Placuit prohiberi, ne femina in cēmitorio perui- gilent, eō quōd saepē sub obtentu orationis scelera la- tenter committantur.

Ca. 36. Ne pictura in Ecclesia fiant.

Placuit picturas in Ecclesia esse nō debere, ne quod colitur, aut adoratur, in parietibus depingatur.

Ca. 37. De energumēis baptizandis.

F 4 Eos, qui

S V M M A

Eos, qui à spiritibus immundis vexantur, si in fine mortis fuerint constituti, baptizari placet. Si verò fideles fuerint, dandum eis esse cōmunionem. Prohibendum etiam ne lucernas publicè accendant. Si facere cōtra interdictum voluerint, ablineant à communione.

Cap. 38. *Ut in necessitate & fideles baptizent.*

Peregrè nauigantes, aut si Ecclesiæ in proximo nō fuerint, possit fidelē q̄ lauacri sui integrū hēre, nec sit bigamus, baptizare in necessitate infirmitatis positū catechumenū, ita vt si superuixerit, ad ep̄m eū perducatur, vt per manus impositionem perfici possit.

Cap. 39. *Ut gentilibus desiderantibus manus imponatur.*

Gētiles, si in infirmitate desiderauerint sibi manus imponi, si fuerit eōrum ex aliqua parte honesta vita, placuit eis manū imponi & fieri Christianos.

Cap. 40. *Ne, quod idolis datum est, fideles accipiant.*

Placuit phiberi, vt eū rōnes suas accipiūt possessorēs, q̄quid ad idolū datū fuerit, acceptū non inferāt. Si verò post interdictum fecerint, per quinquenij spatia temporis à communione esse arcendos.

Cap. 41. *Ut prohibeant domini idola colere seruis.*

Admonere placuit fideles, vt quantum possunt, prohibeant ne idola in domibus suis habeant. Si verò vim metuunt seruorum, vel seipsos pueros cōseruent. Si non fecerint, alieni ab Ecclesia habeantur.

Cap. 42. *De his qui ad fidē veniunt, quō baptizentur.*

Eos qui ad primam credulitatis fidem accedunt, si bonæ fuerint conuersationis, intra biennium temporis placuit ad baptismi gratiam admitti debere, nisi infirmitate compellente coegerit ratio, vel socio subuenire periclitanti, vel gratiam postulanti.

Cap. 43. *De celebratione Pentecostes.*

Paruam institutionem emendari placuit iuxta auctoritatem scripturarum, vt cuncti diem Pentecostes celebremus. Quod qui non fecerit, quasi nouam heresim induxisse notetur.

Cap. 44. *De meretricibus paganis si conuertantur.*

Meretrix quæ aliquando fuerit, & postea habuerit maritum, si postmodum ad credulitatem venerit, incunctanter placuit esse recipiendam.

Cap. 45

ELIBERTINI CON. 37

Cap. 45. *De catechumenis qui ad Ecclesiā nō frequētāt.*

Qui aliqui fuerit catechumenus per infinita tempora, & nunquā ad Ecclesiā accesserit, si eum de clero quisquā agnouerit voluisse esse Christianum, aut testes aliqui extiterint fideles, placuit ei baptismū non negari, eò quod in vetere homine deliquisse videatur.

Cap. 46. *De fidelibus si apostatauerint.*

Si quis fidelis apostata per infinita tempora ad Ecclesiā non accesserit, si tamē aliquando fuerit reuersus, nec fuerit idololatra, post decem annos placuit eum communionem accipere.

Cap. 47. *De uxoris sapius machantibus.*

Si quis fidelis habens uxorem, non semel, sed sæpè fuerit mechatus, in siue mortis est conueniendus. Quod si se promiserit cessaturum, detur in cōmunio. Si resuscitatus rursus fuerit mechatus, placuit vltius non edere eum de communione panis.

Cap. 48. *De baptizandis ut nil accipiant clerici*

Emendari placuit vt hi qui baptizantur (vt fieri solebat) nummos in conchā nō mittāt, ne sacerdos qd gratis accepit, pretio distrahere videatur. Neque pedes eorum lausandi sunt à sacerdotibus vel clericis.

Cap. 49. *Ne fruges fidelium Iudæi benedicant.*

Admoneri placuit possesores, vt non patiantur fructus suos, quos à Deo percipiunt cū gratiarum actione, à Iudæis benedici, ne nostram irritam & infirmam faciant benedictionem. Si quis post interdictum facere usurpauerit, penitus ab Ecclesia abiciatur.

Cap. 50. *De Christianis qui cum Iudæis voscuntur.*

Si verò aliquis, siue clericus, siue fidelis fuerit, cum Iudæis cibum sumperit, placuit eum à communione abstinere, vt debeat emendari.

Cap. 51. *De hereticis, ut ad clorum non promouentur.*

Ex omni hæresi qui ad nos fidelis venerit, minimè est ad clorum promouendus, vel si qui sunt in præteritum ordinati, sine dubio deponantur.

Cap. 52. *De his qui in Ecclesia libellos famosos ponunt.*

Si qui inuenti fuerint libellos famosos in Ecclesia ponere, anathematizentur.

Cap. 53. *De episcopis qui excommunicato alieno cōdicant.*

Placuit

S V M M A

Placuit cūctis, vt ab eo Episcopo quisque abstineas cōiōnem, à quo absentus in crimine aliquo fuerit. Quōd si aliquis episcopus pr̄sumpserit eū admittē, illo adhuc minimē sciēte vel cōsentiente, à quo fuerat cōmuniōne priuatus, sciat se h̄mōi causas inter fratres esse cum status sui periculo pr̄staturum.

Cap. 54. De parentibus qui fidem sponsaliorum frangunt.
Si qui parentes fidē frēgerint sponsaliorū, triennij tpe abstineāt se à cōiōne. Si tamen ijdem sponsus vel sponsa in illo graui crimine fuerint deprehensi, excusati erunt parentes. Si verō in eodem fuerunt vitio, & polluerint se cōsentiendo, superior in sa seruetur.

Cap. 55. De sacerdotibus Gentilium.

Sacerdotes qui tū sacrificantiū coronā portāt, nec sacrificāt, nec de suis sumptibus aliqd idolis pr̄stant, placuit post biennium accipere communionem.

Cap. 56. De magistratibus & dominantibus.
Magistratū verō anno quō agit diuinitatum, prohibere placet, vt se ab Ecclesia cohibeat.

Cap. 57. De his qui vestimenta ad pompam dederint.
Matronæ, vel earum mariti vestimenta sua ad ornandum seculariter pompam nō dent. Et si fecerint, triennij tempore abstineant.

Cap. 58. De his qui communicatorias literas portant.
Placuit vbiēq; & maxime in eo loco, in quo prius cathedræ constitutus est episcopus, vt interrogentur hi, qui cōicatorias literas tradunt, an omnia rectē habeant, & suo testimonio comprobent.

Cap. 59. Ne fideles ad capitolii sacrificandi cā ascendāt.
Prohibendum ne quis Christianus, aut Gentilis ad Idolum Capitolii sacrificandi causa ascēdat & videat. Quod si fecerit, pari crimine teneatur. Si fuerit fidelis, post decem annos acta penitentia recipiatur.

Cap. 60. De his qui destruentes idola occidunt.
Si q̄s idola fregit, & ibidē fuerit occisus, q̄ in Euāgelio non est scriptū, neq; inuenitur ab Apostolis vñquā factū, placuit in numerū eū non recipi martyris.

Cap. 61. De his qui duobus sororibus copulantur.
Si quis post obitum vxoris suæ, sororē eius duxerit, & ipsa sit fidelis, quinquennio à cōmuniōne placuit

ELIBERTINI CON. 38

tuit abstinere, nisi forte velocius dari pacē necessitas coegerit infirmitatis.

Cap. 26. De Auguribus, & Pantomimis.

Si Augur, aut Pantomimi credere voluerint, placuit vt prius artibus suis renuntient, & tūc demū suscipiātur, ita vt vltērius non reuertātur. Quod si facere contra interdictū tentauerint, projiciantur ab Ecclesia.

Cap. 27. De vxoribus qua filios de adulteris necant.

Si qua mulier per adulterium, absente marito, conceperit, ideoque post facinus occiderit, placuit ei, nec in fine dandam esse cōiōnē, eo q̄ geminauerit scelus.

Cap. 64. De feminis, qua semper adulterantur.

Si qua mulier vsque in finem mortis suæ cū alieno fuerit viro mēchata, placuit nec in fine dādā ei esse communionem. Si vero eū reliquerit, post decē annos recipi ad communionem, acta legitima penitentia.

Cap. 65. De adulteris vxoribus clericorum.

Si cuius clerici vxor fuerit mēchata, & sciat eam maritus suus mēchari, & eam non statim proiecerit, nec in fine accipiat communionem, ne ab his qui exemplum bonæ cōuersationis esse debent, videantur magisteria scelerum procedere.

Cap. 66. De his qui priuignas suas ducunt.

Si quis priuignam suā duxerit uxorem, eo quod sit incestus, placuit nec in fine dandam esse cōiōnem.

Cap. 67. De coniugio catechumena femina.

Prohibendum, ne qua fidelis, vel catechumena, aut comicos aut viros scenicos habeat, quēcunque hoc fecerit, à communionē arceatur.

Cap. 68. De catechumena adultera qua filium necat.
Catechumena si per adulterium conceperit, & conceptum negauerit, placuit eam sine baptizari.

Cap. 69. De coniugatis in adulterium lapsis.

Si quis forte habens vxorē, semel fuerit lapsus, placuit eū quinquennio agere debere penitentia, & sic re cōciliari, nisi necessitas infirmitatis coegerit ante tempus dare cōiōnem. Hoc & circa feminas obseruandū.

Cap. 70. De feminis qua consensu maritis adulterantur.
Si consensu marito fuerit mēchata vxor, placuit nec in fine dandam ei esse cōmuniōnem. Si vero eam reliquerit

S V M M A.

querit, post decem annos accipiat communionem.

Cap. 71. De stupratoribus puerorum.

Stupratoribus puerorum nec in fine dandam esse communionem.

Ca. 72. De viduis mebris si eundem maritum duxerint.

11. q. 1. Si qua mulier.

Si qua vidua fuerit mechata, & eundem postea habuerit maritum, post quinquennium tempus, acta legitima penitentia, placuit eam eodem reconciliari. Si alium duxerit, relicto illo, nec in fine danda ei esse eadem. Vel si fuerit fidelis quem acceperit, communionem non accipiat nisi post decem annos, acta legitima penitentia, nisi infirmitas coegerit velocius dare communionem.

Cap. 73. De delatoribus.

1. q. 3. De delator.

Delator si quis exiterit fidelis, & per delationem eius aliquis fuerit proscriptus vel interfecus, placuit eum nec in fine accipere communionem. Si leuior causa fuerit, intra quinquennium accipere poterit communionem. Si catechumenus fuerit post quinquaginta tempora admittatur eod. baptismum.

Cap. 74. De falsis testibus.

Falsus testis, prout criminis est, abstinebit, si tamen non fuerit mortis, quod obiecit, & si probauerit quod tunc tacuerit, biennio tempore abstinebit. Si autem non probauerit in concilio clericorum, placuit per quinquennium abstinere.

Ca. 75. De accusantibus sacerdotes.

Si quis autem Episcopum, presbyterum vel diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem.

Ca. 76. De diaconis si peccasse probentur.

Si quis diaconum se permiserit ordinari, & postea fuerit in crimine detectus mortis, quod aliquando commiserit, si sponte fuerit confessus, placuit eum acta legitima penitentia, post triennium accipere communionem. Quod si alius detexerit, post quinquennium, acta penitentia, accipere communionem laicam debere.

Ca. 77. De baptizatis non confirmatis.

Si quis diaconus regens plebem, sine episcopo, vel presbytero aliquos baptizauerit, episcopus eos per benedictionem perficere debet. Quod si ante de seculo recesserit, sub fide de qua quis crediderit, poterit esse iustus.

Ca. 78.

LIBERTINI CON. 39

Can. 78. De fidelibus cum Iudaeis mechantibus.

Si quis fidelis habens uxorem, cum Iudaea vel Gentili fuerit mechatus, & communionem arceatur. Quod si alius eum detexerit, post quinquennium, acta legitima penitentia, poterit dominice sociari communioni.

Ca. 79. De his qui tabula Iudaeorum.

Si quis fidelis alea, id est, tabula lusit, placuit eum abstinere. Et si emendatus cessauerit, post annum poterit communionem reconciliari.

Can. 80. De libertis.

Prohibendum est, ut liberti quorum patroni in seculo d. 54. Prohibendum est.

Ca. 81. De famularum epistolis.

Ne femina suo potius quam maritorum nominibus, laicis scire audeat, qui fideles sunt, vel literas alicuius pacificas ad suum solum nomen scriptas, accipiant.

Ex eodem concilio Elibertino.

Omnis homo ante sacram communionem a propria uxore abstinere debet tres aut quatuor aut septem dies, nec inter catholicos connumerabitur, qui in istis temporibus, Pascha, Pentecoste, Natali dominici non communicauerit.

Pueri annos quatuordecim non cogantur iurare. Puella quoque, si in puerili aetate in domo patris illo nesciente se iuramento constituerit, & si pater statim ut audierit, contraxerit, vota eius & iuramenta irrita erunt, & facilius emendabitur.

Subscriptus in hoc Concilio Osius Episcopus Cordubensis, qui subscripsit in Concilio Niceno, & Episcopus Hispaniae, & Mentisani, Tolentani, Caesar Augusti, & Malacitanus.

Finit concilii Elibertini.

Concilium Arelatense primum, tempore Concilium Constantini Imperatoris & Syluestri Papa primi in Galliis celebratum, est provinciale, sed (ut apparet ex praefatione) autoritate Pontificis Romani confirmatum.

PRAE-

S V M M A
P R A E F A T I O.

Præfatio.

Domino & sanctissimo Fratri Syluestro Episcopo, Marinus, vel cœtus Episcoporum, qui adunati fuerunt in oppido Arelatenſi. Quæ decreuimus communi concilio, charitatiuè significamus, vt omnes ſciant quid in futurum obſeruare debeant.

Ca. 1. Vt vno die & tempore Paſcha celebratur.

De obſeruatione Paſchæ Domini, vt vno die & tempore per omnem orbē obſeruetur, & iuxta conſuetudinem, literas ad omnes tu dirigas.

Ca. 2. Vt ubi quiſque ordinatur ibi permaneat.

De his qui in quibuſcūque locis ordinati fuerint miniſtri, in iſtis locis perſeuerent.

Ca. 3. Vt qui in pace arma proiciūt, excommunicentur.

De his qui arma proiciunt in pace, placuit abſtinere eos à communione.

Ca. 4. Vt aſſidua, dum agitant, excommunicentur.

De agitoribus, qui fideles ſunt, placuit eos quam diu agitant, à communione ſeparari.

Ca. 5. De his qui conueniunt in theatris.

De theatricis, & ipſos placuit, quandiu agunt, à communione ſeparari.

Ca. 6. De conuerſis in infirmitate.

De his qui in infirmitate credere volunt, placuit debere eis manum imponi.

Ca. 7. De præſidibus.

De præſidibus, qui fideles ad præſidatum impetum proſiliunt, ita placuit, vt cum promoti fuerint, literas accipiant Eccleſiaſticas cōmunicatorias, ita tū vt in quibuſcūque locis geſſerint, ab Epō eiꝰdē loci cura de illis agatur, vt cū ceperint cōtra diſciplinā publicā agere, tunc demum à cōiōne excludantur. Similiter & de his fiat qui rempublicam agere volunt.

Ca. 8. Vt ex hæreſi conuerſi in Trinitate baptizentur.

*De conſe. d. 4.
De Arrianis.*

De Arrianis qui propria lege ſua vtuntur, vt rebaptizentur, placuit ſi ad Eccleſiam aliqui de hac hæreſi venerint, interrogēt eos noſtræ fidei ſacerdotes de ſymbolo. Et ſi peruiderint in Patre, & Filio, & Spiritu ſancto eos baptizatos, manus eis tantū imponatur, vt accipiant Spiritum ſanctum. Quod ſi interrogati non

A R E L A T E N. C O N O. 40

non reſponderint hanc Trinitatem, baptizentur.

Ca. 9. De aſſerentibus literas conſeſſorum.

De his qui conſeſſorum literas aſſerunt, placuit vt ſublatis eis literis, alias accipiant cōmunicatorias.

Ca. 10. De illis cuius vxor adulterauit.

De his qui coniuges ſuas in adulterio deprehēdūt, & iūde ſunt adoleſcētes fideles, & prohibētur nubere, placuit, vt inquantū poteſt conſiliū eis detur, ne viuētibꝰ vxoribus ſuis, licet adulteris, alias accipiant.

Ca. 11. De feminis fidelibus quæ gentilibꝰ ſe iungunt.

De puellis fidelibus quæ Gentilibꝰ iungūtur, placuit vt aliquanto tempore à cōmunionē ſeparentur.

Ca. 12. De clericis ſeneratoribus.

De miniſtris qui ſenerantur, placuit eos iuxta formam diuinitus datam, a communione abſtinere.

Ca. 13. De proditoribus.

De his qui ſcripturas ſanctos tradidiſſe dicūtur, vel vaſa dñica, vel nomina fratꝝ ſuorū, placuit nobis vt quicūq; eorū in actis publicis fuerit deſectus, vel verbis nudis, ab ordine cleri amoueatur. Nā ſi iūde aliquos ordinari ſuerint depreſi, & ſi in his qui ordinauerūt, ratio ſubſiſtit, nō tñ illis obſit ordinaria, quoniā multi ſunt qui cōtra Eccleſiaſticā regulā pugnare videntur, & per teſtes redēptos putāt ſe ad accuſationē admitti debere, qui oīno nō admittantur, niſi (vt ſupra diximus) actis publicis docuerēt oī ſe ſuſpicionē carere,

Ca. 14. De falſis accuſatoribus.

De his qui falſo accuſant fratres ſuos, placuit eos vſque ad exitum non cōmunicare, ſed falſum teſtem iuxta ſcripturam, impunitum non licere eſſe.

Ca. 15. Vt Lenita non offerant.

De diaconis quos cognouimus multis locis offerre, placuit minimè fieri debere.

Ca. 16. De penitentia.

De his qui pro delicto ſuo à communione ſeparantur, ira placuit vt quibuſcūque locis fuerant excluſi, eodem loco cōmunionem conſequantur.

Can. 17.

Vt nullus Episcoporum, alium episcopum conculcet.

Can. 18.

De

*Simile legitur
in concilio Ellē
berti, c. 16.*

*14. 9. 4. Mini-
ſtri qui.*

Proh. 10.

S M M A

De diaconis vrbicis, vt non aliquid per se præsumant, sed honor presbyteris referuetur.

Canon. 19.

Vt presbyteri sine conscientia Episcoporum nihil faciant.

Canon. 20.

Vt peregrino Episcopo locus sacrificandi detur.

Ca. 21. *Vi sine tribus Episcopis nullus Episcopus ordinatur.*

De his qui usurpāt sibi q̄ soli debeāt Episcopū ordinare, placuit vt nullus hoc sibi præsumat, nisi assumptis secū aliis septē Episcopis. Si tñ nō poruerint septem, sine tribus fratribus non audeant ordinare.

Ca. 22. *Vt clericus alibi abiens excommunicetur.*

De presbyteris aut diaconis qui solent dimittere loca sua in quibus ordinati sunt, & ad alia loca se transfulerunt, placuit vt his locis minuitrent quibus præfixi sunt. Qui relictis locis suis ad alium locum se deferre voluerint, deponantur.

Ca. 23. *De apostatis.*

De his qui apostatant, & antequā ad Ecclesiā se re præsentent, nec quidem penitentiam agere querunt, & postea in infirmitate arrepti, petunt communionem, placuit eis non dandā communionem, nisi reuelauerint & egerint dignos fructus penitentiae.

Finis concilii Arelatensis primi.

Concilium Gangrense celebratum circa annum Domini 324. in Paphlagonia, seu regione Pelasgiorum.

DOMINIS HONORABILIBVS

Consecratoribus in Armenia constitutis episcopis, qui conuenerunt in Gangrense Concilium, in Domino Salutem.

Hæc epistola est pro argumento concilii Gangren.

Quoniam conueniens sancta synodus episcoporum in ecclesiam Gangrensem, propter quasdam ecclesiasticas & necessarias causas inquirendas, & ea quæ secundum Eustachium gesta sunt dignoscenda, inuenit multa fieri indecēter ab his qui eundē Eustachium

GANGREN. CON. 41

echium sequuti sunt, necessario statuit palā omnibus factis amputare vniuersa quæ ab eodē malē cōmissa sunt. Declaratū est. n. hos eodē nuptias accusare, & docere qd nullus in coniugali positus gradu spē hēat apud Deū. Vnde factū est, vt mulieres multę seductę, relictis propriis viris, & viri vxoribus destitutis vinculū cōiugale dissoluerēt, cōcontinentiā profitētes, q̄ quum retinere non possent, adulteriū commiserūt. Inuenti sunt dissentiones ac separationes in dominicis Ecclesiis doceri. traditiones Ecclesiasticas, & ea q̄ in Ecclesiis agūtur debere cōtemni, priuatisq̄ cōuētibus in fuitis, ad imitationē eorū quæ in domo Dei aguntur, oīa præsumere celebrare. Adhuc ēt vestibus cōiugibus spretis, nouos ēt & insolitos habitus assumpsit. Primitias quoque fructuū, & oblationes eorum quas veterū institutio Ecclesiis tribuit, sibi met vendicasse, id est, propria rationatione doctrinæ, tanquam sanctis sibi ea offerri debere, apud se, & inter se dispensandas, seruos a dñis recedētes, per hūc inusitatū religionis suæ habitū, sub specie religionis dñs contempnisset. Mulieres quoque, præter consuetudinē, & sui sexus ornatus, hinc se iustificare credentes, virilē habitum suscepisse, pluresque earū occasione religionis tōsas, genui decoris comas penitus amputasse. Ieiunia quæ in ecclesia prædicantur, cōtemnenda asseruisse. Nonnullos eorū ēt. cibos carniū tanquā illicitos reputasse. In domibus cōiugatorū nec orationes quidē debere celebrari persuasisse, inuicē vt eadē fieri verēt, & oblationibus quæ in domibus factæ fuerint, minime communicandū esse decernant. Presbyteros verō qui matrimonia contraxerunt, sperni debere dicūt, nec sacramenta quæ ad eis conficiūtur attingi. Loca sanctorum martyrum, vel Basilicas contemnere, & oēs qui illuc conueniūt reprehendere. Diuites fideles qui non omnibus renuntiant, quæ possident, spem apud Deum non habere. Et multa alia quæ enumerare nūli possibile est. Singulos quoque eorum pro suo arbitrio constituere. Vnusquisque enim eorum per tales institutiones ab Ecclesiastico canone recessit, tanquam proprias leges sibi met condidisse præsumens.

G Sed nec

S V M M A

Sed nec cōis his oībus & vna iusta est. Singuli enim prout vř & libet, ad accusationē Ecclesię nitendo, tāquam rector nō sit, vel addunt decreta vel minuunt. Propterea ergo coactū est hoc cōciliū in Gangrensi Ecclesiā habetum, vt canones istos exponeret. quibus probantur memorati extra Ecclesiā esse. Qd si per penitentia condemnauerint oīa hæc, quę malē sentierunt, tanquā à se non bene prolata, acceptabiles fiāt, atque ideo singula quę debeāt condemnare, synodus credidit exponēda. Quod si quis tenuerit hæc quę hodie constituta sunt, tanquam hæreticus & anathematizatus & damnatus abiciatur: Et erit non solum excommunicatus, verum etiam ab Ecclesiā habeatur exterius, donec deprecetur Episcopos, & de vniuersis quę penes eos detecta atque deprehensa sunt, prouiderit quid horum sūteperit obseruandum.

d. 31. Si quis vituperat.

Et d. 30. Si quis nuptias.

d. 30. Si quis carnem.

17. q. 4. Si quis alienum.

d. 18. Si quis discernit.

d. 30. Si quis docet.

d. 30. Si quis extra.

Ca. 1. De his qui nuptias execrantur.

Si quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro suo fidelem ac religiosam deicitur, aut culpabilem æstimat, velut quę in regnum Dei introire non possit, anathema sit.

Ca. 2. De his qui carnes manducantes damnant.

Si quis carnem edentem præter sanguinem, & idolis immolatum & suffocatum, cum religione & fide condemnat, velut spem propter huiusmodi perceptio nem non habentem, anathema sit.

Ca. 3. Non debere seruum occasione religionis Dominum contemnere.

Si qs seruus prætextu diuini cultus doceat dñm contemnere propriū, vt discedat ab eius obsequio, nec eū beneuolētia & oī honore deseruiat, anathema sit.

Ca. 4. De oblatione presbyteri coniugati.

Quicumque discernit, à presbytero qui uxorem habuit, quodd non oporteat eo ministrante de oblatione percipere, anathema sit.

Ca. 5. Ne orationes Ecclesię contemnantur.

Si quis docet domum Dei contemptibilem esse, & conuentus qui in ea celebrantur, anathema sit.

Ca. 6. Non debere extra Ecclesiā congregari.

Si quis extra Ecclesiā seorsum cōuentus celebrat & despici-

GANGREN. CON.

42

& despiciens Ecclesiā, ea quę sunt Ecclesię voluerit usurpare, non conueniente presbytero, iuxta decretum Episcopi, anathema sit.

Ca. 7. De fructibus in Ecclesiā danandis.

Si quis oblationes Ecclesię extra Ecclesiā accipere, vel dare voluerit præter conscientiam Episcopi, vel eius cui huiusmodi officia commissa sunt, nec cum eius voluerit agere cōcilio, anathema sit.

Ca. 8. De his quę in usus pauperum conferuntur.

Si qs dedit vel acceperit oblata, pter ep̄m, vel eū qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiā pauperibus, & qui dat, & q accipit, anathema sit.

Ca. 9. De his qui in virginitate persistunt.

Quicumque virginitatem custodiens, aut continentia studens, velut horrescens nuptias temerat, nec propter hoc quod bonum & sanctum est nomen virginitatis assumit, anathema sit.

Ca. 10. De his qui pro virginitate superbiunt.

Si quis ex his qui virginitatem pp Dominum seruant, extollitur aduersum coniugatos, anathema sit. propter.

Ca. 11. Ne quis Agapen fratrum contemnat.

Si quis despiciat eos qui fideliter Agapes, id est, conuicia pauperibus exhibent, & pp honorem Dei conuocant fratres, & voluerit cōdicare huiusmodi uocationibus, paruipendens quod geritur, anathema sit.

Ca. 12. De his qui pallis utuntur.

Si quis virorum, propter continentiam quę putatur, amictu pallij utitur, quasi per hoc habere se iustitiam credens & despiciat eos qui cum reuerētia vrb. & alijs communit us & solitis utuntur, anathema sit.

Ca. 13. Ne mulieres virilem habitum usurpent.

Si qua mulier propter continentiam quę putatur, habitum mutat, & pro solito muliebri amictum virilem sumit, anathema sit.

Ca. 14. Non debere à viro discedere.

Si qua mulier virum proprium relinquens discedere voluerit, nuptias execrans, anathema sit.

Ca. 15. De his qui filios despiciunt.

Si quis filios suos relinquens, non eos nutrit, & d. 10. Si quis quod ad se pertinet, non ad pietatem diuini cultus reliquerit.

G 2 informat,

d. 30. Si quis vel virginitatem.

d. 30. Si quis

d. 14. Si quis despiciat.

d. 10. Si quis virorum.

d. 30. Si quis mulier.

S V M M A.

informatur, sed per occasionem continentiae negligit, anathema sit.

Ca. 16. Ne filij parentes suos contemnunt.

Quicumque filii à parentibus pretextu diuini cultus abscedunt, nec debitam reuerentiā dependent illis qui diuinū cultū sibi, pculdubio pferunt, anathema sit.

Ca. 17. Caput tondere mulieri non licere.

Si qua mulier propter diuinum cultum (ut xstimat) crines attondeat, quos ei Deus ad subiectionis materiam tribuit, tanquam pceptum dissoluens obedientiae, anathema sit.

Ca. 18. Non debere die Dominico ieiunare.

Si quis propter continentiam quae putatur, aut contumaciam, in die Dominico ieiunat, anathema sit.

Ca. 19. Non licere communia ieiunia soluere.

Si quis eorum qui continentie student, absque necessitate corporea tradita in commune ieiunia, & ab Ecclesia custodita superbiendo dissoluit, stimulo suae cogitationis impulsus, anathema sit.

Ca. 20. De his qui collectas quae sunt in martyrum commemoratione, execrantur.

Si quis superbiae usus affectu conuictus abominatur, qui ad confessiones martyrum celebrantur, & ministeria quae in eis fiunt, simul cum eorum memoriae execratur, anathema sit.

Hae autem scripsimus, non eos qui in Ecclesia Dei secundum scripturas sanctum propositum continent, eligunt, vituperantes: sed eos qui abutuntur proposito in superbia, & extollunt aduersus simplices, abscindimus, & damnamus eos qui aduersam scripturas, Ecclesiasticas regulas nona introducunt precepta. Non autem & virginitatem cum humilitate admiramur, & continentiam quae est castitate & religione suscipi, approbamus, & renuntiationem secularium negotiorum cum humilitate recipimus, & nuptiarum castum vinculum honoramus, diuitias cum iustitia & operibus bonis non spernimus, & habitum simplicem ac vestem viliorē pro corporis diligentia infucatum laudamus, sicut et solutas ac fractas in vestibus processionem reprobamus. Et domus Dei honoramus, & conuentus qui in his fiunt tamquam sanctos & viles

d. 30. Si quis filij.

d. 30. Quicumque mulier.

d. 30. Si quis sanguinem.

d. 30. Si quis eorum.

d. 30. Si quis per.

d. 30. Hac autem.

ARELATEN. CON.

43

& viles suscepimus, pietatem in priuatis domibus non claudentes, sed omnem locum in nomine Dei edificatum honoramus, & congregationem sanctam, in eadem Ecclesia pro utilitate communi recipimus. Et bona opera quae supra vires in fratres pauperes exercen- tur secundum Ecclesiasticas traditiones, beatificamus, & omnia quae per sanctas scripturas, & per Apostolos sunt tradita, in Ecclesia celebrari exoptamus.

Finit concilium Gangrense prouinciale, sed confirmatum in sexta synodo generali Constantinopoli in Trullo celebrata, ut ex secundo Canone additionis Graecae Parisinae consta- t.

Concilium Arelatense secundum, sub Sylue- Concilio stro Papa celebratum, est prouinciale. Arelat. 20.

Ca. 1. De neophytis clericis non ordinandis.

Ordinati ad diaconatus, vel sacerdotij officium neophytum non debere.

Ca. 2. Ne coniugati ad sacerdotium prouehantur. d. 80. Assumuntur. Assumi aliquem ad sacerdotium, non posse in vinculo coniugij constitutum, nisi fuerit promissa conuersio, non oportet.

Ca. 3. Ne clericus in solatio extraneam habet mulierem. Si quis de clericis à gradu diaconatus in solatio suo mulierem, praeter auiam, matrem, sororem, filiam, nepotem vel conuersam, secum uxorem habere praesumpserit, a communione alienus habeatur. Par quoque & mulierem (si se separare noluerit) poena percellat.

Ca. 4. Ne clericus in secreto intromittat puellam. Nullus Diaconus, vel presbyter, vel Episcopus, ad cellarij secretum intromittat puellam, vel ingenuam, vel ancillam.

Canon quintus hic subicitur, eod quod nihil diuersum complectatur à canone quarto, concilij Niceni. *Ca. 6. Ne Episcopus ordinem sine consensu Metropolitani.* Illud autem ante omnia clarat, cum qui sine conscientia Metropolitani constitutos fuerit Episcopus, iuxta magnam synodum esse episcopum non debere.

Ca. 7. De his qui seipso abscindunt.

G 3

Si qui

Si qui se carnali vitio repugnare nescientes abscedunt, ad clerum peruenire non possunt.

Ca. 8. De his qui excommunicatos alterius suscipiunt.

Si quis excommunicatum alterius, siue clericum, siue secularem recipere post interdictum præsumpserit, nouerit, se eum fraternitatis factum causam in concilio redditurum.

Ca. 9. Vt Novatiani in cōmunionem non suscipiantur.
Novatianū in cōionē recipi nō debere, nisi suscepta penitētia incredulitatis, pręteritum damnet errorem.

Decimum canonem hoc loco non interfuerimus, quod idem planē sit cum eo qui Nicæno concilio vñ decimum locum sortitus est.

Ca. 11. De his qui pānis vitiū sacrificare coguntur.

Si qui vero dolore viti & pondere persecutionis negare & sacrificare compulsi sunt, duobus annis inter catechumenos, triennio inter penitentes habeantur à communione suspensi.

Ca. 12. De excedentibus vitam in penitētia positis.

De his qui in penitētia positi vitā excesserunt, placuit nullū cōione vacuum debere dimitti, sed pro eo quod honorauit penitentiā, oblatio illius recipiatur. Canonem 13. hic prętermisimus, ne 15. & 17. ex cōilio Nicæno otiosē repetere videretur.

Canon. 14. est à nobis sublatu, etiam in Nicæna synodo 18. loco idem relatus sit.

Ca. 15. Ne diaconus coram presbytero sedeat.

In secretario Diaconos inter presbyteros sedere non liceat, vel corpus Christi præsente presbytero tradere non præsument. Quod si fecerint, ab officio diaconatus abscendant.

Ca. 16. Vt Photiniani & Paulianista baptizentur.

Photinianos siue Paulianistas secundum patrum statuta baptizari oportet.

Ca. 17. Vt Hæretici baptizati recipiantur.

Bonafiacos autē ex eodem errore venientes (quos sicut Arrianos baptizari in Trinitate manifestum est) dum interrogati fidem nostram ex toto corde confesi fuerint, cum Chrismate & manus impositione in Ecclesia recipi sufficit,

Ca. 18. Vt Metropolitani arbitrio synodus congregetur.

Ad Arelatenus episcopi arbitrium synodum congregandam (ad quam urbem ex omnibus mundi partibus præcipuē Gallicanis, sub sancti Martini tempore legimus celebratum fuisse concilium, atque conuentum) si quis commonitus miserationis causa defuerit, personam vice sua dirigat.

Ca. 19. Ne episcopi discedant ante peractam synodum.

Si quis alitē adesse neglexerit, aut ceterum fratrum antequam dissoluatur concilium, crediderit deserendū, alienum se à fratrum cōione cognoscat, nec eum recipi liceat, nisi in sequenti synodo fuerit absolutus.

Ca. 20. De aurigis fidelibus.

De agitatoribus, siue theatricis, qui fideles sunt, placuit eos quando uagantur, à communione separari. *Vide supra fo. 39. b.*

Ca. 21. Si post acceptam penitentiā quis nupserit.

Penitentes quæ defuncto viro alijs nubere præsumplerint, vel suspecta, vel interdicta familiaritate se cum extraneo iunxerint, eum eodem ab Ecclesiæ limitibus arceatur. Hoc etiam de viro in penitentiā posito, placuit obseruari.

Ca. 22.

Penitentiā coniugatis nō nisi ex cōsensu dandam, *30. q. 4. Penitentiā.*

Ca. 23. de sacerdotibus qui idololatriam non eruerunt.
Si in alicuius presbyterio infideles, aut saculas accenderint, aut arbores, fontes, vel saxa venerantur, si hæc eruere neglexerit, sacrilegij se esse reum cognoscat. Dñs autem, vel ordinator rei ipsius, si admonitus emendare noluerit, communione priuetur.

Ca. 24. De accusatoribus fratrum.

Eos qui falsa fratribus capitula obieciisse conuicti fuerint, placuit vsque ad exitum non communicare, sicut magna synodus ante constituit, nisi digna satisfactione penituerint.

Ca. 25. De apostatis si non reuertuntur.

Hi qui post sanctam religionis professionem apostatant, & ad seculum redeunt, & postmodum penitentiae remedia non requirunt, communionem penitus non accipiant.

Quos etiam iubemus ad clericatus officium non

d. 15. 8. Hi-
qui se.

Ex eodem.

Ex c. 13. Nicæna syn.

Ex c. 14. eiusdem.

10. q. 1. Eor
qui. hic est vo
nus canon pra
ter illos 20. ex
concilio Nicæ
no. quos supra
reversimus.

S V M M A

admitti, & quicumque iste sit, post penitentiam secularem habitum non presumat. Quod si praesumpserit, ab Ecclesia alienus habeatur.

Ca. 16.

De his quos clericatus ipsa vitae gratia suggesserit, si forte interrupta & duplicata matrimonia incidant, non ultra subdiaconatum abbasve Ecclesiasticas capiant dignitates. Quod si facti forsitan sunt, ab Ecclesiastico remouentur officio.

Ca. 17.

Professas viduas, si in cohabitando persistierint, cum raptoribus esse damnandas,

Ca. 18.

Secundum constitutionem synodi Valsensis, qui oblatione fidelium suppresserit, aut negauerit, ab Ecclesia cui fraudem fecit, excludatur.

Ca. 19.

Si quis Episcopus suae sententiae non acquiescit, synodi legibus audiendum.

Ca. 30. De Episcopis suspensis.

Sed in instituta seniorum, si a cōione sacerdotali fuerit autoritate suspensus episcopus, hunc non solum a clericorum, sed et a totius populi colloquio, atque cōiunio placuit excludi, donec resipiscens ad sanitatem redire festinet.

Ca. 31. De his qui inter se odium exardescunt.

Hi qui publicis inter se odijs exardescunt, ab Ecclesiasticis conuentibus sunt remouendi, donec ad pacem recurrant.

Ca. 32. De expositis ante Ecclesiam.

Si expositus ante Ecclesiam, cuiuscunque fuerit miseratione collectus, contestationis ponat epistolam. Et si is qui collectus est, intra decem dies quaesitus agnitusque non fuerit, securus habeat quae collegit. Sanè qui post praedictum tempus calumniator extiterit, ut homicida Ecclesiastica distinctione damnabitur, sicut patrum sanxit auctoritas.

Ca. 33. De puellis quae se Deo vouerunt.

De puellis quae se vouerunt Deo, & praeciari nominis decore floruerunt, si post 25. annos gratis ad terras nuptias sponte transierint, id custodiendum esse decernimus, ut cum his cum quibus se obligauerint, committantur.

CARTHAGINEN. CON. 45

communione priuentur, ita ut epostulantibus, penitentia non negetur, cuius penitentiae communio, multo tempore differatur.

Ca. 34. De famulis se percutientibus.

Si quis famulorum cuiuslibet conditionis aut generis, quasi ad exacerbandam domini discretionem, se diabolico repletus furore percusserit, ipse tanquam sanguinis sui reus erit, neque ad dominum sceleris alieni inuidia pertinebit.

Ca. 35. De ordinatione Episcopi.

Placuit in ordinatione episcopi hunc ordinem custodiri, ut primo loco uenialitate, vel ambicione submota, ab Episcopis nec nominentur, de quibus clerici vel laici ciues erga unum eligendi habeant potestatem.

Ca. 36. De secularibus hominibus.

Si quis secularium amore religionis, sed ad quemcunque sacerdotum crediderit conferendum, ipse sibi cum quem erudiendi gratia suscepit, vindicabit.

Ca. 37. De honore synodi Metropolitanorum.

Hoc et placuit custodiri, ut nihil contra magnam synodum Metropolitanorum existiment vindicandum.

Finis Concilium Arelatense secundum.

Concilium Carthaginense primum, tempore Syluestri primi Papae celebratum. Et si prouinciae, & ex diuersis prouincijs Africanis ad Carthaginem conuenerunt multi Episcopi.

Concilium Carthaginense.

Ca. 1. Ne baptismus reiteretur.

Gratus episcopus Carthaginensis, qui praesidebat in concilio, dixit: Ergo si uobis placet consideremus primum titulum rebaptizationis. Unde sanctitatem vestram postulo, ut mentis uestrae placita producat. Vniuersi episcopi dixerunt: absit. Illicitas esse sancimus rebaptizationes, & satis esse alienum a synacra fide & Catholica disciplina rebaptizari.

Ca. 2. De martyrum sepulchris & honorificentia.

Martyrum dignitatem nemo pohantur ifamet. At si quis ad iniuriam martyrum charitati eorum adiungat infamiam, placet eos: si laici sint, ad penam redigi. Si autem sint clerici, post cōiunem & post cognitionem honore priuari.

Ca. 3.

SUMMA TRAD

Ca. 3. *Quod non liceat clericis habitare cum feminis.*

Gratus eps dixit: Et illud precipue, si v^r vestra dilectioni, cavendum est, vt pastoris cura, quantum d^et & p^r regulari providentia premoneat, vt nullis liceat ab affectu abstinentib. carnalij apud extraneos pariter commorari. Occasiones. n. amputandæ sunt peccatorum, & tollendæ o^mes suspiciones, quibus subtilitas diaboli sub præt^rextu charitatis & dilectionis incautas aⁿas. vel ignaras irretire consuevit. Nullus igit nullaque sanctimonie & virginitati deferuens, p^p blasphemiam Ecclesie si vobis placet, in vna domo cū extraneis penitus commorari debent. Vniuersi dixerunt. Qui nolunt nubere, & pudicitie meliorem eligunt partem, hæc vitare d^ent, & non solum habitare simul, sed nec h^uic ad se aliquem accessum. Hoc ergo & lex iubet, & sanctitas vestra commendat, vt in singulis concilijs statutū est. Gratus eps dixit. Ergo persuasio interdum prudentes solet arce^re a peccatis, dū imprudentes debet meatus huiusmodi constringere, si sanum concilium respuunt, & salutare mandatum. Si ergo laici sunt post cōiunctionem, si contēplari n^t, a communionem separantur. Vniuersi dixerunt. Placet.

Ca. 4. *Vt cum viduis non commorentur.*

Gratus eps dixit: Et si infinita sunt quæ lege præscripta, proficiencia sunt disciplinæ, & vnusquisq; nostrū tractatu assiduo, & cōmōitione frequenti per singulas qualq; species proficiētes ad disciplinā poterit populos mutare, tñ aliqua ex eis p^p blasphemias suggerenda sunt a nobis, & in concilio statuenda. Si v^r vobis, pati iusta teneatur et hī qui cū viduis cōmorant, & nulla secū germanitate cōiuncti sunt. Vniuersi dixerunt: Iuxta viduos & viduas eadē lex maneat & iusta.

Ca. 5. *Ne clerici ordinentur in Ecclesia alterius.*

Privatus episcopus Vegesilanus dixit: Suggesto sanctitati vestre, vt statuatis nō licere clericū alienū ab aliquo suscipi sine literis episcopi sui, neq; apud se retinere, nec laicū vsurpare sibi de plebe aliena, vt eū ordinet sine conscientia eius Episcopi, de cuius plebe est. Gratus episcopus dixit: Hæc obseruantia pacem custodit. Nam & meminī in sanctissimo concilio Sac

dicensi

CARTHAGINEN. CON. 46

dicensi statuim, vt nemo alterius plebis hominem vsurpet. Sed si fortē erit necessarius, petat a collega suo, & per consensum habeat.

Ca. 6. *Vt clerici alius secularium non suscipiant.*

Nicalius episcopus Culusitanus dixit: Credo placere suggestionem meam, sanctitati vestre, & displicere vobis, vt qui seruiunt Deo & annexi sunt clero, nō accedant ad actus seu administrationē, vel procurationem domorum. Gratus Episcopus dixit. Et Apostolorū statuta sunt, quæ dicūt. Nemo militans Deo, ingerit se negotiis secularibus. Proinde aut clerici sine actionibus domorum, aut actores sine officio clericorum. Vniuersi dixerunt. Hoc obseruemus.

Ca. 7. *Vt clerici in Ecclesia aliena non communicent sine literis sui Episcopi.*

Casianus Vulsensis eps dixit, Statuat grauitas vestra vt vnusquisque clericus vel laicus nō cōmunicet in aliena plebe sine literis episcopi sui. Gratus eps dixit. Nī si hoc obseruatū fuerit, cōio fiet fortē passi. Nam si cum literis receptus fuerit, & concordia inter epōs seruatur, & nemo subtilis alterius fugiens communionem, ad alterum latenter accedit. Vniuersi dixerunt: Omnibus provides, & clero & laicis consulis.

Ca. 8. *Ne clerici ordinentur implicati negotiis alienis.*

Magnus eps Astigensis dixit: Quid dilectioni vestre vt procuratores & actores, et per se tutores pupillorū si debeant ordinari? Gratus eps dixit: Si post deposita vniuersa & reddita ratiocinia, actus vite ipsorum fuerint probati in omnibus, debent & cum laude cleri, si postulati fuerint, honore munerari. Si enim ante libertatem negotiorū vel officiorū ab aliquo sine consideratione fuerint ordinati, ecclesia infamatur. Vniuersi dixerunt, Rectē oīa statuit sanctitas tua, ideoque ita est, & nostra ita quoque sententia.

Ca. 9. *Vt laici clericos actores non constituent.*

Metus Caunensis episcopus dixit. Rectā statutum est, vt obnoxij alienis negotiis non ordinentur. Tamen dimissi & gratias referre debent, & a clericorum iniuria temptare. Et ipsis non liceat clericos nostros eligere apothecarios, vel ratiocinatores. Gratus episcopus

15. qua. 3.

Credo.

1. Tim. 2.

Cist. 54. Magnus Episcopus.

S V M M A

copus dixit: Nulli dubium est, quod omnes vel Domini vel procuratores, vel quicunque præsunt, cum audierint saluberrima instituta concilij, & sibi esse consilium, nec impeditum, propriam debebunt temperare iuriā in clericis nostris. Quod si iniuria constitutionis imperatorie clericos inquietandos putaverint, si defensio ecclesiastica nos non deridet, pudor publicus vindicabitur. Vniuersi dixerunt. Saluberrima professiones debuerunt a tanto concedi concilio.

Ca. 10. Ne Epi alterius Epi plebes, vel sine usurpet.

Felix Episcopus Baianensis dixit. Nullus debet e contra legē suō facere iniuriā. Multi enim transcendunt suā, & usurpant aliena ipsi inuitis. Gratus episcopus dixit: Avaritiæ cupiditatem, radicem omnium malorum esse, nemo est qui dubitet. Proinde inhibendum est, ne quis alienos fines usurpet, aut transcendat Episcopum collegam suū aut usurpet, alterius plebes, siue eius petita, quia inde cetera mala omnia generantur. Vniuersi dixerunt: placet, placet.

Ca. 11. De numero indicantium presbyterorum.

Si quis tumidus vel contumeliosus, extiterit in maiorem natu, aliquam causam habuerit, a tribus vicinis episcopis, si Diaconus est arguatur, si presbyter a sex: si episcopus a duodecim confacerdotibus audiat. Vniuersi dixerunt episcopi: Contemptus debet contumaciæ & superbici in omnibus frangi, causa vero pro personis a statuto numero audiat.

Ca. 12.

Optatius episcopus circuibat & usurpabat populos Antiochiani episcopi vicini, cōponitur hæc his p synodū.

Canon 13. est in secūdo Arelatēsi. 14. & in primo. In 14. Canone comendatur observatio constitutionum huius concilij, & subscribunt Episcopi.

Finis Concilij Carthaginensis primi.

Decreta Marci Papa.

*An. d. 336.
Marcus p. 33
Hic symbolum
inseruit.*

Marcus natione Romanus, sedit annos 1. mēses 8. dies 11. t. pibus Cōstantini Iunioris. Quæ sub illo acta sūt, habes histor. tripart. li. 4. ca. 1. Papa. 33. Sub Petro. Hic misit ad Athanasium & episcopos Aegypti. 70. Canones Nicæni cōcilij, fideliter transcripto ex exemplaribus

ANTIOCHE. CONC. 47

plaribus quæ Syluester papa reliquerat Romæ, nunc non extant, nisi 20. canones. Bona pars horam viginti est in cōcilio Arelatēsi. 1. & aliqui illorū 70. (quos nunc non habemus) sunt in prædicto concilio.

Decreta Iulij Papa.

Iulius primus Papa, natione Romanus, seddit an. d. 338. nos 15. de quo habes histor. tripartitæ libro 4. ca. 4. Iulius 1. & infra. Extat epistola eius increpatoria ad Episcopos Orientales pro causa Athanasij Episcopi Alexandrini, lectione digna 34. Papa sub Petro.

Sub eodem Iulio celebrata est synodus Romana, heresis in qua conuenerunt 116. Episcopi contra Arium & Iulianum.

eius discipulos, quem damnarunt cum suis dogmatibus, præsidente Iulio, confirmantes acta in synodo Nicæna: De hac synodo nihil præterea habetur.

Sub eodem celebrata est synodus Coloniensis contra Eufratā blasphemū, & hæreticū, qui Christū negabat Deum. Damnatus est, & priuatus episcopatu.

Antiochenum Concilium.

Regulæ Antiocheni Concilij expositæ apud Antiochiam.

Sancta & pacatissima synodus in vnum congregata, his qui per singulas prouincias suar, unanimis sanctis, & confacerdotibus in Domino salutem. Gratia & veritas Iesu Christi Domini & Saluatoris nostri, sanctam & Antiochenam Ecclesiam visitans, & in vnum connectens per concordiam pacatissimi spiritus, multa quidē & alia perfecit, in omnibus autem suggerente sancto & pacifico spiritu, etiam hoc perfecit, ut quæ visa sunt rectē cōstitui, cum plurima consideratione & iudicio vna cū omnibus nobis Antiochiā ex diuersis prouincijs in vñ collectis Episcopis in vestram notitiā deferantur. Credimus autē gratiæ domini, & spiritui sancto pacis, quod & ipsi cōspiciant nobis, tanquā in vñ fuisset virtutem, & nobiscum orationibus adnitentes, magis autē muniti, & in spiritu sancto præsentē iisdem ipsis quæ definita sunt, consentientes, & ea quæ visa sunt recta roborantes, cū cōsensu sancti spiritus cōsignabitis. Sūt autē præ-

Conciliū Antiochanum.

S V M M A .

præfinit canones Ecclesiastici qui infra sunt scripti
Canon primus.

Non licere Pascha diuerso tpe facere, nec cum Iudæis celebrare, sicut in Nicæno concilio statutum est.
Can. 2. non licere cum excommunicatis communicare.

Omnes qui ingrediuntur Ecclesiam Dei, & scripturas sacras audiunt, nec cōmunicant in oratione cum populo, sed pro quadam intemperantia se à perceptio-
ne sanctæ cōmunionis auertunt, hi de Ecclesia remo-
ueantur, quamdiu per cōfessionē penitentis fructus
ostendāt, & precibus indulgentiæ cōsequantur. Cum
excommunicatis autem non licere cōmunicare, nec
cum his qui per domos conueniunt, deuitantes ora-
tiones Ecclesiæ simul orandū est. Ab alia quoque Ec-
clesia non suscipiendū, quia in alia minimē cōgrega-
tur. Si quis autem de Episcopis aut presbyteris, vel
Diaconis, seu quilibet ex clero deprehensus fuerit
cum ex cōdicatis cōmunicare: etiā ille priuetur com-
munionē, tanquam qui regulam cōfundat Ecclesiæ.

*Can. 3. Non debere clericum ad Ecclesiam migran-
tem ibi perseverare.*

*7. q. 2. Si quis
presbyter.*

Si quis presbyter aut diaconus, aut omnino quili-
bet ex clero parochiā propriā deserens ad aliā prope-
rauerit, Vel omnino demigrans in alia parochia per
multa tpa nititur immorari, vltius ibidē nō mini-
stret, maximē si vocanti suo Epō, & regredi ad pro-
priā parochiā cōmouenti, obedire contēpserit. Quod
si in hac indiscipline perdat, à ministerio mo-
dis omnibus remoueat, ita vt nequaquā locū restitu-
tionis inueniat. Si verō pro hac causā damnatū aliter
Episcopus suscipiat, hic etiā à cōmuni coerceatur
synodo, velut qui Ecclesiastica constituta dissoluunt.

*Can. 4. Non licere Episcopo vel clerico si exan-
thematizatus fuerit, ministrare.*

*11. qu. 4. Si
quis Epi-
scopus.*

Si quis Episcopus damnatus à synodo, vel presby-
ter aut diaconus à suo Episcopo, ausi fuerint aliquid
de ministerio sacro contingere, siue Episcopus iuxta
præcedentem consuetudinem, siue presbyter, aut dia-
conus, nullo modo liceat ei nec in alia synodo restitu-
tionis spē, aut locū habere satisfactionis, sed com-
muni.

ANTIOCHEE. CON. 48

municantes ei omnes abici de Ecclesiā, & maxime si
postea quā didicerit aduersum memoratos prola-
tam fuisse sententiam, eisdē communicaret contaverit.
Can. 5. Ne clerici contra pro. Episcopo suum se colligant.

Si quis presbyter aut diaconus Epā propriū con-
temnens, se ab Ecclesia sequestrauit, & solū colligens
altare cōstituit, & cōmunionē Epā non acquie-
rit, nec cōfiteri vel obedire voluerit semel, & iterū
cōuocanti, hic damnetur omnimodo, nec vltra re-
mediū cōsequatur, quia suā recipere nō pōt dignita-
tē. Qd si Ecclesiā cōcurbare, & sollicitare perstiterit, tan-
quam seditiosus per potestates exterarū opprimatur.

Can. 6. De excommunicatis.

Si quis à proprio Episcopo cōmunionē priuatus
est, non ante suscipiatur ab aliis quā suo reconcile-
tur Episcopo, aut certē à synodum quæ congrega-
tur occurrens pro se satisfaciāt, & persuadens concilio,
sententiam suscipiat alteram. Hæc autem definitio
maneat circa laicos & presbyteros & diaconos,
omnēque qui sub regula esse monstrantur.

Can. 7. De peregrinis.

Nullus peregrinorum sine pacificis, id est, cōm-
munitis suscipiatur Epistolis.

Can. 8. Vt epistola à solo fiant Corepiscopo.

Presbyteri qui sunt in agris, canonicas epistolas da-
re non possunt, ad solos tñ vicinos Episcopos literas
destinabūt. Corepiscopi autē qui sunt irreprehensibi-
les dare possunt pacificas, id est, generales epistolas.

Can. 9. De Metropolitani Episcopi.

Per singulas regiones Epōs cōuenit nosse, Metropolita-
nū Epā sollicitudinē totius provinciæ gerere. Pro-
pter qd ad Metropolim oēs vndique qui negotia vidē-
tur habere, cōcurrant. Vnde placuit eū & honore pæ-
cellere, & nihil amplius præter eum ceteros Episco-
pos agere, em antiquā à patribus nostris regulam cō-
stitutam, nisi ea tantum quæ ad suam diocēsim perti-
nēt, possessionesque subiectas. Vnāquisque enim Epi-
scopus habeat suæ parochiæ potestatem, vt regat iux-
ta reuerētiā singulis competentē, & prouidentiam
gerat omnis possessionis quæ sub eius est potestate,
ita

*Dist. 71. Nul-
lus ab/que.*

*6. q. 3. Per sin-
gulas.*

SYMMA

ita ut presbyteros & diaconos ordinet, & singulis suo iudicio comprehendat. Amplius autem nihil agere tentet per Antistitem Metropolitanum, nec Metropolitanus sine ceterorum gerat consilio sacerdotem.

Can. 10. De his qui vocantur Corepiscopi.

Qui in vicis vel possessionibus Corepiscopi nominantur, quantum manus impositione Episcopum perciperint, & ut Episcopi consecrari sint, in sancta synodo placuit ut superioris proprium recognoscant, ut gubernet sibi subiectas ecclesias, earumque moderamine eamque cōcrenti sint. Ordinent et lectores & Subdiaconos, atque exorcistas, quibus promotiones istae sufficiant. Nec presbyterum verò nec Diaconum audeat ordinare, praeter civitatis episcopum, cui ipse cum possessione subiectus est. Si quis autem transgredi statuta tentaverit, depositus, quo utebatur honore priuetur. Corepiscopum verò civitatis episcopum ordinet cui ille subiectus est.

Can. 11. De Episcopis vel clericis a delictibus Imperatoris.

si. q. 8. Si quis Episcopus.

Si quis episcopus aut Presbyter, aut quilibet regum subiectus ecclesiae, praeter concilium & literas episcoporum provinciae, & praecipue Metropolitanum, adierit Imperatorem, hunc reprobari & abici oportere non solum à communionem, verum & ab honore, cuius patriceps videtur existere, quia venerandi principis aures molestiam tentavit inferre contra leges ecclesiae. Si igitur adire principem necessaria causa deposcit, hoc agatur eum tractatu & concilio Metropolitanum, & ceterorum episcoporum qui in eadem provincia commorantur, qui etiam proficiscentis suis prosequantur epistolis.

Can. 12. De damnatis Episcopis & clericis audentibus Imperatorem.

si. q. 3. Si quis a proprio

Si quis à proprio episcopo Presbyter, aut diaconus, aut à synodo fuerit episcopus fortè damnatus, & Imperatoris aures molestus extiterit, oporteat ad maius episcoporum conventu concilium, & quae putaverint habere iusta, plurimis episcopis suggerant, eorumque discussiones ac iudicia prestolentur. Si verò haec parvipendentes molesti fuerint Imperatori, hos nulla vni dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futurae restitutionis penitus operiri diiudicamus.

Can. 13.

ANTIOCHE CON.

49

Can. 13. Ne Episcopi in aliena provincia ordinationes efficiant.

Nullus episcopus ex alia provincia audeat ad aliam transgredi, & ad promotionem ministerij aliquos in ecclesiis ordinare, licet consensum videantur praebere nonnulli, nisi literis tam Metropolitanum, quam ceterorum qui cum eo sunt episcoporum rogatus adveniat, & sic ad actionem ordinationis accedit. Si verò nullo vocante inordinato more de properet super aliquibus ordinationibus & ecclesiasticis negotiis ad eum non pertinentibus componendis, irrita quidem quae ab eo geruntur existant, ipse verò in compositi motus sui, & irrationabilis audaciae subeat ultionem, et hoc iam damnatus à sancto concilio.

Can. 14. De Episcopis accusatis.

Si quis episcopus de certis criminibus indicetur, & contingat de eo cōprovinciales episcopos dissidere, cum iudicatur ab aliis innocens creditur, reus ab aliis estimatur, pro totius huius ambiguitatis absolutione sanctae synodo placuit ut Metropolitanus episcopus à vicina provincia iudices alios convocat, qui controversiam tollant, ut per eos simul & per cōprovinciales episcopos, quod iustum visum fuerit, approbetur.

Can. 15. De quibus ut supra.

Si quis Episcopus de certis criminibus accusatus, condemnatur ab omnibus Episcopis eiusdem provinciae, cunctique consonanter eandem contra eum formam decreti protulerint, hunc apud alios nullo modo iudicari, sed firmam concordantiam Episcoporum provinciae manere sententiam.

Can. 16. De Episcopis vacantibus.

Si quis Episcopus vacans in ecclesiam vacantem proficiat, sedemque pervadat absque integro, perfectoque concilio, hic abiciatur necesse est, & si electus populus quem diripuit, eum habere delegerit. Perfectum verò concilium illud est, ubi interfuerit Metropolitanus antistes.

Can. 17. De Episcopis qui cum ad Episcopatum convocantur, evitant.

Si quis Episcopus per manus impositionem Episcoporum acceperit, & praestitit populo constitutus ministerium subire neglexerit, nec acquieverit ire ad

H Eccle-

S V M M A

De residentia Ecclesiā sibi cōmissā, hūc oportet cōione priuari, do-
Episcoporum. nec susceperit coactus officiū, aut certe de eo aliqd in
regia decreuerit eiusdē prouincię synodus sacerdotū.

Can. 18. De eisdem quibus supra.

D. 92. Si quis Si quis Episcopus ordinatus ad parochiam mini-
Episcopus or- mē cuius est electus, accesserit, non suo vitio, sed quōd
dinatus. eū aut populus vetet, aut propter aliam causam, non
tamen eius vitio perpetrata, hic & honoris sit & mini-
sterij particeps, dūmodo nil molestus Ecclesię rebus
existat, vbi ministrare cognoscitur. Quem etiam ob-
seruare conueniet quicquid synodus perfecta prouin-
cię, quod visum fuerit, iudicando decreuerit.

*Can. 19. Non licere Episcopum ordinari sine
consilio Metropolitan.*

D. 65. Episco- Episcopus præter synodum, & præsentiam Metro-
pūs non est. politani, nullatenus ordinetur.

Can. 10. Vt bis in anno synodus celebretur.

D. 18. propter. Propter utilitates Ecclesiasticas, & absolutiones ca-
rū rerū, quæ dubitationē, cōtrouerſiamque recipiūt,
optimē placent, vt per singulas qualque prouincias
Episcoporum consilia bis quotannis celebrentur.

Can. 21. Ne Episcopus de vna parochia in aliā transiāt.

7. q. 1. Episco- Ep̄s ab una parochia nequaquā migrat ad aliā, nec
pūm. spōte, sua prorsus inſiliēs, nec vi coactus à populis, nec
ab Ep̄is necessitate compulsus, maneat aut in Ecclesiā
quā primitus à Deo sortitus est, nec inde transmigret
ſm pristinum de hac re terminum constitutum.

Can. 12. Episcopū nō debere in alienā irruere ciuitatem.

9. q. 8. Episco- Episcopus alienam ciuitatem, quæ non est illi subie-
pūm non licet. ta, non adeat, nec ad possessionē accedat quæ a eum
nō pertinet, super ordinationē cuiusquam, nec consili-
tuat presbyteros aut diaconos alteri subiectos Episco-
po, nisi fortē eum cōcilio & voluntate regionis Episco-
pi. Si quis autem tale aliquid facere cōtulerit, irrita
sit eius ordinatio, & ipse coercetur à synodo. Nam si
ordinare non potuerit, nullatenus iudicabit.

Can. 23. Episcopo non licere successorē sibi constituere.

8. q. 1. Episco- Episcopo nō licere pro se alterum successorē sibi
pūm nō licet. constituere, licet ad exitum vitæ perueniat. Quod si ita
le aliquid factum fuerit, irritum esse huiusmodi
est

ANTIOCHE CON. 30

est constitutum. Seruetur autem ius Ecclesiasticū id *Episcopo non
continens oportere non aliter fieri nisi cum synodo
& iudicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis
potestatem habet, eū qui dignus extiterit, promouere.
suaere.*

Can. 24. De rebus ad Ecclesiam pertinentibus.

Quæ sunt Ecclesię sub omni sollicitudine & con-
scientia bona & fide quæ in Deum est, qui cuncta con-
siderat, iudicatq; seruatur, quæ et dispēdanda sunt iu-
dicio & potestate pontificis cui cōmissus est populus,
& anime quæ in ecclesiā cōgregantur. Manifesta verō
sint quæ pertinere vident ad Ecclesiā, eū notitia pres-
byterorū & diaconorū qui circa ipsam sunt, ita vt
agnoscant, nec ignorent quæ sint Ecclesię propria, nec
eos aliquid lateat vt si cōtigerit ep̄m migrare de se-
culo, certis existentibus rebus quæ sunt Ecclesię, nec
ipse collapsis depereant, nec quæ propria probantur
Ep̄i, sub occasione rerū pertradantur Ecclesię. Illū nan-
que & acceptū est corā Deo & hominibus, vt sua ep̄-
scopus quibus voluerit, derelinquat, & quæ Ecclesię
sunt, eidē conseruent Ecclesię, vt nec Ecclesiā aliquod
patiatur incomodū, nec episcopus sub occasione pro-
scribatur Ecclesię, & in causas incidant qui ad eā per-
tinet, & ipse post obitū maiestrationibus ingrauetur.

*Can. 25. Vt Episcopus dispensandi res Ecclesiasti-
cas habeat potestatem.*

Episcopus Ecclesiasticarū rerū habeat potestatem *12. q. Episco-
ad dispensandū erga oēs qui indigent, eū summa re-
uerentia & timore Dei. Participet aut & ipse quibus
indiget, si tū indiget, tū in suis quam in fratrū qui ab
eo suscipiuntur, necessarijs vitijs p̄suntis, ita vt in
nullo qualibet occasione fraudent, iuxta sanctū Apo-
stolū sic dicentē. Habētes victū & tegumentū, his cō-
tentiſsimus. Quod si cōtentus istis minimē fueritis, cō-
uertat aut res Ecclesię i suos vsus domesticos, & eius
cōmoda, vel agrorū fructus nō cū presbyterorū con-
scientia, Diaconorūq; perra det, sed horū potesta-
tem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, ſi-
lijq; cōmittat, vt per huiusmodi personas occultē extorque-
ludatur Ecclesię, vt per huiusmodi personas occultē extorque-
uat. Si aut & aliter accusetur episcopus, aut p̄byteri
H 2 qui*

*9. q. 1. Qua-
cunque res.*

*Episcopo
potestatem*

1. Tim. 6.

S V M M A

qui cū ipso sunt, quod ea quæ pertinet ad Ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet Ecclesiastica facultate sibi me vlturpent, ita vt ex hoc affligantur quidem pauperes, criminationi verò & blasphemijs, tam sermo prædicationis, quàm hi qui dispensant, taliter exponantur, & hos oportet corrigi, sancta Synodo id quod cōdecet, approbante. Et subscripserunt triginta Episcopi qui in eodem concilio conuenerunt.

*Subscriptio
Episcoporum.*

De hac synodo legitur in Decretis d. 16. ca. Sexta Synodo.

Finis concilij Antiocheni.

Probatum est concilium Antiochenum in sexta synodo generali Constantinopoli in Trullo celebrata, vt ex secundo canone additionis Græcæ constat, & per Dionysium Papam, vt patet per Eusebium lib. 7. ca. 24. & 25. in hist. Eccle.

*Concilium
Sardicense.*

Concilium Sardicense, sub Iulio primo Papa, de cuius origine & causa qua congregaretur, habes in hist. Trip. lib. 4. cap. 21.

Congregatum est præcepto Constantij Imperatoris, vt Athanasius ad suam rediret Ecclesiā à qua expulsus fuerat per hæreticos ep̃os Arianos. Conuenerunt in eo concilio Orientales & Occidentales episcopi. Occidentales circiter 300. Orientales verò 76. Qui tamen cōtinuò descendentes à cōcilio, seorsum fecere conciliū aliud, in quo statuerunt dogmata Arii, vt habes in historia prædicta. Causa discessus fuit, quia dixerunt se nolle ad verba procedere, nisi prius à concilio submouerentur Pauli & Athanasij defensores, quod Occidentales passi non sunt. Cui cōcilio affuit Osius ep̃us Cordubensis, qui & affuit in Concilio Nicæno. Celebratū est anno. 11. ab obitu Constantij patris duorū Augustorum, Constantis & Constantij, vt habes lib. 4. Ecclesiasticæ historiæ Trip. cap. 73.

Ca. 1. De Episcopis qui ciuitates mutauerunt.

d. 8. Mala consuetudo. Prohibet mutatio.

Osius Episcopus dixit: Non minus mala consuetudo, quàm perniciofa corruptela, funditus eradicanda est, ne cui licet episcopo de sua ciuitate ad aliā transire

S A R D I C E N. C O N. 51

transire ciuitatem. Manifesta est enim causa qua hoc facere tentat, cum nullus in hac re inuentus sit Episcopus, qui de maiori ciuitate ad minorem transiret. Vnde apparet auaritiæ ardore eos inflammari, & ambitioni seruire, & vt dominationem agant. Si omnibus placet, huiusmodi pernicies seuius & austerius vindicetur, vt nec laicam communionem habeat qui talis est. Responderunt vniuersi: Placet.

Ca. 2. De eisdem Episcopis.

Osius Ep̃s dixit: Etia si talis aliquis extiterit temerari⁹, vt fortassis talē excusationē afferēs affereret, & à populis literas acceperit, cū manifestū sit potuisse plures præmio & mercede corrūpi eos qui synecrā fidem non hnt vt clamarent in Ecclesia, & ipsum petere videretur Ep̃m: Oīno has fraudes damnandas esse arbitrata vt nec laicā in fine cōionē talis accipiat. Si verò omnibus placet, Statuite, Synodus respondit: Placet.

Ca. 3. De Episcopo adiudicaro

Osius Ep̃s dixit. Illud quoq; necessariò adiciendū est, vt Ep̃i de sua prouincia ad aliā prouinciā, in qua non sunt Ep̃i, nō transeant, nisi fortē à fratribus suis invitatione: videamur ianuā claudere charitatis. Qd si in aliqua prouincia aliquis Episcopus contra fratrem suū Ep̃m litē habuerit, vnus de duobus ex alia prouincia aduocet Ep̃m cognitorē. Qd si aliquis Ep̃s iudicatus fuerit in alia eā, & putat se bonam causam habere, vt iterum concilium reuocetur, si vobis placet, sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, vt scribatur ab his qui causam examinarunt, Iulio Romano Episcopo, & si iudicauerit renouandum esse iudiciū, renouetur & det iudices. Si autem probauerit talem causam esse, vt non reficiatur ea quæ acta sunt, quæ decreuerit confirmata erunt. Si hoc omnibus placet Synodus respondit, Placet.

Ca. 4. De Episcopis depositis.

Gaudentius Episcopus dixit: Addendum, si placet, huic sententiæ, quā plenā sanctitate protulisti, vt cum aliquis Episcopus depositus fuerit eorū Episcoporum iudicio, qui in vicinis locis commoratur, & proclamauerit agendum sibi negotium in vrbe Roma, alter

*Episcoporum
de vna ad aliā
Ecclesiam.*

*6. 9. 4. Osius
Episcopus.*

*Causa Episco
porū deferen
da ad Episco
pū Romanum*

SYMMA

episcopus in eius cathedra post appellationem eius, qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in iudicio episcopi Romani determinata.

Ca. 5. Quando quis debeat à vicinis provincia Episcopis ordinari.

263. r. fini

Osus episcopus dixit: Si contingerit in vna provincia, in qua plurimi fuerint episcopi, unum forte remanere episcopum, ille vero per negligentiam noluerit ordinare episcopum, & populi conuenerint, episcopi vicinæ provincie debent illum prius conuenire episcopum qui in ea provincia moratur, & ostendere quod populi petant sibi rectorem, & hoc iustum esse ut & ipse veniat, & cum ipso ordinet episcopum. Quod si conuentus literis tacuerit & dissimulauerit, nihilque rescripserit, satisfaciendum esse populis, ut veniant ex vicina provincia episcopi, & ordinent episcopum.

Ca. 6. De non ordinandis Episcopis per vicos.

Licentia vero danda non est ordinandi episcopum aut in vico aliquo, aut in modica civitate, cui sufficit vnus presbyter, quia non est necesse ibi episcopum fieri, ne vilescat nomen episcopi & auctoritas. Non debent illi ex alia provincia in uitam facere episcopum, nisi aut in his ciuitatibus quæ episcopos habuerunt, aut si qualis, aut tamen populosa est ciuitas quæ crederetur habere episcopum. Si hoc omnibus placet synodus respondit, Placet.

Ca. 7. De episcopis accusatis.

263. r. Si quis Episcopus,

Osus episcopus dixit: Placuit autem, ut si episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum deiecerint, si appellauerit qui deiectus est, & cõsugerit ad episcopum Romanæ ecclesiæ, & voluerit se audiri, si iustitiam patuerit ut renouetur iudiciu vel discussiois examẽ, scribere his episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua provincia sunt, ut ipsi diligenter omnino requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quod si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit episcopum Romanum, ut e latere suo presbyterum mittat: erit in potestate episcopi, quid velit & quid existimet. Et si decreuerit mittendos esse qui presentes cum episcopis iudicent, habentes ei auctoritatem à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio.

Si vero

SARDICEN. CON.

51

Si vero crediderit episcopos sufficere, ut negotio terminu imponant, faciet quod sapientissimo concilio iudicauerit.

Ca. 8. Vt Episcopi passim ad comitatum non pergant.

Osus episcopus dixit: Importunitates & nimia frequentia & iniuste petitiones fecerunt nos non tantam habere, vel gratiam vel fiduciam, dum quidam non cessant ad comitatum ire episcopi, & maxime Aphri, qui (sicut cognouimus) sanctissimi fratres & coepi nostri Grati sacularia concilia spernunt atque contemnunt, ut non solum ad comitatum multas & diuersas Ecclesiæ non profuturas proferant causas, & fieri solet, aut oportet, ut aut pauperibus, aut viduis aut pupillis subueniant, sed & dignitates seculares & administrationes quibusdam postulanti. Hæc itaque priuatas olim non solum murmuraciones, sed & scandala excitat. Honestu est autem ut episcopi intercessionem his præstent, qui iniqua vi opprimunt, ut si vidua affligatur, aut pupillus exolietur: si tamen isthæ nomina iustam habeant causam, aut petitionem. Si vobis ergo fratres charissimi placet, decernite ne episcopi ad comitatum accedant, nisi forte hi qui religiosi Imperatoris literis, vel inuitati, vel vocati fuerint. Sed quoniam sæpe contingit, ut ad misericordiam Ecclesiæ confugiant, qui iniuriam patiunt, aut certe quancunque sententiam suscipiunt, subueniendum est his, & sine dubitatione petenda indulgentia. Hoc ergo decernite, si vobis placet. Vniuersi dixerunt, Placet, & constituatur.

Ca. 9. De diaconis ad comitatum dirigendis.

Osus episcopus dixit: Hoc quoque providentia vestra tractare debet, qui decreuistis ne episcopos si improbitas nitatur, vel ad comitatum pergant. Quicunque vel acceperint, per diaconum suum mittant, quia persona ministri inuidiosa non est & quæ impetraverit, celerius poterit referre. Et hoc consequens esse videtur, ut de qualibet provincia episcopi ad eum fratrem, & Coepiscopum nostrum preces mittant, qui metropoli consistit, ut ille & diaconum eius, & supplicationes destinet tribuens commendatitias epistolæ patri ratione ad

H 4 fratres

S V M M A

fratres & Coepiscopos nostros, qui in illo tempore in his regionibus & urbibus morantur, in quibus Felix, & beatus Augustus rempublicam gubernat. Si verò habeat episcopus amicos in palatio qui cupit aliquid, quod tamen honestum est, impetrare, non prohibetur per diaconum suum rogare, ac significare his quos scit benignam intercessionem sibi absenti posse prestare.

Ca. 10. Quod sit eundem ad comitatum per pupillos & viduas.

Si verò Romam venerint (sicut dictum est) sanctissimo fratri & Coepiscopo nostro Romanæ Ecclesiæ preces quas habent, tradant, ut & ipse prius examinet, si honestæ & iustæ sunt, & præstet diligentiam atque sollicitudinem, ut ad comitatum perferantur. Vniuersi dixerunt placere sibi, & honestum esse concilium.

Alipius episcopus dixit: Si propter pupillos & viduas, vel laborantes, qui causas non iniquas habent, susceperint peregrinationis incommoda, habebunt aliquid rationis. Nunc verò cum ea postulent præcipue quæ sine inuidia hominum, & sine reprehensione esse non possunt, non necesse est ire ad comitatum.

Ca. 11. Quod episcopi euntes ad comitatum solliciti discutiatur.

Gaudentius episcopus dixit: Ea quæ salubriter præmonitis convenientia & æstimatione omnium & Deo placitura & hominibus, tenere hanc firmitatem præstet, si meritis huic sententiæ coniungatur. Scimus enim & ipsi leuissimè propter paucorum impudentiam religionis sacerdotale nomen fuisse reprehensum. Si igitur aliquis contra oñem suam natus, voluerit ambitioni magis placere quam Deo, is debet scire causas redditus, honoris, dignitatemque se amitturum. Quod ita demum completi poterit, si unusquisque nostrum qui in Canali constitutus est, cum progredientem episcopum viderit iniquitas transitum eius, causas videat, quod tendat agnoscant, & siquidem eum inuenierit ire ad comitatum, requirat & illud quod superius comprehensum est, ne forte irritatus esset, ut ei facultas eundi permittatur. Si verò (ut superius memorauit sanctitas vestra) propter desideria & ambitiones ad comitatum pergat, neque in literis eius scribat, neque in cõione recipiatur. Si vobis placet, omnium sententia confirmari debet. Vniuersi dixerunt

SARDICEN. CON. 53

xerunt hoc honestum esse, & placere sibi hanc constitutionem. Osius episcopus dixit: Sed & moderatio necessaria est dilectissimi fratres, ne adhuc aliqui nescientes quid decerni sit in synodo, subito veniant ad ciuitates eas quæ in Canali sunt. Deinde ergo episcopus ciuitatis ipsius admo-
re eum & instituere, & ex eo loco diaconum suum mittat. Admonitus ipse tamen redeat in parochiam suam.

Ca. 13. Vt ne ex laico quilibet Episcopus ordinetur.

Osius episcopus dixit: Et hoc necessarium arbitror, ut diligentissimè tractetur, si forte aut diues aut scholasticus de foro aut ex administratore episcopus fuerit postulat, ut non prius ordinetur nisi ante & lectoris munere, & officio diaconi aut presbyteri fuerit perfectus, & ita per singulos gradus (si dignus fuerit) ascendat ad culmen episcopatus. Potest enim per has promotiones quæ habebunt utique prolixum tempus, probari qua fide sit, quæue modestia, quæ grauitate & verecundia, & si dignus fuerit probatus, diuino sacerdotio illustretur, quia conueniens non est, nec ratio vel disciplina patitur, ut temerè & leuiter ordinetur aut episcopus, aut presbyter, aut diaconus quæ neophytus est, maxime cum & magister gentium beatus Apostolus ne hoc fieret denuntiasse & prohibuisse videat, sed hi quorum per longum tempus examinata sit vita, & merita fuerint comprobata. Vniuersi dixerunt, placere sibi hæc.

Ca. 14. Vt Episcopus in aliena prouincia non immoretur.
Osius episcopus dixit: Et hoc quoque statuere debetis, ut episcopus si ex alia ciuitate eundem venerit ad aliam ciuitatem, vel ex prouincia sua ad aliam prouinciã, & ambitioni magis quam deuotioni seruens voluerit in aliena ciuitate multo tempore residere (forte enim euenit Episcopum loci non esse tam instructum neque tam doctum) is verò qui aduenit, incipiat cõtemnere eum, & frequenter facere sermonem ut dehonestet & deformet illius personam, ita ut ex hac occasione non dubitet relinquere assignatam sibi ecclesiam, & transeat ad alienam. Desinite ergo tempus, quia & non recipi episcopum inhumanum est, & si diutius resideat, perniciosum est: hoc ergo ne fiat, prouidendum est.

Memini autem superiore concilio fratres nostros constituisse,

d. 16. Osius Episcopus.

1. Tim. 5.

De residentia Episcoporum in sua Ecclesia.

S V M M A

tuisse, ut si quis laicus in ea in qua commoratur ciuitate tres dñicos dies, id est, per tres septimanas, non celebrasset contentum, cõione priuaretur. Si ergo hæc circa laicos constituta sunt, multo magis episcopo nec licet nec decet, si nulla sit tā grātis necessitas quæ detineat, ut amplius suprascripto tempore absens sit ab Ecclesia sua. Vniuersi dixerunt placere sibi.

Ca. 15. Quod non licet Episcopo à sua Ecclesia plus trius hebdomadis abesse.

Osius eps dixit: Quia nihil prætermitti oportet, sunt quidam fratres & coepiscopi nostri, qui nō eam ciuitatem possident in qua videntur epi esse constituti, vel certe q̃ paruum rem illic habeant, alibi a sit idonea prædia hñe cognoscuntur, vel affectionem proximorū quibus indulgeant, hactenus permitti eis oportet ut accedant ad possessiones suas, & disponant vel ordinent fructum laboris sui, ut post tres dñicos, id est, post tres hebdomadas si morari necesse est, in suis potius fundis morentur. Aut si est proxima ciuitas, in qua est presbyter, ne sine Ecclesia videatur tacere diem dñicum, illuc accedat, ut neque res eius domesticæ per absentiam eius detrimentum sustineant, & non frequenter veniendo ad ciuitatem in qua episcopus moratur, in suspensionem iactantiæ & ambitionis euadat. Vniuersi dixerunt placere sibi.

Ca. 16. De clericorum excommunicatione.

Osius eps dixit: Hoc quoque oĩbus placeat, ut siue diaconus siue presbyter, siue quis clericorum ab epo suo cõione fuerit priuatus, & ad alterum perrexerit ep̃m, & scierit ille ad quem confugit, eum ab episcopo suo fuisse abiectum, non oportere ut ei cõionem indulgeat. Quod si fecerit, sciat se conuocatis episcopis causis esse dicturum. Vniuersi dixerunt: Hoc statutum, & pacem seruabit, & concordiam custodiet.

Ca. 17. De excoĩtatis apud vicinos Episcopos audiendis.

Osius episcopus dixit: Quod me adhuc mouet, reticere non debeo. Si episcopus forte iracundus (quod esse non debet) citò & asperè commouetur, aduersus presbyterum siue diaconū suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit, prouidendum est ne innocens damne-

SVRDICEN. CON. 54

damnetur, aut perdat communionem. Et idēd habet potestatem is, qui abiectus est, ut Episcopos finitimos interpellat, & causa eius audiat ac diligentius tractetur, quia non oportet ei negare audiētiā rogantiā. Et ille episcopus qui aut iuste aut iniuste eum abiicit, patietur accipiat ut negotiū discutiatur, ut vel probetur sentētia eius à plurimis, vel emendetur. Tñ priusquā omnia diligēter, & fideliter examinētur, eum qui fuerit à cõione separatus, ante cognitionē nullus alius debet præsumere ut eū cõioni societ. Hi vero qui conueniunt ad audiendū, si viderint clericorū esse fastidium & superbiam, quia iā nō decet ut episcopus iniuriā vel contumeliā patiat, seuerioribus eos verbis castigent, ut obediant honesta præcipienti episcopo, qui sicut ille clericis syncerum exhibere debet amorē charitatis, ita quoque vicissim ministri insucata debent episcopo suo exhibere obsequia.

Ca. 18. De non sollicitandis clericis alienis.

Ianuarius episcopus dixit: Illud quoque statuat sanctitas vestra, ut nulli episcopo liceat alterius episcopi ciuitatis ministrū ecclesiasticū sollicitare, & in suis parochijs ordinare. Vniuersi dixerunt: Placet, quia ex his contentionibus solet nasci discordia, & idēd piohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat.

Ca. 19. Non licere Episcopo, alicuius clericum in sua Ecclesia ordinare.

Osius episcopus dixit: Et hoc vniuersi cõstituiamus, ut quicunq; ex alia parochia voluerit alienum ministrum sine consensu episcopi ipsius & sine voluntate ordinare, nō sit rata ordinatio eius. Quicūque autem hoc usurpauerit, à fratribus & coepiscopis nostris & admoneri debet & corrigi.

Ca. 20. Ut extranei clerici apud Thesaloniciā nō tardēt.

Aetius episcopus dixit: Non ignoratis quāta & quālis sit Thesalonicensiū ciuitas. Sēpē ad eam veniūt ex aliis regionibus presbyteri & diaconi, & non sunt contēti breui tempore morari, & aut resident ibi, aut certē vix post longa spacia ad sua redire coguntur. Vniuersi dixerunt: Ea tēpora quæ cõstituta sunt circa Episcopos, & circa has personas, obseruari debent.

Ca. 21.

CA. 31. De suscipiendis his qui persecutionem patientur.

Osius episcopus dixit: Suggestente fratre & Coepiscopo nostro Olympio, etiam hoc placuit, ut si aliquis vim perpeius est & iniure expulsus pro disciplina & catholica confessione, vel pro defensione veritatis, effugiens pericula, innocens & deuotus ad aliam venerit civitatem, non prohibeatur immorari, quandiu aut redire possit, aut iniurie eius remedium acceperit, quia durum est eum qui persecutionem patitur, non recipi. Etiam & larga benevolentia & humanitas ei est exhibenda. Omnis synodus dixit: Vniuersa quae constituta sunt, Catholica Ecclesia in vniuerso orbe diffusa custodiat. Et subscripserunt qui conuenerant omnes episcopi diuersarum prouinciarum, num. 121.

Est generale concilium ex vniuersis orbis prouincijs receptum ab vniuersali Ecclesia, ut patet d. 16. ca. Quod dicitur ex Nicolao Papa, & in sexta synodo generali Constantinopoli in Trullo celebrata.

Concilium Hierosolymitanum.

Hierosolymitanum Concilium sub eodem Iulio celebratum est per maximum Episcopum, cum Athanasius reuerteretur ad Ecclesiam suam, literis Constantij Imperatoris & Iulij Pontificis. In quo hoc tantum actum est, ut consensu omnium Episcoporum restitueretur Athanasius ad communionem & pristinam dignitatem. Quae habentur fusius historiae Tripartitae lib. 4. cap. 34.

Concilium Syrmien.

Paulo post iussit imperator Constantius, in Syrmia congregari concilium, in quo tradiderunt regulas fidei orthodoxas contra Arium, in quibus interpretati sunt locum illum Gen. 19. Pluit dominus a domino, sit sit sensus. Non quod ipse pater a semetipso plueret dicatur, sed pluit dominus filius a domino patre. De hoc concilio habetur dist. trip. li. 5. ca. 3. &c. Ad fuit Osius Episcopus Cordubensis, ut refertur in historia praedicta.

SYRMIEN. CON. 55.

Fides Syrmensis concilij.

Credimus in unum Deum patrem omnipotentem, creatorem & factorem vniuersorum, ex quo omnis paternitas in caelo & in terra nominatur. Et in unigenitum eius filium, dominum nostrum, Iesum Christum, qui ante omnia secula ex patre natus est, deus ex Deo, lumen ex lumine, per quem facta sunt omnia in caelis & in terra, visibilia & invisibilia, verbum existens, & sapientia, & numerus verus & vita. Qui nonisimis diebus propter nos humanatus est ex sancta virgine, & crucifixus, & mortuus, & sepultus. Et resurrexit a mortuis tertia die, & ascendit in caelum, & sedet in dextera patris. Et venturus est in consummatione

Matt. 16.

seculi iudicare vivos & mortuos, & reddere unicuique secundum opera sua, cuius imperium sine fine existens in secula permanet infinitum. Erunt sedes in dextera patris, non solum in hoc seculo, sed et in futuro. Et in spiritu sanctum paraclum, i. consolatorum quem promittens Apostolus post ascensionem ad caelos esse mittendum, ut doceret & commemoraret eis vniuersa, transmisit. Per quem etiam sanctificauit animas credentium in ea veraciter. Eos autem qui dicunt ex non existentibus filiis, aut ex altera essentia, & non ex Dei, & quia erat ipse aut seculum quoniam non erat, alienos nouit sancta Ecclesia. Rursus igitur dicimus.

Ioan. 14.

1. Si quis pater & filium duos Deos dicat anathema sit. 2. Et si quis Deum Christum, ante secula filium Dei, ministrantem Petri ad creationem vniuersorum, non confiteatur, anathema sit.

3. Si quis ingentum, aut partum eius ex Maria natum dicere praesumat, anathema sit.

4. Si quis secundum praesentiam ante Mariam dixerit filium esse, & non ante secula ex patre natum apud Deum esse & per ipsum omnia facta, anathema sit.

5. Si quis substantiam Dei dilatare aut contrahi dixerit, anathema sit.

6. Si quis dilatam substantiam Dei filium dixerit facere, aut dilationem eius substantiae filium nominauerit, anathema sit.

7. Si quis affectuum, aut prolatium verbum dixerit Dei filium, anathema sit.

8. Si

Fides

S V M M A D E C.

Apec. 22.

8 Si quis hominem solum dixerit filium, qui ex Maria est, anathema sit.

Deut. 22.

9 Si quis Deum & hominem ex Maria dicens, Deū ingenitum eundem intelligit, anathema sit.

Ex. 4.

10 Si quis illud quod scriptum est: Ego Deus, primus, & ego postea & præter me non est Deus: cum ad destructionem idolorum & deorum non existētium dictum sit, ad destructionem magis vnigeniti autē secula Dei, Iudaicè percipit, anathema sit.

Ioan. 1.

11 Si quis audiens, Verbum caro factum est, verbum in carnem mutatum putauerit, aut conuersione facta suscepisse carnem, anathema sit.

Gen. 1.

12 Si quis vnigenitū filiū Dei crucifixū audiens, corruptionē, aut passionē, aut conuersionē, aut mutationē, aut peremptionē sustinuisse dicat, anathema sit.

Gen. 31.

13 Si quis, quod scriptum est, Faciamus hominē, non patrem ad filiū dicere, sed ipsum ad semetipsum asserit dixisse Deum, anathema sit.

Gen. 14.

14 Si quis contra Iacob non filium tanquam hominem luctatum esse, sed ingenitum Deum aut patrem eius dixerit, anathema sit.

15 Si quis illud quod scriptum est. Pluit Dominus à domino, non de patre & filio perceperit, sed ipsum à semetipso plueri dixit, anathema sit. Pluit enim dominus Filius à domino Patre.

Ibidem.

16 Si quis audiens dominum patrem, aut filiū dominum, & dominū patrē & filium, & dominus à domino dicens duos asseruerit deos, anathema sit.

Non enim coaptamus filium patri, sed subditū nouimus. Neque enim descendit in corpus sine voluntate patris, neque pluit à semetipso, sed à dño, auctoritatem videlicet p̄bente patre. Neque sedet à dextris à semetipso, sed audit dicente patre: Sede à dextris meis.

Ex. 102.

17 Si quis Patrem & Filium, & Spiritum sanctum vnā personam dicit, anathema sit.

18 Si quis Spiritum Paraclētum dicens, ingenitum asserit Deum, anathema sit.

19 Si quis sicuti docuit nos, non alium dicit Paraclētum præter Filium, ait enim, & alium Paraclētum mittet vobis Pater, quem rogabo ego, anathema sit.

20 Si

LIBERTI P. A.

56

20 Si quis Spiritum dicit patrem patris, aut filij, anathema sit.

21 Si quis concilio Dei tanquam vnā creaturam factum asserit filium Dei, anathema sit.

22 Si quis Patrem & Filium & Spiritum sanctum tres dicit Deos, anathema sit.

23 Si quis nolente patre natū filiū dixerit, anathema sit. Nō enim iunius, & vim passus pater necessitate naturali, quasi nolēs, genuit filiū, sed illico, ut voluit, etiā sine tpe, & sine passione ex semetipso genuit eū.

24 Si quis ingenitū, & sine principio dicit filium tanquam duos sine principio & duo ingenita dicens, & duos faciens Deos, anathema sit. Caput enim est & 1. Cor. 11. principium omnium filius. Caput autē Christi, Deus. Sic enim ad vnū omnium principium quod est sine principio, per filium piē omnia referuntur.

Rursus autem subtiliter insipientes Christianum sensum, dicimus.

25 Si quis Christum Deum, filium Dei ante seculū, inuitantem patri ad omnem creationem non dixerit, sed ex quo ex Maria natus est, ex eo dicit filium, & Christum esse vocatum, & initū accepisse ut Deus esset, anathema sit, sicut Samolatenus.

Decreta Liberii Papæ

Liberius natione Romanus, tēporibus Cōstantij, filij Cōstantij magni, sed et annos sex, menses tres. Deportatur in exilium à Cōstantio, eo q̄ uoluisset hæretici Ariani consentire, & fuit in exilio annos tres. Sacerdotes congregantes conciliū, ordinauerunt in locum eius Ep̄m Felicē presbyterum. Et fecit conciliū Felicē, & inuenit duos presbyteros cōsentientes Cōstantio Ariano, nomine Vrsatiū & Valentē & damnauit eos in concilio 4to. Ep̄orum. Post paucos autē dies ducti Vrsarius & Valens rogauerunt Cōstantiū, ut reuocaret Liberium de exilio. Qui rediēs habitauit in cœmeterio sanctę Agnetis, apud Germanum Cōstantij Augusti. Reuocato Liberio Cōstantinus fecit conciliū hereticis, & eiecit Felicem de Ep̄scopatū, qui erat Catholicus. Qui Felix depositus habitauit in prædiali suo via Portuensis, ubi & requiescit in pace.

A circular library stamp from the Universidad de Deusto. The text "Universidad de Deusto" is curved along the top inner edge, and "Biblioteca" is curved along the bottom inner edge. In the center is a shield-shaped emblem containing a book, a building, and wavy lines representing water. To the right of the stamp, there is a handwritten number "100" and the word "Bibliotecas".

S V M M A

Sancta synodus quæ apud Laodiceam Phrygiæ Patricianæ conuenit ex diuersis prouinciis Asiæ, regulas exposuit ecclesiasticas, sicut infra scriptum est.

Ca. 1. De bigamis.

De eo quod oportet em ecclesiasticum canonem eos qui libere & legitime secundis nuptiis iuncti sunt, nec occultam permissionem operari sunt, pauca tempore exempto, vacare orationibus & ieiuniis secundum veniam reddi eis communionem.

Ca. 2. De his qui peccatorum lapsus incurrunt.

36. q. 7. His qui diuersorum peccatorum lapsus incurrunt, & oratione & confessione, ac penitentia malorum suorum perfectam conversionem demonstrant, pro qualitate peccati, penitentiae tempus attribuendum est, propter misericordiam & bonitatem Dei. Qui ergo huiusmodi sunt, reuocandi, & ad communionem sunt applicandi.

Ca. 3. De Neophytis.

Non oportet Neophytum promoueri ad ordinem sacerdotalem.

Ca. 4. Quod liceat coram catechumenis clericos fieri.

Non licere manus impositionem super ordinandos, presentibus catechumenis fieri.

Ca. 5. Ut hi qui in sacrario seruiunt, usuras non exigant.

Non licere feneratori ministris altaris, vel in sacerdotali ordine constitutis, vel usuras, vel luca quæ seculi dicuntur, accipere.

Ca. 6. De hereticis intransibis in Ecclesias.

Non concedendum hereticis ingressum domus Dei in hæresi permanentibus.

Ca. 7. De Nouatianis & Quarto decimanis.

Nouatianos, vel etiam Quarto decimanos, quos Graeci Tessaresce decarites appellat, id est, qui quartadecima luna primi mensis cum Iudeis Pascha celebrant, sed & catechumenos eorum fideles non recipi, priusquam eodem nent omne hæresim in qua detinebantur. Plurimum autem ante omnia, & nunc, quia apud eos infideles dicuntur, symbolum fidei doceantur, atque ita unctos et sancto Chrismate diuini sacramento communicare conuenit.

Ca. 8. De cataphrygis ad Ecclesiam venientibus.

Eos qui conuertuntur ab hæresi quæ dicitur Cataphrygarum,

LAODICENI CON.

38

phrygarum, qui se in clero constitutos existimant, quauis magui dicantur, huiusmodi cum omni diligentia catechizari oportet, & baptizari ab Ecclesiæ Catholicae episcopis & presbyteris.

Ca. 9. De his qui ad hereticorum speluncas causa orationis accedunt.

Non concedendum in cemiteria, vel quæ martyria hereticorum dicuntur, Catholicos orationis gratia & petendæ curationis intrare. Sed & qui ierint, si sunt, fideles, incommunicabiles factos ad penitentiam usque ad aliquod tempus redigi. Penitentes autem eos, & crasse se confitentes, suscipi oportere.

Ca. 10. De his qui cum hereticis nuptiarum copula iunguntur.

Eos qui ad Ecclesiam pertinent, indifferenter filios proprios hereticorum nuptijs minimè sociare debere.

Ca. 11. Non congruere presbyteros ordinare.

Mulieres quæ apud Græcos presbyteræ appellantur, D. 42. Mulieres quæ, apud nos viduæ seniores, uirgines, matricuræ appellatur, in Ecclesia tanquam ordinatas constitui non debere.

Ca. 12. De Episcopalis ordinationibus.

Episcopum non oportet præter iudicium Metropolitanorum d. 61. Episcopum, & finitimorum eorum consensu ad Ecclesiæ principatum, pum.

Nec eligant nisi hi quos multo ante nota, probabilisq; vita commendat, & nihilominus si in sermone fidei & re operatione per suam conuersationem fuerint probati.

Ca. 13. Iudicio multitudinis ordinationes fieri non debere.

De eo quod non sit populis concedendum electionem facere eorum, qui altaris ministerio sunt applicandi.

Ca. 14. Ad alias parochias, eulogias minimè destinandas.

Sauctas oblationes ad vicem eulogiarum, per festiuitatem Paschalem ad alias parochias mitti minimè oportere. d. 6. Non est permittendum.

Ca. 15. De Psalmistis.

Non licere præter Canonicos psaltes, id est, qui regulariter cantores existunt, quique pulpitu ascendunt, & de codice legunt, alium quemlibet in ecclesia psallere.

Ca. 16. Vi sanctum Euangelium sabbatis legatur.

Sabbatis Euangelia cum alijs scripturis legenda esse censemus.

Ca. 17. Psalmos sparsim non licere confundi.

In processionibus non coniectere, id est, ex diuersis versibus

S V M M A

bus & sensib⁹ libri vnū canticū minimē cōiungere, sed singulorū Psalmodiū ordinabiliter debere fieri lectionē.

Ca. 18. De orationibus quotidianis.

De eo quod semper supplicationes orationum & ad horam nonam & vespēram oportet celebrari.

Ca. 19. De ordine orationū catechumenorū atque fidelium.

Quoniā catechumeno orationē separatim & prius poststratis eis episcopū oportet celebrare. Quibus egressis orent & hi qui in penitentia sunt cōstituti. Et post manus impositionē his quoq; ascendētib; tunc fideles orare debebunt. Quorū tres orationes sūt, vna qui dē, id est, prima, per silentiū, secunda verō & tertia per vocis pronuntiationē, & tunc demū osculū pacis dari debere. Et posteaquā psbyteri epō pacē dederint, tunc & laicos dare, & tūc oblatio offerat. Solis autē ministris altaris liceat ingredi ad altare, & ibidem cōmunicare.

Ca. 20. De disciplina atque modestia clericorum.

d. 99. Non oportet.

Quoniā nō oportet Diaconū sedere ante psbyterū, sed ex iussione psbyteri sedeat. Simile autē honorificet & diaconus à ministris inferioribus & oībus clericis.

Ca. 21. De ministerio subdiaconorum.

d. 23. Non oportet.

Quoniam non oportet subdiaconos licentiā habere in secretariū, siue sacristiū (quod Græci diaconicon appellant) ingredi, & contingere vasa Dominica.

Ca. 22. De ministris ut oratio non utantur.

d. 23. Non oportet.

Ministrum non oportet oratio vti, nec ostia derelinquere.

Ca. 23. Nō debere lectores cum orarijs suū officium agere.

d. 44. Non oportet.

Quoniam non oportet lectores aut Psalmistas orarijs vti, & sic legere aut psallere.

Ca. 24. Quā nullus Ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat.

Quoniam non oportet clericos seruientes a presbyteris vsq; ad diaconos & deinceps ordinis Ecclesiastici omnes ad ministros, aut lectores, aut psalmistas, aut exorcistas, aut ostiarios, aut etiam eos qui in proposito continentia sunt, tabernis intrare.

Ca. 25. Quā non liceat ministris panem dare, aut calicem benedicere.

d. 93. Non oportet.

Non oportet diaconū panē dare, nec calicē bñdicere.

Ca. 26.

LAODICENI CON.

59

Ca. 26. De exorcistis.

Non oportet exorcizare eos, qui necdum ab episcopis sunt prouecti, neq; in Ecclesijs, neq; intra domos. *d. 69. Non oportet.*

Ca. 27. Non debere clericos vel laicos Agapen vocatos partes tollere.

Nō oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos, *d. 42. Non oportet.* aut laicos ad Agapen vocatos, partes tollere, propter iniuriam quę ex hac occasione Ecclesiastico ordini pos sit deputari.

Ca. 28. In Ecclesijs prandia fieri non debere.

Non oportet in basilicis seu Ecclesijs Agapen facere, & intus manducare, vel accubitus sternere. *d. 42. Non oportet in basilicis.*

Ca. 29. Non debere Christianos sabbatizare.

Non oportet Christianos iudaizare, & in sabbato vacare, sed operari eos in eadē die, Dominicā præponēdo eidē dici. Si hoc eis placet, vacet tāquā Christiani. Quod si inuenti fuerint iudaizare, anathema sint.

Ca. 30. De viris cū mulieribus lauacra celebrantibus.

Quoniam nō oportet ministros altaris, vel etiā clericos quoslibet, aut continentes se aut omnem omnino Christianum cū mulieribus lauacra habere cōmunia. Est etiam apud Gentiles prima reprehensio. *d. 81. Non oportet.*

Ca. 31. De cauendis hæreticorum communis.

Quoniam nō oportet cū hæreticis cōmiscere cōnubia, vel filios & filias dare, sed potius accipere, si tamen profiteatur Christianos se futuros esse & Catholicos.

Ca. 32. Ab hæreticis eulogias accipere non debere.

Non oportet hæreticorum benedictiones accipere, quoniā maledictiones magis sunt quā benedictiones. *1. q. 1. Non oportet.*

Ca. 33. De schismaticis.

Non oportet cum hæreticis vel schismaticis orare.

Ca. 34. De martyribus hæreticorum.

Non oportet oīno Christianū derelictis martyribus Christi abire ad falsos martyres. Hi enim alieni à Deo sunt. Quicumque autē abire voluerint, anathema sint.

Ca. 35. De his qui angulos colunt.

Non oportet Christianos, derelicta Ecclesia, abire, & ad angulos idololatrię abominandę congregationes facere: quę omnia interdicta sunt. Quicumque autem inuentus fuerit occulte huic idolatrię vacans, anathema

1 3 thema

S V M M A

thema sit, quoniam derelinquēs Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei, accessit ad idola.

Ca. 36. De his qui incantationibus utuntur.

Quoniam nō oportet ministros altaris, aut clericos, magos & incantatores esse, aut facere quę dicuntur phylacteria, q̄ sunt magna obligamēta ammarū. Hos autē qui talibus rebus vtitur, projici ab Ecclesia iussimus.

Ca. 37. De his qui ab hæreticis dona feriatica suscipiunt.

Quoniam nō oportet à Iudeis, vel hæreticis feriatica, quę mittuntur, accipere, nec eū eis dies agere feriatos.

Ca. 38. De Christianis qui Iudeorum azyma comedunt.

Non oportet à Iudeis azyma accipere, aut communicare impietatibus eorum.

Ca. 39. Non licere cum paganis festa celebrare.

Non oportet cum paganis festa celebrare, & impietatis eorum habere societatem.

Ca. 40. Episcopos ad synodū vocatos nō debere cōtēnere.

Non oportet vocatos episcopos ad synodum contemnere, sed abire debere, & aut docere, aut doceri, quę sunt ad Ecclesiam, ceterorumq; correctionem utilia. Quod si contempserit, se ipsum videtur accusasse, nisi forte pro infirmitate ire non possit.

Ca. 41. Nō debere clericū debere sine epistolis peregrinari.

Non oportet ministrū altaris, vel etiam laicum sine canonicis literis, id est, formata alicubi proficisci.

Ca. 42. Nullum clericum debere sine Episcopi sui iussione peregrinari.

Non oportet ministrū altaris, vel quēlibet clericum præter iussione episcopi ad peregrinandum proficisci.

Ca. 43. Ut subdiaconi ad ostia perseverent.

Non oportet ministros, id est, ostiarios, vel breui tempore ab ostiis deesse, & orationi vacare.

Ca. 44. Ut ad sacrarium mulieres non introeant.

Non oportet mulieres ingredi ad altare.

Ca. 45. De his qui circa mediam quadragesimam ad baptismum veniunt.

Non oportet post duas hebdomadas quadragesimę quēquam ad baptismum suscipi.

Ca. 46. De redditione fidei baptizandorum.

Baptizandos oportet fidei symbolum discere, & quinta

LAODICENI CON.

60

quinta feria ultimę septimanę, vel episcopo, vel presbytero reddere.

Ca. 47. De his qui in agnitidine baptizantur.

Qui in agnitidine constituti baptismum percipiunt, facti sani fidei symbolum doceantur, ut novum qua donatione digni sunt haberi.

Ca. 48. Ut post baptismum Chrisma detur.

Oportet baptizatos post baptismum sacratissimum Chrisma percipere, & celestis regni participes fieri.

Ca. 49. Oblationes offerri in quadragesima non oportere.

Non oportet in quadragesima panem offerri, nisi sabbato & dominica tantum.

Ca. 50. Non licere quinta feria septimana maioris ieiunium selui.

Non oportet in quadragesimę quinta feria ultimę hebdomadę ieiuniū dissolvere, & totā quadragesimam inhonorari, sed per totos hos dies ieiunare, & elcis abstinentię convenientibus, id est, aridioribus vi.

Ca. 51. Non debere in diebus ieiuniorum commemorationes martyrum fieri.

Non oportet in quadragesima martyrum natalicia celebrari, sed eorum in sabbato & dominica tantum memoriam fieri.

Ca. 52. Non licere nuptias fieri in quadragesima.

Non oportet in quadragesima aut nuptias, vel quęlibet natalicia celebrare.

Ca. 53. Ut in Christianorum non salvetur nuptijs.

Non oportet Christianos ad nuptias euntes vel balare, vel saltare, sed castē cęnare vel prandere, sicut competit Christianis.

Ca. 54. Non licere clericis, ludicris spectaculis interesse.

Non oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus, quę aut in nuptijs, aut in scenis exhibentur interesse, sed antequam Thymelici ingrediantur, surgere eos de convivio, & abire debere.

Ca. 55. Non congruere Christianis comestationibus interesse.

Non oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos, vel etiam laicos Christianos ex symbolis (quę vulgaris commissalia appellat) convivia celebrare.

D. 13. Non oportet.

De con. d. 5. Non oportet.

De con. d. 4. baptizandos.

De con. d. 5. Non oportet.

d. 44. Non oportet.

SVMMA DECRET.

*Ca. 56. Non licere presbyteris ante ingressum
Episcopi introire ad altare.*

Non oportet Presbyteros ante ingressum epi ingredi Ecclesiam, & sedere in tribunalibus, sed cum epo ingredienti fortè aut agrotet episcopus, aut in peregrinationis comodo cum abesse constiterit.

Ca. 57. Qui in agris, vel possessionibus debeant ordinari.
Non debere in villis & vicis episcopos ordinari, sed visitatores, id est, qui circumeant conuicui. Hi autem qui ante hoc ordinati sunt, nihil agere censemus sine conscientia episcopi ciuitatis. Similiter etiam Presbyteri nihil sine praecepto & consilio Episcopi agant.

Ca. 58. Oblationes offerri in domibus non oportere.

Non oportet in domibus oblationes ab episcopis, siue Presbyteris fieri.

Ca. 59. Quae psallere, vel legere in Ecclesia contentat.

Non oportet ab idiotis Psalmos compositos & vulgares in ecclesijs dici, neque libros qui sunt extra canonem legere, nisi solos canonicos noui & veteris testamenti. Quae autem oporteat legi, & in autoritate recipi, haec sunt:

Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu naue, Iudicium, Ruth, Regum libri. 4. Paralipomenon libri. 2. Esdras, Liber Psalmorum numeri 150. Prou. Salomonis, Ecclesiastes, Cantica Canticorum, Iob. Esther 12. Prophetarum libri, id est Osee & Amos, Iohel, Abdias, Ionas, Michaeas, Naum, Abacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias, Elaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Noui testamenti, id est, Euangelium secundum Mattheum, secundum Marcum, secundum Lucam, secundum Ioannem. Actus Apostolorum. Canonicae epistolae. 7. Iacobi una, Petri 2. Ioan 3. Iudae una, epistolae Pauli Apostoli. 14. ad Roma. ad Corinthios 2. ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses. una, ad Colossios. una, ad Thimotheum dux, ad Timotheum dux, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebraeos.

Decreta Damasi primi Pape.

Damasus natione Hispanus sedet annos 18. menses 3. dies 1. et epibus Italiae hic constituit ut Psalmi die noctuque canerentur per omnes Ecclesias: Hoc praecepit episcopis, Presbyteris & monasterijs. Habes de eo hist. eccles. lib. 11. cap. 10. & de seditione facta contra illum per Ursinum eiusdem Ecclesiae diaconum, qui voluit fieri episcopus, colle-

*Libri canonici
ei in Ecclesia
dei.*

*An d. 371.
Damasus
pont 37.
Hic eorum
instituit.*

DAMASI PA.

61

collecta turbulentorum, & seditiosorum hominum manu. Ex quo facto tanta bella coorta sunt alterutrum descendentes populis, ut repleantur humano sanguine orationum loca, sed post eiecitus est Ursinus ab urbe.

Damasus vitas pontificum, qui ante se fuere, conscripsit. Primus est Hieronymi scriptis auctoritate dedit, cum prius 70. interpretum scripta tantummodo in pretio essent.

Extat Epistola Damasi ad Paulum Antiochenum episcopum: per quam instruit illum in duobus. Primum, quod integrum hominem susceperit Christus siue peccato. Secundum quod vnus sit Christus ante secula ex parte natus, & in tempore ex Virgine editus.

Extat eiusdem professio quadam fidei Catholicae ad eundem Paulinum sub hac forma.

Anathematizamus omnes, qui non tota libertate proclamant, Spiritum sanctum cum patre & filio vnus potestatis esse, atque substantiae. Anathematizamus quoque eos qui Sabellij sequuntur errorem: eundem dicentes Patrem esse quem & filium. Anathematizamus Attium atque Eunomium, qui pari impietate (licet sermone dissimili) Filium & Spiritum sanctum asserunt esse creaturas. Anathematizamus Macedonianos, qui de Arijstippe veniens non perfidiam inuenerunt, sed nomen. Anathematizamus Photinum, qui Hebronis haeresim instaurat, qui Dominum Iesum Christum tantum ex Maria virgine constitutat. Anathematizamus eos, qui duos filios asserunt, vnum ante secula, & alterum post assumptionem carnis ex Virgine. Anathematizamus eos, qui pro hominis anima rationali & intelligibili dicunt Dei verbum in humana carne versatum, cum ipse filius sit verbum Dei, & non pro anima rationali & intelligibili in suo corpore fuerit, sed nostram, id est, rationalem & intelligibilem sine peccato animam susceperit, atque saluauerit. Anathematizamus eos qui verbum Dei filium extensione aut collectione, & a patre separatum in substantiam, & finem habiturum esse contendunt.

Extat Epistola eiusdem ad Stephanum Archiepiscopum, & ad tria concilia Aphricae, quod episcoporum iudicia, & maiores causae non nisi auctoritate sedis Apostolicae sunt determinandae.

Extat

*Professio fidei.
Error Sabellij.*

*Error Macedonianorum.
Errori Photini.*

SVMMA DECRET.

In Concilio
Nepesariano
Et in co
cilio Antioche
no. c. 10.

Extat Epistola 4. Damasi, qua interrogatus de Corepiscopis, an aliquod essent in Ecclesia, vel nihil, & quā haberent in Ecclesia auctoritatem, respondit, Eos nihil esse in ecclesia, nec aliquam habere auctoritatem, sed eorum institutionē improbat, & nimis prauam, atq; sacris canonibus contrariam, atque ad totius Ecclesiae perturbationem. Ideo definiunt vanum esse & inane quicquid in predicto sacerdotij summi egerunt ministerio, huiusque de causis prohibitos esse & à sacra sede, & à totius orbis episcopis.

De Corepiscopis.

Fuerunt in Ecclesia primitiua quidā vocati Corepiscopi, visi tunc necessarii pp studium quod erga pauperes exigebant, qui cū ex consecratione sua nihil essent quā Presbyteri, tentarunt exercere ministeria episcopalia, consecrare subdiaconos & diaconos, & virgines erigere, altaria vngere & sacrare, & Ecclesias dedicare, quae sunt propria ministeria episcoporum. Hos damnauit ecclesia, & reiecit ab eo gradu ad quem ambitione sua ascenderant, nō concessit eis vt inter sacerdotes locum haberent, & ministerio presbyterorum essent cōtenti: quā Ecclesia non nouit inter discipulos Dñi, nisi duos ordines, scilicet duodecim Apostolorum & 70. Discipulorum, vnde iste tertius procellerit, funditus ignoramus. De his d. 78. Corepiscopi tam ab hac, &c.

De residentia
episcoporum.

In eadem epistola contra epōs qui pp suam quietē Corepiscopis plebes suas cōmittere non formidabant, quos in hunc modum damnat: Primum q; curam sibi à Deo commissam negligant, etiam dñs dicat: Bonus pastor aīam suā ponit pro ouibus suis, mercenarius aut videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, &c. Sed o illi epī qui talia praesumunt, nō (ait) mihi esse me retriēibus similes, quae statim vt pariunt, infantes suos alijs nutriceb. tradunt educandos, vt suā citius libidinem expleere valeant. Sic & isti infantes suos, id est populo sibi cōmissos, alijs educandos tradunt, vt suas libidines expleant, id est, pro suo libitu secularibus curis inhiant, & quod vnicuique visum fuerit, liberius agāt. Pro talibus enim animae negliguntur, oues pereunt, morbi crescunt, haereses & schismata produnt, Ecclesiae destruuntur, sacerdotes vitiantur, & reliqua mala proue-

DAMASI PA.

61

proueniūt. Non taliter Dominus docuit, nec Apostoli instituerunt, sed ipsi, qui curā suscipiunt, ipsi peragāt, & ipsi proprios manipulos Domino repraesentēt. Nam ipse ouem perditam diligenter quassuit, ipse inuenit, ipse propriis humeris reportauit, nosq; idipsum facere perdocuit. Si ipse pro ouibus tantam curam habuit, quid nos miseri dicturi sumus, qui etiā pro ouibus nobis cōmissis curam impendere negligimus, & aliis eas educandas tradidimus? Corrīgatur hęc (fratres) necesse est, quia qui plus laborat, maiorem mercedē accipiet.

Tertio audiant quid B. Iaco. qui pro vxoribus diu seruierat, dixerit socero suo, Viginti annis fui tecum, oues tuę & caprę steriles nō fuerunt, arietes gregis tui nō comedi, nec caprę à bestia ostendi tibi, ego damnu omnes reddebam, & quicquid furto perierat, à me exigebat, die, noctuque aestu virgebat & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis. Si ergo sic laborat & vigilat, qui pascit oues Labam, quanto labori, quātisque vigilis debet intendere qui pascit oues Dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui pro suis ouibus dedit animā, &c.

Idem Damasus in epistola quinta notat quod in cōcilio Romano per Episcopos 90. ex Italia & Gallia congregatos celebrato, professi sunt eandem fidem, quam tradiderant Patres in Concilio Nicæno: & damnarūt quod in Concilio quodā Ariminensi tradiderant Episcopi quidam haeretici ibi congregati.

Concilium Constantinopolitanum cētum quinquaginta Patrum contra Macedonium Episcopum Constantinopolitanum, qui negabat Spiritum sanctum Deum esse: celebratum temporibus Gratiani & Theodosij principū, Damasi Papae & Cyrilli Hierosolymitani. est vnum ex quatuor principalibus Conciliis, & quidem proximum post Nicænum. Statuerunt aliquos canones. Editum est & symbolum fidei in nullo diuersum ab eo quod nunc publice canitur in Ecclesia, nisi quod tantum dixerint, Spiritum sanctum ex Pa-

Gen. 13.

Mar. 30.

Concilium
Constantino-
politanum.

S V M M A

ex Patre procedentem, suppressa persona Filij. Subscriperant 150. Episcopi, qui in eodem Concilio conuenerunt.

Ca. 1. Vt ea quæ apud Nicæam statuta sunt, immota permanent.

Canones concilij Constantinopolitani.

CVltodiendam esse fidem 318. patrum, qui apud Nicæam Bichyng conuenerunt, ad anathematizandum omnem hæresim, specialiter Eunomianorum & Arrianorum, & Macedonianorum, & Phorinianorum & Apollinianorum.

Ca. 2. Vt Episcopi suam diocesim gubernent, nec ad alias accedant.

4. q. 2. Episcopi qui extra diocesim.

Episcopi qui extra diocesim sunt, ad Ecclesias quæ extra terminos earum sunt, non accedant, neque cõfudent & permisceant Ecclesias secundum regulas constitutas. Alexandrie quidem episcopi solius Orientis curam gerant, seruantis honoribus primatus Ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ synodi continentur. Sed & Asiaticæ diocesis episcopi ea quæ sunt in Asia, & quæ ad Asianam tantummodo diocesim pertinent, gubernent. Pontici autem episcopi, Ponticæ tantum diocesis habeant curam. Thraciæ vero ipsius, tantummodo Thraciæ.

Ca. 3. Non inuitatos Episcopor ultra diocesim propriam accedere non debere.

9. q. 2. Non inuitati Episcopi. Nicæna synodi. c. 1.

Non inuitati episcopi, ultra diocesim accedere non debent super ordinandis aliquibus, vel quibuscunque disponendis ecclesiasticis causis, seruata regula quæ supra scripta est de vnaquaque diocesi. Manifestum namque est, quod per singulas quasque provincias, provincialis synodus administrare & gubernare omnia debeat secundum ea quæ sunt in Nicæa definita.

Ca. 5. De honore Constantinopolitani Episcopi. Ecclesias autem Dei quæ sunt in Barbaricis gentibus constitutæ, regere atque administrare oportet secundum consuetudinem, quam à patribus obtinuisse dinoscitur.

Ca. 4. De ecclesiis apud Barbaros positis.

Constantinopolitanæ ciuitatis episcopum habere oportet primatus honorem post Romanum episcopum, propter quod sit noua Roma.

d. 11. Constantinopolitanæ ciuitatis.

Can.

CONSTANTIN. CON.

63

Can. 6. De Maximo Cynico philosopho.

De Maximo Cynico & eius inordinata constitutione, quæ Constantinopoli facta est, placuit neque Maximum episcopum esse, nec eos qui ab ipso in quolibet gradu clerici sunt ordinati, cum omnia quæ ab eodem perpetrata sunt, in irritum deducta esse videantur.

Ca. 7. De fide symboli apud Constantinopolim constituti.

Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem, factorem celi & terre, visibilibus omnium & inuisibilibus conditor. Et in vnum Dominum Iesum Christum filium Dei unigenitum, ex patre natum ante omnia secula, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, Natum non factum: Homousion patri, hoc est, eiusdem cum patre substantiæ, per quæ omnia facta sunt, quæ in celo, & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de celis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine. Hic factus, passus est sub Põcio Pilato ac sepultus, & tertia die resurrexit. Ascendit in celos, sedet ad dexteram patris, inde venturus est cum gloria iudicare vivos & mortuos, cuius regni non erit finis. Credimus in Spiritum sanctum Dominum & viuificantem, ex patre procedentem, cum patre & filio adorandum & cõglorificandum, qui locutus est per Prophetas. Et vnâ catholicâ & Apostolicam Ecclesiam. Confitemur vnum baptisma in remissionem peccatorum. Expectamus resurrectionem mortuorum, & vitam futuri seculi. Amen.

Hæc in synodo Constantinopolitana generali.

Concilium Valentinum provinciale sub Damaso primo Papa celebrato. Conuenerunt 30. Episcopi. Era. 423. sub Gratiano & Valentiniano Imperatoribus. Adiderunt canones 4. ex quibus substituimus primum & subieciimus tres sequentes, quorum tenor est.

Ca. 2. De puellis, quæ se Deo vouerunt.

De puellis vero quæ se Deo vouerunt, & præclari nominis decore floruerunt, si ad terrenas nuptias sponte transferint, id custodiendum esse decreuimus,

Symbolum Constantino politanum.

Concilium Valentinum.

VI. 10.

S V M M A D E C R E T.

ut penitentia his non statim detur, & cum data fuerit, nisi plenè satisfecerint Deo, in quantum ratio poposcerit, eisdem communio differatur.

Ca. 3. De his qui post sanctum lauacrum sacrificijs demonum se polluerint.

Circa eorum verò personas qui se post vnum & sanctum lauacrum, vel prophanis sacrificijs demonum, vel in cetera lauacione polluerunt, eam censuræ formam duximus esse seruandam, ut his iuxta synodum Nycenam, satisfactionis quidè aditus non neget, ne infelicibus lacrymis, vel solarii ianua desperatione claudatur, aditum verò penitentiam usque in diem mortis, non sine spe tamen remissionis, quam ab eo plenè sperare debebunt, quod eius largitatem & solus obtinet, & tam diues misericordia, est ut nemo desperet, Deus enim mortem non fecit, nec letatur in perditione viuorum.

Ca. 4. Ut sacerdos deponatur, si de se crimen constituitur.

Nec illud fratres scribere alienum ab Ecclesiæ utilitate censuimus, ut sciretis, quicumque sub ordinatione, vel diaconatus, vel presbyterii vel episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos à supradictis ordinationibus submouendos, reos scilicet, vel veri confessione, vel mendacio falsitatis. Neque enim absolui potestis qui in seipsum dixerit, quod dictum in alios puniret, cum omnis qui sibi fuerit mortis causa, maior homicida est. Diuina pietas vos in eternum custodiat dilectissimi fratres.

Finis Concilium Valentini Galliarum.

Decreta Siricii Papæ.

Siricius natione Romanus, sedit annos 25. menses. 11. dies 25. fuit temporibus Valentini & Valentis Augustorum. Huius temporibus fuit Hilarius Pictaunorum episcopus, qui contra Arianos duodecim libros scripsit. Ildorus tunc in prelio erat.

Extat Epistola Siricii Papæ, prima ad Himerium Tarraconensem episcopum, quæ sic incipit. Siricius Himerio Tarraconensi episcopo saltem, &c. Et seq. distributa in 15. capitula, quorum argumenta placuit hoc loco referre.

- 1 De Arianis non baptizandis.
- 2 Ut præterquam in Pascha & pentecoste, baptizamus non celebretur.
- 3 De Apostatis ab Ecclesia separandis.

4 Quod

VALENTINI CON. 64

4 Quod non liceat alterius sponsam in matrimonio iura fortiri.

5 De his qui acceptam penitentiam minimè seruauerint.

6 De monachis & virginibus propositum non seruantibus.

7 De clericis vel ministris incontinentibus.

8 Quales debeant ad clericatus officium peruenire.

9 De clericorum conuersatione.

10 De his qui gradum ad sacra militiam couertuntur.

11 De clericis qui ad secundas nuptias transeant ut deponantur.

12 Quæ feminæ cum clericis debeant habitare.

13 De monachorum promotione ad clerum.

14 Quod penitens non fiat clericus.

15 De penitentibus, vel bigamis, vel viduarum maritis.

ut non permittantur ad ordinem clericatus admitti. *2. Epistola.*

Idem eiusdem secunda ad Ecclesiam Mediolanensem, qua damnat Iovinianum hereticum, & præcipit illum & socios eius ab ecclesiæ unitate remouendos, Contra hunc scripsit diuus Hieronymus.

Extat Epistola eiusdem tertia ad vniuersos orthodoxos, *Tertia.*

doctos in qua tria seruanda docet, & mandat Primum ut nullus indignus efficiatur episcopus. Secundum, ut ignotis sacerdotium non detur. Tertium, ut Neophyti, vel laici sacerdotes non fiant.

Concilium Telense.

Concilium Telense provinciale, sub Siricio Papa contra Iovinianum & socios eius, Lecta & recensita sunt literæ Siricii Papæ, & concilium rescripsit ad Siricium Papam, hæc tantum acta sunt in hac synodo.

Epistolam Siricii quartam, & rescriptum episcoporum ad eundem (veluti lectione dignum hic subiicimus, etiam si compendij legem transisse videamur.

Epistola Siricii Papæ 4.

Epistola Siricii Papæ quarta.
Dilectissimis fratribus, et coepiscopis per Aphricam, Siricius. Cum in vnum plurimi fratres conuenissemus ad sancti Apostoli Petri reliquias, per quem & Apostolatus & Episcopatus in Christo coepit exordium,

Nicana synodi c. 11.

an d. 389. Siricii pont. 38.

Tituli capitulorum prima epistola Siricii Papæ.

S V M M A.

Ephes. 5.

2. Thes. 2.

Luc. 22.

Psal. 49.

Nicæne syn.
di. c. 4.

dium, placueritq; pp emergentes plurimas causas, quæ in aliquatīs nō erāt cāz, sed criminia, vt de cætero solitudo esset vnicuique sacerdoti in Ecclesia sua curā hmōi habere (sicuti Apostolus prædicat Paulus) talem Deo Ecclesiā exhibendā nō hntē maculā aut rugā, ne per alicuius morbide ouis afflātū cōsciētia nostra contaminata videretur, hac de re meliore concilio id sedit, pp eos maxime qui in præsentī valetudine corporis, aut felle etatis cā, adesse minime potuerūt, quo per petuo istiusmodi forma seruetur, literas tales dare placuit, non q; noua præcepta aliqua imperentur, sed ea quæ per ignauā desidiamque aliquorū neglecta sunt, obseruari cupiamus, quæ tñ Apostolica & patrū constitutione sunt constituta. Scriptū est: State, & tenete traditiones nostras siue per verbū, siue per epistolā. Istud certē vestrā dēt mentem dilectissimi fratres vehementius excitare, vt ab oī labe seculi istius immunes ante Dei conspectū, securiq; veniamus. Nō enim crimus immunes, qui præsumus plebibus, cū scriptū sit: Cui multū creditū fuerit, plus ab eodem requiretur. Ego, quoniam nū nō pro nobis tñ, sed pro populo credito cogimur præitare rationē, populū in disciplina deifica & hominū erudire debemus. Extiterunt enim nonnulli, qui statuta maiorū contemnentes, castitatē Ecclesiæ presumptione sua violauerunt, voluptatē populi sequentes, Dei iudiciū non timētes. Ergo, ne pari more silentio conuincere, atque adhibere cōsensum talibus videamur, vnde gehennæ pœnas possimus incurrere, dicente dño: Furem videbas, & currebas cū eo, & cū adulteris portionē tuā ponebas. Hæc sunt quæ deinceps intuitu diuini iudicii omnes catholicos Episcopos expedit custodire.

Primum, vt extra conscientiam sedis Apostolicæ, hoc est, primatis, nemo, audeat ordinare. Integritū enim iudicium est, quod plurimorū sententia confirmatur.

2 Ne vnus Episcopus Episcopū ordinare præsumat, propter arrogantiā, ne futuriū beneficiū prælitū videatur. Hoc enim in synodo Nicæna cōstat esse definitum.

3 Item si quis post remissionē peccatorū cingulum militiæ secularis habuerit, ad clerū admitti nō debet.

4 Vt mulierē, id est, viduā, clericus nō ducat vxorē.

Vt

TELEN. CON.

65

1 Ve is qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum.

6 Vt de aliena ecclesia ordinare clericum nullus vsurpet.

7 Vt abiectum clericum alia ecclesia non admittat.

8 Vt venientes à Nouatianis, vel Montensib. per manus impositionē suscipiant, præter eos quos rebaptizāt.

Præterea qd dignū & pudicū & honestū est, suademus, vt sacerdotes & Leuitæ cum vxoribus suis non

cocant, quia in ministerio diuino quotidianis necessitatibus occupantur. Ad Corinthios namq; sic Paulus scribit, dicens: Abstinetes vos vt vacetis orationi. Si ergo laicis abstinentia imperatur, vt possint deprecāres audire,

quāto magis sacerdos vtrique oī momento paratus esse dēt, mūditiē puritate securus, ne aut sacrificiū offerat aut baptizare cogatur? Qui si cōtaminatus est carnali cōcupiscētia, qui faciet? Excusabitur? Quo pudore, quā

mēte vsurpabitur? Quā cōsciētia, quo merito hic exau

diri se credit? cū dictū sit: Oīa mūda mūdīs, coinquinatis aut & infidelibus nihil mūdū. Quā de re, horror,

monco, rogo. tollatur hoc opprobriū, qd pōt luxē etiā Gentilitas accusare. Fortē creditur, quia scriptum est:

Vnius vxoris virū. Nō permanēti in cōcupiscētia generādi dixit, sed pp continentiam futuram. Neque enim

integros non admittit, qui ait. Vellem autē omnes homines sic esse sicuti & ego. Et appetitius declarat dicēs:

Qui autem in carne sunt, Deo placere nō possunt. Vos autem iam non estis in carne, sed in Spiritu.

Hæc itaq; (fratres) si plena vigilantia fuerint ab omnibus obseruata cessabit ambitio, dissensio cōquiscentiæ, hereses & schismata non emergent, locum nō accipiet diabolus squendi, manebit vnanimitas, iniquitas superata calcabitur, charitas spiritali sexuore flagrabit, pax prædicata labiis, cum voluntate concordabit. Pax vtriq; Dei nostri saluatoris, quā proximus passioni seruandam esse præcepit, & hereditario eam nobis iure dereliquit, dicēs: Pacem do vobis, pacē relinquo vobis. Et dictam Apostoli, vt vnanimis vnum sentientes, per

maneamus in Christo, nihil per contentionem nobis, neq; per inanem gloriam vindicantes, nec hominibus

sed

sed

sed

sed

sed

sed

sed

sed

1. Cor. 7.

Ad Tit. 2.

1. Tim. 3.

1. Cor. 7.

Rom. 8.

1. Tim. 4.

Philip. 3.

K

Rom. 2.

Rescriptum
Episcoporum
ad Siricium.

Gen. 2.

1. Cor. 7.
Ibidem.

S V M M A

sed Deo nostro Salvatore placentes. His preceptis omnibus si fideliter voluerimus obedire, custodit dominus corpora nostra & animas nostras in die qua redduntur est unicuique iuxta opera sua. Si quis sane inflatus mente carnis suae, ab hac canonis ratione voluerit euagari, scias se & a nostra ratione seculum & gehennae penas habiturum. Praeterea misericordia eius iudicio esse debet, talibus oportet labetibus manu porrigere, qui sit currentem non pertrahant in ruinam. Data Romae in concilio Episcoporum octoginta, sub die octavo Idus Ianuarii, post consulti Arcadij Augusti & Bautois viris clarissimis consiliis.

Rescriptum Episcoporum ad Siricium Papam.

Dilectissimo domino fratri Siricio, Ambrosius Sabinus, Basilianus, & ceteri. Recognovimus literis sanctitatis tuae boni pastoris exuberantiam, qui diligenter commisit tibi ianuam servae, & pia sollicitudine Christi ovile custodias, dignus quae oves domini audiat & sequantur. Et ideo quia nostri oviculas Christi, lupos facile deprehendis, & occurras (quasi providus pastor) ne isti moribus perfidiae lux, feralique vulnere dominicum ovile dispergat. Laudamus hoc domine frater nobis dilectissime, & totum coelestem affectu. Nec miramur si Lupo rum-rabie grex domini perhorruerit, in quibus Christi vocem non recognovit. Agrestis enim vulnatus est, nullam virginitatis gratiam, nullum castitatis ordinem reservare, promiscue omnia velle confundere, diuersorum gradus abrogare meritum, & paupertatem quandam celestium remuneratione inducere, quasi Christo una sit palma quam tribuit, ac non pluri abundante tituli premiorum. Similant se isti condonare coniugio. Sed quae potest laus esse coniugij, si nulla virginitas est gloria? Neque verò nos negamus sanctificatum à Christo esse coniugium, divina voce dicentibus. Erunt ambo in una carne & in uno spiritu, sed prius est quod nati sumus, quam quod effecti, multoque praestantius diuini operis mysterium, quam humanae fragilitatis remedium. Iure laudatur bona vxor, sed melius pia virgo praefertur, dicente Apostolo: Qui matrimonio iungitur bene facit, & qui non iungitur, melius facit. Haec enim cogitat quae Dei sunt, illa quae mundi. Illa coniugibus vinculis colligata est, haec libera vinculorum

illa

TELEN. CON.

66

illa sub lege, ista sub gratia. Bonum coniugium, quo est inuenta posteritas successione humana: sed melior virginitas, per quam regni celestis hereditas acquiritur, & celestium meritorum reperta successio. Per mulierem contra successum, per virginem salus euenit. Denique speciale sibi donum virginitatis Christus elegit, & integritatis munus exhibuit, atque in se representavit, quod elegit in matre. Quia amentia funestorum latratum, ut ipse diceret. Christum ex virgine non potuisse generari, qui asserunt, ex muliere editis humanorum pignorum partibus, virginem permanere. Aliis praestat ergo Christus, quod sibi (ut dicunt) praestare non potuit: ille verò carnem sic suscepit, & homo factus est, ut hominem redimeret, atque a morte reuocaret inuisitatum quasi Deus itinere venit in terras, ut quemadmodum dixerat: Ecce facio omnia nova, partu immaculate virginis nasceretur, & (sicut scriptum est) crederet nobiscum Deus. Sed de via peruersitatis produntur dicere: Virgo concepit, sed non virgo genuit. Potuit ergo virgo concipere, non potuit virgo generare, cum spiritus conceptus praecedat, partus sequatur. Sed si doctrinis non creditur sacerdotum, credatur oraculis Christi, credatur monitis Angelorum dicentium: Quia non est impossibile apud Deum omne verbum. Credatur symbolo Apostolorum, quod Ecclesia Romana intemeratam spiritus custodit & servat. Audiuit Maria vocem Angelum, & quae dixerat ante: Quo modo fiet istud in eo de fide generationis interrogans, respondit postea: Ecce ancilla domini, contingat mihi secundum verbum tuum. Haec est virgo quae in utero concepit, virgo quae peperit filium. Sic. n. scriptum est: Ecce virgo in utero concipiet, & pariet filium. Non. n. concepturam tantummodo virginem, sed parituram virginem dixit. Quae autem est sanctuarij illa porta, porta illa exterior ad Orientem, quae manet clausa, & nemo (inquit) pertransibit per eam, sed solus Deus Israel transibit per eam? Nonne haec porta Maria est, per quam in hunc mundum redemptor intravit? Haec est porta iustitiae, sicut ipse dixit: Sine me non implebitur omnis iustitia. Haec porta est Maria, de qua scriptum est: Quia Dominus pertransibit per eam, & erit clausa post partum, quia & virgo concepit & genuit. Quid autem incredibile si contra vitam virginis

Apo. 22.

Esa. 41.

Mat. 1.

Luc. 1.

Ex. 41.

Mat. 9.

Ecce. 44.

K 2 natura

naturalis peperit Maria, & virgo permanet, qñ contra
vsum naturæ mare vidit & fugit, atque in fontē suum
lordanis fluente remearū. Nō ergo excedit fidē quod
virgo peperit, quando legimus quod petra vomuit
aquis, & in muri speciei maris vnda solidata est. Non
excedit fidem q̄ homo exiit de virgine, quādo petra
fontem profluū scaturiuit, ferrū super aquas natauit,
ambulauit homo super aquas. Ergo si hominem vnda
portauit, nō potuit hominē virgo generare, atque hominē
de quo legimus: Et mittet illis Dñs hominē qui
saluos faciet eos, & notus erit Dñs Egyptijs. In veteri
itaq; testamēto, virga Hebræorū per mare duxit exerci-
tum: in nouo testamēto, virgo regis aula celestis electa
est ad salutē. Quid autē Euiā viduitatis adtexamus pra-
conia, quū in Euangelio post virginis celeberrimū par-
tum, Anna vidua subrogetur, quæ vixerat cū viro suo
annis septē à virginitate sua, & hæc vidua erat annorū
80. quæ nō discedebat de tēplo, ieiunis & obsecratio-
nibus seruens die ac nocte. Merito ab illis visis vidui-
tas despicitur, quæ solet obseruare ieiunia, quibus se
dolēt isti aliquo tēpore esse maceratos, & propriā vici-
scentur iniuriā, quotidianis quoq; cōiuniis, vsq; lu-
xuriæ, laborē abstinentiæ propulsare desiderāt. Qui ni-
hil rectius faciūt, quā q̄ ipsi se suo ore cōdeunt.
Sed & metuūt ne in istis illud ieiuniū reputetur. Eli-
gant quod volunt. Si aliquādo ieiunauerint, gerāt ergo
boni facti sui poenitentiam. Si nunquam, suam ergo
ipsi intemperantiā & luxuriā confiteantur. Et ideo di-
cunt Paulū luxuriæ magistrū fuisse. At quis erit sobrie-
tatis magister, si fuit ille luxuriæ, qui castigauit corpus
sū, & in seruitutē redigatq; ieiuniis multis se debi-
tam Christo obseruantia detulisse memorauit, nō vt se
suaq; laudaret, sed vt nos quid sequeremur, doceret. Il-
le ergo luxuriā docuit, qui ait: Quid adhuc velut viuē-
tes, in hoc mūdo decernitis: Ne tetigeritis, ne autē mi-
naueritis, ne gustaueritis: quæ sunt oīa in corruptelā
qui ait. Nō in indulgētia corporis, nō in honore aliquo
ad saturitatē & diligentia carnis, nō in desideriis erro-
ris, sed in spiritu, quo renouamur, esse vidēdū. Si parū
est quod Apostolus dixit, audiant Prophetā dicentem:

Et ope-

Et operui in ieiunio animam meam. Ergo, qui nō ieiunat, incedit & nudus est, patet vulnere. Denique si
Adam se texisset ieiunio, non fuisset nudus effectus.
Nimīe se à morte ieiunio liberauit. Et ipse Dominus
ait: Non eiciet hoc genus, nisi per orationem & ieiunium.
Sed quid plura apud magistrū atque doctorem? cum
pignum pretium retulerint illi perfidie suæ, qui
ideo hæc venerunt, ne superesset locus, in quo nō dam-
narentur, qui verē se Manichæos probauerunt, nō cre-
dentes quia ex virgine vique venisse creditur. Quæ-
nam hæc est suppar nouorum Iudeorum amētia? Si
venisse non creditur, nec carnem creditur suscepisse, er-
go in phantasmate visus est, in phantasmate crucifixus
est. Sed nobis in veritate crucifixus est. In veritate redē-
ptor est noster. Manichæus est qui abnegat veritatē, qui
carnem Christi negat, & ideo nō est illis remissio pec-
catorum, sed impietas Manichæorū, quā & clementissi-
mus execratus est Imperator, & omnes qui illos vide-
runt, quasi quidā cōtagia refugerunt, sicut testes sunt
fratres & compresbyteri nostri: Crescens, Leopardus
& Alexander, sancto seruantes Spiritu, qui eos omniū
execratione damnatos, Mediolanensi ex urbe profu-
gos reliquerunt. Itaq; Iouinianū, Germinatorē, Felicē,
Piorinum, Genialē, Martialē, Ianuariū, & Ingeniosum
duos sanctitas tua damnauit, scias apud nos quoq; se-
cundū iudiciū tuū esse damnatos. In columē & florē-
tissimum Deus noster tueatur omnipotens, domine di-
lectissime fratre. Item subscriptio, Ego Euentus episco-
pus saluto sanctitatem tuā in domino, & huic epistolæ
subscripti, Maximus episcopus, Felix episcopus, Bal-
sianus episcopus, Theodorus episcopus: Ex iussu do-
mini episcopi Geminiani, ipso præsentē Aprus pres-
byter, Eutalius episcopus, Cōstantinus episcopus. Eu-
talius episcopus, eo omnes ordine subscripserunt.

Concilium Carthaginense secundum, habi-
tum Era. 428. Circa tempora Siricij Papæ. Pro-
uinciale, sed confirmatum in 6. synodo generali
in Trullo celebrata.

K 3 C. 1.

SVMMA CARTHAG.

Ca. 1. Vt Trinitas & credatur & predicetur.

Ca. 2. Vt castitas sacerdotibus custodiat.

Ita placuit & cōdecet, sacrosanctos Antistites & Dei sacerdotes, necnon & Levitas, vel qui sacramentis diuinis inserviunt, cōcinentes esse in omnibus, quo possint simpliciter, quod à Deo postulant impetrare, vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus. Ab vniuersis episcopis dictum est: Omnibus placet, vt episcopi, presbyteri & diaconi & qui sacramenta contrahant, pudicitia custodes etiam ab vxoribus se abtineant. D. 84. Cum in præterito, & d. 3. 1. episcopus.

Ca. 3. Vt Chrisma à presbyteris non fiat.

Vt Chrisma & consecratio puellarum, & reconciliatio ad penitentiam à presbyteris non fiant, D. 26. qu. 6. Si iuber sanctitas.

Ca. 4. Vt presbyter iussus ab Episcopo suo penitentem reconciliet.

Placuit vniuersis episcopis, vt presbyter periclitantem penitentem, de præcepto episcopi absentis reconciliet, d. 26. qu. 6. Aut relius episcopus.

Ca. 5. De diocesibus.

Placet vt diœceses quæ nunquam episcopos acceperunt, non habeant, & illa diœceses quæ aliquando habuit, habeat proprium episcopum. D. 16. qu. 1. Felix.

Ca. 6. De his qui non debent clericos accusare.

Placet vt qui aliquibus scelèribus irretitus est, vocem aduersus maiores natu non habeat accusandi.

Ca. 7. Vt nemo excommunicatum alterius suscipiat.

Placet vt qui merito facinororum suorum ab Ecclesia pulsus sunt, si ab aliquo episcopo, vel presbytero, vel clerico fuerint in cōione suscepti, et ipse pari cū eis crimine teneatur obnoxius. D. 11. quæst. 3. Qui merito.

Ca. 8. Vt si presbyter excommunicatus sacrificauerit, anathematizetur.

Placet vt si psbyter ex cōicatus, aut correctus à suo episcopo sacrificare præsumserit, anathematizetur.

Ca. 9. Ne presbyter inconsulto Episcopo celebret.

Quisquis presbyter præsepte & inconsulto episcopo agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipse non suo contrarius existit.

De celibatu
sacerdotum &
episcoporum.

39. 3. Si
presbyter.

CONCILIUM II. 68

po agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipse non suo contrarius existit.

Ca. 10. Quod debeant iudicare sacerdotes.

Placet vt causa criminalis epi à 12. epis audiatur, et presbyteri à sex, causa verò diaconi à tribus cū proprio epi. Dist. 15. qu. 7. Felix. & 3. qu. 9. Suggesto secū dū statuta.

Ca. 11. Vt nullus parochiam alienam præsumat inuadere.

Placet fm diuinæ legis & sancti Euangelij auctoritate, vt nemo nostrum alienos limites transgrediatur.

Ca. 12. Vt nullus ordinetur Episcopus sine consensu Metropolitani.

Placet oibus vt inconsulto primatui cuiuslibet provincie nemo præsumat, licet cum multis epis in quocunq; loco sine eius præcepto episcopum ordinare. Si aut necessitas fuerit, tres epi in quocunq; loco sint, cū primatis præcepto ordinare debeant episcopum.

Ca. 13. Vt nemo contra subscriptionem cōmuni.

Genedius episcopus præses concilij dixit: Omnia ergo quæ à vestro cœtu statuta sunt, placet ab omnibus custodiri. Et qui contra suam professionem vel subscriptionem venerit, ipse se ab hoc cœtu separabit. Et subscripserunt omnes.

Finis Concilij Carthaginensis secundi.

Concilium Carthaginense tertium, Prouinciale, confirmatum in sexta synodo generali in Trullo celebrata.

Ca. 1. Vt Episcopi prouinciales de Pascha consulant primatem suum.

Placuit ergo in principio propter errorem qui sæpe solet oboriri, vt omnes Aphricanæ provincie Episcopi obseruationem Paschalem ab Ecclesia Carthaginensi curent accipere.

Ca. 2. Vt per singulos annos concilium fiat.

Similiter placuit vt propter causas ecclesiasticas quæ ad perniciem plebis sæpe veterascunt, singulis quibusque annis concilium conuocetur. Ad quod omnes provincie quæ primas sedes habent de concilij suis

2. d. 3. Placet
omnibus.

Concilium Car
thag. 3.

Nota.
Quales ventu
ri sunt Episco
pi ad conciliū.

SYMMA CARTHAG.

binos, aut quantos elegerint, ep̄os mittant, vt & minus inuidiosi, minusq; hostilib. sumptiosi existāt, vt cōgregato conuentu plena possit esse autoritas. De Tripoli autē pp̄ inopiam episcoporum vnus episcopus veniat.

Ca. 3. Vt Episcopus canones agnoscat.

d. 38. Placuit.

Itē placuit vt ordinādis ep̄is vel clericis, prius ab ordinatorib. suis decreta cōciliorū auribus eorū inculcetur, ne se aliquid cōtra statuta cōcilij secissē peniteat.

Ca. 4. Vt diaconi ante 25. annos non consecrentur.

d. 77. Placuit

& 20. q. 1. Placuit.

Item placuit vt ante 25. annos ætatis nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur, & vt lectores populum non saluent.

Ca. 5. Vt sacramentum catechumenis non prabeatur.

Item placuit vt per solennissimos Paschales dies sacramentum catechumenis non detur, nisi solitum salua si fidelis per illos dies sacramenta nō mutant, nec catechumenis oportet mutari.

Ca. 6. ne liceat mortuis baptismum nec eucharistiā dare.

Mortuis non danda eucharistia, nec conferendus baptismus. 4. q. 71. quisquis.

Item placuit vt corporibus defunctorū eucharistia nō detur. Dictum est enim à Dño: Accipite & edite. Caudera autē nec accipere possunt nec edere. Cauendum est etiam ne mortuos baptizari posse fratrum infirmitas credat, quibus nec eucharistiā dari licitum est.

Ca. 7.

Episcopus accusatus, quo loco & quo tempore sit examinandus.

Ca. 8.

Qui sunt, qui debent audire accusationes diaconorum 15. q. 7. Si autem presbyteri vel diaconi.

Ca. 9.

Vt clerici publica iudicia nō appellēt. 1. q. 1. Placuit.

Ca. 10.

Quomodo prouocandum clericis ab inferioribus iudicibus ad superiores 2. q. 7. Placuit.

Ca. 11. Vt filij clericorum ad spectacula non accedant.

Vt filij sacerdotum vel clericorum spectacula secularia non exhibeant, sed nec spectent, quoniam quidem ab spectaculo & oēs laici prohibeantur. Semper enim Christianis omnibus hoc interdictum est, vt vbi blasphemii sunt, non accedant.

Ca. 12.

CONCILII III.

69

Ca. 12. Vt clericorum matrimonijs infideles non socientur.

Item placuit vt filij vel filiz episcoporum, vel quorumlibet clericorū Gentilibus, vel hæreticis aut schismaticis matrimonio non iungantur.

Ca. 13. Vt clerici de rebus suis nihil infidelibus conferant.

Vt episcopi vel clerici in eos qui Catholici Christiani non sunt, etiam si consanguinei fuerint nec per donationes rerum suarum aliquid conferant.

Ca. 14. Vt clerici filios suos à sua potestate

exire non sinant nisi. &c.

Vt ep̄i vel clerici filios à sua potestate per emancipationē exire non sinant, nisi de moribus eorū fuerint & grate securi, vt possint ad eos iā pp̄ria p̄tinere peccata.

Ca. 15. Vt clerici non sint negotiatores.

Item placuit vt episcopi & presbyteri & diaconi, vel 21. q. 3. Placuit.

clerici non sunt conductores, neque procuratores, neque vllorū turpi vel inhonesto negotio victum quantant, quia respicere debent scriptum esse: Nemo militans 2. Tim. 8. Deo, implicat se negotijs secularibus.

Ca. 16. Vt clerici non sint usurarij.

Vt nullus clericorū amplius recipiat quā cuiquā accommodauerit, si pecuniam, pecuniam accipiat, speciem eandem quantā dederit accipiat, & quicquid aliud tantum quantum dederit, accipiat.

Ca. 17. Vt extranea femina cum clericis non cohabitent.

Vt cum oīs oīno clericis extranea femina non cohabitēt, sed solē matres, auix, matertera, amica, sorores, & filij fratru aut sororū, & quęcunque ex familia domestica necessitate ē: antequam ordinarentur, iam cum eis habitabant, vel si filij eorum iam ordinatis parentibus vxores acceperunt, aut seruis nō habitantibus in domo quas dicant, aliunde ducere necessitas fuit.

Ca. 18. Vt clerici non ordinentur nisi qui cum eis sunt, fideles existant.

Vt episcopi, presbyteri & diaconi, non ordinentur prius quā omnes qui sunt in domo eorum, Christianos Catholicos fecerint.

Ca. 19. De clericis cum ad pubertatem veniunt.

Placuit vt lectores cū ad annū pubertatis venerint, eleganter aut vxores ducere, aut cōsuetudinē proficiant.

Ca. 20.

SUMMA CARTHAG.

Ca. 20. Ut plebes alienas, alius Episcopus non usurpet.
Placuit ut a nullo epō vſuſpent plebes alienæ, nec alii quis epōrum ſuperſediatur in diœceſi ſuâ collegam.

Ca. 21. Ut nullus Episcopus alienum clericum ordinet.
Ut clericum alienum niſi cōcedente citius epīſcopō, nemo audeat vel retinere, vel promouere in Eccleſia ſibi credita. Clericorum autem nomen etiam lectores & pſalmiſtæ, & oſtiarij retineant.

Ca. 22. De clericis non ordinandis niſi probabiles fuerint.
Ut nullus ordinetur clericus, non probatus vel epīſcoporum examine, vel populi teſtimonio.

Ca. 23. De precibus & orationibus.
Ut nemo in precibus, vel patrem pro filio, vel filium pro patre nominet. Et cum ad altare aſſiſtitur, ſemper ad patrem dirigatur oratio. Et quacunq; ſibi preces aliquis deſcribit, non eis vratur, niſi prius eas cum inſtuctoribus fratribus contulerit.

Ca. 24. Quid in ſacrificio offeratur.
Ut in ſacramentis corporis & ſanguinis Domini, niſi in ſacramen. hil amplius offerat, quàm ipſe Dominus tradidit, hoc Quid in ſacra eſt panis & vinum aqua mixtum. Nec amplius in ſacramento altaris ſicis offeratur, quàm de vitis & frumentis.

Ca. 25. Ne clerici ſoli acceſſum habeant ad viduas vel virgines.
Ut clerici vel continentes, ad viduas, vel virgines, niſi iuſſu, vel permiſſu epōrum, vel preſbyterorū non accedant. Et hoc non ſoli faciunt, ſed cum clericis, vel cum quibus epſ inſerit, vel preſbyter. Nec epſ vel preſbyteri ſoli habeant acceſſum ad hōi ſcēminas, niſi aut clerici præſentes ſint, aut grates aliqui Chriſtiani.

Ca. 26. Quomodo Episcopus prima ſedis debeat appellari.
Ut primæ ſedis epīſcopus non appelletur Princeps ſacerdotum, aut ſumus ſacerdos, aut aliquid huiusmodi, ſed tantum primæ ſedis epīſcopus.

Ca. 27. Ut clerici tabernas non ingradientur.
Ut clerici edendi, vel bibendi cauſa tabernas non ingradientur, niſi peregrinationis neceſſitate compulſi.

Ca. 28. Quid Episcopus ſine licentia nō debeat peregrinari.
Item placuit ut epīſcopi trans mare nō proficiſcantur, niſi conſulto primæ ſedis epīſcopo, ſiue cuiuſcun-

que

CONCIL. III.

70

que prouincie primatē, ut ab Epīſcopo præcipue poſſint ſumere ſormatam, vel commendationem.

Ca. 29. Ut miſſa à ieiuniis celebratur.
Ut ſacramenta altaris non niſi à ieiuniis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur. Nam ſi aliquorum pro meridianis ſacramentis tempore defunctorum, ſiue Epīſcoporum, ſiue ceterorum commendatio faciendā eſt, ſolis orationibus fiat, ſi illi qui faciunt, iam prænſi inueniantur.

Ca. 30. Nullas in Eccleſia conuiuentur.
Ut nulli Epīſcopi, vel clerici in Eccleſia conuiuentur, niſi forſe tranſeuntes hoſpitiū neceſſitate illic reſiciantur. Populi etiam ab huiusmodi conuiſiis, quantum fieri poteſt, prohibeantur.

Ca. 31. De penitentia quomodo danda ſit penitentibus.
Ut penitentibus ſecundum peccatorum diſtinctionē, Epīſcopi arbitrio penitentię tempora decernantur.

Ca. 32. De modo reconciliandi penitentes.
Ut preſbyter in conſulto Epō non reconciliet penitentem, niſi abſente Epō, & neceſſitate cogente. Cuiuſcunq; que penitenti publicum & vulgaſſimum crimen eſt, quod vniuerſam eccleſiam commouerit, ante abſida (id eſt atrium eccleſiæ) manus eis imponatur.

Ca. 33. De custodia ſecrarum virginum.
Ut virgines ſacrę, ſi patentibus à quibus cuſtodiebantur, priuatę fuerint, epſ prouidētia, vel preſbyteri ubi epſ abſent eſt, in monaſterio virginū, vel grauioribus ſcēminis cōmēdētur, ut ſimul habitantes inuicē ſe cuſtodiant, ne paſſim vagantes Eccleſię ledant opinionem.

Ca. 34. De baptizandis agrotis.
Ut egrotantes ſi pro ſe reſpondere nō poſſunt, cum voluntas eorum teſtimonium ſui dixerit, baptizentur. Similiter & de penitentibus agendum eſt.

Ca. 35. Ne hiſtrionibus conuerſis penitentia negetur.
Ut ſcenicis atque hiſtrionibus, ceteriſq; huiusmodi perſonis, vel apoſtaticis conuerſis, vel reuerſis ad dominum, gratia vel reconciliatio non negetur.

Ca. 36. Ut preſbyter Chriſma non conſiciat.
Ut preſbyter, in conſulto epīſcopo, virgines nō conſecret. Chriſma verò nunquam conſiciat.

Ca. 37

SYMMA CARTHAG.

Ca. 37. Ne clerici in aliena ciuitate non immorentur.
Vt clerici in aliena ciuitate nō immorentur, nisi cau-
sis eorū iustas epi loci, vel p̄byteri locorū peruiderint.

Ca. 38. Vt non liceat fieri translationes Episcoporum.
Placuit (quod etiam in Capuensi plenaria synodo
videtur statutum) quōd non liceat fieri rebaptizatio-
nes, & recordationes, vel translationes episcoporum.
De consecratione d. 4. Non licet fieri.

Ca. 39. Vt nō presumant duo episcopi ordinare Pontificē.
Vt nō minus quā tres episcopi, qui fuerint Metro-
politano directi, sufficiant ad episcopū ordinandū.

Ca. 40. De electione Episcopi si contradictores habeat.
Dum episcopus eligitur, si contradictores habeat,
quinq; sacerdotes cōueniāt. D. 33. Illud statuendū est.

Ca. 41. De Episcopis conuenientibus ad concilium.
Vt per singulos annos cōueniētes epi ad cōcilium,
etiā de Paschali solēnitatē à primatē suo informentur.

Ca. 42.
Vt nō accipiat alienum episcopū plebes, quę in di-
cesi semper subiaceat. 16. qu. 1. Multis concilijs.

Ca. 43.
Vt qui, plebe sua contempta, ad concilium venire de-
tractant, & plebem & honorem amittant.

Ca. 44.
Vt clericum alienum nullus sibi pręcipiat episco-
pus pręter eius arbitrium, cuius fuerit clericus.

Ca. 45.
Vt episcopus, qui plures habet clericos, ei, qui eget
ad ordinandū postulatus largiatur.

Ca. 46.
Vt episcopus in diecesi factus solum eam plebem te-
neat, in qua extitit ordinatus.

*Ca. 47. Vt pręter scripturas canonicas nihil in
Ecclesia legatur.*

*Scriptura ca-
nonica.*

Item placuit vt pręter scripturas canonicas nihil
in Ecclesia legatur sub nomine diuinorum scriptura-
rum. Sunt autem canonicę scripturę, Genesis, exodus,
Leuitic⁹, Numeri, Deuteronomi⁹, Iesus Naue, Iudici⁹,
Ruth, Regum libri 4. Paralipomenon libri 2. Iob vnus,
salterium Dauidicum, Salamonis libri quinque, li-
bri 12.

CONCILII III.

71

brī 12. Prophetarum, Esaias, Hieremias, Ezechiel, Da-
niel, Tobias, Iudith, Esther, Esdrę libri 2. Machabeorū
libri 2. Noui autē testamēti, vincti septē, & Euangeliorū li-
bri quatuor, Actū Apostolorū liber vnus, Pauli Epi-
stolę tredecim, eiusdem ad Hebręos vna, Petri Aposto-
li duę Ioannis Apostoli tres, Iudę Apostoli vna, & Iaco-
bi vna, Apocalypsis Ioannis liber vnus, qui sunt vincti
septē. Hoc etiā fratri & cōsacerdoti nostro Bonifacio,
vel aliis eorum partib⁹ episcopis, pro confirmando isto
canone innotescat, qui à patrib⁹ ista accepimus in
Ecclesia legenda. Liceat etiam legi passionē marty-
rum, cū anniuersarij dies eorum celebrantur.

Can. 48.

De baptizari à Donatistis.

*Ca. 49. De his qui positi in Ecclesiastico gradu,
aliquid acquirunt.*

Placuit vt Episcopi, presbyteri, Diaconi, vel quicun-
que clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tēpore epi-
scopatus, vel clericatus sui agros, vel quęcunq; prędia
nomine suo cōparant, tanquā rerum diuinarum inua-
sionis crimine teneantur obnoxij, nisi admoniti Ecce-
się eadem ipsa contulerint. Si autē ipsis propriē aliquid
liberalitate abstulerint, vel successione cognationis vene-
rit, faciant inde quod eorū proposito congruit. Quōd
si à suo proposito retrorsum exorbitauerint, honore
Ecclesiastico indigni, tanquam reprobi iudicentur.

Ca. 50. Vt gesta concilij confirmantur.

Aurelius episcopus dixit: Quoniam igitur vniuersa
arbitror fuisse tractata, si omnia cum animo vestro
cōueniunt, sermone vestro cuncta roborate. Vniuersi
dixerunt: Omnibus hæc placuerunt, & hæc nostra sub-
scriptione firmamus. Et subscriperunt, Aurelius epi-
scopus Ecclesię Carthaginensis huic decreto consensu
& relicto subscripsi, Epigonius episcopus Ruben. Re-
gien. subscripsi. Augustinus episcopus plebis Hipponę
subscripsi. Similiter & omnes episcopi, quadraginta-
quatuor numero subscriperunt.

Concilij terti Carthaginensis finis.

Hęc tria decreta pertinent ad concilium Carthagi-
nense tertium.

Can. 51.

Additio.

*12. q. 3. Pla-
cuit ut de in-
sanib⁹. 1. q. 4.
Placuit vt
episcopi.*

Subscriptio.

SUMMA CARTHAG.

Can. 1.

Presbyteres si fornicationem fecerit, &c. Vide indecretis. D. 82. Presbyter si fornicat.

Can. 2.

Non est aliquid exigendum ab his qui infantes suos ad baptizandum adducunt. Fufius apud Gratianum 1. qu. 1. Placuit ut unusquisque.

Ca. 3. De clericis scurrilibus.

Si quis clericus aut monachus verba scurrilia, ioculatoria, risuque mouetia loquitur, acerrime corripatur.

Concilium
Carthag. 4.

Concilium Carthaginense quartum, cui adfuerunt Episcopi 214. Era. 236. dicitur à Gratiano, quod interfuit Zozimus Papa per vicarios suos, quod tamen intelligendum est de Concilio Carthaginensi sexto, non de quarto.

d. 23. Qui
Episcopus.

Ca. 1. Qualiter debeant Episcopi ordinari.

Q. Vi Episcopus ordinandus est, antea examinetur. Si natura sit prudens, si docilis, si moribus temperatus, si vita castus, si sobrius, si semper suis negotiis cauens, si humilis, si affabilis, si misericors, si literatus, si in lege Domini instructus, si in scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus exercitatus & ante omnia si fidei documenta verbis simplicibus asserat, id est Patrem & Filium & Spiritum sanctum, &c. Quarendum etiam ab eo si noui & veteris Testamenti, id est, Legis & Prophetarum, & Apostolorum, vnum eundemque credat authorem & Deum. Si diabolus non per conditionem, sed per arbitrium factus sit malus.

d. 23. Episcopus
ordinatur.

Ca. 2. Qualiter consecrentur Episcopi.

Episcopus cum ordinatur, duo episcopi ponant & teneant Euangeliorum codicem super caput & scrutinium eius, & vno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes episcopi qui adfuerint, manibus suis caput eius tangerent.

Ibid. Presbyter.

Ca. 3. Qualiter presbyteri ordinentur.

Presbyter cum ordinatur, episcopo cum benedicente, manum super caput eius tenente, etiam omnes pres-

CONCILIUM III. 72

presbyteri qui presentes sunt, manus suas iuxta manum Episcopi super caput illius teneant.

Ca. 4. Quomodo Diaconi constituantur.

Diaconus cum oraturus, solus Episcopus qui eum benedixit, manum super caput illius ponat, quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur. Ibid. Diaconus.

Ca. 5. Quomodo subdiaconi ordinentur.

Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositio nem non accipit, patenam de Episcopi manu accipiat vana, & calicem vacuam. De manu vero archidiaconi vtreolum cum aqua, & mantile & manutergium. Ibid. Subdiaconus.

Ca. 6. Qualiter Acolythi ordinentur.

Acolythus cum ordinatur, ab Episcopo quidem doceatur qualiter officio suo agere debeat. Sed ab archidiacono accipiat cerotofarium ad cetero, ut sciat secum accedenda Ecclesie luminaria mancipari. Accipiat & vtreolum vacuam, ad luggerendum vinum in Eucharistia sanguinis Christi. Ibid. Acolythus.

Ca. 7. Qualiter Exorcista constituantur.

Exorcista cum ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi Episcopo: Accipe & commenda memorie, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum siue baptizatum, siue catechumenum. Ibid. Exorcista.

Ca. 8. Qualiter Lectores fiant.

Lector cum ordinatur, facias de illo verbum Episcopus ad plebem, indicas eius fidem ac vitam atque ingenium. Post hoc spectante plebe tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens ad eum: Accipe & esto lector verbi Dei, habiturus, si fideliter & vtiliter impleris officium, partem cum eis, qui verbum Dei ministraverunt. Ibid. Lector.

Ca. 9. Qualiter Ostiarii ordinentur.

Ostiarius cum ordinatur, postquam ab archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conuersari, suggestionem archidiaconi tradat ei Episcopus clauem Ecclesie ad altarium, dicens: Sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quae his clauibus recluduntur. Ibid. Ostiarius.

Ca. 10. Qualiter Psalmista.

Psalmista, id est cantor, potest absque scientia Episcopi, sola iussione presbyteri officium suscipere cantandi, dicente sibi presbytero: Vide ut quod ore cantas, corde cie.

SVMMA CARTHAG.

de credas, & quod corde credis, operibus comprobes.

Ca. 11. Qualiter virgines sanctimoniales.

Ibid. Sancti-
monialis.

Sanctimonialis virgo cui ad consecrationem sui episcopo offertur, in talibus vestibus applicetur, qualibus semper vltura est, professioni & sanctimoniam aptus.

Ca. 12. Qualiter vidua ad baptismum ordinetur.

Vidua, vel sanctimoniales quae ad ministerium baptizandarum mulierum eliguntur, tam instructae sint ad officium, ut possint apto & sano sermone docere imperitas & rusticas mulieres tempore quo baptizandae sunt, qualiter baptizatori interrogatae respondeant, & qualiter accepto baptismo viuant.

Ca. 13. Qualiter sponsi & sponsa benedicantur.

d. 23. & 30.
g. 3. Sponsus.

Sponsus & sponsa cum benedicendi sunt a sacerdote, a parentibus suis vel paranymphis offerantur. Qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reuerentia ipsius benedictionis in virginitate permaneant.

Ca. 14. De cellula sacerdotis.

Ut eps non longe ab ecclesia hospitium habeat.

Ca. 15. De vitu & habitu Episcopi.

Di. 41. Episcopus vitem.

Ut episcopus vilem suppellectilem, & mensam ac vitum pauperem habeat, & dignitatis suae auctoritatem fide, & vite meritis quaerat.

Ca. 16. Ut episcopus libros Gentilium non legat.

De familia & mensa episcopi

Ut episcopus Gentilium libros non legat, hereticorum autem pro necessitate & tempore.

Ca. 17. Ut episcopus indigentium curam per presbyteros agat.

d. 37. episcopus gentilium.

Ut episcopus gubernationem viduarum & pupillorum ac peregrinorum non per seipsum, sed per archipresbyterum aut archidiaconum agat.

Ca. 18.

di. 88. Episcopus.

Ut episcopus tuitionem testamentorum non suscipiat.

Ca. 19. Ut episcopus pro rebus secularibus non litiget.

Ut episcopus prouocatus pro rebus transitoriis non litiget.

di. 9. 1. Episcopus.

Ca. 20. Ut episcopus tantum diuinis vacet.

Ut episcopus nullam rei familiaris curam ad se recipiat, sed ut lectioni & orationi, & verbi Dei praedicationi tantummodo vacet.

Can. 31.

CONCILII IIII.

73

Ca. 21. Ut episcopus agrotans pro se legatum ad synodum mittat.

Ut episcopus ad synodum ire non tardet, si non sine d. 18. Episcopus graui necessitate inhibeat, si tamen in sua prae ad synodum persona legatum mittat, suscepturus salua fidei veritate, quicquid synodus statuerit.

Ca. 22. Ne Episcopus clericos instituat sine testimonio plebis.

Ut episcopus sine concilio clericorum suorum, clericos non ordinet, ita ut ciuium assensum, & conuentionem & testimonium quaerat.

d. 24. Episcopus sine.

Ca. 23. Ut episcopus causas audiat praesentibus clericis.

Ut episcopus nullius causam audiat absque praesentia clericorum suorum, alioquin irrita erit sententia eius causam Episcopi, nisi clericorum praesentia confirmetur.

Ca. 24. Ut nemo discedat quando episcopus verbum facit.

Sacerdote verbum faciente in Ecclesia, qui egressus de auditorio fuerit, excommunicetur.

De con. d. 1. Sacerdote.

Ca. 25. De discordantibus Episcopis.

Disidentes Episcopi, si non timor Dei, synodus reconciliet.

Ca. 26. Ut episcopus dissidentes concordare compellat.

Studendum est Episcopis, ut dissidentes fratres, siue clericos siue laicos ad pacem magis, quam ad iudicium cohortentur.

Distin. 99. Dissidentes.

Ca. 27. De Episcopo non transferendo.

Ut Episcopus de loco ignobili ad nobile per ambitionem non transeat, nec quisquam inferioris ordinis clericus. Si id utilitas ecclesiae sciendum poposcit, decreto pro co-

Ibidem. Sentendum est.

clericorum & laicorum Episcopo porrecto praesentia synodi transferat, nihilominus alio in loco eius episcopo subrogato. Inferioris vero gradus sacerdotes, vel alij clerici concessione suorum episcoporum possunt ad alias ecclesias transmigrare.

7. 9. 1. Episcopus de loco.

Ca. 28. De damnatione Episcoporum.

Irritam esse inuictam episcoporum damnationem, & ideo ad synodum retractandam.

Ca. 29. De Episcopo qui alieni crimen obiecit.

Episcopus si clerico vel laico crimen imposuerit, deducatur ad probationem in synodum.

11. 9. 3. Irritam esse.

Ca. 30. Quod irrita sit sententia Episcopi in absentem.

Caveant iudices ecclesiae ne absente eo cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, imo & causam in synodo pro facto dabunt.

6. 9. 2. Episcopus.

11. 9. 3. Sine exceptione.

L. Ca. 31.

SVMMA CARTHAG.

Nota.

Ca. 37. Qualiter res Ecclesie ab Episcopis habeantur.
Vt Episcopus rebus Ecclesie tanquam commendatis, non tanquam propriis utatur.

Ca. 32. De irritis distractionibus Episcoporum.

12. q. 2. Sine exceptione.

Irrita erit donatio Episcopi, vel venditio vel commutatio rei Ecclesiasticæ absque cōiuncta & subscriptione clericorum.

Ca. 33. De receptione Episcoporum.

7. q. 1. Episc.

Episcopi vel Presbyteri si causa visenda Ecclesie alterius Episcopi ad Ecclesiam venerint, & in gradu suo suscipiantur, & tam ad verbum faciendum quam ad oblationem consecrandam inuitentur.

Ca. 34. De primatu cōfessus presbyterorum cum Episcopo.

d. 95. Episcopus.

Vt Episcopus in quolibet loco sedens, stare Presbyterum non patiatur.

Ca. 35. De cōfessu presbyterorum in Ecclesia.

Distin. 95. Episcopi.

Vt Episcopus in Ecclesia in cōfessu presbyterorum sublimior sedeat. Intra domum verò collegam se Presbyterorum esse cognoscat.

Ca. 36. Vt presbyteri ab Episcopis Chrisma petant.

D. 95. Presbyteri.

Presbyteri qui per dioceses Ecclesias regunt, non à quibuscumque Episcopis, sed à suis, nec per iuniorem clericum sed oī anno, aut per seipsum aut per illū qui sacramentum tenet, ante Paschæ solemnitatem Chrisma petant.

Ca. 37. De obedientia diaconorum.

d. 93. Diaconi.

Diaconus, ita se Presbyteri, vt Episcopi, ministrum esse cognoscat.

Can. 38.

Ibidem Presbytero.

Vt diaconus præsente presbytero eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, iussus erogat.

Ca. 39. Quando debeat Diaconus sedere.

Diaconus quolibet loco, iubente Presbytero, sedeat.

Can. 40.

Ibid. Diaconus.

Vt diaconus in conuentu presbyterorum interrogatus, loquatur, *Ca. 41. Quando diaconus alba uti debeat.*

Vt diaconus tempore oblationis tantum, vel lectionis alba induatur.

Ca. 42. De clericis qui pro fide tentati sunt.

Clericum inter tentationes officio suo incubantem, gradibus sublimandum.

Ibid. Diaconus sedeat.

Ca. 43. De his qui pro fide persecutiones passi sunt.
Christianum catholicum, qui pro catholica fide &

pro

CONCILII IIII.

74

pro Ecclesiastica re, & Christiana religione tribulationes patitur, honori omni à sacerdotibus honorandum. Et & per diaconum ei victus administratur.

Ca. 44. De tonsura clericorum.

Clericus nec comam nutriat, nec barbam.

D. 42. Clericus.

Ca. 45. De habitu clericorum.

Clericus p̄fessionē suā & in habitu & in incessu p̄bet, & idē nec vestibus, nec calceamentis decorē querat.

Ca. 46. De continentia clericorum.

Clericus cum extraneis mulieribus non habiter.

Ca. 47. De incestu clericorum.

Clericus per plateas & andronas, nisi certa & maxima officij sui necessitate, non ambulet.

Ca. 48. Ne clerici ad nundinas vadant.

Clericus, qui non pro emendo aliquid in nundinis vel in foro deambulat, ab officio suo degradetur.

D. 91. Clericus.

Ca. 49. De vigilijs clericorum.

Clericus qui absque corpusculi sui inæqualitate vigilijs deest, stipendij priuatus excommunicetur.

Ca. 50. De clericis ab officio continentibus.

Clericū inter tētationes ab officio suo declinātem, vel negligentius agentem, ab officio suo remouēdum.

Ibidem. Clericus.

Ca. 51. Vt clerici artificij viciū quarant.

Clericus, quantumlibet verbo Dei eruditus, artificij viciū quarat.

Nota.

Ca. 52. Quomodo clerici debeant viciū querere.

Clericus viciū & vestimentū sibi artificijolo vel agricultura, absque officij sui duntaxat detrimento, præparet.

Ca. 53. Vt legant clerici qui orare possunt.

Omnes clerici qui ad operandum validi sunt, & artificijola & literas discant.

Ca. 54. De clericis inuidis.

Clericus inuidens fratrum profectibus, donec in vicio est, non promouatur.

D. 46. Clericus.

Ca. 55. De clericis accusatoribus.

Vt ep̄us accusatores fratrum excōicet. Et si emendauerint vitium, recipiat eos ad cōiōnē, non ad clerum.

Ibid. accusatores.

Ca. 56. De clericis adulatoribus.

Clericus qui adulationi & proditoriis vacare deprehenditur, ab officio degradetur.

Ibid. Clericus qui.

L 2 *Ca. 57.*

SVMMA CARTHAG.

Ca. 37. De clericis maledicis.

Clericus maledicus, maxime in sacerdotibus, cogatur ad postulandum veniam. Si noluerit, degradetur, nec unquam ad officium absque satisfactione reuocetur.

Ca. 38. De clericis frequenter litigantibus.

Clericus qui frequenter litigat, & ad causandum facilius est, testimoniū nemo absque gradū examine recipiat.

Ca. 39. De clericis discordantibus.

di. 90. discordantes. Discordantes clericos Episcopus vel ratione vel potestate ad concordiam trahat: Inobedientes synodus per audentiam damnet.

Ca. 60. De clericis turpiloquis.

Clericum scurrilem, & verbis turpibus ioculatorē, ab officio retrahendum.

Ca. 61. De clericis iurantibus.

Clericum per creaturas iurantem, acerrimè obinergandum. Si perstiterit in vicio, excommunicandum.

Ca. 62. De clericis inter epulas cantantibus.

2. q. 1. Clericū. Clericum inter epulas cantantem, supradictæ sententiæ severitate coerendum.

Ca. 63. De clericis ieiunia polluentibus.

Clericum, qui tempore indicti ieiunii, absque inevitabili necessitate ieiuniū rumpit, minorem habendum.

Ca. 64. De his qui dominico die ieiunant.

76. q. 7. sacerdos. Qui dñico die studiosè ieiunat, nō credat catholicis.

Ca. 65. De Pascha suo tempore celebranda.

Paschæ solennitas vno die & tempore celebranda.

Ca. 66. Quando clericus recurrere debet ad synodum.

Clericus, qui Episcopi circa se distinctionem instam putat, recurrat ad synodum.

Ca. 67. De seditionariis ne clericis fiant.

8. 48. Seditio- narius. Seditionarios nunquam ordinandos clericos, sicut nec usurarios, nec iniuriarum suarum ultores.

Ca. 68. Ut ex penitentibus ordinatus clericus deponatur.

Et penitentibus (quāvis sit bonus) clericus nō ordinetur. Si per ignorantia epī factū fuerit, deponatur à clero, quia se ordinationis tēpore nō prodidit fuisse penitentē. Si autē sciens epus ordinaverit talem, et ipse ab episcopatus sui ordinadi duntaxat potestate prioretur.

Cap. 69.

CONCILII IIII.

75

Ca. 69. Ut Episcopus vidua maritum ad clerum promovens, deponatur.

Simili snē subiacebit ep̄s, si sciens ordinaverit clericū eū, qui viduā repudiatā vxorē habuit, aut scdam.

Ca. 70. Ut clericus hæreticorum convivia fugiat.

Clericus hæreticorum, aut schismaticorum, tam cō- 24 q. 3. cler- uiviu, quā sodalitates evitet æqualiter.

Ca. 71. De hæreticorum ceteris.

Quod hæreticorū ceteris nō ecclesia, sed cōciliabulū sit.

Ca. 72. Quod nihil fiat cum hæreticis.

Cum hæreticis nec orandum, nec psallendum.

Ca. 73. De communicantibus cum excommunicatis.

Qui communicaverit, vel oraverit cum excommu- 11. q. 3. Qui cō- nicato, siue clericus, siue laicus, excommunicetur.

Ca. 74. De penitentium lege.

Ve sacerdos penitentiam imploranti, absque personæ acceptione penitentis leges inintgat.

Ca. 75. De negligentioribus penitentibus.

Ve negligentiores penitentes, tardius reconcilientur. 26. q. 7. sacer-

Ca. 76. De penitentibus penitentiam si postea obmutescat. dos.

Is qui penitentiam in infirmitate perit, si casu, dum 26. q. 6. Is qui ad eum sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate in infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testi-

monium qui eum audierunt, & accipiat penitentiam, versus inter-

Et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per dum & absol-

manus impositionē, & infundatur ori eius eucharistia. nēdus & com-

Si supervixerit, admoneatur à supradictis testibus peni-

tionis suæ satisfactū, & subdatur statuti penitentis legi-

bus, quādiu sacerdos, qui penitentiā dederit, probaverit.

Ca. 77. De penitentibus infirmis.

Penitentes, qui in infirmitate sunt, viaticū accipiat. 26. q. 6. Is quā

Ca. 78. De eisdem, si post viaticum supervivunt.

Penitentes qui in infirmitate viaticum eucharistia acceperunt, non se credant absolutos sine manus im-

positione, si supervixerint.

Ca. 79. De penitentibus si casu aliquo moriantur.

Penitentes qui attente leges penitentis exequuntur, 26. q. 7. sacer-

si casu in itinere, vel in mari mortui fuerint, ubi eis dos, subueniri non possit, memoria eorum & orationibus, & oblationibus commendetur.

L 3 Ca. 80.

SVMMA CARTHAG.

Idem.

Ca. 80. De manus impositione super penitente.

Oī tpe ieiunij, manus penitentibā sacerdotib. imponent.

Ca. 81. Vt penitentes mortuos sepeliant.

Mortuos penitentes ecclesie afferant, & sepeliant.

Ca. 82. Vt penitentes genua flectant.

Penitentes etiam diebus remissionis genua flectāt.

Ca. 83. De senibus honorandis.

Pauperes & senes Ecclesie, pl^o ceteris honorādi sūt.

Ca. 84. Vtque ad missam catechumenorum nullus

Ecclesiam ingredi prohibeatur.

De con. d. 1.

Episcopus nullum.

Vt episcopus nullum prohibeat ingredi ecclesiam, & audire verbum Dei, siue Gentilem, siue Hæreticum, siue Iudæum, vsque ad missam catechumenorum.

Ca. 85. De baptizandis.

De con. d. 14.

Baptizandi.

Baptizandi nomen suum deunt, & diu sub abstinence vini & carniū, ac manus impositione crebra examinatione baptismum percipiant.

Ca. 86. Vt nuper baptizati castē vuant.

De con. d. 1.

Neophyti.

Neophyti aliquandiu à lautioribus epulis & spectaculis, vel coniugibus abstineant.

Ca. 87. De catholicis qui apud infideles causā proponūt.

2. q. 6. Ca. tholicus.

Catholicus qui causā suā, siue iustā, siue iniustā ad iudicium alienus fidei iudicis prouocat, excoīcetur.

Ca. 88. De his qui missam præmittunt.

De con. d. 1.

Qui die.

Qui die solenni, prætermisso solenni Ecclesie conuentu, ad spectacula vadit, excommunicatur.

Ca. 89. De his qui Iudaicis superstitionibus seruiunt.

2. 6. q. 5. Augurijs.

Augurijs, vel incantationibus seruientē à conuentu Ecclesie sepatandum. Similiter & superstitionibus Iudaicis, vel fertijs inhaerentem.

Ca. 90. De energumenis.

De con. d. 5.

Omni die.

Omni die exorciste energumenis manus imponāt.

Ca. 91. De eislem.

Pauimenta domorum Dei energumeni verrant.

Ca. 92. De victu energumenorum.

Energumenis in domo Dei assidētibus, victus quotidianus per exorcistas oportuno tempore ministratur.

Ca. 93. De oblationibus discordantium.

Dist. 90. Oblationes.

Oblationes dissidentium fratrum, neq; in sacrario, neque in gazophylacio recipiuntur.

Ca. 94.

CONCILII III.

76

Ca. 94. De oblationibus opprimentium pauperes.

Eorum, qui pauperes opprimunt, dona à sacerdotibus refutanda. *Ibidem.*

Ca. 95. De his qui oblationes defunctorum defraudant.

Qui oblationes defunctorum, aut negant Ecclesijs, aut cum difficultate reddunt, tanquam egentium neccatores excommunicentur. *De oblationib. qua pro defunctis offeruntur. 2. qua 7.*

Ca. 96. De accusatore & accusato.

Quærendum in iudicio cuius sit in conuersationis & fidei, is qui accusat, & is qui accusatur. *Quærendū est.*

Ca. 97. De eo, qui religiosiis feminis præficitur.

Qui religiosiis feminis præponendus est, ab episcopo loci probetur. *2. 8. q. 2. Qui.*

Ca. 98. Vt laicus præsentibus clericis non doceat.

Laius præsentibus clericis, nisi ipsis rogantibus docere non audeat.

Ca. 99. Vt mulieres publice non doceant.

Mulier, quamvis docta & sancta, viros in conuentu docere non præsumat. *Dist. 23. Mulier.*

Ca. 100. Vt mulieres non baptizent.

Mulier baptizare non præsumat.

Ca. 101. De viduis infirmis.

Vidue adolecentes, quæ corpore debiles sunt, sumptu Ecclesie cuius vidue sunt, sustententur.

Ca. 102. Ne clerici viduarum familiaritati associantur. D. 91. Ad vlt.

Ad reatū epī ptinet, vel psbyteri, q. parochie p̄fess. tum. si sustentandę vitę præsentis cā, adolecētiore vidue, vel sanctimoniales, clericorū familiaritatibus subijciant.

Ca. 103. De viduis, qua Ecclesia stipendijs sustentantur.

Vidua, quæ stipendio Ecclesie sustentantur, tam assidue in Dei opere esse debent, vt meritis, & orationibus suis Ecclesiam adiuent. *Ibid. Vidua.*

Ca. 104. De viduis professis continentiam præuaricantib.

Sicut bonū est castitatis præmiū, ita & maiori obseruantia & præceptione custodiendū est: vt si quæ vidue quantumlibet adhuc in minorib. annis posite, & maturitate à viro relicte se deuouerunt dño, & veste laicali abiecta, sub testimonia epī, & Ecclesie, religiosa habitū apparuerint, postea verò ad nuptias seculares trāsierint, tū Apostolū dānationē habebūt, qm̄ fidē castita-

1. Tim. 5.

SVMMA CARTHAG.

tis, quā dño voverunt, irritā facere ausē sunt. Tales ergo personae sine Christianorum cōione maneant, quae et nec in conuiuio cū Christianis cōiceant. Nam si adultere coniuges reatu suo sunt viris suis obnoxiae, quāto magis viduae, quae religiositatem mutauerunt, crimine adulterij notabuntur, si deuotionē quā Deo spontē, nō coactē obrulerunt, libidinosa corruerint voluptate, atq; ad scdās nuptias transitū fecerint. Quae & si violentia irruere ab aliquo precepte fuerint, ac postea delectatione carnis atq; libidinis permanere in cōiugio raptori vel violento viro consenserint, damnationi superius comprehensae tenebunt ut obnoxiae. De talibus ait Apostolus: Cū luxuriatae fuerint, nubere volunt, habentes damnationem, qā primam fidem irritam fecerunt. Alius episcopus Carthagin. Ecclesiae subscripsi, Donatianus Talabritensis primae sedis subscripsi, Augustinus Hipponae Regien. subscripsi. Si frōes episcopi subscripserunt.

Finis Concilium Carthaginen. 4.

Prouinciale Concilium, confirmatum tamen in synodo generali in Trullo celebrata, vbi recepta. Sunt vniuersa Concilia Carthagine habita.

Concilium Taurinaten.

Concilium Taurinaten. prouinciale celebratum tempore Siricij Papae, & beati Ambrosij episcopi Mediolanen. Nihil habet annotatione dignum, totum consumitur in compositione causarum quorundam ciuiliū, quae inter Episcopos quosdam & ceteros Presbyteros tractabantur.

Decreta Anastasij Papae.

an. d. 404
Anastasius.
pont. 39.
Sub hoc propter scripta
Origenis in
Alexandria

Anastasius Papa natione Romanus, sedit annos tres, dies decem. Papa 39. sub Petro.
Sub Anastasio floruerunt apud Orientem Gregorius Nazianzenus & Basilius.
Extra epistola decretalis eius ad episcopos Germaniae & Burgundiae, in qua constituit, ut dum sancta Euāgelia in Ecclesia recitātur, sacerdotes & ceteri omnes praesentes, non sedentes, sed venerabiliter curui in

con-

CONCILII V.

77

conspēctu sancti Euangelij, stātes Dominica verba intente audiant, & fideliter adorent.

Scdō significat eisdē, ne Manichaeos, quos in vrbe Roma inuenit, recipiant, neque cum eis aliquam participationē habeant, priusquam ad rectam conuertantur fidem, quorum ille aliquos Romae conuertit. Quos autem ad fidem trahere non potuit, secundum Christianorum principum constituta, ne sanctum gregem sua contagione polluerent, per publicos iudices perpetuō exilio religauit.

Concilium Carthaginen. quintum celebratū. Era. 438. praesentibus 73. Episcopis.

Ca. 1.

De clericis ad testimonium non pulsandis 1. q. 6. statutum est.

Ca. 2.

De clericis pro crimine suo damnatis, ut à quolibet non defensentur. 2. 1. q. 5. Si quis cuiuslibet.

Ca. 3.

De sacerdotibus & Leuitis, ut ab vxoribus se continent. d. 84. Cū de quorundam.

Ca. 4.

De rebus Ecclesiae, sine concilio Metropolitani episcopi non alienandis.

Ca. 5. Ut nullus Episcopus, relicta cathedra principali in diocesi residat.

Placuit, ut nemini facultas, relicta principali cathedra, ad aliquā Ecclesiā in diocesi constitutā se cōferre, vel in re propria diutius quā oportet cōstitutum curam, vel frequentationem propriae cathedrae negligere. Ca. 6. De his, qui nullo testimonio se baptizatos nouerunt.

Placuit de infantibus quoties non inueniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testētur, neque ipsi sunt per aetatem idonei de traditis sibi sacramentis respondere, absque vllō scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentum purificatione priuari. Hinc enim Legati Maurorum fratres nostri cōsulerunt, quia multos tales à Barbaris redimunt. Similiter & de Ecclesijs, quoties super ea-

celebrata est synodus.

Qualiter statum, dum legatur Euāgelium in ecclesia.

Concilium Carthag. 5.

1. q. 1. Placuit.

De con. d. 4. Placuit de.

SYMMA CARTHAG.

per earum consecratione hæsitatur, agendum est, id est, ut sine ulla trepidatione consecrentur.

Ca. 7.

De tempore Paschali, & concilij.

Ca. 8.

7. q. 1. *constitutum est.*

De intercessoribus ne cathedram morientis episcopi diu retineant, sed intra annu sacerdotem protideant.

Ca. 9. *De defensore Ecclesiarum.*

23. q. 3. *Ab imperatoribus.*

Ab imperatorib. vniuersis visum est postulandū pp afflictionē pauperum, quorū molestijs sine intermissione fatigat Ecclesia, ut defensores eis aduersus potentias diuitum cum eporum promissione delegentur.

Ca. 10.

Vt epi ad diē concilij occurrant. dist. 18. Placuit vt.

Ca. 11.

Vt lapsis sacerdotibus manus, sicut laicis non imponatur. d. 50. confirmandum est.

Ca. 12.

De clericis excommunicatis quādiu eis asserere liceat innocentiam suam. 1. q. 3. Rursus constitutum est.

Ca. 13.

De clericis vel monachis ab alio episcopo ordinatis. In decretis. d. 56. Si quis de alterius.

Ca. 14. *De basilicis quæ sine martyrum reliquijs dedicata sunt.*

De con. di. 1. Item placuit vt altaria quæ passim per agros, aut vias, tanquam memoriæ martyrum constituuntur, in *varia Eremita* quibus nullum corpus aut reliquiæ martyrum *con-ria per agros* dicæ probantur, ab episcopis, qui eisdem locis præ-*stantur.* sunt (si fieri potest) euertantur. Si autem hoc propter tumultus populares non finitur, plebes tamen ad-
moneantur, ne illa loca frequentent, vt qui recta sapiunt, nulla ibi superstitione deuincti teneantur. Et omnino nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, nisi aut ibi corpus, aut aliquæ certæ reliquiæ sint, aut vbi origo alicuius habitationis vel possessionis vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia & per inanes quasi reuelationes quorumlibet hominum vbiq; constituuntur altaria, omnimodo reprobentur.

Ca. 15.

CONCILII V.

78

Ca. 15. *De idolariis destruendis.*

Itē placuit ab imperatoribus gloriosissimis peti, vt reliquæ nō solū in simulachris, sed in quibuscunque locis vel lucis vel arboribus omnimodo deleantur.

Aurelius episcopus Ecclesiæ Carthaginis, supra cōprehensis in nostro concilio statutis subscripsi. Similit. 72. episcopi subscripserunt.

Concilium Toletanum primum 19. Episcoporum, Patrono Episcopo presidente. Est provincia le, sed confirmatum autoritate Leonis Papæ.

Considentibus presbyteris, assistantibus diaconis, & cæteris, qui intererant concilio congregato, Patronus episcopus dixit: Quoniam singuli copimus in Ecclesijs nostris facere diuersa, & inde tāta scādala sunt, quæ usque ad schisma perueniunt, si placet, communi concilio decernamus, quid ab omnibus episcopis in ordinandis clericis sit sequendum. Mihi autem placet constituta primitus Nicæni concilij perpetuo esse seruanda, nec ab his esse recedendum: Vniuersi episcopi dixerūt: Hoc nobis placet, ita vt si quis cognitis gestis Nicæni concilij, aliud quā statutum est facere presumpserit, & non in eo perseverandum putauerit, hic excommunicatus habeatur, nisi per correctionem fratrum emendauerit errorem.

Ca. 1.

De presbyteris & diaconis, si post ordinationem filios genuerint, ad altiore gradum non ascendant.

Ca. 2. *Vt penitem si necessitas cogat, lector aut ostiarius fiat.*

Item placuit vt penitentes non admittantur ad cle. d. 10. Placuit. rum, nisi tantum si necessitas aut usus exegerit, & tūc inter ostiarios deputentur, vel inter lectores, ita vt Euangelia aut Epistolam non legant. Si qui autem antē ordinati sunt diaconi, inter subdiaconos habeantur, ita vt manum non imponant: nec sacra contineant. Eum vero penitentem dicimus qui post baptismum, aut pro homicidio, aut pro diuersis criminibus, gratissimisq; peccatis, publicam penitentiam gerens, sub cilicio diuino fuerit reconciliatus altario.

Ca. 3.

SVMMA TOLETANI.

Ca. 3. De his qui viduas acceperint, ne diaconi fiant.
Item constituit sancta synodus, ut lector fidelis si viduam alterius uxorem acceperit, amplius nihil sit, sed semper lector habeatur, aut forte subdiaconus.

Ca. 4. Ut subdiaconus, si defuncta uxore aliam duxerit, ostiarius fiat.

Subdiaconus autem, defuncta uxore, si uxorem aliam duxerit, ab officio, in quo ordinatus fuerat, removeatur, & habeatur inter hostiarios vel lectores, ita ut Evangelium & Epistolam non legat, propterea, ne qui Ecclesiam servientis publicis officiis servire videatur. Qui vero tertiam (quod nec dicendum est) acceperit, abstinens biennio, postea inter laicos reconciliatus, per penitentiam communicetur.

Ca. 5. De clericis ad Ecclesiam non venientibus.

Presbyter vel diaconus, vel subdiaconus, vel quilibet Ecclesie deputatus clericus, si intra civitatem fuerit, vel in loco in quo Ecclesia est, aut castella, aut uici sunt, aut villae, si ad Ecclesiam, aut ad sacrificium quotidianum non venerit, clericus non habeatur, si castigatus per satisfactionem veniam ab episcopo noluit promereri.

Ca. 6. Ne religiosa puella virorum familiaritatem habeat.

Itemque puella Dei nec familiaritatem habeat, cum confessoribus, aut cum quolibet laico sanguinis alieni, aut coniuncti sola adeat, nisi ubi sit seniorum honestorum, aut viduarum honestarum frequentia, ubi honeste confessor quilibet cum plurimorum testimonio, rectum coniugio interesse possit. Cum lectoribus autem in ipsorum domibus non admittendas penitus, nec videndas, nisi forte consanguinea soror sit vel ueterina.

Ca. 7. De clerico, cuius uxor peccaverit.

Placuit ut si quorumcumque clericorum uxores peccaverint, ne forte licentiam peccandi plus habeant, accipiant mariti earum hanc potestatem praeter necesse, custodiam ligandi in domo sua, ad ieiunia salutaria, non mortificantes, eas cogentes, ita ut invicem sibi clerici pauperes auxilium ferant, si servitia forte non habeant. Cum viribus autem ipsis quae peccaverint, nec cibos sumant, nisi forte ad timorem Dei, acta penitentia revertantur.

Ca. 8. De his qui post baptismum militaverint.

Si quis post baptismum militaverit, & chlamydem sumpserit,

CONCILII I.

79

sumplerit, aut cingulum ad necandos fideles, etiam si dis-
gratia non admiserit, si ad clerum admissus fuerit, dia-
coni non accipiat dignitatem.

Ca. 9. De professis vel viduis absente sacerdote.

Nulla professi, vel vidua absente episcopo vel presbytero in domo sua antiphonas cum confessore vel seruo suo faciat. Lucernarium vero nisi in Ecclesia non legat, aut si legat in villa, presente episcopo, vel presbytero vel diacono legatur.

Ca. 10. Ne clericus fiat sine consensu domini aut patroni.

Clericos, si quidem obligati sunt, vel pro aequatione, vel de genere alicuius domus non ordinandos, nisi probatae vitae fuerint, & patroni consensus accesserit.

Ca. 11. De potentibus, qui pauperem expoliant.

Si quis de potentibus clericum, aut quelibet pauperem, aut religiosam expolierit, & mandaverit ei ad quicquid de se venire episcopus, ut audiat, & is contempserit, iuncte mox scripta percurrant per omnes provincias episcopos, & quoscunque adire potuerint ut excommunicatus habeatur ipse, & nec obediat, & reddat aliena.

Ca. 12. Ne clericus ab episcopo recedat.

Item, ut liberum nulli clericorum discedere ab episcopo suo, & alteri episcopo communicare, nisi forte et quod episcopus alius libenter habeat de hereticorum schismate discedentem, & ad fidem Catholicam revertentem. Si qui autem de Catholicis discesserint, & in communione eorum vel palam vel occulte cum eis qui vel excommunicati sunt, vel per sententiam iam notati, fuerint inveni, habeant illorum ad quos ire voluerint, etiam in damnatione consortium.

Ca. 13. De his qui Ecclesiam intrant.

De his qui intrant Ecclesiam, & deprehenduntur, nunquam communicare admoneantur. Quod si non communicant, ad penitentiam accedant. Si communicant, non semper abstineantur. Si non fecerint, abstineantur.

Ca. 14. De accipientibus eucharistiam.

Si quis autem acceptam a sacerdote eucharistiam non sumpserit, velut sacrilegus, propellatur.

Ca. 15. De excommunicatis a sacerdote.

Si quis laicus abstinetur, ad hunc vel ad domum eius, vel clericorum, vel religiosorum nullus accedat. Similiter & clericus si abstinetur, a clericis deuitetur. Si quis cum
il'lo

33. 9. 3. Placuit ut si.

De co. d. 2. Hi qui intrant.

SVMMA TOLETANI

illo colloqui aut conuiuari fuerit deprehensus, & ipse abstineatur. Sed hoc pertineat ad eos clericos, qui eius sunt episcopi, & ad omnes qui commoniti fuerint de eo qui abstinetur, siue laico quolibet, siue clerico.

Ca. 16. De penitentia deuota, si adultera fuerit.

27.9.1.
Deuotam,

Deuotam peccantem non recipiendam in Ecclesiam nisi peccare desierit, & desinens egerit aptam penitentiam decem annis, recipiat communionem. Priusquam in Ecclesia admittatur ad orationem, ad nullius conuiuium Christianarum mulieris accedat. Quod si admissa fuerit, etiam hec quae eam receperit, habeatur abstenta. Corruptorem etiam par pena constriingat. Quae autem maritum acceperit, non admittatur ad penitentiam, nisi adhuc ipso viuentem marito castè viuere ceperit, aut postquam ipse decesserit.

Ca. 17. De uxore concubinam habente.

d. 34. Is qui.

Si quis habens uxorem fidelis, si concubinam habeat, non communicet. Ceterum is qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, à communione non repellatur, tantum ut viuius mulieris aut uxoris aut concubinae (ut ei placuerit) sit coniunctione contentus. Aliis vero viuus abiciatur donec desinat, & ad penitentiam reuertatur.

Ca. 18. De vidua Episcopi si maritum acceperit.

Si qua vidua episcopi aut Presbyteri aut Diaconi maritum acceperit, nullus clericus, nulla religiosa cum ea communionem sumat, nunquam coequet, mortuum tamen ei faciem subueniat.

Ca. 19. Si filia sacerdotis religiosa peccauerit.

Episcopi siue presbyteri siue diaconi filia, si deuota fuerit & peccauerit, & maritum duxerit, si eam pater & mater in affectum receperint, à communionem habeatur aliena, pater vero causas in concilio nouerit se praestaturum. Mulier autem non admittatur ad communionem, nisi marito defuncto egerit penitentiam. Si autem viuentem eo secesserit & penituerit, nullo modo, nisi vitae deficiens, accipiat communionem.

Ca. 20. Ut nullus prater Episcopum chrisma conficiat.

Nullus prater Episcopum chrisma conficiat.

Quamuis penè vbique custodiatur, ut absque episcopo chrisma nemo conficiat, tamen quia in aliquibus locis vel prouinciis presbyteri dicuntur Chrisma conficere: Placuit ex hac die nullum alium nisi Episcopum Chrisma conficere, & per diocesim destinare, ita ut de singulis Ecclesijs ad Episcopum ante diem Paschae

CONGILII I.

80

Paschae diaconi destinentur, aut subdiaconi, ut coelestium chrisma ab Episcopo destinatum ad diem Paschae possint ad tempus deferre. Episcopo sane ceterum est, quod omni tempore licet chrisma conficere, sine conscientia autem Episcopi nihil penitus presbyteri agere praesumant. Statutum vero est diaconum non chrismare, sed presbyterum, absente Episcopo, praesente vero non, nisi ab ipso fuerit praecceptum. Huiusmodi constitutionem meminerit semper archidiaconus vel praesentibus vel absentibus Episcopis suggerenda, ut eam & Episcopi custodiant, & presbyteri non relinquant.

Ca. 11. De regulis fidei Catholicae.

Regulae fidei contra omnes haereses, maxime contra Priscillianistas, quas Episcopi Tarraconensis, Carthaginensis, Lusitani & Bethici fecerunt, & ex praeccepto Patris Leonis ad Balconium episcopum Galliae transmissarunt. Ipsi etiam superscripta viginti canonum capitula statuerunt in concilio Toletano.

Affertio fidei eiusdem concilij contra Priscillianistas.

Credimus in unum verum Deum, patrem omnipotentem, & Filium & Spiritum sanctum, visibilium & invisibilium factorum, per quem omnia facta sunt, in celo & in terra, unum Deum & unam esse diuinam substantiam Trinitatem. Patrem autem non esse Filium, sed habere Filium qui pater non sit. Filium non esse patrem, sed Filium Dei de patris esse natura. Spiritum quoque esse paracletum, qui nec pater sit ipse, nec filius, sed à patre filioque procedens. Est ergo ingenuus pater, genitus filius, non genitus paracletus, sed à patre filioque procedens: Pater est, cuius vox hec audita est de caelis. Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audire. Filius est, qui ait: Ego à patre exiui, & à Deo veni in hunc mundum. Paracletus est Spiritus, de quo Filius ait: Nisi ego abiero ad Patrem, paracletus non veniet. Hanc trinitatem personarum distinctam, substantiam unitam, virtute & potestate & maiestate inuisibilem, indifferenter. Praeter hanc nullam credimus diuinam esse naturam, vel angelum vel spiritum, vel virtutis alicuius quae Deus credatur. Hunc ergo Filium Dei, Deum natum à patre, ante omnino principium sanctificasse verum virginis Mariae, atque ex ea verum hominem sine viri generatione semine suscepisse, duabus durat naturis, deitatis &

Chrismare potest presbyter absente Episcopo.

Affertio fidei contra Priscillianistas.

Mat. 5.

Mar. 1.

Luc. 3.

Ioh. 16.

SVMMA TOLECANI

& carnis in vnâ cōuenientibus oīno personam, id est. Dñm nostrū Iesum Christū. Nec imaginatiū corpus, aut phantasmatis alicuius in eo fuisse, sed solidū atque verum. Hūc & esuriisse, sitisse, & doluisse & fleuisse, & oēs corporis iniurias pertulisse. Postremò à Iudgis cruciatū & sepultū, & tertia die resurrexisse. Conuersatū postmodū cū Discipulis suis, & quadragesima post resurrectionē ad celū ascendisse. Hūc filiū hoīs, & filium Dei, & filiū Dei & hoīs filiū appellamus. Resurrectionē verò futurā humanā credimus carnis, animam autē hoīs nō diuine esse substantiā, aut Dei patris, sed creaturā diuinus Dei voluntate creatā. Si quis autē dixerit aut crediderit à Deo omnipotēte mundū hunc factū non fuisse, atq; oīa eius instrumēta, anathema sit. Si q̄s dixerit vel crediderit Deū Patrē eundē esse Filium vel Paracletū, anathema sit. Si q̄s dixerit vel crediderit, filiū eundē esse patrē, vel Paracletū, anathema sit. Si q̄s dixerit vel crediderit Paracletū esse vel patrē, vel filiū, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit carnem tm̄ sine anima à filio Dei fuisse susceptā, anathema sit. Si quis dixerit Christū innascibilem esse, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit deitātē Christi cōuertibile fuisse vel passibile, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit alterū Deū esse priscæ Legis, alterū euāgeliorū, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit ab altero Deo mundū factū fuisse, & nō ab eo de quo scriptū est: In principio fecit Deus celū & terrā, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, corpora humana non resurgere post mortē, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, animā humanā Dei portionē, vel Dei esse substantiā, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, alias scripturas præter quas ecclesia Catholica recipit, in autoritate habendas vel esse venerandas, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit deitatis & carnis vnā in Christo esse naturā, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, esse aliquid qd̄ se extra diuinā trinitatem possit extēdere, anathema sit. Si quis Astrologiæ vel Mathesi existimat esse credendū, anathema sit. Si quis dixerit vel crediderit, cōiugia hominum quæ fm̄ legem diuinā licet habere, execrabilia esse, anathema sit. Si quis dixerit, vel crediderit

Gm. 1.

CONCILII I.

31

crediderit carnes autē seu pecudum, quæ ad escā datæ sunt, nō tm̄ pro catigatione hominū abstinentias, sed execrādas esse, anathema sit. Si quis in errore Priscilliani sectam sequitur vel proficitur, ut aliud in salubri baptismo contra sedem S. Petri faciat, anathema sit.

Finit regula fidei Catholice aduersus Priscillianistas, Patronus Episcopus subscripsi. Marcellus Episcopus subscripsi. Athodiseus Episcopus subscripsi. Subscriperunt & alij Episcopi qui interfuerunt concilio.

Decreta Innocentii Papa.

Innocentius primus Papa, natione Albanensis, seditionis 15. mēibus 2. Hic cōstituit ut qui natus fuerit de Christiana, denuo nasci debeat per Baptismum, quod Pelagius damnauit. Eo tempore florebat Hicetymus Presbyter in Bethleem. Pelagium & Celestinum inuenit, quos tanquam hæreticos damnauit.

Extat epistola eius decretalis ad Decentium Ep̄m, in qua paucis admonet antiquas Patrū traditiones seruandas, nec nouitates aliquas iducēdas in sua Ecclesia, nec alterius Ecclesiæ quā Romanæ in cōsecrādis mysteriis, vel in ceteris agendis, consuetudinem esse seruandam.

Ca. 1. De pacis osculo dando post cōsecrāda mysteria. Pacis osculum dandū est post cōsecrāda mysteria, ut cōstet populū ad oīa, quæ in mysteriis aguntur atque in Ecclesia celebrantur, præbuisse consensum, ac finita esse, pacis concludentis signaculo demonstrantur.

Ca. 2. De non recitādis nominibus ante præces Sacerdotis. De nominibus, verò recitādis antequā preces Sacerdos faciat, atq; eorū oblationes quorū nōia recitanda sunt, sua oratione cōmēdet, q̄ superfluū sit, & ipse per eorū prudētiā recognoscat, ut cuius hostiā nec nō Deo offeras eius ante nomē Insinues, quibus illi incognitū sit nihil. Prius ergo oblationes sunt cōmendandæ, ac tūc eorū nōia, quorū sunt oblationes, edicēda, ut iter sacra ministeria nominētur, nō inter alia quæ ante præmittimus, ut ipsis mysteriis viā futuris precibus aperiamus.

Ca. 3. Ut infantes baptizati à solo Episcopo consignentur. De consignandis verò infantibus manifestū est non ab alio quā ab episcopo fieri licere. Nam Presbyteri licet sint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem nō habent,

Subscriptio.
an. d. 408.

Innocentius

Pont. 40.

Sub hoc t. pie
hæresis, Deum
corpus habere
asserens.

Et prædestina
torum & Ca
saphrygarum
& Pelagii.

Et Roma à
Gothis capta
est.

In conciliis.

De cons. d. 2.

Pacem igitur

De cons. d. 2.

De nominibus

recitandis.

Confirmatio.

nis sacramen

tium.

SUMMA DEC.

bent. Hæc aut Pontificibus solis deberi ut vel cõsignet, vel Paracletum spiritum tradant, nõ solũ consuetudo ecclesiastica demonstrat, verũ & illa lectio Actũ Apostolorũ, quæ asserit Petrũ & Ioannẽ esse directos, qui in baptizatis traderet Spiritũ sanctũ. Nã Presbyteris seu extra epũ, seu presente epõ, cũ baptizant chrismare baptizatos ungere licet, sed qd ab epõ fuerit cõsecratum, non tñ frontem ex eodẽ oleo signare, quod solis debetur episcopis cum tradunt Spiritum sanctum paracletum. Verba verò dicere non possum, ne magis prodere videat, quàm ad consultationem respondere.

Ca. 4. De ieiunio Sabbati.

De conf. d. 4. De penitentibus.
Quod ritẽ omni Sabbato ieiunetur, quia feria sexta & Sabbatum ambo dies tristitiã Apostolis vel his, qui Christũ secuti sunt, indixerũt: qui die Dominico exhilarati, nõ solũ istũ festiuitatũ esse voluerũt, verũ etiã per omnes hebdomadas frequentandũ esse dixerunt.

Ca. 5.

De sermẽto, id est, sacramento quod ciuitatis tantum presbyteris dirigatur.

Ca. 6.

De energumẽnis baptizatis, ut eis à presbytero vel ceteris clericis, absente episcopo, manus imponatur.

Ca. 7. De penitentibus.

De penitentibus verò qui, siue ex granioribus commissis, siue ex leuioribus penitentiã gerunt, si nulla interueniat aggritudo, quinta feria ante Pascha eis remitti reddũ Romanæ ecclesiæ cõsuetudo demonstrat. Ceterũ de pondere estimãdo delictorũ, Sacerdotis est in diuitate ut attendat ad cõfessionẽ penitẽtis, & ad stertus atq; chrysmã corrigẽtis, ac tum iubere dimitti, cũ viderit cõgruã satisfactionẽ. Sandẽ si quis in egritudine incidit, atq; usque ad desperationẽ deuenerit, ei est ante epũ Paschẽ relaxandũ, ne de seculo absque cõsione decedat.

Ca. 8. Quod orandum sit pro infirmis.

Extremam unctionem esse genus sacramenti.
Sandẽ quoniam de hoc, sicuti de ceteris consulere voluit dilectio tua, adiecit etiam filius meus Celestinus diaconus in epistola sua esse à tua dilectione positiũ illud quod in B. Apostoli Iacobi epistola conscriptũ est: Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros, & orabit super

INNOCENTII PAPÆ

81

super eum, ungentes eum oleo in noĩe Dñi, & oratio si dei saluabit infirmũ, & sũt saluabit illũ Dñs, & si in pãtis fuerit, remittentur ei. Quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi vel intelligi debere, qui sancto oleo Chrismatũ perungi pũt, quod ab epõ cõsecratũ, non solũ Sacerdotibus, sed oĩb; vtriusq; Christianis licet in sua aut suorũ necessitate intingendo. Ceterũ illud super dñũ videmus adiectũ, ut de epõ ambigat, qd Presbyteris licere nõ dubiũ est. Nam idcirco de Presbyteris dictũ est, qd epĩ occupantibus alijs impediri ad oĩs languidos ne non pũt. Ceterum si epĩ aut pũt, aut dñũ ducit aliquem à se visitandum, & benedicere, & tangere Chrisma sine cõmẽtatione pũt, curus est ipsam Chrisma cõficere? Nam non penitentibus illud fundi non pũt, quia genus est sacramenti. Nã quibus reliqua sacramenta negantur, quò vnũ gentis putatur posse concedi? Hic ergo frater charissime vob, quæ tua dilectio voluit à nobis exponi, prout potuimus respondere curauimus, ut Ecclesiæ tuæ Romanæ cõsuetudinem, à qua originẽ ducit, seruare valeat atq; custodire. Reliqua verò quæ scribi has nõ erat, quum adfueris, interrogari poterimus elicere. Erit autem Dñi potentia & id procurare, ut tuã Ecclesiã & clericos nostros, qd sub tuo Pontificio diuini famulatur officijs, bene instituas, & alijs formam tribuas, quam debeant imitari.

Sequitur eiusdem epist. 3. ad Exuperium

Existat epistola sedis eiusdem Innocentij Papæ ad V. Ariciũ Rothomagensẽ epũ, in qua eum instruit de Romanæ Ecclesiæ norma atq; autoritate, digestas vitæ & morũ probabiliũ disciplinas annexes, per quas populu doceat, quibus rebus & regulis Christianorũ vita in sua cuiusq; professione debeat cõueniri, & quæ deinceps intuiui diuini iudicij omne catholicum epũ expediat custodire. Partita est in 13. capita, quæ in epist. Sincij Papæ superius descripta sunt.

Tolosanum Episcopum

Epist. 2. Epist. 3. De incontinentia sacerdotali.

M 2 vitan-

SUMMA DEC.

vitandum docilis ratio persuaderet, vel authoritas lectionis ostenderet, vel custodita series temporum demonstraret. Et quidē dilectio tua institutū sequuta prudentium ad sedē Apostolicā referre maluit, quid de rebus dubiis custodire deberet, potius quā usurpatione praesumpta, q̄ sibi videretur de singulis obtrudere. Cur. n. magis pudendū putemus discere aliquid, quā omnino nescire? Mihi quoq; ipsi de collatione docilitas accedat, eoq; sit ut semper aliquid addiscat qui postulat ut doceat. Proponā igit singula, subiiciāq; responsum.

CA. 1. De continentia sacerdotum vel Levitarum.

2. 2. Pro-
positi.

Luc. 11.
1. Par. 24.

Levit. 11.

Num. 1.

1. Cor. 7.

Proposuit quid de his observari debeat, quos in Diaconi ministerio, aut in officio Presbyterii postea incontinentes esse, aut fuisse, generati filii prodiderunt. De his & divinarū legū manifesta est disciplina, & beata recordationis viri Siricii Episcopi monita evidentia cōmearunt ut incontinentes in officiis talibus positi, omni Ecclesiastico honore privarentur, nec admittantur ad tale ministeriū, quod sola cōtinētia oportet impleri. Est enim vetus admodū sacre legis auctoritas iam inde ab initio custodita, quod in tēplo, anno victi sue habitare precepti sunt Sacerdotes, ut serviētes sacris oblationibus, puri & ab omni labe mundati sibi vindicent divina mysteria, neque eos ad sacrificia fas sit admittere, qui exercent vel cū vxore carnale cōsortiū, quia scriptū est: Sancti estote, quia ego sanctus sum Dominus Deus vestester. Quibus utiq; ppter sobolis successionem vxoris usus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præterquā ex semine Aaron ad Sacerdotiū nullus fuerat preceptus accedere, quantū magis hi Sacerdotes vel Levitę pudicitia ex die ordinationis sue servare debēt quibus vel Sacerdotiū, vel ministeriū sine successione est, nec præter dies qua vel à sacrificiis divinis, vel à baptismatis officio vacet. Nā si beatus Paulus Apostolus ad Corinthios scribit, dicens: Abstinete vos ad tempus, ut vacetis orationi, & hoc utiq; laicis præcepit, multo magis Sacerdotes, quibus & orandi & sacrificandi iuge officium est, semper debebunt ab huiusmodi cōsortio abstinere. Quod si cōtaminatus fuerit carnali concupiscen-

INNOCENTII PA.

83

cupiscentia, quo pudore vel sacrificare vsurpabit, aut qua conscientia, quodve merito exaudiri se credit, cum dictū sit: Omnia munda mūdīs, coīquinatis autē & in delibus nihil mūdū. Sed fortasse hoc sicere credit, quia scriptū est: Vnius vxoris virū. Nō ut permaneat in concupiscentia generandi, hoc dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore nō admittit, qui ait: Vellem autem omnes sic esse sicut & ego.

Quod & appertius declarat, dicens: Qui autē in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autē iā non estis in carne, sed in spiritu, & habentem filios nō generātem, dicit. Sed ea planē dispar & diuisa sententia est. Nā si ad aliquos forma illa Ecclesiasticę vitę pariter & disciplinę quę ab episcopo Siricio ad provincias cōmearunt, non probabitur peruenisse: his ignorantibus venia remittitur, ut de cetero penitus incipiāt abstinere. Et ita gradus suos in quibus inuēti fuerint, si retentē, ut eis nō liceat ad potiora cōcedere. Quibus in beneficio esse debet, qd hunc ipsum locū quem retinēs, nō amittit. Si q autē sciuisset formā viuēdi, missa à Siricio detegatur, neq; statim cupiditates libidinis abiectis, illi sit modis omnibus submouēdi, quia post admonitionē cognitam, preponendam arbitrati sunt voluptatem.

CA. 2. De his qui post baptismū omni tempore incontinentię voluptatibus suis dedit, & in ultimo penitentiā poscunt.
Ex hoc quęsitum est, quid de his observari oporteat, qui post Baptismum omni tempore incontinentię voluptatibus dediti, in extremo fine vitę suę penitentiā simul & reconciliationem cōmunionis exposcunt. De his observatio prior durior: posterior, interueniente misericordia, inclinator est. Nam cōsuetudo prior tenuit ut concederetur penitentiā, sed cōmūio negaretur. Nam cum illis tēporibus crebrę persecutiones essent ne cōmunionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos non reuocaret à lapsu, negata merito cōmūio est, concessa penitentiā: ne totum penitus negaretur: & duriorē esse remissionē fecit temporis ratio. Sed postquam Dominus noster pacem Ecclesijs suis reddidit, iam depulso terrore, cōmunionem dari obeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam,

Tit. 1.

1. Tim. 3.

1. Cor. 7.

Rom. 8.

Idem in concilio Agat. ca. 6.

Nulli. 8. p. 11.
ANAL.

SCVIM A D E I C I

fericordiā, quasi vitiosi profectus, & ne Nouatiani
heretici negatis veniā, asperitate & duritiā subsequi
videamur. Tribuit ergo, cū penitentiā extrema cōmūio,
vt homines huiusmodi veluti supremis suis, permitten-
tē Saluatore nostro, a perpetuo exitio vindicentur.

Ca. 3. *De administratoribus vel iudicibus secularibus.*

23. q. 4. Qua-
situm est.

Quaestio etiam est super his, qui post Baptismū ad-
ministrantur, aut tormenta sua exerceant, aut
cōtra capitalem prouidere sententiam. Nihil de his le-
gimus a maioribus definitū esse. Meminerant enim a
Deo potestates has fuisse concessas, & propter vindictā
noxiorū gloriā fuisse permissum, & Dei ministrū esse
datū in huiusmodi iudicem. Quomodo ergo repre-
henderet factum, quod auctoritate Deo viderent esse co-
cessum? De his ergo ita vt haecenus seruati est, sic ha-
beamus, ne aut disciplinā exerceant contra auctori-
tatem Domini venire videamur. Ipsi autem in ratio-
ne reddenda gesta sua omnia seruabuntur.

Ca. 4. *Quod viri cum adulteris vxoribus non conueniant.*

22. q. 5. Chri-
stiana religio.

Et illud desideratū est sciri, cur cōdicatē viri cū adu-
teris vxoribus nō conueniāt, cū ecōtra vxores in consortio
adulterorū viroū manere videantur. Sup. hoc Christia-
na Sed. religio adulteriū i vtroq; sexu pari rōne cōden-
nat, viros suos mulieres nō facit de adulterio accusari,
& nō habeat latetia peccata vindictā. Viri autē liberius
vxores adulteras apud Sacerdotes deferre cōsueuerūt,
& iō mulieribus, prodito earū crimine, cōiō denegat.
Viroū autē latere cōmisso, nō facit quisquā ex suspi-
cionibus abstinere. Qui vtique submonebitur, si eius pro-
bitum detegatur. Cū ergo par causa sit, interdum pro-
batione cessante vindictae ratio conquiescit.

Ca. 5. *Quod qui preces vel crimina dicant, ha-*

23. q. 4. Illud
etiam.

Illud ē sciscitari voluisti, an poēs dictatibus liberū cō-
cedat, vtique post baptismi regenerationē a Principibus
postremo morte alicui, vel sanguine de cecatuq; re Pri-
ces nunq; sine causae cognitione cōcedūt, sed ad iudices
cōmissa ipsa, vel crimina sp. remittūt, vt cā cognita vin-
dicetur. Quae cū q̄tori fuerint delegata, aut absolutio
aut dānatio p negotij qualitate p̄fert. Et dū legū auctori-
tatem

INNOCENTII PA.

84

thoritas in improbos exerceat, erit dictator immunis.
Ca. 6. *Quod hi qui intercedente repudio diuortii pertule-*
rint, si se nuptijs alij inuenerūt, adulteri esse monstrantur.

De his ē requisit dilectio tua, q̄ interuenientes repu-
dio, alij se mūmo copularunt, quos in vtraq; parte
adulteros esse manifestū est. Qui verō vel vxore viuēte
(quāvis dissociatū videat esse coniugū) ad aliā copulā
festinaverunt, neq; pnt adulteri non videri, intantū, vt ē
hāc personae, qbus tales cōiuncti sunt, ē ipse adulteriū
cōmisisse videantur, im illud, qd legimus in Euange-
lio: Qui dimiserit vxorem suam, & duxerit aliam, me-
chatur. Sile & qui dimissam duxerit, mechatur. Et ideo
tales oēs a cōiōne fidelium abstinendos. De parentibus
autē aut de propinquis eorum nihil tale statui potest,
nisi in cōtortio legitimi consortij fuisse detegantur.

Mat. 19.

Ca. 7. *Qui libri in canone recipiantur.*

Qui verō libri recipiantur in canone sanctarū scri-
pturarum, brevis annexus ostēdit. Hae sunt ergo quae
desiderata moneri voce voluisti.

Moyſi libri quiquid est, Genesis, Exodus, Leviticus, Nota.

&c. Cetera autē quae vel sub noīe Matthiae, siue Iacobi
minoris, vel sub noīe Petri & Ioānis, quae a quodā Leu-
tio scripta sunt, vel sub noīe Andreae, quae a Nereochari
de & Leonide Philosophis, & sub nomine Thomae, &
si qua sunt alia, non solum repudiāda, verum ē noue-
ris esse damanda. Datum decimo Calen. Martij, Sti-
licone 2. & Antemio, viris clarissimis consulibus.

Sequitur eiusdem epistola quarta, ad Felicem

Nucerianum episcopum.

Innocentius Felici ep̄o Nuceriano: Mirari nō possu-

Ep̄st. 4.

mus dilectionē tuā sequi instituta maiorum, oīaq; quae
pnt aliquā recipere dubitationē, ad nos quasi ad caput
atq; ad apicem opatus referre, vt consulta videlicet se-
des Apostolica ex ipsis rebus dubijs, certum aliquid fa-
ciendum pronunciet. Quā & nos libenter accipimus, &
dilectionem tuam memorem canonum approbamus.
Scripsisti ergo quod, seruire fidei quō polles & amo-
re sanctae plebis, vel reparaueris Ecclesias Dei, vel no-
uas quasque construxeris, sed in his clericos quos
consecras, non habere aliquos verō multos, aliquos

M 4 biga.

SVMMA DEC.

bigamos esse. Ad quod fundimus prudentē virū de his noluisse consulere, quā oībus sunt certa rōne competita. Ergo non quasi ignorantū dicimus, sed in alijs forsitan occupatos, istud obliuio vos esse dicimus.

Ca. 1. Si quis volens partem sui corporis amputauerit, elarius esset non potest, nolens autem potest.

Qui igitur partem cuiuslibet digiti sibi ipse volens abscidit, hunc ad clerū canones non admittunt. Qui verō casu aliquo contigit, dū aut operi rustico ea rē impendit, aut aliqd faciens se nō sponte percussit, hos canones percipiunt & clericos fieri, & si in clero fuerint reperti, non abijci. In illis. n. voluntas iudicata est, quā sibi ausa fuerit ferrū iniecere, q. l. & alij id facere dubitari nō possit, in illis verō casib. veniēz meruit.

Ca. 2. Quod bigami ad clerum admitti non possunt.

De bigamis autem nec consuli debuit, quod manifesta lectio sit Apostoli: Vnius vxoris virum ad sacerdotium siue ad clericatum admitti dīe, & hanc ipsam tamen si virginem decept. Nam ea quā habuerit ante virum, licet defunctus sit, tamen si clerico postea fuerit copulata, clericus qui tam acceperit, esse non poterit, quia in lege cautum est. Non viduam, non abiectam habere posse coniugem Sacerdotem.

Ca. 3. Qui de laicis ad Clerum non debeant promoueri.

De laicis verō religio tua cōsuluit, quos canones ordinare prohibeant. Certum est quidem hoc regulas Ecclesiasticas continere, sed nō ita definitum est, ut de oībus sit laicis constitutum. Neque in clericis na ci, & non fieri possunt sed designata sunt genera, de quibus ad clericatum peruenire non possunt, id est, si quis fidelis militauerit, si q. s. fidelis cās egerit, hoc est postulare rit, si quis fidelis administrauerit. De curialibus autem manifesta ratio est, quoniam & si inueniantur hominū viri, qui debeant clerici fieri, tamen quoniam sepius ad curiam repetuntur, cauendum ab his est propter tribulationem quā sepe de his Ecclesie prouenit.

Ca. 4. Qui de laicis possunt clerici fieri.

Hic aperit concubina prohibetur.

Laici verō qui habentes vxores baptizati sunt, ac sic se instituerūt, ut opinio eorum in nullo vacillet, ut autem clerici.

INNOCENTII PA.

85

clericis iuncti sint, aut monasterijs ex quo baptizati sunt, hēserint, & si non concubinam, non pellicem noverint, si in bonis operibus vigilauerint, non prohibentur huiusmodi ad clericatus sortem assumi.

Ca. 5. De temporibus in clero immorandis.

Ita sunt ut in eis tpa à maioribus cōsuetudo seruent. Nec cito q. libet lector, cito acolythus, cito diaconus, cito sacerdos fiat, quā in minoribus officijs si diu perdurent, & vita eorū pariter & obsequia comprobatur, ut ad sacerdotiū post hēc emēsis stipendiorū meritis veniant, nec pręcipiant qd vita probata meretur ascipere. Quā ergo certa definitione monstratum, q. debeant admitti, quive re pbari, ex his oīb. quos videt dignatio tua, nō posse reprobari, eligere debebis quos clericos facias. Si. n. nullā gratiam hoībus, aut beneficiū pręstare velimus, tales inuenire possumus, de quorū assumptio ne nec incurere scandalum, nec erubescere valeamus.

Sequitur eiusdem epistola 24. ad synodum in Toletana ciuitate constitutam.

Ca. 1. De Hispanorum reprehensione, qui inordinatē constituunt clericos.

Innoctius vniuersis epīs in Toletana synodo cōstitutis, dilectissimis fratrib. in Dño salutem. Sepē me & nimirū cum teneret cura sollicitum super dissensionis schismate Ecclesiarū, qd malum per Hispanias latius in dies separationis gradu incedere, fama proloquitur, necessarium tps emerit, quo nō possit emendatio rara differri, & deberet congrua medicina prouideri. Nam de ordinationibus, quas praua consuetudinis vicio Hispaniēses epōs celebrare cognoscimus, fuerat aliqd fm maiorum traditionē statuendum, nisi perperderemus, ne perturbationes quāplurimas Ecclesijs moueremus. Quorum factum ita reprehendimus, ut pp numerum corrigēdorum, ea quā quoquo modo facta sunt, nō in dubium vocemus, sed Dei potius dimittemus iudicio.

Ca. 2. Et caufidici, et curiales, vel seculari militi dediti, ad clerum non admittantur.

Quantos enim ex eis, qui post acceptā Baptismi gratiam in Forensi exercitatione versati sunt, & obtinendi pertinaciam susceperūt, accitos ad Sacerdotium esse com-

Epist. 24

d. 51. Aliquos
ros ex.

SUMMA DE C.

esperimus, e quorum numero Rufinus & Gregorius
perhibentur, quantos ex militia, qui cum potestatibus
obediunt, seuera necessario precepta sunt executi, qua
tos ex curialibus, qd dū paterent potestatibus, quæ sibi
sunt imperatores fecerunt, quantos qui volupratēs & edi
tiones populo celebrant, ad honore summi Sacerdo
tis peruenisse, quos si oīum nemine ne ad societate qd
dem ordinis clericorum oportuerat partemisse. Quæ si
singula dī sequēda mandemus nō modicos motus aut
seuerali Hispaniensibus prouincijs, qbus mederi tā
pīma, de studio emendationis inducimus. Idcirco re
mittēda potius hæc putamus. Sed hoc deinceps similia
committant, dilectionis vestre maturitas prouidere de
bebit, ut tanta usurpatione saltē nunc finis necessarius
imponatur, eo videlicet cōstituto, ut quicūq; tales or
dinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur.

Ca. 3. Ut quicūque tales ordinati fuerint, cum or
dinatoribus suis deponantur.

Post hæc, si q; aduersus formas canonū, vel ad Ecce
siasticū ordinē, vel ad ipsū Sacerdotiū venire cōtaue
rit, vñ cū ordinatorib. suis, ipso in quo innēti fuerint,
ordine & honore priuetur. Et quāuis dilectioni vestre
seu charissimi, regūq; Nicæne sint cognite, fm quas
ordines esse faciendos per solam decretis, tū aliquam
partē, quæ de ordinationib. est prouisa, infertendam pit
tatur, ut fm eā ordinationes in posterum celebrandas
esse sciamus, ne cui interpretādi aliter liberū arbitriū
relinquatur. Ac primū quæ sunt prohibita, digerantur.

Ca. 4. De commemoratione Nicani concilij, in quo
supradicta prohibentur.

Ne quispiam, qui post baptismum militauerit, ad or
dinem debeat clericatus admitti, neq; qui causas post
acceptum baptismum egerint, aut q post acceptā Dei
gratiam admistrauerint, neq; de curialibus aliquem
ad Ecclesiasticū ordinē venire posse, qui post bap
tismū vel coronati fuerint, vel Sacerdotiū (qd dī) su
stinuerint, & editiones publicas celebrauerint. Nam &
hoc de curialibus est cauendum, ne i dem qui ex curia
libus fuerint, aliquando à suis curijs, quod frequen
ter videmus accidere, possantur. Quæ omnia rationa
biliter

Nicana syno
dis. 1. 1. 2.

INNOCENTII PA. 86

biliter prohibita, oportet modis omnibus custodiri.

Ca. 5. Quales eligendi sunt in ordine clericorū.
Quales vero eligēdi sunt in ordine clericorū, euidēs
forma declarat, id est, qui ab incunte ætate baptizati
fuerint, & lectōrū officio sociati, vel si maiores sunt,
cum fuerint Dei gratiā cōsecuti, statim se Ecclesiasticis
ordinibus micipauerint. Et si vxores habuerint, qua
rendū si vxorē virginem habuerint, quia scriptū est in
veteri testamento: Vxorē virginē accipiat Sacerdos. Et
alibi: Sacerdotes mei semel nubāt. Neq; qui duas vx
ores habuerint, quia Paulus Apostolus ait: Vnius vxoris virū.
Ca. 6. De eo qui ante baptismum vxorem habuit.

Ca. 6. De eo qui ante baptismum vxorem habuit.
post baptismum aliam, ut clericus non fiat.
Nec illud debere admitti quod aliquāti pro defen
sione prauis erroris opponūt: & asserunt quod ante ba
ptismū omnia dimittūtur, nō intelligit huiusmodi, Prouer. 9.
quod sola in baptismo peccata dimittūtur, nō vxoris
numerus aboletur. Nā si a Deo, ut scriptū est, prepara
tur viro vxor, & quod Deus iunxit, homo nō separet:
& ipsi auctores generis humani in origine à Deo bene
dicti, quomodo inter peccata ista credūtur posse di
mittere? Quod si secundū illos, qui tanta credūt, verū est,
ergo omnis iniustitia, quæ à catechumenis ante bap
tismū fuerit operata, per baptismū aufertur. Nullus ergo
cōtra Apostolū tale aliquid sentiat, nec admittat, sed si
deliter intelligat vnius vxoris virū siue ante baptismū
esse nominatū, siue post baptismum. Si enim vxor ante
baptismū accepta, non ducitur in numerū, nec filij, ex
eadem suscepti inter filios poterunt nominari. Quod
q absurdū sit atq; alienū, prudentia vestra melius testi
mabit. Vñ neminē liceat interpretari aliter diuinas scri
pturas, nisi qd recta rō prauit, nedū q qdā remedia si
bi iniqua ad excusationē pparāt, ex eo rupisse legē, &
regulas euertisse iudicent: sed ea tenēda sūt, quæ diu
inarum scripturarum series cōtinet, & Sacerdotibus
vtili rōne sūt cōstituta. Bene valeatis fratres carissimi.

Extat epistola conc. Carthag. ad Innoc. Pa. in qua se
quentes damnantur errores Pelagij & Celestij.
Error 1.
Quod naturaliter possit implete legem qui vult, &
quod

Mat. 19. 6
Mar. 10.

In epist. Innoc.
ad Rufum c. 1.

Lege in vo
luntate con
ciliorum.

Lege in vo
luntate con
ciliorum.

SVMMA DEC.

quodd Deus legem ad adiutorium dedit.

Error 2.

Ad perficiendam iustitiam & Dei mandata complenda, sola humana sufficere potest natura.

Error 3.

Parvuli propter salutem, quæ per saluatorem Christum datur, baptizandi non sunt.

Ad hæc rescripsit Innocentius Epist. 2. in qua gratulatur episcopo Carthagini. Ecclesie, de sollicitudine sua. Deinde damnat propositos errores, & authores eorundem Pelagium, & Celestium, & quia nihil addidit ad epistolam Concilii Carthaginensis, adeo non est unus sub iocunda hoc loco.

Vide in concilio.

Epistola concilii Milevitani ad Innocentium Papam, quæ incipit. Domino beatissimo, meritoque venerabili Papæ Innocentio, &c. In qua sequentes dantur errores.

Primus: potest homo in hac vita, præceptis Dei congruis, ad tantam perfectionem iustitiæ sine adiutorio gratiæ Salvatoris per solū liberæ voluntatis arbitrium pervenire, ut etiam non sit necessarium dicere, dimittite nobis debita nostra.

Secundus, illud: Ne nos inferas in tentationem, non ita intelligendum, tanquam divinum adiutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus, quoniam hoc in nostra positum est potestate, & ad hoc implendum sola sufficit hominis voluntas.

Tertius, non est orandus Deus ut contra peccati malum, & ad operandam iustitiam sit noster adiutor.

Quartus, non opitulatur parvulis ad consequendam vitam æternam, Christianæ gratiæ Sacramentum.

Rescripsit, Innocentius Papa ad Milevitani Conciliū, est inter epistolas illius 26. in qua primum gratulatur de sollicitudine sua, & quod in rebus arduis consulant Ecclesiā Romanā, deinde damnat propositos errores, & quia nihil addidit ad epistolā Concilii Milevitani censuimus eam non esse subiiciendam hoc loco.

Concilium Milevitani.

Hæc eadem explicatus in concilio Milevitano definita sunt.

Concilium Milevitani, sub Innocentio primo Papa, a quo confirmata sunt in eo definita.

Glorio.

INNOCENTII PA. 87

Gloriosissimis Imperatoribus Archadio & Honorio Augustis, viris clarissimis Consulibus 6. Calend. Septemb. in civitate Milevitana in secretario Basilicæ, cum Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginiensis in Concilio vniuersali cōsederet, assistantibus Diaconibus, Aurelius episcopus dixit: Quoniam Ecclesiæ sanctæ vnus est corpus, omniumque membrorum caput est vnus, factus est, volente Domino, ac nostra infirmitate iuvante, ut ad hanc Ecclesiā conveniremus, dilectionis & fraternitatis gratia invitati. Vnde quæso charitatē vestrā, quia ita credendum est quod noster accessus ad vos, nec superfluus, nec insuavis est cunctis, ideoque pariter quædam de causis fidei, vnde nunc questio Pelagianorum imminet, in hoc cetero sanctissimo primitus tractetur, deinde subsequatur & aliqua quæ disciplinæ Ecclesiasticæ necessaria existunt.

Can. 1. Contra Pelagianos, qui dicunt etiam sine peccato mori potuisse Adam.

Placuit ergo omnibus Episcopis qui fuerunt in hac sancta synodo, constituere hæc, quæ in præsentī concilio definita sunt. Ut quicumque dicit Adā primum hominem mortalem factū, ita ut siue peccaret, siue non peccaret, moreretur in corpore, hoc est de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit.

Ca. 2. Quod omnes in peccatorum remissione veraciter baptizentur.

Item placuit, ut quicumque parvulos recentes ab utrisque matribus baptizandos negat, aut dicit in remissionem quiddam peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adā trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro expiatur, vñ sic consequens ut in eis forma baptismaris in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit: quoniam non aliter intelligendum est quod ait Apostolus: Per vnū hominē peccatum intrauit in mundū, & per peccatū mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo oēs peccaverunt: nisi quæadmodum Ecclesiā Catholica ubique diffusa semper intellexit: Propter hæc enim regulā fidei etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semet ipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundeantur, quod generatione traxerunt.

Can. 2.

Huic concilio interfuit Anselmus Romanus contra Pelagianos.

De concilio 4. Placuit.

Rom. 5.

S V M M A.

Ca. 3. Quod gratia Dei non solum peccata dimittit, sed etiam adiuvat ne committantur.

De con. d. 4.
Placuit ut.

Item placuit ut quicumque dixerit gratiam Dei, in qua iustificamur per Iesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quae iam commissa sunt, non etiam ad adiutorium, ut non committantur, anathema sit.

Ca. 4. Quod per gratiam Dei sciamus quid fecere debeamus, & diligere ut faciamus.

De con. d. 4.
Quisquis dixerit.

Item quisquis dixerit eandem gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, propter hoc tamen nos adiuvante ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis prestat, ut quod faciendum cognoverimus, et facere diligamus atque valeamus, anathema sit. Cum enim dicat Apostolus: Scientia inflat, charitas vero edificat: valde impii est, ut credamus ad eam, quae inflat nos habere gratiam Christi, ad eam quae edificat, non habere, cum sit verum quae donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus: ut edificare charitate, scientia non possit inflare. Sicut autem de eo scriptum est: Qui docet hominem scientiam, ita etiam scriptum est: Charitas ex Deo est.

Psal. 63.
Ioan. 4.

Ca. 5. Quod gratia Dei praestet ut lex impleretur, non (sicut ait Pelagius) facile, quasi sine gratia Dei difficilius possit impleri.

De con. d. 5.
Placuit ut.

Item placuit ut quicumque dixerit, ideo nobis gratiam iustificationis dari, ut quod facere per liberum iubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tantum & si gratia non daretur, non quidem facile, sed non possumus et sine illa implere divina mandata, anathema sit. De fructibus mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: Sine me difficilius potestis facere, sed ait: Sine me nihil potestis facere.

Ioan. 15.

Ca. 6. Quod iuxta sententiam Ioannis Evangelista, nemini sit qui esse possit sine peccato.

1. Ioan. 1.

Item placuit quod ait sanctus Ioannes Apostolus: Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Quisquis sic accipiendum putaverit, ut dicat propter humanitatem non oportere dici nos non habere peccatum, non quia veritas

MILEVIT. CON.

28

ritas est, anathema sit. Sequitur enim: Apostolus & adiungit: Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est & Ibidem. iustus, qui remittit nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate. Vbi satis apparet hoc non tamen humiliter, sed etiam veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere: Si dixerimus, quia non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitas in nobis non est. Sed cum ait: Nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est, satis ostendit, quia se dixerit non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum.

Ca. 7. Quod vnicuique etiam iusto dicere oporteat, Dimitte nobis debita nostra.

Mat. 6.

Item placuit ut quicumque dixerit in oratione Domini ideo dicere sanctos, Dimitte nobis debita nostra, ut non pro seipsis hoc dicat, quia non est eis iam necessaria ista petitio, sed pro aliis, qui sunt in suo populo peccatores, & ideo non dicere vnicuique sanctorum, Dimitte mihi debita mea, sed dimitte nobis debita nostra, ut hoc pro aliis potius quam pro seipsum petere intelligat, anathema sit. Sanctus enim & iustus erat Apostolus Iacobus, cum dicebat: In multis in ostendimus ois. Nam quare ad hoc est, ois, nisi ut ista in se contineret & Psalmi, ubi legitur: Non intres in iudicium cum seculo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo ois vivens? Et in oratione sapientissimi Salomonis: Non est homo qui non peccet. Et in libro Iob. In manu ois hostis signatus, ut sciat ois homo infirmitatem suam. Unde et Daniel sanctus & iustus, cum in oratione pluraliter diceret: Peccavimus, iniquitatem fecimus, &c. quae ibi veraciter & humiliter & secretum ne putaretur, quemadmodum quiddam sentiunt, hoc non de suis, sed de populi sui potius dixisse peccatis, postea dixit: Cum oraret & confiteretur peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo nostro, noluit dicere peccata nostra, sed populi sui dixit, & sua, quia futuros istos, qui tam male intelligunt, antiquam Prophetam praevidebat.

Iacob. 3.

Psal. 142.

Eccles. 7.
Iob. 37.

Daniel. 9.

Ibidem.

Ca. 8. Quod a sanctis veraciter dicatur: Dimitte nobis debita nostra.

Ibidem.

Item placuit, ut quicumque verba ipsa Domine orationis, ubi dicimus, Dimitte nobis debita nostra, ita voluit a sanctis dici, ut humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit. Quis enim fecit orantes, & non hominibus,

S V M M A

hominibus, sed ipsi domino mentientē, qui labiis sibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ sibi dimittantur, debita nō habere. Hucusque de fide contra Pelagianos nunc regulæ tractentur Ecclesiasticæ.

Ca. 1. Quod ad communes causas Ecclesia generale concilium congregari oporteat, in priuatis vero causis speciale vniuscuiusque provincia.

Regula Ecclesiastica.

Placuit ut non sit ultra saugandis fratribus annuus saria necessitas, sed quoties exegerit causa communis, id est totius Aphricæ, vndeunque ad hanc sedē pro concilio datæ literæ fuerint, cōgregandam esse synodū in ea provincia vbi oportunitas persuaferit. Causæ autē quæ cōmunes non sunt, in suis provinciis iudicentur.

Ca. 10. Vt Epistolæ ad concilium euocandum, Metropolitanus subscribat & dirigat.

Placuit etiā pati, ut omniū Episcoporū epistolis omnibus de concilio dandi, sanctitas tua sola subscribat.

Ca. 11. Vt de hæreticis & infidelibus quicquid in concilio constituitur, à Principe impetretur.

Placuit & illud aduersus heticos, vel paganos, vel corū suppositiones, ut legati missi de hoc glorioso concilio, quicquid vtile pūderit à gloriosissimis Principib. impetretur.

Ca. 12. Vt preces & orationes, compositæ, nisi probata fuerint in concilio, non dicantur.

Placuit & illud, ut preces vel orationes, seu missæ quæ probatæ fuerint in Concilio, siue præstationes siue cōmendationes, seu manus impositiones, ab oībus celebrentur. Nec aliter omnino dicantur in Ecclesia, nisi quæ à prudentioribus tractatæ vel comprobatæ in synodo fuerint, ne forte aliquid cōtra fidē, vel per ignorantiam, vel per minus studium sit compositum.

Ca. 13. Vt posteriores anteriores Epis non præferantur.

Palentinus Epus dixit: Si permittit bonū patiensque sit, psequar ea quæ necessaria sunt ecclesiasticæ disciplinæ. Sicimus, n. sic inuolare pūlisse ecclesiasticā disciplinā, ita ut nullus fratrum priorib. suis se aliquā auderet antepone, sed officij legitimis id semp exhiberetur. Hūc ordinē iubeat sanctitas vestra melius vespiciis interloquionibus roborare. Aurelius, Epus dixit: Non

MILEVIT. CON.

Non decuerat quidem, ut hæc repeteremus, nisi forte existerent inconsideratæ mentes quorundam, quæ ad hæc statuenda nostros acuerent sensus. Sed & cōmunis hæc esula est quam insinuant frater & Corrisepus noster, ut vniuscuiusque nostrum ordinē sibi decreuerant, nec eis inconsultis, aliquid agere præsumant, Quæ de re oportet eos, qui putauerint spretis maioribus aliquid præsumendum competenter esse ab omni concilio coercendos. Vniuersi episcopi dixerunt: Hic ordo & à patribus & à maioribus est seruatus, & à nobis Deo propitio seruabitur, salvo, etiam iure primatus Numidiæ & Mauritanie.

Ca. 14. Vt Episcopi pro tempore consecrationis suas literas ab ordinatoribus habeant.

Deinde placuit ut quicumque deinceps ab episcopis ordinantur, litteras accipiant ab ordinatoribus suis, manentibus subscriptas, continentibus consule & diem, ut nulla altercatio de posterioribus vel anterioribus oriatur.

Ca. 15. Vbi primum quis legerit, ibi permaneat clericus.

Item placuit ut quicumque in Ecclesia vel semel legerit, ab alia ecclesia ad clericatum non teneatur.

Ca. 16. Vt pro causis Ecclesiarum exequutores vel aduocati à Principe postulentur.

Placuit præterea, ut exequutoribus in omnibus iustis desideriis impartiantur. Placuit etiā ut petatur à gloriosissimis Imperatoribus, ut iubeant iudicibus dare peritos sibi defensores scholasticos, qui in actu sint vel in officio defensionum, causarū ecclesiasticarū, more Sacerdotū, ut provinciarū idem ipsi, qui defensionē ecclesiarum susceperint, habeant facultatē pro negotiis ecclesiarum (quoties necessitas flagitauerit) vel ad obsequendum callide delipientibus vel obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi iudicum secretaria.

Ca. 17. Vt neq; dimissus, neq; dimissa alteri coniungatur.

Placuit ut & evangelicam & Apostolicā disciplinā, neque dimissus ab vxore, neque dimissa à marito, alteri coniungantur, sed ita maneat, aut sibi met reconcilietur. Quod si contempnerint, ad penitentiam redigantur. In qua causa legē Imperialem petendam promulgari.

D. 72. placuit ut.

38 qua. 7. Placuit ut. 1. Cor. 7.

Ca. 18. De his qui in sua provincia non communicant, ut alibi non communicent.

Placuit, ut quicumque non communicat in prouincia propria, & in aliis prouinciis vel transmarinis partibus ad communicandum obrepserit, iacturam communionis vel clericatus excipiat.

Ca. 19. De clericis, qui apud Principem seculare iudicium aut synodale impleuerint.

11. q. 1. Placuit, ut quicumque

ab Imperatore cognitione iudicii publicorum petierit, honore proprio priuet: si aut Episcopale iudicium ab Imperatore postulauerit, nihil ei oblit.

Ca. 20. Ut sine formatis nemo ad comitatum proficiscatur, & qualiter formata fiant.

Placuit ut quicumque clericus pro necessitate suam alicubi ad comitatum ire uoluerit, formatam ab episcopo suo accipiat. Quod si sine formata uoluerit pergere, a communionem remoueat. Quod si alicubi ei repentina necessitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud episcopum loci eius ipsam necessitatem, & de hoc scripta eiusdem episcopi deferat: formatam autem, quae a primatibus, vel a quibuscunque episcopis clericis propriis datur, habeant diem Paschae. Quod si adhuc eiusdem anni Paschae dies incerta est, ille praecedens adiungatur, quomodo solet post consilium in publicis gestis ascribi.

Ca. 21. De Episcopis qui quod repetere poterant, praetermissa synodo, inuaserunt.

17. q. 6. Placuit ut.

Item placuit ut quicumque episcopus quascunque ecclesias vel plebes, quas ad suam cathedram estimant pertinere, non ita reperierint, ut causas suas episcopis iudicantibus agant, sed alio retinente irruerint, siue uolentibus siue nolentibus plebibus causas suas detrimentum pariantur. Et quicumque iam hoc fecerint, si nondum est inter episcopos finita contentio, sed adhuc inde contendunt, ille de sedate quem eduxerit praetermissis iudiciis ecclesiasticis irruat. Nec sibi quisque blandiatur, si a primatu, ut recinet, literas impetrarit, sed siue habeat literas, siue non habeat, appareat pacifice tenuisse ecclesiam ad se pertinetem. Si autem illi aliquam questionem retulerit, per episcopos iudices causa finiatur, siue quos eis primates dederint, siue

siue quos ipsi uicinos ex consilio primatis delegerint.

Ca. 22. De clericis, qui de iudicio Episcopum suorum coquerunt. 1. q. 6. Placuit. Item placuit ut presbyteri, diaconi & ceteri inferiores clerici in causis, quas habuerint, si de iudiciis Episcoporum suorum quesi fuerint, uicini Episcopi eos audiant, & inter eos quicquid est, finiant adhibiti ab eis ex consensu episcoporum suorum. Quod si & ab eis prononcium putauerint, non prouocent nisi ad Africana concilia, vel ad primates prouinciarum suarum. Ad transmarina autem qui putauerint appellandum, a nullo intra Africam in communionem suscipiatur.

Ca. 23. De his qui apud haereticos penitentiam acceperunt. Placuit ut quicumque conuersus ab haereticis, dixerit se apud eos penitentiam accipere, unusquisque Catholicus Episcopus requirat, ubi & ob quam causam apud eosdem haereticos penitentiam suscepit: ut cum documentis ecclesiae hoc ipsum approbauerit, sibi pro qualitate peccati, sicut eidem episcopo Catholico visum fuerit, tempus penitentiae vel reconciliationis decernat.

Ca. 24. De Episcopis negligentibus aduersus haereticos. Item placuit ut quicumque negligunt loca ad suam cathedram pertinentia in Catholica unitatem lucrari, conueniantur a diligentibus uicinis Episcopis, ut id agere non moreretur, quod si intra sex menses a die constitutionis hoc non fecerint, qui potuerit ea lucrari, ad ipsum pertineant, ita sane ut si ille ad quem pertinentisse uidebatur, probare potuerit magis illius electam negligentiam ab haereticis, ut impune ibi sint, & suam diligentiam fuisse persequam, ut eo modo eius cura solertior uiraretur, cum hoc iudices episcopi cognouerint, suae cathedrae loca restituant. Sane si episcopi inter quos causa versatur, diuersarum sunt prouinciarum, ille Primas det iudices, in cuius prouincia est locus, de quo contenditur. Si autem ex eorum placito uicinos iudices elegerint, aut duo eligantur aut tres. Quod si tres elegerint, a iudicibus autem quos communis consensus elegerit, non liceat prouocari. Et quisquis probatus fuerit prouocatus sedis Episcopo fuerit probatum, det literas, ut nullus ei communicet episcoporum donec obtemperet.

1. q. 3. Placuit ut.

2. q. 6. A iudicibus.

2. q. 6. Quisquis.

S V M M A

Ca. 25. Unde supra.

Si in matricibus cathedris episcopus negligens fuerit aduersus hereticos, conueniatur à vicinis epis diligentibus, & ei sua negligentia demonstratur, vt se excusare non possit. Quod si ex die quo conuenitur, intra sex menses, si in eius prouincia executio fuerit, nō eos ad vnitatem Catholicam conuertendos curauerit, non ei edicetur donec impleat. Si autem executor ad loca non venerit, non ascribatur epō. Si autem probatum fuerit cum de communione illorum fuisse mentitum, dicendo eos communicasse, quos eo sciente non communicasse consiliterit, etiam episcopatum amittat.

Ca. 26. De virginibus qua intra viginquinque annos necessitate cogente velantur.

Item placuit, vt quicūq; episcoporum necessitate periclitantis pudicitie virginis, cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si aliquo etiam mortis scrupulo periculoso compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velauerit virginem, seu velauit intra viginquinque annos ætatis, non ei obicit concilium quod de isto annorū numero constitutum est.

Ca. 27. De episcopis, qui post acta Carthaginen. synodi reuerſi sunt ad reliqua peragenda.

Item placuit, ne diutius vniuersi episcopi, qui ad concilium congregati sunt, tenerentur, ab vniuerso concilio ternos iudices de singulis prouincijs eligi. Et electi sunt de prouincia Carthaginenſi, Vincentius Fortunatianus & Clarus. De prouincia Nimidie Alpius Augustinus & Restitutus. De prouincia Byzacena, cum sancto sene Donatiano primatate Cresconius, Iocundus & Emilianus. De Mauritania Sitifensis, Severianus, Asiaticus & Donatus. De prouincia Tripolitana Plautius, qui (ex more) legatus vnus est missus, qui omnes cum sancto sene Aurelio vniuersa cognoscant. A quo petijt vniuersum Concilium, vt cunctis siue gestis, quæ confecta iam sunt, siue epistolis ipse subscribat. Et subscripserunt Aurelius episcopus Carthag. nensis huic decreto consensu, & perlecto subscripsi. Donatianus Telepiensis primæ sedis subscripsi.

Augu-

M I L E V I T. C O N. 91

Augustinus Hippo. Regienſis subscripsi. Similiter & omnes episcopi subscripserunt.

Finit concilium Milenitanum.

Decreta Zoſimi Papa.

Zoſimus Papa natione Græcus, ſedit annum. i. mēſ. 2. diē. i. i. ſub Honorio & Theodoſio iuniore. Hic Paſchale ecerum ſacranie. Seruis ſacerdotio, ſacerdotibus vero tabernis interdixit. Ex eius decretis hoc extat ex Gratiano deſumptum.

Contra ſtatuta Patrum condere aliquid vel mutare, nec huius quidem ſedis poteſt auctoritas: apud nos. n. inconſiſtis radicibus viuit antiquitas, cui decreta patrum ſanxere reuerentiam.

Extant etiam eiſdem duæ decretales Epistolæ, altera ad Iſychium Salonitanum episcopum, altera ad cle- ruz. Rauennatum.

Decreta Bonifacij Papa.

Bonifacius primus, Romanus, ſedit annos tres, men- ſes 8. Hic, Eulatio ſchiſmatico ſuperato, ſtatuit ne mu- lier ſæra ætiogeret, nec incenſum adoleret. Prohi- buitque ne obnoxius, aut errans, aut annis 30. minor ad ſacerdotium admitteretur. Huius Pontificatum inſignem reddidit diuus Hieronymus preſbyter, Mo- ritur in Bethleem ætatis ſuæ anno 19. Quantum hic vita & doctrina iuuerit eccleſiam Dei, alijs indican- dum relinquo. Si quidem clarauit miraculis, & eius ſcripta omnibus ſunt in pretio. Decretum eiſdem Bo- niſacij de ætate preſbyterorum, ne ante 30. annos or- dinentur, prætermiſimus, quia hoc idem exaratum eſt in ſtatutis Fabiani.

Concilium Carthaginenſe ſextum, ab Episco- pis 217. celebratum.

IN hoc Concilio quæ ſtatuta ſunt, breuſ declaratur an- nexus. Primum, interſuit Legatio eccleſiæ Romanæ Fausti- nus episcopus, Philipus & Afellus preſbyteri. Deinde actum eſt, vt ab Episcopis Orientalibus pere- retur Nicænum concilium. Vbi in præſentia omnium, exemplaria Nicæni ſynodi (ſicut à Patribus conſtitu- ta fuere) in medium prolata ſunt. Poſtremo recita-

N 3 13

Concilium Carth. 6.

Subſcriptio.

Concilium
Carth. 7.

Calesti.
Pont. 43.
Sub hoc Pont.
moritur B. Au-
gustinus.
Et Nestorius
in Mariâ ma-
trim Dei blas-
phemauit.

SUMMA CARTHAG.

ta fuit professio fidei Nicæni concilij, quam superius
post canones suo loco inseruimus.

Finit Concilium Carthaginense sextū provinciale.
Concilium Carthaginense septimum sub co-
dem Bonifacio primo per 38. Episcopos celebra-
tum est, nihil habens quod ad nostra hæc tempo-
rapertineat. In hac synodo fuerunt recitati ca-
nones conciliorum diuersorum vniuersæ Provin-
ciæ Africæ, numero 105. Quos non recense-
mus, quia quæ ibi decreta sunt, superioribus præ-
bantur incerta.

Hoc loco adiecta sunt etiā capita Nicæni concilij
& Græco in Latinū cōuersa, missa ab episcopis Orien-
talibus ad conciliū Africanum, sicut in concilio Car-
thaginen. 6. latius explicatur in volumine cōciliorum.

Decreta Calestini primi papa.

Calestinus primus, Comanus, sedit annos 8. men-
ses 10 dies 17. Hic Psalmos Antiphonis interstinxit. Is-
troitus, Gradus, Tractus, Offertoria, Commemoratione-
nes, & Orationes inseruit Missæ. Clericos canonicarum
institutionum doctos esse voluit. Scotos atque Bri-
tannos in viam Christi reduxit.

Extat epistola eius ad episcopos Gallie, in qua dam-
nat errores Pelagij, quos iam damnaret Innocentius
primus in Episto. ad Carthaginense concilium, cuius
initium est: Inquirendo de his rebus quas omni, &c.
Quos etiam damnauit concilium Mileuitanum. Ideo
superuacaneū duximus hic omnia illa transcribere per
capita, nisi titulis duntaxat in hac serie expressis.

Primum notat, quod nisi gratia Dei iuuemur, in-
sidias diaboli euitare non possumus.

Secundo, Quod Adam omnes homines leserit, nec
quempiam per liberum arbitrium posse cōsurgere, nisi
eum gratia Dei crexerit.

Tertio, quod nemo sit bonus suis viribus, nisi parti-
cipatione eius, qui solus est bonus.

Quarto, q per Christū libero bene utamur arbitrio.

Quinto, q omnia sanctorū merita dona sint. Deo

Sexto,

CONCIL. VII.

91

Sexto, quod omnis sancta cogitatio, & motus pie
voluntatis ex Deo sunt.

Septimo, quod gratia Dei non solum peccata dimit-
tat, sed etiam adiuuet ne committantur, & præstet, vt
lex impleatur, non sicut Pelagius ait facillè, quasi sine
gratia Dei difficilior possit impleri.

Octauo, quod præter statuta sedis Apostolicæ omnes
orationes Ecclesiæ gratiâ Christi resonant, qua genus hu-
manū reparatur, & ab æterna damnatione reducitur.

Nono, quod gratiam Dei etiam baptizandorum te-
statut instituta purgatio, cum exorcismis & insuffla-
tionibus spiritus ab eis appelluntur immundi.

Extat altera epist. eiu. idē Celestini ad eisdē epōs Gal-
liæ, quos corrigit in nonnullis superstitionib. vt sequit.

Ca. 1. Quod non debeant sacerdotes amitti pallijs
in Ecclesia ministrare.

Didicimus quosdā Dñi sacerdotes supersticioso po-
tius cultui inferuire quā mentis vel fidei puritati, qui
amitti pallio & lumbos præcinchi credūt se sanctæ scri-
pturæ fidem non per spūm, sed per literam cōplexuros.
Nā si ad hoc ista præcepta sunt, vt taliter seruentur,
cur non sunt pariter, quæ sequuntur, vt lucernæ ardē-
tes in manib. vnā cum baculo teneantur? Hænt aut suū
ista mysteriū, & intelligentib. ita clara sunt, vt ea magis
qua decet significatione, seruentur. Nā in lumborum
præcinctione castitas, in baculo regimen pastorale, in
lucernis ardentibus boni fulgor operis indicatur, de
quo dicit: Sic luceant opera vestra. Discernendū plebe
vel cæteris sumus doctrinæ, nō vestis, conuersatione, nō
habitu, mentis puritate, nō cultu. Nā si studere incipia-
mus nouitati, traditum nobis à Patribus ordinē calca-
bimus, vt locū superuacuis superstitionib. faciamus.
Rudes ergo fidelium mentes ad talia non debemus indu-
cere. Docēdi. n. potius sunt, q illudendi. Nec imponēdū
est eorū oculis, sed mentibus infundēda præcepta sunt.

Ca. 2. Quod nulli sit vltima penitentia neganda.

Agnouimus penitentiam morientibus denegari, nec
illorum desiderijs annui, qui obliui sui tpe hoc animæ
sux cupiunt remedio subueniri. Horremur, fateor: tātē
impietatis aliquem reperiri, vt de Dei pietate desperet

N 4 quā

SVMMA CARTHAG.

quasi nō possit ad se quous tpe cōverti: succurrere
& periclitantē sub onere peccatorū hominē redimere,
quo se ille expediri desiderat & liberari. Quid hoc (io-
go) aliud est, q̄ morietē mortē addere, eiusq; animā suā
crudelitate ne absolui possit, occidere. Cum Deus ad
subueniendū sit paratissimus, & inuitas ad penitentia,
sic p̄mittat peccatori inquit: Quacūq; die conuer-
sus fuerit, peccata eius nō imputabunt ei. Et iterū: No-
lo mortē peccatoris, sed tū vt cōuertatur & viuat. Sa-
lutē ergo homini adimit quisq; mortis tpe peniten-
tiā denegauerit. Et desperat de clemētia Dei, qui eū
ad subueniendū morietē sufficere vel in momēto posse
nō credit. Perdidisset latro in cruce p̄missū ad Christi
dexterā pendens, si illū vnus horū penitentia nō iuu-
isset. Verā ergo ad Deū cōuersio in vltimis positōrum,
mente potius est estimandā, q̄ tēpore. Propheta hoc ta-
liter asserente. Cūm cōuersus ingemueris, tū saluus
eris. Quū ergo Dñs sit cordis inspector, quous tpe
non est deneganda penitentia postulanti, quū ille
se obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari.

*Canones ducentorū sanctorum & beatorum
Patrum, qui in Epheso conuenerunt sub Theo-
dosio Imperat. & Celestino Papa, Luciano Man-
uano Monacho Casinen. interprete.*

De hac synodo habes supra.

*Ca. 1. Vt qui cum Celestio aut complicitibus
sentiunt, deponantur.*

Quoniam aut oportebat & absentes à sancta seno-
do, morantesq; in urbibus & prouinciis ob aliq̄
impedimentū, siue Ecclesiasticū siue corporeū
nō ignorare, quē de ipsis sunt cōstituta, significari
sanctiati vestre ac dilectioni, vt si quidā Metropolitā
prouincię derelicta sancta & ecumenica synodo, aut
accessit ad illorū defectionis cōsensus, aut accedat
posterū, siue cū Celestio & his qui sentiunt, ipse nihil am-
plius poterit agere àuersus, prouincię epōs, vt qui iam
inle à synodo totius Ecclesię cōionis experti su-
nt, & propterea inutilis, sed & ipsis episcopis illius prou-
incię

CONCILII VII.

93

vincie circūque vicinis Metropolitā recta sententi-
bus subiacebit, vt cōino deiectus sit à sede episcopatus.

A synodo Ephesina recesserunt quidam numero cir-
citer 30. qui deprehensi sunt Nestorij atque Celestij
sentia tenere. Egerunt autem nolentes vnā cum Patri-
bus Nestorium condemnare, quos sancta synodus cō-
Ecclesiastica cōione priuauit, & Sacerdotij omne mu-
nus ademit. Hic est leopoldus huius canonis.

Ca. 2. Qui deficientibus à synodo adhaerent,

Sacerdotio priuantur.

Si qui autem prouinciales epī à sancta synodo defe-
cerunt, vel deficientibus adhaeruerunt aut adhaerere cen-
tuerunt, vel etiam postquam subscripserunt Nestorij de-
positioni, rursus ad defectionis cōsensus nihilominus
recurrerunt: istos placuit sanctae synodo penitus
alienos esse à sacerdotio à graduque cecidisse.

Ca. 3. Restitui nō qui à Nestorio sunt sacerdotio prohibiti.

Si qui verò clerici in singulis urbibus aut regionibus à Nestorio & conspirantibus sacerdotio prohibiti ligi pagos aut
sunt, quod rectē sentierit, autum prauitū horū quoq; rēcos.
proprium gradum accipere. In summa autem clericos
orthodoxa & ecumenica synodo consentientes, inbe-
mus eis, qui defecerunt aut defecturi sunt, episcopis
nullo pacto aut ratione subiectos esse debere.

Ca. 4. Qui cum Nestorio aut Celestio sentiunt,

deponantur à synodo.

Si q̄ aut clericorū defecerint, & aut fuerint vel pri-
uatim vel publice, quē sunt Nestorij aut Celestij sape-
re, sanctū est à sancta synodo istos quoq; depositos esse.

Ca. 5. Quos sancta synodus commendauit,
restituere non debere.

Quicūq; aut ob turpia gesta sunt à sancta synodo
condemnati, vel à proprijs eorum epīs, quibus prae-
ter Canones Nestorij, q̄ nullum rerum delictum habebat,
& qui cum illo eadem sentiunt, restituere cōati
sunt gradum vel cōionem, aut conarentur, istos cen-
suimus inuites esse, & manere nihilominus depositos.

Ca. 6. Contra turbatores gestorum in synodo.

Sist autē & si qui velint ea, quae de singulis per san-
ctam synodum gesta sunt Ephesinā, quocūq; modo
mouere

SIV NIMIA
mouere sancta synodus ipsi decreuit, si quidē epi aut clerici fuerint, eos oīes à proprio cadere gradu. Sin vero laici, aut alij, sine communione permaneant.

Collocutio eiusdē sanctae synodi edita postquā lecta fuit expositio sanctorū aut beatorū Patrū trecentorū decē & octo apud Nicēam, & impiū symbolū à Theodoro Mopsuestienēsi confectum, & à Carissio Presbytero Philadelphiae porrectum sanctae synodo Ephesinae.

Ca. 7.

His igitur lectis, decreuit sancta haec synodus alterā fidem nemini licere proferre aut scribere, aut cōponere, praeter eam, quae definita fuit à sanctis Patribus apud Nicēam urbem in Spiritu sancto congregatis.

Eos autē qui fuerint ausi aliā fidē cōponere siue potestere, aut proferre, his qui volunt ad cognitionē veritatis conuerri, vel ex Gentibus, vel ex Iudeis, vel et ex qualibet haeresi, istos si quidem epi fuerint, aut clerici, alios esse episcopos quidē ab episcopatu, clericos autem à clericatu. Si verō laici fuerint, anathematizari: Pari modo si deprehensi fuerint aliqui siue epi, siue clerici, siue laici sentientes, aut docentes ea quae continentur in expositione per Carissū allata Presbyterū de incarnatione vnigeniti filij Dei, seu scelerata atque peruersa Nestorij dogmata, quae & subiecta sunt, subiaceant sanctae huius & ecumenicae synodi. Vnde liquet epū quidem alienum ab episcopatu, atque depositum esse, clericumque si se cecidisse à clero, & si laicus fuerit, anathemati subiaccere, quemadmodum dictum est.

Edictum eiusdē sanctae synodi ex aduentu Cypriorum Episcoporum constitutum atque vulgatum. Ca. 8.

Re nouā, ac praeter Ecclesiasticas leges & canones sanctorū Apostolorū, quae & libertatē oīum tūgit, Deo dilectus coepl Regynus annuntiavit, vnā cum Deo dilectis epis Prouincijs, Cypri, Zenono, & Euagrio. Nempē epū Antiochanū in Cyprio facere ordinationes, quēadmodū p libellos & proprias voces fidē fecere religiosissimi viri, q ad sanctā synodū huc accesserunt, habebant ius suū intactū & inuolatū, q sanctis Cypriorū Ecclesijs praesunt sū canones sanctorū Patrū, & antiquā consuetudinē per suplos religiosissimorū epōrū facien-

In sexta synodo gene. Ca. 39. confirmat hunc octauum canonē ut Cypri. Ecclesia sit principalis et pena.

CAN. DVCENT. PATRVM. 34

facientes ordinationes. Idem autē & in alijs diocesisbus, oībusq; vbiq; prouincijs erit seruandū, vt nullus videat Deo dilectorum epōrum alienā inuadat prouinciam, quē nō prius atq; ab initio sub illius, seu antecessorum fuerit potestate. Sed & si quis occupauerit, vel vi sibi subegerit, idem ipse restituat, ne Patrū statuta frāgatur, nēve sub specie sacrae functionis potentiae tumor irrepāt, siq; cogitātes q paulatim libertatē perdamus, quā Iesus Chrs Dñs noster redemptor hominū olum proprio sanguine nobis quāsiuit & cōdonauit.

Placuit igitur sanctae & ecumenicae synodo, vt singulis prouincijs pura & inuolata, quae iā inde ab initio habēt, sua iura seruent, vt vnusquisq; Metropolitā sū praeclū & solitū morē rerū faciendarū equaliter facultatē obtineat, propriūq; ius firmū possideat. Quā si q superbia cōtumacia definitis obuiam iterit, hunc abrogatū itē placuit toti sanctae & ecumenicae synodo.

Finitum Canones synodi Ephesinae generalis.

Concilium Ephesinum vnum ex quatuor principalibus, sub Caesestino primo Papa.

Habitu est aduersus Nestorū Constantinopolitanū episcopum, qui purum hominem ex sancta virgine Maria natum asseruit, vt aliam personam carnis aliam faceret deitatis, nec vnū Christū in verbo Dei & carne sentiret, sed separatim atque seiuictim alterum filium Dei, alterum hominis predicaret. Conuenit autē haec synodus sub Theodosio iuniore, Era. 468. Cui synodo vice sancti Caesestini Papae (cuius anno penultimo celebrata est) praesedit beatissimus quondā Cyrillus Alexandriae episcopus, qui enim vniuerso concilio ad eundem Nestorū synodalia decreta transmissit, vt haberetur in epistola concilij Ephesina ad ipsum Nestorū. In qua symbolum concilij Ephesina ad ipsum Concilio apud Nicēam cōgregato traditum est, proxime interpretatur, vt iure optimo possint dici summa quaedam totius doctrinae Christianae.

Sequuntur ea quae à 200. episcopis in synodo Ephesina congregatis cum anathemate definita sunt.

Ca. 1.

Secundum verterum translationem. Concilium Ephesinum contra Nestorium.

Decreta con-
cilio Ephesini
synodi.

Ioan. 1.

S V M M A.

Ca. 1.

Si quis non confiteatur Deum esse veraciter Ema-
nuel, & propterea Dei genitricem sanctam Virgi-
nem, peperit enim secundum carnem, carnem factum
Dei verbum, secundum quod scriptum est, Verbum ca-
ro factum est, anathema sit.

Ca. 2.

Si quis non confiteatur carni esse substantiam unitum Dei pa-
tris verbum, unumque esse Christum esse propria carne, eun-
dem, scilicet Deum simul & hominem, anathema sit.

Ca. 3.

Si quis in vno Christo diuidit substantias post vai-
tatem, sola eas connexionem coniungens, eamque quae se-
cundum carnis dignitatem sit, vel etiam auctoritatem
& potestatem, ac non potius conuentum, qui per unita-
tem factus est naturalem, anathema sit.

Ca. 4.

Si quis in personis duabus vel subsistentiis eas voces
quae in Apostolicis scriptis continentur & Evangelicis
diuidit, vel quae de Christo dicuntur a sanctis vel ab ip-
so, & aliquas quod ex his velut homini, quod propter Dei ver-
bum specialiter intelligat, apertuerit, illas autem tanquam dignas
Deo, soli Dei patris verbo deputauerit, anathema sit.

Ca. 5.

Si quis audeat dicere hominem Christum, Theopho-
ron, id est, Deum ferentem, ac non potius Deum esse ve-
raciter dixerit, tanquam filium per naturam, secundum
quod verbum factum est caro, & communicauit simi-
liter ut nos carni & sanguini, anathema sit.

Ca. 6.

Si quis dicit Deum esse vel Dominum Christi Dei pa-
tris verbum, & non magis eundem ipsum confiteatur
Deum simul & hominem, propterea quod verbum caro
factum est secundum scripturas, anathema sit.

Ioan. 1.

Ca. 7.

Si quis velut hominem Iesum, operante Deo verbo
dicit adiutum, & vnigeniti gloriam tanquam alteri
praeter ipsum existente tribuit, anathema sit.

Ca. 8.

Si quis audeat dicere assumptum hominem coadorandum
Deo

E P H E S I N I C O N. 95

Deo verbo, & cōglorificandū & nūcupandū Deum,
tanquā alterū eum altero (nam con, syllaba superadie-
cta haec cogit intelligi) ac nō potius vna supplicatione
veneratur Enimantel, vnamque ei glorificationē depen-
dit, iuxta quod verbum caro factum est, anathema sit.

Ca. 9.

Si quis vnum Dominum Iesum Christum glorificatum
dicit à Spiritu sancto, tanquam qui aliena virtute per
eum usus fuerit, & ab eo acceperit efficaciam contra im-
mundos spiritus, posse & coram hominibus diuina si-
gna perficere, ac nō potius faceret eius proprium spi-
ritum per quem diuina signa expleuit, anathema sit.

Ca. 10.

Pontificem & Apostolum confessionis nostrae factum esse
Christum, diuina scriptura commemorat. Obtulit enim se
meritum pro nobis in odore suauitatis Deo & Patri. *Heb. 3.*
Si quis ergo Pontificem & Apostolum nostrum dicit factum,
nō ipsum Dei verbum quoniam caro factum est, & homo iuxta
homines, sed velut alterum propter ipsum specialiter hominem
ex muliere aut qui dicit, quod pro se obtulisset semeti-
psam oblationem, & nō potius pro nobis solis (nō enim eguit
oblationem, qui peccatum omnino nesciuit) anathema sit. *Esa. 53.*

Ca. 11.

Si quis non confiteatur carnem Domini viuificatricem esse, &
propriam ipsius verbi Dei patris, sed velut alterius propter
ipsum, cōiuncti eidem dignitatem, aut quasi diuinam huius
habitationem ac nō potius viuificatricem esse, quia facta
est propria verbi cuncta viuificare valens, anathema sit.

Ca. 12.

Si quis non confiteatur Dei verbum passum carnem, &
crucifixum carnem, & mortem carne gustasse, factumque
primogenitum ex mortuis, secundum quod vita est, &
viuificator ut Deus, anathema sit. *1. Cor. 5.*

Ca. 13.

Ait igitur magna & sancta synodus, ipsum qui est
ex Deo Patre naturaliter natus, filium vnigenitum, *Idem habetur
in concilio
Chalced.*
Deum de Deo vero, lumen de lumine, per quem &
cum quo omnia fecerit Pater, hunc descendisse, incar-
natum esse, & hominem factum passum esse, & resur-
rexisse tertia die, ascendisse rursus in caelos. Hæc nos
sequi

*Nota quid sit
hominem fa-
ctum Dei
verbum.*

sequi verba debemus: his nos convenit obtemperare
dogmatibus, considerantes quid sit incarnatum esse, & ho-
minem factum Dei verbum. Non enim dicimus, quod Dei
natura cōversa vel immutata, sancta sit caro, nec quod
in totum hominem, qui est ex anima & corpore, transfor-
mata sit, sed magis quod carnis animata anima rationa-
li sibi copulauerit, verbumque substantialiter ineffabili-
ter & incōprehensibiliter factus sit homo, & nūcupa-
tus sit & filius hominis, nō nuda tantummodo volūta-
te, sed nec assumptione sola personę, sed quod diuersę
quidē naturę in vñ cōuenerint, vnus tñ ex ambabus
Christus, & filius non euacuata vel sublata diuersitate
naturarū per cōiunctionē, sed quia simul nobis effec-
runt, vnū Deum, & Christū, & filiū, id est, diuinitas &
humanitas per arcanā illā, ineffabilemque copulationis
adunationē. Itaque is qui ante secula omnia est natus
ex patre, & ex muliere naturaliter est, pcreatus in tem-
pore. Non quia diuina ipsius natura de sacra Virgine
sumpsit exordium, ne propter seipsam opus habuit se-
cundū nasci post illā natiuitatē quā habebat ex Patre
(est enim ineptū & stultum hoc dicere, quod is qui ante
omnia secula est, & cōsempiternus Patri, secūde gene-
rationis eguerit, vt esse inciperet) sed quia propter no-
stram salutē naturā sibi copulauit humanā, & proce-
dit ex muliere, id circo dicitur esse natus carnaliter. Nec
enim primū natus est homo cōmunis de sancta Virgi-
ne, & tunc demum inhabitauit in eo verbum, sed in ipsa
vulua, vteroque virginali secum carnē cōiunxit, & susti-
nuit generationē carnalē, carnis sue natiuitatē suā fa-
ciens. Sic illū dicimus & passum esse & resurrexisse, nō
quia Deus verbum in sua natura passus sit aut plagas,
aut clauorum transfixiones, aut alia vulnera suscepit,
(Deus namque incorporealis extra passionē est) sed quia
corpus illud quod ipsius propriū factū est, hoc sustinuit,
ideo hęc omnia pro nobis ipse dicit passus. Inerat. n. in
eo corpore quod patiebatur Deus, qui pati nō poterat.
Simili modo & mortē ipsius intelligimus. Immorta-
le enim & incorruptibile est naturaliter, & vita & vi-
tificans Deus verbum, sed quia corpus ipsius propriū,
gratia Dei (iuxta Pauli vocem) pro omnibus morte

Hebr. 2.

tem gustauit, ideo ipse dicitur mortē passus pro no-
bis: non quod ipse mortē esset, expertus quantum ad ipsius
naturā pertinet (infantia enim est hoc vel sentire, vel di-
cere) sed quod (vt diximus) vera caro ipsius mortem gulta
uit. Ita & resurgente carne ipsius rursus resurrectionē
dicimus, nō quia in corruptionē ceciderit (quod absit, sed
quia eius resurrexit corpus. Ita Christū vnū & Dñm
confitemur, non tanquā hominē cū Verbo coadoran-
tes, ne diuisionis quādā species inducatur, sed vnū
tam & eundem adorantes, quia non est alienum à Ver-
bo corpus (num, cum quo ipse etiam assidet Patri. Nec
hoc ita dicimus, quasi duobus filiis assiderēbus, sed vno
cum carne per vnitatem, quia si talem copulationem
factam per substantiam, aut quasi prępassibilem, aut
quasi parum decoram voluerimus accipere, in id inci-
demus, vt duos filios esse dicamus. Necesse est enim di-
scernere & dicere hominem separatim fuisse sola filij
appellatione honoratum, & rursus verbum quod est
ex Deo in homine, in veritate filium Dei. Sed discerne-
re in duos Filios non debemus vnū Dominū Iesum
Christum. Neque enim adiuvat rectam fidei rationem
licet nonnulli copulationem (nescio quam) perhibeant
personarum. Nō enim dicit scriptura verbum Dei per-
sonam sibi hominis assumpsisse, sed carnē factum esse.
Id autē est ostendere. Dei verbum similiter ac nos prin-
cipium habuisse carnis & sanguinis, & corpus nostrū
proprie suum fecisse, & hominē ex muliere processis-
se, non abiecta vel deposita deitate, aut generatione il-
la quam habebat ex patre, sed mansisse etiam in assump-
tione carnis Deum, quod erat. Hoc itaque recta fi-
dei ratio protellatur. In tali sensu sanctos Patres fuisse
comperimus. Ideoque illi non dubitauerunt sanctā
Virginem dicere Theotocē, non quia verbi natura,
deitasque in sancta Virgine sumpsit exordium, sed
quod ex ea natum sit sacrum illud corpus, animatum
anima rationali, cui substantialiter adunatum Dei ver-
bum, carnaliter natum esse dicitur. Hęc igitur pro cha-
ritate in Christo scribo tibi, querens tanquam frater
& contestans coram Deo & electis eius Angelis, vt hęc
nobiscum sentias simul & doceas, vt Ecclesiarum pax
salua

Io. m. 1.

S V M M A

salua seruetur, & concordia, charitatisque vinculum
indissolubile maneat sacerdotibus Dei.

Finis Concilij Ephesini.

Decreta Sixti tertij Papa.

An d. 430. Sixtus tertius, natione Romanus, sedit annis 8. die-
bus 19. Hic post annu vnū & mēses octo accusatur Ro-
maz apud Augustū & plebē, ita vt Augustus & multus
populus ab eius cōione se segregaret. Accusatur autē a
quodā Basilio Sixtus aut volēs se purgare, fecit vt Valen-
tinianus Augustus factā synodū cōgregaret in Basilica
beati Petri Apostoli. Et factō cōuētū cū magna exami-
natione per iudiciū synodici purgatur a 56. Epīs, &
cōdemnatur Bassus a synodo, ita tñ vt vltimo die viati
cū ei nō negaretur pp humanitatem pietatis Ecclesie.
Hoc audiēs Valentinianus Augustus, cū matre sua Pla-
cida furore sancto commota, proseriptione Bassum cō-
demnauerunt, & omnia pradia facultatum eius Eccle-
sie catholicę sociant. Qui Bassus nutu diuino intra
tres menses defunctus moritur. Cuius corpus Sixtus
Episcopus cum linteaminibus & aromaribus mani-
bus suis tractans recondidit & sepeliuit apud beatum
Petrum Apostolum in cubiculo parentum eius.

Ex hac Epistola Sixti tertia ad Episcopos Orientales
elegans & lectiōne digna, gratias referens, quod suis
litteris illam visitauerint in tribulatione & persecutio-
ne sua. In qua hanc tradit regulam, qua persecuti nos
consolari debeamus.

Epistola hac
est parrhetica
et consolatoria.
12. q. 4. Inter
verba

Nota.

2. Cor. 3.

1ab. 36.

Frates, pp insidiantium vituperationes aut accusa-
tiones, vel pp laudantiū opiniones, nec ad dexterā nec
ad sinistrā declinare debemus, sed inter verba laudantiū
sine vituperatiū ad mentē semper recurrendū est. Et
si in ea non inuenitur bonū, qd de nobis dī, magnā tri-
sticiam generare dēt. Et rursus si in ea non inuenitur
malum, qd de nobis homines loquuntur, in magnam
debemus iactitiam proflire. Quid enim si oēs laudent,
& confecti nra nos accusent, aut si oēs accusent, & con-
scientia nos liberos demōstret. Habemus Paulū dicen-
tē: Gloria nostra hæc est testimoniū cōscientiæ nostrę.
Iob quoque dicit: ecce in celis testis meus. Si ergo
est nobis testis in celo, testis in corde, dimittamus
stultos

DEC. SIXTI. PA. 97

stultos fortis loqui quod volūt. Quid enim aliud detra-
hentes faciunt, nisi in puluere sufflant, atque in oculos
suos terrā excitant vt vnde plus detractionis perfiant,
inde magis nihil veritatis videāt. Vocandi tamen sunt
etiā ipsi, tranquille admonendi eisq; satisfieri modis
omnibus debet, scientes quod de ludgis Veritas ait: Ne
forte scandalizemus eos. Si autem satisfieri sibi ex ver-
itate noluerint, habes consolationem quam in Euan-
gelio aspicias, quia cū Domino dictum fuisset: Scis
quod Pharisei audito verbo hoc scandalizati sunt, re-
spondit: Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum.

In capite secundo eiusdem Epistolę Sixtus decreuit,
vt hi qui non sunt bonę conuersationis, & quorū vita
est accusabilis, vel quorum fides, vita & libertas nesci-
tur, non possint Domini sacerdotes accusare, nec viles
personę ad accusationem eorum admittantur.

In tertio agit de peregrinis siue de provincialibus
iudiciis. Et si quis sibi iudicem senserit aduersum, appel-
lationis vtatur remedio.

In quarto, vt qui crimen obiecit, scribat se probatu-
rum, & qui nō probauerit, similem penam sustineat.

In quinto, de Episcopis accusariis. Vbi placuit vt si
Episcopus accusatus appellauerit apostolicę sedem id
statuendum quod eiusdem sedis Pontifex censuerit.

Concilium prouinciale Rhegien. sub Sixto 3.
Papa, ab Episcopis. 13. Era. 472.

Canonēs concilij Rhegien.
1 Vt peruersi ordinatores nullis denuō ordinatio-
nibus intersint.

2 De remotione eius quem ordinare perperam
duo præsumperunt.

3 De hæreticis & schismaticis Episcopis, si ad catho-
licam fidem venerint, quid obseruari debeant.

4 Vt Episcopus benedicat & cōfirmet neophytum.
5 Vt Episcopus, cū sepelierit episcopum, curam
habeat Ecclesię ipsius.

6 Vt absque Metropolitani literis & consensu nul-
lus accedat ad Ecclesiam destitutam episcopo.

Finis concilij Rhegiensis.

O Concilium

Mat. 17.

Mat. 13.

Supra in de-
cretis Pha-
liani.

Ibidem.

Concilium
Rhegien.

ca. 2. Tauri-
naten. concil.

Nicæne con-
cil. ca. 8.

Concilium
Agathen.

Exordium.

Canones con-
sili Agathen.
d 50. contra
maces.

11. q. 3. Epif-
copi si sacer-
dotali.

q. 2. Cle-
ricus vol.

S V M M A.

Concilium Agathense provinciale in ciuitate
Agatha in Gallia habitum, ab Episcopis 35.

Cum in Dei nomine ex permisso regis Alarici in
Agathensem ciuitatem sancta synodus conuenerit,
& in sancti Andreæ basilica conuenerit, ibiq; flexis
genibus in terra, pro regno eius, pro longeuitate popu-
li Dominum deprecemur, ut qui nobis congregatio-
nis permiserat potestatem, regnum eius dominus felici-
tate extenderet, iustitia gubernaret, virtute protegeret,
de disciplina & ordinationibus clericorum * atque
Pontificum * vel de Ecclesiarum utilitatibus tractatu-
ri, in primis id placuit ut canones & statuta Patrum
per ordinem legerentur.

Ca. 1. De contumacibus clericis, & ad officium tardis.

Contumaces vero clerici, prout dignitatis ordo per-
miserit, ab Episcopis corrigantur, & si qui prioris gra-
dus elati superbia communionem fortasse contempse-
rint, aut Ecclesiam frequentare, vel officium suum im-
plere neglexerint, peregrina eis communicatio tribuatur,
ita ut cum eos poenitentia correxerit, rescripti in ma-
tricula gradum suum, dignitatemq; recipiant.

Ca. 2. De Episcopis, qui pro minimis causis ali-
quos excommunicant.

Episcopi vero si sacerdotali moderatione postposita
innocentes, aut minimis causis culpabiles excom-
municare præsumpserint, aut ad gratiam baptismatis
festinantes fortasse recipere noluerint, à vicinis episco-
pis eiusdem provincie literis moneantur. Et si parere
noluerint, communicatio illis usque ad tempus synodi à
reliquis episcopis denegetur, ne forte per excommu-
nicationis peccatum excommunicati longo tempore
morte præueniantur.

Ca. 3. De his qui oblationes Ecclesie defraudant.

Clerici etiam vel seculares, qui oblationes paren-
tum, aut donatas, aut testamento relictas retinere per-
sisterint, aut id quod ipsi donauerint Ecclesiis, vel mo-
nasterijs, crediderint auferendum, sicut sancta syno-
dus constituit, velut necatores pauperum, quousque
reddant, ab Ecclesijs excludantur.

Can. 4.

AGATHEN. CON.

98

Can. 4. Si clericus furtum Ecclesie fecerit.

Si quis clericus furtum Ecclesie fecerit, peregrina ei ibidem
communio tribuatur.

Ca. 5. Si quicquam fuerit Episcopo relictum.

Pontifices, quibus in summo sacerdotio constitutis
ab extraneis aliquid, aut est Ecclesia, aut sequestratum
dimittitur aut donat, quia hoc ille qui donat, pro re-
dempcione a se sue, non pro comodo sacerdotis probatur
offere, non quasi suum proprium, sed quasi dimissum Ecclesie
inter facultates Ecclesie computabunt, quia iustum est, ut si-
cut sacerdos habet quod Ecclesie dimissum est, ita Ec-
clesia habeat quod reliquit sacerdoti. Sanè quicquid per
fideicommissum aut sacerdoti aut Ecclesie fortasse di-
mittitur, cuiusque alij postmodum profuturum, id inter facul-
tates suas Ecclesia computare, aut retinere non poterit.

Ca. 6. De rebus Ecclesie quomodo ab Episcopo habentur.

Casellas vero vel mancipiola Ecclesie episcopi, sicut
prisca sanctorum canonum præcipit auctoritas, vel va-
sa monasterij, quasi commendata fidei propositi, integro
Ecclesie iure possideant, id est, ut epi neque vendere, neque
per quoscunque contractus res unde pauperes viuunt,
alienare presumant. Quod si necessitas compulerit ut pro
Ecclesie necessitate aut utilitate, vel in usufructu vel in
directa venditione aliquid distraharit apud duos vel
tres coprouinciales vel vicinos episcopos, causa, qua necesse
sit videri, primitus comprobetur, ut habita discussione sa-
cerdotali eorum subscriptione quæ facta fuerit veditio,
corroboretur. Aliter facta veditio vel transactio non vale-
bit, sanè si quos de seruis Ecclesie benemeritis sibi epi-
scopus libertate donauerit, collatam à successoribus li-
bertatem custodiri, cum hoc, quod eis manumissor
in libertatem contulerit, quod tamen iubemus viginti
solidorum numerum & modum in terrula vel vineola vel
hospitio tenere. Quod amplius datum fuerit, post ma-
nussionis mortem Ecclesie remouetur. Minutulas vero
res aut Ecclesie minus utiles peregrinis vel clericis sal-
uo iure Ecclesie in usum præstari permittimus.

Ca. 7. De clericis, qui ad seculares iudices confugiunt.

Id etiam placuit, ut si clericus relicto officio suo pro
pter distractionem ad seculares iudices fortasse confugerit,
ut clericus.

O 2 & 15

22. q. 3. Pen-
itentes.

10. q. 2. Casel-
las vel man-
cipiola.

10. q. 2. Ea
epim.

12. q. 2. Si quis
de seruis.

21. q. 1. placuit
ut clericus.

S V M M A

& is ad quem recurrit, solatium ei defensionis impendit, cum eodem de Ecclesie communione pellatur.

Can. 8. Ut in quadragesima non soluantur ieiunium.

De con. d. 3. Placuit ut omnes. Placuit etiam ut omnes Ecclesie filij, exceptis diebus dominicis, in quadragesima, etiam in die subbati facer dotali oratione, & discretionis comunione ieiunent.

Ca. 9. De prädicatione symboli.

De con. d. 4. Symbolum. Symbolum etiam placuit ab omnibus Ecclesiis una die, id est, ante octo dies dominice resurrectionis, publice in Ecclesia competentibus prädicationi.

Ca. 10. De benedictione & unctione altaris.

De con. d. 1. Altaria. Altaria placuit non solum unctione chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacari.

Ca. 11. Qualiter maiores & minores penitentia accipiant.

d. 5. Penitentes. Penitentes tempore, quo penitentiam petunt, impositionem manuum, & cilicium super caput a sacerdote (sicut ubique constitutum est) consequantur. Si autem comas non deposuerint, aut vestimenta non mutauerint, abiciantur. Et nisi dignè penituerint, non recipiantur. Iuuenibus etiam penitentia non facile committenda est propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus in morte positus non est negandum.

Can. 12. Qua ætate diaconi ordinentur.

d. 77. Episcopus benedictionum. Episcopus benedictionem diaconatus minoribus vigintiquinque annorum penitus non committat. Sanè si coniugati iuvenes consenserint ordinari, etiam vxorum voluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo religione promissa, posteaquam pariter conuersi fuerint, ordinentur.

Ca. 13. De sanctimonialibus qua ætate velentur.

20. q. 1. Sanctimoniales. Sanctimoniales quælibet vita earum & mores probati sint, ante annum ætatis sue quadragesimam non velentur.

Ca. 14. Ut solennitates maiores in ciuitatibus celebrantur.

De con. d. 1. Si quis etiam. Si quis etiam extra parochias, in quibus legitimus est, ordinariusque conuentus, oratorium habere voluerit, reliquis festiuitatibus ut ibi Missam audiat, propter fatigationem familie, iusta ordinatione permittimus. Pascha verò, Natali Domini, Epiphania, Ascensione Domini, Pentecoste, & Natali sancti Ioannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festiuitatibus habentur,

AGATHEN. CON.

99

tur, non nisi in ciuitatibus aut in parochijs audiatur. Clerici verò si in his festiuitatibus, quas supra diximus nisi iubente aut permittente episcopo, ibi Missas celebrare voluerint, communione priuentur.

Ca. 15. Ut non liceat presbyterum rem Ecclesia vendere, 12. q. 2. Statuitur.

Statuimus (quod omnes canones iubent) ut ciuitatibus, siue diocesani presbyteri, vel clerici, saluo iure scopi. Ecclesie (sicut permiserint episcopi) teneant, vendere autem, aut donare penitus non præsumant. Quod si fecerint, & facta venditio non valebit, & de facultatibus, si quis habet proprias, indemnem Ecclesiam reddant, & communione priuentur.

Ca. 16. Ut clericus minor seniori proponatur.

Episcoporum et, quorum vita non reprehenditur, d. 74. Episcopos posteriorem priori nullus proponat, nisi forte elatus perum etiam superbia, quod pro necessitate Ecclesie episcopus iussu Gregor. implere cõtemnat. Sanè si officium a rehidiaconus Ioanni Episcopo aut propter simpliciorum naturam implere aut expoposyracusanodire nequiverit, ille loci sui nomẽ teneat, & ordinationem Ecclesie, quem elegerit episcopus præponendum.

Ca. 17. De secularibus, qui vxores suas derelinquant.

Si verò seculares qui coniugale consortium nulla culpa grauiori dimittunt vel et dimiserunt, & nullas eas dissidij probabiliter proponentes, propterea matrimonium sua dimittunt, ut aut illicita aut aliena præsumant, si antequam apud episcopos cõprovinciales dissidij causas dixerint, & priusquam in iudicio damnentur, vxores suas abiecerint, a cõiugatione sanctæ Ecclesie, & populi cõtupro eo quod fidem & coniugia maculât) excludantur.

Ca. 18. Ut monasterium nouum inconsulto Episcopo nullus constituat de monachis.

Monasterium nouum, nisi Episcopo aut permittente, aut probante, nullus incipere aut fundare præsumat. Monachi etiam vagantes ad officium clericatus, nisi eis testimonium Abbas suas dederit, nec in ciuitatibus nec in parochijs ordinentur. Monachum nisi abbas sui permisso aut voluntate ad alterum monasterium commigrantem, nullus abbas suscipere aut retinere præsumat, sed ubicunque fuerit Abbati suo, auctoritate canonum reuocetur.

18. q. 2. De monachis.

20. q. 5. Monachum nisi.

S V M M A

Ca. 19. Ut monasteria puellarum sint procul à monachis.
Monasteria puellarum longius à monasteriis monachorum, aut propter insidias diaboli, aut propter obloquutiones hominum collocentur.

Ca. 20. De libertis, ut in necessitate ab Ecclesia tueantur.
Libertos legitimè à dñis suis factos, Ecclesia (si necessitas exegerit) tueatur, quos si q̄s ante audiētiā aut p̄s dere aut expoliare p̄sumpserit, ab Ecclesia repellatur.

Ca. 21. Ut post Antiphonas orationes dicantur.
Et quia cōuenit ordinē Ecclesiæ ab oīb. equaliter cō-

De con. d. 1. Conuenit.
soditi, statuendū est (sicut ubiq̄ sit) ut post antiphonas orationes ab ep̄is vel presbyteris dicant, & hymni matutini vel vespertini decantentur dieb. oībus, & in con-

clusionē matutinarū vel vespertinarū, & missarū post hymnos capitula de Psalmis dicant, & plebs collecta oratione ad vesp̄a ab ep̄o cū b̄dictione dimittatur.

Ca. 22. De his qui propter odiū ad pacem nō reuertuntur.
Placuit etiam, ut (sicut plerunq̄ sit) quicunq̄ odio,

D. 20. Placuit etiam.
aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacem reuocari diuturna obstinatione nequiverint, à sacerdotibus ciuitatis primitus arguantur. Qui si inimicitias deponere pernitiōsa intentione noluerint, de Ecclesiæ cōmuni iustissima excommunicatione pellantur.

Ca. 23. Quod clericus inconsulto Episcopo apud iudicem
secularem pulsari non debet.

31. q. 1. Clericum nullus.
Clericum nullus p̄sumat apud secularem iudicem Episcopo non permittente pulsare. Sed si pulsatus fuerit, non respondeat vel proponat, nec audeat criminare negotium in iudicio seculare proponere.

Ca. 24. De Episcopis quando heredes non habent.
Episcopus, qui filios aut nepotes non habuerit, aliū,

23. q. 2. Episcopus qui.
quāquam Ecclesiam non relinquit heredem, si quid de Ecclesia non in Ecclesiæ causa aut necessitate p̄sumpserit, quod distaxit aut donauit, irritum habeatur. Qui vero filios habet, de bonis quæ reliquit, ab heredibus eius ind. m. n. tibus eius consulatur.

Ca. 25. De Iudæis qui conuerti cupiunt.
Iudæi, quorum perfidia frequenter ad vomitum re-

De con. d. 4. Iudæi.
dit) si ad legem Catholicam venire voluerint, octo menses inter cathecuminos Ecclesiæ limen introeant,

Et si

AGATHEN. CON.

100

Et si pura fide noscuntur venire, tunc demum baptis-

mati gratiam mercantur. Quod si casu aliquo periculum infirmitatis intra p̄scriptum tēpus incurrerint & desperati fuerint, baptizentur.

Ca. 26. De stipendijs clericorum.
Clerici etiam omnes qui Ecclesiæ fideliter, vigilan-

terq̄; deseruiunt, stipendia sanctis laboribus debita, secundum seruitij sui meritum, per ordinationem canonum à sacerdotibus consequantur.

Ca. 27. De homicidijs & falsis testibus.
Itaque censuimus, homicidas & falsos testes à com-

munionē Ecclesiastica esse submouendos, nisi penitentia satisfactiōe crimina admissa diluerint.

Ca. 28. Ut clerici nuptialia vitent conuiuia.
Presbyteri, Diaconi, subdiaconi, vel deinceps quibus ducendi uxores licentia modo non est, etiam aliarum nuptiarum euitent conuiuia. Nec his c̄tibus misceantur, ubi amatoria cantantur & turpia, aut obsequij motus corporum choreis & saltationibus effertur, ne auditus & obuius factis mysterijs deputati, turpium spectaculorū atq̄; verborū cōtagione polluantur.

Ca. 29. Ne de penitentibus clericus ordinetur.
De penitentib. id placuit obseruare, qđ sancti patres synodali sn̄a censuerunt, ut nullus de his clericus ordinetur, & q̄ iā sunt per ignorantia ordinati, aut sicut bigami, aut interrupti mariti locū teneant. Ministrare diaconis aut cōsecrare altare Presbyter nō p̄sumat.

Ca. 30. Ne presbyter benedictionem populo dare p̄sumat.
Benedictionē sup̄ plebē in Ecclesia fundere, aut penitē in Ecclesia b̄dicere presbytero penitus nō licebit.

Ca. 31. Ut ante missam expletam egredi populus non p̄sumat.
Missas die dominico secularibus totas audire speciali ordine p̄cipimus, ita ut ante benedictionem sacer-

dotis egredi populus non p̄sumat. Quod si fecerint, ab episcopo publicè confundantur.

Ca. 32. De non alienandis ab aliquo rebus Ecclesiæ.
Diaconi vel presbyteri in parochia constituti, de rebus Ecclesiæ sibi creditis nihil audeant cōmutare, vendere vel donare, quia res Ecclesiæ, sacratę Deo esse nos-

cuntur

Et si

1. q. 2. Clerici.

24. d. 1. Itaque.

D. 24. Presbyteri.

26. qu. 6. m. m. strare diaconus.

Ibidem.

De con. d. 1. Missas.

12. quest. 2. Diaconi.

S V M M A

cuntur. Similiter & sacerdotes nihil de rebus Ecclesiæ sibi commissæ/ut superius comprehensum est/ alienare præsumant. Qd si fecerint, committi in concilio, & ab honore depositi, de suo proprio aliud tñ restituat, quā tum vili fuerint præsumpsisse. Sane si qs qualibet conditione de rebus Ecclesiæ aliquid alienare præsumperit, si de suo proprio tantum Ecclesiæ contulerit, quantum visus est absoluisse, tunc deum illud stare licebit.

38.9.2. Si quis
quolibet.

d. 30. Si Episco
pus.

Ca. 33. De clericis capitale crimen incurrentibus.

Si episcopus, aut presbyter, aut diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam falsauerit, aut falsum testimonium dixerit, ab officij honore depositus in monasterium detrudatur, & ibi quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat.

Ca. 34. De testamento Episcopi.

Si episcopus condito testamento aliquid de ecclesiastici iuris proprietate legauerit, alter non valebit, nisi tantundem de iuris proprii facultate suppleverit.

Ca. 35. Ut sacerdotes canibus ad venandum non utantur.

d. 34. Episco
pum, presbyte
rum.

Epum, Presbyterum, aut diaconum. canes ad venandum, aut accipitres, aut hmoi res habere nō liceat. Qd si quis talium personarū in hac volupate sapius detentus fuerit, si eps est, trib. mensibus à cōione suspendatur, presbyter duobus mensibus se abstineat, diaconus verò ab oī officio, vel communione suspendatur.

37.9.4. In ven
ditionibus.

Ca. 36. De venditionib. quas Abbates facere præsumunt. In venditionibus, quas Abbates facere præsumunt, hæc forma seruetur, ut quicquid sine epi licentia venditū fuerit, ad potestatem epi reuocet. Mancipi verò monachis donata, ab abbate non licet manumitti. Initium. n. putamus ut monachis quotidianū rurale opus facientibus, serui eorum libertatis orio poriantur.

Ca. 37. De lapsis qui de catholica fide in hæresim transeunt.

Lapsi: Id est, qui in Catholica fide baptizati sunt, si prauaricatione damnabili post in hæresim trāsierint, grandem redeundi difficultatē sanxit antiquitas. Quibus nos annorum multitudine breuiata, penitentiam biennij cōditione infra scripsit observationis imponimus, ut præscripto biennio tertio sine relaxatione ieiunent,

AGATHEN. CON. 101

ieiunent, & Ecclesiā studeant frequentare. In penitentiu loco standi, & orandi humilitatē ita nouerint obseruandā, ut etiā ipsi quū catechumeni egredi commoventur, abscedant. Hoc si obseruare voluerint, cōstitutō tempore admittendis ad altariū obseruatio relaxetur. Quod si ardua, vel dura fortē putauerint, statuta præteritorum Canonum implere debebunt.

Ca. 38. De laicis, qui in solennitatibus maioribus ad ciuitatem non accurrunt.

Cines, qui superiorum solennitatem, id est, Paschæ ac natalis domini, vel Pentecostes festiuitatibus com episcopis interesse neglexerint, quum in ciuitatibus communionis, vel benedictionis accipiendæ causa posuios se nosse debeant, triennio communione priuentur Ecclesiæ.

Ca. 39. De clericis, qui ab Ecclesia officio diebus solennibus defunt.

Si quis in clero constitutus ab Ecclesia sua diebus solennibus defuerit, id est, Natiuitate domini, Epiphania, Pascha vel Pentecoste, dum potius singularibus lucris studet, quā seruitio Dei parere, conuenit ut triennio à communione suspendatur. Similiter diaconus, vel presbyter, si per tres hebdomadas ab Ecclesia sua defuerit, huic damnationi succumbat.

Ca. 40. De synodo annis singulis congreganda.

Synodum etiam secundum constituta Patrum, annis singulis placuit congregari. Et quia in nomine Domini omnibus salubriter constitutus, synodus cum pace dimittitur, gratia Deo primitus & Domino nostro regi agamus, orantes diuinam clementiam, ut hæc eadem facere & docere per multos annos in honore Domini possimus.

Finit Concilium Agathense.

Concilium Aquileiense sub Damaso primo celebratum tempore quoq; beati Ambrosii Mediolanensis Episcopi contra Palladiū & Secundianū Aquileiense Arriane heresis defensores, quos damnauerunt in prædicto concilio provinciali, disputante Ambrosio

S V M M A.

brofio cum Palladio. Sententia vero damnationis sub hac forma pronuntiata est ab Episcopo Constantio.

Condemnatio. Palladium Arrii discipulum, cuius impietates iam olim damnatae sunt à Patribus nostris in concilio Nicensi, & nunc hodie probatae cum recenserentur à Palladio singulae, quia non confusus est, dum Dei filium à Deo patre esse alienum, cum creaturam cōfiteretur, cum tempore dicit, dominum & Deum verum negat, solum patrem esse sempiternum & immortalem, in sempiternū censio esse damnandū, & ulterius sacerdotem dici non posse, nec inter episcopos deputari.

In hoc cōcilio pro prouincijs Occidentalibus, quia propter prolixitatem itineris episcopi venire non poterunt, ad fuerunt Legati prouinciarii, vt Legati Aphrorum, Legati Gallorum,

Decreta Leonis primi Papa.

*ad. 44. Leo 1.
pont. 45. Hic
Accephalos con-
fuitur. Atti-
la retrouertit
& Gesericum
mitigauit.*

*Concilium
Arausicanum.*

*De con. d. 4.
Nullus.*

Leo primus Papa, natione Tuscus, sedit annos 21. mensem vnum, dies 13. Hic & doctrinae & vitae praestantia magnus, Homiliarum declamator insignis, in Chalcedonensi 4. principali 630. episcoporum synodo. Martino principe, contra Eutychem Abbatem de Christi natura perperam sentientem (vt infra dicitur) celebrata omnium consensu ter sanctus acclamatus est. Hic Ecclesiam ab hereticis penè disceptam reparauit. Sanctorum statuis reuerentiam sub anathematis nota decreuit, Secretę missae, Sanctum sacrificium, Immaculatam hostiam addidit. Monialibus ante 40. probatae castitatis annum vellum negauit, Ecclesias condidit, & Cubicularios instituit.

Concilium Arausicanū prouinciale, sub Leone primo Papa, tempore Theodosii iunioris.

*Ca. 1. Vt nullus minister nusquam sine
Chrismate proficiscatur.*

Nullus ministrorum, qui baptizandi recipit officium, sine Chrismate usquā debet progredi, quia inter nos placuit semel in baptismate chrismari: de eo autē qui in baptismate, quacūque necessitate facien-

te,

ARAVSICAN. CON. 101

te, chrismatus non fuerit, non confirmatione sacerdos commouebitur. Nam inter nos chrismatis ipsius non nisi vna benedictio est. Non praeducantes cuiquam hoc dicimus, sed vt necessaria habeatur chrismatio.

Ca. 2. De haereticis, si in mortis discrimine conuertantur.

Haereticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderent, si desit episcopus, à presbyteris cum chrismate & benedictione consignari placet.

Ca. 3. De penitentibus, qui de corpore exeunt.

Qui recedunt de corpore, penitentia accepta, placuit sine reconciliatoria manus impositione eis cōmunicare, quod morientis sufficit reconciliatio secundū definitionē Patrū, qui huiusmodi cōmunionem congruenter viaticū nominauerunt. Quod si superuixerint, sicut in ordine penitentū, vt ostensis necessarijs penitentiae fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impositione recipiant.

Ca. 4. De his qui ad Ecclesiam confugiunt ne tradantur.
Eos qui ad ecclesiam confugiunt, tradi nō oportet, sed loci sancti reuerentia & intercessionem defendi.

Ca. 5. Quod nullus clericorum mancipia occupet.

Si quis autem mancipia clericorum pro suis mancipijs ad Ecclesiam confugientibus crediderit occupanda per omnes Ecclesias districtissima dānatione feriat.

Ca. 6. De libertis, qui in Ecclesia commendati sunt, ne oprimentur.

In Ecclesia manumissos, & per testamentum Ecclesiae commēdatos, si quis in seruitutem vel obsequium, vel ad colonariam conditionem reuocare tentauerit, animaduersione ecclesiastica correceatur.

Ca. 7. De his qui clericum alienū ordinare praesumunt.

Si quis alibi cōsistentem clericum ordinandum parauerit, prius designat vt cum ipso habitet. Nec eum sine consultatione eius episcopi, cum quo antē habitauit, ordinare praesumat, quia non sine causa diu ab alio non ordinatus remansit.

Ca. 8. De his qui ciues alienos ordinauerint.

Si qui autē alienos ciues, aut alibi cōsistentes ordinauerint, nec ordinati i vllō accusantur, aut ad se eos reuocent, aut ipsi eis impetrent, cum quibus habitent.

Ca. 1.

S. V. M. M. A.

Ca. 9. De Episcopis, qui in aliena ciuitate Ecclesiā edificāt.
Si quis Episcoporum in aliena ciuitatis territorio Ecclesiam edificare disponit, non presumat dedicationē, quę illi omnimode reſeruatur, in cuius territorio Ecclesia aſſurgit. Reſeruata verō edificatori Episcopo hac gratia, vt quos deſiderat clericos in re ſua videre, ipſos ordinet in cuius ciuitatis territorio eſt, vel ſi ordinari iam ſunt, ipſos habere acquieſcat.

Ca. 10. De Episcopis qui excommunicatū alterius ſuſcipiūt.

Placuit in reatum venire Episcopum qui admonitus de excommunicatione cuiusque, ſine reconciliatio-
ne eius qui eum excommunicauit, ei cōmunicare præſumpſerit, vt integra omnia (ſi reconciliatio interceſſerit) de iniuſticia vel iniquitate excommunicationis proxima ſynodo reſeruentur.

Ca. 15. De his qui ſubito obmuteſcunt.

Subito obmuteſcēs (prout ſtatutū eſt) baptizari, aut penitentiā accipere pōt, ſi volūtatē præteritę teſtimō-
niū aliorū verbis habet, aut præſentibus in ſuo nutu.

Ca. 12. Vt Euangelia catechumeni non audiant.

Placuit catechumenis nō legi Euāgeliū in Ecclesia.

Ca. 13. De eiſdem ne ad baptiſteria accedant.

Catechumeni nōnunquam admittendi ſunt, etiam inter domeſticas orationes, ad baptiſteria nequaquā.

Ca. 14. De eiſdem ne cum fidelib. benediſſionem accipiāt.

Segregādī, informādīq; catechumeni, vt ſe reuocēt, & ſignādōs vel bēdicēdos ſenotim offerāt eos fideles.

Ca. 15. De ſeminis qua viduitatem profeſſe ſint.

177. 1. Vidui
tatis.

Viduitatis ſeruandę profeſſionem coram Episcopo in ſecretario habitam, impoſita à preſbytero veſte vidui, didicimus non eſſe violandam. Eius verō repudia-
torem, vel ipſam talis profeſſionis deſertricem, merito eſſe damnandam decernimus.

Subſcriptio.

Ego Hilarius Epſ ſubſcripſi. Ego Superuentor pro-
pater, & meo Episcopo Claudio ſubſcripſi, & recognoui.
Finit Concilium Arauſicanum.

Canones concilij Arauſicani circa tempora
Leonis primi Papę. De lib. arbitrio, & de re-
bus neceſſarijs per capitula requirendis.

Ca. 1.

ARAVSICAN. CON.

103

Ca. 1. De gratia & libero arbitrio.

Si quis per offenſam præuaticationis Adę nō totū, ſed id eſt, ſm corpus & animā, in deterius dicit homi-
nē commutatū, ſed animę libertate illaſa durāte, cor-
pus tantummodo corruptioni credit obnoxiiū. Pelagi
errore deceptus aduerſa ſcripturę dicēti: Anima quę
peccauerit, ipſa morietur. Et neſcitis, quoniā cui exhi-
betis vōs ſeruos ad obediendū, ſerui eſtis eius cui obe-
ditis? Et à quo quis ſeparatur, eius & ſeruus addicitur.

Eccle. 18.

Rom. 7.

2. Pet. 1.

Ca. 2. Quod præuaticatio Adę omnes infeſerit.

Si quis ſoli Adę præuaticationem ſuam, nō & eius
propagini aſſerit nocuiſſe, aut certē mortem tantum
corporis (quę pena peccati eſt, nō autem & peccatum
quod mors eſt animę) per vnum hominem in omne
genus humanum tranſiſſe teſtatur, iniuſticiam Deo da-
bit contradicens Apoſtolo dicenti: Per vñū hominem
peccatū intrauit in mundum, & per peccatū mors in
omnes homines pertrāſit, in quo omnes peccauerūt.

Rom. 5.

Ca. 3. De gratia Dei.

Si quis per inuocationem humanam gratiam Dei
dicit poſſe conſerri, nō autem ipſam gratiam facere vt
inuocetur a nobis, contradicit Eſaię Prophetę, vel Apo-
ſtolo idem dicenti: Inueni ſum nō querentibus me,
palam apparui his qui me non interrogabant.

1. ſal. 65.

Rom. 10.

Ca. 4. De purgatione peccati.

Si quis, vt à peccato purgemur, voluntatē noſtram
Deum expectare contendit, non autē vt etiam purgari
velimus, per ſancti ſpiritus inſuſionē & operationē in
nos fieri conſideretur, reſiſtit ipſi ſpiritus ſancto, per Salo-
monem dicenti: Præparatur voluntas à Dño, & Apo-
ſtolo ſalubriter prædicāti: Deus eſt qui operatur in vō-
bis & velle & perficere pro bonā voluntate.

Philip. 2.

*Ca. 5. Quod ad fidem & regenerationem baptiſmatis
per gratia donum perueniamus.*

Si quis ſicut augmentum, ita etiam initium fidei ip-
ſum credulitatis affectum, quo in eum credimus, qui
iuſtificat impium, & ad regenerationem baptiſmatis
peruenimus, non per gratiæ donum, id eſt, per inſpira-
tionem ſpiritus ſancti corrigentem voluntatem no-
ſtram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem,

Philip. 2.

1. Cor. 12.
Apost. 2.

S V M M A

tem, & naturaliter nobis ineffe dicit: Apostolicæ dogmatibus aduersariis approbatur, Beato Paulo dicente: Confidimus, quia qui cepit in vobis bonū opus, perficiet usque in diē Dñi nostri Iesu Christi. Et illud: Vobis datū est pro Christo non solum ut eū credatis, sed et ut pro illo patiamini. Et gratia salutis facti estis per fidē, non ex vobis, Dei. donū est. Qui. n. fidē qua in Deum credimus, dicunt esse naturalē: oēs eos qui ab Ecclesia Christi alieni sunt, quodammodo fideles esse definiūt.

Ca. 9. Quid gratia Dei sumus id quod sumus.

Si quis sine gratia Dei credentibus, volētibz, deside-
rātibz & pulsantibus nobis misericordiā dicit confer-
ri, nō aut diuinitus, ut credamus, velimus, vel hec oīa
sicut oportet agere, valeamus, per infusionē & inspira-
tionē sancti spiritus in nobis fieri cōfiteretur, aut humi-
litati aut obedientie humanæ subiūgit gratiæ adiu-
torium, nec ut obediens & humilimus ipsius gratiæ do-
num esse consentit, resistit Apostolo dicenti: Quid ha-
bes qd non accepisti? & Gratia Dei sum id quod sum.

1. Cor. 9. Ibi
dom 15.

Ca. 7. Quid non sumus idonei cogitare aliquid
a nobis quasi ex nobis.

Si quis per naturæ vigorem bonum aliquod, quod
ad salutem pertinet vitæ æternæ, cogitare nō expedit,
aut eligere sine saluari, id est, Evangelizanti prædica-
tioni consentire posse cōfirmat, absque illuminatione
& inspiratione Spiritus sancti, qui dat omnibus suau-
tatem in consentiendo & credēdo veritati, heretico sal-
latur spiritu, non intelligens vocem Dei in euangelio
dicentis: Sine me nihil potestis facere. Et illud Aposto-
li: Non quod idonei sumus cogitare aliquid a nobis
quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.

Ioan. 13.
2. Cor. 3.

Censura
theor.

Recentiores quidam Theologi interpretantur hac duo
loca de auxilio Dei generali, sine quo nihil omnino valemus
facere, nec opus aliquod natura. Magni legitimum
est, qd hic sentitur a concilio & Pontifice, ut hic non negen-
tur opera nature, sed qua pertinet ad salutē æternę vitæ.

Ca. 8. Nemo per semetipsum salutis æternæ
mysterium potest conquirere.

Si quis, alius misericordia, alius verò per liberū ar-
bitrium (quod in omnibus, qui de præuacuatione pri-
mi

ARAE S I C A N. C O N.

104

mi hominis nati sunt) cōstanti seuitia hominē ad gra-
tiam baptismi posse venire contendit, à recta fide pro-
batur alienus. Is. n. nō oīum liberū arbitriū per pecca-
tū prius hominis asserit infirmatū, aut certe ita lesū
putat, ut tū quidā valeat sine reuelatione Dei mysteriū
salutis æternę per semetipsum posse conquirere. Quod
quam sit contrarium, ipse Dñs probat, qui nō aliquos,
sed neminem ad se posse venire testatur, nisi quem pa-
ter attraxerit, sicut & Petro dicit: Beatus es Simon Ba-
riona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater
meus qui in cœlis est. Et Apostolus: Nemo pōt dicere
Dominum Iesum Christum, nisi in spiritu sancto.

Ioan. 16.
Mat. 16.
1. Cor. 12.
Philip. 2.

Ca. 9. De adiutorio Dei.

Diuini est muneris, cum recte cogitamus, & pedes
nostros à falsitate & iniustitia tenemus. Quoties enim
bona agimus, Deus in nobis atque nobiscum, ut opera-
mur, operatur.

Ca. 10. De eodem.

Adiutorium Dei etiam renatis ac sanctis semper est
implorandum, ut ad fidem bonam peruenire, vel in bo-
na possit opere perdurare.

Ca. 11. De obligatione votorum.

Nemo quā dñō rectē vouerit, nisi ab ipso acceperit,
sicut legitur: Quæ de manu tua accepimus, dam⁹ tibi.

Ca. 12. Quales non diligit Deus.

Tales non amat Deus quales futuri sumus ipsius
dono, non quales sumus nostro merito.

Ca. 13. De reparatione liberi arbitrii.

Arbitriū voluntatis in primo homine infirmatū, ni-
si per gratiā baptismi non pōt reparari. Ql amissum,
nisi à quo potuit dari, non pōt reddi. Vnde ipsa veritas
dicit: Si vos filius liberauerit, tunc vere liberi eritis.

Ioan. 8.

Ca. 14. De misericordia Dei.

Nullus miser de quantacūque miseria liberatur, ni-
si qui Dei misericordia præuenitur, sicut dicit, Psalmi-
sta, Curo anticipet nos misericordia tua Domine. Et il-
lud: Deus meus, misericordia eius præueniat me.

Psal. 118.
Psal. 138.

Ca. 15. De mutatione præuacuationis Adg.

Ab eo quod formauit Deus, mutatur Adam, sed in
peius per iniquitatem suam. Ab eo, quod operata est
iniquitas,

S V M M A

iniquitas, mutatur fidelis, sed in melius per gratiam Dei. Illa ergo mutatio fuit præuicatoris primi, hæc secundum Psalmistam: Mutatio dexteræ excelsi.

Ca. 16. Quod nemo gloriatur de substantia sua.

Psal. 76.

Nemo ex eo quod uide habere, gloriatur tanquam non acceperit, aut ideo se putet accepisse, quia litera extrinseca velut legitur, apparuit, vel ut audiretur, sonuit. Nam sicut Apostolus dicit: Si per legem iusticia, ergo Christus gratis mortuus est. Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Inde hæc, quicunque habet. Quisquis autem inde se habere negat, aut uerè non habet, aut id quod habet, auferetur ab eo.

Ca. 17. De fortitudine Christiana.

Rom. 5.

Fortitudinem Gentilium mundana cupiditas, fortitudinem Christianorum Dei charitas facit, quæ diffusa est in cordibus nostris, non per voluntatis arbitrium, sed per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, nullis meritis gratiam præuenientibus.

Ca. 18. De mercede boni operis.

Rom. 4.

Debetur merces bonis operibus, si fiant, sed gratia, quæ non debetur, præcedit ut fiant. Neminem, nisi Deo miserante, saluari.

Ca. 19. De natura humana.

Natura humana etiam si in illa integritate, in qua est condita, permaneret, nullo modo seipsam creatore suo non adiuvante, seruaret.

Vnde cum sine gratia Dei salutem non possit custodire quam accepit, quomodo sine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit?

Ca. 20. Nihil boni hominem posse sine Deo.

Multa in homine bona sunt, quæ non facit homo. Nulla uerò facit homo bona quæ non Deus præstat ut faciat homo.

Ca. 21. De natura & gratia.

Esa. 26.

Gal. 2.

Mat. 5.

Sicut eis qui volentes in Lege iustificari, & à gratia exciderunt, verissime dicit Apostolus: Si ex lege iusticia est, ergo Christus gratis mortuus est, iam hic enim erat Lex, & non iustificabat, iam hic erat & natura, & non iustificabat, ideo Christus non gratis mortuus est.

Luc. 19.

Psal. 115.

ut & Lex per illum impleretur, qui dixit: Non ueni legem soluere, sed adimplere, & natura per Adam per-

ARAVSICAN. CON. 105

dita, per illum repararetur, qui dixit uenisse se querere & saluare quod perierat.

Ca. 22. De his quæ hominum propria sunt.

Nemo habet de suo nisi mendacium & peccatum. Si quis autem habet hominem ueritatem atque iusticiam, ab illo fortè est, quem debemus fuisse in hac creatura, ut ex eo quasi guttis quibusdam irrorati, non deficiamus in uia.

Ca. 23. De voluntate Dei & hominis.

Suam uoluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt quod Deo displicet. Quando autem ita faciunt quod uolunt, ut diuinæ seruiant uoluntati, quamuis uolentes agant, quod agant, illorum tamen uoluntas est, à quo præparatur, & obtinetur quod uolunt.

Ca. 24. De palmitibus uiti.

Ita sunt in uite palmitibus, ut uiti nihil conferant, sed in de accipiant unde uiuant. Sic quippe uicis est in palmitibus, ut vitale subministret eis, non sumat ab eis. Ac Et Augustinus per hoc, & manentem in se habere Christum, & manere in Christo, discipulis prodest, & non Christo. Nam Ioan. præcisio palmitis, potest de uiua radice alius pullulare. Qui autem præcisus est, non potest sine radice uiuere.

Ca. 25. De dilectione, qua diligimus Deum.

Prorsus donum Dei est diligere Deum. Diffundit enim charitatem in cordibus nostris Spiritus Patris & filij, quem cum patre amamus & filio. Ac sic secundum supra scriptas sanctarum scripturarum sententias, vel antiquorum patrum definitiones, hoc Deo propitiante & prædicare debemus, & credere, quod per peccatum primi hominis ita inclinatum, & attentatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus posset, aut diligere Deum sicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum quod bonum est, posset, nisi gratia eum, & misericordia diuina præuenerit. Unde Abel iusto, & Noè, & Abraam, & Isaac, & Iacob, & omni antiquorum sanctorum multitudini, illa præclaram fidem, quam in ipsorum laudem prædicat Apostolus, non per bonum naturæ, quod prius in Adam datum fuerat, sed per gratiam Dei credimus fuisse collatam: quia gratiam etiam post aduentum Domini omnibus, qui baptizari desiderant, non in libero arbitrio haberi, sed in Christi-

Hebr. 11. per totum.

S V M M A

si notimus simul & credimus largitate cōferri, secundum illud quod supra dictum est, & prædicat Paulus Apostolus: Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut pro illo patiamini. Et illud: Deus qui cepit in vobis bonū opus, perficiet usque in diem Domini nostri. Et illud: Gratia salui facti estis per fidē, & hoc nō ex vobis, Dei enim donū est. Et quod de seipso ait Apostolus: Misericordiā cōsequutus sum, ut fidelis essem. Nō dixit, quia erā, sed ut essem. Et illud: Quid habes quod non accepisti? Et illud: Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum. Innumerabilia sunt sanctarū scripturarū testimonia, quæ possint ad probandā gratiā proferri, sed brevitatis studio prætermissa sunt, quia & re vera, cui pauca nō sufficiunt, plura non proderunt. Hoc etiam fidei Catholicam credimus, quæ accepta per baptismum gratia, omnes baptizati (Christo auxiliante & cooperante) quæ ad salutem pertinent, possint & debeant (si fideliter laborare voluerint) adimplere. Aliquos verò ad malum divina potestate prædestinatos esse, non solum non credimus, etiam si sunt qui tantum malum credere velint, cum omni destinatione in illis, anathema dicimus. Hoc etiam salubriter profiteamur & credimus, quod in omni opere bono nos non incipimus, & postea per Dei misericordiā adiuvamur, sed ipse nobis nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem, & amorem sui prius inspirat, ut & baptismi sacramenta fideliter requiramus, & post baptismū (cum ipsius adiutorio) ea quæ sibi sunt placita, implere possimus. Vnde manifestum est credendum est, quod & illius latronis, quem Dominus ad Paradisi patriam reuocavit, & Cornelij Centurionis, ad quem angelus Domini missus est, & Zachæi, qui ipsum Dominū suscipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, sed diuinæ largitatis donum.

Luc. 23.

Mat. 10.

Luc. 19.

Subscriptio.

Concilium
Vasense.

Hanc definitionē antiquorū Patrum, nō solum episcopi sed laici et illustres & magnifici viri subscripserunt.

Concilium Vasense sub Leone primo Papa,
& Theodosio iuniore celebratum est.

In

VASENSIS CON.

106

In quo nonnullæ constitutiones sancitæ sunt per 18. Episcopos ibi congregatos, ex quibus aliquas tanquam præcipuas subiungere placuit.

Ca. 1. Ut alterius Episcopi Chrisma nullus accipiat, sed proprii.

PER singula territoria presbyteri vel ministri ab episcopis non prout libitum fuerit, à vicinioribus, sed à suis proprijs per annos singulos petant Chrisma appropinquante solennitate Paschali, nec per quemcunque Ecclesiasticum, sed si qua necessitas, aut ministerum occupatio est per subdiaconum, quia inhonorum est inferioribus summa committi.

Ca. 2. Ut qui oblationes defunctorum retinent, excommunicentur.

Qui oblationes defunctorum retinent, & Ecclesijs tradere demorantur, ut infideles ab Ecclesia sunt abijciendi, quia usque ad exinanitionem fidei peruenire certum est hanc pietatis diuinæ exacerbationem, quia & fideles de corpore recedentes, votorum plenitudine & pauperes consolatui alimonie, & necessaria sustentatione fraudantur. Hi ergo tales quasi egentium necatores, nec credentes iudicii Dei, habendi sunt. Vnde quidam Patrum hoc scriptis suis inseruit cōgruente sententia, qua ait: Amico quicquam rapere furtum est, beatus Ecclesiam verò fraudare sacrilegium est.

Ca. 3. De sepulchris quomodo non est accipiendū pretium. Episcopi.

Præcipiendum est secundum canonum auctoritatē, ut de sepulchris & hominibus sepeliendis nihil muneris expiant, nisi forte qui sepelitur, viuens iusserit Ecclesie, in cuius atrio sepelitur aliquid de rebus suis tribuere, aut et post mortē ipsius illi, quibus commissum est eius elemosinā facere, de rebus illius aliquid sponte dare voluerint. Et tamen nullatenus à presbyteris ecclesie illius aliquid exigatur, sine illis qui locis & villis præsunt.

Ca. 4. Ut presbyteris prædicandi potestas suis plebibus concepatur.

Hoc etiam pro edificatione omnium ecclesiarum & pro utilitate totius populi nobis placuit, ut nō solum in ciuitatibus, sed et in omnibus parochijs verbum faciat

P 2 di da-

S V M M A

di daremus presbyteris potestatem. ita ut si presbyter, aliqua infirmitate prohibēte, per seipsum nō potuerit predicare, sanctorum Patrum homilia à diaconis recitentur. Si enim digni sunt diaconi, quæ Christus in Evangelio loquutus est legere, quare indigni iudicentur sanctorum Patrum expositiones publicè recitare?

Ca. 5. Ut Kyrie eleison in omnibus Ecclesiis dicatur.

Et quia tam in sede Apostolica quàm etiā per totas Orientis, atq; Italiae provincias dulcis & nimis salubris cōsuetudo intronmissa est, ut Kyrie eleison frequenter cum grandi affectu ac compunctione dicatur, placuit etiam nobis, ut in omnibus Ecclesiis nostris ista consuetudo sancta & ad Matutinum & ad Missas, & ad Vesperam, Deo propitiante, intronitatur.

Ca. 6. Ut in omnibus Missis semper Sanctus, Sanctus, Sanctus, dicatur.

In omnibus Missis siue Matutinis, siue in quadragesimalibus, siue in illis quæ pro defunctorum cōmemorationibus fiunt, semper Sanctus, Sanctus, Sanctus, eo ordine quo ad Missas publicas, dici debeat, quia tam dulcis & desiderabilis vox, etiā si dei noctuq; possit dici, fastidium non poterit generare. Et hoc nobis iustum visum est, ut nomen domini Papæ, quicumque sedi Apostolicæ præfuerit, in nostris Ecclesiis recitetur.

Nomen Papæ in missa recitandum.

Ca. 7. Ut propter hæreticorum incredulitatem, post Gloria patri, &c. Sicut erat in principio, &c. semper dicatur.

Quia non solum in sede Apostolica, sed etiam per totum Orientem & totam Africam vel Italiam, propter hæreticorum astutiam, quæ Dei filium nō semper cum patre fuisse, sed à tempore coepisse blasphemari, in omnibus clausulis post Gloria patri, &c. Sicut erat in principio, &c. dicatur etiam, & nos in vniuersis Ecclesiis nostris hoc ita dicendum esse decreuimus.

Concilium Carpentoracense.

Concilium Carpentoracense sub Leone I. Papa celebratum est, in quo hæc constitutio à Patribus est definita.

Constitutio sanctorum Episcoporum in ciuitate Carpentoracensi.
Lcet omnia quæ Ecclesiastica regula præcepit obseruari, in multis canonibus contineantur inserta, no-

CARPEN. CON. 107

ta, noscuntur tamen causæ, pro quibus necesse habent sacerdotes Domini, quod ad iustitiam pertinet, secundum disciplinam ecclesiasticam ordinare. Et ideo quia Carpentoracē conuenientes huiusmodi ad nos quærela peruenit, quod ea, quæ à quibusdam fidelibus parochijs conferuntur, ita ab aliquibus episcopis præsumuntur, ut aut parum, aut propè nihil ecclesijs quibus collata fuerant, relinquatur: hoc nobis iustum & rationabile visum est, ut si ecclesia ciuitatis eius cui præest episcopus, ita est idonea, ut ipsa nullius indigeat, quicquid parochijs fuerit derelictum, clericis qui in ipsis parochijs deferunt, vel reparationibus ecclesiarum rationabiliter dispensetur. Si verò episcopum multas expensas, & minorem substantiam habere constiterit, parochijs, quibus largior fuerit collata substantia, hoc tantum quod clericis, vel architectis rationabiliter sufficiat, reseruetur.

Et subscripserunt hanc constitutionem episcopi, quorum nomina in concilijs habentur.

Concilium Arelatense tertium sub Leone I. Papa celebratum est à 34. Episcopis, Era. 461. Martiano Augusto, Opilione & Vincomalo Consulibus, 8. Idus Iulij. Cum in Basilica S. Mariæ in Arelaten. ciuitate sacerdotes Domini conuenissent, congruum eis & rationabile visum est ut primum de obseruandis canonibus attentissima sollicitudine pertractantes, qualiter ab ipsis ecclesiasticæ regulæ seruarentur, salubri concilio definirent.

Concilium Arelatense.

Primum, ut diaconus ante 25. annos, & sacerdos ante 30. annos non ordinetur.

2. Ut bigami, vel penitentes, vel repudiarum mariti ad sacerdotium non prouehantur.

3. Ut laicus ante annū cōuersionis non ordinetur.

S V M M A.

4 Ve qui clericum alienum defendere nititur, communione priuetur.

De his qui va-
ritates in ex-
cubis exercent.

5 Vt laici, qui excubias funeris observant, cum timore, & terrore, & reuerentia hoc faciant. Nullus ibi diabolica carmina presumat cantare, nec iocos, nec salutationes facere, quæ Pagani, docente diabolo, adinuenerunt. Quis enim nesciat diabolicum esse, & non solum à religione Christiana alienum, sed etiam humanæ naturæ contrarium, ibi letari, cantare, inebriari, & cachinnis ora dissolui, & omni pietate & affectu charitatis postposito, quasi de fraterna morte exultare, ubi luctus & planctus flebilibus vocibus debuerit resonare, pro amissione chari fratris? Patres siquidem veteris & noui testamenti mortes sanctorum virorum legimus multis in locis cum fletu deplorasse, in nullo aut loco de illis, qui à seculo discesserant, exultasse. Nam & Iacob patriarcham tota fleuit Ægyptus 70. diebus. Et Ioseph & fratres eius, cum patrem deferrent in terram Chanaan ad sepeliendum, celebrantes exequias, planctu magno atque vehementi impleuerunt septem dies. Tantus autem fuit planctus, ut locus nomen inde accepit. Et de beato Stephano legimus, quod sepelierunt eum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum. Et ideo talis inepta læticia & pestifera cantica, ex auctoritate interdicienda sunt. Si quis autem cantare desiderat, Kyrie eleison cantes, si autem aliter, omnino taceat. Si autem tacere non vult, in crastino à presbytero taliter coereatur, ut alij timeant.

Concilium
Chalced.

Chalcedonense Concilium unum ex quatuor celeberrimis, celebratum est presentibus 630. Patribus. Temporibus Leonis 1. Papæ, & Martiani Imperatoris contra Eutychen Constantinop. Abbatem, qui assererat Christum post humanam assumptionem non ex duabus naturis existere, sed solam in eo diuinam naturam permanere, & contra Dioscorum eiusdem defensorem. Qui condemnata præscripta heresi statuerunt.

CHALCEDONEN. CON. 108

tuerunt hos Canones, quorum author maximè sanctus Anatolius Constantinopolitanus Episcopus fuit.

Ca. 1. De seruandis canonibus synodorum.

A sanctis Patribus in vnaquaque synodo usque nunc 25. g. 1. A sanctis patribus. prolatus regulas tenere statuimus.

Ca. 2. In quo damnatur Episcopus, qui per pecuniam ordinationem facit.

Si quis episcopus per pecuniam ordinationem fecerit, & pretio redegerit Spiritus sancti gratiam, quæ vendi non potest, ordinaueritque per pecuniam presbyterum aut diaconum, vel quemlibet de his, qui cognominantur in clero, promouerit, & dispensatorem aut defenso-rem, vel quemlibet qui subiectus est regulari, pro sui turpissimi lucri comodo, is qui hoc attentare probatus fuerit, proprii gradus periculo subiacebit, & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione, vel promotione quæ est pro negotiatione facta, proficiat, sed sit alienus à dignitate vel sollicitudine, quæ pecunijs acquisiuit. Si quis verò mediator tam turpibus & nephandis datis, vel acceptis extiterit, siquidem clericus fuerit, à proprio gradu decidat: si verò laicus, anathematizetur.

Ca. 3. Vt hi, qui commutantur in clero, turpibus lucris non inseruiant.

Peruenit ad sanctam synodum, quia de his in clero connumerantur quidam, pro turpis lucri gratia aliorum possessionum cōductiones, & causas secularium negotiorum suscipiunt, & à sacris officijs se per desidia separant, ad domos aut secularium concurrunt, & substantiarum eorum gubernationes auaritiæ cā suscipiunt. Decretum igitur sancta, & vniuersalis, & magna synodus, neminem horum deinceps, hoc est, episcopum siue clericum, aut monachum cōducere possessiones, aut misceri secularibus possessionibus posse, nisi forte qui legibus ad minorum ætatis tutelas, siue curationes inexcusabiles attrahuntur, aut ipsius ciuitatis episcopus ecclesiasticarum rerum commiserit gubernacula, & orphanorum, ac viduarum, quæ indefensa sunt, aut earum personarum, maximè quæ Ecclesiastico indigent admi-

S V M M A

nicio, propter Dei timorē. Si quis verō transgressus fuerit hæc præcepta, ecclesiasticæ subiaceat correctioni.

Ca. 4. Quid monachi in ciuitatibus Episcopo debeant esse subiecti.

14. q. 1. Qui uide & pure & conuenienti honore. Quidā tñ monachorū habitu utētes indifferentes per ciuitates incedunt, necnon & monasteria, & seiplos propria præsumptione cōmendant. Placuit igitur neminem aut ædificare aut construere monasteria, aut oratoriū domum sine consensu ipsius ciuitatis epi. Eos verō qui per singulas ciuitates seu possessiones in monasterijs sūt, placet nobis epō subiectos esse dñe, & quieti operam dare, atq; obseruare ieiunia & orationes in locis, in qb. semel se Deo uouerint, permanentes & neq; cōicere ecclesiasticas, neq; seculares aliquas atrectare actiones, relinquentes propria monasteria, nisi fortē iubeantur pp vigentes necessitates ab ipsius ciuitatis epō. Et neminem seruorum suscipi in monasterijs, ut sit cum eis monachus, nisi cum domini proprijs licentia. Prætereuntem verō decreuimus extra communionem esse, ne nomen dñi blasphemetur. Conuenit ergo ciuitatis episcopo, curam, sollicitudinemq; necessariam monasterijs exhibere.

Ca. 5. Non licet Episcopo Ecclesiam suam relinquere, & ad aliam transire.

7. q. 1. Propter eos. Nica. con. ca. 11. Propter eos episcopos & clericos qui de ciuitate ad ciuitatem transeunt, placuit definitiones datas à sanctis patribus habere propriam firmitatem.

ca. 11. d. 70. Neminē. 1. sine titulo.

Ca. 6. Ut nemo ordinetur absolutē. Neminem absolutē ordinari iubemus. Presbyterū neque diaconum, nec quemlibet in ecclesiastica ordinatione constitutū, nisi manifestē in ecclesia suæ ciuitatis, siue possessionis, aut in martyrio, aut in monasterio, hic q. ordinatur, mereatur ordinationis publicæ vocabulum. Eos autē qui absolutē ordinantur, decreuit sancta synodus vacuam hñe manus impositionē, & nullū tale factū valere ad iniuriam ipsius, qui eos ordinauit.

Ca. 7. Quidā semel in clero taxati, vel monasterijs deputati, ad militiam non redeant.

Eos, qui semel in clero taxati fuerint, siue in monasterio

CHALCEDONEN. CON. 109

sterio deputati, decreuimus neque ad militiam neq; ad honores seculares venire. Eos autem qui hoc ausi fuerint facere, & non eius rei penitere maluerint, ut ad hoc idem reuertatur, quod ante obtentu Dei sibi proposuerint, conuenit anathematizari.

Ca. 8. Dispensatores pauperum Episcopo suo obediunt.

Clerici in parochijs, monasterijs, aut martyrijs constituti sub potestate sunt eius qui in ea ciuitate est episcopus, secundum traditionem sanctorum Patrum, neq; per præsumptionem recedant à suo episcopo. Eos verō qui ausi fuerint rescindere huiusmodi institutionē quocunque modo, vel si noluerint subiungere proprio episcopo, si quidem fuerint clerici, secundum personarum ordinationē, subiaceant condemnationibus canonū. Si uero monachi seu laici fuerint, cōione priuētur.

Ca. 9. Si clericus contra aliam causam habeat, ante episcopum suum examinetur.

Si clericus aduersum clericum habet negotium nō relinquat suum episcopum, & ad secularia iudicia nō ecurrat, sed prius negotium agatur apud proprium episcopum. Vel certē si fuerit negotiū ipsius episcopi, apud arbitros ex utraque parte electos audiatur negotium. Si quis uero cōtra hoc fecerit, canonū correctio nibus subiaceat. Et si clericus aduersus suū vel aliū episcopum habeat causam, apud audientiā synodi prouincie conqueratur. Si uero contra ipsius prouincie Metropolitanum episcopum, episcopus siue clericus habeat controuersiam, pergant ad ipsius diocesis primates, aut certē ad Constantinopolitanæ regie ciuitatis sedem, ut eorum ibi negotium terminetur.

Ca. 10. Ut nō liceat de alia ciuitate in aliam transigrare.

Non liceat clericum in ecclesijs duarum ciuitatū ordinari, sed in ea qua ab initio ordinatus est, & cuius expectatio erat ante profugium. Et si propter uanę glorię desiderium contigerit, ut post ad maiorem ecclesiam confugerit, eum indubitanter reuocari deest ad suam ecclesiam, in qua ab exordio ordinatus est, & ibi tantummodo ministrare. Si quis uero iam translatus est ab una ecclesia in aliam, nihil habeat commune cum priori, siue sub ecclesia constitutis martyribus, siue in parochijs

20. q. 3. Eius qui semel.

18. q. 2. Quidā monachorum.

11. q. 1. Si clericus aduersum clericum.

21. q. 1. Clericū in duarum.

Ibid. 2. Si quis.

S V M M A.

parochijs vel xenodochijs, aut eorum negotijs. Eos vero qui ausi fuerint post ordinationem huius magnę & vniuersalis synodi agere quę prohibita sunt, statuit sancta synodus cadere de proprio gradu.

Ca. 11. Vt provincia in duos Metropolitanos Episcopos non diuidatur.

d. 101. Peruenit ad nos.

Peruenit ad nos, quod quidam præter Ecclesiasticas ordinationes, affectantes potētiam, per pragmaticum sacrum vnam provinciam in duas diuidant, & ex hoc inueniantur duo Metropolitanī episcopi in vna eademq; provincia esse. Statuit ergo sancta synodus deinceps nihil tale attrētari a quolibet episcopo. Eos vero, qui tale aliquid tētauerint, cadere de proprio gradu.

Ca. 12. Vt sine literis commendatitijs clericus extra suam Ecclesiam non ministret.

d. 17. Extraneo clerico.

Extraneo clerico & lectori, extra suam ciuitatem sine commendatitijs literis proprii episcopi nusquam penitus liceat ministrare.

d. 32. Quia in quibusdam.

Ca. 13. Quod non liceat clericis alteri scilicet uxore accipere.* Quoniam in quibusdam provincijs concessum est presbiteris & lectoribus uxores ducere, cōstituit sancta synodus prorsus cuiq; ex his nō licere alterius scēlę accipere uxore. Si quis verbū præuenit, & hēt iā de tali contumelio filios, si forte præuenit eos iā apud hæreticos baptizari, deūt eos offerre sanctę Ecclesię catholicę, ut ibi cōicēt. Qui verō adhuc baptizati nō sunt, omnino nō possunt eos in hæretica Ecclesia baptizari, nec in matrimonio iūgi hæretico, Iudæo vel Pagano, nisi forte spōdērit se venire ad orthodoxā fidē, dū cōiungit personę orthodoxę. Si q̄s verō hęc definitionē sanctę synodi præterierit, regulari cōdēnationib; subiaceat.

d. 15. q. 1. Diaconissam non.

Ca. 14. Diaconissa q̄ post ordinationē nubit, anathema sit. Diaconissā nō debere ante annos 40. ordinari statuitur, & hoc eū diligente probatione. Si vero ordinationē suscepit, & quāroctūque tpe obseruauerit ministe- riu & postea se nuptijs tradiderit, iniuriā faciēs gratię Dei, hęc anathema sit, eū q̄ i nuptijs illi cōuenierit.

Ca. 15. Vt nec Deo dedicata virgo, nec monachus nuptijs iungi possint.

Si qua virgo se dedicauerit Deo, similiter monachus,

CHALCEDONEN. CON. 110

ehus, nō licet eis nuptijs iūgi. Si uero inuenti fuerint, hoc faciētes, maneāt excoīcati. Statuimus vero posse eis fieri humanitatē, si ita probauerit episcopus loci. *virgo.*

Ca. 16. De rusticanis parochijs.

Per singulas Ecclesias parochias rusticanas perma- nere immobiles apud eos, qui eas tenent episcopos singulas Ecclesias. decreuimus, & maxime si eas sine violētia per triginta annos gubernauerūt. Si vero intra triginta annos facta fuerit de his dubitatio, liceat eis qui se dixerūt lætos, propterea mouere apud synodū provincię certamē. Si quis vero putauerit se à proprio Metropolitano graua- ti apud primatē diēceleos, aut apud Cōstātinopolitanę ciuitatis sedē agat negotiū, sicut dictū est. Si uero q̄libet ciuitas per authoritatē imperiale renouata est, aut si renouetur in posterū ciuilibus & publicis ordinationibus, & Ecclesiā parochianarū sequatur ordinatio.

Ca. 17. De his qui coniurationem aut calumniam contra Episcopum faciunt.

Coniurationum & conspirationum crimen (quod apud Gręcos dicitur phratría) publicis etiā legibus cet̄ rationum. tū est penitus inhiberi, hoc multo magis in sancta Dei Ecclesia (ne fiat) cōuenit abdicari. Si q̄ uero clerici uel monachi inuēti fuerint cōiuratores aut cōspiratores, aut phratrias vel factiones componentes aliquas, suis episcopis aut alijs omnino, cadant de proprio gradu.

Ca. 18. Quod corripiantur Episcopi, qui ad concilium vocati venire recusant.

Peruenit ad nostras aures, quod in provincijs cōsili- tata episcoporum concilia minimē celebrētur, hoc ex eo probatur q̄ multę q̄ correctione opus hēt ecclesiasticę res negligātur. Statuit ergo hęc s̄cta synodus em regulas Patrū bis in anno in vnū cōuenire per sin- las provincias ep̄os, ubi singula q̄ emerferint corrigan- tur. Qui vero noluerint cōuenire ep̄i cōstituti in suis ciuitatib; & hoc maxime cū sui corporis sanitate sint cōsistentes, cū etiam ab omnibus alijs vrgentibus necessitatibus & inexcusabilibus negotijs sint liberi, li- cere eos fraternę charitatis commotionibus corripi.

Ca. 19. Quod clericus vnius ecclesię i alienam nō ordinetur.

Clericos in singulis ecclesijs constitutos, sicut iam deī.

S V M M A.

21. Clericos, in definiuimus, non liceat in alterius ciuitatis ecclesijs fingulis. Item ordinari, sed quiescant in ea, in qua ab initio ministerii meruerunt, exceptis illis, qui proprias ciuitates perdididerunt, & ex necessitate ad alias ecclesias migraverunt. Si vero quicumque episcopus post definitionem istam ad alium episcopatum pertinentem clericum susceperit, placuit sanctæ synodo, & hunc qui suscepit, & eum qui susceptus est, iamdudum excommunicatos manere, quādiu ipse clericus ad propriam reuertatur ecclesiam.

22. q. 7. Clericos aut laicos. Ca. 20. De his qui accusant Ecclesiam. Clericos, aut laicos passim accusantes, & sine probatione episcopos, aut clericos ad accusationem non recipiendos de creuimus, nisi prius discutiatur eorum existimationis opinio.

22. q. 2. Non liceat clericis. Ca. 21. Clericis non licere accipere bona Episcoporum. Non liceat clericis post mortem episcopi sui rapere res pertinentes ad eum, sicuti precedentibus regulis constitutum habetur. Si uero hæc fecerint, periclitari se nouerint à proprio gradu.

22. q. 3. Quidam monachi. Ca. 22. Ut monachi, qui sine licentia episcopi vagantur, ad propria loca redire cogantur.

22. q. 3. Quidam monachi, item Pelagius Papa Paulino solitario. Quidam monachi nihil habentes sibi iniunctum à proprio episcopo, interdum uero etiam illi, qui ab eo fuerant excommunicati, ueniunt ad ciuitatem Constantinopolitanam, & in ea perturbationes tranquillitati ecclesiasticæ inferunt, & diuersorum domos corrumpunt. Statuit igitur sancta synodus hos primum cõmoneri, ut exeat à regia ciuitate, demum eos inuitos deici, ac inde per defensorem compelli, ut ad sua loca redeant.

22. q. 3. Quidam monachi. Ca. 23. Ut quæ Deo semel dedicata sunt monasteria, cœnacula secularium non fiant.

22. q. 3. Quidam monachi. Quæ semel sunt dedicata monasteria, Concilio episcoporum, maneat perpetuum monasteria, & res quæ ad ea pertinent, monasterijs referuari oportet, nec posse ea ultra fieri secularia habitacula. Qui uero peruulerint hoc fieri, subiaceant ijs condemnationibus, quæ per canones constitutæ sunt.

22. q. 3. Quidam monachi. Ca. 24. Quod intra tres menses Episcoporum ordinationes fieri

22. q. 3. Quidam monachi. Quoniam quidam Metropolitānorum (sicut ad nos perlatum est) negligunt greges sibi creditos, & differunt ordinationes facere episcoporum, placuit sanctæ synodo

CHALCEDONEN. CON. III

synodo intra tres menses fieri ordinationes episcoporum, nisi forte inexcusabilis necessitas coegerit ordinationis tempus amplius protelari. Si autem quis episcoporum hoc non obseruauerit, ipsum debere ecclesiasticæ condemnationi subiaccere. Redditi uero eiusdem uisitatæ ecclesiæ integros referuari apud æconomum eiusdem ecclesiæ censemus.

Ca. 25. Ut Episcopi dispensatores habeant. Quia in quibusdā ecclesijs (ut rumore cõperimus) quibusdā. Et episcopi præter æconomos facultates Ecclesiæ tractant, 16. q. 7. Quoniam in quibusdā. placuit omnem ecclesiam habentem episcopum habere æconomum de clero proprio, qui gubernet Ecclesiæ res cum arbitrio sui episcopi, ut non sine testimonio sit gubernatio ipsarum rerum ecclesiasticarum, & ex hoc eueniat dispergi eiusdem res ecclesiæ, & sacerdotali dignitati obrectatio generetur. Si uero quis non obseruauerit hoc, diuinis subiaceat regulis.

Ca. 26. De his qui mulieres accipiunt. Eos qui sibi rapiunt uxores, vel eos qui eis auxiliū præstiterit, statuit sancta synodus, si quidē clerici fuerint, decidere à proprio gradu. Si uero laici fuerint, anathematizentur. 36. q. 1. Eos qui rapiunt.

Canones sancti Concilij Chalcedonensis finiunt. Bonifacius presbyter S. E. R. statui & subscripsi, & ceteri episcopi diuersarum ciuitatum vel prouinciarum, subscripserunt. Subscriptis.

Fides Romanorum ex Concilio Chalcedo. Credimus in unum Deū omnipotentem, & in unigenitū filium eius Iesum Christū, & dñm saluatorem nostrū, & Spiritū sanctū, Deū non tres Deos, sed Patrem & Filium, & Spiritū sanctum, unū Deū esse cõsistimur. Non sic unū Deū quasi solitū, nec eundē, qui ipse sibi pater sit ipse filius, sed Patrem uerū qui genuit filium uerū, id est, Deum de Deo, lumē de lumine, uitā ex uita, perfectum de perfecto, totum à toto, plenum à pleno, non creatum, sed genitum, non ex nihilo, sed ex patre uini substantiæ eum patre. Spiritum uero sanctum Deum non ingentum, neque genitum, non creatum, sed nec factum, sed Patris & Filij, semper in Patre & Filio æternum ueneramur, unum tñ Deū, qui ex uno

Subscri-

Subscriptio
Episcoporum.

SVM. CHALCED. CON.

Subscriperunt vniuersi Episcopi, & Eusebius & Constantinus presbyteri, agentes vicem Anastasij Episcopi Nicææ, & Aristio presbyter habens vicem Eunomij Episcopi Nicomedie.

Finis Concilij Chalcedonenfis.

Synodus Chalcedonenfis 630. Episcoporum habita contra omnes hæreses, maxime contra Eutychem & Dioscorum Alexandrinum Episcopum. Era. 488. sub Valentiniano & Martino Imperatoribus.

ACTIO PRIMA.

Bis adscribitur hoc Concilium ob versio- nem diuersam. Et hæc est nota.

IN ciuitate Chalcedo. Metropoli prouincia Bithyniæ facta est synodus ex decreto piissimorum Imperatorum Valentiniani & Martiani sub die 8. Idus Octob. Indi. 4. in Ecclesia sanctæ martyris Euphemie. Cõgregatis & cõsedentibus Paschasino & Lucentio reuerendis Episcopis, & Bonifacio religiosi. presbytero tenentibus locũ sanctis. & reuerendis. Archiepiscopi vrbis Romę Leonis, & Anatolio reuerendis. Episcopo inelictę vrbis Cõstantinop. ceterisque reuerendis Episcopis, & gloriosis. Iudicibus. Ecce aduenientibus omnibus ante cancellos sancti altaris cum magnificentissi. & eximio Senatu, adueniente etiam piissimo Imperatore Martino in supradicta sanctiss. Basilica, sanctam Synodum allocutus est, animum Christianum declarans, qualiter inter tantas publicas utilitates nullum magis eum cõstringeret negotium, quàm rectam & veram fidem Christianorum, quæ sancta & vera consistit, indubitam omnibus declararet ob idque sanctam conuenisse ostendit synodum, quam non semel hortatur, vt pro viribus inuigilent Patres, omneque adhibeant studium, vt hæresibus omnibusque grauis sublati institutionibus, fides nostra pura & sancta in omnium ingreditur animas, proprię veritatis effulgeret luce. Deinde subdidit dicens: De cetero audeat nemo de nativitate Domini & saluatoris nostri Iesu Christi aliud disputare, præter quod Apostolicum proegium 318. sanctorum Patrum tradidisse noscitur, sicut sanctissi. Pape Leonis, qui

EX NOVA TRANSLA. 112

qui Apostolicum gubernat thronum, ad sanctæ memorie Flavianũ vrbis Cõstantinopolitan. epum testatur literę. Et post regis hæc verba: Paschasinus reuerendis. eps & vicarius sedis Apostolicę cũ in medio vna cũ collegis suis steterisset, dixit: Beatus atque Apostolici viri Pape vrbis Romę (quę est caput omnium ecclesiarum) præcepta habemus præ manibus, quibus præcipere dignatus est, vt Dioscorus Alexandrinorũ Archiepiscopus nõ se deat in Cõcilio, sed audiendus intromittatur, quod nos seruare necesse est. Si ergo præcipit vestra magnificentia, aut ille egrediatur, aut nos exhibimus. Quibus in Græco interpretatis per Beronicianum virum deuotissimum & secretariũ sacri cõcistorij gloriosissimi iudices & amplissimi. Senatus dixerũt. Quid enim specialiter ingeritur Dioscoro epõ? Paschasinus verò eps & vicarius sedis Apostolicę dixit: Cũ intromissus fuerit, necesse est vt illi obiciatur. Iudices & Senatus dixerũt: Vt iã interfati sumus, cã quę obicitur, specialiter manifestetur. Lucentius eps & vicarius sedis Apostolicę, dixit: Iudicij sui necesse est cũ dare rationẽ, quia cũ nec personã iudicandi haberet, subrepsit, & synodũ ausus est facere sine autoritate sedis Apostolicę, quod nunquã ritẽ factũ est, nec fieri licuit. Paschasinus verò vicarius sedis Apostolicę, dixit: Ista sic est. Nos contra præcepta beatus. atque Apostolici Pape gubernatoris sedis Apostolicę venire nõ possumus, nec contra ecclesiasticas regulas, vel contra Patrũ instituta. Iudices & senatus dixerũt: Conuenit vos specialiter quid errauerit, exponere. Lucentius episcopus & Vicarius sedis Apostolicę, dixit: Et ista sic est. Nõ patimur tantam iniuriã, nec vobis fieri nec nobis, vt ille sedeat qui iudicandus aduenit. Iudices & Senatus dixerũt: Si Iudicis obtines personã, non vt accusator debes prosequi. Et Dioscoro episcopo Alexandrie fm iussionem Iudicum & Senatus residente in medio & residentibus Romanis & episcopis in propriis locis, & tacentibus. Eusebius episcopus Dorileanę ciuitatis transiens in medium dixit. Per sanctam Trinitatem vos adiuro, quę custos est Principum, quamque colitis, & in qua baptizati estis, cuius quoque inuocatione saluamini, audete præces meas relegi.

Clemen-

S V M M A

Clementissimi Iudices miseremini, & adeste fidei, quæ violata est à Dioscuro. Clementissimi Iudices per salutem vos adiuto Imperatorum, Flavianus sanctus Episcopus inique occisus est. Lachrymis impleor: simul mecum iniuste à Dioscuro damnatus est: subte preces meas perlegi. Et le-
ctæ sunt publicè preces & querelæ Eusebii Doryletanæ civitatis cetera Dioscorum, quibus ostendit ipsum Dioscorum in Concilio Ephesino. sed malis perturbationibus atque seditionibus mundum replisse, consensisseque Eutychi vaniloquo hætico in destructionem religionis, fideique Catholicæ. Insuper quod iniuste damnauerit, occideritque Flavianum Archiepiscopum Constantinopolitani. Ad quæ omnia petunt Iudices, ut præcipiant Dioscorum respondere.

Quibus perfectis, petentibus Dioscuro & Eusebio, iussu Iudicis atque Senatus recessita sunt quæ in Concilio Ephesino gesta fuerant, ut Dioscuro cæ innotesceret. Namque nitentur ipse probare prædictum Concilium legitime congregatum, fuisse catholicum, & quod robur & auctoritatem habuerit, ut ex hoc tamen ipse, quam Iuuenalis Hierosolymorum Archiepiscopus, & Thalassius Cæsares Cappadociæ Archiepiscopus, qui præfati Concilii fuerant Iudices, evaderet quæ iuste merebatur damnationem, vel si secus (ut successit) incidere in foueam quæ fecit. Quæ ob causam, & pro manifestanda et Flavianii innocentia, fecerunt patres, ut legerentur in ista prima actione, acta tam synodi vniuersalis Constantinopolitane quæ & 1. Ephesine, & quedam epistolæ Cyrilli ad Nestorium hæreticum & ad Ioannem Antiochiæ episcopum de pace & de partu diuinæ genitricis Virginis, & vnigeniti filij Dei humanitatis assumptione. Hac de causa nonnulla et recitantur acta in Concilio Nicæno. Et cum legerentur acta in secunda Ephesine synodo, & Dioscorus in sui defensionem allegaret quod tota illic congregata synodus secum tam in depositionem & damnationem Flavianii, quam in omnibus aliis, quæ ibidem decreta sunt, consensisset, & propriis vocibus eadem confessus fuerit atque subscripserit: Orientales, & qui cum ipsis erant omnes episcopi dixerunt illud esse falsum, & quod nullus voluitarie consenserit, & addiderunt: Violenta facta est vis cum plagis, in pura charta subscriptum, minabatur nobis damnatio, a

SVM. CHALCED. CON. 213

natio, minæ exilij reudebantur, milites cum fustibus & gladijs instabant. Timebamus & fustes & gladios. Vbi gladij & fustes, qualis synodus est? Milites propter hoc acceperunt Dioscorum, ut nos terreret. Vnde quicquid egimus, terrore compulsi fecimus. Peccauimus tamen, omnes veniam postulamus, etiam si per vim & necessitatem in pura charta coacti fuerimus tunc subscribere.

Et quæ ex actis in præfata synodo legeretur, quæ fuerit congregata ex præceptione Imperatorum residentibus sanctissimis episcopis Dioscuro Alexandriæ, & Iuliano episcopo agente vices & tenente locum sanctissimi episcopi Romæ Leonis, cuius lectæ & susceptæ fuerint epistolæ ad dictam synodum directæ, insuper quod patres omnes illic conuenientes receperint libellum confessionis Eutychetis tanquam catholicum, conuictus est Dioscorus in multis: ipsa et synodus reprobatæ, & ut acephala damnata. Nam cum ista legerentur: Orientales, & qui cum ipsis erant reuerendissimi episcopi clamauerunt: Eiectus est, nullus illi susceptum nomen Leonis Papæ, nec eius epistolæ receptæ, nec permixta sunt à Dioscuro legi, & quod nec consenserint patres confessioni Eutychetis, eo quod similis fuerit Apollinari, Valentiniano atque Macedoniano, quod verbum illud à patribus de Christo in symbolo additum, si. Qui conceptus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, nullam suscepit. Deinde cum inter cetera alia multa ex Actis Ephesine secunda synodi legerentur sic:

Consentimus & cõstemur ex duabus naturis fuisse deum nostrum ante adunationem, post verò adunationem vnâ naturâ cõstemur. Quæ verba in Concilio Constantinopolitano pronuntiare Eutyches in sua confessione, recepta tamen à Dioscuro in secunda synodo Ephesine, & hic recitata. Quæ cum legerent, Orientales & qui cum ipsis erant episcopi, dixerunt: ista nemo dixit. Anathema ei qui dixit. Homicida dixit Aegyptij dixerunt. Ista Pharaonis sunt Anathema qui ista dixerunt. Hæc Dioscuro sunt, &c. Perlectis quæ in Ephesine secunda synodo acta sunt, Iudices & Senatus dixerunt. Quoniam verò Flavianus religiosæ memoriæ & Eusebius episcopus, ex gestoribus & cognitionum scrutatione & ipsa voce quorundam, qui tunc synodo præfuerunt, consuetum se errasse, & frustra eos damnasse, quia nihil

SVM. CHALCED. CNO.

circa fidem monstrantur errasse, ostenduntur iniuste depositi, videtur nobis iustum esse eisdem pœne Diocorum Epum Alexandrie, & Iunentalem epum Hierosolymorum, & Thalassium epum Cæsareę Cappadocię, & Eusebium epum Ancyre, & Eustachium epum Beryti, & Basilium epum Seleucię Isantię, qui principatum tunc synodi tenuerunt subiacere, & ab epali dignitate fieri alienos. Quā sententiā vt iustam ceteri oēs epi approbaverunt: gratias deinde Imperatori, iudicibus, atque senatui referentes. Et sic absoluta est actio prima.

ACTIO SECVNDA.

Conueniente sancto & vniuersali concilio fm sacram actionem in Chalcedonensi ciuitate cōgregato, id est, Paschalino & Lucentio reuerendissimis Epis, & Bonifacio reuerendiss. presbytero, agentibus vices sanctissimi & Deo amantissimi archiepiscopi, senioris Romę sancti Leonis, & Anatolio sanctissimi archiepiscopi Constantin. ciuitatis nouę Romę, & cetero sancto concilio, &c.

Præceptum est à Legatis & senatu, vt in præsentia Concilij legeretur Symbolum 318. patrū in Nicęa cōgregatorum. Et lecta est per epum Nicomedię expositio fidei Concilij Nicęni. De quo vide supra fol. 35.

Rursus præceperunt, vt recitaretur Symbolum 150. patrū, qui in Constantinopolitana synodo prima conuenerant, quod cum epistolis etiā Leonis Papę ad Flavianum epum de hæresi Eutychis. Etius archidiaconus Ecclesię Constantinopolitanę recitauit.

Item etiam leguntur duę Epistolę Cyrilli ad Nestorium, quę habentur in prima actione huius synodi, quarum etiā mentionem fecimus in eadem actione.

Hęc acta sunt, vt per hæc examinaretur Dioscorus, discipulus Eutychetis, si sequeretur fidem prædictorum patrū, aliam, vel quam docuerat Eutyches. Post lectionem verò Epistolę Leonis (quę est 10. in numero) episcopi clamauerunt. Hęc patrū fides. Hęc Apostolorum fides. Omnes ira credimus. Anathema qui ita non credit. Petrus per Leonem locutus est. Apostoli ita docuerunt, &c.

Et cum legeretur prædicta Epistola, in qua ista verba continebantur, scilicet. Et ad soluendum conditionis

EX NOVA TRANSLA. 114

tionis nostrę debitum, natura inuiolabilis naturę est vna passibili, vt quod nostris remedijs congruebat, mediator Dei & hominū homo Christus Iesus, & mori posset ex vno, & mori nō posset ex altero: dubitantibus Illyricanis & Palæstinis episcopis, quidam episcoporum surrexerunt, vt eos in his quę fidei sunt, instruerent. Et hac de causa etiam & vt pertinentia ad fidem cōmodius tractarentur, inducias nonnulli perierunt, quas etiā indices cōcesserunt, differentes audientiam usque ad quinq; tantum dies. Et sic absoluta est actio 2.

In actione videre licet quanta reuerentia prosequatur, & titulus essent Romanum epum. Dominū enim nostrum vocant, ipsumq; adorantem Apostolicam sedem facientem eius doctrinam vt ter Beatissimi Petri amplectuntur, nempe vt in primatu Ecclesię successor, in doctrina soliditate, in pascendo sibi commissio grege esset, & Petri hæres.

Author.

ACTIO TERTIA.

Conueniente sacro & vniuersali concilio, &c. Accusatur Dioscorus ab Eusebio Dorylei epo sicut in actione prima, & suplicat sanctā synodū vt sceleratum dogma Dioscori anathematizare dignaret, ipsum & compellere, vt corā concilio cōpareret. Dioscorus enim cōtinuerat se domi, nolēs corā synodo cōparere.

Rursus accusatur absens à Theodoro diacono Ecclesię Alexandrinę. Primū de homicidio. Sed de blasphemia in sanctā Trinitatem. Deinde q; cum Origene consentiret, quod incendiarius fuerit. Postremò quod excommunicationem contra sanctissimū Apostolicę sedis magnę Romę epum Leonem fecerit, necnon & quod temerarius extiterit contra gestū in Metropoli Nicęna concilium. Et dato libello accusationis subscripsit, dicens.

Paratus sum adueniente Dioscoro in hoc sacrum Concilium meis adesse accusationibus.

Post productus est alius libellus accusationis per Ithyonem Diaconum, qui libellus sic incipit.

Sanctissimo & Beatissimo vniuersali Archiepiscopo, & Patriarchę magnę Romę Leoni, & sanctę & vniuersali Chalcedonensi synodo, &c. Vbi de multis alijs criminibus prædictum accusat Dioscorum.

Quartò productus & lectus est alius libellus accusationis

Q. 2. ratio 1.

SVM. CHALCED. CON.

fationis aduersus eundem Dioscorum per Athanasium presbyterum de similibus sceleribus.

Quinto productus & lectus est alius libellus contra Dioscorum p. Sophronium laicum: in quo pter alia accusauit illum de adulterio: & quod iniquo desiderio captus, suam rapuerat uxorem. Insup. qd ipsu Sophronium visib. eo tis Dioscorus de reb. humanis, curauerat facere alienu.

Sexto vocatus est Dioscorus ad concilium per notarium concilij, vt responderet ad predictas accusationes. Ille tamen simulans aegritudinem, noluit venire.

Vocatus est secundo directis literis, a concilio ad illum, & missis tribus epis, qui comonescerent illum vt veniret & satisfaceret de illis, quae in concilio illi ingerebantur. Quo adhuc reuente, directae sunt literae a sacro concilio ad illum, quibus iam tertio vocatus est, vt in sacrum illud conciliu dignaretur venire ad satisfaciendum simul, & reuerendissimo Eusebio epo, & iis quae illi tunc ingerebantur similiter responsurus, & illis qui illie aduersus illum alios accusatorios dederant libellos: alias si post tertiu (dicunt patres) hac regulari vocationem ex omni parte nullam habentem suspicionem ad veniendum distuleris, praesens sancta synodus ad illum veniet mox, quem contra pertinaces & contemptores synodalis vocationis seruare solet, &c.

Et cum adhuc in sua permaneret pertinacia, Paschasius episcopus cum ipso Lucentinus episcopus, & Bonifacius presbyter tenentes locum sanctissimi & beatissimi archiepiscopi Apostolicae sedis senioris Romae Leonis Papae, pronunciauerunt.

Manifesta facta sunt, quae a Dioscoro quodam Alexandri episcopo commissa sunt aduersus sanctarum regularum ordinem, & ecclesiasticam disciplinam, tam ex iis quae dudum examinata sunt in priore consessu, quam ex iis, quae hodie acta sunt. Hic enim vt plura intermittamus, Eutychem similia sibi sapientem, & regulariter a proprio damnatum episcopo, id est, sanctissimo Flauiano praesumens sibi primatum, irregulariter in comunione suscepit priusquam consideret in Epheso, cum Deo amantissimis episcopis. Sed & illis quidem Apostolica sedes veniam praestitit de his, quae ibi non voluntarie ab eis gesta sunt, qui

EX NOVA TRANSLA. 115

qui haecenus permanserunt obedientes sanctissimo archiepiscopo Leoni, & omni sancto, & vniuersali concilio. Hic autem, & haecenus permansit glorians in eis, & pro quibus eum oportebat gerere, & se terre prosterne re. Super haec nec epistolam beatissimi Leonis Papae ad sanctae memoriae Flavianum scriptam legi permisit, etsi cum iuramento fieri lectionem promiserit. Sed quoniam secundis excessibus, priorem iniquitatem valde transcendit: praesumpsit, & excommunicationem dicere aduersum sanctissimum Archiepiscopum magnae Romae Leonem: insuper et multi libelli, multis eius pleni iniquitatibus, contra eum in sancto & magno concilio oblatis sunt, & semel & bis, & ter regulariter vocatus minime voluit obedire, & hos quia diuersis concilijs regulariter damnati sunt, contra diuinas leges suscepti deo ipse contra se elicit sententiam, sapientis ecclesiasticos conculeans canones. Vnde sanctissimus Archiepiscopus magnae Romae Leo per nos, & per praesentem sanctam synodum vna cum ter beatissimo, & omni laude digno B. Petro Apostolo, qui est petra & Crepido Catholicae ecclesiae, & ille qui est rectae fidei fundamentum, nudauit eum tam episcopatus dignitate, quam etiam & ab omni sacerdotali alienauit ministerio.

Tunc Anatolius Archiepiscopus Constantinopolitani dicit: Haec eadem Apostolicae sedis per omnia sapientis, concors sententiae officio. Similiter & omnes dixerunt consentientes sententiae legatorum Apostolicae sedis.

Post haec sacrum concilium epistolam ad Valentianum & Martianum Imperatores misit, rationem reddens omnium quae in his tribus actionibus gesta sunt, in depositione Dioscorig, huius eas in eadem epistola breuiter complectens, vt Dioscorig malitiam, & in eum prolatae iustae sententiae sinceritatem considerarent.

Miserunt patres & aliam epistolam ad sanctae memoriae Pulcheriam Augustam, quae idem quod in praecedenti continet argumentum.

Deinde subiectum est edictum, siue leges Martiani Imperatoris ad Constantinopolitanos ciues, quo interduntur & prohibentur disputationes Christianorum cum paganis & Iudeis. Quas leges beatissimus

mus Papa Leo in suis confirmavit epistolis, & confirmatur Chalcedonensis concilij edita atq; statuta.

Extat in hac actione & relatio sanctæ synodi Chalcedonensis ad Leonē Papā & oībus gestis gñaliter in synodo. Quæ vniuersa postulant confirmari auctoritate Apostolica, vt latè ponit in epistola quæ incipit: Repletus est gaudio os nostrū, &c. inter alia hæc subiiciunt. Hæc sunt quæ tecum, qui spū presens eras, & placere tanquā fratrib. deliberasti, & qui penè per tuorū viciorū sapientiā videbaris nobis, effecimus. Indicauimus verò, quia & alia quædam pro rerū ipsarū ordinata quiete, & pp ecclesiasticorū statutorū definitiūm firmitatem, scientes quia & vestra sanctitas addiscens, & probatura & confirmatura est eadem. Rogamus igitur, & tuis decretis nostrum honora iudiciū, &c.

Ad quam epistolam respondet Leo, & cōfirmat acta huius synodi, excepto decreto primatus Constantinopolitane ecclesie supra Alexandrinam & Antiochenam: & est inter epistolas Leonis epistola 59. quæ incipit. Omnem quidem fraternitatem vestram, &c.

ACTIO QVARTA.

Congregato sancto & vniuersali concilio, &c.

Primo, iudiciū & senatus iussu lecta sunt corā synodo, quæ in precedentib. actionib. acta fuerant. Deinde iudices & senatus dixerunt: Singuli reuerēdissimi epī, qui hic cōtulerunt, doceāt, si expositio 318. Patrum q. olim in Nicæa collecti sunt, & post hæc 105. q. Cōstantinopoli congregati sunt, cōsonant epistolæ reuerēdissimi Papæ Leonis. Anatolius Archiep̃s Constantinopolitanus dixit: Non solū illis cōsonat Epistola sanctissimi Leonis Papæ, sed & ijs quæ in Epheso sub Beatissimo Cyrillo gesta sunt ab vniuersali & sancto cōcilio. Hoc idē vicarij sedis Apostolicæ cū oībus alijs epīs dixerūt.

Illyricani & Palestini epī, qui in secunda actione, cū legeretur epistola Leonis Papæ (vt diximus) dubitare ceperant super verbis illis iam recitatis, consequenter dixerunt: Nos sanctorū patrum 318. qui in Nicæa cōtulerant fidem sp̃ seruauimus, & seruamus. Sequimur & 150. patrum nullo modo dissonantem. Cōsentimus & actis & constitutis in prima synodo Ephesina. Sed &

lecta

lecta est nobis epistola beatissimi Archiep̃i Romani Leonis in plurimis rectè habens, & prædictis consonans, & consentimus. Aliqua aut nobis ex ipsa apparuerunt verba, vt partitionē & separationē aliquam à diuinitate carnis dñi & saluatoris nostri Iesu Christi, quā sibi adunauit de sancta virgine Maria, demonstrantia, de quibus paulò antè dubitabamus. Sed quum iam à sanctissimis vicarijs locum tenētib. eiusdem sanctissimi Leonis, edocti simus, quia talia verba nullam partitionem in Dño & saluatore nostro Iesu Christo, sed vnū eundemq; Dñm Filium Dei iudicant, consentimus.

Deinde surrexerūt aliqui epī Egyptiæ regionis pro tota illa prouincia, & suam cōfessionē in scriptis dederunt, in qua fm fidem à sanctis prædictis concilijs expositam fatebantur se credere, epistolæ aut Leonis Papæ volebant subscribere. Ob idq; magna est orta cōcertatio & tumultus in synodo, vt cōpellerent damnationem, vt excommunicati susceperent: indignè ferentes patres, vt decē hoīes præiudiciū facerent synodo sexcentorū patrū, & Catholicæ fidei. Illi verò instantes clamabāt, misericordiā petentes, vt cōcederetur illis à sancta synodo à tali subscriptione, vt supersedere possent quoadusq; esset electus Archiep̃s pro ecclesia Alexandrina, cuius consensum (vt mos in Egypto erat) epī debebāt expectare, vt tale qd possent deliberare. Sin aut, qd in concilio fieret Archiep̃s Alexandrinus, & tunc subscriberent & consentirent. Tandē datis fideiussoribus qd non exirent de ciuitate, quoadusq; acciperet episcopū Alexandria, qm non vt repugnaret Catholicæ fidei nec vt non obtemperarent synodo, subscribere in presenti distulerint, eorum petitioni sacra annuit synodus.

Extat in fine huius actionis epistola Pseudo Archimandritarum hereticorum, quam protulerunt in concilio pro restitutione Dioscori. Quæ cum legeretur, omnes episcopi clamauerunt: Anathema Dioscoro. Dioscorum Christus deposuit. Istos foras mitte. Petitiones istas synodum audire non licet. Qui damnatus ab omni synodo episcopum nominare non licet, &c. Et sic absoluta est actio quarta.

Q4 ACTIO

SVM. CHALCED. CON.

ACTIO QUINTA.

In ista actione comittitur quibuscumque epis cum vicariis Apostolicæ sedis, & Anatolio Archiepiscopo Constantinopolitano, ut definitione de fide inter se ordinaretur, cui omnes postea assentiri deberent, in quo decreto quæ à 318. patribus in Nicæa, & quæ 160. in synodo Constantinopolitana prima statuta sunt, similiter & gesta synodo Ephesina prima congregata sub Cælestino Papa, & Cyrillo Archiepiscopo Alexandriæ, reuocantur, & recipiunt. Similiter & epistola Leonis Papæ ad Flavianum, pro expugnanda prauitatis Eutychis perfidia, nulla recipitur à sancta synodo, & nihil præterea.

ACTIO SEXTA.

Conueniente sancta & vniuersali synodo, &c.
Ad hanc actionem venit Imperator Martianus, qui Græcè & Latine sanctam allocutus est synodum, cuius orationis eadem ferè sunt, quæ in prima actione (ut antea notauimus) ad synodum verba fecit. Post verum allocutionem lecta est Imperatori definitio fidei, quæ in actione quinta fuerat prolata.

Et post lectionem definitionis extant subscriptiones episcoporum, & multi pro absentibus epis subscripserunt. Paphlasiensis episcopus vice dñi mei beatissimi atque Apostolici viri vniuersalis ecclesiæ Papæ urbis Romæ Leonis, synodo præsidens statui, consensit & subscripsi. Siste & alij duo vicarij beatissimi Leonis Papæ dixerunt & subscripserunt, consequenter & alij epi subscripserunt.

Post hæc idem piissimus Imperator ad sanctam synodum dixit: Pia & Catholica fide à sancta & vniuersali synodo sine patrum expositione declarata, iustum simul & expediens esse nostra tranquillitas approbavit, omnem de cetero contentionis occasionem de sancta fidei religione penitus amputari. Si quis igitur idiora, vel militaris, vel clericus publicè de fide turbam congregans sub obtentu disputationis tumultum fecerit, sciat quia siquid idiorum sit, ab urbe regia expelletur, militaris verò & clericus gradus sui periculum sustinebunt, & penis alijs subiacebunt. Tunc omnes clamauerunt: Multos annos Imperatori. Multos annos Augusto pio & Christiano. Augustæ orthodoxæ multi anni, &c. Dioscoro anathema, &c.

Impe-

EX NOVA TRANSLATA 117

Imperator ad sanctam synodum dixit: Quædam capitula sunt quæ ad honorem vestræ reuerentiæ vobis seruauimus, decorum esse iudicantes à vobis hæc regulariter potius formari per synodum quam nostra lege sanciri. Et iubente piissimo principe lecta sunt capitula quæ superfluum iudicauimus recenseri, vixit quod primum caput sit c. 4. & 2. c. sit 3. can. & 3. sit can. 5. huius concilij & in alijs sæpe repetitus.

ACTIO SEPTIMA.

In ista Actione agitur de concordia duorum episcoporum iam inter se composita super quibusdam patriarchijs quam postulant à sancto concilio, ut permaneat confirmari, quod & factum est, & nihil præterea.

ACTIO OCTAUA.

Residente sancto Concilio ante cancellos sanctissimi altaris, reuerendissimi episcopi clamauerunt: Theodoretus modo anathematizet Nestorium. Theodoretus dixit: Ego preces meas obtuli piissimo Imperatori, & libellos obtuli reuerend. episcopis agentibus locum Archiepiscopi Leonis: & si vobis placet, legantur contra vobis, ut sicut sapio cognoscatis. Episcopi clamauerunt. Nihil regi volumus, modò anathematiza Nestorium. Theodoretus dixit: Ego ab orthodoxis nutritus sum: orthodoxè predicavi & docui, & non solū Nestorium & Euthycem, sed & omnem hominem qui rectè non sapit, auersos. Epi dixerunt: Clare dic anathema Nestorio, & dogmatibus eius anathema. Tandem compulsus est ut expresse & clare Nestorium & Eutychem omnem hæreticum, & omnem hominem dicentem vel opinantem duos filios, & eos qui non dicerent Dei genetricem virginem Mariam, anathematizaret. Quod cum dixisset, omnes epi clamauerunt: Theodoretus dignus est sede ecclesiæ Orthodoxæ ecclesiæ pastorem recipiat, orthodoxi doctorem ecclesiæ recipiat. Archiepiscopo Leoni multos annos post Deum Leo iudicauit. Et sic decretum est à sancta synodo, ut Theodoro ecclesiæ suæ restituere-
tur à qua fuerat & electus, & ab episcopatu exclusus.

*Index imma-
diatus post
Deum Episcopus
Romæ.*

*Theodoretus iste fuerat suspectus de Arriana heresi. Author.
Quædæ causa apparet fuisse depositus. Et hoc (ut est videre
supra*

SYM. CHALCED. CON.

supra in actione prima huius concilii est accusaretur Dioscorus ab Eusebio Theodoro, ille conqueratur quod permissus fuerit a iudicibus et senatu Theodoretus conciliū intrare, qui nec episcopus erat. Insinuans illum fuisse iam depositū, quia hæreticus. Hoc idem magis apparet ex sententia Theodosii iunioris lata in concilio Ephesino prophano, ubi exclusit illū ab episcopatu et pari modo prohibuit scripta Theodoretis legi sicut et Nestorii Ariani. Et ob hanc causam patres in ista actione tanto clamore insurrexerunt in praelium Theodoretum, quoad usque fidem suam palam et manifestam faceret, quod et fecit, addens etiam quod ille subscribere Epistolam Leonis Papa, vult ut per omnia orthodoxus a synodo receptus est.

Actio nona et decima.

Conueniente sancta et vniuersali synodo, & ceteris. Ibas reuerendus episcopus, qui sunt Edessenæ ciuitatis episcopus, dixit: In iustitia ab Euthyche et falsa signenta perpellus absens a quadraginta mansionibus et condemnatus, huc adueni impetrare clementiam, &c.

Deprecor igitur vos, ut cognoscatis quam falsam ac causationem petuli et calumniam a quibusdam clericis. Lubete omnia quæ per absentiam meam in Epheso sub Dioscoro gesta sunt, euacuari; et iustitiam mihi seruari, qui sum in nullo culpabilis, et reddi mihi episcopatum pariter et ecclesiam, &c.

Accusabatur Ibas quod publicè coram clero et populo dixisset: Non in iudeo Christo sacro Deo. Etiam quod Cyrillum vocasset hæreticum.

Examinatus tamen Ibas presentibus et instantibus accusatoribus suis talem audiuit sententiam.

Paschasius et Lucetius episcopi, et Bonifacius presbyter tenentes locū sedis Apostolicæ. Quia missi apostolice semper in synodis prius loqui et cōfirmare soliti sunt per Paschasium dixerūt: Relictis chartis agnouimus ex Iba Episcopo, tantum reuerendissimorum episcoporum Iba reuerendū innoxium approbati. Relecta. n. eius epistola cognouimus eū orthodoxū et ob hoc decernimus ei honorē epatus restituendū, et ecclesiā a qua iniuste et absens expulsus est, reparandā. De sanctissimo igitur episcopo Nono, qui pro eo paulo antè tactus est, exultationis erat venerabilis

episco-

EX NOVA TRANSLA.

118

episcopi Antiochenæ ecclesiæ, quid oporteat de eo statui, &c. Omnes episcopi clamauerunt. Omnes eadem dicimus. Nestorium modo anathematizet: Eutychem et eius dogma modo anathematizet: Ibas reuerendus episcopus dixit: et iam in scripto anathematizauit Nestorium. eiusque dogma, et nūc anathematizō eum decies nullies. Anathema Nestorio et Eutychi. Et omnem eum qui nō sapit sicut hæc sancta synodus, anathematizō. Gloriosissimi iudices dixerūt. Quæ indicata sunt a sancta synodo de Iba Reueren. episcopo, propriam fortitudinem retinebunt. Et sic absoluta est Actio 10.

Actio undecima et duodecima.

In istis duabus actionibus agitur causa inter Basilium et Stephanum cōtendentes de episcopatu ecclesiæ ephesinæ, et definitum est ambos esse remouendos, quia præter regulas episcopi facti fuerūt: et alterū episcopum ordinari, predictos verò habere episcopi dignitatem, et a sanctissima Ephesina ecclesia nutriendos.

In 13. et 14. actionibus tractatur de compositione quorundam episcoporum, et præterea nihil.

ACTIO DECIMA SEXTA.

Conueniente sancto et vniuersali concilio, relictis omnibus ante altaris candelas sanctæ martyris Ephemie vicarij sedis Apostolicæ ad iudices dixerunt. Hæsterna die postquam potestas vestra surrexit, et humilitas nostra vestigia vestra secuta est, quidā gesta facta dñs, quæ nos et præter canones ecclesiasticos, et disciplinā asstimamus effecta. Poscimus ergo ut vestra magnificentia relegendi hæc præcipiat, ut ois fraternitas inspiciat vtrū iusta, an iniusta sint ea quæ gesta sunt. Iudices dixerūt. Relegantur. Bero nicianus vir deuotus, secretarius diuini concistorij, legit sic.

Definitiones sanctorum patrum sequentes ubique et regulas, et quæ nūc relecta sunt 150. Deo amantissimorum episcoporum, qui congregati sunt pie memorie Imperatore nostro Theodoho in regia ciuitate Constantinopoli, cognoscentes, et nos eadē definimus de priuilegiis eiusdem Constantin. ecclesiæ nouæ Romæ. Et n. sedis senioris Romæ pro imperij ciuitatis illius prius priuilegia reddiderūt. Eadē intentione permoti centū quinquaginta Deo amantissimi equales sedi nouæ Romæ priuilegia tribuerūt,

ratio

SVM. CALCED. CON.

rationabiliter iudicantes imperio, & senatu urbē ornatā
equis senioris Romæ prīuilegiis fuit, & in ecclesiasti-
cis, sicut illa, maiestatem habere negotiis, & secundam
post illā existere, & ut his qui de Ponto sunt, & de Asia,
& de Thracia diocēsisbus. Metropolitano solos: rursus
autē & qui inter Barbaros sunt. episcopos prefatā
diocēsim ordinari à prædictā Cōstātinopolitanā se-
dis ecclesia, quippe ut vnusquisq; Metropolitā præfata
rū diocēsim, cū ep̄s suę provincię ordinet suę regionis
ep̄os, licet diuini canonibus est præceptū. Ordinari autē
(licet dictū est) Metropolitā præfata rū diocēsim à Con-
stātinop. Archiepiscopo, decretis cōsonis. Im̄ more
factis, & ad eū relatis. Anatolius ep̄s Cōstātinopolis de
finiēs subscripsi. Maximus ep̄s Antiochiæ definiēs sub-
scripsi, & c. Lucētius ep̄s Apostolicę sedis vicarius dixit.

Primō, gloria vestra perpendat, qua circumuentione
cum ep̄is sanctis gestum sit, ut non conscriptis canonibus
quorum mentionē fecerūt, subscribere sunt coacti.
Epi clamauerūt. Nemo coactus est. Lucētius ep̄s se-
dis Apostolicę dixit: Accedit ad eum alius, q̄ trecento-
rū decē & p̄cto cōstitutionibus postpositis, centū quin-
quaginta quę in synodicis canonibus non habentur,
mentionem tñ fecisse nōseuntur, quę dicūt ante octo-
ginta prope annos cōstituta fuisse. Si ergo his tempori-
bus in hoc beneficio vsi sunt, quid nunc requirunt? Si
nunquam vsi sunt, quare requirunt? Aetius Archidia-
conus ecclesię Cōstātinop. dixit: Si de hoc capitulo ali-
quod mādātum acceperunt, proferāt. Bonifacius pres-
byter sedis Apostolicę vicarius dixit: Beatissimus &
Apostolicus vir Papa inter cetera hoc nobis mādauit,
& ex chartula recitauit. Sancto si quoque patrum cō-
stitutionem prolatā, nulla patiamini temeritate viola-
ri, seruantes omnimodo personę nostrę in vobis, quos
vice nostrā trāsmisimus dignitatē. Ac si qui fortē ciui-
tatū suarū splendore cōfusi, aliquid sibi tērauerint vlti-
pare: hoc d̄gnū est constantia, terundatis. Iudices dixe-
runt: Vt quę pars canones proponant. Paschasius vi-
carius sedis Apostolicę recitauit. canonem sextū con-
cilij Niceni, & secundum canonem Constantinopoli-
tani concilij, & alios recitauerunt canones vicarij se-
dis

EX NOVA EDITIONE.

19

dis Apostolicę, vbi docetur sedem Romanam esse
in omnibus & per omnia primā, & post illam em̄ ha-
bere gradū. Constantinopol. Quę questio valde inter
vicarios sedis Apostolicę, ceterosque Ep̄os cōtrouerti-
tur. Tandē iudices dixerūt: Ex his quę gesta sunt, vel
ab vnop̄que de posita perpendimus, omniē quidem
primatum & honorē præcipuū fm̄ canones antiquę
Romę Deo amantissimo Archiepiscopo cōseruari.
Oportere autē Archiepiscopum Constantinopol. eisdē
primatibus honoris & ipsum dignum esse, & potesta-
tem habere ordinare Metropolitānas in Asia & Pon-
tica & Thracia diocēsisbus, hoc modo, ut electi à cleri-
cis cuiuscunque Metropolis Episcopi referantur ab eli-
gentibus Archiepiscopo Constantinopol. vt penes eum
sit (si velit) hunc qui electus est confirmare, repudiare,
& c. Episcopi dixerunt: Hęc omnes dicimus. Hęc om-
nibus placent. Lucētius Episcopus sedis Apostolicę
vicarius dixit: Sedes Apostolica nobis præsentibus hu-
miliari non debet. Et ideo quęcunque in prædictum
canonem vel regulatum hęcterna die gesta sunt nobis
absentibus, sublimitatem vestram petimus, vt circū-
duci iubeatis: si alias, cōtradictio nostra his gestis in-
hæreat, vt nouerimus quid Apostolico viro vniuersalis
Ecclesię Papæ deferre debeamus, vt ipse aut de suę sedis
iniuria, aut de canonum euerfione possit ferre senten-
tiam. Episcopus Sebastię dixit. Omnes in sententia ve-
strā magnificentię permanemus.

Inuolida quę
absque aposto-
lica sedis lega-
tis in concilio
geruntur.

Concilium Veneticum provinciale, sub Leone
Papa, in quo pauci Episcopi conuenerunt, qui sta-
tuerunt 16. Canones, in quibus agitur de regula
Ecclesiastica, quę sacerdotibus (domante domino)
credita est, & de districione, cuius cura non sine
eorum culpa vitata torpescit. Et ea quę in prio-
rum patrum statutis ab eis visa sunt omisa, &
precedente tēpore ex nimia licentia prolubente
seculari libertate præsumpta, statutis saluberrimis
in hac synodo sancita sunt. Quę omnia, quia
abunde

Concilium
Veneticum.

S V M M A

abunde in superioribus adscripta sunt, ex industria subticemus.

Finis Concilij Venetici.

Concilium
Turonen.

Concilium Turonen. provinciale interfuerunt
8. Episcopi, continet 13. Can. quorū summa est.

Primus hortatur clericos ad castitatem: nam si laico abstinentia imperatur, ut possit orationi vacare exaudiri, quanto magis sacerdotibus, qui omni momento parati esse debent sacrificium offerre pro populo cum omni munditia & puritate.

Secundo hortatur eos ad abstinentiam. Alii continent regularem institutionem clericorum.

In ultimo clericis prohibet vltus.

Decreta Hilarij Papa.

an. d. 485. Hilari
ius pont. 46.

Hilarius, natione Sardinus, ex parte Crispino, sedit annos sex, menses tres, dies decem. Hic Pontificibus successores substituendi, & laicis inuestiendi, potestatem abrogauit, & Epistolas de fide Catholica per vniuersum Orientem sparsit, confirmans tres illas vniuersales synodos, Nicœnam, ephesiā & Chalcedonensem, & damnauit Eutychem & Nestorium, & eorum sequaces. Approbauitque dominationem & principatum sancte ecclesiæ Catholice & Apostolicæ.

Romanum
Concilium 2.
9. 1. Nulli fas,
D. 34. Curan-
dum est.

D. 35. Peniten-
tes vel infirmi.
8. 9. 1. Pleri-
que,
Nullus Episco-
pus eligat sibi
successorem.

Sub hoc celebratum est concilium Romanum 50. ferè episcopis ibidem congregatis, & statuerunt aliquot canones.

Primò, ut canones Nicœni concilij, & Apostolicæ sedis decreta custodiantur.

Secundò, ut bigami aut viduæ aut corruptæ mariti ad gradus ecclesiasticos non accedant.

Tertiò, ut poenitentes, aut iussu litterarum, siue de seculari membrorum, aut decisione aliquid minus habentes, ad superiorem ordinem non accedant.

Quartò, ut nullus episcopus sibi eligat successorem, ad petitionem episcoporum Tarraconensem. Nam episcopus Barchionensis per mortem suam velut iure hereditario voluit Irenæum successorem in ecclesiā dere-

HILARII PA.

120

derelinquere. Quibus Hilarius rñdit ex sententia Episcopum, qui in ipso cōcilio sunt cōgregati, per subiecta capita.

Primum, quod nullus ordinetur Episcopus sine cōsensu Metropolitani Episcopi.

Secundum, ut nullus Episcoporum relicta vna Ecclesiā ad aliam transeat.

Scripte duas Epistolas ad quosdam episcopos, aliqua errata eorum emendare volens, nihil tamen continent notatione dignum.

Decreta Hilarij iuxta Gratianum.

Vbi pars est corporis, est & totum, eadem ratio est in corpore Domini, quæ in Manna, quod in eius figura præcessit, de quo dicitur: Qui plus collegerat, non habuit amplius, neque qui minus parauerat, habuit minus. Non enim est quantitas visibilis in hoc estimanda mysterio, sed virtutis sacramenti spiritualis.

Decreta Simplicij Papa.

Simplicius, natione Tiburtinus, ex patre Castino, sedit annos 15. mensem vñ, dies 57. Hic vrbē Romanam in quinque ecclesias distribuit, quarum prima Petri, secunda Pauli, tertia Laurēti, quarta Ioānis Laterani, vñ in vrbe prima, quinta Mariæ Maioris. Tū Cōstantino episcopo dānato, Ecclesiā vñ oīum primā Romanā esse declarauit. A laicis ecclesiasticū beneficiū recognosci noluit: Hic scripsit aliquot epistolas ad quosdam episcopos.

In quarum secunda ad Ioannem Rauennatem episcopum, habetur illa regula iuris.

Præiudicium meretur amittere, qui permilla sibi abutitur potestate.

In tertia ad Florētinum & Setterum episcopos scribit, quod de redditibus ecclesiæ, vel oblatione fidelium, sola episcopis ex his vna portio remittatur, dux Ecclesiæ fabricis & erogationi pauperum profuturæ. Vt a presbytero sub periculo sui ordinis minuitur. Vltima clericis pro singulorum meritis diuidatur.

Finis decretorum Simplicij Papæ.

Decreta Felici tertij Papa.

Felix Romanus, ex patre Felice presbytero, sedit annos octo, menses vñdecim, dies 17. Fuit temporibus Odoactis Regis vsque ad tempora Theodorici regis.

Decons. d. 8.
Vbi pars est
Exod. 16.

An. d. 471.
Simplicius
pont. 47.

2. 9. 5. Priuilegium
legnum.
2. 9. 2. da red-
ditibus. Item
Gra. Maxi-
mano Episc.

an. d. 486. Fe-
lix. 3. pont. 48.
Hic

FELICIS PA.

Hic enī intellexisset Petrus Eutyrianū ob heresim ante in exiliū pulsum ab Achario Constantinopolitano epō reuocari, fraudē subesse veritus, auctoritate Sc. Apo. ac cōcilio bene sentientiū approbata, Petrus & Achariū dānat. Post annos verō tres cum Zeno Imperatori fidē faceret, hos homines penitere, Felix eō misit episcopos duos Messenū & Vitalem, qui re cognita, dānatos absoluerūt. Hi itaq. Heracleam ciuitatē ingressi pecunia corrupti, nihil ex sententia Felicis egere. Vnde Pontifex indignatus, habita de more synodo, hos vt per uicarios, & simoniacos à cōione deiecit. Messeno tñ penitētiē ep̄s adscriptū est, q̄a errorē suū cōfitebatur.

De con. d. 4.
Eor quos.
In conc. Nica.
no. c. 41. &
14. q. 7. Qui in
qualibet in
concilio.

Hic cōgregauit Synodum multorum episcoporum & presbyterorum, eō quōd in Aphrica rebaptizati erant episcopi & Presbyteri, & Diaconi. In quo primum statuitur, rebaptizatos, episcopos, Diaconos, Presbyteros, in penitentia manere vsq; ad diē obitus sui, & nō cōmunitate orationi fidelium, & catechumenorum & communiō laica tantum in morte illis est reddenda.

Alij vero per tres annos sint inter audientes, & septē annis peniteant, & duobus annis non sinantur oblationes offerre.

Scriptit Epistolam Achario, in qua etiam deposuit & damnauit propter Eutyrianorum communionem.

Scriptit & aliam ad Zenonem episcopum Italiae.

Concilium
Tarracon.

Concilium Tarraconense huius etiam tempore celebratum est provinciale, decem Episcopis congregatis. Fuit Concilium anno sexto Theodorici regis. In quo

14. q. 4. Canon
statuit.

Primò cauetur conuersatio inter scōminas & clericos & monachos, etiam si earum curam ratione parente legerant.

14. q. 1. Si
quis clericus.
15. q. 4. Nul-
lus Episco-
porum.

Secundò, vt quicumque in clero esse voluerit, emendi vilius, & vendendi carius, studio non utatur.

Tertio, vt quātū clericus praestiterit, tantū recipiat. Quartò, quōd nullus clericus vnquam iudicet criminali diebus vero dominicis nec etiam ciuilia, sed vt tantum Deo statuta solennia peragat.

Quintò,

GELASII PA.

121

Quintò, vt qui in Metropolitana ciuitate Episcopus d. 65. Si quis, pus non fuerit ordinatus, post duos menses se Metropolitanus praesentet.

Sextò, vt episcopus contemnens venire ad synodum Metropolitanam vocatus, excommunicetur. d. 18. Si quis

Septimò, vt episcopi annuatim d. cecelium visitent, & basilicas destitutas restituant, & nō nisi tertiam partem de parochiis accipiant. Episcoporum. 10. q. 1. De crenimus.

Octauò, q̄ clericus nullus accipiat munera, p̄ iudiciis.

Nonò, quod monachus missus alicubi ministerium clericatus agere non praesumat, nisi cum abbatis imperio, nec negotiator existat, 16. qu. 1. Monachi. 15. q. 2. Ob scendum.

Decimò, vt si episcopus intestatus decesserit, inuētiū de rebus eius fiat, & nullus exinde aliquid auferat. 12. q. 1. Sicubi.

Citat & Gratianus ex hoc Pontifice, quod nullus confirmetur bis, aut ter, sicut nec baptizatur. De con. d. 5.

Finis Concilium Tarraconense.

Decreta Gelasii Papae.

Gelasius natione Apher, ex patre Valerio, sedit annos quatuor, menses octo, dies 18. tribus Theodorici regis & Zenonis Augusti. Hic sanctitate, doctrina & pauperū dilectione clarus, Manicheos, liberis eorū cōbustis, p̄scriptis, vtriusq; Testamētū libros ac doctorū scripta, ab ambiguis authentica separauit. Ordinū factorū administrationē à mense Decēbris, quatuor temporū sabbatis attribuit, ep̄s 67. creauit, Canonē & Praefationes Missae, Profas & Hymnos canticis miscuit. Imperatore excōicato, eundem excōicari posse probauit.

Sub eo Honorius seuus Vandalorū Aphricae rex, Arrianorū fauore infideles gladio, flāmaq; sequendo fatigatus 49 65. relegatis, ecclesias & bona Arrianis tradidit. In cōcilijs 520

Scriptit epistolam ad episcopos per Lucaniam & Brunos & Sicilien. constitutos, in qua 30. decreta continentur, quae omnia longum esset recensere, praeterim cum superioribus sparsim adscripta sint.

Scriptit & aliam epistolam ad episcopos Siciliae, in qua ita habetur.

Praefulum nostrorū authoritas emanauit, vt facultes ecclesiae episcopi ad regendū habeant potestatem, 16. q. 3. Pra-

ita tñ vt viduarū & pupillorū atq; pauperum, necnon

R & cleri.

& clericorum stipendia distribuere debeant. Hoc de eis statutum dari, quod hactenus decretum est, reliquum sibi Episcopi vendicent, vt (sicut antea diximus) peregrinorum, atque captiuorum largiores esse possint.

In quodam Tomo quem Gelasius fecit de vinculo anathematis superacta Concilij Chalcedonensis, sunt aliqua annotatione digna.

Primum, Chalcedonen. Synodū admittēdā excepto decreto illo de privilegio ecclesie Constantinopolitane, cui repugnauit vicarij Apostolicę sedis in ea p̄sides.

Secundo, videtur fauere sententię, quam Hieronymus habet de obseruantia legalium, quam Petrus infirmavit. Inquit enim sic Sanctus Petrus primus Apostolorū, sic existimans noui testamēti gratiā predican- dā, vt à legis veteris nō recederet institutis, quādā per simulationē legitur inter Iudæos Gentilesq; gessisse.

*Explicatur lo-
cus Mar. 12.
de peccato in
Spiritu
sanctum.*

Tertio exponit illud Matthę de peccato in Spiritū sanctū, & illud Ioan. 5. Est peccatū ad mortē, &c. de eo peccato qd vsq; ad mortē durat. Nā nullū, inq; est peccatū, p̄ quo aut nō oret ecclesia remittendū, aut quod data sibi diuinitus potestate deficientibus ab eodē non possit absoluerē, vel penitentib; relaxare, cui dī. Quęcūq; ligaueris, &c. Loquēs ē de vinculo anathematis dicit q̄ ecclesiastica sententia reos tm̄ & p̄uaticatores obligat.

*Alia in syno-
do non summa
sine authori-
tate Papa.*

Habet etiā quod quęcūq; cuiuscūq; synodi actū nūq; per Rom. Pontif. confirmetur, nullam habeant robur. Totum, inquit, in sedis Apostolicę positum est potestate. Ita quodā firmavit in synodo sedes Apostolica, hoc robur obtinuit. Quod refutauit, habere nō potuit firmitatem, sola reseruit quod præter ordinem congregatio synodica putauerat usurpandum.

*Qualiter sine
intelligēda
comminatio-
nes diuina.*

Quinto dicit, quod cōminationes quę sunt in sacris literis, sunt intelligēde quādiu permāserit in statu rationis quo sunt. Sic inquit, Tyrus & Gaza Berytos & Aegyptus, pronūciatę sunt peritura, quas postea per euāgelium nouimus esse saluatas. Perierunt itaq; duplici modo aut permanentes in eo quod talem sententiam fulceperunt, aut deficientes ab eo quo tales

*Explicatur lo-
cus, Esa. 6.*

Sexto & super illud Esa. Claude oculos, &c. videntes

videntes non videant, &c. Sic etiam, inquit, de gente Iudæorum prophetari est: Claude oculos, &c. ne vni- quā cōuertantur, & sanē illos, &c. Hic etiā correctio & emendatio interdicta mōstratur, & respiciendi quoq; spes prorsus abscinditur, de quo tamē populo Aposto- los & Ecclesia primitiua nouimus processisse, & tot milia hominum vna die baptismate fuisse saluata.

Dixit quod fuerunt hæc ante aduentum Christi, vt quidā figuratiter adhuc tm̄ in carnalibus actibus cōsti- tuti pariter reges existerēt, & pariter sacerdotes. Quod sanctū Melchisedec fuisse sacra prodiit historia. Quod in suis quoq; diabolus est imitatus, vt pote qui semper quæ diuino cultui conueniēt, sibi tyrannico spiri- tu vindicare cōtendit, vt Lagani Imperatores idē & ma- ximi Pontifices dicentur. Sed cum ad verū ventū est regem eundē atq; Pontificem vtra sibi, nec Imperator Pontificis nomen imposuit, nec Pontifex regale fasti- gium vendicauit. Quamuis enim mēbra ipsius, id est, veri regis atq; Pontificis, fm̄ participationē naturę ma- gnificē vtrūq; in sacra generositate sumpsisse dicatur, vt simul regale genus & sacerdotale subistat, qm̄ Chri- stus memor fragilitatis humanę, quod suori saluti cō- prueret, dispensatione magnifica rēperauit, sic actioni- bus proprijs dignitatibusq; distinctis officia potestatis vtriusq; discreuit, suos volens medicinali humilitate saluari, nō humana supbia rursus intercepti, vt & Chri- stiani Imperatores pro æterna vita Pontificibus indige- rent, & Pontifices pro tp̄alium cursu rerū Imperiali- bus dispositionibus vterent, quatenus spiritualis actio à carnalibus distaret incurfibus, & idē militans Deo, minimē se negotiis secularibus implicaret: ac viciissim nō ille rebus diuinis p̄sistere videretur, qui esset nego- tijs secularibus implicatus: vt & modestia vtriusq; or- dinis curaretur, ne extolleretur vtrouque suffultus, & cōpetens qualitatibus, actionū specialiter professio ap- pareret. Ex quibus, inquit, apertē colligit à seculari po- testate, nec ligari, prorsus, nec absolui posse pontificem.

Misit etiam epistolam eloquentem & elegantem ad Faustum magistrū, fungentē legationis officio Cōstan- tinopoli, in qua docet nullum absolui posse ab errore

*Fuerunt olim
aliqui & re-
ges & sacer-
dotes.*

*Gen. 14 &
Heb. 7.*

1. Pet. 2.

*Post Christiū
diuersa sunt
Pontifex &
Imperator.*

2. Tim. 2.

Epist. 7.

S V M M A D E C.

24. q. 2. Le-
gatur.

præterito, nisi respiciat. Remitti culpa de præterito potest, correctione sine dubio subsequente, nã si deinceps finitur mansura peruersitas, non est benignitas remittentis, sed consentientis assensio.

24. q. 1.
Achatius.

Docet enim solum Pontificem posse hæreticos dam-
nare sine aliorum consensu, imò & quemlibet episcopum hoc posse. Et quòd non opus est noua damnatio-
ne ei, qui in errorem iam aliàs condemnatum incidit,
sicut ille Achatius.

24. q. 3. Ipsi
sunt.

Appellationes etiam omnes ad Ecclesiam Rom. lice-
re deferre, ab ipsa verò nunquam appellare sacri cano-
nes sanxerunt.

Epist. 4.

Aliam et misit epistolam ad Anastasium Augustum,
in qua fidei zelum & charitatem erga proximos argu-
tè demonstrat, sic dicens: Duo sunt Imperator Augustus,
quibus principaliter hic regitur mundus, autoritas
sacra Pontifici, & regalis potestas. In quibus tanto gra-
uius est pondus sacerdotum, quanto et pro ipsis regibus
vel legibus hominum in diuino sunt examine rationem
redditori. Licet enim psideas humano generi dignitate
rerò, tñ pfectibus diuinari deo totus colla submittis,
atq; ab eis causas tue salutis expectas, inq; sumendis
celestibus sacris, eisq; (vt cõpetit) disponendis, subdite de-
bere cognosci religionis ordine, potius quam pcesse.

d. 26. Duo
quippe.

Extat alia eiusdem epistola ad episcopos Dardaniæ,
de eiusdem Petri & Achatij iusta damnatione pce se-
dem Apostolicam facta.

Epist. 2.

Ex hac epistola citat Gratianus duo Decreta.
Primum quòd repeti non possunt quæ 30. annis
quietè possidentur.

Secundum, quòd non oportet ab eorum elemosy-
nis abstinere post mortem, quibus in vita comuni-
care non destitimus.

Aliam et scripsit epistolam ad Euphemianum, in qua
sanctissimè & doctissimè illi cohortatur ad unitatè fi-
dei catholice, & vt Petri, & Achatij hæreticos habeat.

Scriptura sa-
era digesta.

Ordo veteris & noui Testamenti, quem sancta &
catholica Romana suscipit & veneratur Ecclesia, di-
gestus à Gelasio Papa, cum 70. episcopis, in superiori-
bus iam bis relatus est.

Conti-

GELASII PA.

123

Concilium Epaunense, tempore Galesij pri-
mi Pape, est provinciale, tempore Sigismundi re-
gis celebratum. Fuerunt verò 70. Episcopi in hoc
Concilio, in quo ediderunt 40. decreta, quæ om-
nia ferè ad institutionem clericorum & Episco-
porum & Ecclesiarum pertinet. Sed ea cum iam
superius relata sint, maxime in Concilio Aga-
thensi, hoc loco recensere non duximus necessa-
rium. Ex præcipuis tamen hæc summa est.

Concilium Epaun-
ense.

Vt episcopi venatores nò sint, nec accipitres habeant.
Vt clerici vagi ad communionem non assumentur.
Vt alterius episcopi clericus in alia ciuitate non
constituatur.

Vt vnus monasterij sit vnus Abbas.
De correctione Abbatis peccantis.
Quod clericus publicum iudicium non interpellat.
Ne illicitis horis clericus ambulet.
De penitentia homicidarum.
De confirmatione canonum.

Finis Concilij Epaunensis.

Decreta Anastasij Pape.

Anastasius secundus, natione Romanus, ex patre
Fortunato, sedit annum vnum, menses 11. dies 24. Hic
fuit temporibus Theodorici Regis, & Anastasij Im-
peratoris, cuius tempore multi clerici ab eius commu-
nionem se subtraxerunt: quod communicasset Photino
Thessalonicensi diacono sine consilio episcoporum
& clericorum, qui communis erat Achatio, & quia oc-
cultè voluit reuocare Achatium, & non potuit. Qui
diuino subita morte percussus est.

Hunc recensent aliqui inter hæreticos propter com-
munionem Achatij & Photini diaconi. Sed de hoc di-
ximus in controuersia 4. supra.

Scripsit epistolam ad Anastasium Augustum, in qua
hæc continentur.

Primum, quòd non sit temerè iudicandum de his
qui ad dominum migrauerunt.

R 3 Secun-

SVMMA DE C.

Secundum, quod magnopere sit contentio vitanda.
Tertium, ut Imperator quoscunque potuerit ad veram fidem pertrahat.

d. 19. Secunda
Ecclesia.

Quartum, ut ipse monitis apostolicis pareat.
Quintum, quod mali ministrando sibi autummodo noceant, non ecclesiae sacramenta commaculent, nec eos qui per haereticos sunt, aut baptizati, aut ordinati, portio lisionis attingat.

Decretum eiusdem ex Gratiano.

22. q. 3. Qui
potest.

Qui potest obuiare & deturbare peruersos, & non facit, nihil est aliud quam fauere impietati eorum: nec caret scrupulo societatis occultae, qui manifesto facinori desinit obuiare.

Decreta Symmachi Papae.

an. d. 499. Sym
machus pont.
31.

Symmachus, natione Sardus, ex patre Fortunato, condidit annos 16. menses septem, dies 28. Hic fuit ipse Theodorici regis, & Anastasii Augusti. Fuit vero ordinatus sub contentione una cum Laurentio, Symmachus in Basilica Constantiniana, & Laurentius in Basilica beatae Mariae, ex qua causa separatus est clerus, & diuisus est Senatus. Sed schismaticis superatis Symmachus pauper & clericorum amator & sustentator fuit. Eugenium fidelem Carthaginensem episcopum cum 20. episcopis a Transamundo Vandalorum Rege in Sardiniam proscriptum pie fouit. Hic decreuit, ut viuentem Pontificem, de futuri subrogatione presumat nemo. Hic inuenit Manichaeos in urbe, quorum simulachra & codices crematis ipsos in exilium relegauit. Innumeras ferè Basilicas sanctorum construxit & reparauit, & infinito auro & argento eas dotauit. Hic constituit, ut omni die domitico, & natalitijs martyrum, hymnus Gloria in excelsis diceretur. Multos captiuos redemit, fecit ordinationes quatuor in urbe: Presbyteros 92. Diaconos 16. episcopos 17. Sepelitur in Basilica beati Petri 14. Calisti Augusti, & cessauit episcopatus dies septem.

Decreta Sym-
machi.

16. q. 1. Posses-
siones, 36. q. 2.
Raptores.

Hic statuit bona Ecclesiae non alienari, nisi magna & pia causa exigente.

Ut raptores viduarum vel virginum ecclesiae communi ratione priuentur.

Ut viduae & virgines diu in religioso proposito per-

SVMMA CHI-PA.

124

per tempus commorantur ultra, non nubant.

Ut nullus per ambitum ad episcopatum accedat.

Secunda Synodus Romana sub Papa Symmacho.

Congregauit Romae synodum in Basilica beati Petri, & inter cetera statuit, ut si quis Papa superfluit, pro Romano Pontificatu cuiquam quolibet modo fauorem prestare coniucatur, loci honore sui priuetur.

Item, quod si Papa morte preuentus non potuerit de sui d. 19. Si tran-

successoris electione ante decernere, is consecratus episcopum, quem electus clericus, aut certe pars maior elegerit. Si quis Papa. Item, quod qui ambientes, vel ambientium fautores, coniuratoresque prodiderit, non solum purgatus ab omni culpa videatur esse (etiam si fuerit particeps) verum etiam remuneratione dignissimus.

Aliam etiam synodum congregauit Romae anno domini 504. In qua cauetur sub anathematis poena, ne bona Ecclesiastica alienentur.

Congregauit ibidem & aliam synodum, quae est Palmaris, tempore Theodorici, cuius iussu fuit congregata, ut Symmachus a sibi obiectis criminibus se purgaret. Extat liber Eruditus & elegans Ennodij ecclesiae Romanae Diaconi pro defensione quartae & quintae synodi Symmachi Papae & 130. episcoporum. Ex quo desumptum est huiusmodi decretum.

Nonne directa sunt verba canonum, si quis clericorum ab episcopo suo ante suam ipsius pro dubia suspitione discesserit, manifestam in eum manere censuram? Lex, non ecclesiastica Pontificem ab alijs accusatum priusquam sub luce obiecta consulerint, exigere non relinquit.

Item illud: Aliorum hominum causas Deus voluit per homines terminari, sed sedis illius praesentem suo sine questione resecuauit arbitrio.

Alia etiam synodus est Romae congregata sub hoc Symmacho, in qua approbatur superscriptus liber Ennodij Diaconi, & ei datur eadem auctoritas, quae Decretis synodorum, & ita iussus est inter actiones synodicas adscribi.

Secundo.

Statutum est Decretum illud a multis antecessoribus synodaliter firmatum.

R 4 Oues,

17. q. 1. Nequa
viduas.

1. q. 2. Nullus
in auge.

Secunda syno-
dus. d. 19. 6.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

Si quis Papa.

SVMMA DEC.

2. q. 7. Oues
quis. Verba
sunt Eusebii
papa

3. q. 1. Reinte-
granda. Idem
Euseb. omib.

Episcopis. Sy-
nodus Roma.
6. contra inha-
sores rerum ec-
clesiasticarū.

10. q. 1. In ca-
nonibus.

16. q. 1. Ferro.
11. q. 3. In iustis.

Concilium Il-
lerden.

11. 50. De his.

16. q. 1. Cum
vilitate.

35. q. 2. O. 4.
De his qui in-
casti.

1. Cor. 5.

Oues, quæ suo pastori commissæ sunt, eum nec re-
prehendere, nisi à fide exorbitauerit, nec vllatenus ac-
cusare possunt, quia facti pastorum oris gladio ferien-
da nō sunt, quanquā reprehendenda rectè videantur.

Ex hac et synodo habetur in Decretis quod nullus
episcopus aut clericus ante sententiam his bonis spo-
lietur, & si spoliatus fuerit, restituitur in omnibus.

Fuit & alia synodus Romæ sub Symmacho tempo-
re Theodorici regis, ad Ecclesiæ reformationem & gu-
bernationem congregata. In qua strictè & sub pœna
anathematis prohibetur ne vllus bona Ecclesiæ a fide-
libus oblata occupet, & quasi propria possideat sine
episcopi licentia.

Quod ferro abscindenda sunt vulnera quæ fomēta
non sentiunt.

Quod iniustum iudicium, & definitio iniusta, regio
metu vel iussu, aut iudicibus ordinari non valeat.

Extant eiusdem epistolæ aliquot, quas recensere su-
peruacaneum est.

Concilium Illerden. tempore Symmachi 8. Epi-
scoporum habitum, anno 15. Theodorici Regis, in
quo Concilio statuerunt canones sequentes.

Canon. 1.

VT clerici in obsidionis necessitate positi à sangui-
ne humano (etiam hostili) se abstineant: admittantur
tamen ad pristina officia post 2. annos penitentia.

Canon. 2.

Quod his qui abortiuum faciunt, vel natos suos ex-
tinguunt, post 7. annorum curricula cōio tribuatur.

Canon. 3.

Quod Monachi sine licētia Abbatis nō ordinentur.

Canon. 4. De incestis.

VT hi qui se in cecitas pollutione cōmaculāt, quousque
in ipso detestando & illicito carnis cōtubernio perseue-
rant vsque ad Missam tantum Catechumenorū in Ec-
clesia admittantur, cum quibus et nec cibum sumere
vllum Christianorum, sicut Apostolus iussit, oportet.

Ca. 5. De his qui altario seruiunt.

Hi qui altario Dei deseruiunt, si subito in fensa car-
nis

SYMMACHI PA. 125

nis fragilitate corrueant, & Deo respiciente dignè pe-
nituerint, ita vt mortificato corpore cordis contriti sa-
crificium Deo offerant, maneat in potestate Pontificis
vel veraciter afflictos non diu suspendere vel desidio-
sos prolixiori tpe ab ecclesiæ corpore segregare, ita tñ
vt sic officiorū suorū loca recipiat, ne possint ad alio-
ra officia vltius promoueri. Quod si iterato velut
canes ad vomitū reuersi fuerint, vt uelut sues in volu-
tabris luti in cunctis, nō solū dignitate officij careāt, sed
etiam sanctam cōionem, nisi in exitu, non percipiant.

Ca. 6. De eo q. vidua vel religiosa virgini stuprā intulerit.
Qui penitenti viduæ, vel uirgini religiosæ vim sto-
pri intulerit, si se ab eo sequestrare noluerint, panter à
communione Christianorum & consortio segregetur.
Si vero illa quæ vim pertulerit, ad sanctam religionem
redierit, in illo solo sententia excommunicationis te-
neat, quoadusque publicè peniteat.

Ca. 7. De his qui sacramento se obligant, &c.

Qui sacramento se obligauerit, vt iugans cum quo
libet, ad pacē nullo modo redeat: pro perituro vno an-
no à communione corporis & sanguinis domini segre-
gatus, reatum suū elemosynis, steribus, & quātis po-
tuerit ieiuniis absoluat. Ad charitatē vero, quæ operis
multitudinem peccatorum, celeriter venire festinet.

Ca. 8. Si clericus seruum ad Ecclesiam traxerit.

Nullus clericorum seruum vel discipulum suum ad
ecclesiam confugientem extrahere audeat, vel flagel-
lare præsumat. Quod si fecerit, donec dignè peniteat, à
loco, cui honorem non dederit, segregetur.

Ca. 9. De his qui rebaptizati sunt.

De his qui in peruricatione rebaptizati sine aliqua
necessitate vel tormento delapsi sunt, placuit vt circa
eos illa Nicænæ synodi statuta seruentur.

Ca. 10. De his qui iubente Episcopo ab Eccle-
sia exire contemnunt.

Qui iubente sacerdote pro qualicūque culpa ab ec-
clesia exire cōtempserit, pro noxa contumeliæ, tardius
recipiat ad veniam.

Ca. 11. De clericis qui in mutuam eadem prorumpunt.
Si qui clerici in mutuam eadem proruperint, proue
dignitas

22. q. 4. Qui
sacramento.

1. Pet. 4.

17. q. 4. Nul-
lus clericorū.

Ca. 11. Nica-
ne synodi.

11. q. 3. Qui
iubente.

S V M M A

dignitas officiorum in tali excessu contumeliam pertulerit, a Pontifice districtius vindicetur.

Ca. 12. De his qui contra Canones ordinati sunt.

Qui contra decreta Canonum indiscrete clericos vsque nunc ordinaverunt, eis Dominus, vel sancta & ecclesiastica charitas ignoscat. A modo vero si in tali ausu proruperint, decretum Canonum quod circa eorum personas statutum est, observetur.

Ca. 13. De catholicis, qui filios suos in haereticorum baptismo tradiderunt.

Catholicus, qui filios suos in haeresi baptizandos obtulerit, oblatio illius in ecclesia nullatenus recipiatur.

Ca. 14. De sacerdote moriente.

Cum sacerdos moritur, res ecclesiae non diripiuntur, sed fideliter observantur.

Subscriptio.

Ca. Gratiano citati de hoc concilio.

Sergius episcopus regi & subscripsi. Gratus episcopus directus a domino meo Stephano episcopo his constitutionibus interfui & subscripsi. Ex hoc Concilio citat Gratianus 4. Canones.

2. q. 4. Non oportet.

Primum, quod in diebus quadragesimae nuptias celebrare non licet.

Non oportet a lx. vsque in octavam Paschae, & tribus hebdomadibus ante festivitatem Sancti Ioannis Baptiste, & ab adventu domini vsque post Epiphaniam nuptias celebrare: Quod si factum fuerit, separentur.

2. q. 4. Presbyter si.

Secundum. Non prohibetur a sacris ordinibus qui a medicorum incisione claudus efficitur.

Tertium.

Statuitur quomodo clericus infamatus debeat se purgare septem testibus & iuramento, ut fecit Leo papa coram Cesare Carolo. Et si hoc facere non potuerit, suspendatur vsque ad dignam satisfactionem.

Quartum.

Statuitur quod sacerdos ad baptizandi officium & ad vestimenta altaris lauanda, det habere propria vasa.

De con. d. 4. Omnis Presbyter.

Concilium Valentinum.

Concilium valentinum provinciale 6. Episcoporum circa tempora etiam Symmachi celebratum est in Valentia Hispaniae, Theodorici regis anno 15.

Ca. 1.

VALENTIN. CON. 126

Ca. 1. Vt Evangelium post Apostolum legatur.

Inter cetera hoc esse censuimus, observandum velle sancta Evangelia ante numerum illationem in Missa Catechumenorum, in ordine lectionum post Apostolum legantur, quatenus salutaria Christi praecepta, vel sermones sacerdotis, non solum fides, sed etiam catechumeni ac poenitentes, & omnes qui de diverso sunt, audi a plebe Evangelium.

Nota quo intelligebatur.

Sic enim Pontificum praedicatione audita, nonnullos attractos ad fidem evidenter scimus.

Statuitur qualiter episcopus defunctus per viciniorum episcopum sit honorifice tumulatus & eius exequia celebrande.

Finit Concilium Valentinum.

Decreta Hormisdae Papa.

Hormisda natione Campanus, ex parte Iusto, de ciuitate Prusinae, sedit annos 9. dies 17. temporibus Theodorici regis, & Anastasii Augusti. Hic Pont. regibus fuit charus, haereticis exosus, & in ecclesia magnificus. Nuptias publice agi decernit. Manichaeos palam cohibitis libris oppressit. Ab Anastasio Imperatore contemptus inquit. Imperatoris est imperare, non imperata Pont. vel cuiusvis recipere. Sed a Iusto confirmatus ecclesiarum pacem obtinuit.

an. d. 514. Hormisda pont. 52. Tempore huius fuit Boetius Senatus.

Scriptis Epistolam ad episcopos Hispaniae, exhortans eos ad observantiam veterum Canonum, & in primis docet eos qui ad clerum promouentur, debere alijs esse praestantiores, nam milites suos probatos sibi quatenus instituta fidelium, & prius deant exemplum religiosae conversationis de se potius alijs prestare, quam sumere, & oportet emendationem esse populo, quae necesse est orare pro populo, ideoque nullus ex poenitentibus debet ordinari, quis enim eum, quem populus ante iacentem viderat, veneretur annissem?

Argumentum epistolae Hormisdae Papa.

d. 61. e. non negamus.

Admonet secundo, ut pro episcopatu praemium non accipiantur, ne spiritualia vilescant, dum precio emuntur, & a domino corripiantur, sicut Simon Magus spiritum sanctum mercari volens, nam quis non vile putat quod venditur? Sed ita debet fieri electio, ut in gravi murmure populorum diuinum credatur esse iudicium.

Secundo.

Tertio, ut his in unoquoque anno provincialia concilia celebrentur, ut circa res ecclesiasticas recta disponant, & de recte dispositis Deo gratias agant.

Tertio.

Scriptis

S V M M A.

*Epist. 1.
Hormisdæ.*

Scriptæ & aliam Epistolam ad episcopos Hispaniæ, in qua ponitur Ioannis episcopi Constantinopolitani professio, propter clericos Orientales, qui eius communionem poposcant, & docet quomodo sint recipiendi ad ecclesiæ fidem, qui ante fuerant errores Nestorii, Eutychis, Achatii, & aliorum seculi.

*Epist. 3.
Hormisdæ.*

Aliam etiam misit Epistolam ad Epiphanium Constantinopolitanum episcopum, de reconciliatione Romanæ & Constantinopolitanæ ecclesiæ, Deo gratias agens, quod hoc beneficium suis temporibus exhibuerit.

Epist. 4.

Aliam scripsit Epistolam ad Salustium Hispalensem episcopum, cui commisit vicem suam super provinciam Beticam & Lusitaniam, admonens ut in omnibus statuta à patribus decreta observari faciat.

Epist. 5.

Aliam etiam misit ad episcopos Beticæ, in qua eis gratulatur, quod pacem diu desideratam inter se composuerint.

*Epist. Iustini
Imperatoris.*

Habetur etiam epistola Iustini Imperatoris ad Hormisdam papam, rogans pro pace & unitate ecclesiarum, maxime Hierosolymitanæ, sed nihil speciale continet annotatione dignum.

*Deprecatio
Hierosolymita-
norum clericorum.*

Exat etiam deprecatio Hierosolymitanorum clericorum & Abbatum ad eundem Iustinianum qua ei supplicant, ut pacem & unitatem ecclesiarum pro virili conetur procurare, & offerunt ei libellum, in quo ostendit qualiter de sancta Trinitate, & de Iesu Christi Domini nostri incarnatione sentiant, iuxta decreta à sanctis Patribus in Conciliis Nicenæ & Chalcedonensi.

d. 10. Si ille.

Ex hoc Pontifice citat Gratianus decretum quod statuitur, ne ille qui in monasterio reclusus est ut penitentiam agat, ordinetur presbyter.

*30. qu. 3.
Nullus.*

Item quod nullus fidelis cuiuscunque conditionis sit, occulte nuptias faciat, sed benedictione accepta à sacerdotibus publice nubat in domino.

*21. q. 2. De ne-
pitiis ruf.*

Ibi etiam statuitur ne aliquis ad matrimonium compellatur.

*Concilium
Aurelian.*

*Concilium Aurelianense tempore Hormisdæ.
In hoc Concilio primum habetur epistola Clodo-*

AVRELIANEN. GON.

127

nei Regis Fræcie ad synodum, in qua proficitur pariturum præceptis Ecclesiæ & Papæ de non captivandis clericis, monialibus, & servis Ecclesiæ, nec eorum filijs, &c. & de captivatis reddendis. Secundo loco habetur rescriptum synodi ad eundem Regem: in quo.

Primo continetur de homicidis, adulteris & furibus, si ad ecclesiam confugerint, ut ab ecclesiis arceant, vel domo episcopi eos abstrahere omnino non liceat.

*17. q. 4. Id. cõ-
stitutum.*

Secundo, De raptoribus verò si ad ecclesiam raptorem raptam confugerit, & feminam ipsam violentiam petulisse constiterit, statim liberetur de potestate raptoris, & raptor mortis vel poenarum impunitate concessa, aut ad serviendum subiectus sit, aut redimendi se liberam habeat facultatem.

*27. q. 1. De rap-
toribus.*

Tercio, De obligationibus vel agris quos dominus noster Rex ecclesiæ contulerit, id esse iustum definimus, ut in reparationibus ecclesiarum, alimoniis sacerdotum, pauperum refectio, vel redemptionibus captivorum quicquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur.

Quarto, Si servus, nesciente Domino, sciente tamen episcopo, ordinetur, teneatur episcopus eius pretium in duplo reddere domino, & ipse permaneat in ordinibus. Si verò ignorante episcopo id ipsum facere teneatur, qui illum ordinandum obtulerit.

*dist. 34. Si ser-
vus.*

Quinto, Si Diaconus aut presbyter crimen capitale commiserit, simul & ab officio & communione pellatur.

*dist. 82. Si dia-
conus. dist. 82.*

Sexto, episcopus pauperibus vel infirmis qui debilitate faciente non possunt suis manibus laborare, vestit & vestit, in quantum possibilitas habuerit, largiatur.

*Episcopus. 18.
qu. 2. Abba-*

Septimo, Ne superstes fratres thorum defuncti fratris ascendant, nec se quisquam amissa uxoris sororis audeat sociare.

*tes. 27. q. 1.
Monachus.*

Octavo, Quod Abbates episcopis, Monachi Abbatibus sint subiecti.

*16. q. 3. Si Ep-
iscopus. De cõ-*

Nono, Quod Monachus in monasterio oratorium vel Zonas non habeat,

d. 3. sacerdoti

Decimo,

S Y M M A

Decimò, Quòd præscriptio non habeat locum in rebus Ecclesiæ.

Vndecimò, Quòd ante Paschæ solennitatem, non quinquagesima, sed quadragesima teneatur.

Duodecimò, Quòd Rogationes, id est, Letaniz ante Ascensionem Domini celebrentur, ita vt præmissum triduanum ieiunium in Dominicæ Ascensionis solennitate solvatur, per quòd triduum serui & ancillæ ab opere relaxantur.

Tertiodecimò, Quòd Episcopus si infirmitate non fuerit impediens, Ecclesiæ, cui proximus fuerit, die Dominico deesse non debet.

Alia multa sancita sunt circa partitionem honorû Ecclesiasticorum, & Basilicas construendas, & honestatem monachorum & clericorum, &c. Subscripterunt in hoc Concilio 31. Episcopi.

Concilium Gerunden. Concilium Gerundense est provinciale, tempore Hormisdæ Papæ, celebratum est an. 7. Theodorici Regis: in quo

Primo statuitur, vt vnaquæque provincia in officio Ecclesiæ vniûs ordinem teneat.

Institutio. Secundò, vt expleta solennitate Pentecostes, in sequenti septimana à quinta feria in sabbatum, per hoc triduum abstinencia celebretur.

De cond. 4. c. cætechumeni. Tertiò, vt Catechumeni baptizentur die vel vigilia Paschæ & Pêtecostes, cæteris solennitatibus tñ infirmi. Quartò, Vt paruuli, si infirmari contingat, eodem die quo nati sunt, baptizentur.

De con. d. 3. Id semper. Quartò, Vt omnibus diebus post matutinas & vespers oratio Dominica à sacerdote proferatur.

Alia statuuntur circa honestatem & vitam clericorum, quàm ordinandorum.

Concilium Caesar Augu. Concilium Caesar Augustan. à 12. Episcopis celebratū, in quo primum statuitur, vt mulieres fideles ad virorū alienorum carū & lectionē non accedant, nec ad ipsas legentes, alij studio vel discedendi vel docendi conueniant, vt Apostolus iubet.

Item

CAESAR AVGVST. CON.

128

Item, ne quis ieiuet die Dominica causa timoris, aut persequutionis, nec quadragesimæ diebus ab Ecclesiis fideles desint, nec habitent in latibulis cubiculorum aut montium, qui in suspicionibus perseuerant.

Itē Eucharistiæ gratiam, si quis probatur acceptam nō consumpsisse in Ecclesia, anathema sit in perpetuū.

Item vigesimo & primo die, id est, à 16. Calēdas Ianuarij vsq; in diē Epiphaniæ, quæ est 8. Idus Ianuarij, cōtinuis diebus nulli liceat de Ecclesia se absētare, nec lacere in domibus nec sedere ad villam nec mōtes petere, nec nullis pedibus incedere, sed ad Ecclesiā cōcurrere, qd qui nō obseruauerit, anathema sit in perpetuū.

Item ne quis doctoris nomen sibi imponat, præter has personas quibus est concessum, fm qd scriptū est.

Item quod Virgines non velentur, quæ se Deo vouerunt, nisi 40. annorum probata ætate, quam sacerdos comprobauerit.

Decreta Ioannis 1. Papæ.

Ioannes, natione Tuscus ex patre Constantio, sedit annos duos, menses nonē, dies 17. tēporibus Theodorici Regis, & Iustini Augusti Christiani. Hic à Iustino Cōstantinop. honoratus Theodorici regis paulo post in Vulcani ollā deiecti, iussu, carceris pēdore, fameque cōsumptus, Rauēnæ martyriū numero est adscriptus.

Scriptis Epistolam ad quemdam Zachariam Archiepiscopum, ex qua illud decretum quòd supra retulimus, desumptum est, Oues quæ suo pastori, &c.

Item illud vbi dicitur quòd nullus episcopus vocetur ad Concilium, nec accusetur donec omnia quæ ab illo fuerint ablata, restituantur.

Aliam misit ad episcopos Italix, de Theodorico rege, hortans eos vt pestem Arrianam conentur pro viri li extirpare, & eorū ecclesias Catholias consecrari, non timentes minas Theodorici.

Decreta Felicis Papæ.

Felix, natione Saminius, ex patre Constantio, sedit annos 4. menses 2. dies 13. fuit temporibus Theodorici regis, & Iustiniani Augusti. Hic Diuis medicis Colomno & Damiano templum Romæ dedicauit. Huius tēporibus consumpta est incendio Basilica sancti Martij.

115

SVMMA DE'C.

ris Saturnini, quam à solo denuò extruendam curavit, & vixit vsque ad tempora Athalarici.

*In quibus la-
cis missa sit co-
lebranda.
Deut. 12.*

Scriptit Epistolam ad episcopos omnes per diuersa loca constitutos, in qua primum habetur Missam non debere celebrari nisi in sacratissimis Dominico locis, nisi magna compulerit necessitas. Quoniam scriptum est. Vide ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in loco quem elegerit Dominus Deus tuus.

*De con. d. 1. si-
cut non alii.*

Sicut enim non alij quàm sacri Dominò sacerdotes debent missas cātare, nec sacrificia super altare offerre, sic non in alijs quàm in Dominò consecratis locis, id est, in tabernaculis, diuinis precibus à Pontificibus delibatis, missas cātare, aut sacrificia offerre licet. Non ergo licet in domibus oblationes celebrari ab episcopis, & presbyteris. Idem habetur in concilio Laodiceno.

Decreta Bonifacii Papa.

*an. d. 125.
Bonifa. 2.
Pom. 55. Hic
cleros à laicis
in Ecclesia
segregauit.*

Bonifacius, natione Romanus, ex patre Sigibuldo sedit annos 2. dies 26. temporibus Athalarici Regis heretici, & Iustiniani Augusti. Hic cum Dioscore ordinatur, sub contentione. Dioscoreus ordinatur in Basilica Constantiniana. Bonifacius vero in Basilica Iulij: & fuit dissentio in Clero & Senatu dies 29. Quo tempore defunctus est Dioscoreus, & quieuit seditio. Hic Bonifacius instituit ne quispiam sibi in episcopatu successorem deligeret, & postea multi Pontifices confirmant.

Extat Epistola eiusdem ad Eulaliū Alexandrinum episcopum, de reconciliatione Carthagenensis ecclesie, ostendens per diuinam sapientiam optimè constitutū, ut maiora maioribus subdantur, & omnes episcopi episcopo Romano. Et hinc desumptū est decretū illud.

*d. 89. ad hoc
dispensa.*

Ad hoc dispensationis prouisio gradus diuersos & ordines constituit esse distinctos, ut dum reuerentiam minores potioribus exhiberēt, & potiores minoribus dilectionem impenderent, vera concordia fieret, & ex diuersitate contentio, & rectè officiorū gereretur administratio singulorum: neque enim vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus causam differentie ordo seruaret.

Extat etiam Epistola precū Eulaliū episcopi Carthagini, & Iustiniani prædicti principis pro reconciliatione

luc

IOANNIS PA.

129

luc Ecclesia, in quo se submittit Romano Pontifici, asserens esse veram salutem in Ecclesia Romana, & veram fidem, & non extra illam, & anathematizat omnes hereticos, qui oppositum tenent & status Romani Pontificis contradicunt.

Decreta Ioannis 2. Papa.

Ioannes, qui & Mercurius, natione Romanus, ex patre Prædicto de Calio monte, sedit annos 2. menses 4. dies 9. Fuit temporibus Athalarici & Iustiniani, cuius tempore idem Imperator Iustinianus misit fidem suam in scripto, sub chirographo proprio, ad sedem Apostolicam per episcopos Apatium & Demetrium, cum ingentibus donis auri, argenti & gemmarum.

Scriptit vnam epistolam ad Valerium Episcopum in qua ostendit, quod filius est patri equalis, cōgestis multis & probatissimis sacrarum literarum testimonijs.

*a. d. 533. Ioan-
nes. 2. p. 56.*

*In l. inter cla-
ras, de sum.
Tri. et p. cath.*

*Concilium
Toletanum.
1. decretum.*

Concilium Toletan. 2. anno. 5. Almarici Regis.

In hoc Concilio primum statutū est, ut clerici, quos parentes ab infantia clericatus officio mōcipauerunt, si post velint ad nuptias accedere, permittantur. Et idem de monachis: & cum peruenierint ad annū 18. eorum voluntas requiratur, & non antea, nec subdiaconatus officium ante 20. & diaconatus ante 25. accipiant.

Similiter placuit ut nullus clericorū à gradu subdiaconatus (ut supra) in consortio familiaritatis habeat mulierem, vel ingenuā, vel libertam, vel ancillam, &c.

Secundum.

Item, quod qui in terris Ecclesie ageiles sine vineolas, seu alia adificia fecerit: illa testamento legare non possit, sed Ecclesie relinquant.

Tertium.

Habetur et hic edictum piissimi Imperatoris Iustiniani, fidei cōfessionem continens, & refutationē heresum, quæ aduersus Catholicæ Dei ecclesie, Ioanni Papæ 2. transmissum, ut patet in vita eiusdē in libro Ponticali, in quo optimè & satis p̄lix ostēdit in sancta Trinitate tres p̄sonas, vel p̄prietates, & vnā essentia & naturā, in Christo verò duas naturas, vnā p̄sonā, duas nature. Beatā verò virginē p̄prie dici genitricē Dei. Et vltimo ostēdit hereticos & post mortē posse anathematizari. Hoc p̄bat multis rōnib. & sctōrū testimonijs.

S In fine

SVMMA DEC.

In fine primi Tomi habetur Epistola Pōtiani epi ad eundem Iustinianū Imperatorē, illius fidem & religionem collaudans supplicans tūc Theodorum hareticum post mortem iubeat anathematizari nā licet eius dicta possimus respicere, non tū auctorem damnare, nam si viveret, posset errorem admonitus corrigere.

Decreta Agapeti Papa.

an. d. 533.
Agapetus
pont. 57.
Hic dominicus
processiones
instituit.

Agapetus, natione Romanus, ex patre Gordiano presbytero, sedit menses vndecim, dies 18. Hic à Theodoro Rege Gothorum Cōstantinopolim Legatus missus, Iustinianum Imperatorem ab Arrianis in Cōstantinopol. Synodo, vbi mortuus est, auertit: de cuius vita ac morum sanctimonia Gratianus dicit: Agapetus Papa, vas Catholicum, Et angelij Tuba, præco iustitiae, sacra Altaris, sedisq; velamina, sacrilegis Anthemij infecta fabulis, suis Catholicis precibus delectis. Cuius corpus Romam translatus est.

Erant elegas & Catholica epistola eiusdē ad Anthemium episcopum, de duabus naturis in vno Christo.

Decreta Siluerij Papa.

De con. d. 1.
Agapetus
In 2. Tomo
concil. fol. 1.
an. d. 534.
Siluerius
pont. 38.
Tēpore huius
Neapolis capta est & Belisarius Roma ponitur.
533. an. d. Vigilius pont. 19.

Siluerius, natione Campanus, ex patre Hormisda, Epo Romano, ex matrimonio tū natus, sedit annuum unum menses, 5. dies. 11. Qui, qm noluit reuocare Anthemium hareticum in locum suū, quē deposuerat Agapetus Papa pp heresim, præcepto Augulle missus est in exiliū ad Pontianas, vbi accusante Vigilio, martyrium pertulit. De obitu autem eius vide in exemplaribus.

Decreta Vigiliij Papa.

Vigilius, natione Romanus, ex patre Ioāne consule, sedit annos 17. mēses. 6. dies 16. Hic Cōstantinopolim Theodora Imperatricis iussu tractus, in quinta synodo cōtra Theodori Cōstan. Patriarchā, & Nestorij, Ariodq; dissentiēs, flagris expirauit, & sanctus adiuu meratus est. Obiit? eius diffusus scribit in exemplaribus.

Erant epistola eiusdem ad Entherum, in qua eum instruit quid iuxta Catholicam disciplinam teneat Apostolica sedis autoritas. Diuisa est in septem capitula.

In primo agit de Priscillianis, qui ab esu carnum se subtrahunt, dicens.

Hæc igitur sequentia Patrū Venerabilū constituta, specialiter

VIGILII PA.

130

specialiter eos cēserunt esse dānandos, qui cum carni bus abstinerēt, & quoq; credebāt esse vitanda, quæ carni bus fuisse videbātur admittā. Nam & ipse Deus noster Iesus Christus ita præmonuit, dicens: Non quod intrat in os conquinat hominem, quæ procedit de ore, hæc sunt quæ conquinant hominem. Quapropter nec abstinentiam Deo placitū reprohamus, nec eos, qui exacerantur dñi creaturam, recipimus in nostra societate.

In secundo agit de triua reuascensium meritione, dicens: De baptismo quoq; solenniter adimplendo, & quid Apostolica, vel sanctorum, vel obsequet authoritas, in subiectis tua charitas euidenter agnoscat. Illud aut nouelli esse iudicamus erroris, quod cum in fine Psalmorum ab oibus Catholicis ex more dicatur: Gloria patri & filio & spiritui sancto, aliqui (sicut indicat) subducta vna syllaba coniuunctua perfectū conantur minuerē vocabulum Trinitatis, dicendo: Gloria patri & filio & spiritui sancto. Quamuis ergo ipsa nos rō euidenter edoceat, quæ subducta vna syllaba, personam filij & spūs sancti vnam quodammodo esse digesse, tñ ritum sanctū ad errorem talium conuincendum sufficit, quod Dñs Iesus Christus designat in inuocatione Trinitatis credentium debere baptismum celebrari, dixit: Ite, docete oēs gentes, baptizantes eos in noīe Patris & Filij & Spūs sancti. Ergo cum non dixerit, in noīe Patris & Filij & Spūs sancti, sed equalibus distinctionibus Patrem & Filium & Spūm sanctum iusserit nominari, constat illos omnino à doctrina dominica deuare, qui aliquid huic voluerint confessioni derogare. Qui si in errore permanserint, socij nobis esse non possunt.

In tertio agit de his, qui ab Arrianis iterum baptizantur, sic dicens: De his et, qui baptismatis gratia lauta accepta, apud Arrianos iterum baptizati, proinde voraginis sunt morte demersi, qd per singulos ordines, vel ætates antecessorū nostrorū decreta cēserint, quæ multiplici sunt digesta rōne, è nostro sermone releuata capitula his subiecta diximus. In quibus tñ illud speciali charitate, etiam conuenit obseruari, vt quia pro peccatis plurimis in gentibus iniquitas ipsa surrexit, in estimatione fraternitatis tuæ, aliorūq;

Mat. 16.

Cōtra eos qui
Filium & Spi
ritum sanctū
dicunt vnam
esse personam
Mat. vii.

De rebaptiz
atione ab Arri
anis

SVMMA EPIST.

Pontificum per suas dioceses relinquatur, ut si qualitas & penitentis deuotio fuerit approbata, indulgentie quoque remedio sit vicina. Quorum tamen reconciliatio non per illam impositionem manus quae per inuocationem sancti spiritus fit, operatur, sed per illam qua penitentiae fructus acquiritur, & sanctae coenae restitutione perficitur.

In quarto agit de Ecclesiarum restauratione in fabrica. Verba sunt Iuliani Papae.

De eis, quid sit obseruandum dicēs: De fabrica verò cuiuslibet ecclesie, si disrupta fuerit instauranda, & si in eo loco consecratio solennis debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil iudicamus officere, si per eam minime iactetur aqua exorcizata, quia in consecratione cuiuslibet ecclesie, in qua Spiritus sancti ara non ponitur, celebritatem scimus tamen esse Missarum. Et ideo si qua sanctorum, Basilica à fundamētis fuerit inuoluta, sine aliqua dubitatione, cum in ea fuerit Missarum celebrata solennitas, totius consecratio sanctificationis implebitur. Si verò sanctuaria, quae habebant, ablata sunt, rursus eorum repositione, & Missarum solennitate reuerentiā sanctificationis accipiet.

In quinto agit de Paschae festiuitate, & precum ordine, ac Missarum solenniis.

In sexto agit, quod in nomine Trinitatis debeat baptizari, sic dicēs: Si quis episcopus, aut presbyter iuxta praeceptum Domini non baptizauerit in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti, sed in una persona Trinitatis, aut in duabus, aut in tribus partibus, aut in tribus filiis, aut tribus paraclētis, proiciatur de Ecclesia Dei.

In septimo agit de primatu Ecclesie Romanae, sic dicēs: Nulli vel tenuiter sentienti, vel pleniter sapienti dubium est, quod ecclesia Romana fundamentum & forma sit Ecclesiarum, à qua omnes ecclesias principium sumpsisse nemo recte credentium ignorat: quoniam licet omnium Apostolorum par esset electio, beato tamen Petro concessum est, ut ceteris premineret, unde &

Joan. 1.
Rom. eccle. magister sacerdotum. Et quod in capite praecessit, in membris sequi dignitatis, necesse est. Quam ob rem sancta Romana Ecclesia eius & Ecclesiasticae magistrae auctoritate roborata, primatum tenet omnium ecclesiarum, ad quam tam summa episcoporum negotia, & iudi-

VIGILII PA.

137

& iudicia atque querelae, quàm & maiores ecclesiarum quaestiones, quasi ad caput semper referenda sunt. Nam & qui se scit alijs esse prepositum, non molestè ferat aliquem esse sibi praelatum. Ipsa namque ecclesia quae prima est, ita reliquis Ecclesijs vires suas credidit largiendas, ut in partem sint vocatae sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis: Vnde omnium appellantium Apostolicam sedem episcoporum iudicia & eundem maiorum negotia causarum eidem sanctae sedi reservata esse liquet, praesertim cum in his oibus eius semper sit expectandum consultum, cuius tramiti, si quis obuiare tentauerit, sacerdotum causas se non sine honoris sui periculo apud eandem sanctam sedem nouerit redditurum.

Constantinopolitana synodus quinta, circa tem Constanti. synodus. 5.
pora praedictorum pontificum Agapeti, Siluerij, & Vigily celebrata est, presidente Memna Patriarcha, sedentibus verò multis alijs Episcopis Orientalis ecclesiae, & paucis quibusdam qui ex Italia venerant. Congregata est synodus contra Petrum, Anthimum, Seuerum & Zoaram hereticos. Petrus Archiepiscopus Antiochenus tenuit in Trisagio addendam esse crucem, id est, trinitatem esse crucifixam, ut diceretur: Sanctus, Sanctus, Sanctus, qui crucifixus est pro nobis, ubi necesse erat aut confundi personas Trinitatis, aut negare duas naturas in Christo. Contra hunc scripserunt plures Episcopi Orientales: quae omnia in secundo Tomo conscripta sunt, quapropter hic ea praecedimus, lector illi destinantes. Epistolam tamen Felicis papae contra ipsum Petrum scriptam hic subicimus, quia lectione digna est, & à memoria hominum nunquam excidenda.

SVMMA EPIST.

Epistola Felicis Papae Romae, ad Petrum episcopum Antiochie monitoria, quoniam non oportet addere in trisagio, crucifixos propter nos.

Hier. 2.

Quod dabit capiti meo aqua, & oculis meis fontem lacrymarum, qualem autem & dignum fletum ad hanc animam meam, condolens domini & Salvatoris Iesu Christi sanctae Catholicae & Apostolicae ecclesiae. Ipsa enim plorans plorat super filios, & filias, & non est qui consoletur eam ex omnibus qui diligunt eam. Vniuersi tyranni & haereticarum persequentes ipsam, apprehenderunt eam per te, frater honoratissimae & assigentes ipsam facti sunt in caput eius. Omnes decore ipsius quantum in te est, factus est ad nihilum. Videtes inimici eius, gaudii sunt super perditione filiorum eius. Quos enim fouerat, quos enutrierat, quos ad mensuram iracundiae perduxerat, lactemque paterat, prophetis & Apostolicis doctrinis, hos tu vno tempore momento veneno necasti. Quemadmodum enim qui piscationem sectantur, hamum eisae contegunt, & improviso capiunt pisces, sic & tu angelicae laudationi adducere adduxisti, & trisagiae deprecationi, quasi pietatis obtentu, ditam impietatem excogitasti. Ex pluribus enim Orientalibus provinciis literas suscepimus, significantes nobis, quo veneratio tua dudum sopitum Valentianum dogma resumpsit, & irritatur a vobis Salvatoris incarnatio, quodque in Manicheorum dogma, & Atrij & Appollinaris, Paulyque Samosatani incidisti. Dicere. n. vniuersum filium, & Dominum nostrum Christum Iesum perfectum non esse in Deitate, atque in humanitate perfectum, nec ipsum subijisse passionem crucis, sed vnae verbi Dei naturam, incarnatam, corpusque Domini sine anima & mente Apollinaris haesum roborat. Ille enim ignorauit quod ab ipsis mundi nascentis exordiis primum anima primi parentis nostri mortua est, vel in morte precipitata est, atque ita demum corpus. Dictum quippe illi est a Deo: In quacunque die comederis de ligno scientiae boni & mali, morte morieris. Itaque iuxta latam in illum a Deo sententiam, qua die comedit ex ligno, in ipsa secundum animam mortuus est. Nam ipsius corporis mors post nongentos & triginta annos

Tbre. 2.

Pulchra comparatio,

Gen. 2.

conti-

FELICIS PA.

131

contigit. Itaque Deus donum non dimidiatum fecit, sed totum simul Adam ex vtero virginis sumpsit, ut de perditum totum saluum faceret. Idcirco & Dominus ipse dicebat: Ego animam meam pro omnibus pono. Valentini item & Marcionis, Manichaeorumque ac gentilium innotare vis dogmata. Si enim Deus est, qui diuinitate atque substantialiter est mortuus, filius & sanctus Spiritus Deus & ipse diuinitate ac substantialiter inuenerit, sicque iuxta eam & illorum rationem tres Dejerunt, ac per hoc plurimum Deorum inualecet error quantumque in te est, euacuabitur illud: Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est. Item quod ait Hic remias. Hic Deus noster, non reputabitur alius ad eum. Sicut & Dominus: Ut cognoscant te solum verum Deum. Cuiusque scriptura divina vnum Deum sanctam & indiuiduam Trinitatem praedicat, tu, & hi qui ante te fuerunt haereticarum, tres Deos dogmatizare ausi estis, alium quidem dicentes Deum Patrem praeter Filium, & alium Deum Filium praeter Patrem. Rursusque alium Deum Spiritum sanctum praeter Patrem, praeter Filium, & alium Deum Filium praeter Patrem. Rursusque alium Deum Spiritum sanctum praeter Patrem & Filium. Atque alium quidem mortalem, & noniter genitum, alium vero aeternum atque immortalem. In his autem noxijs verbis tuis contraria sentire vis Patribus qui in Nicea, & qui in Constantinopoli atque Chalcedone conuenerunt, qui & consubstantialem roborarunt, & vnam Deitatem Patris & Filij sanctique Spiritus praedicarunt, atque Atrij amentiam confuderunt. At vero tu in Ecclesia ausus es dicere, quod vnus increatus atque indiuiduus Trinitatis passionem subiit, & per hoc consubstantialem quoque soluere niteris, ac Deum subijcere numero. Si enim vnus est sanctae Trinitatis & Coaeternus, qui crucifixus est Deus, hoc est, Filius: sunt autem duo sanctae Trinitatis Pater & Spiritus: dicuntur autem Dei, & non, ut habet vera ratio, Deus, sicut tradiderunt nobis qui ipsi inspererunt, & ministri fuerunt verbi, inueniris quoque consubstantiali soluere. Quippe mortale & immortale consubstantialia iam esse non possunt, roborabitur autem sic pluralitas

Ioan. 10.

Deut. 6.

Baruch. 3.

Ioan. 17.

S V M M A E P I S T.

tas Deorum, dum tres Dij Christianis auribus ingeruntur. Cum itaq; scriptum sit Verbum caro factū est, & Deus erat verbum, non alius Deus Verbum, præter Patrem inuenitur. Verbum, non simpliciter, sed verbum substantiale, & Deus Filius inuenitur, ut ex vilitate nostra identitatem substantiæ Patris & verbi & sancti Spūs agnoscamus. Nos enim nō alij præter Verbum nostrum inueniemur. Qm̄ igitur vnigenitus Dei Filius, quā rōne Verbum est in propria substantia, non poterit pati, ne ad omnipotentis Dei patris substantiā passio referatur, est enim vna Patris & Filij & sancti Spūs Deitas, patitur autem proprium animatum corpus, quod ipsum substantiale Dei Verbum ex ipsa sanctæ & intemeratæ Virginis vulua sibi coniungens, ex muliere processit, de qua sancto Spū aſſati Prophete cecinerunt: Deus virtutum conuertere, respice de celo, & vide, & visita vitem istā, & perſice eam quam plantauit dextra tua, & super filium hoīs quem confirmasti tibi vitem, & Filium hoīs quem confirmasti Verbum, ut inferni claustra contereret, & viuificaret eos qui à seculo mortui sunt, salutarem verbi incarnationē vocans. Idcirco & Dñs dicebat discipulis suis: Ego sum vitis, vos autē palmites, & Pater meus Agricola est, & tradet Filius hoīs in manibus peccatorum. Patris. n. intimum substantiale Verbum, ac Deus per sanctæ Virginis aures illapsum conceptionem ineffabiliter operatum est. Qua igitur parte vnigenitus Filius est consubstantialis Patri & vnus indiuiduū Trinitatis, increatus atq; inuisibilis, impassibilis, & immortalis permansit.

Quod ergo increatum atque immortale est, creaturæ ne appliceas, neque Deorum pluralitatem confirmare pergas, dicens vnum sanctę Trinitatis mortuū esse. Rursus qua parte ex muliere natū est, & substantię nostræ ac generationis est parriceps absque peccato, sustinuit passionem. Porro quod non modo consubstantialis, verumetiam cogenitus secundum carnem sit nobis illius Dei, docet ipse Dominus, nunc quidem in Euāgelio his q; in se crediderant dicēs, Ego sum vitis, vos palmites. Nunc autem in Psalmis: Annūciabo nomen tuum statibus meis. Vnde autem tibi tam pelli-

ma

FELICIS PA.

133

ma superbia subrepere potuit, ut te ipsis quoq; sanctis Angelis intelligentiorem, sapientio remq; putares. Super his ingemisco, in his plango inimicos crucis Christi, quorū finis perditio, & quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum. Non cogitasti, quod scandalizare vel vnum solum ex his qui credunt in dominum nostrū Iesum Christū, quā graui cruciatui facit obnoxii? Sed incantē, ut serpens Eng, tu ipse quoq; erroris venena multitudini fidelis atq; auribus infundisti, tradidistiq; ab Angelis sanctissimā laudationis formā corrupisti, inferēs illi, qui crucifixus es pro nobis. Ergone non aduertisti, quod Paulum Samosatenum Phoenunq; & Artemium impietate transcendis, qui duos Dei filios posuerunt, vnum quiddē ante secula, alterum vero nouiter natum, cum ipse quoq; Trinitati inuexeris pluralitatē, duos Dei filios dicēs, vnū fortē, alterum crucifixum? Ad hec fidelissimū Christi gregem in Manichæi opinionem precipitare cōtendis, qui Spiritum sanctum asserit crucifixum. Nam quod post illud Sanctus immortalis, quod est spiritus Sanctus, tunc inferes, qui pro nobis crucifixus est, miserere nobis, quaternitatemq; non Trinitatē populo insinuare videris. Nempe si ex humana traditione manasset hæc laus, non ita incaute Crucem infereres laudi, in qua filij appellatio, fortis, scilicet, ponitur. Quoniam verō ab Angelis nobis laus ista profluxit, qui ante crucem dicebant, Sanctus, Sanctus, Sanctus, sicut respicere Esaias meruit, post crucem verō cum laude clamabāt, Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis. Denique cum terræ moen Constantinopolis, quateretur, populusq; in campo oraret, infantulus, toto populo spectante cum Proclo ciuitatis episcopo in celum per vnā horam raptus est, ibiq; huiusmodi dicit hymnū. Rursusq; descendens nuntiauit quæ in æthere audierat, dicens, de celo quasi de multitudine psallentium huiusmodi laudes insonnisse auribus suis, dictumq; sibi, ut eam laudationem populo indicaret. Quam vbi populi inieperant, ciuitatem receperunt. Deoq; per huiusmodi laudem propitio facto, ab immeni ita liberati sunt. At tu, quā temerē, ut scripturas diuinas

Joan. 15.
Psalm. 11.
Philip. 3.

Mat. 19.

Gen. 3.

Error Manichæi.

Esai. 6.

Miraculum.

Joan. 1.

Psalm. 79.

Joan. 15.

Mat. 26.

SVMMA EPIST.

Heb. 5.

Mat. 11.
E. 6. 1. p.
2. T. m. 2.

diuinas reliquias, ita & Angelorum laudem periretere
presumpisti. Quis igitur in huiusmodi non ingemiscit,
cuius non lametur, qui dolor similis inuenietur, si
cui dolor ecclesie Domini, saluatoris nostri Iesu Christi
conspicitur, constitutum, ut sis lumen his, qui in te
nebris sunt, & eruditor insipientium. Imo insipientes pre
ceptoris lucē in tenebras trāsferēs; vide à te populos
semel illuminatos, q̄ bona gustauerūt, Dei verba, Dei
mādata, Dei prophetias, prāditiones, Dei apostolicas,
Euāgelicasq̄ doctrinas, abs te perueriti magis ne doceri
nō solū crucifigere filiū Dei, & ostēdi habere, verū &
cōtraria sentire scripturis diuinis, & pacta abnegare, q̄
accedēs ad sanctū baptismā fecerūt. Nā cū corā cele
stibus virtuosīs omnibus, corā Apostolicis, Euāgelicis
que ordinibus sancti baptismatis tpe promiserint cre
dere in vñ Deū omnipotētem, illas in tres Deos cre
dere docuisti. Rursum cū polliciti sint credere in vñ
Dominū Iesum Christū filiū Dei incarnatū, & homi
nē factū de spiritu sancto, ex Maria virgine, tu eos do
ces ne dicāt, Dominū Iesum Christū, filiū Dei, crucem
perpassum esse, qui Deus est sūm sempiternū & impassi
bilē ex patre generationē, & idē homo sūm eā quā in no
uissimis diebus ex matre prodijt natiuitatē, secundū
quā etiā sustinuit passionē, sed vñ Trinitatis mortuū
esse, qui est ipsū Dei verbū. Cōfessi sunt rursus Spi
ritum sanctū viuificum & immortālē, dicentes credere
in Spiritum sanctum dominum, & viuificantem, &
mortalem esse ponis Spiritū sanctum, cum dicis: San
ctus immortalis, qui crucifixus est pro nobis. Enge ob
secro huiusmodi errorē. Corruisti, noli in ruinā per
sistere. Peccasti, iam peccare noli. Expectat te sancta Dei
ecclesia, cupit amplecti penitentē in vanis proposicio
nibus tuis, & secū de Christo diuina prādicatē, neq̄
negātem ipsius animatā incarnationē, secundū quam
etiam passus esse memoratur, clamatq̄ tibi per nos. Ve
nite ad me omnes qui laboratis, & ego reficiam vos.
Non vult Deus, frater charissime, mortem peccatoris
sed ut conuertatur, & viuat. Memor esto Iesum Chri
stum resurrexisse à mortuis secundū Euāgellum. Me
mento B. Matthaei scribentis: Liber generationis Iesu
Christi

FELICIS PA. MV. 134

Christi filij David, filij Abraham. Recordare quid Pau
lus scribat: Segregatus in euangelium Dei, quod pro
miserat ipse Deus in scripturis sanctis de filio suo, qui
factus est ei ex semine David sūm carnē, qui p̄destina
tus est filius. Menīto & Ioannis, clamantis: In principio
erat verbū, & verbū erat apud Deū (sic ut ē est) & Deus
erat verbū, quodq̄ caro factum est, homīne assumpto,
& quod Deum nemo vidit vnquam. Hare tibi scripsi
vñ cum p̄sente synodo, conueniens te corā Deo
& sanctis angelis, ut ea doceas, ea nobiscum sentias, ut
illibata fides nostra permaneat in gloriam Dei.

Sequitur expositio fidei secundum reuelationem

Gregorii Episcopi Neocæsariensis.

Vñs Deus pater verbi vitentis, sapientie subsisten
tis, & potentie ac chariteris sempiterni, perfectus per
fecti genitor, pater filij vñigeniti. Vñs Dominus, so
lus ex solo, Deus ex Deo, character & imago deitatis,
verbum operantium, sapientia consistentia omnium
comprehensua, & virtus totius creature factua, hi
lus verus veri patris, inuisibilis inuisibilis, ineffabilis
ineffabilis, & immortalis immortalis, & sempiternus
sempiternus. Vñs Spiritus sanctus ex Deo subsistens
habens, & per filiū existens, scilicet hominibus imago.
Filij perfecti perfecta vita, vitentium causa, sanctifica
tio, sanctificationis donatus in quo apparet Deus pa
ter q̄ est super oīa in oībus, & Deus filius q̄ per oīa est
Trinitas perfecta, gloria, & aternitate, ac regno. &
imperio non partitā, distributa, nec abalienata. Non
ergo creatū quid, vel seruitiū in Trinitate, neq̄ aduen
tiū, tāquā prius nō existēs, & posterius adueniēs. Nō
ergo defuit aliqñ filius patris, neque filio Spiritus, sed
inconuertibilis & immutabilis semper ipsa Trinitas.

Actio prima.

In hac actione leguntur multi libelli episcoporum
& monachorum, & aliorum presbyterorum, ac cen
sanum p̄dictos h̄reticos, quibus auditis pronuntian
tur sequentes sententia damnationis cōtra Severum
& Petrum, &c.

Extant quoque sententia Epiphani j Patriarche, &
quod congregata, ac Mennae contra Severum, Pe
trum

Mat. 1.
Rom. 1.

Joan. 1.

Joan. 1.

Expositio
fidei.

SUMMA CONSTANT.

trum & Zoaram hereticos, ad quem locum (superfluitatem vitantes) remittimus lectorem.

Ibidem.
Nota.

Accessus supradictis sententijs constitutio Iustiniani Imperatoris contra quatuor supradictos hereticos, qua iubet eos de sacris sedibus deponendos, iuxta sententiam Agapeti Pape, & sanctorum episcoporum, habetur in exemplaribus huius synodi.

In istis actionibus vocatus & inquisitus est Anthimus Archiepiscopus Trapezuntius & eo non comparente, nec volente respondere ad libellos accusationum, damnatus est a synodo, & eiectione a loco suo.

Ibidem.

Extat sententia synodi presentis contra Anthimum, in actione quarta, que incipit: Multarum transgressionum Anthimus, &c. In qua damnatur de heresi, & deponitur de sede Trapezuntina, iuxta sententiam beatissimi Agapeti Pape.

Ibidem.

Sequitur & alia sententia Menae contra Anthimum, in eadem actione quarta, que incipit: Cum Saluator noster Iesus, &c. In qua damnatur & deponitur praedictum Anthimum.

Subscripta.

Hae omnia, quae in his actionibus definita sunt, a sanctis patribus ibi congregatis etiam per literas Synodicas subscripra sunt.

Capitula sancti Quinti concilii Constantinopoli celebrati sub Iustiniano imperatore, anno eius vigesimo septimo.

Cap. 1.

De confessione sanctae trinitatis.

Si quis non confitetur Patris, & Filij, & Spiritus sancti unam naturam siue essentiam, unam vitam & potestatem. Trinitatem consubstantialem, unam deitatem in tribus subsistentijs, siue personis adorandam, talis anathema sit. Unus enim Deus & pater, ex quo omnia, & unus dominus Iesus, per quem omnia, & unus Spiritus sanctus, in quo omnia.

Cap. 2.

Duplex verbi natiuitas.

Si quis non confitetur Dei verbi esse duas natiuitates, unam quidem ante secula & sic tpe ex patre incorporaliter, aliam vero eiusdem in ultimis diebus descendens de celis, & incarnati ex sancta gloriosa Dei genetrix, semper virgine Maria qui natus est ex ea, talis anathema sit.

Cap. 3.

Si quis dicit alium esse Deum verbum, qui miracula

la

CONCILII V.

135

la fecit, & alius Christum, qui passus est, vel Dei verbum cum Christo esse dicit, quoniam ex muliere nascebatur, vel in ipso esse, ut alterum in altero, & non unum eundemque Dominum nostrum Iesum Christum Dei verbum incarnatum, & hominem factum, atque eiusdem miracula & passionem, quas sponte passus est carne, talis anathema sit.

Cap. 4.

Si quis dicit, secundum gratiam, vel secundum operationem, vel secundum dignitatem, vel secundum aequalitatem honoris, vel secundum auctoritatem aut relationem, aut effectum, aut virtutem unitatem Dei verbi ad hominem factum esse, aut secundum bonam voluntatem, quasi quod placuit Deo verbo homini, quia bene visum est ei de ipso, sicut Theodorus in sanctis dicit, vel secundum solam hominis similitudinem, quam Graeci homonymiam vocant, per quam Nestoriani Deum verbum Iesum & Christum vocantes, & hominem separatim Christum & filium nominantes, & duas personas manifeste dicentes, per solam nominationem, & honorem & dignitatem, & adorationem & unam personam, & unum Christum coniungunt dicentes, sed non consentiunt, sicut sancti patres docuerunt, unitatem Dei verbi ad carnem animatam anima rationali & intellectuali secundum compositionem, id est, secundum subsistentiam factam, & propterea unam eius subsistentiam, qui est Dominus noster Iesus Christus, unum de sancta Trinitate, talis anathema sit. Cum enim multis modis unitas intelligitur, aliquando quidem impietatem Apollinaris & Eutychetis sequuntur, in peremptionem eorum, quae conueniunt colentes, unitatem secundum confusionem praedicant. Theodori autem & Nestorii sequaces, diuisione gaudentes, affectualem unitatem introducunt. Sancta Dei verba Ecclesia variasque perfidias impietatem euiciens, unitatem Dei verbi ad carnem secundum compositionem confitetur, quod est secundum subsistentiam. Unitio enim per compositionem in Christi mysterio, non solum inconfusa ea, quae conueniunt, conseruat, sed neque diuisionem suscipit.

Cap. 5.

Si quis unam substantiam Domini nostri Iesu Christi

li

Ibidem erat qui miracula faciebat & qui patiebatur.

Falsa est in Christo unitio naturarum per compositionem in una persona.

SVMMA CONSTANT.

Non introdu-
cenda sunt in
Christo dua
substantia
neque persona.

si ita intellegit, tanquam suscipiente multarū substantiarū significationē, & propterea conatur introducere in mysterio Christi duas substantias, vel personas, & ab eo introductis duabus personis vnā personā dicit per dignitatē; & honorē, & adorationē, sicut Theodorus & Nestorius insinuerunt cōscripterunt, & calūniatur S. Synodū Chalcedonen. tanquā em hunc impiissimū intellectū vltimū vnus intelligētiē vocabulo, sed nō cōfiteretur Dei verbū carni substantialiter vniri, & ppter vnā eius substantiam, vel vnā personā, & ita sanctam Chalcedonen. synodum vnā substantiam Dñi nostri Iesu Christi confiteri, talis anathema sit. Neque enim adiectionē personæ, vel substantiæ sancta Trinitas suscepit ex incarnato vno de eadē Trinitate Deo verbo.

Cap. 6.

Virgo Maria
vera Dei geni-
trix. & ma-
ter.

Si quis abusue & nō verē Dei genitricē dicit Sctā gloriosam semper virginem Mariam, aut per relationem tanquā hōie puro nato. Nō enim Deo verbo ex ea incarnato, sed relati em illos hominis natiuitatē in Deū verbū, tanquā coherens nascēti homini, & criminatur sanctam Chalcedonen. synodum, tanquam em eundē impiū intellectū à Theodoro cōmentatū, Dei genitricē virginē asserentē, aut si quis hominis genitricem vocat eā, aut Christi genitricē, vt pote Christo nō existente Deo, & non specialiter, & em veritatem Dei genitricem eandē confiteretur, ob id, q̄ ante secula à patre genitus Deus verbum, in vltimis diebus ex ea incarnatus & natus est, atque ita piē sanctā Chalcedon. synodum Dei genitricem tam confiteri, talis anathema sit.

Cap. 7.

Cum qualita-
te natura vni-
tas persona.

Si quis in duabus naturis dicens, nō vt in deitate & humanitate vnū Dñm nostrum Iesum Christū cognosci confiteretur, vt per hoc significet differentia naturarū, ex quibus inconfusa & inestabilis vnitas facta est, neque verbo in naturā carnis trāsfigurato, neq̄ ad verbū naturā translātā. Manet enim vtrūque qd est em naturā, & post factā vnitatem substantialiter, sed in diuisionem per partem huiusmodi suscipit vocem in mysterio Christi, aut numerum naturarū consistentes in vno eodēque Domino nostro Iesu Christo Deo verbo.

CONCILII V.

136

bo incarnato, & non tantummodo contemplatione differentiam eorum accipit, ex quibus & incompotus est, non interempta proprietate propter vnitatem. (Vnus enim ex vtriusque & per vnū vtriusque) sed propterea numero vnitur, tanquam diuisis & propriis substantiis consistentes naturas, talis anathema sit.

Cap. 8.

Si quis ex duabus naturis deitate & humanitate cōfiterens vnitatem factā fuisse, vel vnā naturā Dei verbi incarnati dicens, & nō sic has voces intelligit sicut sancti Patres docuerunt, ex diuina natura & humana, vnitatem em substantiā factā, vnus Christus factus est, sed ex huiusmodi vocabulis vnā naturā, sive substantiam deitatis & carnis Christi introducere conatur, talis anathema sit. Secundum substantiā enim dicentes carni vnigenitum verbum vnitū esse, non cōfusionem quandā ad vices naturarū factam fuisse dicimus, magis autem inueniente veraque, hoc qd est vnitū esse carni intelligimus verbū. Propter qd & vnus est Christus idē Deus & homo, consubstantialis patri em deitatis, consubstantialis nobis idem & em humanitatem. Similiter enim & eos qui per partes diuidunt, vel incidunt & confundunt dispensationis mysterium Christi, aueruntur, & anathematizant catholica Dei ecclesia.

Cap. 9.

Si quis adorari in duabus naturis dicit Christū ex vna adoratione quo duæ adorationes introducūt semotim Dei ver. ne adorandus ho, & semotim homini. Aut si quis ad perceptorū carnis Christus aut in cōfusionē deitatis & humanitatis vnā naturā Deus & homo essentia cōuenienter portenterose dicit, sic adoratur mo. Christum: sed non vna adoratione Deum verbum incarnatum, cum eius carne adoratur, iuxta quod sanctæ Dei ecclesiæ ab initio traditum est, talis anathema sit.

Cap. 10.

Si quis non confiteretur crucifixū carne Dominum nostrum Iesum Christū esse verum, & Dominum gloriosum, & vnum de sancta Trinitate, talis anathema sit.

Cap. 11.

Si quis non anathematizat Arrium, Eunomium, Cerdem, Macedonitum. Apollinarem, Nestorium, Eutychem, Iulianum, & Origenem.

SVMMA CONSTANT.

& Origenē, eū impiis eorū scriptis, & oēs alios hærē-
cos, qui condemnati sunt, & anathematizati à san-
cta Dei catholica & Apostolica Ecclesia, vel prædictis san-
ctis quatuor Conciliis, sed & eos qui similia eū prædi-
ctis hærēticis sapuerunt, aut sapere noscuntur, & vsq; ad fi-
nē pmāserūt in propria impietate, talis anathema sit.

Cap. 12.

*Dammatur
Theodorus cū
dogmatibus
suis.*

Si quis defendit Theodorū impiissimū Mopsueste-
num, qui dixit aliū esse Deū verbū, & aliū Christū,
& passionibus animæ & concupiscentiis carnis molesta-
tum, & à malis molestatum, & à malis paulatim separ-
rantem se, & ita ex promotione operū melioratum, &
ex vitæ conuersatione incontaminatū, constitutū tan-
quam purum hominē baptizari in nomine Dei patris,
Filij & Spiritus sancti, & per baptismum gratiam san-
cti Spiritus accipere, & adoptionem promereri ad si-
militudinē Imperialis imaginis in persona Dei verbū
adorari. Post resurrectionem inconvertibilem semel intel-
lectū, & sine peccato penitus factū. Et iterū dicente eo
dē impiissimo Theodoro vnitionē Dei verbū ad Chri-
stū talē factā fuisse, qualem dixit Apostolus in marito
& vxore: Erunt duo in carne vna. Et super alias innum-
erabiles eius blasphemias, præsumente dicere quod
post resurrectionem sufflans Dñs in discipulos suos,
& dicens: Accipite Spiritum sanctum, non dedit Spiritum
sanctum, sed tantum schemate sufflauit.

Eph. 5.

Joan. 20.

Ibidem.

*Hæretica
comparatio.*

Hic au-
tem & confessionem Thomæ, per quam, dum palpare
manū vel latus domini post resurrectionē dixit: Deus
meus, & Dñs meus, asseruit nō fuisse dictum de Chri-
sto à Thoma. Nec enim esse eū Deum dicit, sed miracu-
lo resurrectionis obstupescens Thomā glorificasse
Deū, qui suscitauit Christum. Quod autē petus est, &
in interpretatione facta ab eo in gestis Apostolorum,
quasi in interpretatione cōparās idē Theodorus Chri-
stū, Platonem, vel Manichæo & Epicuro, & Marcioni di-
cit, quia sicut vnusquisque illorū inueniens propriam
sectā, discipulos suos fecit nominari Platonicos, & Ma-
nichæos, & Epicureos & Marcionistas, simili modo
& Christo inueniente sectam ex ipsa Christianos vo-
cari. Si quis igitur defendit prædictum impiissimum
Theodo-

CONCILII V.

137

Theodorum, vel impia eius scripta, in quibus tā præ-
dictas, quā & alias innumerabiles blasphemias enu-
muit aduersus magnū Deū & saluatōrē nostrū Iesum
Christum, & nō anathematizat eū, vel impia eius con-
scripta, & oēs qui susceperint, aut defendunt, aut dicen-
tes rectē eum exponere & eos, qui pro ipso scripserunt,
& similia ei sapuerunt, aut pro eo scribunt, vel eius im-
pia conscripserunt, & eos qui similia ei sapiunt, aut sapie-
runt aliquando, & vsq; ad finē permanserunt, aut per-
manent in huiusmodi impietate, talis anathema sit.

Cap. 13.

*Dammatur
Theodoretus
Episcopus.*

Si quis defendit impia scripta Theodoretī, quæ contra
rectā fidē exposita sunt, & primā Ephesinā sanctā syno-
dū, & S. Cyrillū, vel 12. eius capitula, & ea oīa, quæ con-
scripsit pro Theodoro & Nestorio impiissimis, vel alijs
qui similia prædictis Theodoro & Nestorio impiissi-
mē sapuerunt, & recipit eos, vel impietatem eorum,
atque propterea impios vocat ecclesiæ doctores, q. sub-
stantialiter Dei vnitionē, Dei verbū ad carnē constitutur,
& non anathematizat prædicta impiissimē cōscrip-
ta, & eos qui similia his sapuerunt, vel sapiunt, sed &
oēs qui contra rectam fidem scripserunt, aut contra
beatæ memoriæ Cyrillum, vel 12. eius capitula, & in
hac impietate defuncti sunt, tales anathema sint.

Ca. 14.

*Dammatur
Episcopus.*
Si quis defendit epistolam, quā dī Iba scripsisse ad Ma-
rim Persam, quæ denegat quidē Dei verbū de sancta ge-
nita, quā ser-
uitrice, semperq; virgine Maria incarnatum hominem
fuisse, quē tem-
plū vocat, tanquā alio existeret Deo verbo, & alio hoīe,
sed & S. Cyrillū rectā Christianorū fidē prædicantē re-
prehendit hæreticū, & similia scelesti Apollinaris scri-
bentē, atq; vituperat Ephesinam sanctā primam syno-
dum, tanquā sine iudicio & requisitione Nestoriū de-
ponentē, sed & 12. capitula beatæ memoriæ Cyrilli im-
pia & aduersa rectæ fidei nominat prædicta impia epi-
stola, & defendit Theodorū & Nestorium, & impia eo-
rū dogmata & conscripta. Si quis igitur prædictam epi-
stolam defendit, & non eam anathematizari submit-
tit, & eos qui defendunt eam, & dicunt rectam esse, aut
partem

SVMMA AVRELIANEN.

partem eius, & eos qui conscripserunt, vel scribunt pro ea, siue pro impietibus, quæ in ipsa continentur, & præsumunt ea defendere, aut positas in ea impietate ex nomine sanctorum Patrum, aut sanctæ Chalcedonenfis synodi, & usque ad finem in his permanent, talis anathema sit.

His igitur ita confessis à nobis, quæ & accepimus de diuina scriptura à sanctorum Patrum doctrina, & definitis de vna eademque fide à prædictis sanctis quatuor Concilijs, facta verò & à nobis super hæreticos, vel impietatem eorum: sed & contra eos, qui defendere præsumpserunt, aut defendit prædicta tria capitula, aut permanserunt, & si permanet in proprio errore, & condempnatione, si quis conatus fuerit contraria his, quæ à nobis præterminata sunt, tradere, aut docere, aut scribere, siquidem episcopus est, aut in clero connumeratus talis extranea, & à sacerdotum & ecclesiastica disciplina petagens, denudabitur ab Episcopatu, aut clero: si autem monachus, aut laicus fuerit, anathematizabitur.

Finis capitulorum quintæ synodi.

*Concilium
Aurelianense.*

Concilium Aurelianense secundum, circa tempus Vigiliū Papæ, & est provinciale. Cū ex præceptione gloriosissimorum Regum in Aurelianensem urbem de obseruatione legis catholica tractaturi, Deo auxiliante, sancti Patres conuenerent, ibi quid de antiquis regulis, quid de nouis ambiguitatibus pro captu intelligentiæ (i. luminatæ Domino) senserint, expresse atque sigillatim, descriptisq; constitutionibus, atque (Deo propitio) in posterum, quæ sint obseruanda ex veterum canonum autoritate, sequentes canones conscripserunt.

Canon. 1.

ID ergo est constitutum, vt nullus episcoporum admonente Metropolitano episcopo, nisi certa ratiō cau-

CONCILII II. 138

causa detentus ad Concilium, vel ordinationem sacerdotis venire penitus nulla excoactione detrectet.

Canon. 2.

Vt Metropolitani singulis annis conprovinciales suos ad Concilium euocent.

Canon. 3.

Ne quis episcopus quibuscumque causis, vel episcoporum ordinationibus, ceterorumque clericorum aliquid præsumat accipere, quia sacerdotem nefas est cupiditatis venialitate corrumpi.

Canon. 4.

Si quis sacerdotum per pecunie nundinum execrabili ambitione quaerit, abiciatur vt reprobus, quia Apostolica sententia donum Dei esse præcipit pecunie trutina minimè comparandum.

Canon. 5.

Nullus Episcopus ad sepeliendum episcopum venire conficta occasione dissimulet, nec cuiuslibet corporis diutius inhumanatum negligentia interueniente soluat. Is verò episcopus, qui defunctum aduenit sepelire, præter expensam necessariam nihil pretij pro fatigatione deposcat.

Canon. 6.

Vt Episcopus, qui ad sepeliendum episcopum venerit, euocatus presbyteris in vnum domum Ecclesiæ, adeat descriptum, qui idoneis personis custodiendam sub integra diligentia detelinquat, vt res Ecclesiæ vlorum improbitate non pareant.

Canon. 7.

In ordinandis Metropolitani episcopis antiquam institutionis formulam renouamus, quam per incuriam omnimodis videmus amissam. Itaque Metropolitani episcopis à conprovincialibus clericis, vel populus electus congregatis in vnum omnibus conprovincialibus episcopis ordinetur, vt talis (Deo propitio) ad gradum huius dignitatis accedat, per quem regula ecclesiæ in melius aucta plus floreat.

Canon. 8.

Si quis diaconus in captiuitatem reductus, vxor fuerit copulatus, reuersus, ab officio omnino ministe-

SVMMA AVRELIANEN.

rio remouendus est. Cui sufficere debet, pro actus sui leuitate, impleta pñia, pro satisfactione communio.

Canon. 9.

Nollus clericorum sine premissione Episcopi sui cum secularibus habitare presumat. Quod si fecerit, ab officii communione pellatur.

Canon. 10.

Nullus nouercae suae, id est, uxori patris sui nulla copulatione iungatur. Quod si praesumpserit, nouerit se anathematis supplicio feriendum.

Canon. 11.

Contraria matrimonia, accedente infirmitate, nulla voluntatis cōtrarietate soluantur. Quod si qui ex cōiugibus fecerint, nouerint se cōmunionem priuandos.

Canon. 12.

Ne quis in Ecclesia votum suum cantando, bibendo, vel lasciuendo exoluat, quia Deus talibus votis iteratur, potius quam placatur.

Canon. 13.

Clerici, q̄ officii sui implere despiciūt, aut vice sua ad ecclesiā venire detrectāt, loci sui dignitate priuētur.

Canon. 14.

Orationem defunctorū, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere censemus, si tamē nō ipsi sibi mortem probentur propriis manibus intulisse.

Canon. 15.

Presbyter, vel diaconus, si necessiteras, vel baptizandi ordinem nesciat, nullatenus ordinetur.

Canon. 16.

Sceminæ, quæ benedictionem diaconatus hactenus contra interdicta canonū acceperint, si ad coniugium probantur iterum deuolute, à cōmunionem pellantur. Quod si huiusmodi contubernium, admonitæ ab episcopo, cognito errore dissoluerint, in communionis gratiam, acta poenitentia, reuertantur.

Canon. 17.

Placuit ēt, vt nulli postmodum sceminæ diaconalis benedictio, pro cōditionis huius fragilitate credatur.

Canon. 18.

Placuit vt nullus Christianus Iudæam, neq; Iudæos

Chri-

CONCILII III.

139

Christianam in matrimonio ducat uxorem, q̄a inter huiusmodi personas illicitas nuptias esse censemus. Qui, si commoniti à consortio hoc se separare distulerint, à cōiugis gratia sunt sine dubio submouendi.

Ca. 19.

Catholici, q̄ ab idolorum cultu se non custodiunt, nec ad integrā accepti baptismi gratiā reuertuntur, vel q̄ cibis idolorum cultibus immolatis, gustu illicitæ præsumptionis vtuntur, ab ecclesiæ ec̄cibus arceantur.

Ca. 20.

Similiter & hi, qui bestiarum moribus extincto, vel quolibet morbo, aut casu suffocato vescuntur.

Ca. 21.

Abbatēs, qui episcoporum præcepta despiciunt, ad communionem, nec penitus admittantur, nisi contumaciam humilitate suscepta, deponant.

Ca. 22.

Sanē si qui post hanc diligentissimam sanctionem non obseruauerint, quæ sunt superius comprehensa, reos se diuinitatis pariter & fraternitatis iudicio futuros esse cognoscant.

Finis II. Concilium Aurelianense.

Canones Aurelianen. Concilij tertij, tempore Concilium 3. Childberti Regis, esq; provinciale. Cum in Dei Aurelianen. nomine Aurelianensem urbem ad synodale concilium Patres venissent, de his per longum tempus, obseruatione cessante, fuerint intermissa priorum canonum tenore seruato, presentibus regulis vetera statuta seruanda, & noua pro causarum, vel temporum conditione addenda crediderunt.

Ca. 1. Ne à subdiacono & supra, quis se propriis vxoribus misceat.

VT nullus clericorum à subdiacono & supra, quos vxores in proposito suo accipere inhihet, propriæ, si fortē iam habet, misceatur uxori. Quod si fecerit, laica cōiugio contentus, iuxta priorum canonum statuta ab officio deponatur, Quem si sciens ep̄s suus iacta

T 3 hae

SUMMA AVRELIANEN.

hac vilitate permissionis viuentem, ad officium postea admitterit, & ipse episcopus ad agendam penitentiam tribus mensibus sit a suo officio sequestratus.

Ca. 2. De electione Metropolitanorum.

De Metropolitanorum verò ordinationibus id placuit, ut Metropolitanis à Metropolitanis oibus (si fieri potest) presentibus comprouincialibus ordinentur, ita ut ipsi Metropolitano ordinandi privilegium maneat, quem ordinationis consuetudo requirat. Ipse tamen Metropolitanus à comprouincialibus epis (sicut decreta sedis Apostolicæ continēt) eū cōsensu cleri, vel ciuū eligatur. De comprouincialibus verò ordinandis, cum consensu Metropolitanis, cleri, vel ciuū, iuxta prius canonum statuta electio & voluntas requiratur.

Ca. 3. De oblatis & collatis Basilicis.

Si quæ oblationes in quibuscumque rebus atq; corporibus collatae fuerint basilicis in ciuitatibus constitutis, ad potestatem epi redigantur. Et in eius sit arbitrio, quid in reputatione basilicæ, aut obseruantia ibi substantiæ deputetur. De facultatibus vero parochiarum, vel basilicarum in pagis ciuitatum constitutis, singulorum locorum consuetudo seruetur.

Ca. 4. De ordinatis clericis, ne nubant, & ne quis inuitus ordinetur.

Clerici verò, qui cum vxores non habuerint, benedictione suscepti, coniugia crediderint, eligenda, q volentes absq; vlla reclamatione in ætate fuerint legitima ordinati, cū ipsis mulieribus quas acceperunt, excoicatione percellantur. Quod si inuitus, vel reclamans fuerit ordinatus, ab officio quidem deponatur, sed nō à communione pellatur. Ep̃s autem, qui inuitum, aut reclamantem præsumperit ordinare, annuā penitentia subditus, Missas facere non præsumat. De adulterijs autem honoratorum clericorum, id obseruandū est, ut si quis adulterasse, aut confessus, vel conuictus fuerit, depositus ab officio communione concessa, in Monasterio toto vitæ suæ tempore detudatur.

Ca. 5. De clerico conuicto de furto, aut falsitate, & de periurio.

Si quis clericus furtum, aut falsitatem commiserit, quia

CONCILII III.

140

quia capitalia et ipsa sunt crimina, communione concessa, ab ordine degradetur. De periurio verò id censuimus obseruandum, ut si quis clericus in causis, quæ sub iurciurando finienda sunt, præbuerit iuramenta, & post rebus euidentibus detegitur peierasse, biennij tempore à communione pellatur.

Ca. 6. De his, qui, vxoribus defunctis, concubinas crediderint sociandas.

De his, qui ex concubinis filios habent, & vxores legitimas posthabuerint, aut defunctis vxoribus sibi concubinas publice crediderint sociandas, id obseruandum esse censuimus, ut sicut eos, qui iam sunt clerici per ignorantiam ordinati, non remouemus, ita statuimus, ne vltius ordinentur.

Ca. 7. De incestis coniunctionibus, vel à quibus personis coniugalis copula sit obseruanda.

De incestis coniunctionibus, quæ sunt statuta, seruentur, ut hi q, aut modo ad baptismum veniant, aut quibus parum statuta sacerdotali predicatione antea in notitiam non veniunt, ita pro nouitate conuersionis, ac fidei suæ credimus cōsulendū, ut cōtracta huiusmodi q; huiusmodi coniugia non soluantur, sed in futurum qd de incestis coniunctionibus, in antecessoribus canonibus interdictū est, obseruetur, id est, ne qs sibi sub cōiugij nōse sociare præsumat relictā patris, filiam vxoris, relictā fratris, sororē vxoris cōsobrinā, aut sobrinā, relictā auunculi, vel patruī. Quod si qui in hoc incestu adulterio potius, quā coniugio fuerint, sociatiq; diu, se non sequestrauerint, à communione ecclesiastica repellantur. Illud ēr ab ijs edū esse credidimus, ut in epi discussione consistant. De his, q in ciuitate sua, ac territorio consistunt, & tali sunt ordine sociati, vtrum ignoſcēter ad illicita coniugia venerint, aut per contumaciam, quæ sunt interdicta, præsumperint, quia sicut his, qui per ignorantiam lapsi sunt, subueniunt, ita illis quibus prius Patrum statuta in notitiam venerunt, quiq; etiam contra sacerdotum interdicta in tali permissione versantur, priorum canonum in omnibus statuta seruentur, ut non prius ad communionē accipiantur, quā incesti adulterij, sicut scriptum est,

Deut. 17.

SVMMA AVRELIANEN.

separatione sanauerint, q̃a in lege Domini manifestē legitur, Maledictus qui dormit cum vxore patris sui, cum pruitigua, vel vxoris suæ sorore, & reliqua his similia. Quo fit, vt quos Deus maledixit, nos nisi emendatos benedicere non possumus.

Ca. 8. De clericis propter patrocina secularium, officium suum minus implentibus.

Si clerici ministeria suspecta quacūq; occasione agere, sicut & reliq. de rectorib. & excusationē de patrocinijs quorūcūq; ne officiū implerēt, præcedunt, ac sacerdotes suos sub huiusmodi cā estimant p̃ inobedientiā contemnendos, inter reliquos clericos canonicos, ne ea licētia alij vitient, nullatenus habeantur, nec ex reb. ecclesiasticis cum canonis stipendia aut munera vlla percipiant.

Ca. 9. De agris Ecclesia ab Episcopo inutiliter dist. attis.

De agellis verō, ceterisq; facultatib. ecclesiasticis à sacerdotib. non alienandis, nec p̃ contractus inuitiles obligandis, priorū canonum statuta seruāt, vt nobis p̃ nullos contractus res ecclesiasticas alienare aut inutiliter liceat obligare. Ea ēt quæ de reb. ecclesiasticis ab antecessorib. alienata, vel quibuscūq; instrumentis inutiliter in dispensatiō ecclesiæ obligata noscunt, & intra triennaria tpa repetitio suppet, quæ acta sunt, suffragante iustitia per publicū, aut clericorum iudiciū reuocentur. Qd̃ si is qui rem ecclesiasticā tenet, admonitus iudiciū declinat, quousq; aut ad discussionē veniat, aut rem ecclesiasticā restituat, cōsione priuetur.

Ca. 10. De mancipijs Christianis, quæ in Iudeorum seruitio detinentur.

De mancipijs Christianis, quæ in Iudeorū seruitio detinentur, si eis quod Christiana religio vetat, à domo nis imponitur, aut si eos de ecclesia excusatos tollant pro culpa quæ remissa est, & affligere, aut egredere fortasse præsumperint, & ad ecclesiam iterato confugerint, nullatenus à sacerdote reddant, nisi pretiū offeratur ac detur, quod mācipia ipsa valere pronuntiauerint iuxta taxationē. Christianis quoq; oib. interdicimus, ne Iudeorum coniugijs miscantur. Qui si fecerint, vsq; ad sequestrationem, quisquis ille est, communione pellatur. Itē Christianis cōiuncta interdicimus Iudeorū

in

CONCILLII III. 141

in quibus si forte fuisset probantur, annuati excomunicatiōi pro huiusmodi contumacia subiacent.

Ca. 11. Vt missarum celebratio hora tertia inchoetur.

De missarum celebritate in precipuis duntaxat sollemnitatibus id obseruare debemus, vt hora tertia missarū celebratio, in Dei nomine inchoetur, quo facili⁹ intra horas cōpetens, ipso officio expedito, sacerdotes possint ad vespertina officia, id est, in Vespertino tempore cōuenire; quia sacerdotē vespertinis officijs ad ecclesiā talibus precipue diebus, nec decet esse, nec cōuenit.

Ca. 12. Quod id, quod clericis beneficio Ecclesia perceperint, à successore non auferatur.

De munificentis vero sacerdotum id obseruandum, quod sicut, si quid presenti tēpore à clericis decentibus munificentis habetur & possidetur, dinceps à successoribus nullatenus auferatur, ita qui decessorum largitibus gaudēt, officia, & ecclesiæ obediētiā, & affectū sacerdotibus præbeat. De quibus tū munificentis, quæ presenti tpe ab his, sicut dictū est, possidentur, si pro oportunitate ep̃o placuerit, quod voluerit cōmutare sine accedente dispensatiō, in locis alijs cōmutetur. De munificentis vero presentibus, quas vnusquisq; clericus pro sua gratia eorū obsequijs existimat cōseruanda, sicut in arbitrio dātis est, vt tribuere q̃b⁹ voluerit dēat, ita si inobediētia vel cōtumacia à aliquo accipietis extiterit, culpa agnita in arbitrio sit p̃sentis, vtrū vel qualitate dēat reuocare.

Ca. 13. De clericis, qui in oratorijs ordinatione acceperint.

De his vero clericorū personis quæ de Ciuitatē ecclesiæ officio monasterij, vel diocesis vel basilicis in quibuscūq; locis positæ, id est, siue in territorijs, siue in ipsius ciuitatibus suscipiuntur ordinādē in potestate sit ep̃i si de eo, qd̃ ante ad ecclesiam habēt, eos aliquid aut nihil exinde habere voluerit, q̃a vnique facultas suscepti monasterij, diocesis vel basilicę dēt plena iūne sufficere.

Ca. 14. De clericis contumacibus.

Si quis superbia elatus officium suum indignatione quacūque implere noluerit, iuxta statuta priora, à cōmunionē retentus, & ab ordine depositus tandiu habeatur, quādiu, sicut scriptū est, p̃gnitentia suppletionē satis fecerit

SVMMA AVRELIANEN.

satis fecerit presente Pontifice. Tamen illis regulariter iuxta charitatem integram, & quæcunque illis stipendiorum iuxta consuetudinem debentur, pro qualitate temporis sunt ministranda. De quibus si querela procedat, officium agens recurret ad synodum.

Ca. 15. De clericis iniuste oppressis à suis Pontificibus.

Si quis clericorum circa se distractionem episcopi sui potat in ista, iuxta antiquas constitutiones recurret ad synodum.

Ca. 16. De clericorum conspiratione per rebellionem in scripturis aut alias factam.

11. q. 1. Si qui clericorum

Si qui clericorum, ut nuper in multis locis per superbiam diaboli instigante actum fuisse perparuit, rebellis auctoritate se in vniuersam conuersionem intercedente, collegierint, aut sacramenta inter se data, aut chartulam conscriptam fuisse patuerit, nullis excusationibus presumptio elabatur, sed res detecta, cum in synodo ventum fuerit, in presumptores iuxta personarum & ordinum qualitatem a pontificibus, qui tunc in vnum collecti fuerint, vindicetur: quia sicut charitas ex prædictis prius diuini corde, non chartularum conscriptione, vel consuetudine est exhibenda, ita quod supra sacras admittit scripturas, auctoritate & distractione Pontificali sunt reprimenda.

Ca. 17. De sacerdotibus Ecclesiarum debitas occupantibus.
Si quis sacerdos res ecclesie debitas, vel proprias honeste cupiditate occupauerit, retinuerit, aut à potestate ex coëptione perreperit, si eas non restituerit nullis rebus excusetur. Sed & si agnito iure ecclesiastico non statim ecclesie, vel sacerdoti reformauerit, ut ipsam ius agnoscere possit, & iudicium electorum venire distulerit, iudicium ecclesiasticum suspendatur, quoad restituitur rebus, tam ecclesie quam sacerdoti reddat indemnem. Similiter etiam de his, qui oblationes defunctorum, legaliter dimissas quolibet ordine assignare tardauerint, vel de cunctis præsumperint, distractione ecclesiastica iuxta priores canones forma seruetur. Cui etiam sententia subiacet, quisquis ille quolibet ordine, quod pro deuotione sua ecclesiis dedit, reuocare præsumperit.

Ca. 18. Quod ministris Ecclesiarum non liceat Ecclesie res sine Episcopi consensu alienare.

Abbatibus presbyteris alijsque ministris de rebus ecclesie.

CONCILII III.

141

desiasticis, vel sacro ministerio deditis alienare & obligare absque permisso & subscriptione Episcopi nihil liceat. Quod si præsumperint, degradentur, communicentur, & quod alienatum, vel temere ordinatum est, ordinatione episcopi reuocetur.

Ca. 19. Quod penitentia non sit inuenibus temere credenda.

De penitentium conuersione, ut ne quis benedictionem penitentiarum iuuenibus personis credere presumat. Certè coniugatis, nisi ex consensu pari aetate iam plena tam dare non audeat. At si quis penitentiarum benedictione suscepta ad secularem habitum, militiamque reuerti præsumperit, excommunicatione plectatur, viatico concessio ad exitum.

Ca. 20. Ne seruus vel colonus ad honorem promoueat, ante acceptam ingenuitatem.

Ut nullus seruilibus colonariisque conditionibus obligatus, iuxta statuta sedis Apostolicæ, ad honores ecclesiasticos admittatur, nisi prius, aut testamento, aut per tabulas eum legitimè constiterit absolutum. Quod si quis episcoporum eius, qui ordinatur conditionem sciens, transgredi per ordinationem indebitam fortasse voluerit, anni spatio Missas facere non præsumat.

Ca. 21. Quod die dominico operari non permittatur.

Quia persuasum est populis die dominico cum caballis & bobus & vehiculis itinerare non debere, neque villam re ad victum præparare, vel ad nitorem domus, uel hominis pertinentem, nullatenus exercere (quæ res quia ad ludam magis, quam ad obseruantiam Christianam pertinere probatur) id statumus, die dominico quod ante fieri licuit, licere. De opere tamen rurali, id est, agricultura, vel vinea, vel sectione, vel messione, excussione, vel ex acto sepe censuimus abstinendum, quo facilius ad Ecclesiam venientes, orationis gratia vacent. Quod si inuentus fuerit quis in operibus supra dictis, quæ inter dicta sunt, se exercere, qualiter emendare debeat, non in laici distractione, sed in sacerdotis castigatione constat.

Ca. 22. Ut ante dominicam orationem expletam de Ecclesia nullus discedat.

De Missis nullus laicorum ante discedat, quam Dominica dicatur oratio. Et si Episcopus præsens fuerit, eius

12. q. 2. Abbatibus presbyteris.

De retinendis defunctorum oblationibus.

SYMMA FIDEL

eas benedictio expectetur. Sacrificia vero matutina missarum siue vespertinarum, ne quis cum armis pertinentibus ad bellorum usum expectat. Quod qui fecerit, in sacerdotis potestate consistat, qualiter eius districtione debeat castigari.

*Ca. 23. Quando Iudeis inter Christianos pro-
cedere non liceat*

Quia (Deo propitio) sub catholicorum Regum dominatione viuimus, Iudei à die cenae Domini usque in secundam Sabbati in Pascha, hoc est, ipso quadriduo procedere inter Christianos, neque Catholicis populis se illo loco, vel quacunque occasione misceri praesumat.

Ca. 24. De Haereticis, vel Bonofaciis.

Index ciuitatis, vel loci, si haeticum aut Bonafacium, vel cuiuslibet alterius haereticis sacerdotem, vel quacunque personam de Catholicis rebaptizasse cognouerit, quia reges non estis habere Catholicos, non statim rebaptizantes adstrinxerit, & ad reges fidem propterea distinguendos adduxerint, anathema excommunicatione subdatur.

Ca. 25. Ut non liceat laicis, clericos accusare.

11. q. 1. Clericū cuiuslibet. Clericum cuiuslibet ordinis absque Pontificis sui permissu nullus praesumat ad seculare iudicem attrahere. Nec laico quemlibet clericum liceat accusare.

*Ca. 26. Quia de Episcopis, qui supra scripta
observare distulerint.*

Quod circa haec, quae inspirante Deo communi, consensu placuerunt, si quis Antistitem, vel eorum quos Spiritus Dei esse voluerit successores, relicta obseruatione integritate, custodire, & implere neglexerit, reum se diuinitatis pariter & fraternitatis iudicio futurum esse cognoscat, quia & Canones suos nec figurare ququam dissimulare, id est, preterire permittitur.

Finunt, canones Aurelianens. synodi.

Sancti Quintiani Episcopi Esculani ad Petrum Antiochenum fides.

Omnes, qui dicunt unam naturam, Dei verbi & carnis & non duas unitas indiuisasque, damnetur.

Si quis confundit duas Christi naturas, dicens Deum passum carne, secundum Apostolum, damnetur.

Si quis

B. QUINTIANI.

141

Si quis impassibilem, immortalem Deum verbum dicit conuersum in passionem ac morte, & non haec redit eius carnis, damnetur.

Si quis vocem trisagiam, id est, ter sanctam dicit propter nos crucifixam, & non Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei unigenitum, damnetur.

Si quis post vocem ter sanctam, dicit Deum crucifixum propter nos, & non potius unum filium, cui in medio ter sanctae vocis hymnus dicitur, damnetur.

Si quis hominem dicit, qui pro nobis crucifixus est, siue Deum, diuidendo naturas, & non eas copulando in crucifixione eius, damnetur.

Si quis dicit duas personas seu substantias, & non potius duas naturas in unam personam, & unam substantiam in unum concurrentes, damnetur.

Si quis Deum hominem, & non magis Deum, & hominem, dicit, damnetur.

Si quis dicit creatum Patris Verbum, & non magis eius carnem, damnetur.

Si quis dicit consubstantialem carnem Domini Deo Patri, & non potius Deum verbum, damnetur.

Si quis dicit sine mente, & sine anima Dominum nostrum Iesum Christum, & pro ea habuisse diuinitatem, & quia ex hoc dicendam passum carne Deum verbum, & non magis mente cum anima rationali inhumanatum Deum verbum, & impassibilem dicendo eundem diuinitate, humanitate vero passibilem, damnetur.

Si quis quaternitatem introducit in trisagio, apponens post Trinitatem Christum crucifixum, anathema sit.

Si quis unum filium secum in dualitatem filiorum, anathema sit.

Si quis Dei verbum & carnem dicit unam naturam, ignorans naturarum differentiam, anathema sit.

Si quis confundit Trinitatem, eundem dicens esse patrem & filium & Spiritum sanctum, anathema sit.

Si quis distinguit unam essentiam Trinitatis in duas, anathema sit.

Si quis diuinam naturam filij confundit passionibus carnis eius, & non confiteretur cum spiritu impassibilem, carne vero passum, anathema sit.

Si quis

*Fides à S.
Quintiano
Episcopo
expressa.*

SVMMA AVERNEN.

Si quis dicit Deum passibilitatem, aut mortem gustasse, tanquam ad hæc cum bona voluntate venisse, cum conversus esset, & non confiteatur eum tanquam Deum non fuisse sub damnatione mortis, mortem vero mortificasse per carnem suam mortalem, quam assumpsit, anathema sit.

Credimus enim, quia vita est, & non recedit in mortem. Tu autem cognosce, & absconde in quibus inique locutus es. Tamen sit, & est Dei gratia cum his qui recte prædicant verbum veritatis.

*Concilium
Avernense,*

*Concilium Avernense circa tempora Vigilij
Papæ, Apud Ecclesiam Avernensem. cum in Dei no-
mine congregante S. spiritu consentiente Domino
gloriosissimo, pro quo Rege Theodeberto, in Avert-
nam urbem sancta Synodus convenisset, ibique in
Ecclesia (ex more) Patres confedisset, inspectis-
que canonibus, id eis rationabile visum est, ut
quævis Ecclesiastica regula penè omnia com-
prehendant, quædam tamen vel adderentur no-
va, vel repeterentur antiqua.*

Canon 1.

*In Decret.
Iuonit. li. 4.*

IN primis placuit, ut quoties secundum statuta Pa-
trum, sancta synodus congregaretur, nullus episco-
pus aliquam prius causam suggerere audeat, quam
ea, quæ ad emendationem vitæ, ad serenitatem regulæ,
ad animæ remedium pertinent, finiuntur.

Canon 2.

*Qualiter sit
eligendus Pon-
tifex.*

Placuit etiam, ut sacrum quis Pontificij honorem
non votis quærat, sed meritis, nec divitiis videatur mu-
nus comparare rebus, sed moribus, atque eminentissi-
mæ dignitatis apicem omnium conscendat electione,
non paucorum favore. Sit in eligendis sacerdotibus
cura præcipua, quia irreprehensibiles esse convenit,
quos præesse necesse est corrigendis.

Canon 3.

De opertorio dominici corporis, seu palla altaris,
nunquam

CONCILII.

144

nunquam sacerdotis corpus, dum ad tumulum eve-
hatur, obtegatur, quia sacro velamine vstibus suis redli-
to, dum honorantur corpora, altaria polluantur.

Canon 4.

Ne ad nuptiarum ornatum ministeria divina præ-
stentur, &c.

Canon 5.

Ne Iudæi Christianis populis iudices proponantur.

Canon 6.

Episcopus, Presbyter atque Diaconus tam sancta
conscientia resplendeant, ut effugiant probitate actum
maledicorum obloquia, & testimonium in se diuinum
implere contendant, quo dominus ait: Sic luceat lux
vestra, &c.

Canon 7.

Ut presbyteri plebes suas admoneant quod hospita-
les sint.

Canon 8.

Quod licitum sit episcopum cum consilio cleri, de
thesauro Ecclesiæ pauperibus, eiusdem Ecclesiæ emen-
dationem instituta iuxta quod indiguerint, erogare,

Decreta Pelagii Papæ.

Pelagius Romanus, sedit annos 11, menses 10, dies 11. Pelag.
13. Hic cano. preces ecclesiasticas quotidie perorandas in-
stituit, & defunctorum suffragia approbavit. Hæreti-
cos seculari potestate coercendos indulget.

*Aurelianense Concilium quartum, circa tem-
pora Pelagij Papæ primi, & est provinciale seu
Pore Chil. Regis. Cum in Aurelianensem urbem
unanimitè in Christi nomine adfuerint sacerdo-
tes, & de his, quæ ad sacrum propositum perti-
nent, vel quæ secundum Ecclesiasticam ordina-
tionem regulari conveniunt disciplina (Deo me-
dio) tractata recepissent, placuit ut definita
secundum antiquam consuetudinem inuiolata
monerentur. Et quo firmitus statuta seruentur,*

canon

SVMMA AVRELIANEN.

*eum consensu omnium docet adnotata subscrip-
tio.*

Ca. 1. De festiuitate Paschali celebranda.

Placuit vt sanctum Pascha in latereculum Victorii ab omnibus sacerdotibus vno tempore celebratur. Quæ festiuitas annis singulis ab episcopo, Epiphaniarum die in Ecclesiis denuntietur. De qua sollemnitate quoties aliquid dubitatur, inquisita vel agnita per Metropolitano a sede Apostolica sacra constitutio teneatur.

Ca. 2. Vt quadragesima æqualiter teneatur.

Hoc etiam decernimus obseruandum, vt 40. ab omnibus Ecclesiis æqualiter teneatur. Neque 50. 60. ante Pascha quilibet sacerdos presumat indicere. Sed neque per sabbata absque infirmitate quisquam soluat quadragesimæ ieiunia, nisi tantum die dominico præseat. Quod fieri spiritualiter patrum statuta sanxerunt. Si quis hanc regulam irruperit, tanquam transgressus discipline a sacerdote censeatur.

Ca. 3. Vt primates ciuitatis Pascha in ciuitate celebrent.

Quisquis de prioribus ciuibus Pascha extra ciuitatem tenere voluerit, sciat sibi à cuncta synodo esse prohibitum. Sed principales festiuitates sub præsentia Episcopi teneant, vbi sanctum decet tenere conuentum. Tamen si aliquis certa necessitate astringatur, vt hoc implere non possit, ab episcopo postulet cõmeatũ. Quod si postulare despexerit, & eundem locum idem in festiuitate præsentibus tenere voluerit, suspendatur.

Ca. 4. De ordinatione Episcopi.

Id etiam regulare esse peripeximus decernendum, vt Episcopus, in ciuitate in qua decreto eligitur ordinandus, in sua Ecclesia, cui profuturus est, constitutur &c.

Ca. 5. Quod clerici canonum statuta ab Episcopis percipiant.

Parochiani clerici à Pontificibus suis necessaria sibi statuta, canonum legenda percipiant, ne ipsi, vel populi, quæ pro salute eorum decreta sunt, excusent potius modum ignorasse.

Ca. 6. De oratorijs & clericis, in illis seruire debentibus.

Vt in

CONCILII IIII.

145

Vt in oratorijs dñi clericorũ nemo contravertat Episcopi, ad quæ territorij ipsius privilegiũ noscitur pertinere, peregrinos clericos intromittat, nisi forsitan quos probatos ibidem districtio Pontificis obseruare præcepit.

Ca. 7. De alienatis à sacerdote cuiuslibet Ecclesiæ.

Vt Episcopus, qui de facultate propria ecclesiæ nihil relinquit, de Ecclesiæ facultate, id est, si aliter quàm canonis eloquantur, obligaverit, vendiderit, aut distraxerit, ad Ecclesiam reuocetur, &c.

Ca. 8. De indignis ad sacerdotium promotis.

Si quis episcopus sciens, aut bigamũ, aut interuptum maritũ, ad offi. Leuit. digni. siue presbyterij contra ius cano. promouere psumpserit, sciat se vnius anni spacio ab omni officio sacerdotii esse suspensum. Qui si tortè sententiæ subiacere contempserit à cõmunionem eius usque in aliam synodum se fraternitas vniuersa suspendat, illi verò qui illicitè promoti sunt, degradentur.

Ca. 9. De non distrahendis his, quæ Ecclesiis sunt collata.

Si quid Abbanbus, aut sacris monasterijs, aut parochijs pro Dei contemplatione oblatum fuerit, in sua proprietate hoc Abbates, aut Presbyteri minimè reuocabunt, nec alienari à cunctis fratribus debet quæcunque occasione. Quibus si fuerit necessarium vt statuta conuellant, non aliter valeat, nisi fuerit sui Episcopi subscriptione firmatum.

Ca. 10. De his, quæ Episcopus Ecclesiæ dederit.

Quæcunque Ecclesiis à Pontificibus sub cõpetenti iusto documẽto fuerint derelicta, ab hæredibus legitimis dignum est, vt pro Dei cõtemplatione seruentur.

Ca. 11. De his quæ post baptismũ demonibus oblata sumunt.

Si quis post acceptum baptismi sacramentum ad immolanda demonibus sumenda, tanquam ad vomitum reuertitur, si commonitus à sacerdote se corrigere ex hac prauaricatione noluerit, à cõmunionem Catholica pro emendatione sacrilegij suspendatur.

Ca. 12. Quod Christianus in pecudes non iuret.

Si quis Christianus, vt est Gentilium consuetudo, apud cuiuscunque feræ, vel pecudis extra inuocatis insuper nominibus Paganorum fortasse iurauerit, si se ab hac superstitione commonitus noluerit cohibere,

Vbere,

SVMMA AVRELIANEN.

bere, donec reatum emendet, à consortio fidelium, vel Ecclesiæ communione appellatur.

Ca. 13. Quod Ecclesia praiudicium non patiatur ex alienatione bonorum per clericos.

Vt quicumque clericus aliquid de iure ecclesiastico, seu verbo, seu per scripturam acceperit ad venditum, & post modum alienare quacunque occasione voluerit, non valebit, quia secundum canonum instituta proprietatem ecclesiæ non violat in alios quolibet longa possessio. Sed in Pontificis potestate consistat, qualiter pro conservando iure ecclesiastico rem possessam inter clericos debeat communicare.

Ca. 14. Quod Ecclesia collatum est, nec à collatore nec ab illius heredibus rapari debet.

Quicumque pro devotione sua oblationis studio aliquid in campellis, vel in vineis, etiam absque scriptura probatur Ecclesiæ contulisse, si postmodum ipse, vel heredes eius quacunque occasione auferre à iure hoc Ecclesiæ, vel alienare voluerint, quoadusque à tali intentione discedant, aut peruersa restituant, à communione ecclesiastica suspendantur.

Ca. 15. De mancipiis propter spem coniugij ad Ecclesiam confugientibus.

Quæcunque mancipia sub spe coniugij ad ecclesiæ confugerint septa, ut per hoc credant posse fieri coniugia, vix nimè eis licentia tribuatur, nec talis coniunctio à clericis defensetur, quia probatum est, ut sine legitima traditione, coniuncti, pro religionis ordine statuto tempore ab ecclesiæ coniunctione suspendantur, ne in sanctis locis talis coitus misceatur. De qua re decernimus, ut parentibus aut proprijs dominis (prout ratio poscit) personarum accepta fide restituti, sub separatione promissioni reddantur. Post modum tamen à parentibus atque dominis concessa libertate, si voluerint eos, propria voluntate coniugant.

Ca. 16. De homicidio voluntario.

Quisquis homicidium voluntate commiserit, ita ut occidere audeat innocentem, si à principibus aut à patribus quacunque, se se reddiderit absolutum, modus penitentiarum distringende in sacerdotis potestate consistat.

Ca. 17. De mulieribus in adulterio cum clericis deprehensis.
Si quæ mulieres fuerint, ipsæ in adulterium cum clericis,

CONCILII IIII. 146

clericis, distractione adhibita, mulieres ipsæ prout sacerdoti visum fuerit, distractioni subiaccant, & à civitatibus, ut sacerdos præceperit, pellantur.

Ca. 18. De mancipijs Christianis seruientibus Iudæis.

Cum prioribus canonibus fuerit definitum, ut de mancipijs Christianis, quæ apud Iudæos sunt si ad Ecclesiam confugerint, & redimi se postulauerint, etiam si ad quoscunque Christianos refugerint, & seruire Iudæis voluerint, taxato & oblato à fidelibus iusto pretio ab eorum dominio liberentur. Idem statuimus, ut tam iusta constitutio ab omnibus Catholicis obseruetur.

Ca. 19. De Iudæis qui adheum, vel Christianam ad Iudaicam superstitionem seduxerunt.

Hoc est decernimus obseruandum, ut si quicumque Iudæus proselytus (qui advena dicitur) Iudæum facere præsumpserit, aut Christianum factum ad Iudaicam superstitionem adducere, vel si Iudæus Christianam ancillam suam sibi crediderit sociandam, vel de parentibus, Christianis natum Iudæum sub promissione fecerit, libertatis mancipiorum amissione mulctetur. Ille vero qui de Christianis natus Iudæus factus est, si sub conditione fuerit manumissus, ut in ritu Iudaico permanens habeat libertatem, talis conditio non valebit: quia iniustum est, ut ei libertas maneat, qui de Christianis parentibus venit, Iudaicis vult cultibus adherere.

Ca. 20. De existentibus genere seruilibus per sonis.

De genere serui id decernimus obseruandum ut descendens inde posteritas ubicunque, quamuis post longa spatia temporum reperiat in loco, cui authores eius constat fuisse depositos studio sacerdotis, in ea quæ constituta est à deuotis conditione permaneat. Cui præcepto si quis secularium humane cupiditatis impulsu crediderit obuiandum, quousque corrigat, ab ecclesia suspendatur.

Ca. 21. De facientibus in agro suo oratorium.

Si quis in agro suo, aut habet, aut postulat habere diocesim, primum & in terras ei disponat sufficere, & clericos qui ibidem sua officia impleant, ut sacratis locis reuerentia condigna tribuatur.

Ca. 22. De agellis sacerdotum.

Quisquis agellum Ecclesiæ in die vite suæ à quocunque sacerdote cui potestas est, acceperit possidem-

SVMMA TVRONEN.

dum, quęcunque ibi profecerint, alienandi nullam habeat potestatem, nec ibi parentes sui ex ea re aliquid existiment vindicandum.

Canon. 23. De substituendo Antistite.

De substituendo Antistite, si fortassis mora extiterit, & voluntate decessoris ante fuerit res subarrata, quā successor accedit Ecclesię, non impediatur successor. Si quispiam clericorum aliquid de facultate illa pręsumpserit, in potestate sit aduenientis Episcopi, vtrum sua debeat voluntate adire, an reuocare decessori, nec Ecclesię in obiecto veniant tēpora legibus constituta, dum nō extitit persona quę de utilitate Ecclesię cogitaret.

Canon. 24.

Si quis Epus alterius Ecclesię clerico de facultatibus suę ecclesię aliquid sub titulo quoęq; donauerit, post eius obitum qui acceperit ad ecclesię ius de cuius facultate discesserat, reuertatur, quia iniquū est vt sub hac specie damni ecclesia, quę multis subuenit, patiatur.

Ca. 25. Vt quę statuta sunt, obseruentur.

Quapropter (auxiliante domino) quę synodus sancta constituit, decernimus, vt à cunctis fratribus hæc definitio sancta conseruetur.

Finiant Canones synodi Aurelianensis quartę.

Turonica secunda synodus circa tempora Pelagij Papę primi, est prouincialis.

Ecclesiasticę disciplinę debet esse suffragiū congregatio sacerdotū, nec aliud erit suę sollicitudinis, tã peculiare cōscribere, q̃ quod ad fundamentū religionis proficere recognouerit, operari nō cesset, vt cū pastoralis cautela propagatur in ouilis custodia, paucorum vengerenda decreta sint salutis puplicę documenta. Et quā quod omitti nō decet, oportet implere, p̃sertim cū cuius animarū intellectualiū, de quibus Deo cura est, forma processit, eius traditioni lex ad Pontifices manauit, necesse est vigilantissimē prouidere, repulso torpore, vt quicquid ab antiquis patribus statutū de tramite canonico, quarundā psonarū temeritate cernitur immutatum, reuocandū est in statum pristinum, vt possint

malē

CONCILII II.

147

malē admissa corrigi, & non admittenda damnari. Magna est enim in ipsa seueritate pietas, per quam tollitur peccandi facultas. Nam vbi insana libertas generat vulnera, sacerdotis districtio dat medelam.

Quapropter Christo auspice, in Turonica ciuitate Notā concilio concordante, iuxta conuiuentiam gloriosissimi Dñi Atithberti Regis annuētis coadunati pro pace & instructione ecclesię, opportunū credidimus subter adnexa decreta cōficere & subscriptionib; pprijs roborare, vt recundant noxia, propagent oprata, ne taciturnitate silentij viciosorū criminū nutiri videret, licentia, nō abscindi, & quę oportuna erāt pro qualite t̃pis adijci, nō paterentur negligi sed procurentur impleri.

Canon 1.

Ideō placuit pp celeste illud mandatū: Pacē meam Ioan. 14. do vobis, &c. vt Pontificalis affectus inter cōsacerdotes inuolabiliter conseruetur. Verum pro peccatis (vt alio dotali, let) ex causa liuor emiserit, vt pendente certamine sibi inuicem reconciliari non possit, electis ab vtraque parte fratribus, id est, presbyteris, pręponderante dulcedine, litis iacula simant, & vora pacis acquirant.

Canon 2.

Vt corpus Domini in altari, non in armario, sed sub crucis titulo componatur.

Canon 3. Ne laici in Ecclesia clericis misceantur.

Vt laici secus altare, in quo sancta mysteria celebrantur, inter clericos tam ad vigilias quam ad missas stare penitus nō pręsumant, seu pars illa quę à cancellis versus altare diuiditur, choris tantum pfallentium pateat clericorum. Ad orandum & communicandum laicis, & feminis (sicut mos est) pateant sancta sanctorum.

Canon 4.

Vt vnaqueque ciuitas pauperes & egenos incolas alimentis congruentibus pascat secundum vires, vt tã vicini Presbyteri, quā ciues omnes suum pauperem pascant, quo fiet vt ipsi pauperes per ciuitates alienas non fatigentur.

Canon 5.

Vt nullus clericorum vel laicorum pręter episcopum epistolam facere pręsumat.

V 3 Canon 6.

De paup pau-
perum proprio
rum.

De epistolis
dandis.

Turonica Synodus 2.
Proantium.

SVMMA TVRONEN.

Canon 6.

*De remotione
abbatum.*

Vt episcopus, nec abbatem, nec Archipresbyterum, sine omnium suorum compresbyterorum & abbatum consilio de loco suo presumat eijcere, neq; per praeium alium ordinari, nisi facto concilio tam abbatum, quam Presbyterorum suorum. Cum autem negligenter utatur, cum omnium Presbyterorum consilio refutetur.

Can. 7. Ne clericus familiaritate extraneorum mulierum utatur.

Vitanda familiaritas mulierum.

De familiaritatibus mulierum licet crebrius sit in canonibus replicatum, attamen necesse est, ut sicut secta virgulta quae male pullulant, rursus fidei falce succidant, atque radicibus eruant, nullus deinceps clericorum pro occasione necessitatis facienda vestis, aut eadem in domo extraneae mulieris in domo sua habere presumat. Et cum iubeamur victum, aut vestitus artificioso quere, & manibus propriis laborare, quod opus est in domo serpente includere, pro veste, quae multiformis vestis non proprie deponit ut nudetur, sed ut se gravior dum remouet, ostendat.

Canon 8.

Episcopus in domo, ac aliis habore debet. sua bona conuersationis testes.

* Episcopus coniugem ut sororem habeat, & ita sancta gubernatione gubernet domum omnem, tam ecclesiasticam, quam propriam, ut nulla de eo suspicio quaquarum confurgat. Et licet (Deo propitio) clericorum suorum testimonio viuatur, quia cum illo, tam in cella quam ubicunque fuerit, secum habitent, eumque sequantur & Presbyteri & diaconi, vel deinceps clericorum turba iuniorum (Deo adiutore) conuersent, sic tamen propter zelotem Deum nostrum tam longe absint, mansionis propinquitatem diuisi, ut nec hi, qui ad spem recuperanda clericorum seruitore nutriuntur, famularum propinqua contagione polluantur.

Censura.

* Intellige hunc Canonem iuxta usum Orientalis ecclesiae quae coniugatus promouebatur ad sacerdotium.

Canon 9.

Episcopum mulieres prosequi non debent. 1. Cor. 7.

Episcoporum episcopam non habentem, nulla sequatur turba mulierum, licet saluetur vir per mulierem fidelem, sicut & mulier per virum fidelem ut Apostolus ait: Nam ubi talis custodia necessaria non est, quid est necesse ut miseria prosequatur unde fama confurgat? Habeant ministri ecclesiae, utique clerici qui episcopos seruiant.

CONCILII II.

148

seruiant, & cum custodire debent, licentiam extraneas mulieres de frequentia cohabitationis ei ejcere.

Canon 10.

Et ne occasio famam laceret honestatis, quia aliqui laici, dum diuersa perpetrat adulteria, hoc quod de se sciunt, in alijs suspicantur, sicut ait Seneca, pessimum in eo vitium esse, qui in id quo insunt, ceteros putat furere. Ut ergo ipsis putandi, aut certe estimandi locus amputetur, nullus sacerdotum aut monachorum colligere alium in lecto suo presumat. Neque liceat monachis cellas habere coes, ubi aut bini maneant, aut singulares reponi possint, sed schola labore eorum construatur, ubi omnes iaceant, aut Abbate, aut Praeposito imminente, ut dum duo vel tres vicissim, & legunt, & excubant, alij consolentur: ut non solum sit custodia corporum, sed & surgat pro lectione assidua profectus animarum.

Canon 11.

Si qui in monasterio conuersi sunt, aut conuertere voluerint, nullatenus exinde habeant licentiam euagandi, nec (quod absit) ullas eorum coniugem ducere, aut extranearum mulierum familiaritatem habere. Nam sicut supra dictum est, si uxorem duxerit, excoicetur, & de uxoris male societatis consortio, et iudicis auxilio separet. Quod si iudex ad hoc solatium dare noluerit, excoicetur. Qui infelix monachus tali coniunctione sedatus, si per cuiuscunque patrociniu se conatus fuerit defendere, & is qui in hac pertinacitate perdurat, & ille qui eum exceperit ad defendendum ab ecclesia segregentur donec reuertatur ad septa monasterij, & indiciam ab Abbate quadiu preceptum ei fuerit, agat penitentiam.

Canon 12.

Mulier intar septa monasterij nullatenus introire permittatur. Si Abbas in hac parte, aut praepositus negligens apparuerit, qui eam viderit, & non statim eiecit, excommunicetur.

Canon 13.

De ieiunijs vero antiqua a monachis instituta seruatur, ut de Pascha usque ad quinquagesimam, exceptis Rogationibus, omni die fratribus prandium praeparatur. Post quinquagesimam tota hebdomada exacte

Duo clerici, aut duo monachi in uno stratu recumbere non debent.

Monachus coniugio non copulatur.

Mulier sola monasterium non adent.

De obseruatione ieiuniorum.

SVMMA TVRONEN.

ieiunent. Postea vsq; ad Calend. Augusti ter in septima
na ieiunent, scda & 4. & sexta die, exceptis his q aliqua
infirmate cōstricti sunt. In Augusto, qā quotidie Mis
se sanctorū sunt, prandiu habeant. In Septembri toto
& Nouembri (sicut prius dictum est) ter in septimana.
De Decēbri vsq; ad Natālē Dñi oī die ieiunent. Et qā
inter Natālē Dñi & Epiphaniā oī die festiuitates sunt,
itemq; prādebunt. Excipitur triduum illud quo ad cal
candam Gentiliū consuetudinē Patres nostri statuerūt
priuatas in Calēd. Ianuarij fieri Litanias, vt in ecclesia
psallatur, & hora octaua in ipsis Calendis circūfionis
Missa (Deo propicio) celebretur. Post Epiphaniā verō
vsq; ad quadragesimā ter in septimana ieiunent.

Canon 14.

De obseruatio
ne psallendi.

Itemq; pro reuerentia Dñi Martini, vel cultu ac vī
tute id statuimus obseruandum, vt tam in ipsa basilica
sancta, q in ecclesijs nostris, iste psallendi ordo seruet.
Vt in dieb. festiuis, ad matutinum sex Antiphonae binis
Psalmis explicentur. Toto Augusto manicationes sñā
quia festiuitates sunt, & Missae. Septembri septem An
tiphonae explicentur binis Psalmis. Octobri octo ternis
Psalmis. Nouembri, nouem ternis Psalmis. Decembri
decem ternis Psalmis. Ianuario & Februario itidē vsq;
ad Pascha. Sed vt possibilitas hēt, qui facit amplius pro
se, & qui minus (vt potuerit) superest, vt vel duodecim
Psalmi expediantur ad matutinum, quia patrum statu
ta praeceperunt, vt ad sextam sex Psalmi dicantur cum
Alleluia, & duodecimam duodecim, itemq; cum Alle
luia, quod etiam (Angelo ostendente) didicerunt. Si ad
duodecimam duodecim Psalmi. cur ad matutinum nō
itemq; vel duodecim explicentur? Quicunque minus
quā m duodecim Psalmos ad matutinum dixerit, ieiunet
vsq; ad vespēram, panem cum aqua manducet, &
non illi sit altera in illa die vlla refectio. Et qui hoc fa
cere contempserit, vna hebdomada panem cum aqua
manducet, & ieiunet omni die vsq; ad vespēram.

Canon 15.

Archipresbyte
ri coniugati si
ne testimonio

Archipresbyteri verō vicani, & diaconi & subdiaconi,
nō quidem omnes, sed plures in hac suspicione
tenentur à populo, quod cū coniugibus suis maneant.
Pro

CONCILII II.

149

Pro qua re hoc placuit obseruari, vt quotiescunque Ar
chipresbyter, seu in vico manserit, seu ad villam suam
ambulauerit, vnus lectionum canonicorum suorū, aut
certus aliquis de numero clericorum cū illo ambulet,
& in cella, vbi illa iacet, lectum habeat pro testimonio.

Canon 16.

Enimvero quoniā cognouimus nōnullos inueniri
sequipedas erroris antiqui, q Calēd. Ianuarij colūt, cū
Ianus, homo Gentilis fuerit rex quidam, sed Deus esse
nō potuit. Quisquis ergo vnū Deum Patrē regnan
tem cum Filio & Spiritu sancto credit, certē hic nō p
integer Christianus dici, qui aliqua de gentilitate cus
todit. Sunt & qui in festiuitate cathedrae domini Petri
Apostoli cibos mortuis offerunt, & post missas redeun
tes ad domos proprias, ad Gentiliū reuertuntur er
rores, & post corpus Domini sacras dñi escas acci
piūt. Cōtestamur illā solitudinē tā pastores quā pres
byteros gerere, vt quēcūq; in hac fatuitate perstare vi
derint, vel (nescio) ad petras, aut arbores, aut ad fontes
designata loca Gentiliū perpetrare, quae ad ecclesiae rati
onē nō pertinet, eos ab ecclesia sancta autoritate re
pellāt, nec participare sancto altario permittāt, qui Gē
tilium obseruationes custodiunt. Quid enim demoni
bus cum Christo cōmune, cum magis sumendo cibum
delicto videatur addere, quā purgare?

Canon 17.

Et licet Ambrosianos habeamus hymnos in cano
ne, tñ quoniā reliquorū sunt aliqui qui indigni sūt for
cipiendis. Ma, cātare volumus libenter, & amplecti eos, prater ea
quorū authorū nōta nō fuerint in limine prenotata,
quoniā quē fidē cōstituerūt, dicēdi rationi nō obsāt.

Ca. 18. De peruersoribus rerum Ecclesiasticarum.

Placet itaque, ac omnibus nobis conuenit obseruare
vt quia nonnulli memores sui per quaslibet scripturas
pro captu animi de facultatibus suis ecclesijs cōtulisse
probātur, quod à diuersis Deum minus timētibz, cate
nus mortifera calliditate tenetur, vt aliorū oblatio illis
pertineat ad ruinā, nec intueri eonde possint diem iu
dicij, dū nimia cupiditatis delectātur ardore. Qui eun
que ergo immemor interitus sui, res ecclesijs delegatas
iniuste

clericorum
dormire non
debent.

De calend.
Ianuarij.

De cathedra
S. Petri.

De hymnis re
cipiendis.

Iste canon ha
betur in Pari
sienſi synodo
prima in pri
mo cap.

SYMM PARISIEN.

iniuste possides presumpserit retinere, & veritate com-
perta, res Dei seruis suis dissimulauerit reformare, ab
omnibus ecclesiis segregatus, a sancta comunione ha-
beat extraneus, nec aliud mereatur habere reme-
dium, nisi culpa propriam reru emendatione purgare
rit. Indigne enim ad altare Domini properare permit-
titur, qui res ecclesiasticas, & audet rapere, & iniuste
possidere, ac in iniqua defensione perdurat. Necato-
res, pauperu iudicandi sunt, q. eoru taliter alimeta sub-
traxerunt. Sacerdotalis tñ det esse prouiso, vt vindicta
admonitio manifestā precedat, vt res usurpata si ini-
uste q. s. tulerit, adhibita equitate restituat. Quod si negle-
xerit, & necessitas compulerit, postea predone sacerdoti-
lis districtio maturata percellat, neq. quisquam per in-
terregna res Dei defendere nitat, q. a Dei potētia cūcto
tū reguoru terminos singulari dominatione cōcludit.

Ca. 19. De iudicibus, qui pauperes opprimunt.

Vt iudices, aut Potentes qui pauperes opprimunt,
si comoniti à Pontifice suo se non emendauerint, ex-
communicentur.

Canon 20.

Cauta enim est in salute prouiso ad effugiendam
culpam delicti, aditū delinquendi repellere. Nullus epo-
rū de ordinationibus clericorū premia presumat exi-
gere, quia nō sacrilegiū, sed hereticū est (sicut in dogma-
tib. ecclesiasticis habetur insertū) ad ordinandū clericū
per ambitionem ad imaginem Simonis Magi, pecu-
niam offerre sacerdoti, quia dicitur, Gratis accepistis,
gratis date. Et cum talis sit, qui gratiam Dei à sacerdo-
te xstimat pretio comparari, qualis ille qui vendit, vter-
que vsque ad synodum ab ecclesia segregetur.

Finiant canones secundæ synodi Turonen.

Tarisiensi Concilium primum circa tempora
Pelagii Papæ primi, estque prouinciale.

Coniuncti in vnum (Christo opitulante) Parisi-
pro utilitatibus ecclesiarum, vnde non leuiter ra-
tionem sumus quandoque reddituri, in quantum di-
uina pietas virtutem dare dignata est, centauimus sa-
lubri

Sacerdotium
per necem
acquiri non
debet.

Art. 8.
Met. 10.

An. 1. 552.
Concilium
Parisiense.

CONCILII I.

150

lubri consideratione prospicere, ne dum periculosa
abusione ordinatio superna negligitur, in nobis alio-
rum crimina vindicentur.

Canon 1.

Itaq. placet, ac omnibus nobis conuenit obseruare,
vt quia nonnulli memores sui &c.

In isto ca. agitur cōtra raptos & iniustos possessores
res rerum ecclesiasticarum, est idem quod habetur in
secunda synodo Turonen. ca. 18.

Canon 2.

Et quia episcoporu res propriè ecclesiarum res esse
noscentur, si in eoru facultatibus simili fuerit faculta-
te grassatum, peruersores reru memorataru, canonu di-
strictione feriantur, vt dū vindicta corrigit, qui mori-
bus proprijs, ac nulla conscientie castigatione corripitur,
saltem regulæ obtundatur aculeis. Perpetuo enim
anathemate, feriatur, qui res confiscare aut corrumpere,
aut peruadere periculosa infestatione presumpserit.

Canon 3.

Et quia exempla boni operis, à Pontificibus debent
primū, Christo opitulante, procedere, nullus epus res cō-
petat alienas, aut si cōpetitas, aut à se, aut ab antecessore
suo forte quis possedit, dño proprietatis possessionē
propriā absq. iudicio liberalitatis regiē, integra refor-
matione restituat, vt q. a Deus dona reprobat iniquo-
rū, nō ad iudiciū suum ecclesię res exteras delinquat.

Canon 4.

Saceratū ēt virginū, neq. per raptū, neq. per cōpetio-
nes aliquas quisquā coniugia forceiatur. Similiter de ca-
rū cōiūctionibus abstinēdū, & hi qui eas rapere volue-
runt, cōiūctione sunt remouēdi, q. vestium commutatio
ne, tam viduē quā puellę religionem penitentiam, aut
virginitatē publica declaratione fuerit professę. Quod
si contra dicta quis venerit, & sacerdotē suū audire ne-
plexerit, & in presenti à cōmunionē catholicę ecclesię
habeatur extraneus, & perpetuū anathemate feriatur.

Canon 5.

Et quia vniuersis sacerdotibus ita conuenit, vt si carat ab illis
quis de eis pro contemptu canonum, aut peruersione colligi non
legum ecclesiasticarum à cōmunionē ecclesię ali-
quem

Res episcopi,
confiscare pra-
sumat nemo.

Episcopus al-
terius Episco-
pi res non
competat.

De sanctimo-
niali rapti-
sacrum indcenti
copula.

Excommuni-
nati non
colligi non
debet.

SMMA AVRELIANEN.

quem fortasse suspendit, à nullo penitus Episcopo recipi presumatur. Quod si factum fuerit, is qui eum contra indicta receperit, & à fratrum suorum erit concordia separatus, & æterni iudicis in futurum, ut confidimus, iracundiam sustinebit.

Can. 6.

De ordinatio
ne Episcoporum

Et quia in aliquibus rebus consuetudo prisca negligitur, ac decreta canonum violantur, placuit ut iuxta antiquam consuetudinem canonum decreta serventur. Nullus civibus intuitis, ordinetur Episcopus, nisi quæ populi & clericorum electio plenissima quæserit voluntate, non principis imperio, neque per quamlibet conditionem contra Metropolis voluntatem Episcoporum comprouincialium ingeratur. Quod super ordinationem regiam honoris sui culmen petuere aliquis nimia temeritate præsumpserit, à comprouincialibus loci ipsius Episcopus recipi nullatenus mereatur, quem indebite assumptum agnoscunt. Si quis de comprouincialibus recipere eum contra indicta præsumpserit, sit à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate remotus. Nam de actis ordinationibus Pontifici ita convenit, ut coniuncti Metropolitanus cum suis comprouincialibus Episcopis, vel quos vicinos Episcopos eligere voluerint, in loco ubi conuenerit, iuxta antiqua statuta canonum, omnia cõ concilio & sententia decernantur.

Can. 7.

De ministerio
seruorum de
generum.

De degeneribus seruis, qui sepulchris defunctorum pro qualitate ipsius ministerij deputantur, hoc placuit obseruari, ut sub qua ab actoribus fuerint conditione dimissi, & siue hæredibus, siue Ecclesiæ pro defensione fuerint deputati, voluntas defuncti circa eos in omnibus deat cõseruari. Quod si Ecclesia eos de fisci defensionibus, in omni parte defenderit, tã illi quã posteri eorum Ecclesiæ defensione in omnibus potiantur, & occurrũ impediatur. Et quia huic definitioni coniuncti statũ interesse minime potuerunt, hoc omnis cõgregatio sacerdotũ (Christo propitiare) decreuit, ut cõstitutio p̄sens à quantis oblata fuerit, subscriptionibus eorum deat p̄bari, quatenus hoc quod ab vniuersis obseruandũ est, vniuersitas deat cõsentire. Finiunt Canones Parisiensis Synodi primæ.

Conci-

CONCILII V.

151

Concilium Aurelianense quintum: circa tempora Pelagij primi Papæ celebratum.

Concilium 5.
Aurelian. præ-
fatio.

Ad diuinam gratiam referendum est, cum vota Principũ concordant animis sacerdotũ: ut dum sit Pontificale Conciliũ, normã viuendi teneat recapitulatio antiqua Canonũ, ut locus & t̄ps, quia est in quibuscunque titulis veteribus adherens noua cõsistorio sanctionũ. Igitur clemētissimus Princeps triumphorũ, titulis inuictissimus dñs Childebertus, cum pro amore sacræ fidei studio religionis in Aurelianensiu urbem congregasset in vñ dominos sacerdotes, cupiens ex ore Patrũ audire quod sacrum est, & quod pro ecclesiasticis ordine auctoritate promoueretur pastoralis, & quod aduenientibus sit norma, & præsentibus sit disciplina, atque cõueniens à præsentis tempore in posterum cultus, diris præstante Deo signanter est titulis prænotatum.

Ca. 1.

Primum itaque nefarias sectas Eutychetis & Nestorij, quas sedes Apostolica sancta condemnat, similiter & nos easdem cum suis authoribus, & sectatoribus execrantes, præsentis constitutionis vigore anathematizamus atque damnamus, Apostolicum fidei ordinem in Christi nomine prædicantes.

Can. 2.

Nullus sacerdotum, quemquã rectæ fidei hominem pro lepro paruis & lestibus causis à communione suspēdat, præter eas culpas pro quibus antiqui Patres ab ecclesiæ arceri iusserunt committentes.

Can. 3.

Ut nullum Episcopatum per præmia, aut comparatione liceat adipisci, sed voluntate Regis iuxta electionem cleri ac plebis (sicut in antiquis canonibus continetur scriptum) consensu cleri ac plebis à Metropolitana, vel quem vice sua permiserit, cum comprouincialibus Pontifex consecratur.

Can. 4.

Item, iuxta quod antiqui canones decreuerunt, nullus inuitis detur Episcopus, sed nec per oppressionem potentium personarum ad cõsensem faciendum ciues, aut

Dogmata Eutycheti & Nestorij damnantur.

Nullus heretice Episcopatum pretio comparare.

Nullus inuitis ordinari debet Episcopus.

SVMMA AVRELIANEN.

aut clerici, quod dici nephas est, inclinentur. Quod si factum fuerit, ipse Episcopus qui magis per violentiā, quam per decretum legitimum ordinatur, ab indepro Pontificatus honore in perpetuum deponatur.

Can. 5.

Nulli viventi Episcopo alius superponatur, aut superordinetur Episcopus, nisi forsitam in eius loco culpa capitalis deiecerit.

Can. 6.

De oblatione
puellarum in
monasteriis.

Quicumque puella seu propria voluntate monasteriū expetunt, seu à parentibus offeruntur, annū in ipsa veste, qua intrauerint permaneat. In his verò monasteriis ubi nō perpetuo tenentur incluse, triennium in ea qua intrauerint veste, permaneat, & postmodū sibi statuta monasterij ipsius in loco quo elegerint permanere, vel in mēta religionis accipiant. Quæ si deinceps sacra relinquētes loca propositū sanctum seculi ambitione trāscenderint, illæ quæ in domibus propriis tū puellæ, quam viduæ cōmutatis vestibus cōuertuntur, cū his quibus coniugio copulatur, Ecclesiæ cōiōne priuentur.

Can. 7.

Qui in carceribus continetur ab archidiacono diebus dominicis requirantur.

Id ē miseratione certē cōdiximus custodiri, ut qui pro quibuscūque culpis in carceribus deputatur, ab archidiacono, seu à præposito Ecclesiæ diebus singulis dominicis requirantur, ut necessitas victorū sibi præceptum diuinū misericorditer subleuetur, atque à Pontifice instituta fidei & diligēti personæ, quæ necessaria prouideat cōpetens victus de domo Ecclesiæ tributur.

Can. 8.

De sollicitudine infirmorum vel sustentatione.

Et licet (propitio Deo) omnium Domini sacerdotum, vel quorūcūque fidelium hæc cura posset esse, ut egentibus necessaria debeant ministrari, specialiter tamen debilibus id pietatis cā conuenit, & unusquisque Episcoporum incolis, quos infirmitatē incurrisse cā rectorij sui, quā ciuitatis agnouerint, de domo Ecclesiæ iuxta possibilitatē victui & vestitui necessaria subministrat, ut nō eis desit misericordiæ cura, quos per duram infirmitatem intolerabilis constringit inopia.

Can. 9.

Hic Canon erat renouandus.

Nullus ex laicis absque annua conuersatione præmissa

CONCILII V.

152

missa Ep̄s ordinetur, ita ut intra anni ipsius spatium à doctis & probatis viris disciplinis & regulis spiritualibus plenius instruat. Quod si hoc quisquā Ep̄orū trāsi dēdere, quacūque cōditione præsumpserit, anno integro ab officio, vel charitate fratrum habeatur extrahens.

Can. 10.

Ne cui liceat res, vel facultates Ecclesiæ, aut monasterij, vel Xenodochij pro quacūque elemosyna cū in sua delegatas retentare, alienare, atque subtrahere. Quod si quis fecerit tanq̄ necator pauperū, antiquorum monū suis cōstrictus, ab Ecclesiæ liminibus excludatur, quādo ab ipso, ea q̄ sūt ablata, vel retēta reddant.

Can. 11.

Quisquis etiā, aut maiorū, aut mediocriū personarum, quodcūque muneris, vel facultatis sacerdoti, aut Ecclesiæ, aut quibuslibet sanctorū studio mercedis cum iustitia pro Dei contemplatione contulerit, & hæc ipsa quæ a parentibus donata noscuntur, postmodum quis auferre præsumpserit, superiori sententia ut necator pauperum communionē priuetur.

Can. 12.

His quoque (Deo propitio) cōstitutis, q̄ præcipuē in omnibus Patrum Conciliis habetur scriptum, cōgrua definitione sancimus, ut intra anni circulem unusquisque Metropolitānus Episcopus, iunctis in vnum locū conaprouincialibus suis, intra provinciā suam studeat habere Cōcilium, ut aut si qua accesserint, charitatis amendentur studio, aut si pax regalis, vel disciplina in eiq̄is permāserit, gratias Deo referat. Hæc ergo vniuersim definita seruātes, et prætoriorū statuta canonū his decernimus, ut incōuulsa vniuersa seruentur.

Finis Aurelianen. Concilij V.

Decreta Ioannis 3. Papa.

Ioannes tertius, natione Romanus, de patre Anastasio illustri, sedit annos 12. mēses 2. dies 26. Fuit temporibus Iustini iunioris Imperatoris. Hic pont. eodem Ap̄olorū Philippi & Iacobi à Vigilio inchoatā absoluit, & Narseti eunūcho amicissimus fuit, eiūque consulationibus & annis plenus superauit.

Extat

Qui sacul-
tes Ecclesiæ
traxit.
puniantur.

Nullus Eccle-
sia ablata an-
ferro præsi-
mat.

De annua exo-
catione Con-
cilij.

An. d. 363.

Ioan. 3.

pont. 61.

Tēpore huius

Armeni Chri-

stianū recepere.

SVMMA AV RELIANEN.

Extat eiusdē epistola decretalis ad vniuersos Eps pet Germanie & Gallie provincias constitutos. in qua

*Canon. 17. 8.
q. 2. Si Petrus.*

Primo damnat Chorepiscopos, quomodo damnati sunt à Damaso & Leone, & à Concilio Neocæsariensi. Secundo tradit quod Clemens post Petrum sedem apostolicam potestatem Pontificalem tenuit, & id factum est tradente sibi beato Petro Apostolo.

Tertio demonstrat quāto labore, quātisque vigilis intendere debet, qui pascit oues Christi, quod fusiū habetur in epistola Leonis & Damasi quarti.

Decreta Benedicli Papa.

*An. d. 575.
Benedictus 1.
pont. 62. fuit
tempore Mauri
rii Imp.*

Benedictus, natione Romanus, ex patre Bonifacio, sedit annos 4. mensem 1. dies 18. Huius temporibus gēs Longobardorū totā Italiā inuasit, simulq; & famem nimiam, & multitudinem castrorū se tradiderit Longobardis, ut reuertere posset inopiā famis. In istis laboribus & afflictionibus posuit Benedictus Papa, mortuus est.

*Hac epist. ple-
na est myste-
riis.*

Extat Epistola decretalis ad Episcopum David, qui per literas significauerat Apostolicę sedis, esse quosdam intra provinciam Beticam, qui dicerent neminem reuertere posse probare Trinitatem unitatem fieri, cum neque tres vni, neque vnum in tribus posse quęquam proprie approbari. Hos longa disputatione confundit testimonio veteris & noui Testamenti.

Quę omnia habentur in Epistola prima decretali Alexandri papę primi.

Isa. 9.

Primum est Esai. Vidi dominum Sabaoth, &c. & Seraphim stabant in circuitu eius, dicentes. Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Quia Trinitas est, tertio Sanctus dixerunt quia unitas est, sub triū repetitione vnum Deum ac Dominum intimarunt.

Exod. 3. 4.

Secundum Exod. Domine, Domine, Domine, misericors, misericors, &c.

Gen. 18.

Tertium, Gene. Abraham sedens ad illicem Mambrę, tribusq; occurrentes, vni dixit, Domine, &c.

Isa. 37.

Quartum Esai. Domine Deus Sabaoth, Deus Israel qui sedens super Cherubim, &c.

2. Reg. 7.

Item illud Reg. Domine Deus omnipotens, Deus Israel, sermone (ut fideles iun.) &c.

Mat. 28.

Item Martha, Dominus discipulos suos in nomine Patris

CONCILII V.

153

Patris & Filij & Spiritus sancti vniuersas gentes misit baptizare.

Decreta Pelagij 2. Papa.

Pelagius, natione Romanus, sedit annos 10. menses 2. dies 10. tempore Mauricii Imperatoris. Hic absque Romani Principis autoritate (contra consuetudinem) creatus est. Nihil enim tunc à clero in eligendo Pontifice actum erat, nisi Imperator approbasset. Sed Longobardis tunc Romam obsidentibus, facultas mittendi Constantinopolim nulla fuit. Postea vero offensus, misso illuc Gregorio, deprecatus est.

*An. d. 580.
Pelagius 2.
pont. 63.
Hic basilicam
Laurerij mar-
tyris extruxit.*

Extat decretalis epistola Pelagij, in qua primò definit, generalis synodus non posse convocari nisi auctoritate Apostolicę sedis, quoniam sedes beati Petri singulari privilegio hac auctoritas est tradita, & quia nulla vnquam synodus, rata legitur, quę Apostolica auctoritate non fuerit fulta. Hoc definit contra Ioannem Constantinopolitanum episcopum, qui intentarat Concilium quoddam generale convocari.

In eadē epistola adiecit: Orate fratres, ut honor ecclesiasticus nostris diebus nō euacuetur, neq; vnquā Romana sedes, quę instituta est Domino, caput est omnium Ecclesiarū, privilegio suis vnquā careat, aut spolietur.

*d. 17. Multis
denno.*

In eadem sic: Maiores verò & difficiles quęstiones, ut sancta synodus statuit & beata consuetudo exigit, ad sedem apostolicam semper referantur, &c.

Extat secunda epistola decretalis eiusdem de mutatione Episcopum, in qua Benigno archiepiscopo responderet, sic dicens: Exigit ergo dilectio tua cōsulra sedis apostolicę, si licitū foret Episcopum transire, aut mutari de ciuitate in ciuitatē, cū quidā canones (ut tibi videt) hoc fieri prohibeantur. Significasti et literis tuis quędā fratrum nosse & actu Dei suū, causa vilitatis te velle mutare in locū & ciuitatē defuncti licet quidā dicant hoc fieri non licere, nisi cōsensum Apostolicę sedis habuisset. Quia pp scias frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis & vilitatis, & aliud pręsumptionis ac proprię voluntatis. Non ergo mutat sedem, qui non mutat mentem, id est, qui nō auaritię causā, aut dominationis, aut proprię voluntatis, aut delectationis suę

*Quibus causis
possit mutari
Episcopus de
vna ciuitate
ad aliam.*

*7. q. 1. Scias
frater.*

X migrat

SVMMA HISPALEN.

migrat de ciuitate in ciuitatem, sed causa necessitatis & Vtilitatis mutatur. Nam plurimorum vtilitas vni vilitati, aut voluntati praeferenda est. Aliud est enim mutare, & aliud mutari. Quod enim in canonibus legitur, non debere episcopum de ciuitate in ciuitatem transire, non de his dicitur qui aut vi expulsi, aut necessitate coacti, auctoritate maiorum hoc agunt, sed de his qui avaritiae ardore inflammati sponte sua perorant & porius ambitioni quam vilitati Ecclesiae seruire, & ut dominationem agant, insistere cupiunt.

Quapropter, charissime, muta Epum causa necessitatis aut vilitatis, sup quo consulere nos voluisti, & alios fratres nostros, quibus hoc faciendum necessitas aut vilitas compulerit, agere doce, quia hoc quod tibi soli scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus. Quia sic potestatem habemus episcopos & sacerdotes in titulare & ordinare, ita ut praedictum est, causa necessitatis aut vilitatis habes & mutare, ac de titulo ad titulum transferri, licet de minori ad maiorem urbem mutandus sit. Hoc tamen summo petere prouidendum est, ne causa arrogantiae aut avaritiae unquam fiat, quia hi a praedictis canonibus damnantur, non illi qui necessitate aut vilitate maiorum consilio, & sana ac pura Deo placita intentione hoc faciunt.

Exstat epistola decretalis tertia eiusdem ad vniuersos Episcopos Italiae, in qua eos adhortatur ad sollicitudinem Ecclesiarum.

Exstat quarta ad Episcopos Germaniae & Galliae, in qua ordinem praefationum quae ecclesia Romana habet, requiritur tibus episcopis tradit. Inuenimus has nouae praefationes in sacro catalogo tantummodo recipiendas, quas longa reuera veritas in Romana ecclesia haecenus seruauit. Vna in albis Paschalis, alia de Ascensione Domini, tertia die Pentecostes, quartam de Natali Domini, quinta de Apparitione Domini, sexta de Apostolis, septima de sancta Trinitate, octauam de Cruce, nona de Ieiunio in quadragesima tantum modo dicenda. Has praefationes tenet & custodit sancta Romana Ecclesia, has tenendas vobis mandamus.

Hispalense Concilium primum, sub Pelagio secundo Papa. Est prouinciale, sed robur habet a sede

De con. d. 1.
Inuenimus.

Concilium
Hispalense.

CONCILII I.

154

sede Romana, ut patet ex praefatione Concilii, presidente Leandro Episcopo Hispalensi.

Domino sancto & reuerenter a nobis honorando, Præsatio.
Charissimo fratri Pelagio episcopo, Leander, Agapius, &c. epi qui vna in urbe Hispalensi adsumus, sanctitatem tuam charitatis studio salutantes, precamur dominum, qui nos de salute mutua, vel visione letificare dignetur, te laetum multo conseruet in tempore.

Ca. 1. De disponendis Ecclesia reb. post Episcopi excessum.

* Comperimus autem in canone, consulentes vetera statuta, ut episcopus qui res proprias alteri & non ecclesiae suae dimiserit, quicquid de ecclesiae rebus, aut donauit, aut vendidit, aut quoquo modo ab ecclesia transtulit, irritum habeatur.

* Hic Canon erat remouendus in Concilio, ut haeres defuncti epi esset Ecclesia, non tamen Papa. Secundo. Alienum est a sententia horum Patrum licere Episcopo insinuare primogenituras, vel locupletare consanguineos.

Canon 2.

Ea vero mancipia quae memoratus de iure ecclesiae sublata, suis proximis contulit, si similia de proprio suo ecclesiae ipsi non compensauit, ecclesia absque aliqua oppositione accipiat.

De mancipijs
Ecclesia.

Ca. 3. De clericis cum quibus mulieres cohabitent.

Inter cetera vero hoc definitum a nobis est pro abolendis maculis clericorum, sem edictum Concilii Toletani, ut si presbyteri, diaconi vel clerici consortia extraneorum feminarum, vel ancillarum familiaritatem, per sacerdotis sui admonitionem a se minus remouerint, seculi iudices easdem mulieres cum voluntate & permisso episcopi comprehensas in suis lucris usurpent, ut vitium hoc dum sacerdos inhibere non praeualeat, potestas iudicialis coerceat, dato tamen ab eisdem iudicibus sacramento episcopo, ut eas clericis nulla arte restituat. Quod si restituerint, ipsi iudices sententia excommunicationis feriuntur. Mulieribus vero illis, iuxta priores canones a sacerdote distractis, pretium earum indigentibus dispensetur.

Quae statuta manu nostra subscripsimus. Data ad sanctitatem vestram die 2. Nonarum Nouembris an-

Subscriptio.

X 2 no 5.

Ca. 3. secundi
concilij Toletani.

SVMMA TOLETANI.

no. 5. gloriosi domini nostri Reccaredi Regis. Era. 628. Leander Ecclesie sancte Hispanensis Episcopus hanc constitutionem confirmari & subscripsi. Ioannes Episcopus Agtagensis; &c.

Subscriptio.

Concilium Toletanum. 3. secundo Papa, in quo Arrii heresis in Hispania condemnatur, Mausona Emeritano Episcopo.

Præfatio.

IN nomine Domini nostri Iesu Christi anno 4. regnante gloriosissimo atque pijsimo &c. Deo fidelissimo Reccaredo Rege, die 8. Idum Maiarum, Era. 627. hæc sancta synodus habita est in sancta ciuitate Regia Toletana ab Episcopis totius Hispanie & Galicie, qui infra scripti sunt.

Canon. 1.

Cum pro fidei sue sinceritate idem gloriosissimus Princeps oēs regiminis sui Pontifices in unum conuenire mandasset, ut tam de eius cōuersione, q̄ de gentis Gothorum inuocatione in dño exultaret, & diuine dignationi pro tanto munere gratias agerent, memoratus sanctissimus Princeps sic venerandū Conciliū allocuitur. Non incognitum reor esse vobis Reuerendissimi sacerdotes, q̄ propter instaurandam disciplinā ecclesiasticā formā, ad nostrę vos serenitatis præsentia euocauerim. & quia decursis retro tēporibus heresis imminens in tota Ecclesia catholica agere synodica negotia denegabat, Deus, cui placuit per nos eiusdē heresis obicem depellere, admonuit instituta de more ecclesiastico reparare. Ergo sit vobis iocunditatis, sit gaudii, quod mos canonicus p̄spectu Dei p̄ nostrā gloriā ad Paternos reducit terminos. Prius tñ admonēo, pariter & exhortor, ieiuniis vos & vigiliis atq; orationibus operā dare, ut ordo canonicus, quē a sacerdotalibus sensibus detraxerat longa ac diuturna obliuio, quā grās nostra se nescire faceret, diuino dono vobis rursum parefiat.

Ad hæc autē gratias Deo agentes & religiosissimo Principi vniuerso Concilio in laudibus adclamante, triduanum est exinde prædicatum ieiunium. Sed cum die octaua Idum Maiarum in vñ cōortum Dei sacer-

Gratiarum

dores

CONCILII III.

155

dotes adessent, & oratione præmissa vnusquisq; sacerdotum cōpetenti loco resedisset, ecce in medio eorum adfuit serenissimus princeps, seq̄ cum Dei sacerdotibus orationi communicans, diuino deinceps flamine plenus, sic ad loquendum exorsus est, dicens:

Non credimus vestrā latere sanctitatem, quāto tpe in errore Arrianorum laborasset Hispania, & non multo post decessum genitoris nostri dies, quibus nos vestra beatitudo fidei sancte catholice cognouit esse sociatos, credimus gñaliter magnum & æternū gaudiū habuisse: & ideo venerādi Patres, ad hæc vos peragendam congregari decreuimus synodum, ut de oīs nuper aduenientibus ad Christum, ipsi æternas Deo gratias referat. Quicquid verō verbis apud sacerdotum vestrū nobis agendū erat de fide atq; spe vestra, quā gerimus, in hoc Tomo conscripta atq; allegata, nota facimus. Relegatur ergo in medio vestri, & in iudicio synodali examinata, per omne successuum tempus gloria nostra eiusdē fidei testimonio declarata clarescat.

Suscepit autem ab omnibus Dei sacerdotibus offerente Rege: sacrosanctæ fidei Tomus, & pronuntiantē notatio clara voce recensitus est, in quo confessus est fidem catholicam iuxta canones quatuor conciliorum generalium, cui subscripsit Rex, his verbis: Huic verō confessioni meæ, sanctarum scripturarum & conciliorum constitutionibus consentiens, testimonio ditino tota cordis simplicitate subscripsi.

Tunc acclamatum est in laudibus Dei & in favore principis ab vniuerso Concilio, Gloria patri & filio & Spiritui sancto, cui cura est pacem & vnitatem ecclesie catholice providere, &c.

Deinde vniuerso Concilio iubente, vnus episcoporum catholicorum ad episcopos & religiosos clericos vel maiores natu ab heresi Arriana conuersos, sic est allocutus: Officij nostri cura cōpellimur, a vestra charitate perquirere, quid dānetur in hæresi, aut quid intra sanctam catholicam credatis ecclesiam. Tunc episcopi omnes vna cum clericis suis, primoresque gentis Gothice pari consensione dixerunt. Licet hoc quod tua paternitas atque fraternitas vestra a nobis

X 3 cupit

Subscriptio cōfessionis fidei per Reccaredum.

Acclamatio concilij.

SVMMA TOLETANI

cupit audire, iam olim conuersionis nostre tpe egerimus, qñ secuti gloriosissimum Reccaredum regem nostrum ad ecclesiam transiimus, & perfidiam Arrianā cum oībus superstitionibus suis anathematizauimus: nunc tñ propter charitatem & deuotionē quam Deo & ecclesie catholice debemus, quæ petitis promptissime agere properamus, & si qua adhuc congrua fidei esse perspicitis, ac nobis charitate psuadetis, faciemus.

*Confessio fidei
Episcoporu &
primorum Gothicæ gentis.*

Oīs ergo qui fidem & cōiunctionem ab Arrio venientem, & vsque ad nos retentam adhuc tenere desiderat, & de tota cordis intentione non damnatur, anathema sit.

Quicumque filium Dei, dominum Iesum negauerit à paterna substantia sine initio gentium, & equalem patri esse, vel consubstantialem, anathema sit.

Quicumq; Spiritum sanctū non credit, aut nō crediderit à patre & filio procedere, eumq; non dixerit cōternū esse Patri & Filio, & coessentialē, anathema sit.

Quicumque in Patre & filio & Spiritu sancto, & personas non distinguit, & vnius diuinitatis substantiam non agnoscit, anathema sit.

Quicumque filium Dei, Dominum nostrum Iesum Christum, & Spiritum sanctum iuxta deitatem esse patre minorem asseruerit, & gradibus separauerit, creaturamq; esse dixerit, anathema sit.

Quicumque nescire filium Dei, quod Deus pater sciat, dixerit, anathema sit.

Quicumque initium filio Dei & spiritui sancto deputauerit, anathema sit.

Quicumque filium Dei secundum diuinitatem suā visibilem aut passibilem ausus fuerit proferre, anathema sit.

Quicumque Spiritum sanctum, sicut patrem & filium verum Deum, & omnipotentem esse non credit, anathema sit.

Quicumque alibi fidem & communionem catholicam, præterquam in ecclesia vniuersali, quam Niceni & Constantinopolitani, & primi Ephesini & Chalcedonenſis Concilij decreta tenent, pariter, & honorant, anathema sit.

Quicumq; Patrē & Filiū & Spiritū scđm honore, & glo-

CONCILII III.

156

gloria, & diuinitate separat, aut disſūgit, anathema sit.

Quicumque non dixerit, gloria patri & filio & spiritui sancto, anathema sit.

Quicumque rebaptizandi sacrilegum opus esse bonū credit aut crediderit, agit aut egerit, anathema sit.

Quicumq; Ariminen. Concilium ex toto corde non respuerit, & damnauerit, anathema sit.

Sint ergo damnata in celo & in terra, quæcūq; per hanc catholicam fidem damnantur: & sint accepta in celo & in terra, quæcūq; per hanc fidem accipiuntur, regnate Domino nostro Iesu Christo, cui cum patre & spiritu sancto est gloria in secula seculorum.

Subſcripserunt, episcopi, Presbyteri, & Diaconi ex hæresi Arriana conuerſi, & Gothorum viri illustres, & omnes seniores subſcripserunt.

Subſcriptio.

Decreta Concilij, Canon 1.

Post damnationē hæresis Arrianæ, & fidei sanctæ catholicæ expositionē, hoc sanctū præcipit Cōcilium, vt quia à nōnullis, vel heresis, vel gentilitatis necessitate per Hispaniarum ecclesias canonibus prætermiſſus est ordo, dū & licentia abundaret transgrediēdi, & disciplinæ optio negaret, dū oīs excessus hæresis foueret patrocinio, & abundantia mali tps procul esset districtio disciplinæ. At nunc pace ecclesie Christi misericordia reparata, qđ priscorum Canonū autoritas prohibet, sic resurgente disciplina inhibeum, & agatur oē qđ præcipit fieri. Permaneant in suo vigore Conciliorū oīum constituta, simul & synodice sanctorū præſulum Romanorum Epistolæ. Nullus deinceps ad promouendos honores ecclesiasticos contra canonum statuta aspiret indignus. Nihil ex hoc fiat, quod sancti Patres Spiritu Dei pleni sanxerunt, debere non fieri. Et qui præsumpserit, seueritate priorum canonum distingatur.

*Conciliorum
statuta & Pō.
Rom. decreta
custodiri debent.*

*Aduertat Le-
tor.*

Canon 2.

Petitione Reccardi Regis constituit synodus, vt per omnes ecclesias Hispaniæ & Galiciæ secundum formam Orientalium ecclesiarum Concilij Constantiniopolitani, hoc est, centum quinquaginta episcoporum symbolum fidei recitetur: & priusquam Dominica dicatur oratio, voce clara prædicetur, quo fides vera manifesta

*In omnibus ec-
clesiis die do-
minica Symbo-
lum recitetur.*

SVMMA TOLETANI.

manifesta sit, & testimonium habeat, & ad Christi corpus & sanguinem prælibandum, pectora populorum fide purificata accedant.

Ca. 3. Ut ne qui, extra necessitatem rem Ecclesie alienent.
Hec sancta synodus nulli eporum licentiam tribuit res alienare ecclesiis, quia & antiquioribus canonibus hoc prohibetur. Si quid verò quod utilitatem non graues ecclesiarum, pro suffragio monachorum, vel ecclesiarum ad suam parochiam pertinentium dederint, firmum maneat peregrinorum, vel clericorum, & egenorum necessitati, saluo iure ecclesiarum, præstare permittuntur pro tempore, quo potuerint.

Ca. 4. Quod licet religionis intuitu res Ecclesie alienent.
Si episcopus unam de parochianis ecclesiis, monasterium dedicare voluerit, ut in ea monachorum ista congregatio viuat, hoc de consensu concilii sui habeat licentiam faciendi. Qui et si de rebus ecclesiarum pro eorum substantia aliquid, quod detrimentum ecclesiarum non exhibeat, eidem loco donauerit, sit stabile. Rei enim bene statuendæ sanctum Concilium dat consensum.

Canon 5.

Sacerdotibus non licet cum societate libidinosa viuere.

Comperitum est à sancto Concilio, episcopos, Presbyteros & Diaconos venientes ex hæresi, carnali adhuc desiderio uxoris copulari. Ne ergo de cetero hoc fiat, præcipitur, quod & canonibus prioribus continetur, ut non liceat eis viuere in libidinosa societate, sed manente inter eos coniugali lege, eadem utilitatem habeant, & non sub vno conclaui maneant. Vel certe si suffragatur virtus in alia domo suam uxorem faciat habitare, ut castitas apud Deum & apud homines habeat testimonium bonum. Si quis verò post hanc conventionem obsecundum cum uxore elegerit viuere, ut neglector habeatur. Qui verò ipse sub canone ecclesiastico inuenerint, si contra veterum imperata in suis cellulis mulierum, quæ infamie suspicionem præ se gerunt, confortium habuerint, illi canonice quidem distringantur, mulieres verò ab episcopis veniuntur, & precium ipsum pauperibus erogetur.

Ca. 6. Ut liberi ab episcopo desendantur.

De liberis autem hoc præcepit sancta synodus, ut si qui Presbyteri vel diaconi ab episcopis facti sunt, secundum modum quo canones antiqui dant licentiam, hinc

CONCILII III.

157

sint liberi, & tamē à patrocínio ecclesiæ tam ipsi quàm ab eis progeniti non recedant. Ab alijs quoque libertati traditi, & ecclesijs commendati, patrocínio episcopi colligantur, & ne cuiquam donentur, hoc à principe episcopus postulet.

Ca. 7. Quod sacramentum scripturam lectio sacerdotibus coniunctis misceatur.

Pro reuerentia Dei & sacerdotum id vniuersa constituit synodus, ut quia solent crebro mensis otiose fabule interponi in omni sacerdotali cõiunio lectio diuinarum scripturarum misceatur. Per hoc enim & animæ edificationi, ad bonum, & fabulæ non necessariz prohibentur.

Canon 8.

Iubente autem atque consentiente Domino Reccardo Rege id præcepit sacerdotale Concilium, ut clericos ex familia fisci nullus audeat à principe donatos expetere, sed tradito capitis sui tributo, Ecclesiæ Dei cui sunt alligati, usque dum viuunt, regulariter administrent.

Canon 9.

Decreto huius Concilii, hoc statuitur, ut ecclesiæ quæ fuerint in heresi Ariana, nunc autem sunt catholice, ad eos episcopos cum suis rebus pertineant, ad quos parochiæ ipsæ in quibus ipsæ ecclesiæ fundatæ sunt, pertinere videtur.

Ca. 10. Ut mulier inuito viro non nubat.

Vidue, quibus placuit, teneant castitatem, non tamē ad nuptias venire cogantur. Similis conditio & de virginibus habeatur. Si quis vero propositum castitatis vidue, vel virgini impederit à sancta communione & à liminibus ecclesiæ habeatur extraneus.

Canon 11.

Quoniam comperimus per quasdam Hispaniarum ecclesias, non secundum canones, sed sedulissimè pro suis peccatis homines agere penitentiam, ut quoties peccare libuerit, toties à Presbyteris se reconciliari expostulent, ideo pro coercenda tam execrabili presumptione, id à sancto concilio iubetur, ut secundum formam canonum antiquorum deur penitentia, hoc est, ut prius eum quæ sui penitet facti, à communione suspensum faciat inter reliquos penitentes ad manus impositionem crebro recurrere. Expleto autem satisfactionis tempore sicut,

Dist. 44. Pro reuerentia,

Clerici de familia fisci à principe non donentur.

Ecclesia Ariana in cuius diocesi sunt permanere debent.

3. 2. 9. 2. Hoc sanctam confirmat.

Penitens penitentiam agere debet.

SVMMA TOLENTANL

sicuti sacerdotalis cōtemplatio probauerit, eum cōmunioni restituat. Hi uero qui ad propria vitia vel intra penitentis tēpus, vel post recōciliationē labuntur, secundū priorum canonum sequeritatem damnentur.

Canon 12.

De his qui penitentiam poscunt.

Quicumque ab episcopo, vel presbytero sanus, vel infirmus penitentiam postulat, ad ante omnia episcopus seruet, & presbyter, ut si vir est, siue sanus siue infirmus prius eū tōdeat, aut in cinere & cilicio habitū mutare faciat, & sic penitentia ei tradat. Si uero mulieri fuerit, non accipiat penitentiam, nisi prius, aut uelata fuerit, aut mutauerit habitum. Sepius enim laicis cum feminis tribuendo desidiōse penitentiam, ad lamēdā tur-
sus facienda post acceptam penitentiam relabuntur.

Canon 13.

11. q. 2. Inolita presumptio.

** Conuictus*

Inolita presumptio vsq; adeo illicitis au sibi, aditum patefecit, ut clerici clericos suos relicto suo Pontifice ad iudicia publica detrahant. Proinde statuimus ut hoc de extero non presumatur. Si quis hoc presumptio-
rit facere, * conuentus & causam perdat, & a cōmunionē efficiatur extraneus.

Canon 14.

Officia publi- Conuentus noster hoc canonibus inferendum prae-
ca iudicis non cepit, ut iudeis non liceat Christianas habere uxores
sunt committ- vel cōcubinas, neque mancipiū Christianū in vsus pro-
pria, prios comparare: sed & filios qui ex tali coniugio nati
Di. 54. Nulla sunt, assumēdos esse ad baptismum. Nulla officia publi-
ca eis iniungantur, per quae eis occasio tribuatur Christia-
nis pēnā inferre. Si uero Christiani ab eis in iudaismo
ritu sunt maculati, vel etiā circuncisi, non reddito pre-
cio ad libertatē & religionem redeant Christianam.

Canon 15.

De seruis fiscalibus.

Si qui ex seruis fiscalibus fortasse ecclesias constru-
xerint, easq; de sua paupertate dotauerint, has proce-
ret episcopus prece sua autoritate regia confirmari.

Canon 16.

*Episcopū iudi-
cibus idola de-
struere debet.*

Quoniam penē per omnē Hispaniā siue Galliciā idole-
latrię sacrilegiū inoleuit, hoc eū cōsensu gloriosissimi
principis sancta synodus ordinauit, ut omnis sacerdos
in loco suo vnā cum iudice territorij sacrilegiū me-
mora-

CONCILII III.

158

moratū studiose perquirat & exterminare inuētū nō
differat. Omnes uero qui ad talē errorē cōcurrūt sine
discrimine, qua potuerūt animaduersione, coerceant.
Quod si neglexerint, sciāt se utriusque ex cōditionis peri-
culū esse subituros. Si q; uero domini extirpare hoc ma-
lū de possessione sua neglexerint, & familie prohibere
noluerint, ab episcopo & ipsi a cōmunionē pellantur.

Canon 17.

Cum multae querele ad aures sancti Concilij defert-
rentur, inter cetera tantae crudelitatis opus est nuncia-
tum, quantum confidentium aures sacerdotū nō pos-
sent sustinere, ut in quibusdam Hispaniæ partibus fi-
lios suos parentes interimant, fornicationis auditi, pie-
tatis alieni, quibus si tedium est filios numerosos ale-
re, prius seiplos debent castigare à fornicatione. Nam
dum causa propagandae prolis sortiuntur, cōiugia, par-
ticipio & fornicationi tenentur obnoxij, qui filios ne-
cādo proprios, docēt se non pro filijs, sed pro libidi-
ne uxores duxisse. Proinde tantū nephas ad cognitio-
nem gloriosissimi domini, nostri Reccaredi Regis perla-
tū est, cuius gloria digna est iudiciis earūde partiū
imperare, ut amonēdum tantū facinus diligēter cū sa-
cerdote procurer, & adhibita seueritate prohibeat. Er-
gō & sacerdotes locorū eorūde, in quib; sceleris huius
immanitas peragitur, sancta synodus precipiendo con-
uenit, ut idem scelus cum iudice curiosius quærant &
sine capitali vindicta acriori disciplina prohibeant.

Ca 18. Ut Ecclesia cum dotibus suis in Epi-
scopi potestate consistant.

Sic quidam contra canonum auctoritatem ecclesias 9. q. 1. Sic qui-
bus edificauerunt, postulāt consecrari, ut dotē quam dam cōtra. Et
eidem ecclesiæ contulerint, censeant ad episcopi ordi- in Decret.
nationem non pertinere: Quod factum taliter in prae- Ino. lib. 2.
terito corrigatur, ut & in futuro ne fiat, prohibeatur,
& omnia secundum constitutionem antiquam ad epi-
scopi ordinationem & potestatem pertineant.

Canon 19.

Quia cognouimus, episcopos per parochias suas 10. q. 3. Quia
non sacerdotaliter agere, sed crudeliter defecisse, & cognouimus,
dum scriptū sit. Forma estote gregi, nō ut dominantes
in ceterum,

*Episcopi cum
iudicibus ne-
catores filio-
rum corripiant.*

SVMMA TOLETANI.

*1. Pet. 5.
Episcopus non
liet in diocesi
sua angarias
imponere.*

in clerum, qui exactiones diocesi sue, vel damna infingunt, ideo censuimus (excepto quod veterum constitutiones a parochijs habere iubet episcopos) ut alia quavis illis luculq; præsumpta sunt, denegentur, hoc est neq; angarijs Presbyteri, aut Diaconi, neque aliquibus fatigentur indictionibus, ne videamus in ecclesia Dei exactores potius quam Pontifices nominari. Hi vero clerici tam locales quam diocesani, qui se ab episcopo grauari cognouerint, quærelas suas ad Metropolitani deferre non differant, & Metropolitani non moretur huiusmodi præsumptiones auertere.

Canon 20.

*15. q. 2. Ecclesiarum seruos
serui Ecclesiarum publicis
angarijs non
fatigantur.*

Ecclesiarum seruos & episcoporum, vel presbyterorum, vel omnium clericorum à iudicijs, vel exactoribus publicis in diuersis angarijs fatigari dolemus. Propter quod omne Concilium à pietate gloriosissimi domini nostri poscit, ut tales vsus deinceps inhibeat, sed serui supradictorum officiorum in eorū vsibus vel ecclesijs laborent. Si quis vero iudicijs aut actorū clericis aut seruis clericis, vel ecclesijs à publicis ac priuatis negotijs occupare voluerit, à communione ecclesiastica cui impedimentum facit efficiatur extraneus.

*Ca. 21. Quod qui spem futura resurrectionis habent,
De mortuis tristari non debent.*

*17. q. 2. Qui
diuina voca-
tionem.*

Qui diuina vocatione ab hac vita recedunt cū Plalmis tantummodo & psallentium vocibus debent ad sepulchrum deferri. Nam funebre carmen, quod vulgo defunctis cantari solet, vel in pectoribus se, aut proximis, aut familijs cedere, omnino prohibemus. Sufficit autem quod in spe resurrectionis Christianorum corporibus famulatus diuinorum impeditur canticorū. Prohibet enim nos Apostolus sanctus, lugere defunctos, dicens: De dormientibus autem nolo vos cōtristari, sicut & ceteri qui spem nō habent. Dominus nō sinit Lazarum mortuum, sed ad huius vitæ arumnas plorant suscitandum. Si autem potest hoc Episcopus omnibus Christianis prohibere, non moretur agere religiosi autem omnino aliter fieri nō debere censuimus. Sic enim Christianorum per omnem mundum humari oportet corpora defunctorum.

Ca. 22.

CONCILII III.

159

Ca. 21. Quod in sanctorum natalitijs ballimantia prohibeantur.

Intelligosa consuetudo est, quam vulgus per sancto- rum solennitates & festiuitates agere consuevit. Populi qui debent officia diuina attendere, sollicitudine tur- pibus inuigilant, cantica nō solum mala cantantes, sed etiam religiosorum officijs peristrepunt. Hoc enim ut ab omnibus prouincijs depellatur, sacerdotum & iudicum à concilio sancto curæ committitur.

Post confessionem ergo & subscriptionem omnium Episcoporum, & totius gentis Gothicæ seniorum, Reccaredus rex Dei sacerdotes piè & benigne affatus est, & post alia verba hoc subiecit decretum.

Hoc adhuc necessario pro firmitate Catholice fidei nostra Deo supplex instituit decreuit auctoritas, ut propter roborandam gentis nostræ notellam conuersione, oēs Hispaniarum & Galiciæ Ecclesiæ hanc regulam seruent, ut omni sacrificij tempore ante cōmunionem corporis Christi & sanguinis, iuxta Orientalium partium morem vnanimiter clara voce sacratissimum fidei recenseant symbolum, ut primum populi quem credulitate teneant, fateatur, & sic corda fidei purificata, ad Christi corpus & sanguinem percipiendū exhibeant.

Publico edicto regia confirmatum est concilium, & singula eius capitula in vnam summam redacta, cōstituit dicens: Flauus Reccaredus rex hanc deliberationem, quam sancta dehorum synodo confirmas, subscripsi. Subscriperuntque Episcopi præsentēs.

Fuit Concilium Toletanum tertium.

*Descriptio cō-
firmationis
concilii.*

*Matifconen. Concilium primum circa tempo-
ra Pelagij secundi Papæ, & est prouinciale.*

*Concilium
Matifcon. 1.*

Canon 1.

UT nullus Episcopus, presbyter, diaconus, clericus vel quicunque secularis in monasterijs puellarum Episcopi & nisi probate vitæ, & ætatis prouectæ præter utilitatem, aut pro quacunque reparatione monasterij in quibus monasteria cunctque earum necessitate habitare, aut seceras cōsolationes habere præsumant, neque inera salutatorum gredi- aut

VMMA MATISCONE.

aut oratorium ingredi permittantur, præcipuè Iudei non pro quorumcunque negotiorum occasione puellis intra monasteriū Deo dicatis aliquid secretius colloqui, aut familiaritatē vel moras ibidē habere psumāt.

Canon 2.

Sacerdotes secularia vestimenta induere non debent. Vt nulla mulier in cubiculo episcopi absq; duobus Presbyteris, aut certe diaconis ingredi permittatur.

Canon 3.

Vt nullus clericus sagum, aut vestimēta, aut calceamenta secularia, nisi quod religionem deceat, induere præsumat. Quod si post hanc definitionē clericus, aut cū indecēti veste, aut cū armis inuētus fuerit, à seniore ita coercetur, vt 30. dierum in clusione detentus, aqua tantum & modico pane diebus singulis sustentetur.

Canon 4.

Vt Archiepiscopus sine pallio Missas dicere nō psumat.

Canon 5.

Clerico non licet alium clericum coram iudice seculari accusare. Vt nullus clericus ad iudicem secularē quemcūque alium fratrem de clericis accusare, aut ad causam dicendam trahere quocūque loco psumat, sed omne negotium clericorum, aut in episcopi sui, aut in presbyteri, aut archidiaconi præsentia finiatur. Quod si quicūque clericus hoc implere distulerit, si iunior fuerit, vix minus de quadraginta ictus accipiat: si certe honoratior 30. dierum in clusione mulctetur.

Canon 6.

De ieiunio antequam dominum. Vt à feria sancti Martini vsq; ad Natalē Dñi, scilicet quarta, & sexta sabbati ieiunetur, & sacrificiū quadragesimale debite, quemadmodū ordino celebrentur. In quibus diebus canones legendos esse speciali definitione sancimus, vt nullus se lateat p ignorantiā deliquisse.

Canon 7.

De obedientia circa Episcopum. Vt presbyteri, diaconi, vel de quolibet ordine clerici, ita episcopo suo obedientie deuotione subiaceant, vt non alibi dies feriatos, nisi in obsequio illius liceat tenere aut celebrare. Quod si quis per quamcūque contumaciam, aut per cuiuscūque patrociniū hoc facere distulerit, ab officio segregetur.

Canon 8.

De Iudeis. Nec Iudei Christianis populis iudices deputentur, aut

CONCILII.

160

aut telonarij esse permittantur, per quod illis Chrestiani videantur esse subiecti.

Canon 9.

Vt Iudeis à cœna Domini vsq; ad primā diē post Pascha, secundum edictum bonæ recordationis Domini Childeberti Regis per plateas aut foras, quantūcūque deambulandi licentia denegetur, & vt reuerentiā cunctis sacerdotibus Domini, vel clericis impēdāt, nec ante sacerdotes consensum, nisi ordinati, habere præsumant. Qui hoc facere fortasse psumpserit, à iudicibus locorū, prout persona fuerit, distringatur.

Canon 10.

Præsenti Concilio (Deo auctore) sancimus, q; qui Iudeo deinceps deat deferre, datis pro quolibet bono Iudeorum. mācipio 12. solidis ipsū mācipiū quicūq; Christianus, seu ad ingenuitatē, seu ad seruitiū licentiā hēat redimēdi, q; a nephas est, vt quos Christus Dñs sanguinis subefusione redemit psecutorū viculis pmaneat irretiti. Qd si acquiescere, q; his statuimus, quicūq; Iudeus, voluerit, quādiu ad pecuniā cōstitutā venire distulerit, liceat mācipiū ipsum cū Christianis vbicūq; voluerit, habitare.

Canon 11.

Id etiā pari conuenientia placuit, vt si quis cōuictus fuerit alios ad falsum testimoniū, vel periculi attraxisse, aut quacūque corruptione sollicitasse, ipsi quidē vti sum testimoniū attrahūt. que ad exitū non cōmunicent. Hi verò qui ei in periculo consensisse probantur, post ab omni iuramento prohibendi, & fm legem infamia notabuntur.

Canon 12.

De his verò qui innocentes, aut coram principe, aut iudicibus accusare conuicti fuerint, si clericus honoratior fuerit, ab officio sui ordine degradetur: si verò secularis, communione priuetur.

Finit Matiscen. Concilium primum.

Matiscen. Concilium secundum, & est provinciale.

Concilium Matiscen. 2.

Canon 1.

Vt odire debemus diem dominicam, quæ nos de cunctis peperit, & à peccatis omnibus liberauit, Nullus

De obseruatione diei Dominici.

SYMMA MATISCONE.

Ius vestrum litium somitibus vacet, nullus causarum actiones exerceat, nemo sibi talem necessitatem exhibeat, quæ iugum cervicibus iumentorum imponere cogat. Estote omnes hymnis & laudibus Dei animo, corporeq; intenti. Si quis vestrum proximam habeat Ecclesiam, properet ad eandem, & ibi dominico die semetipsum precibus lachrymisq; afficiat. Sicut oculi, manusque vestrae toto illo die ad Deum expansæ, ipse est enim dies requietionis perpetuus, ipse nobis per septimæ diei umbrâ insinuat. nescitur in lege & prophetis. Iustum igitur est ut hanc diem unanimiter celebremus, per quam facti sumus quod non sumus. Fuimus enim ante serui peccati, sed per eam facti sumus filij iustitiæ. Exhibeamus domino liberam servitutem, cuius nos novimus pietate de ergastulis liberatos erroris, non quia hoc Dominus noster à nobis expetit, ut corporali abstinencia diem dominicam celebremus, sed querit obedientiam, per quam nos calcatis terrestribus actibus, ad cælum usque misericorditer pronet. Si quis igitur vestrum hanc salutem exhortationem parvipenderit, aut contemptui tradiderit, sciat se pro qualitatibus merito principaliter à Deo puniri, & deinceps sacerdotali quoque ite implacabiliter subiaceret. Si caufidicus fuerit, irreparabiliter causam amittet: si rusticus aut servus, gravioribus sultium ictibus verberabitur, si clericus aut monachus, mensibus sex à consortio suspendetur fratrum.

Canon 2.

*De veneratio-
ne Pasche.*

Pascha nostrum, in quo summus sacerdos & pontifex pro nostris delictis immolatus est, omnes debemus festissimè colere, & in illis sanctissimis sex diebus nullus servile opus audeat facere.

Canon 3.

Decernimus ut extra tempora decreta baptismi, nullus filios suos baptizet, nisi infirmitas nimia vel dies extremus compulerit filios suos baptismum suscipere.

Canon 4.

*De oblatione
altaris diebus
dominici.*

Item statuimus ut omnibus dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus vitis & mulieribus offeratur, tam panis quam vini, ut per has immolationes & pec-

CONCILII II.

161

& peccatorum suorum fastibus carcant, & csi Abel vel ceteris iuste offerentibus promereantur esse consortes.

Canon 5.

Oes reliquas fidei sanctæ Catholicæ cās quas tps longitudo cognovimus deterioratas fuisse, oportet nos ad statum pristinum revocare, ne nobis simus adversarij, id ea que cognoscimus ad nostri ordinis qualitatē pertinere, aut non corrigimus, aut qd nephas est, silentio præterimus. Leges namq; diuinæ consules sacerdotes, ac ministris ecclesiæ, pro hereditaria portione, oī populo præceperūt decimas fructuū suorum locis sacris præstare, ut nullo labore impediti per res illegitimas spiritua lib. possint vacare ministerijs, quas leges Christianorum congeries longis tps custodiunt intemeratas. Unde statuimus, ut decimas ecclesiasticas oīs populus inferat, quib. sacerdotes aut in pauperum usum, aut capiuorum redemptionē prorogatis, suis orationib. pacē populo ac salutem impetrent. Si quis autē contumax nostris statutis fuerit, à membris ecclesiæ omni tempore separetur.

Canon 6. est Ca. 29. cōciliij Carthaginensis tertij, qui etiam corrigitur per ca. 29. sextæ synodi.

Canon 7.

Statuimus insuper ut liberi ecclesiæ, per solos episcopos iudicentur.

Canon 8.

Item decernimus, ut quicumque, culpa compellente, aut potentum importuna non sustinens, suę gremium matris ecclesiæ perierit, in eodem loco inconcussè permaneat, nulli permittentes quolibet gradu dignitatis sancto fugitivo in locis sacris violentiam inferre.

Canon 9.

Sat uimus et, ut ep̄s per secularem potestatem non iudicetur. Nephas est enim, ut illius manibus ep̄s, aut iussione de ecclesiā trahatur, pro quo sp̄ Deum exorat, & flores Dei grassari non debet. cui inuocato nomine dñi, ad saluationē corporis, animæque Eucharistiam sæpè porrexit. Hoc enim decretū à nobis præfixum, qui fuerit audacter transgressus, tam ipse, quam omnes qui ei consenserint, usque ad generale Concilium anathemate de ecclesiā separentur.

Canon 10.

Quod de episcopis censuimus, vim obtineat & in clero,

Gen. 4.

*De decimis
fructuum locis
sacris præstan-
dis.*

*Humana teme-
ritas in sacer-
dotes Dei gras-
sari non debet.*

SVMMA MATISCONEN.

Clerici à laici in iuriâ p. non debent.
clero, vt neq; presbyter, nec diaconus, neq; subdiaconus de Ecclesiis trahantur, aut iniuriam aliquâ infuso Episcopo eorum patiatur, sed quicquid quis aduersus eos habuerit, in notitiam Episcopi proprii perducatur, & ipse causam iustitia præeunte discutians, animo clericos accusantis satisfaciatur.

Canon 11.

Mat. 25. Paulus in mul. in locis.
Sectatores hospitalis nos esse non solum dñs Iesus admonet, cum se dicit in hospitio receptum fuisse, sed & eius Apostolus, omnib. penè præceptis. Propterea beatissimi fratres vnumquenq; nostrum oportet non solum semetipsum ad hoc opus aptare, sed & omnium fidelium mentes, vt possint apud Deum misericordiæ operibus pro nostris peccatis intercedere, & nos ei per veram hospitalitatem reconciliari. Si quis ergo nostrum non admouerit, aut exemplum exhortationis suæ ipse prius comprobauerit opere, indignationem diuinæ proculdubio incurrit maiestatis. Prædicetur hoc nostræ mediocritatis statum in auribus omnium Christianorum.

Canon 12.

De viduis & pupillis.
Quid autem scriptura diuina de viduis & pupillis præcipiat, nobis clam nō est, ideoq; quia prouisioni nostræ (Deo auctore) causæ principaliter viduarum & pupillorum sunt commissæ, decernimus vt iudices non prius viduas & pupillos cōueniant, nisi epō nuntiant, cuius sub velamine degunt. Quod si epus presens non fuerit, archidiaconus & presbyter pariter sedentes, communi deliberatione causis eorum terminos fiant, ita iuste & rectè, vt deinceps de talibus ante dictæ personæ non conuassentur. Quod si quis iudex aut impeditor eis iniuriam aliquam ingesserit, aut hanc definitionem transgressus fuerit, à communione suspendatur.

Canon 13.

Canon hic non s. temporib. negligitur.
Volumus igitur quod Episcopalis domus, quæ ad hoc instituta est, vt sine personarum acceptione omnes in hospitalitate recipiat, canes non habeat, ne forte hi qui in ea miseriarum suarum leuamen habere confidunt, dum infestorum canum morsibus laesantur, detrimentum versa vice suorum sustineant corporum. Custodienda est igitur epalis habitatio, hymnis, non latratibus.

CONCILII II.

162

tratribus, operibus bonis, non moribus venenosis. Vbi gatur Dei est assiduitas cantilenæ, monstrum est, & dedecoris nota, canes ibi vel accipitres habitare.

Canon 14.

Ex interpellatione quorundam cognouimus, quod calcatis canonibus & legibus, hi qui lateri regis adhærent, vel aliqui qui potius seculari instantur, res alienas competere, & nullis exortis actionibus, aut cōiunctionibus prærogatis, non solum miseros de agris, sed etiā de domibus propriis exulare. Idcirco in remedium consulentes decernimus, vt deinceps huius mali licentiam quispiam non habeat, sed em canonum atque legum tenorem causarum actionem proponat, vt nullus miserorum rebus suis per vim aut assentationem quamlibet defrauderetur. Illi autem qui contrā fecerint, procellosi anathematis ultione plectantur.

Canon 15.

De reuerentia præstanda clericis.
Scarnimus, vt si quis quempiā clericorū honoratorū in itinere obuium habuerit, vsque ad inferiorem gradum honoris, reuerenter illi colla subdat, prout is officia & obsequia fidelissimæ Christianitatis iure promeruit. Et si quidem ille secularis Christianitatis iure promeruit. Et si quidem ille secularis equo vehitur, clericusq; similis secularis galerū de capite auferat, & clerico synecræ salutationis manus adhibeat. Si verò clericus pedes gradit, & secularis vehitur equo, illico ad terrā deſinat, & debitū honorem illi synecræ charitatis exhibeat. Qui verò horum quæ spiritu sancto dictante sancita sunt, transgressor fuerit ab Ecclesia, quamdiu Episc. illius Ecclesiæ voluerit, suspendatur.

Canon 16.

Illud quoque rectum nobis visum est disponere, vt quæ vxor subdiaconi vel exorciste, vel acolythi fuerat mortuo illo, secūdo se nō audeat sociare matrimonio. Quod si fecerit, separetur & in cœnobis puellarū Dei tradatur, & ibidem vsque ad exitum vitæ permaneat.

Canon 17.

Comperimus multos necdum marcidatis mortuorum membris sepulcra referare, & mortuos suos superimponere, & aliorum (quod nephas est) pro mortuis suis religiosa loca usurpare sine voluntate Domini sepulchra restant. De his qui sepulchra restant.

SVMMA MATISCONE.

pulchrorum, ideoq; statumur vt nullus deinceps hoc peragat. Quod si factum fuerit secundum legem super imposita corpora de eisdem tumulis reiaclentur.

Canon 18.

Incestam copulationem, in qua nec coniuges nec nuptias recte appellari leges sanxerunt, Catholica detestatur Ecclesia, & grauioribus poenis eos afficere promittunt, qui natiuitatis suae gradus libidinoso ardore contemnuentes, in stercore, vt sues teterimi conuoluuntur.

Canon 19.

Item statumur vt ad locū vbi p reatus sui qualitate quispiam interficiendus est, nullus clericorū accedat.

Canon 20.

Decernimus ē, vt ad synodum post triennij ep̄s oēs contentiant, & hoc adimplere sollicitudini sit Metropolitani Lugdunensis ep̄i, vna cum dispositione magnifici principis nostri desinētis locum ad quē oēs congregentur. Si aliquis eorum contumax fuerit, aut excusationem falsae necessitatis intulerit, volumus vt vsque ad concilium generale à communione maneat alienus.

Accessit ad hanc edictum Regis Guntraniti insignitum, de obseruando die Dominico, & aliis statutis secundae synodi Matisconenfis.

Finiant Canones Concilij Matisconen.

Gregorius 1. sexagesimusquartus Papa.

An. d. 590.

Gregorius, natione Romanus, ex patre Gordiano, fedit annos 13. menses 6, dies 10. Hic exposuit homilias Euangeliorum 40. In Iob scripsit libros 35. In Ezechielem homilias 22. Pastorale quoq; & Dialogorum libros quatuor edidit & alia multa, quae vulgo suo nomine circulerunt. Sub Gregorio celebrata sunt duo concilia Romana, quae hūc in Registro lib. 4. c. 88. Celebratum est sub eodem concilium Lateranense, de quiete & libertate atque exemptione nigrorum monachorum.

An. d. 607.
Sabinianus
Papa.

Sabinianus 65. Papa sub Petro, fedit annū vnū, menses 5, dies 1. nihil fecit memoria dignū. Eius patria ignorata. Successit Greg. cuius res bñ gestas ppetuo auersatus est. Bonifacius 3. natione Romanus, Papa 66. sub Petro, obituit à Phoca Imperatore vt sedes B. Petri, quae caput est omnium Ecclesiarum, ita & diceretur, & habetur

CONCILII II

163

retur ab oibus, quem locum Ecclesia Constantinopolitana sibi vendicare conabatur, fauentib; malis principibus, & affirmantibus eo loco primam sedem esse debere vbi imperij caput esset. Quantum temporis sederit Pontifex, ista diuersitas est inter scriptores: nam ex Platina colligitur quod sederit menses nouem, nonnulli quod octauo cum dimidio sederit annum vnum, dies 25. Alij verò annum vnum, menses quinque, dies 28. Alij quod mense octauo, & die 21. sui Pontificatus obierit.

Bonifacius 4. Papa 67. sub Petro, natione Maritus, fedit annos 6. menses 7. dies 13. hic templum qd veteres Pantheon appellabant (quia oibus dijs cōes esset) à Phoca Imperatore obrinuit, & consecrauit in honorem B. Mariae virginis & oīum martyrum, eieclis prius gentiū simulachris, vnde postea virgo ad martyres appellata est.

Deusdedit papa 68. sub Petro, natione Romanus, ex patre Stephano subdiacono, hic fedit annos 3. dies 23. sub hoc floruit in Hispania Isidorus Hispalēsis ep̄s Leā dei successor. Iste Deusdedit fuit vit sanctitatis eximia. Sub hoc celebratum est cōcilium Antisiodorensē, cuius canones sunt sequētes, hoc concilium fuit prouinciale.

Canon 1.

Non licet Calend. Ianuarij vecolo aut ceruolo facere, vel strenas diabolicas obseruare, sed in ipsa die sic omnia beneficia tribuantur, sicut & reliquis diebus.

Canon 2.

Vt omnes presbyteri ante Epiphaniā missos suos dirigant, qui eis de principio quadragesimae nuntient, & in ipsa Epiphania ad populum indicent.

Canon 3.

Non licet compensas in domibus proprijs, nec vigiliis in festiuitates sanctorū facere, nec inter sentes, aut arbores factuos, vel ad fontem vōta exoluere, sed quicūq; vorum habuerit, in ecclesia vigilet, & macticulā ipsū vortum aut pauperibus reddat, nec subtilia, aut pede, aut hominem lupo fieri penitus presumat.

Canon 4.

Non licet ad sacrilegos vel anguria respicere, nec ad characteres, nec ad sortes quas sanctorū vocāt, vel quas de ligno aut de pane faciunt, aspicere, sed quæcūque homo

An. d. 606.
Bonifacius
Papa.

An. d. 613.
Deusdedit
Papa.

De supersti-
tiosis quo-
rundam.

De sortilogijs
vel angurijs.

SVMMA ANTISIÓDOR.

homo facere vult, omnia in nomine domini faciat.

Canon 5.

De vigilijs. Oïno & inter supradictas cõditiones, vigilias, quas in honore Domini obseruant, omnibus prohibemus.

Canon 6.

De chrismate. Vt à media quadragesima presbyteri Chrisma peccant, & si quis infirmitate detentus venire non potuerit ad archidiaconum suum, vel archisubdiaconum transmittat, & Chrismatio & linteo imponant, sicut reliqui sanctorum deportari solent.

Canon 7.

Vt oēs presbyteri ad synodum in ciuitate veniant, & calend. Nouemb. oēs Abbates ad concilium veniant.

Canon 8.

Extra vinum Non licet in altario in sacrificio diuino mellitum (quod mulsū appellatur) nec vllum aliud poculum extra vinum cum aqua mistum offerre, quia ad grande reatum & peccatum pertinet presbytero illi, quicumque aliud poculum extra vinum in consecratione sanguinis Christi offerre præsumpserit.

Canon 9.

Mat. 37. Non licet in ecclesijs choros seculariū, vel puellarum cantica exercere, nec contiuia in ecclesia præparare, quia scriptum est: Domus mea domus orationis vocabitur.

Canon 10.

Non licet super vno altario in vna die duas missas dicere, nec in altario, vbi episcopus missas dixerit, presbyter in illa die missas dicat.

Canon 11.

Non licet in vigilia Pasche ante horam secundam noctis vigiliam expedire, quia in illa nocte non licet post mediam noctem bibere, nec in Natali Domini, nec in reliquis solennitatibus.

Canon 12.

Non licet mortuis nec Eucharistiam nec osculum tradere, nec vello neque pallijs corpora eorum inuolui.

Canon 13.

Nō licet Diacono velo vel palla scapulas suas inuolui.

Canon 14.

Non licet in baptisterio corpora sepelire.

Canon 15.

CONCILII II.

164.

Canon 15.

Non licet mortuum super mortuum mitti.

Canon 16.

Non licet die dominico boues iungere, vel alia opera exercere.

Canon 17.

Quicumque se propria voluntate in aqua iactauerit, aut collo ligato se suspendent, aut de arbore præcipitauerit, aut ferro percusserit, aut qualibet occasione voluntate se morti tradiderit, istorum oblata non recipiantur.

Canon 18.

Non licet absque Pasche solennitate vllō tpe baptizare, nisi illos quibus mors vicina est, quos Grabarios dicunt: quod si quis in alio pago, contumacia faciente post interdictum hoc infantes suos ad baptismum detulerit, in ecclesijs nostras non recipiantur, & quicumque presbyter ipsos extra nostrum præceptum recipere præsumpserit, tribus mensibus à communione ecclesiæ sequestratus sit.

Canon 19.

Non licet presbytero, aut diacono, aut subdiacono, post acceptam cibum vel poculum missas tradere, aut in ecclesia, dum missæ dicuntur, stare.

Canon 20.

Quod si presbyter (quod nephas est dicere) aut diaconus, aut subdiaconus post acceptam benedictionem infantes procreauerit, aut adulterium commiserit, & archipresbyter hoc episcopo aut archidiacono non intimauerit, integro anno non communicet.

Canon 21.

Non licet presbytero in vno lecto post acceptam benedictionem cum presbyteris dormire, nec in peccato miscere, nec diacono, nec subdiacono.

Canon 22.

Non licet relictæ presbyteri, nec relictæ diaconi, nec subdiaconi, post eius mortem maritum accipere.

Canon 23.

Si monachus in monasterio adulterium commiserit aut peculiare habere præsumpserit, aut furtum fecerit, & hoc Abbas per se non emendauerit, aut episcopo aut archidiacono non intimauerit, ad penitentiam agenda

Y 4 dam

SVMMA ANTISIODOR.

dam in alio monasterio retrahitur.

Canon 24.

Nō licet Abbati vel monacho ad nuptias ambulare.

Canon 25.

Non licet Abbati filios de baptismo habere, nec monachis commatres habere.

Ca. 26. Abbas non permittat mulieres monasterium ingredi.

Quod si quis Abbas mulierem in monasterium ingredi permiserit, aut festiuitates aliquas ibi spectare perceperit, tribus mensibus in monasterio tradatur, pane & aqua contentus.

A canone 27. vsque ad 32. tantum agitur de personis, inter quas prohibitum est nuptias celebrare: quod quidem omnibus notum est.

Canon 33.

Non licet presbytero, nec diacono ad trepalium ubi rei torquentur, stare.

Canon 34.

Non licet presbytero in iudicio illo sedere, unde homo ad mortem tradatur.

Canon 35.

Non licet presbytero, aut diacono, vel cuiquam clericorum de qualibet causa conuenticum suum ad iudicium seculari trahere.

Canon 36.

Non licet mulieri nuda manu eucharistiam sumere, nec manum suam ad pallas dominicas mittere.

Ca. 37. Nullus cum excommunicatis communicet.

Si quis presbyter aut quilibet de clero aut de populo excommunicatum, absque voluntate ipsius qui eum excommunicauit, sciens receperit, aut eum illo panem manducauerit, vel colloquium habere decreuit, simili sententia subiacet.

Canon 38.

Nō licet presbytero inter epulas cantare, nec saltare.

Canon 39.

Vnaquæque mulier quando communicat, Dominicalem suam habeat. Quod si non habuerit, vsque in alium diem dominicum non communicet.

Ca. 40.

CONCILII.

165

Ca. 40. Iudex secularis in consilio Episcopo nulli clericorum iniuriam inferat.

Quicumque iudex aut secularis presbyterum, aut diaconum, aut quemlibet de clero, aut de iunioribus absque audientia episcopi, aut archidiaconi, aut archipresbyteri iniuriam inferre presumpserit, per annum ab omnium Christianorum consortio habeatur extraneus.

Ca. 41. Parendum est preceptis archipresbyteri.

Si quis ex secularibus institutionem, aut communionem archipresbyteri sui contumacia faciente audire distulerit, tam diu à limitibus sancte ecclesie habeatur extraneus, quandiu tam salubrem institutionem adimplere studuerit. In super & multam quam gloriosissimus Rex dominus instituit, sustineat.

Finunt Canones Concilii Antisiodoreni.

Bonifacius quintus Papa, natione Campanus, Heraclio Imper. sedit an. 5. dies 10. Hic Pontifex Campanos sacrilegos ab ecclesijs exclusit: sed ad ecclesias confu-
gentes immunitate donauit.

Sub hoc Pontifice Mahometus Arabs, natus est ex parte Pagano & ex matre Hebreæ Hismaelici generis. Qui magnū in christiani populi excitauit incendium. Qui cū magnū se Dei Prophetā assereret, magicis artibus & Africanos deludens, ita populos quosdā cōcitantur nonā à se religione imbutos, ut paulum abfuerit quin oīno imperij nomē deleteret, capta Alexandria multis que alijs Syriæ & Ciliciæ urbibus, Sarracenos, sectatores suos habuit. Qui annos natus pene 40. postquā tā tētra peste animos hominū infecerat, extinctus est. Viuitur in Arabiæ urbe Modina eis sepulchrum uti sāctorū apud nos.

Honorius primus Papa 70. natione Campanus, ex Patre Petronio vito consulari, sedit annos 12. menses 11. dies 17. Hic Pont. Ecclesias restitans Heraclij permissa ceceras Romuli adis regulas. S. Petro superextit. Quo mortuo vacauit sedes menses 19.

Concilium Hispalense secundum, sub die Idū Nouembrium circa tempora Honorij Papæ tempore Sisebuti Regis estq. proninciale.

Ca. 1.

SVMMA HISPALEN.

Ca. 1. Non obijcienda praescriptio, ubi necessitas interest hospitalitatis.

Prima actio Theodolphi Malacitanæ antistitis ecclesiae ad nos oblata precatio est: afferentis antiquam eiusdem urbis parochiam militari quodam discrimine fuisse decissam, & ab alijs ecclesijs esse remotam. Pro qua re placuit, ut omnis parochia quæ ab antiqua ditione, ante militarem hostilitatem retinuisse ecclesiam suam quisquis comprobaret, eius privilegio restitueretur. Sicut enim per legem iudicialis huius, quos Barbarica seueritas captiua necessitate traxerat, postliminio reuertentibus redditur antiqua possessio: sic ecclesia receptura est parochiam, quam antea tenuit cum rebus suis. Non enim erit obijcienda praescriptio temporis, ubi necessitas interest hospitalitatis.

Ca. 2. Legitimus si deficiat limes, praescriptio longi temporis silentium repetenti imponit.

Placuit, ut si in diebus episcopi possidenda sita basilicam veteribus signis limes praenotus monstrauerit, ecclesiae cuius est ius retentionis, sit eternum dominium. Quod & si limes legitimus eadem basilicam non recludit, & tamen longi temporis probatur obiecta praesumptio, appellatio repetentis episcopi non valebit, quia illi triennalis obiectio silentium imponit. Sin vero infra metas triennalis temporis extra alienos terminos basilicæ iniusta retentio repetitur, repetentis episcopi iuri sine mora restituitur.

Ca. 3. De desertoribus clericis, ut episcopis suis restituantur.

Placuit, ut si quis clericus in monasteriis ecclesiae propriae delinquit ad aliam transitum fecerit, compellente (ad quem fugerit) sacerdote, ad ecclesiam, quam prius incoheruerat, remittatur. Qui vero eum susceperit, nec statim sine ullo nisi exceptionis ad propriam ecclesiam remittendum elegerit, quandiu eum restituat, communionem se priuatum agnoscat. Desertorem autem clericum cingulo honoris, atque ordinationis suae exutus aliquo tempore monasterio relegari conuenit: sique postea in ministerio ecclesiastici ordinis reuocari.

Ca. 4. Bigami ad praebiterium, vel diaconatum non sunt promouendi.

Nuntiatum est nobis apud Astigitanum ecclesiam quoddam

CONCILII II.

166

quoddam nuper ordinationes illicitas extitisse, ita ut quidam viduarum mariti Levitarum ministerio sacrentur. Quos quidem conuenit, & a gradu suscepro in irritum deuocari, nec ultra prouenire ad diaconi ministerium, qui contra diuinam atque ecclesiasticam iura instituti reperiuntur.

Ca. 5. praebiteri non presumant ordinare.

d. 23. Quorundam clericorum.

Relatum est nobis de quibusdam clericis, quorum dum unus ad praebiterium, duo ad Levitarum ministerium sacrentur, episcopus oculorum dolore detentus fertur manum suam super eos imposuisse tantum, & praebiter quidam illis contra ecclesiasticum ordinem benedictionem dedisse. Qui licet propter tantam audaciam poterat accusatus damnari, si adhuc ueretur: quia iam ille examini diuino relictus, humano iudicio accusari non potest, hi qui supersunt, gradum sacerdotum, & Levitici ordinationis, quem pernerse adepti sunt, amittant.

Ca. 6. Praebiteri vel diaconi ab uno Episcopo non sunt deponendi.

Comperimus quendam praebiterum a Pontifice suo iniuste olim deiectionem, & innocentem exilio condempnatum. Ideo decreuimus (iuxta praescorum patrum decretum) synodali sententia ut nullus nostrum sine concilii examine, deicere quolibet praebiterum, vel diaconum audeat, episcopus enim sacerdotibus & ministris solus honorem dare potest: auferre solus non potest. Tales enim neque ab uno damnari, nec uno iudicante poterunt honoris sui privilegium exui, sed praesentati synodali iudicio, quod canon de illis praecipit, definiti.

Ca. 7. Prohibita Corepiscopis & praebiteris

Relatum est nobis Agapum Cordubensem episcopum frequenter Corepiscopos, vel praebiteros destinasse, qui tamen iuxta canones non sunt, qui absente Pontifice altaria erigerent, basilicas consecrarent. Quod quidem non est mirum id praecipisse virum ecclesiasticae discipline ignarum. Ergo ne ultra talis a nobis licentia usurpetur, communi sententia statuendum oportuit sciens, quia sicut Praebitero, vel Corepiscopo illicita consecratio est altaris, ita & constitutio. In diuinis enim literis, praecipiente Domino, solus Aaron in tabernaculo erexit altare, solus ipse vocatus: quia summus Dei sacerdos erat, sicut scriptum est de eo. Moyses & Aaron

SVMMA HISPALEN.

*Aaron sum-
mus Dei sacer-
dos.*
Aaron in sacerdotibus eius, idcoq; id qd tñ facere pri-
cipibus sacerdotu iustum est, quoru typū Moses & Aa-
ron tenuerint, presbyteri, qui filiorū Aaron gestant fi-
gurā, arripere nō præsūmūt. Nā quamuis cum Epīs plu-
rima illius mysteriorū cōis sit dispēctio, quēdā tñ aucto-
ritate veteris legis quādam nouellis & ecclesiasticis re-
gulis sibi prohibita nouerint: sicut presbyterorū & dia-
conorum, ac virginum cōsecratio. Cōstitutio altaris, be-
nedictio, vel vñctio, siquidē nec liceat eis benedicere Ec-
clesiā, vel altaria cōsecrare, nec per impositiones manus
fidelibus baptizandis, vel cōuersis ex hæresi Spiritū san-
ctum tradere, nec Chrismā conficere, nec Chrismate ba-
ptizatorum frōtē signare, sed nec publice quiddē in mis-
sa quinquā penitentē reconciliare, nec formatas epli-
bet epistolās mittere. Hæc oīa illicita esse presbyteris,
quia Pontificatus apicem non habent, quem solis debe-
ri Epīs auctoritate canonū præcipitur, vt per hoc & di-
sceretio graduū, & dignitatis fastigiū summi Pōtificis de-
monstratur. Sed nec corā Epō licere eis in baptisteriū in-
troire, nec præsentē Antistite in sanctē tingere, aut signa-
re, nec penitentē sine præcepto Epī sui reconciliare, nec
eo præsentē sacramentum corporis & sanguinis Christi
conficere, nec eo coram posito populū docere, vel bene-
dicere, aut salutare, nec plebē vñque exhortari. Quæ om-
nia eis à sede apostolica prohibita esse noscuntur.

Ca. 8. Qb ingratitudinem liberi libertate priuentur.

Statuimus, vt qui ab Episcopo suo libertati traditi
sunt, si immemores beneficii accepti, ei ingrati ob super-
biam suam extiterint, in seruitutem reuocentur, vt quo-
rum libertas pernitiola est, sit salutifera seruitus.

Ca. 9. est Ca. 25. Concilii Chalcedonensis.

Ca. 10. Anathemate feriuntur monasteriorum exploratores.

Si quis nostrum, vel nobis succedentium sacerdotum
quodlibet monasterium, aut vi cupiditatis expoliandū,
aut simulatione aliqua fraudis conuellendum, aut dis-
solvendum tentauerit, anathema affectus maneat, & à
regno Dei extraneus, nec proficiat illi bonum fidei, vel
operis ad salutem, qui tantæ & salutaris vitæ destruxerit
tramitem. Super hos etiam vnuerſi illius prouincie
Episcopi congregati eundem sacrilegum, ceterosque
sui euer-

*Salutaris vita
gia monasti-
ca vita.*

CONCILII II.

167

sui euerſorem à communione suspendant: quod impie
vnus subuerterit, omnes restaurent.

*Ca. 1. Vt virginum monasteria monachorum
cura committantur.*

Decreuimus, vt monasteria virginum monachorum
administratione gubernentur. Tunc enim salubria Chri-
sto dicatis virginibus providemus, qñ eis patres spiri-
tualis eligimus, quoru nō solum gubernaculis tueri, sed
etiam doceris edificari possint. Et tamen circa mona-
chos* cautela seruatur, vt remoti ab earū familiarita-
te maneant. Sed nec Abbati, vel ei, qui præficiatur, extra
eam quæ præest, loqui virginibus Christi aliquid quod
ad institutionē morū non pertineat, licebit, nec cum ea
sola, quæ præest, frequenter eis loqui oportet, sed sub
testimonio duarū vel trium sororum, ita vt sit acces-
ſio, & breuis omnis locutio. Absit enim vt monachos
(quod dictū etiā nephas est) Christi virginibus familia-
res esse velimus, sed eos tantum earundem gubernaculis
deputamus, cōstituentes, vt vnus monachorū proba-
tissimus eligatur, cuius curæ sit prædix earum cultibus,
vel vrbanis intendere, fabricas extruere, &c. vt Christi
famulæ solis diuinis cultibus, operibusq; sanctis inſer-
uiant. Sane is, qui ab Abbate præponitur, iudicio sui epi-
scopi cōprobetur. Vestes autem illę iisdem eamobis fa-
ciant, à quibus tuitionē expectant, ab iisdem denuo labo-
rum fructus, & procuratoris suffragium receperunt. Si
qui monachorum cōtrafecerint, sciant quod eorum re-
meritas excommunicationis sit plectenda censura.

Can. 2.

In isto Canone hæresis cuiusdā Episcopi Acapho-
tum abnegantis proprietatē duarū naturarū in Chri-
sto, & asserentis deitatem passibilem, damnatur, & eius-
dem Episcopi conuersio ad fidem describitur.

Canon 13.

Tertiadecima prosecutione breuiter narrandum pō-
tauius, ad refutationē eorundē hæreticorū, qui duas
naturas Christi post vñionem delitantes confundunt,
& passibilem in eo diuinitatis substantiam asserunt.
Contra quorum blasphemias oportet nos in vna per-
sona Christi geminæ naturæ proprietatem ostendere,
passio.

* Nota.

*Ista Episco-
puratione
erat Syrus.*

*In hoc canone
agitur de dua
naturis &
vna persona.*

SVM MA HISPALEN.

passionemque eius in sola humanitatis susceptione manifestare, ut si forte aliqui stultorum huius suae errore decepti sunt, dum ista legerint, respiciant, rectaque fidei veritate firmiter teneant. Ergo (sicut immaculata fides & sancta Dei Ecclesia docet) cōfitemur Dñm nostrum Iesum Christum aeternaliter ex patre Dei natum, temporaliter ex utero gloriosae virginis Mariae hominē editum, & ob hoc in vna persona duas naturas habentē deitatis, quae ante secula gentis est, & humanitatis, quae in tempore edita est. Cuius geminae naturae distinctio primum ex literis legis, deinde ex Prophetis, & Euāgelicis atque Apostolicis depromenda est paginis, ut ea quae asserimus, non argumentis, sed exemplis scripturarum firmemus. Primo ex illo. Ecce mitto angelū meū, qui praecedat te. Obserua eum, &c. quia est nomen meū in illo. Hic diuina demonstratur natura. Et illud. In semine tuo benedicentur omnes gentes, id est. In carne Christi, quae de Abraham stirpe descendit. Hic humana demonstratur natura. Secundū in Psal. David. sub vna Christi persona sic ostendit utramque naturam diuinam sem illud: Ex utero ante luciferum genui te. Humanam ibi: Homo natus est in ea. Rursus diuinam ibi: Eructauit cor meum verbum bonum. Humanam ibi: Speciosus forma prae filiis hominum. Tertiū Esaias sub vna eademque Christi persona utramque ostendit naturam. Deitatis, ibi: Nunquid qui alios parere facio, ipse non pariam? Humanitatis verō, sem illud. Ecce virgo in utero cōcipiet, & pariet filium. Rursus deitatis: Rorare caeli de super, & nubes pluant iustū. Humanitatis ibi: Aperiat terra & germinet Saluatorem. Et iterū humanitatis ibi: Parvulus natus est nobis. In Euangelio quoque in vno eodemque Christo diuinæ naturae significatio. Ego & pater vnum sumus. Humanæ naturae insinuat ibi: Pater maior me est. Item diuinæ naturae ibi: Ego sum via, veritas & vita. Humanæ naturae. Tristis est anima mea usque ad mortem. Paulus quoque Apostolus in vno eodemque Christo naturam diuinam exprimit ibi: Primogenitus omnis creaturæ, ipse est ante omnes, Humanitatis eū dicit: Ipse est caput corporis Ecclesiae. De passione verō quam in sola humanitate, non in deitate sustinuit, legis & prophetarum auctoritas,

Exod. 23.

Gen. 22.

Psal. 109.

Psal. 86.

Psal. 44.

Ibidem.

Esai. 66.

Esai. 7.

Esai. 45.

Esai. 9.

Ioan. 10.

Ioan. 14.

Mat. 26.

Ibidem.

Col.

Ibidem.

CONCILII II.

168

titas, Euāgeliorū & Apostolorum prædicatio adhibenda est. Ex Prophetis illud. Latabit in vino stolū suū, & in sanguine vultū pallium suū. Quid hic pallium? quid stola nisi caro Christi, passionis sanguine decorata? Et alia multa quae superuacaneū est referre. Probatur ergo veteris ac noui testamenti testimoniis, in quibus duae naturae Christi patefactae sunt in vna subsistentes persona, in quibus & passio eius apparuit, in homine solo expleta, deinde oportuit sententias subiecti sanctorum Patrum, qui in sacris literis ingenti gloria refulserunt, ut etiam eorum traditione per pateat: quia Dominus noster Iesus Christus ex duabus naturis & vna persona subsistit, & quia mortem & passionem in sola carne suscepit.

Recesserunt ad hoc Hilarius, Ambrosius, Gregorius Nazianzenus, Basilus, Cyrillus, Athanasius, Augustinus Leo papa, Fulgentius, quorum etiam testimoniis concluditur questio. Hæc quidem quæ tam diuinæ scripturæ, quam etiam sanctorum Patrum eloquia docuerunt, decretis nostris breuiter inserta protulimus, demonstrantes geminam carnis & deitatis naturam in Domini & saluatoris nostri persona, passum quoque eundem in ea natura, quæ corporis est, non tamen passum in ea natura quæ deitatis est. His ergo concordis sententia in tribus secretariis definitis pro cōfirmatione sui propriam subscriptionem subiicimus, Ildorus in Christi nomine

Gen. 49.

Subscriptio
Episcoporum.

Emiunt Canones secundi Concilij HISPALENSIS.
Concilium Toletanum quartum sub Honorio primo Papa, & anno tertio regnante Sisenando Rege, celebratum est ab omnibus Episcopis Hispaniae & Galicia, Era. 681.

Concilium
Toleta. 4.

Cum cōuenissemus sacerdotes domini apud urbem Toletanā, ut regis Imperis atque iussis cōmoniti, à nobis ageretur de quibusdam ecclesiae disciplinis tractatus, primū gratias saluatori nostro Deo omnipotenti egimus. Post hæc antefato ministro excellentissimo, & glorioso Regi, cuius tanta erga Deum deuotio ex-

tat,

*Deuotio
Sisenandi.*

SVMMA TOLETANI.

rat, ut nō solum in rebus humanis, sed etiam in causis diuinis sollicitus maneat. Hic quippē dū in basilica beatissimæ & sanctæ martyris Leocadiæ omnium nostrum pariter iam ceteris adesset, pio merito fidei suæ cum magnificētissimis & nobilissimis viris ingressus, primum coram sacerdotibus Dei humi prostratus, cum lachrymis & gemitibus pro se interueniendū dño postulauit. Deinde religiosa prosecutione synodum exhortatus est, ut paternorum Decretorum memores, ad conseruanda in nobis iura ecclesiastica studiū præberemus, & illa corrigere quæ dum per negligentiam in usum uenerunt, extra ecclesiasticos mores licentiam sibi de usurpatione fecerunt. Talibus eius monitis cōgredientes, necessarium extitit (iuxta eius nostrumque uotum) quæ conueniunt tractare. Et quoniam generale concilium agimus, oportet primum nostræ uocis sermonem de celo esse, ut post professionem fidei, sequentia operis nostri uota quali sita per fundamentum firmissimum disponantur.

Ca. 1. De oratione & fidei confessione.

In isto primo canone pronuntiatur publicè generalis professio omnium pertinentiū ad fidē per formā symboli. Specialiterque explicatur illud symboli: Descendit ad inferos, ut sanctos qui ibi tenebantur, erueret, per quem & uos sumus in nouissimo die resuscitandi in ea qua nūc uiuimus carne, & in ea qua resurrexit idē Dominus forma, percepturi ab ipso, alij pro iustitiæ meritis uitā æternam, alij pro peccatis suppliciiū æternū. Quæ omnia in alijs symbolis explicite tradita non sunt.

Ca. 2. Diuersitas in his, qua ad religionem pertinent, prohibetur.

Placuit ut unus ordo orandi, atque spallendi à nobis Nulla res ma per omnem Hispaniam atque Galiciā cōseruetur. Vnus gis disciplina modus in missarum sollempnitatibus, unus in uespertinis mores ab Ec- officiis, nec diuersa sit uita in nobis ecclesiastica consue- elogia depulsi- tudo, quia in una fide continemur & regno.
quam inordi.
nata diuersi-
tas officia.

Can. 3. Statuitur formula pro concilio celebrando.

Statuimus, ut saltē semel in anno à nobis concilium celebretur, ita tamen ut si fidei causa est, aut qualibet alia ecclesiæ communis, generalis Hispaniæ & Galiciæ synodus celebretur. Si uero talis non extiterit causa,

speciale

CONCILII IIII.

169

speciale erit concilium, omnes autem qui causas aduersus quoslibetque habere noscuntur, ad idē Concilium conueniant, & pro cōpellendis quibuscumque personis quidam executor à principe postuletur, &c. Deinde annotatur modus obseruandus in concilio celebrando, & in tractandis rebus synodalibus.

Ca. 4. De solemnitate Paschali.

Placuit, ut ante tres menses Epiphaniarum, Metro- politani sacerdotes literis se inuicē inquirant ut diem resurrectionis Christi comprovincialibus suis inueniant, & uno tempore celebrandam annuntient.

Ca. 5. De baptismi sacramento.

In isto canone docetur, quia in usu baptismi tenetur modus ille, quē Gregorius primus cōsultus à Leandro epō Hispano definitur, sive siue trina, siue simpla mersione fuerit infans baptizatus, censet baptizatus, quia in illa trina mersione triduanæ sepulturæ sacramēta significamur, ut dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectionis Christi exprimitur, et trinitas designatur. In simpla uero mersione unitas substantiæ in trinitate datur intelligi. Ne tñ hæreticis videamur cōsentire (qui tertio mergunt) dū eorū morem seruamus, cautū est, ne in Hispania fiat baptismus, nisi in una mersione.

In residuo capituli declarat pulchrè mysterium qua re in una mersione debeat fieri baptismus.

Ca. 6. Ut passio Christi populis predicetur.

Statuimus in sexta feria passionis Domini mysterium crucis, quod ipse Dominus cunctis annuncians, quod ipse Dominus cunctis annuncians, quod ipse Dominus cunctis annuncians, clara voce omnem populum præstolari, ut penitentia compunctione mundati venerabile festum Dominicæ resurrectionis, remissis inquitatibus suscipere mereamur, corporisq; eius & sanguinis Sacramentum mundi à peccato sumamus.

Ca. 7. In die passionis Christi ieiunium solui non debet.

Quicumque in die passionis dñi ieiunium, præter patulos, senes & languidos, ante peractas indulgentiarum preces soluerit, à paschali gaudio depellatur, nec in eo sacramentum corporis & sanguinis Dñi percipiat, qui diem passionis eius per abstinentiam non honorauit.

Canon 8.

*Sup. in Concil.
Aurel. 4.*

*Li. 1. Registri
epistol. 41.*

*De con. d. 4.
De trina mer-
sione.*

*De con. d. 4.
ca. Papa.
vitandum.*

SVMMA TOLETANI

Canon 8.

Exprimitur causa benedictionis cerei in vigilia resurrectionis Domini.
Lucerna & cereus in vigilia sacre resurrectionis propter gloriosum noctis ipsius sacramentum soleniter benedicatur, ut sacre resurrectionis Christi mysterium quoddam tempore huius noctis votiue aduenit, benedictione sanctificati luminis suscipiamus.

Ca. 9. De efficacia orationis Dominica.

Nonnulli sacerdotum in Hispania repetuntur qui dominica oratione, quam Saluator noster docuit & precepit, non quotidie, sed tantum die dominica dicunt. Attamen quia quotidiana oratio est, quotidie quoque, ut dicitur, dici oportet. Delet enim hec quotidiana oratio minima & quotidiana peccata. Delet & illa a quibus vita fidelium (et scelerata gesta) penitendo in melius discedit mutata. Quisquis ergo sacerdos, vel subiacentium clericorum hanc orationem quotidie, aut in publico, aut privato officio prenerit, ordinis sui honore priuetur. Pro confirmatione huius canonis adducit Cyprianus in sermone de oratione dominica. Hilarius & Augustinus in libro Enchiridii ultra medium.

Ca. 10. In quo tempore Alleluia decantari debeat.

Statuimus ut omnibus diebus quadragesime Alleluia non cantetur, quia Christus meritis est. In temporibus vero reliquis, id est, Calende, Ianuarii, quare propter errorem gentilium aguntur, omnino Alleluia non decantabitur. In quibus et preter piscem & olus, sicut & in illis quadraginta diebus ceteris carnibus abstinetur, & a quibus etiam nec vinum bibitur. Si quis ergo Episcopus, aut Presbyter, aut diaconus contrafecerit, ordinis sui officio carere cogatur, & cōione eiusdem Pasche priuetur.

Ca. 11. Ut post Euangelium decantentur laudes.

Item decreuimus ut in missa laudes post epistolam non decantentur, donec predicetur Euangelium. Nam laudes ideo Euangelium sequuntur propter gloriam Christi, quare per idem Euangelium predicatur. Qui vero hunc ordinem perturbauerint, excommunicationis penam suscipiant.

Ca. 12. De Hymnis canendis.

De con. d. 1. De hymnis. Mat. 16. Ebr. 1.
De hymnis & Psalmis etiam canendis publice in ecclesia, & Saluatoris & Apostolorum habemus exemplum. Et hymno dicto, &c. Paulus hoc et docet. Implemini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in Psalmis &

CONCILII IIII. 170

& Hymnis, &c. Et quia nonnulli hymni humano studio in laudem Dei compositi esse noscunt, sicut hi quos Hilarius & Ambrosius ediderunt, quos tamen quidam specialiter reprobant, pro eo quod de scripturis sanctorum canonum, vel apostolica traditione non existunt: Respuant ergo illum hymnum ab hominibus compositum, quem in fine omnium psalmorum dicimus, Gloria & honor patri & filio & Spiritui sancto, &c. Similiter & totum illud quod sequitur post angelicum hymnum Gloria in excelsis Deo, &c. quod tamen ecclesiastici doctores compositum sunt. Ergo nec ipsi in ecclesiis canendi sunt, quia in sanctarum scripturarum libris non inueniuntur. Componantur missae, siue preces vel orationes, siue commendationes, seu manus impositiones, ex quibus si nulla decantentur in ecclesia, vacant omnia officia ecclesiastica. Admonet enim hec fieri, atque hortatur Apostolus Timotheum dicens: Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, postulationes, gratiarum actiones. Excommunicatione ergo plerendum sunt, qui hymnos reicere fuerint ausi.

Ca. 13. De hymno trium puerorum.

Hymnum quoque trium puerorum, quo vniuersa celi & terrae creatura Deum collaudat, & quem ecclesia tota catholica per totum orbem diffusa celebrat, publice sanctum concilium decantari instituit.

Ca. 14. Quia in fine Psalmorum dicendum.

Statuimus, & in fine psalmorum, non gloria patri, sed gloria & honor patri dicatur, David dicente: Afferte domino gloriam & honorem. Et Ioan. Euang. auditur vocem dicentem. Honor & gloria Deo nostro, &c. Qui vero hoc preterierit, excommunicatur.

Canon 15.

Statuimus, ut gloria in fine responsorium in Ictis sequatur, in tristioribus vero reperatur principium.

Ca. 16. De libro Apocalypsis.

Apocalypsim librum multorum Conciliorum autoritas, & synodica sanctorum psalorum Romanorum decreta Ioannis Euangeliste esse precibunt, & inter diuinos libros recipiendum constituerunt. Et quia plurimi sunt, qui eius auctoritatem non recipiunt, eumque in ecclesia Dei predicare continent, si quis eum deinceps aut non receperit.

SVMMA TOLETANI

rit, aut à Pascha vsq; ad Pentecosten missarū tpe in ec-
clesia nō predicauerit, excoicationis sententiā habebit.

Ca. 17. Quo loco & tempore communicandum.

Nonnulli sacerdotes post dictam orationē Domini
cam statim cōmunicant, quod deinceps interdiximus.
sed clara benedictione ad populū tunc corporis & san-
guinis Domini sacramentum sumatur, eo videlicet or-
dine, vt sacerdotes & Leuitæ ante altare cōmunicent,
in choro clericus, extra chorum populus.

Ca. 18. A quibus debet esse immunis, qui in
Episcopum ordinatur.

d. 11. q. 9. in ali-
quo crimine.
Nota.

In isto canone notantur, qui sunt indigni ad hono-
rem sacerdotij, quos ius nunc vocat irregulares. Inter
quos ēt recensentur & isti, qui muneribus honorē ob-
tinere moluntur. Qui à decessoribus in sacerdotij eli-
guntur. Qui in seclis literarū sunt. Qui nondū ad 30. an-
nos puenerunt. Qui nec à clero, nec à populo, pprie ci-
uitatis electi sunt. Qui verò probatus inuentus fuerit,
ab vniuersis comprouincialibus epis, aut certē à tribus
in sacerdotē die dñica cōsecrabitur. Epus verò cōpro-
uincialis ibi cōsecrandus est, vbi Metropolitanus ele-
git. Metropolitanus aut nō nisi in ciuitate Metropoli-
tan. cōprouincialibus ibi conuenientibus. Si quis aut
ad gradū sacerdotij indignus aspirare cōtenderit, cum
ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit.

Ca. 19. Quo tempore in veteri lege Leuita ordinabantur.

Decretum est, vt 25. annorum ætatis Leuitæ cōsecra-
rentur, & 30. presbyteri ordinentur, ita vt secundū præ-
ceptū Apostolicū probentur primum, & sic ministri ēt
nullum crimē habentes, quoniam & in veteri legē ab
anno 25. Leuitæ in tabernaculo seruire mandantur.

Ca. 20. De sacerdotibus, quales esse debeant.

Quicumq; in sacerdotio Dei positi sunt, irreprehens-
sibiles esse debent. Paulo attestante: Oportet Episco-
pum irreprehensibilem esse. Inoffensos ergo & imma-
culatos decet Dei existerē sacerdotes: nec vilius eos for-
nicationis contagio pollui: Abstineamus ergo nos ab
omni opere malo, vt mundi corpore, purgati mente
possumus ad sacrificium Christi digni accedere, &
Deum pro delictis omnium deprecari.

Ca. 21.

CONCILII IIII.

171

Ca. 21. De eisdem.

Quamuis conscientiam puram apud Deum nos ha-
bere oporteat: tñ & apud hoīes famā optimam custo-
dire oportet. Ideo conuenit episcopos testimonium
probabilium personarum conuersationis & vitæ in
conclau suo habere: vt & Deo placeant per conuersa-
tionem bonam, & Ecclesiæ per optimam famam.

Ca. 22. De Presbyteris & Leuitis.

Item placuit, vt quemadmodum Antistites, ita pre-
sbyteri atque Leuitæ, quos fortē infirmitas, atque etas
tis grauitas in conclau suo manere non sinit, vt &
ijdem in cellulis suis testes vitæ habeant, vitamq;e
suam sicut, nomine, ita meritis teneant.

Ca. 23. Quod adolēscētes probatissimo seniori deputentur.

Omnis etas ab adolescentia prona est in malum. Ni-
hil. incertius q̄ vita adolēscētiū. Ob hoc consti-
tuere oportuit, vt si qui in clero impuberes aut adole-
scētes existunt, vñ in vno conclau commaneant, vt
lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis
ecclesiasticis agant, deputati probatissimo seniori, quē
& magistrum doctrinæ, & testem vitæ habeant.

Ca. 24. Quod sacerdotibus maximē igno-
rantia vitanda est.

Ignorantia mater cunctōrum errorum, maximē in sa-
cerdotib. Dei vitanda est, qui docendi officiū in popu-
lo Dei susceperunt. Sacerdotes. n. legere sanctas scrip-
turas frequēter admonet Paulus, dicēs ad Timotheū: At-
tende lectioni & exhortationi, &c. Sciant ergo sacerdo-
tes scripturas sanctas, & canones meditentur, oē opus
eorū in prædicatione diuina & doctrina consistat, atq;
adificent cōctos tam fidei scientia q̄ operū disciplina.

Ca. 25. Quod officialem libellum ab Episcopo acci-
piant presbyteri cum ordinantur.

Quando presbyteri in parochijs ordinantur, libel-
lum officialem à suo sacerdote accipiant, vt ad eccle-
sias sibi deputatas instructi accedant, ne per ignoran-
tiam etiam in ipis dignis sacramentis Christum of-
fendant: ita vt quando vel ad litanias vel ad cōcilium
venerint, rationem episcopo suo reddant, qualiter
susceptum officium celebrent, vel baptizent.

Z 3 Ca. 26.

Rom. 12. & 2.
Cor. 8.

12. q. 1. Omnia
atq; Gen. 6.
Præter. 30.

Dist. 38.
Ignorantia.

1. Tim. 4.

Dist. 38. Quan-
do presbyteri.

D. 77. In
veteri lege.
Num. 7.
1. Tim. 3.

SVMMA TOLETANI

Ca. 26. De castitate seruanda, tempore sua ordinationis presbyteri & diaconi votum emittant.

In decre.
Iuo. lib. 3.

Quoniam presbyteri aut diaconi per parochias constituntur, oportet eos primum possessione suo episcopo facere, ut casti & pure viuunt sub Dei timore, ut dum eos talis professio obligauerit, vitae sanctae disciplinam retineant.

Ca. 27. Presbyteri iniuste depositi quomodo in prius statum restituantur statum.

Episcopus, presbyter aut diaconus, a gradu suo iniuste deiectus, si in sancta synodo innocens inueniatur, gradus amissos recipiat coram altari de manibus episcoporum. Si episcopus est, orarium annulum & baculum. Si presbyter, orarium & patenam. Si diaconus, orarium & albam. Si subdiaconus patenam & calicem. Sic & reliqui gradus ea in reparatione sua recipiant, quae cum ordinantur, perceperunt.

Ca. 28. Priuatur honore quicumque ex ordine clericorum magos consuluerit.

16. q. 5. Si quis
Episcopus.

Si quis episcopus, aut presbyter, aut quilibet de ordinibus clericorum, magos aut aruspices, aut certe augures, vel fortilegos, vel eos qui prohiuntur artem magicam, aut aliquos eorum similia exercentes, consuluisse fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suae depositus monasterij censuram excipiat, ubique perpetuae penitentiae deditus scelus admissum sacrilegi soluat.

Canon 29.

Confinitimi hostium sacerdotes nullum mandatum ad gratiam extraneam occulte accipere vel dirigere praesumant.

Ca. 30. Nullus sacerdos sit iudex, ubi sanguinis sententia preparatur.

Nota.

Si quis sacerdotum, ubi sanguinis sententia preparatur, iudex extiterit, reus effusi sanguinis sit apud Christum, & apud ecclesiam perdat proprium gradum.

Ca. 31. Ne pauperes a potentibus opprimantur. Episcopis cura committitur.

Episcopi (quibus haec cura a Deo imposita est) dum conspiciunt iudices ac potentes pauperum oppressores existere, prius eos sacerdotali admonitione redarguant: & si contempserint emendari, eorum insolentiam regis auri bus intimet, ut quos sacerdotalis admonitio non fleuit ad

CONCILII IIII

171

ad iustitiam, regalis potestas ab improbitate coercet. Si quis episcoporum id neglexerit, concilio erit reus.

Ca. 32. Episcopi nihil de iure sua diocesis praesumant auferre.

Auaritia radix est cunctorum malorum: cuius sitis est sacerdotum mentes obtiner. Ideo constitutum est a praesenti concilio, episcopos dioceses suas ita regere, ut nihil earum iure praesumant auferre: sed iuxta priorum auctoritatem conciliorum, tam de oblationibus quam decimis, tributis, ac frugibus tertia consequantur, ut concessa a fidelibus in Christi & martyrum honorem ipsorum episcoporum parochijs intacta maneat. Nouerint tamen conditores basilicarum in rebus, quas eisdem ecclesijs conferunt, nullam se potestatem habere, sed iuxta canonum instituta sicut ecclesia, ita & dos eius ad ordinationem episcopi pertineat.

Ca. 33. Quod triennis possessio intra eandem provinciam seruari debeat.

Quicumque episcopus alterius episcopi diocesim per triginta annos sine aliqua interpellatione possederit, admittenda non est contra eum actio reposcendi. Sed hoc intra unam provinciam. Extra vero nullo modo, ne dum diocesis defenditur, provinciarum termini confundantur.

Canon 34.

Sicut diocesim alienam triennis possessio tollit, ita terrorij possessio conuentum non admittit.

Ca. 35. In valetudine grauaturs episcopus, visitationis officium alijs committat.

Episcopum per cunctas dioceses parochiasque suas per singulos annos ire oportet, ut exquirat quo vnaquaeque basilica in reparatione sui indigeat. Quod si ipse aut languore aut alijs occupationibus implicatus id explere nequiverit, presbyteros probabiles aut diaconos mittat, qui & redditus basilicarum, & reparationes & ministrantium vitam inquirent.

Ca. 36. Exoluat prelatus quod in remunerationem obsequij Ecclesia impensis alicui promissit.

Quicumque suffragio cuiuslibet aliquid ecclesiasticae vilitatis prouiderint, & pro eo quodcumque commodum in remunerationem promiserint, promissis solutionem eos exolvere oportebit.

SVMMA TOLETANI

Ca. 37. Fundatores ecclesiarum si ad inopiam deue-
nerint, ab eisdem alimenta accipiant.

11. q. 2. Quicquid Quicumque fidelium de facultatibus suis ecclesie ali-
que suffragio. quid deuotione propria contulerint, si forte ipsi aut fi-
lij eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem ecclesia suf-
fragium vite pro temporis usu percipiant. Si. n. oibus
alijs necessitatem sustinentibus, pro solo religionis
intuitu, in usum res ecclesie largiuntur, quanto magis
consulendum est, quibus retributio iusta debetur.

Canon. 38. est ca. 7. sexta synodi.

Di. 25. Vnum **Ca. 39. Vt leuita unum tantum humerum ambiat oratio.**
orarium. Vnu orarium oportet leuitam gestare in sinistro hu-
mero, pp. qd. orat. id est, predicat. Dextera autem parte opor-
tet hunc liberari, vt expeditus ad ministerium sacerdotale
discurrat. Caueant ergo leuita gemino vti orario, sed
vno tunc & puro, nec vllis coloribus aut auro ornato.

Ca. 40. Vt clerici tonsuram deferant.

Oes clerici vel lectores, sicut leuita & sacerdotes, de-
ronso superius capite toto, inferius sola circuli coronam
relinquant. Non sicut hucusque in Galicie partibus, facere
lectores vident, q. prolixis (vt laici) comis in solo capi-
tis apice modicum circuli tondunt. Ritus. n. iste in Hi-
spanijs hucusque hereticorum fuit. Vnde oportet vt pro
amputando ab ecclesijs scandalo hoc signum dedeco-
ris auferat. Qui secus fecerit, fidei catholicæ reus erit.

Canon 41. & 42. idem continent quod & can. 5. se-
xtæ synodi.

Canon 43.

Dist. 81. Qui-
dam clerici.

Clerici, qui sine consensu episcopi sui uxores duxerint,
separari eos à proprio episcopo oportebit.

Ca. 44. De clericis, qui voluntarie arma sumunt.

23. q. 3. Clerici

Clerici, qui in quacunque factione arma volentes
sumpserunt, amisso ordinis sui gradu in monasterio
penitentia tradantur.

Ca. 45. Ne clerici sepulchra demoliantur.

Si quis clericus in demolendis sepulchris fuerit, de-
prehensus, à clericatus ordine submoueatur, & peni-
tentia triennio deprimatur.

Ca. 46. De libertate clericorum.

Præcipiente domino nostro Sissebuto rege, id con-
stituit

CONCILII IUL.

173

stituit sanctum concilium, vt omnes ingenui clerici
pro officio religionis ab omni publica indictione atq;
labore habeantur immunes, vt liberi Dei seruiant.

Canon 47. est ca. 5. conc. Chalced.

Ca. 48. Quod paterna deuotio monachum faciat.
sicut propria professio.

Monachum, aut paterna deuotio, aut propria pro-
fessio facit. Quicquid horum fuerit alligatum tenebit.
Proinde his ad mundum reuertendi includimus adi-
tum, & omnes ad seculum interdiximus regressus.

Ca. 49. Quod liberum sit clericis monasticam

profiteri vitam.

Clerici, qui monachorum propositum appetunt (quia
meliorē vitam sequi cupiunt) liberos eis ab episcopo in monaste-
rijs largiri oportet. Igitur, nec interdicti propositum eo-
rum, qui ad contemplationis desiderium transire nituntur.

Ca. 50. Quale ius episcopi in monasterijs habere debeant.
Nuntiatum est præfati concilio quod monachi episcopi
imperio seruis operi mandantur, & iura monaste-
riorum illicita presumptione usurpant. Vt penè ex eo
nobis, possessio fiat, ac illustris portio Christi ad igno-
miniam, seruitutemq; perueniat. Qua propter monemus,
eos qui ecclesijs præsumunt, vt ultra talia non præsumant,
sed hoc tantum sibi in monasterijs vindicet sacerdotes
abbates, aliaq; officia instituere atque extra regulam
facta corrigere. Qui contra fecerit, excommunicetur.

Ca. 51. De monachis à monasterio egredientibus.

Nonnulli monachorum egredientes à monasterio
non solum ad seculum reuertuntur, sed etiam uxores
accipiunt. Igitur reuocati in eodem monasterio à quo
exierant, penitentia deputentur.

Ca. 52. Qui seipsos infamia notant, ad clerum
peruenire non possunt.

Hi, qui in discrimine constituti penitentiam accipiunt
nulla manifesta crimina consistentes, sed tantum se pec-
catores esse prædicantes, huiusmodi si reuelauerint, pos-
sunt etiam per morum probitatem ad gradus ecclesia-
sticos peruenire. Qui vero ita penitentiam accipiunt,
vt aliquod mortale peccatum se perpetrasse publie
fateantur, ad clerum vel honores ecclesiasticos perue-
nire

20. q. 2. No-
monachum.
De hoc vide
infra in conc.
Vormacii. 5. 3.

18. q. 2. Hoc
tantum sibi.

SVMMA TOLENTANI.

nire nullatenus poterunt, quia se confessione propria noverunt.

Ca. 53. Penitentia statum, qui semel acceperunt, mutare non possunt.

Quicumque ex secularibus accipientes penitentiam toronderunt se, & rursus prauaricantes laici effecti sunt, ab episcopo suo ad penitentiam reuocentur. Quod si aliqui admoniti ad penitentiam reuerti noluerint: ut uera apostata coram ecclesia anathematis sententia condempnentur. Hoc est totum seruetur in religiosis: etiam in uiduis virginibusque laicis ac penitentibus feminis quae habitum religionis mutauerunt, aut ad nuptias transierunt. In canone 54. idem habetur quod de uiduis in praecedenti dictum est.

Ca. 55. Sicut Iudaei ad fidem non sunt cogendi, ita et conuersi ab ea recedere permittuntur.

D. 41. De
Iudaeis.
Rom. 9.
Gen. 3.

De Iudaeis praecipit sancta synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre. Cui enim uult Deus miserere, & quem uult indurat. Non enim tales inuiti saluandi sunt, sed uolentes, ut integra sit forma iustitiae. Sicut enim homo propria arbitrij uoluntate serpenti obediens perierit: sic (uocante se gratia Dei) propriae mentis conuersione quoscunque saluatur. Qui autem imprudens ad Christianitatem venire coacti sunt (sicut factum est tribus religiosissimi principibus discubuti) quia iam constat eos sacramentis diuinis associatos, & baptismi gratiam suscepisse, & chrismate unctos esse, & corporis Domini sanguinis extitisse participes, oportet ut fidem etiam quam ui uel necessitate suscepserunt, tenere cogantur, ne nomen Domini blasphemetur, & fides quam susceperunt, contemptibilis habeatur.

Ca. 56. Iudaeis contra fidem Christianam dare suffragium prohibetur.

Quicumque Iudaeis contra fidem Christianam suffragium quaecumque prestiterit, uerè ut prophanus & sacrilegus anathemate effectus ab ecclesia Catholica & regno Dei habeatur extraneus.

Ca. 57. de prauaricatione eorum qui ad fidem Christianam promoti fuerant.

De con. d. 4.
Plerique,

Iudaei, qui ad fidem Christianam promoti abominandas circuncisiones & alios Iudaicos usus exercuerunt,

CONCILII IIII.

174

rint, pontificali auctoritate corrigantur, & ad cultum Christiani dogmatis reuocentur. Eos autem quos circunciderunt, si filii eorum sint, a parentum consortio sepatentur. Si serui, pro iniuria corporis sui, libertati tradantur.

Can. 58. Iudaeorum filii post baptismum a parentibus sepatentur.

Iudaeorum filios uel filias baptizatos, ne parentum inuoluantur erroribus, ab eorum consortio sepatari decernimus. Deputandos autem monasteriis, aut Christianis uiris aut mulieribus Deum timentibus, ut in moribus & fide proficiant.

28. q. 1. Iudaeorum filiorum filios.

Ca. 59. Perfidia parentum filiis obesse non debet.

Iudaei baptizati si postea prauaricantes in Christum qualibet poena damnati extiterint, a rebus eorum fidelibus filios excludi non oportebit: quia scriptum est: Filius non potabit iniquitatem patris.

29. q. 1. Iudaei baptizati. Ezech. 18.

Hoc desideramus obseruari.

Ca. 60. Iudaei ad fidem conuersi cum remanentibus in veteri ritu non communicent.

Nulla communio sit Hebraeis ad fidem Christianam transitis cum his qui adhuc in veteri ritu consistunt, ne eorum participatione subuertantur. Quicumque hoc non seruauerint, & hi Christianis donentur: & illi cum quibus probatum est eis conuersari, publicis caedibus deputentur.

28. q. 1. Synagoga malorum.

Ca. 61. Iudaei ab uxore fidei sepatentur, nisi ad fidem accesserint.

Iudaei qui Christianas mulieres in coniugio habent, admonentur ab Episcopo ciuitatis illius, ut si cum eis permanere cupiunt, Christiani efficiantur. Quod si admoniti noluerint, sepatentur. Filii autem qui ex talibus nati sunt, fidem atque conditionem matris sequantur. Similiter & illi qui procreati sunt de infidelibus mulieribus, & fidelibus uiris, Christianam religionem sequantur, non Iudaicam superstitionem.

28. q. 1. Iudaei qui.

Ca. 62. Iudaei testes esse non possunt.

Iudaei qui Christiani effecti sunt, & Christi fidem prauaricati sunt, ad testimonium dicendum admitti non debent: quamuis se esse Christianos annuntient, quia sicut in fide Christi suspecti sunt, ita in testimonio humano dubii habentur.

29. q. 7. Non potest.

SVMMA TOLENTANI

17. q. 4. *constitutio sanctum.*

Ca. 63. *Iudaei publicis officiis non proficiantur.*

Constitutum sanctum Concilium, ut Iudei, aut hi qui ex Iudeis sunt, officia publica nullatenus appetant, nec illa exercere iudices provinciarum permittant. Si quis iudex hoc permiserit, excommunicetur, & is qui subreperit, publicis credibus deputetur.

Ex decre. Sesi
nandi regis.

Ca. 64. *Quod non liceat Iudeis Christiani seruos habere.*

Iudeis nullo modo liceat Christianos seruos nec Christiana mancipia emere. Si contra fecerint, ablatis ab eis à principe libertatem consequantur.

Canon 65.

12. q. 2. *Et si
ili qui.*

Nullus episcoporum liberos ex familijs ecclesie facere presumat. Si secus fecerit, per successorem episcopum ad ecclesiam reuocetur.

Ca. 66. *liberti ecclesia à patrocinio Ecclesie non discedant.*

12. q. 2. *Liberti ecclesie, quia.
12. q. 2. *Liberti ecclesie.**

Liberti ecclesie, quia nunquam moritur eorum patrona, ne à patrocinio ecclesie aliquando discedant, necesse est ut tam hi liberti quam ab eis progeniti, professionem episcopo suo faciunt. Qui si à patrocinio ecclesie premissa admonitione nihilominus discesserint, manumissio eorum irrita sit.

Ca. 67. *Quando libertatem quis integram consequitur, ad clericatum suscipi potest.*

D. 54. *Qui-
cunque.*

Quicumque libertatem à dominis suis ita percipit, ut nulli sibi in eis obsequium patronus retineat, isti si sine crimine capitali sunt, ad clericatus ordinem suscipiuntur.

Ca. 68. *Quod de familijs Ecclesie liceat presbyteros constituere.*

De familijs ecclesie constituere presbyteros & diaconos per parochias liceat, quos tamen vitæ rectitudo comendat. Et tamen ratione, ut antea manumissi libertatem status sui percipiant. In ultimo canone excommunicantur omnes, qui contra regis regniq; Hispanie conuersationem aliquid tyrannice attenta uerint. Quibus omnibus subscripserunt omnes episcopi numero septuaginta. Subscripsit etiam episcopus Carcalionensis, & vicarij etiam episcoporum.

Finit Concilium Toletanum
quartum,

Conci-

CONCILII V. 175

Concilium Toletanum quintum. Circa tempore Honorij Papæ primi, anno primo Chintiliani Regis Gothorū: presidente Eugenio Ecclesie Toletane & provincie Carthaginen. Episcopo Metropolitano. Affuerunt & alij viginti Episcopi.

Ca. 1. *Quando Litanie dici debeant.*

In cuncto regno specialis & propria hæc religiosa omni tempore teneatur obseruantia, ut à die Idus Decembrium litanie triduo ubique annua successione peragatur. Quod si dies Dominica intercesserit, in sequenti hebdomada celebretur.

In canone secundo nihil aliud tractatur, nisi de custodia salutis Regum, & defensione prolis presentium principum.

Ca. 3. *Sine electione omnium nullus praeficiatur in Regem.*

Si quis ad Regie maiestatis ambitu peruenire fastigia, quæ nec electio omnium praeficit, nec Gothicæ gentis nobilitas ad hunc apicem trahit, sit consortio catholicorum pruitatus, & diuino anathemate cõdemnatus.

In reliquis canonibus cauetur sub anathemate, ne quis in principem maledicta congerat, aut illi aliquo modo insidietur.

Subscripserunt omnes Episcopi, & vicarij etiam Episcoporum.

Finit concilium Toletanum quintum.

Concilium Toletanum sextum, sub eodem Honorio Papa primo anno 2. Chintiliani Regis in Ecclesia Leocadia martyris, celebratum ab Episcopis Hispanie & Galicie quinquaginta duobus, presidente Eugenio Episcopo Toletano.

In primo canone pronuntiatur symbolum Fidei, in fontis diuinis quo explicatius habetur illud: Quod ex tribus personis diuinis solum filium fatemur ad redemptionem humani generis propter culpam debita, quæ per inobedientiam assumptæ.

Ex tribus personis
fontis diuinis
solum filium
ad redemptionem
humani generis
propter culpam
debitam assumptam.

SYMMA TOLETANI.

bedientiam Adę originaliter, & nostro libero arbitrio contraximus, resoluenda à secreto patris, arcanoque prodisse, & humanitatem sine peccato de sancta virgine assumpsisse, ut idem filius Dei patris esset filius hominis, Deus perfectus, & homo perfectus, in duabus naturis una persona, ne quaternitas trinitati accederet, si in Christo gemina persona esset.

Filius Dei in singularitate persona non in unitate naturae humanitatis assumpsit.

Et ibidem etiam habetur: Et cum tota cooperata sit Trinitas formationem suscepti hominis, quoniam inseparabilia sunt opera Trinitatis, solus tamen filius suscepit humanitatem in singularitate persone, non in unitate diuinę nature, id est, in eo quod proprium est filii, non quod commune est Trinitati: quoniam constat naturam Trinitatis esse, non tamē personam. Hic ergo dominus noster Iesus Christus mortuus est propter expiationem nostrā, resurrexit propter iustificationem nostrā. Quem etiam venturum in fine expectamus seculorum cum resurrectione omnium, æquissimo suo iudicio, redditurum iustis præmia, & impiis penas, &c.

In can. 2. agitur tantum de obseruantia Litaniarum pro successu regum.

Ca. 3. Vt Hispaniarum reges iuramentum præstent de expellendis à suo regno infidelibus.

Sanctum concilium simul & cum consensu Christianissimi principis, suorumque optimarum, Illustrissimeque virorum hanc promulgamus Deo placituram sententiam, ut quisquis succedentium temporum regni sortitus fuerit apicem, non ante conscendat regiam sedem, quam inter reliqua conditionum sacramenta pollicitus fuerit nullum non Catholicum permittere in suo regno degere. Si verò postquam ad regni gubernacula accesserit, ipse temerator huius exiterit promissi, sit anathema maranatha, in conspectu sempiterni Dei, & pabulum efficiatur ignis æterni. Similiter & omnes qui cum eo consenserint.

Author.

Horum patrum sententia usus est Ferdinandus Hispaniarum rex cognomento Catholicus, cum à tota ditione sua expulsi Iudaei, & Saraceni.

Canon 4. est ca. 22. sextę synodi, de his qui per peccatas Ecclesiasticos gradus assumunt.

Ca. 5.

CONCILII VI.

176

Ca. 5. Qui beneficium ab Ecclesia accipit, eius professionem nomine precaria faciat.

Si quis clericorum stipendium de rebus Ecclesię cuiusquam Episcopi percepit largitate, sub precarię nomine debeat professionem scribere: ne per retentionem diuturnam præiudicium afferat Ecclesię.

Canon 6.

Quicumque religiosum spontaneè semel indutum habitum dimiserint, excommunicetur si reuerti noluerint.

Can. 7. est can. 53. supra in concil. Tolet. 4.

Canon 8.

Qui in ætate adolescentiæ positus dum mortis formidat casum, peruenit ad penitentię remedium, si habetur in episcopo coniugatus, & fortè fuerit incontinens, ne postea adulteri incurrat lapsum, redeat ad pristinum coniugium, quousque possit ad pisci temporis maturitate continere statum. Quod nos sicut de viris, ita de feminis eodem modo censemus: non quidem hoc generaliter & canonicè præceptum, sed pro humana fragilitate constat à nobis indultum ea duntaxat ratione, ut si is qui penitentię non est legibus deditus, ante ab hac vita decesserit, quàm ex communi consensu ad continentiam vnus eorum fuerit regressus, superstiti non liceat denuo transire ad vxoris amplexus. Si autem illius vna superstitis extiterit, qui non acceperit absolutionem penitentis, nubat si se continere non potest: & alterius consorcio suatur vxoris. In omnibus tamen sacerdotis expectetur ordinatio, ut iuxta quod ætatem aptè perspexerint, penitentię absolutionis tribuat legem.

Cum coniugatus aegritudine vouet continentiam, si postea non potest continere redibit ad vxorem. Ea tamen mortua non transibit ad secundas nuptias. Visum est synodo dispensandum cum illo in usu primi matrimonii, & arceri cum a secundis nuptiis. Quod tamen licebit coniungi non vouenti. Atque hic est scopus huius canonis.

Canon 9.

Novo adueniente Pontifice omnes Ecclesię liberti, & ab eis progeniti, chartulas & professiones suas in conspectu Ecclesię renouare debent. Quod si intra annum non fecerint, vacuę remaneant & inanes.

Can. 10.

SMMA BRACAREN.

Canon 10.

Libertorum filij intra Ecclesiam erudiendi nutrian-
tur, & Episcopo debitum reddant famulatum.

Canon 11.

3. 9. 9. Dignū
est vi. Quisquis à quolibet criminatur, non antea accusa-
tus supplicio detur quàm accusator praesentetur.

Canon 12.

Quisquis patrator culpatum extiterit, & ad hostiū
refugium confugerit, excommunicetur.

Canon 13.

Qui primatum dignitatis habent in palatio, à iu-
nioribus modestus honor per omnia deferatur, & mi-
niores à senioribus dilectionis amplectantur affectu, &
utilitatis imbuantur auxilio.

Canon 14. est can. 6. concil. Tolet. 5.

Canon 15.

Res Ecclesiae à quibuslibet iuste collatae in eorum iu-
re firma stabilitate permaneant.

Canon 16. est can. 2. con. Toletani 5.

Canon 17. est can. 4. in con. Toletano 5.

Canon 18. est 18. can. in con. Toletano 5.

Canon 19. consumitur in gratiarum actionibus Deo
& deinde Regi: cuius studio & instantia collecti sunt
Episcopi.

Subscripserunt Episcopi, qui ibi contenerunt nume-
ro 51. Ego Eugenius ecclesiae Tolet. Eps subscripsi.

Subscripserunt etiam vicem agentes absentium Epi-
scoporum.

Finit Concilium Toletanum.

Concilium
Bracar. 1.

Concilium Bracarense primum sub Honorio
papa 1. an. 3. Arriamiris regis, celebratum in His-
pania citeriori ab Episcopis Galicie provincia:
in quo primum lectum est exemplar fidei cum ca-
pitulis, quae Episcopi Tarraconenses, & Cartha-
ginenses, Lusitani & Betici contra impiam Priscilla-
nam heresis sectam olim facto inter se concilio tan-
quam

CONCILII I.

177

quam regulam fidei tradiderant. Proposita capi-
tula sic habent.

Canon 1.

Si quis patrem, filium & Spiritum sanctum non confi-
tetur tres personas unius substantiae & virtutis ac pote-
statis, sicut Catholica ecclesia docet, sed unam tantum ac solita-
riam dicit esse personam, ut ipse sit pater, qui filius, &c. sicut
Sabellius & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 2.

Si quis extra sanctam Trinitatem alia (nescio quae)
& divinitatis nomina introducit, dicens, quod ipsa
divinitas sit Trinitas, sicut Gnostici & Priscillianus
dixerunt, anathema sit.

Canon 3.

Si quis dicit filium Dominum nostrum antequam
ex virgine nasceretur, non fuisse sicut Paulus Samosate-
nus, & Fotinus, & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 4.

Si quis Natale Christi secundum carnem non verè
honorat, sed honorare simulat se, ieiunans in eodem die,
& in dominico, quia Christum in hominis vera natu-
ra esse non credit, sicut Cernon, Marchion, Manichaeus,
& Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 5.

Si quis animas humanas vel angelos ex Dei credit
substantia extitisse, sicut Manichaeus, & Priscillianus
dixerunt, anathema sit.

Canon 6.

Si quis animas humanas dicit prius in coelesti habi-
tatione peccasse, & pro hoc in corpora humana inter-
iectas, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

Canon 7.

Si quis dicit diabolum non fuisse prius angelum bonum
à Deo factum, nec Dei opificiū fuisse naturam eius, sed di-
xit eum ex tenebris emeruisse, nec aliquem sui habere au-
thorē, sed ipsum esse primum absque substantia mali, sicut
Manichaeus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 8.

Si quis credit quod aliquas immundas creaturas dia-
bolus

Aa

bolus

SUMMA BRACAREN.

bolus fecerit, & tonitrua & fulgura, & tempestates, & siccitates ipse diabolus sua auctoritate facit, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

Canon 9.

Si quis animas & corpora humana fatalibus stellis credit astringi, sicut pagani & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 10.

Si quis duodecim signa, id est, sydera quae Mathematici obseruare solent, per singula animae vel corporis membra dissipata credunt, & nominibus Patriarcharum ascripta dicunt, sicut Priscillianus dixit, anathema sit.

Canon 11.

Si quis coniugia humana damnat & procreationem nascentium perhorrescit, sicut Manichaeus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 12.

Si quis plasmationem humani corporis diaboli dicit figmentum esse, & conceptiones in utero matrum operibus dicit daemonum figurari, propter quod resurrectionem carnis non credit, sicut Manichaeus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 13.

Si quis dicit creationem vniuersae carnis non opus esse Dei, sed malorum angelorum sicut Manichaeus & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

Canon 14.

Si quis immundos puta cibos carniū, quas Deus in usum hominū dedit, & non propter afflictionē sui corporis, sed quasi immunditiam putans, ita abstinere ab eis ut nec olera cocta cum carnibus praegustet, sicut Manichaeus & Priscillianus docuerunt, anathema sit.

Canon 15.

Istas olim uisabant subintroductas mulieres, quas synodus non permittit.
Si quis clericorū vel monachorū preter matrem aut germanam, vel et quae prima consanguinitate iunguntur, alias aliquas quasi adoptiuas foeminas secū retinet, & cum ipsis habitat, sicut Priscilliani secta docuit, anathema sit.

Canon 16.

Si quis feria Paschali, quae vocatur cenā Domini hora legitima post nonam ieiunus in Ecclesiis missas non

CONCILII I. 178

non tener: sed secundum sectam Priscilliani festinitatem ipsius ab hora tertia per missas defunctorum solito ieiunio colit, anathema sit.

Canon 17.

Si quis scripturas (quas Priscillianus secundum suū deprauauit errorē, vel tractatus Didacii, quos ipse Didacius antequam conuerteretur scripsit, sub nomine Patriarcharum, Prophetarum & Apostolorum, & suo errori consona confixit) legit, & impia eorum signenta sequitur, aut defendit, anathema sit.

Haec sunt dogmata Priscillianistarum.

Post haec pronuntiati sunt canones ad instructionem clericali disciplinā pertinentes.

Ca. 19. est canon 1. conc. Toletani secundi, & Conc. Vener. ca. 15.

Canon 20.

Item placuit ut per solemniū dierum vigilias, vel d. 12. Placuit missas oēs easdē & nō diuersas lectiones in ecclesia legāt omnibus.

Ca. 21. Vt sit unus modus salutandi in missa.

Item placuit, ut non aliter episcopi & aliter Presbyteri populum, sed vno modo saluent, dicentes: Dominus sit vobiscum, sicut in libro Ruth legitur. Et ut respondetur à populo: & cum spiritu tuo, sicut & ab ipsis Traditio apostolicis traditum omnis retinet Oriens, & non sicut stolorum. Priscilliana haeresis permutauit.

Ca. 22. Vt vno ordine missa celebretur.

Item placuit, ut eodem ordine missae celebrentur ab omnibus, quo profuturus quondam huius Metropolitanæ ecclesiae episcopus ab ipsis Apostolicæ sedis auctoritate suscepit scriptum.

Ca. 23. Vt sit unus ordo baptizandi.

Item placuit ut nullus eum ordinem baptizandi praetermittat, quem & antea tenuit Metropolitana Bracaraensis ecclesia, & pro amputanda aliquorum dubitate predictus profuturus episcopus scriptum, & sibi datum à sede beatissimi Petri Apostoli suscepit.

Ca. 24. Episcopi secundum tempus ordinationis sedeant.

Item placuit ut conseruato Metropolitanæ episcopi primatu, ceteri episcoporum secundum suae ordinationis tempus, alius alij sedendi deferat locum.

Aa 4 Ca. 25.

SVMMA BRACAREN.

Ca. 25. Res ecclesiastica in quatuor partes diuidenda.

Item placuit vt de rebus ecclesiasticis tres fiant æque portiones, id est, vna Episcopi, alia clericorum, tertia in reparatione vel in luminaribus Ecclesie. De quarta parte, siue archipresbyter, siue archidiaconus illam administrans Episcopo faciat rationem.

Canon 26.

Item placuit, vt nullus episcopus clericum alterius ordinare præsumat, sine licentia alterius episcopi.

Canon 27.

Item placuit, vt diaconi superposito scapula vtantur oratio.

Canon 28.

d. 23. Non licet cuilibet.

Placuit, vt non liceat cuilibet ex lectoribus, sacra altaris vasa portare, nec alijs nisi his qui ab Episcopo sub diaconi fuerint ordinati.

Canon 29.

Lectores in Ecclesia in habitu seculari ornato, non psallant.

Canon 30.

Extra Psalmos veteris testamenti, nihil poeticè compositum in Ecclesia psallatur.

Canon 31.

Ingressi sacrarium ad communicandum, non liceat laicis, nisi tantum clericis.

Ca. 32. Ne ab usu carnis abstineant clerici.

Quicumque in clero cibo carnis non vtuntur pro amputanda suspitione Priscillianæ hæresis, vel olera cotta cum carnibus tamen prægustare cogantur. Quod si contempserint, necesse est pro suspitione hæresis huius, vt excommunicentur, & ab officio remoueantur.

Ca. 33. Vtuntur excommunicati.

Qui pro hæresi, aut pro crimine aliquo excommunicantur, nullus eis communicare præsumat. Quæ si quis spernit voluntariè, seipsum alienum à communione facit.

Canon 34.

d. 23. q. 5. Placuit ut hi qui

Qui sibi ipsi quolibet modo culpabili inserunt mortem, nulla pro illis fiat commemoratio, nec cum Psalmis sepeliantur. Hoc idem obseruetur in illis qui pro suis secleribus puniuntur.

Ca. 35.

CONCILII II. 179

Ca. 35. De catechumenis sine baptismo defunctis.

Catechumenis sine redemptione baptismi defunctis, simili modo non oblationis sanctæ commemoratio, nec psallendi impendatur officium.

Ca. 36. est can. 37. Concil. Tiburtensis.

Ca. 37. Ne presbyter altario consecratur.

Si quis presbyter post hoc interdictum ausus fuerit christum benedicere, aut ecclesiam aut altaria consecrare, à suo officio deponatur.

Ca. 38. Ne quis ex ordine laico assumatur ad sacerdotium.

Ex laico ad gradum sacerdotij ante nemo veniat, nisi prius anno integro in officio lectorum, vel diaconatus disciplinam ecclesiasticam discat: & sic per singulos gradus eruditus, ad sacerdotium veniat.

Ca. 39. Qualiter distribuenda oblationes fidelium.

Si quid ex collatione fidelium, aut per festiuitates martyrum, aut per commemorationem defunctorum offertur, apud vnum clericorum fideliter colligatur, & constituto tempore aut semel, aut bis in anno inter omnes clericos diuidatur.

Finunt Canon. Conc. Bracarensis I.

Concilium Bracarense secundum anno 2. Regis Ariamini. Era. 610. sub Honorio Papa I. Est concilium provinciale, in quo tractantur ea tantum quæ ad Ecclesiasticam disciplinam pertinent.

Ca. 1. Qua forma visitabant Episcopi Ecclesias suas.

Placuit omnibus episcopis, atque conuenit, vt per singulas ecclesias episcopi, & per dioceses ambulantes, primò discerant clericos, quomodo ordinem baptismi teneant, vel missarum, & qualiter quæcunque in ecclesia peragant. Et si rectè quidem inuenerint, Deo gratias agant, sin autem minimè docere debent ignaros: & hoc modis omnibus præcipere, sicut antiqui canones iubent, vt ante dies 40. baptismi ad purgationem exorcismi concurrant Catechumeni. In quibus viginti diebus omnes Catechumeni symbolum, quod est Credo in Deum, & specialiter doceantur. Postquam

Aa 3 ergò

Hoc idem de Episcopis præcipitur in c. 5. vltima synodi.

SUMMA BRACAREN

Quem ordinat ergo ex his clericos discusserint vel docuerint episcopi, alia die vocata plebe ipsius ecclesie, doceant illos ut errores fugiant idolorum, vel diuersa crimina, id est, homicidium, adulterium, perjurium, falsum testimonium, & reliqua peccata mortifera, & quod nolunt sibi fieri, alteri non faciant, & ut credant resurrectionem omnium hominum & diem iudicii, in quo unusquisque secundum opera sua recepturus sit. Et sic postea episcopus de illa ecclesia proficiat ad aliam.

Ca. 2. Quis accipiant Episcopi visitationem.

Nullus episcoporum per suam diocesim ambulans, praeter honorem cathedrae suae, solidos duos aliquid aliud per ecclesias tollat. Tertia vero pars oblationum populi pro luminaribus, vel reparatione, in ecclesiis parochialibus seruetur. Sicut & parochiales clerici seruire timore in aliquibus operibus episcopi seruire non cogantur, quia scriptum est: Neque ut dominantes in clero, &c.

Ca. 3. Non sint accipienda munera ab Episcopo.

De ordinatione clericorum episcopi munera nulla accipiant, sed sicut scriptum est: Gratis accepistis, &c. quia antiqua definitio Patrum ita de ecclesiasticis ordinationibus statuit, dicens: Anathema sit danti, & accipienti.

Ca. 4. Probalsamo nihil accipiat Episcopus praeter solitum. Modicum balsami, quod benedictum pro baptismi sacramento per ecclesias datur, quia a singulis tremis pro ipso exigi solent, nihil ulterius exigatur, ne forte quod pro salute animarum per inuocationem sancti spiritus consecratur, sicut Simon Magus donum Dei pecunia voluit emere, ita nos venundantes, damnabiliter venundemur.

Ca. 5. Pro consecratione Ecclesiae nihil accipiendum.

Placuit, ut quoties ab aliquo fidelium ad consecrandas ecclesias episcopi inuitantur, non quasi ex debito munus aliquod a fundatore requirant, sed si ipse quidem aliquod ex suo voto obtulerit, non respiciatur. Si vero aut paupertas illum, aut necessitas retinet, nihil exigitur ab illo. Attamen unusquisque episcoporum meminerit, ut non prius deducat Ecclesiam, nisi antea dorem basilicę, & obsequium ipsius per donationem chartulae confirmantur accipiat. Contra vero facere temeritas magna est.

CONCILII II.

Ca. 6. Qualiter adificanda basilica.

Si quis basilicam, non pro deuotione fidei, sed pro quaestu cupiditatis adificat, ut quicquid ibi de oblatione populi colligitur, medium cum clericis diuidat, eo quod basilicam in terra sua condiderit, nullus episcoporum tam abominabili voto consentiat, nec talem basilicam audeat consecrare.

Ca. 7. Nihil exigendum pro baptismo.

Unusquisque episcoporum per ecclesias praecipiat, ut hi qui infantes suos ad baptismum offerunt, si quid voluntarie pro suo offerunt voto, suscipiatur ab eis. Si quid vero per necessitatem paupertatis aliquid non habent quod offerant, nulli illis pignus violenter tollatur a clericis.

Ca. 8. Qualiter accusandi clerici.

Si quis aliquem clericorum in accusatione fornicationis impetit, secundum praecipitum Pauli, duo vel tria testimonia requirantur ab illo. Quod si non potuerit quem datis testimonijs approbare quod dixit, excommunicationem accusati accusator accipiat.

Ca. 9. De ieiunio quadragesimo indicendo.

Adueniente natalis Domini die, post lectionem Euangelicam, superuenientem ipsius anni Pascha, quatuor Calendarum die, vel quatuor luna debeat suscipi, a sacerdotibus nuntius populo, & quadragesime ieiunij populo seruire praecipiat.

Ca. 10. Ut nullus nisi ieiunus missas peragat.

Cognouimus, quosdam presbyteros in huius praesumptionis audacia retineri, ut missas mortuorum et post acceptum merum vel oblationem ausi sint consecrare. Ideoque hoc praefatae euidentis litterae admonitione seruetur, ut si quis presbyter post edictum nostrum amplius in hac vesania fuerit deprehensus, hoc est, non ieiunus, sed quocumque, cum praesumpto oblationem consecrauerit in altari, continuo ab officio suo priuatus a proprio deponatur episcopo.

Finit Concilium Bracaraense secundum.

Seuerinus Papa septuagesimus primus sub Petro, patria Romanus, patre Labieno, in locum Honorij subrogatus, ab Ilatio totius Italiae hexarcho in Pontificatu confirmatur. Tunc enim non habeatur rata clerici ac populi electio, nisi id Imperatores, aut eorum hexarchi confirmassent. Seuerinus igitur pontifex

De con. d. 1. Si quis basilicam.

De con. d. 3. Placuit ut postquam Quadragesimalis ieiunium praecipitur.

an. d. 634. Seuerinus.

SUMMA TOLETANI.

vir singularis pietatis & religionis, amator pauperum, sedit menses undecim, dies vero quatuor.

an. d. 635. Ioan. pa. 72.
Ioannes quartus Papa septuagesimus secundus sub Petro, natione Dalmata, patre Venancio, sedit annum unum, iuxta vero aliquos, tres annos.

an. d. 636. Theodorus Pa. 73.
Theodorus papa septuagesimus tertius sub Petro, natione Græcus, ex patre Theodoro episcopo Hierosolymis oriundo, sedit annos sex, menses quinque, dies octo. Hic fuit amator pauperum, largus, benignus & per omnes & multum misericors. Isti tres Pontifices fuerant sub Heraclio Imperatore 57. anno Christi 612.

Concilium Toletanum septimum. Circa tempora Theodori, vel Martini primi papa in quo conuenerunt triginta & octo Episcopi.

Ca. 1. De euentu languoris in clerico ministrante.

2. q. 1. Nihil contra ordinis.
Censuimus conuenire, ut cum à sacerdotibus missarum tempore Sancta mysteria consecrant, si egritudinis accidit quilibet euentus, quo ceptum nequeat consecrationis expleti mysterium, sit liberum episcopo vel presbytero alteri consecrationem exequi officij cepti. Non enim aliud ad supplementum initiatis mysterij competit, quam aut incipientis, aut subsequenter completa benedictio sacerdotis, quia nec perfecta videri possunt, nisi perfectionis ordine compleantur. Cum enim sumus omnes unum in Christo, nihil contrariam personarum diuersitas format, ubi efficaciam prosperitatis unitas fidei repræsentat. Quod etiam consultum cum ceteri ordinis clerici indiuiduum sibi esse non ambigant, sed præcedentibus libenter alij, pro complemento succedant. Ne tamen quod naturæ languoris causa consulti- tur, in præsumptionis primus perniciem conuertatur, nullus post cibum, potumque quemlibet minimum sumptum missas facere, nullus absque patetis prouentu molestia minister vel sacerdos cum egerit, imperfecta officia præsumat oïno relinquere. Qui contra fecerit, excoicet.

Ca. 2. De exequijs morientis Episcopi.

De exequijs morientis episcopi habetur.
Si quis sacerdotum ad humana decedentis episcopi membra venire commonitus distulerit, appellantis clericis abeuntis episcopi apud synodum, vel Me-

CONCILII IL. 181

vel Metropolitanum episcopum tempore anni vnus nec in ea, in com-
faciendi missam, nec edicendi habeat omnino licentia. *cil. Valentinus*
Presbyteri autem, siue ceteri clerici, quibus maior hono-
ris locus apud eandem ecclesiam fuerit, cuius sacerdos obie-
cit, si omni sollicitudine pro exequijs aut iam mortui,
aut continuo antistitis morituri, ad commonendum
episcopum tardi inueniantur, aut per quamcunque mole-
lestiam animi id negligere comprobentur, totius anni
spatio ad penitentiam in monasterijs deputentur.

Canon 3.

Ultra duos solidos à parochianis Ecclesijs episcopus *2. q. 3. Inter*
non præsumat accipere, & amplius quam vna die per
vnamquamque basilicam morandi licentiam non habeat. *cetera deni-*
Omissum alia tria cap. alijs repetita. *que qua.*

Finit Conc. Toletanum 7.

Martinus papa septuagesimus quartus sub Petro, de *an. d. 643.*
ciuitate Tudertina, prouincia Tuscia, sedit annos sex, *Martinus*
mensem unum, dies viginti & sex, Imperatore Con-
stante circa annum Christi 643. Huius temporibus fuit *Papa. 74.*
Paulus Constantinopolitanæ urbis episcopus hæreticus, contra quem congregauit synodum Lateranen. in
vrbe Roma, ubi conuenerunt episcopi numero centum
quinque, & condemnauerunt Cyrum Alexandrinum,
Sergium, Pyrrhum, & Paulum, Patriarchas Constan-
tinopolitanos, quia nouitates contra immaculatam fi-
dem præsumpserunt innectere, anathematis ultione
perculsi sunt. Quæ synodus hodie in archiuis ecclesiæ
continetur. Et faciens exemplaria, per omnes tractus
Orientis & occidentis dixerit, & per manus Orthodo-
xorum fidelium disseminauit.

Hic Paulus hæreticus suggestit Imperatori, ut deducere-
tur Martinus Constantinopolim occidendus, nisi cessaret à
sua persecutione: quod obtinuit, quoniam delatus est Con-
stantinopolim per Pellucium cubiculatium Imperatoris. Qui
cum nollet omnino acquiescere, directus est in exilium in
locum, qui dicitur Cersona, & ibidem vitam finiuit in pa-
ce Christi confessor, ubi operatus est multa miracula. *Synodus La-*
Canones synodi Lateranen. contra Theodorum & *teranen. 1.*
Cyrum, & Paulum hæreticos, quondam episcopos ad
socios eorum.

Si quis

SVMMA LATERANEN.

Canon 1.

Si quis nō cōfiteatur secūdu sanctos Patres, propriē & verē Patrē, & Filiū, & Spiritū sanctū, Trinitatē in unitate, unitatem in Trinitate, &c. sit condemnatus.

Canon 2.

Si quis non cōfiteatur secundum sanctos Patres, propriē & verē, & ipsum vnum sanctū & consubstantialis & adorandē Trinitatis Deum verbum, descendentem de celis, & incarnatū de Spiritu sancto ex Maria virgine, & hominem factū, &c. sit condemnatus.

Canon 3.

Si quis non cōfiteatur propriē & verē Dei genitricē sanctā semper virginē immaculatā Mariā in vltimis seculorū absq; semine cōcepisse ex Spiritu sancto, & incorruptibiliter, enixā esse, & indissolubili permanente & ante & post partum eiusdem virginitate, sit condemnatus.

Canon 4.

Si quis nō cōfiteatur propriē & verē ipsius vnionis Domini nostri & Dei nostri Iesu Christi duas natiuitates existere, vnā ante secula ex Deo Patre incorporaliter, & sempiternaliter, alterā autē de virgine Maria carnaliter in vltimis seculorū, & eundē Dominū & Deū Iesū Christū cōsubstantialē Deo Patri fm Deitātē, & cōsubstantialē virgini secundum humanitatē, & eundem passibilem carne, impassibilem Deitate, &c. sit condemnatus.

Canon 5.

Si quis nō cōfiteatur propriē & verē vnā naturā Dei verbi incarnatā, ex hoc quōd incarnata dicitur nostra substantia perfectē in ipso Christo Deo, & indiminutē absq; tantūmodo peccato significata, sit condemnatus.

Canon 6.

Si quis non cōfiteatur propriē & verē ex duabus naturis deitate, & humanitate, secundum subsistentiam vnā, inconfuse & indiuisē eundem & vnum Christum esse, sit condemnatus.

Canon 7.

Si quis non cōfiteatur propriē & verē substantialem differentiam naturarū post ineffabilem vnionem, ex quibus vnus & solus extitit Christus, in eo saluatus, sit condemnatus.

Canon 8.

CONCILII VIII.

181

Canon 8.

Si quis non cōfiteatur propriē & verē secundum compositionem, id est, secundum subsistentiā naturarū vnionem, ex quibus vnus & solus extitit Christus inconfuse & indiuisē in eo cognitū, sit condemnatus.

Canon 9.

Si quis non cōfiteatur propriē & verē naturales proprietates deitatis Christi & humanitatis, indiminute in eo, & sine defectione saluatus in affirmationem veracem eundem ipsum Deū perfectū, & hominem perfectū, secundum naturam existere, sit condemnatus.

Canon 10.

Si quis nō cōfiteatur propriē & verē duas eiusdem & vnus Christi Dei voluntates similiter & operationes coherentes vnitas, diuinā & humanā, ex hocq; in vtraque eius natura voluntarium efficacemque secundū naturam eundem existere nostrę salutis, sit condemnatus.

Canon 11.

Si quis cōfiteatur fm sceleratos hereticos, deitatis & humanitatis Christi vnā naturam, aut vnā voluntatē, aut vnā operationem, in peremptionem quidem sanctorum Patrum confessionis, abnegationem autē eiusdem Saluatoris nostri dispensationis, sit condemnatus.

Canon 12.

Si quis secundū sceleratos hereticos, in Christo Deo vnitas substantialiter saluatis, & a sanctis Patribus nostris piē predicatis duabus voluntatibus, & duabus operationibus, diuinā & humanā subrepsit simul cōfiteri, asserens contra sanctorum doctrinam & vnā voluntatem, & vnā operationem, sit condemnatus.

Canon 13.

Si quis secundum sceleratos hereticos, cum vna voluntate & operatione, quę ab eisdem hereticis in Christo Deo impiē cōfunduntur, & duas voluntates, & duas operationes, diuinā & humanā, simul abnegat, simul respuit, sit condemnatus.

Canon 14.

Si quis secundum hereticos, Dei virilem operationem vnā insipienter suscipit, & non duplicem eā cōfiteatur, hoc est diuinā & humanā, sit condemnatus.

Canon 15.

SVMMA LATERANEN.

Canon 15.

Si quis scilicet hereticos in perceptione in Christo Deo seminatione salutis essentialiter, & a sanctis Patribus pie predicatis duabus voluntatibus & duabus operationibus, diuina & humana, diffusiones & diuisiones insipienter in mysterio dispensationis eius inuenit, & propterea Euangelicas & Apostolicas de eodem Salvatore voces non uni & eodem personae essentialiter tribuit. i. Christo Iesu, sit eodem condempnat.

Canon 16.

Si quis non confiteatur secundum sanctos Patres, proprie verè omnia quae tradita sunt, & predicata sanctae & Apostolicae Dei ecclesiae ab ipsis sanctis Patribus & probabilibus & vniuersalibus quinq; concilijs usque ad vnum apicem verbo & mente, sit condemnatus.

Canon 17.

Si quis secundum sanctos patres consonanter nobiscum eadem credens, non respuit & anathematizat anathema & ore oēs quos respuit & anathematizat nephandissimos hereticos, cum omnibus impijs eorum scriptis, usque ad vnum apicem, sancta Dei catholica & apostolica ecclesia, hoc est sanctae & vniuersales quinq; synodi, & ipsi omnes consonanter probabiles ecclesiae Patres. Dicimus autem Sabellium, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Palemonem, Eutychem, Dioscorum, Timotheum, Eleuthem, Severum, Theodosium, Cholutum Themistium, Paulum Samosatenum, Chodorum, Nestorium, Perium, Originem, Didymum, Euagrium, & compendiose alios omnes hereticos, qui a catholica ecclesia reprobi atque abiecti sunt, quorum dogmata diabolicae operationis sunt genimina, & eos qui similia cum his usque ad finem sine penitentia sapuerunt, aut sapiunt vel sapient: cum quibus merito, ut pote eadem dogmatizantes & docentes (sicut ostensum est) Theodorum quondam episcopum Pharanitanum, & Cyrum Alexandrinum, & Sergium Constantinopolitanum, & eius successores Pyrrhum & Paulum, & omnia impia eorum scripta anathematizamus, & eos qui nobiscum consonanter non respuit & anathematizat predictos hereticos, eorumque scripta. Et subscripserunt Martinus papa, ac ceteri episcopi numero 105.

Finunt Canones Martini Papae.

Concl.

CONCILII VIII. 183

Concilium Toletanum octauum, tempore Mar. Concilium Toletan. 8.

In primo Canone pronuntiatur tantum symbolum fidei, quomodo tunc proponitur publice in Ecclesia.

Ca. 2. De incauto iuramento.

In secundo canone de incautis iuramentis differit multa. Primum quod iuramenta resolu non possunt. Probat per illud Exod. Non assumes nomen domini Dei tui in vanum, id est, frustra.

Secundo, quod iuramenta illicita non sunt seruanda, & cominatoria sunt mitiganda. Primum probat ex Ambrosio, qui pro hoc adducit illud Mat. 14. de Herode, qui iurauit, quonia quicquid petitura esset, daret filiae Herodias, & necem Ioannis praestitit, ne promissum denegaret, quod tamen negandum, & promissum seruandum non erat. Et illud etiam de Iephthe, qui immolauit filiam, & c. Melius fuerat nihil tale promittere, quam promissum soluere. Mirabilis (inquit) necessitas, quae soluitur paricio. Et pro hoc alia multa adducit ex August. & ex Isidor.

Secundum probat, quia Deus multoies talia cominatoria mutabat, solvebatque iuramenta. Hoc in Ninivitis patet. Similiter Israelitico populo saepe ultio promissa suspenditur. Hinc etiam per Hieremiam Dominus ipse dicit: Si penitentiam egerit gens illa super malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego penitentiam, & c. Si ergo nostra conuersio sic diuinam mutat sententiam, cur miserorum tanta lachryma, vel pressura, tam erudam non temperent ex miseratione vindictam?

Quartum quod tractat, est: Vbi periculi necessitas compulerit, id debemus soluere, quod minori nexu noscitur obligari. Quid autem ex his lenius quidve sit grauius, pietatis acumine inuestigemus. Etenim dum perire compellimur creatorem quidem offendimus, sed nos tantummodo maculamur. Cum vero noxia promissa complemus, & Dei iussa superbe contemnimus, & proximis impia crudelitate nocemus, & nos ipsos crudeliori gladio crucidamus.

Canon 3.

De his qui sacros ordines muneribus assequuntur, est

ca non

Colluues ha-
reticorum re-
censet.

SVMMA TOLETANI.

canon plus millies repetitus, ideo hoc loco omiffus.

Ca. 6. De castitate Episcoporum.

Qualiter pueniendi Episcopi fornicarii.

Omnes Episcopi inter cetera virtutum ornamēta nitore carnis debet propensius emittere, vt ex hoc audientes munditiā appetant, ex quo doctores aliorū immunditiā derurpat, adeo vt si deinceps Episcopi detecti fuerint, execrabilibus flagitiis cum quibuscumque feminis polliui, ac familiari peculiaritate versari, nouerint se irrevocabili sentētia Patrū vlcisci, id est, & loci & ordinis dignitate priuari. Diaconi verō & presbyteri, si omnino coerceri nequiverint, vsq; ad exitū vitæ suæ monasteriis deputati, disciplinis monasticis maneat omnino subiecti. Hoc idē statuimus de subdiaconis, qui hoc deinceps vulnere fuerint lauciati, ita vt vsque ad extremum vitæ suæ sub penitentia oneribus in monasteriis religantur.

Ca. 7. De his qui post assumptum Ecclesiasticum gradum ad coniugia redire volunt.

Sicut sanctū Chrisma collatum, & altaris honor propter cōsecrationē (quæ per Epōs tm̄ exercēda & cōferēda sunt) euelli non queunt, ita quoque sacrū decus honorē qd̄ his cōpar habetur & sortū, qualibet fuerit occasione perceptū, manebit omnimode inconuulsū: sicut enim & sono sancti baptismatis inappetibile donum semper, & sepe non solū nolentibus, verum etiā (qd̄ maius est) nescientibus impartitur, tñ hoc a nullo penitus prophanati p̄mittitur, sic nec quod diuina iustione, simulque Apostolicę traditionis autoritate sacrum nescitur extitisse, a quoquam aliquādo prophanari licebit. Vnde quicumque etiā si inuiti, ad ecclesiasticarum officia & dignitatem assumuntur, deserere quā semel receperunt gratiā, donumque nequaquā audeant. Si verō ad coniugia, moresque seculi redire attentauerint, omni ecclesiastica dignitate priuentur, & Apostatę habeantur, & in monasterio donec vixerint, sub penitentia retrudantur.

Ca. 8. Nemo ordinandus nisi nouerit Psalterium.

Decreuimus, vt nullus cuiuscumque dignitatis ecclesiasticę deinceps percipiat gradū, qui nō totū Psalteriū, vel canticorum vti alium & hymnōrū, siue baptizandi perfectē nouerint supplementum: qui verō iam honore dignitatum funguntur, & hoc ignorant, aut sponte su-

mant

CONCILII VIII.

184

mant intentionē necessariam perdiscendi, aut a maioribus ad lectionis exercitia cogantur inuiti. Solus ergo accedat ad sacra Dei mylteria tractanda, quem morum innocentia, & literarum splendor reddunt illustrem.

Ca. 9. De his qui ieiunium quadragesimæ solui t.

Quisquis sine inuitabili necessitate, atque fragilitate. Quam sentire te, & euicēti lāguore, seu ēt impossibilitate gratis, diebus olim cauebatur quadragesimæ esum carniū p̄sumpserit attentare, non tur esus carniū reus erit resurrectionis Dominicę, verū ēt alienus nium in quadragesimā. ab eiusdē diei sancta cōione, & hoc illi cumuletur ad p̄nam, vt ipsius anni tēpore ab omni esu carniū abstineat gulam, quia sacris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam. Illi verō quos, aut atas iocundat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, nō ante prohibita violare p̄sumant, quam a sacerdote permissum percipiant.

In canone 10. cōmendatur obseruantia decretorum. In Canone vltimo tantū definitū est, vt circa Iudeos seruētur decreta in Concilio Toletano 4. ca. 56. 57. 58. 59. 60. & in multis aliis capitibus illius Concilii.

Subscripterunt quinquaginta & quique Episcopi, Subscripterunt & Abbates, deinde Vicarii Episcoporum ab entium; Vltimo viri illustres officij Palatini.

Finit Concil. Toletanum 8.

Concilium Toletanum nonum, habitum anno primo Recesuntii Regis, calend. Nouemb. ab Episcopis 16.

Concilium Toletanum, 9.

Quia nequaquā rectē subditos iudicat, qui nō & se ipsum prius iustitię censura calligat, apti nobis expeditibile visum est ante nostris excessibus imponere modū, & sic errata corrigere subditorum. Tunc namque melius iudiciorū exordia ducuntur, cum vita iudicium ante diuini iudicii formam completur, cum negotiorū principis æquitas iudicantium anteceditur. Ideo exordium æquitatis inchoari a iudicibus debet, vt perfecta iuris causatio limitem apertius formet.

Can. 1. Qualiter heredes fundatores Ecclesię sollicitudinem eius gerant.

N Vllus sacerdotem, vel ministrorum ex rebus Ecclesię, quę in quibuscumque locis a fidelibus largiuntur,

SVMMA TOLETANI

tur, aliquid auferat, vel iuri suo connectat. Et huius rei porior soliditas habeatur, eodignis filiis, vel nepotibus, honestioribusque propinqui eius, quis construxit, vel ditauit Ecclesiā, licetū sit, hāc bonae intentionis habere solertiā, vt si sacerdos seu ministrū aliqd ex collatis vel us prauiderint re fraudare, aut cōmonitionis honeste cōuersione cōpescat, aut talia epō, vel Iudici corrigēda denuntiēt. Qui verō hāc monita temerare voluerit, excōdicetur.

Ca. 2. Fundatores Ecclesiarum, ministros eligant ibi seruituros.

Quandiu fundatores Ecclesiarum in hac vita superstitēs extiterint, pro eisdem locis curam permittantur habere sollicitam, atque rectores idoneos in eisdem basilicis idem ipsi offerant seruituros.

Canon 3.

Si sacerdos, vel minister de rebus Ecclesiæ quippiam alieni sub præstationis obtentu concedat, instrumento causam præstiti, euidenter exponat. Aliter vero pro huius negotij causa deinceps scriptura non valeat.

Ca. 4. De rebus conquisitis à clericis, qualis diuisio fiat.

1. q. 4. Sacerdos vel 12. q. 3. Quicumque de sacerdote.

De rebus conquisitis per eos, quibus ecclesiasticarum rerum cura commissa est, inter Ecclesiam & sacerdotis hæredes æqualis diuisio fiat.

Quicumque verō de prædictis sacerdotibus, vel ministris pro sui vtilitate atque amicitiā, vel præstatione, aut quocunque modo, aut per scripturæ seriem aliquidauerint à quolibet percipere, in rebus ecclesiasticis non poterit numerari: sed quod exinde voluerint facere, in ipsorum voluntatis arbitrio subiacet.

Ca. 5. Quid monasterio, vel Ecclesiæ Episcopus conferre possit.

12. q. 2. Bonæ rei dare.

Si Episcopus monasteriū facit, vel Ecclesiā parochialem, quam pro suis magnificare voluerit sepulchris, non amplius quam centesimam partem census Ecclesiæ cui præstet, ibidem conferre licebit. At verō monasterio quinquagesimam tantum partem dare debet.

Ca. 6. Episcopus tertiam partem sibi debitam, cui voluerit conferat.

Cum præteritis sancti ionibus notissimum habeatur quæ

CONCILLII IX. 185

quæ de rebus Patrochialium Ecclesiarum pars Episcopo conferatur, oportune tamen duximus decernendum, vt si episcopus tertiam partem, quam de rebus eandem sanctione sibi debitam nouit, aut ipsi ecclesiæ, cuius res esse patebit aut alteri ecclesiæ, quam elegit, conferte decreuerit, & licitum maneat, & irrevocabile robur eius sententia ferat.

Ca. 7. Ne extra ordinem prescriptum heredes morientis sacerdotis res eius adire presumat.

Propinqui morientis Episcopi nihil de rebus eius absque Metropolitani cognitione usurpare præsumant. Quod si is qui decesserit, Metropolitanus fuerit, successoris eius sententiam aut consilium sustinebunt, ne passim hæreditatis aduendæ data licentia de rebus ecclesiæ, aut non retineatur ratio plena, aut fraudi inueniatur illata. Quod si presbyteri aut diaconi fuerint, quos obiisse constituerit, non sine agnitione sui episcopi rem eius hæreditibus adire licebit.

Ca. 8. A quo epe incipiat prescriptio in rebus Ecclesiæ.

Si Ep̃s vel sacerdotes vel ministri illicitè alienauit res ecclesiæ, viuentē ipso nulla prescriptio currit contra Ecclesiā in rebus illis, sed eo mortuo incipit currere.

Ca. 9. Quantum commodum sibi Episcopus tollat de Ecclesiā cuius tumulanerit sacerdotem.

Communi decreto sancimus, vt cum Pontificem mori contigerit, Episcopus qui ad humandum corpus aduenerit descriptis thesauris, atque ornamentis omnibus, si locuples decedentis Ecclesiā fuerit, non amplius quā libram auri in rebus, quibus ei placuerit (exceptis ornamentis ecclesiæ) cum gratia officij, etiam auferre pettentet. Si verō minor rebus extiterit, dimidiam libram sibi scienter usurpet.

Ca. 10. De filijs clericorum.

Cum multæ super incontinentia ordinis clericorum hætenus emanauerint sententiæ Patrum, & nullatenus ipsorum reformati quiverit correctio morū: Ideo quilibet ab episcopo vsque ad subdiaconum deinceps, qui vel ex auxiliis vel ex ingenuæ detestando connubio in honore constituti filios procreauerint, illi quidem ex quibus geniti probantur, canonica censura dānetur.

Bb Proles

12. q. 2. Episcopus si tertiam partem. Nota quod hic nulla mēio sit consanguineorum; sed tantum Ecclesiarum suarum.

Simile quiddam in concilio Valent. ca. 2.

In concilio Valentiniano. canon. 2.

12. q. 8. Cum multa.

SVMMA TOLETANI

Nota pro filijs clericorum.
Proles autem ex tali pollutione nata, non solum hereditatem parentum nunquam accipiet, sed etiam in seruitute eius Ecclesie, de cuius sacerdotis, vel ministri ignominia nati sunt, iure perenni manebunt.

Ca. 11. Serui Ecclesiarum non ordinandi.

Serui Ecclesiarum ordinari non debent, nisi prius libertatem ab Episcopis consequantur. Et si honeste in clericali vixerint, poterunt ad officia maiora promoueri.

Canon 12.

Si seruis ecclesie a sacerdote libertas conferatur, ipsorum annorum a die mortis eius tantum computari debet.

Ca. 13. Vt liberti Ecclesie abstineant a coniugio

Romanorum & Gothorum.

Cunctis Ecclesiarum libertis, tam viris quam feminis, eorumque propagini interdictum iudicio generali, ne deinceps causa coniugii, aut Romanis ingenuis copuletur, aut Gothis. Quod si hoc factum quique paruerit, permissione tali genita proles nunquam merebitur ius debite dignitatis, nec Ecclesie in qua catebit obsequium.

Canon 14.

Quod si tales liberti ad Ecclesiam reuerti noluerint, quicumque vel parentes eorum, vel ipsi ab Ecclesia sunt adepti, insistente pontifice, in ditionem propriam redcantur Ecclesie.

Canon 15.

In canone 15. tantum agitur de obsequio & disciplina libertorum Ecclesie.

Canon 16.

Libertis Ecclesie, eorumque propagini ex omnibus quae de iure ecclesie noscuntur habere, nihil licebit in extraneum dominium transferre. Suis ergo filijs, vel propinquis eiusdem ecclesie, vel seruitio, vel patrocinio subiugatis, quicumque donare, vel vendere voluerint, poterunt.

Ca. 17. Baptizati Iudaei cum Episcopis celebrent dies festi.

Baptizati Iudaei quocunque loco certo tempore conuocentur, festis tamen praecipuis noui testamenti se res consecratis, ac diebus illis, quos olim sanctione veteris legis subiecit celebrant esse solennes in ciuitatibus, publicisque conuentibus cum summis Dei sacerdotibus cele-

CONCILII X. 186

celebrare praecipimus, ut eorum conuersationem, & si dem, & pontifex approbet, & veritas seruet. Huius vero temerario edicto, prout Episcopus permiserit, aut flagus, aut abstinentia subiacebit.

Finit Concilium Toletanum nonum.

Concilium Toletanum 10. anno 3. Recesiunthi
Regis, tempore Martini Papae.
Concilium Toletan. 10.

Ca. 1. De celebritate annuntiationis Dominicae.

Quoniam die, qua inuenitur angelus virgini verbi concepti, & nuntiasse verbis, & indidisse miraculis, in sola Hispania die festiuitas non potest celebrari condigne, quod pania celebratur. interdu quadragesima, vel paschale festum videatur incumbere, in quibus nihil de sanctorum solennitatibus, sicut ex antiquitate regulari cautum est, conuenit celebrari: cum enim ipsam incarnationem verbi non conueniat tunc celebritatibus praedicari, quoniam constat ipsum verbum post mortem carnis gloria resurrectionis attolli: ideo speciali constitutione sancitur, ut ante octauum die, quo natus est Dominus, genitricis quoque eius dies habeatur celebritas, & preclarus. Ex pari enim honore constat, ut sicut natiuitatem matris tot dierum insequitur dignitas, ita festiuitatem matris est, nisi in carnatio verbi? Cuius festum ita debet esse solenne, sicut est & eiusdem natiuitatis verbi. In multis itaque ecclesiis a nobis & spatio remotis, & terris, hic mos agnoscitur retineri. Solennitas itaque Dominicae matris, die 15. Calendas Ianuarii omnimodo celebretur.

Canon 2.

Qui contra salutem Principum, gentis, aut patriae aliquid machinatur, ab Episcopo usque ad extremum ordinis clericorum, aut monachorum mox omni dignitate & honore priuetur.

Ca. 3. Contra Episcopos, qui monasterijs, vel Ecclesijs consanguineos, vel sibi fauentes praeficiunt.

Agnouimus enim quosdam Pontifices praecipui principis Apostolorum, qui ait: Pascite, qui in vobis est, gregem, non coacte, sed spontaneum, neque, ut dominantes in clero, &c. ita esse immemores, ut quibusdam monasterijs, patriarchalibusque ecclesijs, aut suae consanguinitatis personis,

1. Pet. 3.

SVMMA TOLETANI.

4. 8. 9. decembris
omnibus
placet.

aut sui fauoris participes iniquum sapie statuere in praelatum, ita illis prouidentes commoda inuolupta, ut aut eisdem deferantur, quae proprio Episcopo dari iustus ordo depoluerit, aut quae rapere deputati exactoris violentia poterit. Proinde placuit nobis & in praesenti tale rescindere factum, & non esse de cetero faciendum. Nam quisquis Pontificum deinceps, aut sanguine propinquis, aut fauore personis quibuscunque sibi coniunctis, causa commendare lucra tentauerit, ad suum nefandae praesumptionis excidium, & quod iustum fuerit, denocetur in iritum: & qui ordinauit, annuae excommunicationi subiaceat. Quae uero ablata fortasse fuerint, ab eo qui tulit, reddantur in duplum.

Ca. 4. De professione & habitu uiduae professae.

20. 9. 1. Vidua
qua sancta
religionis.

Vidua, quae sanctae religionis obtinere propositum uoluerit, sacerdoti, vel ministro ad quem, aut ipsa uenerit, aut quem ad se venire contigerit, scriptis professionem faciat à se, aut signo, aut subscriptione notatam, continentem se & religionis propositum uelle, & hoc perenniter inuolare seruare. Tunc accepta à sacerdote, vel ministro apostolice religionis huius uelle, seu lectulo quiescentis, siue in quocunque loco consistens, incunctatè ea utatur. Nec diuersi coloris, aut diuersae partis eadem sit nobilis vestis, sed reliquiola & non suspecta, quae careat varietatibus colorum. Pallio purpureo, vel nigri coloris caput contegat ab initio susceptae religionis, ut dum illic tulerit signum probabile sanctitatis, ubi nullius falli poterit visio intrinseca, nunquam ausus attenderet delectandae praesumptionis.

Ca. 5. De faminis, quae propositum religionis abiecerunt.

27. 9. 1. Omnes
famina
uenientes.

Sanctimoniales feminae, quae propositum abiecerunt religionis, commoueantur sacerdotis auctoritate, ut redeant sponte. Quae si redire noluerint impulsu sacerdotis, ad religionis cultum reducantur, & in monasteriis redactae educationis suae seruantur. Hic idem quoque ordo in illorum condemnatione manebit, quae quauis à sacerdote sanctimoniae vestem non accepissent, ipse tamen, aut induunt sunt, aut in illo diu habitu consenserunt, qui religionis esse cultus ab intuitibus crederetur, si coram ecclesia, vel sacerdote, aut et competentibus testibus quandoque iudicæ certis indiciis, aut testimoniis approbantur.

Ca. 6.

CONCILII X. 187

Ca. 6. Quotum anno licent parentibus filios tradere religioni.

Si in qualibet minori etate, vel religionis consuetudine, vel religionis debita uelle in viroque sexu filijs, aut vnus, aut ambo parentes dederint certe, aut nolentibus vel ne scientibus sese suscepti & non morisam in filijs abdicationem, sed vel coram se, vel coram ecclesia palamque in consuetu eisdem filios talia hunc, permiserint, ad secularem reuertere habitum ipsi filijs quandoque penitus non licebit, sed conuicti quod consuetudine, aut religionem uelle aliquando habuerint, mox ad religionis cultum habitumque reuocentur, & sub strentia distinctione huiusmodi obferantur, in feruente cogitatur. Parentibus sane filios suos religioni contradere non amplius, quam uoluerit ad quartum decimum aetatis eorum annum licentia poterit esse.

Item decretum pro Potamio episcopo.

Ecceneum tractantibus nobis in pace de ecclesiasticis regulis, delatum est contentum nostro epistolico & Confessione episcopali, & abolenda subscriptionis, quo Potamio episcopo, cuius ecclesiae episcopus de factis proprijs, sineque uerbis annotaret articulis. Quo referato quid obliuenda pagina, & abolenda literarum pandeiet elementa, sicutibus potius, quam sermonibus lachrymosa concilio recensuit. Tunc solitariè tantum, secretisq; adiutis pontificibus Dei, praedictum adesse coram nobis fecimus episcopum. Quem singultibus aggredientes, amplius quam loquelis, referatam illi suae deformitatis, & nostrae confusionis scripturam protulimus. Quam accipiens, ac recurrentis scissitantibus nobis uerum suum operis & suae annotationis intimatio esset: illi suum actum, sui que oris eloquium, suorum quoque digitorum esse robur asseruit, quod illic relegendo peruidit. Rursus diuini uerbi contestatione huc adiurantes obtestati sumus, ut aut de se sponte mendacium diceret, an alicuius violentia premeretur, & pertersitus talia narraret. Qui mox flebili uoce, luminibusque ploratu madentibus & fragore singultum, cum uerbo Dei uerbo ita tamento clamauit, se & uerè eadem mala de se confiteri, & ad haec confitenda nulla se violentia praeguarari. Unde etiam per nouem menses sponte deseruissimum regimen ecclesiae suae, & ergastulo quodam, pro admisi-

20. 9. 2. Si in
qualibet mino-
ri. Et in decre.
l. 1. lib. 3.

In decre. l. 1. habetur & siue
ad decimum.

Nota.

SVMMA CABILONEN.

so flagitio acturus penitentiam se conclusisse dixit. Tunc per fidelem cōseilorem eius agnito, q̄ tactu femine sordidisset, & declarato, licet hunc paterna antiquitas sacris regulis deijcere ab honore decernat, nos tñ miserationis iura seruantes non abstulimus nomen honoris, sed valida auctoritate decreuimus, perpetua penitentia hunc inferuire officiis & ærumnis: pronidentes, melius illam per asperam & dumosam ire penitentis solitudinem, vt quandoque perueniret ad refrigerij mansionem, q̄ relictum in voluntatis suæ latitudine, ad præcipitum dei ei æterna damnatione. Tunc venerabilem fructuosum ecclesiæ Dimienſis episcopum, communi omnium nostrum electione constituimus ecclesiæ Bractensis gubernacula continere. Eugenius indignus Tolentanæ sedis Metropolitanus episcopus, hoc iudicij nostri Decretum subscripsi. Similiter & alij episcopi subscripserunt numero decem & septem.

Finit Concil. Toletan. 10.

an. d. 850.

Eugenius Pap.
855.

Eugenius primus, septuagesimus quintus Papa sub Petro, natione Romanus, clericus à cunabulis ex patre Ruffiniano, sedit annos duos, menses nouem, die vigintiquatuor. Benignus, mitis, mansuetus oībus affabilis, & sanctitate præclarior Imperat. Constante. Eodem tpe Petrus in locum Pauli hæretici Constantinop. sufficitur, quo Eugenius Romæ in locum Martini Papæ.

Concilium Cabilonen.

Cabilonense Concilium Gallijs celebratum tempore Eugenij Papæ. Est provinciale.

Canon 1.

O mnes inspirante Dño vno animo definimus, vt fidei norma sicut in Nicæno Concilio pia est professione firmata, vel à sanctis patribus tradita, atq; ab ipsis exposita, vel postmodum à sancto & Chalcedoen. Concilio firmata, ita in oībus & ab omnibus conseruetur.

Canon 2.

Canonum statuta ab omnibus intemerata seruētur.

Canon 3.

Si quis episcopus, Presbyter, aut Diaconus, vel quicumque ex sacerdotali catalogo, cum qualicunque extranea muliere familiaritatem habuerit, quæ dedecoris

ris

CONCILII

188

tis, vel adulterij possit asserre suspicionem, ab ordine degradetur.

Canon 4.

Vt duo in vna ciuitate penitus vno tempore, nec ordinentur, nec habeantur episcopi.

Canon 5.

Seculares verò qui necdum sunt ad clericatum conuersi, res parochiarum, vel ipsas parochias ad regendum non habeant commissas.

Canon 6.

Nullus ante audientiam res quorumlibet inuadere, aut auferre præsumat. Quod qui fecerit, vt necator pauperum habeatur.

Ca. 7. Vt bona Ecclesiarum integra maneant.

Defuncto Presbytero, vel Abbate, nihil ab episcopo auferatur, vel à quocunque de rebus parochiarum, vel xenodochij, vel monasterij aliquid debeat minuire. Quod qui fecerit, iuxta decreta canonum coercetur.

Can. 8. Confitentibus propria peccata à sacerdote imponatur penitentia.

De penitentia verò peccatorum, quæ est medela aīæ, vtilem oībus hoībus esse censemus, & vt penitentibus à sacerdotibus facta confessione indicatur penitentia.

Canon 9.

Nullus mancipiū extra fines, vel terminos qui ad regnū Clodouci regis pertinet, penitus debeat venundare, ne p tale commercij, aut captiuitatis vinculo, vel iudicij seruituti mancipia Christiana teneantur implicita.

Ca. 10. Ad quos pertineat electio Episcoporum.

Si quis episcopus de quacunque ciuitate fuerit defunctus, non ab alio, nisi à comprouincialibus, clero & ciuibus suis, alterius habeatur electio. Sin autem huius ordinatio, irrita habeatur.

Canon 11.

Statuimus, vt si Iudices publici præsumptione, vel potestate qua possent, clericos vel abbates coram se comparere fecerint, à communione omnium sacerdotum eos conuenit sequestrari.

Canon 12.

Duo Abbates in vno monasterio esse non debent.

B b 4 rcrum.

SVMMA TOLETANI

Veruntamen si quislibet Abbas sibi elegerit successorem, ipse qui sic eligitur, de facultatibus ipsius monasterij ad regendum nullam habeat potestatem.

Canon 13.

Nullus alterius clerici retinere presumat, nec ad sacrum ordinem sine voluntate epi, penitus promouere.

Canon 14.

Statuimus ut epi cura & potestas sit, tñ de ordinatio ne clericorū, q̄ de facultatibus collatis oratorijs, quae p villas sunt, qualiter ad ipsa oratoria & officium diuinū possit impleri, & sacra libamina consecrari. Qd si aliq, etiā fundatores illorū contradixerint, eōdine priuetur.

Canon 15.

Abbates, vel monachi, aut agentes monasteriorum, patrocinio seculari penitus non utantur, nec ad principis praesentiam, siue episcopi sui permisso ambulare audeant. Alias excommunicentur.

Canon 16.

Nullus episcopus, nec presbyter, vel abbas, seu diaconus per praeuium ad sacrum ordinem accedat. Si accesserit, ipso honore priuetur.

Canon 17.

Nullus secularis, nec in ecclesia, nec infra atriū ipsius ecclesiae quaecunque scdulum, aut similes excitate presumat, nec arma trahere, aut quēcūq; ad vulnerādū vel interficiendū appetere. Qd si fecerit, eōdine priuetur.

Canon 18.

Hic agitur de obseruatione dominici diei tantum, secundum statuta Concilij Aurelianen. 3. Can. 17.

Can. 19. Ne turpia cantica in Ecclesijs cantentur.

Valde enim omnibus noscitur indecorum, q̄ per dedicationes basilicarum, aut festiuitates martyrum, ad ipsa solennia confluentes choros femineus turpia quidem & obsequia cantica decantare videntur, dum aut orare debeant, aut clericos psallentes audire. Vnde conuenit ut sacerdotes loci talia à lepris basilicarum, vel portibus ipsarum, ac et ab ipse atrijs vetare debeant. Et si voluntarie noluerint emendare, aut excommunicari debeant, aut disciplinae auleum sustinere.

Finit Concilium Cabilonense.

VITA

+

VITA

CONCILII XI.

189

Vitalianus Papa 76. natione Signensis prouinciae Campaniae, de patre Anastasio, sedit annos 7. menses 9. *an. d. 653. Vi. tal. 76. Pont.* Imperat. Constante, circa annum Domini 656. Hic regulam ecclesiasticam, ac rigorem (ut mos erat) omni- *alians Virelianus.* modè conseruauit.

Concilium Toletanum undecimum anno 4. Bamba Regis, septimo Idus Nouembris, circa tem- Concilium Toletan. 11. pora Vitaliani Papae.

Primum omnium publicè pronuntiatur fides catholica, & declarantur vniuersa dogmata fidei, maxime, quae ad incarnationis, & Trinitatis mysteria pertinent, & hoc longa, & elegantissima disputatione. Ex quibus omnibus nonnullos articulos hoc in loco censuimus annotandos.

Primus de processione Spiritus sancti.

Spiritum, quoque sanctum, qui est tertia in Trinitate persona, vnum atq; equalem cum Deo patre & filio credimus esse Deū, vnius substantiae, vnius quoque esse naturae, non tamen genitum vel creatū, sed ab utrisque procedentē, amborum esse spiritū. Hic etiā spiritus sanctus, nec ingenuus nec genitus credidit, ne aut si ingenuū dixerimus, duos patres dicamus, aut si genitū, duos filios praedicare monstremur, qui tamē nec patris tantū, nec filij tantū, sed simul patris & filij spiritus dicūt. Nec enim de patre procedit in filiū, vel de filio procedit ad sanctificandā creaturā, sed simul ab utrisque processisse monstratur, q̄a charitas sine sanctitas amborū esse agnoscitur. Hic ergo spiritus sanctus missus ab utroque creditur, sed minor patre & filio non habetur, sicut filius: propter ascriptā carnē minorem se patre & spiritu sancto esse testatur. Haec est sanctae Trinitatis relata narratio, quae nō triplex, sed Trinitas & dici & credi debet. Nec rectē dici potest, ut in vno Deo sit Trinitas, sed vnus est trinitas, Deus Trinitas. In relatiuis vero personarum nomini- *In vno deo nō est Trinitas, sed vnus Deus est trinitas. Trinitas sancta nec capitur numero nec recedit à numero.* bus pater ad filium, filius ad patrem, spiritus sanctus ad utroq; refertur. Quae cum relatiue tres personae dicantur, vna tamen naturalis substantia creditur.

Secundus, Haec ergo sancta Trinitas, quae vnus & vnus est Deus, nec recedit à numero, nec capitur numero.

SVMMA TOLETANI.

mero. In relatione enim personarum numerus cernitur: in diuinitatis vero substantia quid enumeratum sit, non comprehenditur. Ergo hoc solo numerum infinitas, quod adinuicem sunt: & in hoc numero carent, quod in se sunt. Nam ita sancte huic trinitati vnum naturale conuenit nomen, ut tribus personis non possit esse plurale. Ob hoc ergo credimus illud in sacris literis dictum: Magnus dominus noster, & magna virtus eius, & sapientia eius non est numerus.

Psalm. 146.

Sapient. 7.

In S. Trinitate una persona non intelligitur sine alia quicquid dissonant aliqui recentiores.

Explicatur in carnatione filij Dei mysterium.

Tertius, Tres igitur personae istae dicuntur, iuxta quod maiores definiunt, ut agnosceretur. Nam & si attendamus illud quod scriptura sancta dicit de sapientia. Splendor est lucis aeternae, sicut splendor lucis uidemus inseparabiliter inherere, sic confitemur filium a patre separari non posse. Tres ergo illas vnus atque inseparabilis naturae personae sicut non confundimus, ita separabiles nullatenus praedicamus, quoniam quidem hoc nobis dignata est ipsa Trinitas euidenter ostendere, ut etiam in omnibus quibus voluit singularem personam agnosci, vnam sine altera non permittat intelligi. Nec enim Pater absque Filio cognoscitur, nec sine patre filius inuenitur. Relatio quippe ipsa vocabuli personalis, personam separari vetat.

Quartus, De his tribus personis sola filij personam pro liberatione humani generis, hominem verum sine peccato de sancta, & immaculata Maria virgine credimus assumpsisse, de qua nouo ordine, nouaque natiuitate est genitus. Nouo ordine, quia inuisibilis diuinitate visibilis monstratur in carne. Noua autem natiuitate est genitus, quia intacta virginitas, & virilem coitum nesciuit, & secundata spiritum sanctum, carnis materiam ministravit. Qui partus virginis, nec ratione colligitur, nec exemplo monstratur. Quod si ratione colligitur, non erit mirabile, si exemplo, non erit singulare dare. Nec tamen spiritus sanctus pater esse credendus est filij pro eo, quod Maria eodem spiritu sancto obumbrante concepit, ne duos patres filij videamur asserere, quod vtiq; nephas est dici. In quo mirabili conceptu, edificante sibi sapientia domum, verbum caro factum est, & habitauit in nobis.

Cum duabus naturis non

Quintus, Nec tamen qui duas in Filio diximus esse naturas, duas confabimur in eo esse personas, ne Trinitati

CONCILII XL

190

tati (quod absit) accedere videatur quaternitas. Deus enim verbum non accepit personam hominis, sed naturam, & in aeternum persona diuinitatis temporalem accepit substantiam carnis.

Sextus, Item idem Christus in his duabus naturis tribus extat, substantijs, verbis, quod ad solius Dei essentiam inferendum est: corporis, & animae, quod ad verum hominem pertinet. Habet ergo in se geminam substantiam, diuinitatis suae, & humanitatis nostrae. Hic tamen per hoc, quod de Deo patre sine initio produit, natus tantum (nam neque factus, nec praedestinatus, accipitur) per hoc tantum quod de Maria virgine natus est, & factus & praedestinatus esse credendus est.

Septimus, Exemplo ergo capitis nostri confitemur verum Exponitur ar-
ra fidei resurrectione carnis omnium mortuorum, nec in ticulari resurre-
aere, vel qualibet alia carne (ut quidam delirant) resurre-
cturos nos credimus, sed in ista qua viuimus, constituturos, & mouemus. Peractio huius sanctae Christi resurrectionis exemplo, idem Dominus noster paternam ascendendo sedem repetiit, de qua nunquam per diuinitatem discessit. Illic ad dexteram Patris sedens, expectatur in fine seculorum, iudex omnium viuorum & mortuorum. Iude cum sanctis omnibus, veniet ad secundum iudicium, reddere unicuique mercedis propriae debitum, prout quisque gesserit in corpore, siue bonum siue malum.

Octauus, Haec est confessionis nostrae fides exposta, per quam omnium haereticorum dogma permittitur, & per quam omnium fidelium corda mundantur, per quam & ad Deum gloriose acceditur.

In qua primo canone tantum decernitur, ne tumultu Concilium agatur.

Ca. 2. Quod necesse sit Episcopum predicare, & ab aliis curis cessare.

Quantum quis praecelsi culminis obtinet locum, tantum necesse est, praecedat ceteros gratia meritum, ut in eo, quod praesidet singulis, singulariter videretur eminentia sanctitatis, habens semper & in ore gladium veritatis, & in opere efficaciam luminis, ut iuxta Paulum, potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes reuincere. Nos proinde nostri ordinis gradum, vel suscepti regiminis modum magnopere cogitare debemus, ut qui officium praedicationis suscipimus, nullis

sunt in Christo dua admittenda personae

Tres in Christo substantiae

Exponitur articulus resurrectionis.

Canonem concilij Tolet. 11.

Ad Tit. 1.

SVMMA TOLENTANI

nullis curis à diuina lectione priuemur. Nam quorundam mentes Pontificum ita corporis otio à lectioni gratia secluduntur, ut quid doctrinæ preceptis subditi exhibeat, non inueniat prætor mutus. Insistendum ergo semper erit maioribus, ut quos sub regimini curaturatur, fame verbi Dei petire non sinant.

In residuo canonis tractatur id, quod habetur in Concilio Tolentino 8. ca. 8.

Ca. 3. Quod etiam episcopi eundem habeant modum psallendi. Pontifices, rectoresque ecclesiarum, unum, eundemque in psallendo teneant modum, quem in Metropolitana sede cognouerint institutum. Qui contra fecerit, sex mensibus communione priuatus apud Metropolitanam sub penitentie censurâ pertheneat corrigendus.

Ca. 4. De discordia sacerdotum componenda.

Relatum est nobis quosdam sacerdotes in tantâ oblationis effebuisse discordiam, ut non solum illos ab ira occasus solis non reuocet, sed nec antiochi quidam transactio temporum ad bonum charitatis reclinat, quippe in quorum cordibus sol iustitiæ Christus occubuit, ut ad lumen charitatis redire vix possint. Horum ergo & similium discordantiū fratrum oblationes nullo modo recipiendas celsimus. De personis tamen discordantiū id præcipimus, ut antequam eos reconciliatio vera inuenciat, nullus eorum accedere ad altare dñi audeat, vel gratiâ cõionis sancte percipiat. Quod si vnus eorum alio cõrrente ad satisfactionem charitatis occurrerit, ex eo tpe ut pacificus intra ecclesiâ reputetur, ex quo ad cõcordiâ festinasse cõuincitur. Hoc tamē seruato, ut tēpus quod in ita expeditur, geminatum in penitentie satisfactione persoluatur.

In ca. 5. agitur de corrigendis excessib. sacerdotum. Nihil tamen habet annotatione dignum.

Ca. 6. A clericis causis sanguinis non iudicetur.

His, à quibus Domini sacramenta tractanda sunt, id dictum sanguinis agitare non liceat. Aliis vero & ordinis honore priuetur, & loco sub perpetuo quoque damnationis teneatur relegatus ergastulo.

Canon 7.

Ecclesiasti rectoribus discretio esse dē, ne per incontinentiā & indiscretā disciplinā subeant homicidij notam.

Ca. 8.

CONCILII XI. 191

Ca. 8. Ne merces aliqua pro diuinis sacramentis sumatur. Quicunque in ecclesiastico ordine constitutus pro baptizandis, designandis, fidelibus, aut collatione christiatis, vel promotionibus graduū pretia quolibet, vel pramia, nisi voluntarie oblata susceperit, si scienter loci Episcopo impune euaserit, idē Episcopus duobus mensibus excommunicationi subiaceat. Si autē patrator, si presbyter est, triū mensium excommunicatione plectatur, si diaconus, quatuor: subdiaconus vel clericus excommunicentur.

Ca. 9. Quid custodiri debeat si per primum qui Episcopus fiat.

Qui quis pontificale culmē ante Dñi altare percepturus accesserit, sacramenti exactione altringatur, qd pro consecranda sibi cõsecratione honoris, nulli personæ cuiuslibet pramij collationē vel aliquā dedisset, vel aliquā in futurū dare procuerit. Sicque aut mundus accedat, aut publicato hoc scelere, denudatus corā Ecclesia, ad tale honorum non accedat. Quos autē post pralationē per pretiū ordinatos fuisse patuerit, ut verē simoniaci ab Ecclesia separentur, & duorū annorum spatio ex illo relegentur, ut lachrymis & penitentie honorē cõquiterent, & reparare intēdant, quē pramiis emerāt. Vnde si digna eos satisfactio cõmendauerit, peracto indictæ penitentiæ tempore, non tantum communioni, sed & loco & totius ordinis officijs, à quibus separati fuerant, restaurandi sunt.

Ca. 10. Quæ sint promittenda in ordinatione Pontificum.

Omnes Pontifices, rectoresque Ecclesiarum tempore quo ordinandi sunt, sub cautione promittant, ut fidem Catholicam sincera cordis deuotione custodientes, iustitiam & pietate viuere debeant, atque obsequij reuerentiam præminenti sibi dependant.

Ca. 11. Quomodo promittendus, qui acceptam a sacerdote Eucharistiam non sumpsit.

Quicunque fidelis inenitabili qualibet infirmitate coactus eucharistiam perceptam reiecit, in nullo Ecclesiasticæ damnationi subiaceat. Similiter nec illos cuiusquam punitionis censura redarguet, qui talia aut tempore infantie faciunt, aut in qualibet mentis alienatione possint, qui quod fecerint, ignorare videntur. Iam vero quicunque, aut de fidelium, aut infidelium numero corpus,

d. 12. de his qui contra

Ephe. 4.

23. 9. 8. Hi à quibus Do-

SYMMA BRACAREN.

corpus Domini absque inevitabili infirmitate proiecerit, si fidelis est, perpetua communione priuetur, si infidelis, & verberibus subdatur, & perpetuo exilio relegatur. Quod si horum quilibet huiusmodi excessus digna penitentiae satisfactione defuerit, post quinquennium licebit illum communioni pristinae reformari.

Ca. 12. Qualiter agendum cum penitente in mortis periculo.

Qui penitentiam in mortis agit periculo, non diutius a reconciliationis gratia differendus est. Sed si praemorto mortis vegetur periculo, penitentia per manus impositionem accepta, statim ei reconciliatio adhibenda est, ne prius ab humanis rebus ager abscedat, quam donum reconciliationis accipiat. Unde iuxta Papae Leonis edictum his, qui in tempore necessitatis, & in periculo virginitatis instantia praedictum penitentiae ex more reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicta est, nec reconciliationis deneganda, quia in misericordia Dei, nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire. De his autem qui accepta penitentia antequam reconciliantur, ab hac vita recesserint, placuit nobis ut & memoria talium in ecclesiis commendetur, & oblatio pro eorum delicto a presbyteris recipiatur.

Ca. 13. De sacerdotibus, qui vexantur a spiritu.

Bene siquidem maiorum regulis definitum est, ut demoniis, aliisque passionibus irretitis mysteria sacra tractare non liceat. Cui praepro co sensu rationis adhibito, id cõitet definitum, ut nullus de his, qui in terram arrepti a demonibus eliduntur, aut quolibet modo vexationis incur sibus offeruntur, vel sacris audeant ministrare altaribus, vel indisciplinasse diuinis ingerant sacramenta: exceptis illis, qui variis corporum incommoditatibus dediti, in huiusmodi passionibus in terram approbantur elisi. Qui tamen & ipsi tandem erunt ab officio sui, & ordine, & loco suspensi, quousque vnius anni spatio per discretionem Episcopi inuentantur ab incursu demonum alieni.

Ca. 14. Ut qui Domino sacrificant, secum semper habeant adiutoria consuetudinis.

Summopere cauendum est, ne horis illis atque temporibus, quibus Domino psallitur, vel sacrificatur, vnicuique diuinis singulariter officiis insistenti permittosa passio, vel corporis quilibet valetudo occurrat, quae autem corpus

CONCILII III.

192

pus subito subruat, aut mentem alienatione vel errore confundat. Ob hoc ergo institutum, ut ubi temporis vel loci sine cleri copia suffragatur, habeat ille quisquis canens Deo atque sacrificans, post se vicini solaminis adiutorem, ut si aliquo casu ille, qui officia impleturus accedet, turbatus fuerit, vel ad terram elusus, a tergo semper habeat, qui eius vicem exequatur intrepidus.

In ca. 15, habetur tantum, ut omni anno conueniant Episcopi ad celebrandum concilium.

In can. 16. Agitur solum de gratiarum actione Deo, & Regi.

Subscripserunt praesentes Episcopi, & Abbates monasteriorum, & Egila diaconus agens vice episcopi Arcobricensis, & Liberatus diaconus agens vice episcopi Segouienensis.

Finit Concilium Toletan. 11.

Concilium Bracarense tertium, tempore Vitaliani Papae celebratum, & est provinciale.

Concilium Bracaren. 3.

Ca. 2. Vt exclusi omnibus opinionibus, panis tantum & vinum aqua permixtum in sacrificio offerantur.

Adhuc quosdam schismatica ambitione detentos, contra diuinos ordines & Apostolicas institutiones, hoc pro vino in diuinis sacrificiis dedicare, alios quoque intinctam eucharistiam populis pro complemto communionis porrigere, quosdam etiam expressum vinum in sacramento dominici calicis offerre. Quod iuxta Evangelicam atque Apostolicam doctrinam contrarium, & consuetudinem ecclesiasticam aduersum, non difficile ab ipso fonte veritatis probatur, a quo ordinata ipsa sacramentorum mysteria processerunt. Aut enim Evangelista: Accepit Iesus panem & calicem, &c. Cessit ergo hoc in sacrificio offerri, quia euident exemplum Evangelicæ veritatis illud offerri non fuit. Illud verò quod pro complemento communionis intinctam tradunt eucharistiam populis, nec hoc praelatum testimonium ex Evangelio recipit, ut Apostolis corpus suum & sanguinem commendauit. Nam quod Dominus intinctam buccellam Iudæ dedit, id fecit, ut proditorem ostenderet, non tamen ut sacramenti huius institutionem monstraret. Quod verò de expresso horro, id est, de vinarum prunis

De con. d. 2. Cum omne cri men.

Mat. 6.

populus

g. q. 6. His
qui tempore.
Et in Epis.
Leonis epi. 89.

7. q. 1. Illud di
uini oraculi.

SVMMA BRACAREN.

populus communicatur, valde est omnino cōsumum. Calix enim Dominicus vino & aqua permixtus debet offerri, quia videmus in aqua populum intelligi: in vino vero ostendi sanguinem Christi. Ergo quando in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur. Nō enim potest calix domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi utrunque simul misceatur.

Ca. 2. Ne vasa Domino sacra, humanis vñbus seruiāt.

Si quis scieret diuina vasa vel ministeria aut in vñs suos trāstulerit, aut comedere in his, vel poculum sibi sumendum elegerit, gradus sui vel officii periculum sustinebit. Si secularis fuerit, perpetua excommunicatione damnetur, si religiosus, ab officio deponatur. Sub hac sententia tenebuntur, qui ecclesiastica ornamenta, vel alia quaelibet indumenta, atque etiam vñsilia sciet in suos vel aliorum vñs trāstulerint.

Ca. 3. Ne sacerdos sine oratio sacrificet.

Quando sacerdos missam celebraturus accedit, non aliter accedat, quam oratio utroque humero circumscriptum, sicut & quando fuit consecratus, ita ut de vno eodemque oratio cervicem pariter & utrumque humerum premens, signum in suo pectore præparet crucis. Si quis aliter egerit, excommunicationi subiaceat.

Ca. 4. De vitanda extraneorum mulierum familiaritate.

Nullus de clero absque honesto & competentit testimonio, & cepta sola matre, cum quibuslibet feminis secrete se præsumat adiungere. Et non solum cum extraneis, sed nec et ipsius etiam sororibus vel propinquis, ne licentia sororū, vel propinquarū mulierū, quisque solus familiarior habeatur ad perpetrandū scelus. Huius preceptionis transgressor sex mēibus penitentiæ subiaceat.

Ca. 5. A quibus & quomodo gestanda martyrum reliquie.

In festis quibusque diebus arcam Domini cum reliquiis, non episcopi, sed Levitæ in humeris gessent, quibus & in veteri lege onus idem impositum novumque esse præceptum. Quod si Episcopus per se reliquias deponere elegerit, non ipse à diaconibus in cella vehatur, sed potius pedestri eo una cum populis progressionem procedente ad Ecclesias per eundem Dei reliquias portabuntur.

Ca. 6.

CONCILII III. 193

Can. 6. Quomodo plebani Ecclesiastici ab Episcopo.

Qui gradus iam Ecclesiasticos meruerunt, id est, Presbyteri, Abbates & Levitæ, exceptis grauioribus & mortalibus culpis, nullis debent verberibus subiacere. Non est dignum ut passim vnusquisque prælatus honorabilia membra sua prout voluerit verberibus subiciat, & dolori, ne dū incautē subdita percutit membra, ipse quoque debitam sibi subditorum reuerentiam subtrahat.

Canon septimus est secundus canon in Chalcedonensi concilio.

In canone octauo habetur, ut rectores Ecclesiarum curent magis Ecclesiastica iura quam sua.

Finit Concilium Bracaren. tertium.

Ad eodatus septuagesimus septimus Papa sub Petro, anno Christi 671. Sedit annos quatuor, menses 2, dies 5. patria Romanus, ex monacho Pontifex creatur, vir religione & omni comitate præditus, Constantino Progenato Imperat. 61.

Donus 78. Papa natione Romanus, ex patre Mauritio, sedit annum vnum, menses quinque, dies sex. Sub hoc cōuocata est synodus Constantinopolitana sexta, sub Agathone cepta, sub Leone secundo absoluta est. Donus tantū doctrina & sanctitate vitæ ad eū floruit, ut Rauennatū Ecclesiam iam pridem à Romana segregatam, sedi Apostolicæ obtemperantem reddiderit.

Agatho septuagesimus nonus Papa, natione Siculus, ex monacho Pontifex creatur, sedit annos duos, menses sex, dies 4. Vir fuit ad eū benignus & mansuetus, ut vniuersis hilari & iocundus comprobaretur, & tantæ sanctitatis, ut leprosum obuium factum osculo suo statim liberauerit. Huius Pontificis morte vacat sedes annum vnum, menses quinque.

Leo iunior, Papa octuagesimus sub Petro, natione Siculus, ex patre Paulo, sedit menses decem, dies 17. Vir in humanis & diuinis scripturis sufficienter instructus. Græca & Latina lingua eruditus, paupertatis amator, erga inopum promissionem, non solum mentis pietate, sed studii sui labore sollicitus. Hic excepit & probauit acta sextæ synodi in nona Roma celebratæ,

Cc reli-

d. 15. Cūm beatus Pa.

12. 9. 4. Quicū que sub hoc.

an. d. 671. Adeodatus Pont. 77.

an. d. 672. Donus Pont. 78.

an. d. 672. Agatho Pont. 79.

an. d. 676. Leo 2. P. 80. sub Petro.

i. d. Eccl. in-
stis.

1. PAPA. 11.

SVMMA CONSTAN.

residente magno Principe Constantino, simulque cum eo Legatis sedis Apost. & duobus Patriarchis Constantinopolitano, & Antiocheno, ac 150. Episcopis.

In qua condemnati sunt Cyrus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, Petrus, & Macarius cum discipulo suo Stephanus, qui unam voluntatem & unam operationem in Christo predicauerant, sed & superscriptos defensores hereticos Macarium, Stephanum, Polychronium & Anastasium, dum nolent a suo recedere proposito, per diuersa monasteria reclusit. Mense decimo sui Pontificatus predictus Leo moritur, & sepelitur, collachymantibus omnibus, tanquam publico parente orbatis, vacat sedes menses undecim, ac dies.

*Sexta
synodus
generalis.*

Sexta synodus Constantinopolitana, sub tribus supradictis Pontificibus Sergium, Paulum, Pyrrhum, Petrum, Syrum, & Theodorum, omnes Archiepiscopos Constantinopolitanos. Qui impie docuerunt unam voluntatem & unam operationem in dispensatione incarnationis Domini nostri Iesu Christi presidente Constantino Imperatore, & legatis missis ab Agathone Papa, Theodoro, & Georgio presbyteris, & Ioanne diacono, qui presentabant in concilio locum Archiepiscopi antiquae Romae Agathonis.

Alia prima sub Agathone Papa.

*Concessus
synodi in
actione 1.*

In nomine Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, praesidente piissimo & Deo dilecto magno Imperatore Constantino in secretario sacri Palatii, quod cognominatur Trullus, &c. Conueniente quoque sancta & vniuersali synodo, quae secundum imperialem sanctionem congregata est in hac Regia urbe, Theodoro & Georgio Presbyteris, & Ioanne diacono vicem agentibus Archiepiscopi antiquae Romae, & Georgio Archiepiscopo magnae Constantinopoleos nouae Romae, & Petro Deo amabili Presbytero & Monacho, & locum seruante sedis magnae ciuitatis Alexandriae & Macario

Archiepiscopo.

CONCILII VI. 194

Archiepiscopo Theopoleos Antiochia, & Georgio religiosio Presbytero monacho & apocrifario Theodori venerabilis vicarij sedis Hierosolymorum, Ioanne Episcopo Portuensij, Abondantio Episcopo ciuitatis Paternensis, Ioanne Episcopo ciuitatis Rhegitanae, locum praesentantibus centum 25. venerabilium Episcopum Sancti Concilij antiquae Romae, residentibus gloriosis Patriarchis & Consulibus ex latere piissimi nostri Imperatoris Constantini, & ex laeva quidam eius parte residentibus Vicariis Agathonis Archiepiscopi antiquae Romae, & qui ex persona synodi erant Deo amabiles Epi. A dextera vero eius parte residentibus Georgio Archiepiscopo nouae Romae, &c. Propositis in medio sacrosanctis Euangelis Christi Dei nostri, Theodorus & Georgius presbyteri, & Ioannes diaconus vicarij Apostolicae sedis antiquae Romae, nec non & qui ex persona synodi erant, dixerunt: Benignissime domine, secundum sacrum a vestra fortitudine ad sanctissimum Papam rogatione demandati sumus ad piissima vestigia vestrae serenitatis una cum eius suggestionibus, quam & obculimus coronae vestrae serenitati. Quoniam igitur ante hos 46. plus minus annos quidam nouitates vocum contrarias orthodoxae fidei introduxerint, qui in illo tempore fuerunt Praesules huius Regiae vestrae ciuitatis, id est, Sergius, Paulus, Pyrrhus, & Petrus, nec non & Cyrus quondam Alexandrinae ciuitatis Antistes, & Theodorus Episcopus ciuitatis Pharan, & alij quidam qui eos secuti sunt non modice, quae per totum orbem terrarum est, Ecclesiam turbauerunt, una voluntatem in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi, unamque operationem dogmatizantes & docentes, quatuor a Deo coronatam vestram fortitudinem, ut dicant qui ex parte sunt sanctissimae Ecclesiae Constantinopolitanae, unde huiusmodi vocum adiumenta est monitas.

Constantinus piissimus Imperator dixit: Audientes Georgius Archiepiscopus nostra huius ciuitatis, & Macarius Archiepiscopus Antiochena ciuitatis, & ei adiacens synodus, quae a parte Apostolicae magnae Romae se dis dicta sunt, quae eis videntur, prosequantur.

Macarius Archiepiscopus Antiochia, una cum Stephaniano Presbytero, & Monacho eius discipulo, & alij

Cc 2 Episcopo.

SVMMA CONSTAN.

Episcopi Orientis dixerunt: Has quidem vocum notitias non didimus, sed quicquid precepimus tam à sanctis vniuersalibus synodis & sanctis probabilibus Patribus, quam à Presulibus huius Regiæ vrbis, id est, Sergio, Paulo, Pyrrho, & Petro, necnon & Honorio, qui fuit Papa antiquæ Romæ, & Cyro, qui fuit Papa Alexandriæ, hoc est de voluntate & operatione, sic & credimus & prædicamus, & docemus, & parati sumus hoc ostendere. Et petentibus illis iussit Imperator proferri & in medium legi gesta tertiæ synodi generalis Ephesinæ, & Epistolâ Cyrilli, & inter alia verba eius Epistolæ habentur & ista: Christus Iesus est per quem Reges regnant, &c. sequitur: Est enim eius omnipotens voluntas, &c. Quibus verbis perperam intellectis contendebat Macarius Archiepiscopus Antiochiæ probare vnam voluntatem in Christo. Et tandem consideratis & examinatis verbis Cyrilli, redargutus & confusus est Macarius à Vicariis Apostolicæ sedis, & ab aliis Episcopis Orientalibus, & præcepto Imperatoris absoluta est prima actio.

Actio secunda.

Sessio. 1. Presidente eodem piissimo & magno Imperatore Constantino, &c. & conueniente sancta & vniuersali synodo, &c. sicut in actione prima.

Prolata & lecta sunt acta quartæ synodi Chalcedonensis, & cum legeretur epistola Leonis Papæ, & verum est ad illud: Agit enim vtrique forma cum alterius communionem, & proprium habuit, verbo quidem operante quod verbi est, carne autem exequente, quod carnis est: & horum vnum coruscant miraculis, aliud verò succumbit iniuriis: exurgentes qui ex parte Apostolicæ sedis erant antiquæ Romæ, clamauerunt: Ecce benignissime dñe, manifestæ duas naturales operationes inconfuse & indiuise in Domino nostro Iesu Christo. Et respondente Macario, & qui cum eo erant, finita est actio secunda.

Actio tertia.

Sessio. 3. Presidente eodem piissimo & magno Imperatore Constantino, &c. sicut in actione prima.

Præceptum est, vt legerentur acta in quinta synodo generali, & cum lector incepit legere incipit libri, qui ita continebat: Sermo sanctæ memoriæ Mænx Archiepiscopi

CONCILII VI.

199

Episcopi Constantinopoleos, ad Vigilium beatissimum Papæ Romanum, de eo quod vna sit Christi voluntas. Exurgentes Legati Apostolicæ sedis Romæ, exclamauerunt: Piissime domine, falsatus est præfens liber quintæ synodi. Nequaquam relegatur sermo, qui dicitur Mænx ad Vigilium, quia fictus est, sed iube diligenter advertere præfentem librum. Et insipientes Imperator vnâ cum Iudicibus, & quibusdam de sancta synodo episcopis, inuenerunt tres quaterniones in principio libri additos, non habentes subnotationem numeri, falsatus enim erat liber ab hæreticis in nonnullis locis. Lecta sunt reliqua gesta quintæ synodi, & absoluta lectione sancta synodus & Iudices dixerunt: Ex lectione summorum Conciliorum, sicut audistis, non inuenimus in incarnationis dispensatione Dñi nostri Iesu Christi vnam voluntatem, & vnam operationem.

Actio quarta.

Presidente piissimo Imperatore, &c. sicut in actione *Sessio. 4.* prima: Prolata & lecta est epistola Agathonis Papæ ad Cæsarem, & synodum: cuius quidem epistolæ nonnulla diximus hic subiicienda, quæ sic habet.

Vt autem vestræ pietati, quid Apostolicæ nostræ fidei viget contineat, breuiter intuemus, quam percepimus per Apostolicam, Apostolicorumque Pontificum traditionem, & sanctorum quinque generalium synodorum, per quas fundamenta Catholice Christi Ecclesiæ firmata sunt. Hic igitur status est Euangelicæ atque Apostolicæ fidei, regularisque traditio, vt confiteantur sanctam & inseparabilem Trinitatem, id est, Patrem & Filium & Spm sanctum vnus esse deitatis, vnus naturæ & substantiæ, vnus essentia, vnus eam prædicemus & naturalis voluntatis, virtutis, operationis, dominationis & maiestatis, potestatis & gloriæ. Et quicquid de eadem sancta Trinitate essentia liter de singulari numero, tanquam de vna natura trium consubstantialium personarum, comprehendamus regulam ratione hoc institui. Cum verò de vno earundem trium personarum ipsius sanctæ Trinitatis filio Dei, Deo verbo, & de mysterio admirandæ eius in carnem dispensationis confirmemur oia duplicia vnus, eiusdemque Dominatum & operationem nostri Iesu Christi (secundum Euangelicam rationem in traditionem) asserimus, id est, duas eius naturas Christo.

SYMMA CONSTAN.

prædicamus, diuinā ſ. & humanam, ex quibus & in quibus & poſt admirabilem atque inſeparabilem vniouem ſubſiſtit. Et vnāquāq; eius naturam, proprietatem naturalem habere conſitemur, & hęc diuinā oīa quæ diuinā ſup̄, & humana oīa, quæ humana ſunt abſq; vllō peccato. Et vtrāque vniūſ eiuſdē Dei verbi incarnati, id eſt, humanati, inconfuſe, inſeparabiliter, immutabiliter eſſe cognoſcimus, ſola intelligentia, quæ vnica ſunt diſcernentes propter confuſionis dūtaxat errorem. Equāliter enim & diuiſionis & comiſſionis deteſtamur blaſphemiam. Cūm duas autē naturas duasq; naturales voluntates, & duas naturales operationes cōſitemur in vno Dño noſtro Ieſu Chriſto, non contrarias eas, nec aduerſas ad alterutram dicimus, ſic vt & via veritatis errantes Apoſtolicā traditionē accuſant, abſit hæc impietas à fidelī cordibus, nec tāquā ſeparatas in duabus perſonīs vel ſubſiſtentijs, ſed duas dicimus vñ, eundemq; Dñm noſtrum Ieſum Chriſtum, ſicut naturas, ita & naturales in ſe voluntates & operationes hęc, diuinā, ſ. & humanā, diuinā quidem voluntatem & operationem habere ex æterno cum coeſſentiali patre, cōēm, humanā temporaliter ex nobis cum noſtra natura ſuſceptā. Hęc eſt Apoſtolica atque Euangelica traditio, quam tenet ſpiritualis veſtri feliciffimi Imperij mater Apoſtolica Chriſti eccleſia. Hęc eſt mera confeſſio pietatis. Hęc eſt enī veræ fidei regula, quam & in proſperis & aduerſis viuaciter tenuit Apoſtolicæ Chriſti eccleſia, qua per Dei gratiam à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata ſuccubuit, quia dictum eſt Petro: Ego pro te rogaui, vt nō deficiat fides tua. Et tu aliquando conuerſus, confirma fratres tuos. Hic Dominus fidem Petri non defuturā promiſit, & confirmare eum fratres ſuos admonuit, quod Apoſtolicos Pontifices meæ exiguitatis prædeceſſores cōſidēter feciſſe ſemper cunctis eſt cognitum, quorū ſepuſcillitas mea licet impar, & minima, pro ſuſcepto tñ diuina dignatione miniſterio pedileſſequa cupit exiſtere.

Ibidem anathematizat hæreticos, qui contra prædicta ſenſerunt, Theodorū, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, qui fuerunt nouæ Romæ antiliſites, & Honorium,

CONGILII VI. GENER. 196

rium, qui ſuit Papa antiquæ Romæ, & Cyrum Alexandrinum ep̄m, & Macarium, qui nuper fuerat Antiochiæ Preſul, & Stephanum eius diſcipulum. Inſuper & Artianos, Apollinaristas, Lutychianos, Thimoteranos, Acephalos, Theodoſianos, Sayanitas, & omnem denique ſuorem hæreticorum ſiue confudentium ſeu diuidentium incarnationis Chriſti myſterium. Quod autē duas ſint naturales voluntates, & operationes in Chriſto, probat prædictus Papa multifariē.

Primum, quia Deus perfectus eſt, & homo perfectus eſt Chriſtus Ieſus, ergo naturalib. proprietatib. vtrāque naturam perfectā neceſſe eſt eſſe, & duas in eo operationes & voluntates. Igitur ſiue in tribus perſonīs Trinitatis tres perſonales voluntates aſſerere abſurdum eſt, quā vnā natura eſt, quam ſequitur voluntas vnā: ita in vnā Chriſti perſona, quæ duas naturas habet, duas voluntates, & duas operationes naturales negare impium eſt.

Secundo, testimonijs ſcripturarum, Mat. 26. Veruntamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu vis. Et alibi: Non mea voluntas, ſed tua fiat. Et in alio loco dicit: Non vñ vt facerem voluntatem meam, ſed eius qui miſit me Patris. Et iterum: Surgens venit in partes Tyri, & ingreſſus domum, nō vñ aliquem ſcire, & non potuit latere, cum tamen ille ſit de quo dicitur: Omnia quæcunque voluit Dominus, fecit in cælo & in terra. Igitur hoc ad humanam eius voluntatem redigi oportet. Et alibi etiam: Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma. Spiritum voluntatem intelligit diuinam, carnem vero voluntatem humanam.

Tertio, vt ſynodus probet hæc pertinere ad fidē, vtræ ſynodus teſtatur expoſitione ſanctorum Doctōrū, Ambroſij, Auguſtini, Chryſoſtomi, Athanaſij, Cyrilli, vtriuſq; Gregorij, Leonis Pontificis, cuius teſtimonio multoties libet vti Conſtanti-nopoli, vbi ſit habet: Agit enim vtrāque forma cum alterius communionē, quod proprium eſt, verbo ſcilicet operante, quod verbi eſt, & carne exequente, quod carnis eſt, &c. Et ſicut verbum ab æqualitate paternæ gloriæ non recedit, ita caro naturam noſtri generis non relinquē. At verò illa ad diuinam naturam pertinere

Probat ut articulus de pluralitate voluntatum & operationum multiplicitate.

Synodus teſtatur expoſitione ſanctorum Patrum, probat ad fidē pertinentia.

SVMMA CONSTAN.

Joan. 5.
Matth. 11.
Joan. 7.

Psal. 142.
Psal. 53.

dicuntur, scilicet: Sicut Pater suscitavit mortuos, ita dedit & filio, &c. Et illud: Nemo potest cognoscere patrem nisi filius, & cui voluerit filius revelare. Ad humanam tamen illa: Nolebat per Iudæam ambulare, quia querebant Iudæi eum interficere. Et quæ supra citavimus ex Evangelio. Illud etiam quod David in persona Christi ait: Ve faciam voluntatem tuam Deus meus, &c. & illud: Voluntariè sacrificabo tibi.

Solet hoc aliàs fieri in Concilijs, etiam cum definiunt ad fidem pertinentia, iuvare sententijs antiquorum Patrum.

Postremò confirmantur oïa ista definitione sancti concilij Chalcedonen. actione quinta, ubi hæc fides asserit. Eriam & ex Concilio Constantinopol. quinto cap. 7. deinde refertur ex integro symbolum, quod publicè in ecclesia cantatur, in quo observatur hæc forma loquendi.

Desideratur hoc symbolum
Confitemur Trinitatem personarum, siue subsistentiarum, non trium nominum subsistentiam, sed bene trium personarum unam subsistentiam. Item confitemur & Christum ex duabus naturis compositum.

Author.
Hæc fuit instructio legatorum, quorum superius fecimus mentionem.

Qui omnibus subscripserunt, primum Agatho Papa, deinde innumerabiles episcopi Occidentales, per quos delecti sunt tres prædicti Legati, qui ad Concilium generale Constantinop. mitterentur, ut hæc certa fidei confessio publicè prædicaretur.

Habentur ibidem et argumenta hæreticorum, Apollinaris, Severi, Theodosij, Cyri Alexandrini, & Theodoti epi contra pluralitatem operationum in Christo Dño, quæ quoniam nihil habent nisi verba, missa facimus.

Actio quinta.

Sessio. 5.
Præsidente piissimo & magno Imperatore Constantino, &c. ut in actione prima.

In hac actione commonit Imperator Macarium & socios, ut proferrent testimonia sanctorum Patrum demonstrationem unam voluntatem, & unam operationem in Domino nostro Iesu Christo, sicut dudum promiserant, & protulerunt duos codices, quorum prior in superscriptione ita continebat.

Testi-

CONCILII VI. GENER.

197

Testimonia sanctorum Patrum, ymnâ Dñi nostri Iesu Christi voluntatem doctrinæ, quæ est & Patris & Spiritus sancti, quibus lectis absoluta est iussu Principis actio quinta.

Actio sexta.

Præsidente piissimo & magno Imperatore, &c. sicut in Sessio. 6. actione prima.

In hac actione rursus commonitus est Macarius cum sociis si haberet alia testimonia de una voluntate, & operatione Domini nostri Iesu Christi, quæ proferret in concilio. At ille protulit & alium codicem, qui in superscriptione continebat sic:

Sequentia testimoniorum de voluntate.

Et lectus est coram concilio. Quo lecto, & prædicto Macario cum sociis suis contentis, & nolentibus alia testimonia pro se asserere, vicarii Apostolicæ sedis Romanæ, & qui cum eis erant Epi & clerici, & monachi dixerunt: Piissime dñe, adhuc aliquid de una voluntate & una operatione non ostenderunt Macarius amabilis Archiepiscopus, & eius socij per testimonia ab eis prolata, sed & ipsa quæ protulerunt, detruncaverunt, & quæ ad Trinitatis quidem attinent rationem de una voluntate pro incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi protulerunt.

Quæ verò conveniunt, & quæ propriè pro huiusmodi incarnationis dispensatione posita sunt, tam sensum quam verba detruncaverunt. Vnde petimus vestram piissimam fortitudinem iuvare authenticos codices proferri ex venerabili patriarchio huius Regiæ civitatis, & conferri cum codicibus ab eis oblatis, &c. Piissimus Imperator præcepit ut id in sequenti actione fieret.

Actio septima.

Conveniente sancta & universali synodo, quæ per Imperialem sanctionem congregata est, &c. ut in actione prima.

Commoniti sunt vicarii sanctissimi Agathonis Papæ vrbis Romæ, ut proferrent testimonia prædicantia duas voluntates naturales, & duas operationes etiam naturales in dispensatione incarnationis Domini nostri Iesu Christi, & prophanorum hæreticorum similiter testimonia manifestantia unam voluntatem & unam operationem. Et protulerunt codicem superscriptum ita.

Testimonia sanctorum ac probabilium Patrum demonstrationem

Testimonia prolata ab hæreticis detrun-
cata.

Sessio. 7.

SVMMA CONSTAN.

stantia duas voluntates & duas operationes in Domino Deo & Salvatore nostro Iesu Christo. Quem Stephanus monachus relegit ab initio vsq; ad finem, tam sanctorum & probabiliū testimonia, quam quæ pro phanorum hæreticorum. Et absoluta est actio septima.

Actio octaua.

Sessio. 8.

Præsidente eodem magno Imperatore, &c. sicut in actione prima.

Pissimus Imperator præcepit, vt Georgius Archiepiscopus Constantinopol. & Macarius, & ei subiaccens synodus edicat, si conuenit ei sensus suggestionum directarum ad Agathonem sanctissimo Papa Romæ, & eius synodo. Respondit Georgius Archiepiscopus: Suscipio, & sequor Dominum, directas suggestiones à sanctissimo Agathone Papa Romæ, & credo, & sic profiteor in vno sanctæ Trinitatis Dño nostro Iesu Christo vero Deo nostro duas naturales voluntates, & duas operationes. Sic ceteri dixerūt, sic credimus, & sequimur, & omnes qui docuerunt, & dicunt vnā voluntatem & vnā operationem in duabus naturis vnius Domini nostri Iesu Christi veri Dei nostri, anathematizamus, Macarius protulit voce & scripto suam fidem iuxta editionem sanctorum & vniuersaliū quinque synodorū. Rogatus vero si confiteretur apertè duas naturales voluntates, & duas operationes in Domino nostro Iesu Christo, respondit: Non dico duas voluntates, aut duas operationes in incarnationis dispensatione Domini nostri Iesu Christi, sed vnā voluntatem & Dei virilem operationem, non tamē duas confiteor etiā, si membratim incidat & mittat in mare. Tandem oēs Episcopi consenserunt vniuersim, quæ per Agathonem Papam & eius synodum antedicta sunt in epistola, & in legatorum suorum instructione lecta, actione quarta exceptis Macario, & duobus aut tribus eius discipulis, qui noluerunt consentire quod in Christo essent duæ naturales voluntates, & duæ operationes, Quos exilio relegatos coram toto concilio, denudauerunt pallio episcopali, quo & nūc etiam vtiuntur episcopi, alba, scilicet canisla.

Suscipitur à
Concil. epistola
Agathonis pa.

In eadem actione examinantur testimonia, quibus inducuntur hæretici vnā in Christo ponere voluntatē, & ope-

CONCLII VI. GENER. 192

& operationē, & reperit illos multa consulto omisissæ, alia deprauasse in codicibus, quæ possent suū errorem demonstrare. Tādē conuicti sunt de errore suo per duos Presbyteros legatos episcopi Romani. Conuincuntur vero primum ex Ambrosio ad Gratianum, deinde ex Athanasio in libro de incarnatione verbi. Vltimo & efficacissimè cū mirabili eloquētia ex Chrysostomo in sermone illo: Pater, si possibile est, transeat, à me calis iste.

Actio nona.

Conueniente sancta & vniuersali synodo, quæ per Imperialem sanctionem congregata est in hac regia vrbe, &c. Sicut in actione prima.

Prolatus est codicillus testimoniorum, qui oblatus a Macario & Stephano, & collatus est eum alijs codicibus authenticis, & inuētus est deprauatus, & corruptus, & ex Athanasio, Alexandrino, & Gregorio Nazianzeno, & Cyrillo, euidenter demonstratum est, duas esse naturales voluntates, & duas operationes in Christo Domino nostro, & sic absoluta est actio nona.

Actio decima.

Præsidente eodem magno Imperatore Constantino, Sessio 10. &c. sicut in actione prima.

Rursus collata sunt testimonia aliquorū Patrū, nēpè Leonis Papæ ex epistola secūda ad Leonē Imperatorem, & Ambrosij Mediolanen. Epi ex 2. li. ad Gratianū Imperatorem, prolata à Macario & Stephano, cū codicibus authenticis ex Patriarchio Regiæ ciuitatis, & demonstratū est id quod supra. Rursus idē demonstratū est ex testimonijs multis adductis Ioannis Chrysostomi, Athanasij, Gregorij Nazianzeni, & Gregorij Nysseni, & Cyrilli.

Actio undecima.

Tota hæc actio consumitur in propositione epistolæ Sophronij Patriarchæ Hierosolymorum ad concilium, quæ postea in actione tercia decima à tota synodo probata est. In qua longa admodū oratione, eloquentia & Christiana sapientia plenissima, & omnibus numeris absolutissima, disputat præcipua mysteria Fidei.

Primo sanctæ Trinitatis mysterium. Secundo incarnationis Dominicæ sacramentū, probans, quod possimū intenderat vnā esse in Christo personam,

Sessio. 11.

Epistola Sophronij patriarchæ Hierosolymorum ad concilium, quæ postea in actione tercia decima à tota synodo probata est.

SVMMA CONSTAN.

personam, sed duas distinctas naturas, humanam, scilicet, & diuinam, & duas distinctas operationes, &c.

Tertio, quod in incarnatione verbi non fuit Deitas copulata carni prius animata, aut prius praefacta, vel animae praerexistenti coniuncta, sed tunc his, anima, scilicet & carne ad subsistendum venientibus, quando eis ipsum verbū & Deus naturaliter copulatus est, sed cum ipso verbo existentiam habuerunt & nequaquam in ista oculi hanc illa priorē habētia (sicut Paulus Samaritanus perstreperit atque Nestorius) simul quippe caro, simul Dei verbi caro animata rationalis. Cum cōceptū quippe verbi haec ad subsistēdū prolata sunt, & secundum subsistentiam ei vnita sunt, quando ad subsistendum prolata sunt, nullumque prius tempus proprię cōstitutionis tulerūt, quod inconfusam atque inseparabilem ad eū cōpositionē praecederet. Ex inuolabili namque & virginali sanguine sanctae & immaculae virginis Mariae verbū verē factū est incarnatū & veraciter homo & in vtero virgineo deportatus, & tēpus expleuit legitimū puerperii, & per singula naturalia, & peccatū nō trahentia nobis omnib, similis factus, nostramque non dedignatus passibilem vilitatem: Nascitur Deus humano corpore, similiterque habitu animam rationalem & incorpoream habens, & virginem generatē conseruat *theotokos* eam propriē & veraciter demonstrauit, quauis Nestorius vecors scindatur, & eius Deo rebellis exercitus lachrymetur, lamentetur, & exultet, &c.

Hoc in loco singulariter & deuotissimē de hoc diuino mysterio disputat sanctus iste Episcopus, libenterque vtitur testimoniis beati Dionysii desumptis ex lib. de diuinis nominibus, quoniam persuasum habebat hunc librum esse dionysii, & hunc esse illum Dionysium quem Paulus ex Ateopago vocatur ad Euangelium, &c.

Ibidem etiam non abhorret hanc formam loquendi, ut Christum vocet hominem creatum, & increatum, corporeū & incorporeū, per oīa nobis similem, excepto peccato, & omnibus ipsum cōsequētibus, quoniam Christus arboriter & Dominus erat motū naturalū, & omnium suorum affectuum, siue passionum, quā nisi eo annuente, non mouebantur, quod nos minimē sumus.

Ibidem

CONCILII VI. GENER. 199

Ibidem docet, Angelos & animas & ceteras inuisibiles substantias non corrumpi, sed omnia esse à Deo immortalia creata. Quod verò ait illa esse immortalia, non per naturam sicut Deus, sed per gratiam eas à morte coequentem, puto intelligi, quod naturaliter à se non habeant hanc immortalitatē, sed ex generali dono Dei.

Deinde explicat eleganter mysterium sanctę Trinitatis, docens in diuinis esse tres subsistentias sic: Trinitatem itaque in vnitatem credimus, & in vnitatem Trinitatē glorificamus. Trinitatem quidem pro tribus subsistentiis, vnitatem autē pro singularitate Deitatis. Et iterū. Scilicet igitur sancta Trinitas numerabilis personalibus facta est subsistentiis, siue sancta vnitas, extra omnē numerum est, & hec quidē inuisibilē hęc diuisionē & inconfusam gerit cōsuetudinē. Vnde collige subsistentiā in diuinis & personaliter & essentialiter dei. Si personaliter accipias, tres subsistentiae sunt, si essentialiter, vnica est subsistentia.

Idem in eadem epistola. Suscipio autē & veneror post quinque vniuersalia concilia, conscripta Cyrilli, praesertim quę contra Nestorii insaniam facta sunt. Similiter & epistolā Orientalium episcoporum, quę ad eundē Cyrillum scripta est, quam & ipse orthodoxam esse testatus est, & quęcumque Leo sanctissimę Romanę Ecclesię sanctissimus dispensator scribit, & maxime quę contra Eutychianā & Nestorianam prophanationem scripsit: haec quidē vt Petri, illa verò vt Marci definitiones agnoscēs.

Vltimò recenset serē omnes hereticos à Simone Magno ad illorum vsque tempus, qui perperam de mysterio Trinitatis sunt locuti, Recensetur inter ceteros Origenes, & huius discipuli Dydimus & Euagrius, qui animas ante corporum constitutionem aiebant fuisse creatas, hoc dicit esse hereticum & deliramentum impudens.

Finis omnibus, quæ in ista actione acta sunt, Constantinus piissimus Imperator dixit: Sufficientia sunt etiam, quæ hodierna die sunt gesta. Quia verò in Christo amabilis vestra Reip. causis occupamur, iubemus Constantinum & Anatasium patreos, Polyuctum quoque & Petrum ex consules ex persona nostra pietatis cum sancto & vniuersali vestro concilio in reliquis conuentibus inueniri, postquam praesentis causae pluri-

Explicatus
mysterium
Trinitatis.

Christus homo
creatus, &
in creatus, cor-
poratus & in-
corporeus.

SYMMA CONSTAN.

se plurima & præcipua capitula coram nostra pietate iam peracta sunt.

Actio duodecima.

Sessio. 12.

Conueniente sancto & vniuersali concilio, &c. sicut in actione prima.

Rursus disputatum est cum hæreticis, si ex scripturis sanctorum Patrum possent demonstrare vnâ voluntatē, & vnâ operationē in Dño nostro Iesu Christo, & nō ualentibus illud ostendere, prolata est à Catholicis & lecta epistola Leonis Papæ decima, & luce clarius demonstrauerunt duas voluntates, & duas operationes in Christo Iesu, & dixit sancta synodus: Omnino necesse est, non solum in sensum sequi sanctorum Patrum dogmata, sed & eisdem uocibus uti cū illis, nihilq; penitus innouari.

Sanctorum Patrum dogmata non solum secundum sensum sequenda, sed etiam uten-
dis cum illis uerbis.

Ibidem relectum est rescriptum epistolæ Honorij Papæ Romani ad Sergiū Constantinopolin quo post explicatū satis latè sacramentū Dominicæ incarnationis, subiungit: Quod Dñs Iesus Christus filius ac uerbū Dei, ipse sit vnus operator diuinitatis atque humanitatis, plenæ sunt facie literæ luculentius demonstrantes. Verū aut propter opera diuinitatis & humanitatis, geminæ operationes debeant deriuatæ dici vel intelligi, ad nos ista pertinere non debent, relinquentes ea Grammaticis, qui solent paruulis exquisita denudando nomina yēdicare: Nos enim non vnā operationē, vel duas Dñm Iesum Christum, eiusq; sanctū Spiritū, sacris literis percepimus, sed multiformiter cognouimus operatū, iuxta illud: Diuisiones gratiarū sunt, idem autē Spiritus, &c. Si enim diuisiones operationū sunt multe, & has omnes Deus in multis omnibus pleni corporis operatū, quanto magis capiti nostro Christo hæc possunt plenissime coaptari: ut caput & corpus vnū sit perfectū. &c. Et nos quidem in sanctiones diuinorum eloquiorū oportet sapere vel speculare, illa uidelicet refutantes, quæ quidem nouæ voces non sciuntur sanctis Dei Ecclesiis scādalum generare, ne autem duarum operationū uocabulo offensi, sectantes Nestorianos nos uelana sapere arbitrentur, aut certe si rursus vnā operationem Domini nostri Iesu Christi facendam esse censuerimus, stultam Eutychianistarum actionis auribus dementiam fieri possemus, &c.

Relatum

CONCILLII III.

200

Relatum est & aliquod rescriptum Sergij Patriarchæ Constantinop. ad prædictum Honorium Papam, & colata sunt rescripta hæc cum exemplaribus authenticis, quæ producta sunt ex Patriarchio Regiæ urbis, & consuebant exemplaria. De quibus proferebatur sententia in sequenti actione.

Ibidē cōfirmata est depositio Macarij & sociorū eius & petrum est à clericis Antiochiæ, ut alius pro Macario citaretur Archiepiscopus: & sic absoluta est actio duodecima.

Actio tertiadecima.

Conueniente sancto & vniuersali concilio, quod per imperiale decretum in hac Regiæ urbe, &c. sicut in actione prima.

Sessio. 13.

Postulatum est, ut pronuntiaretur sententia de epistolis Sergij, Honorij, & Sophronij, quæ in actione præcedenti lectæ sunt. Sanctum conciliū dixit: Secundum promissionem, quæ à nobis ad uestram gloriam facta est, tractantes dogmaticas epistolas, quæ à Sergio Patriarcha huius Regiæ urbis scriptæ sunt, tam ad Cyrū, qui tunc fuerat Episcopus Phasidis, quam ad Honorij Papam antiquæ Romæ: similiter autem & epistolam ab illo, id est, Honorio rescriptā ad eundem Sergium, hasq; innuēientes omni no alienas existerē ab Apostolicis dogmatibus, & à definitionibus sanctorum Conciliorum, & sanctorum Patrum, sequi uerò fallas doctrinas hæreticorum, eas omnimodo abneimus, & tanquam animæ nostras execramur. Quorum autem, id est, eorundem impia & execranda dogmata, horū & nomina à sancta Dei Ecclesia proci iudicauimus, id est, Sergij Præsulis huius urbis, qui aggressus est de huiusmodi impio dogmate conscribere. Cyri Alexandrij, Pyrrhi, Petri, & Pauli, Præsulum huius etiam ciuitatis, qui & similia eis senserūt. Ad hæc & Theodori Episcopi Pharam: quarum omnium su præscriptarum personarum mentionē fecit Agatho sanctissimus Papa antiquæ Romæ in suggestionē quam fecit ad piissimū & magnum Imperatorem nostrum, eoque abiicit, ut ipse cōtraria rectæ fidei sentientes, quos anathemati submitti desinim. Cū his uerò simili pronēti à sancta Dei catholica Ecclesia, simulque anathematizari præuidimus & Honorium, qui fuerat Papa antiquæ Romæ.

Has rescriptas ad naturam hanc lo-
co septem Pon-
tifices. Sergius
Cyrus, Py-
rrhus, Petrus,
Paulus, Hono-
rius, Theodo-
rus

SVMMA CONSTAN.

Romæ, eo q̄ inuenimus per scripta quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus mentem eius secutus est, & impia dogmata confirmat. Pertractauimus autem & synodica Sophronii Archiepiscopi Hierosolymitani, & hæc reperiens cū vna fide cōuenientia, Apostolicisq̄ & sanctorum Patrum doctrinis paria, vtpote quæ sunt orthodoxa, recipimus, & vt salubria sanctæ Dei Ecclesiæ suscipimus, & nomen eius inseri sanctis diptychis sanctarum Ecclesiarum iustum esse indicauimus.

Post hæc produxit Georgius diaconus charophylax epistolas Cyri duas ad Sergiū & Constant. & vnā Theodori ad eundē Sergiū, & vnā Pyrrhi, & vnā Pauli, & vnā Petri Constan. quondam antistitem, & vnā Honorii Papæ, totam hæreticam ad eundem Sergiū, de quibus omnibus sanctum Concilium dixit: Cognitionē accipientes prolatorum nobis à Georgio diacono libellorum, atque chartarum, siue aliorum opusculorū, comperimus in vnā, eandemque impietatem concurrere, & præuidimus hæc tanquam prophana, & animæ perniciosa continuo ob perfectum exterminium igne concremari, & combusta sunt, & sic præcepto iudicium & sancti Concilii absoluta est actio tertiadecima.

Actio quattadecima.

Sessio. 14.

Conueniente sancto & vniuersali Concilio, &c. & residentibus gloriosissimis patriciis & consulibus, & omnibus Deo amabilibus Episcopis per ordinem in eodem secretario Trulli, & propositis in medio sacrosanctis Christi Dei nostri Euangelis, Georgius diaconus produxit duos codices continentes acta sancti & vniuersalis quinti Concilii, & Tomum septimæ actionis eiusdem Concilii, & iussu Concilii tangens proposita sacrosancta Euangelia, dixit: Per istas sanctas virtutes, & Deus, qui locutus est per eas, cū veritate hi duo libri membranacei sunt libri sancti quinti Concilii, & volumen septimæ actionis eiusdem Concilii, iuxta qd̄ iā excusi sunt, ita etiam nunc manifestati sunt, & pridē in bibliotheca inuenti, atque suscepti, & neq̄ aditū est quicquam à me, nec subtrahitū. Surgentes Episcopi Concilii, & conferentes cum exemplaribus authenticis, inuenerunt ab hæreticis adiectos esse

Falsi codices per hæreticos.

CONCILII VI. GENER. 201

esse tres quaterniones in primo libro quinti Concilii, & in secundo libro circa septimā actionem mutatu quidem fuisse quinquedecim quaternionē, & adiectum esse quadrifolium non superscriptio ante decimisextum quaternionē. Quæcirca acclamatu est à Concilio: Anathema libello, qui dicitur Menæ ad Vigilium. Anathema libellis, qui dicunt facti fuisse à Vigilio ad Iustinianum & Theodorū dñę memoriæ. Anathema simul, qui falsauerunt acta sancti, & vniuersalis quinti Concilii.

Introduxerunt Græci sub nominib. Vigili Papæ, similit̄ & Meneghos libellos continentes vnā voluntatē, & vnā operationem in Christo, cum tñ nullos tales scripsisset Vigilius, nec Menæ, & hac de causa acclamatum est à Concilio, & anathematizati sunt libelli illi.

Deinde productus & lectus est sermo Athanasii super verbis illis Domini: Nunc anima mea turbata est, de quo sanctum Concilium dixit apertē: Nunc in sermone, qui lectus est, duas naturales voluntates in dispensatione incarnationis vnus de sancta Trinitate Domini nostri Iesu Christi veri Dei laudabilis, Athanasius declarauit: & præcepto iudicium, & sancti Concilii actio quattadecima absoluta est.

Actio quattadecima.

Conueniente sancto Concilio, &c. vt suprà.

Adductus est ad Concilium Polychronius religiosus Presbyter & Monachus, & interrogatus, quæ esset fides eius in dispensatione incarnationis Domini nostri Iesu Christi, Polychronius Monachus dixit: Ego expositionem fidei meæ do in opere mortui, rogans pro eo filium Dei, vt suscitaret eum, sin autem non resurrexerit, ecce Concilium, & Imperator, quæ eis placuerint, in me faciant. Sanctum Concilium dixit: Expositionem fidei tuæ profer: nam ecce mortuus præparatus est. Ille ait: In hoc est fides mea, & ita mihi ostendit Deus, vt posnam eam super mortuum, & si non resurrexerit, ecce vt prædixi. Et protulit in medio vnā chartulam propria scriptam manu, & ab Antiocho religioso lectore & notario aperta & lecta est, habens his verbis ita:

Constantino à Deo coronato ac mansuetissimo magno Principi, ego Polychronius tanquam præfatus, D d saluto

Sermo Athanasii de duabus voluntatibus in Christo

Sessio. 15.

Insania Polychronij corendis suscitata mortuum in hæreticorum veritatis testimonium.

Chartula fidei Polychronij hæretici.

SVMMA CONSTAN.

saluto & adoro: & quia vidi multitudinē virorū, & candidatorū, & in medio virum, cuius virtutē narrare non valeo, dicētem mihi: Quia nonā fidem cōponis, festina, & dic Imperatori Constantinō: Non facias nonā fidem, neq; acquiescas. Et veniente me ab Heraclēa Chrysolim, & stāte me in solario (hora erat quasi septima diei) vidi virum terribilem candidatum valde, & stetit coram me, dicens: Quia qui non constititur vnā voluntatē & Dei virilem operationē, non est Christianus: Ego autē dixi: Hoc & Constantinus sapientissimus Imperator perfinit vnā voluntatē, & Dei virilem operationē. Ille autē dixit: Multum bene, & Deo placer. Sanctum Concilium dixit: vt illa chartula ab eodem Polychronio iuxta propositionem suam poneretur super mortuū iam ad hoc pręparatum in loco publico in pręsentia Concilii, & populi satisfactioem Christo amabilis plebis, qualiter Deus veritatem demonstraret. Et congregato plurimo populo in atrio publici lauacri, quod dicitur Zenitipus, idē Polychronius posuit super mortuū huiusmodi fidei suę chartulam, perq; plures horas perseverans & insurrexans ei nihil horum, quę ab eo stolidē ac blasphemē promissa fuerant valens peragere, idē Polychronius dixit, nullatenus se posse mortuū suscitare. Populus qui ibidem aderat, exclamauit, dicens: Nouo Simoni anathema, Polychronio seductori populi anathema. Sādo Concilio iterum interroganti, si adhuc perseveraret in illa sua fide. Polychronius respondit: Sicut cōtinet chartula, quā obtulit & posuit supra mortuū, ita credo vnā voluntatem & Dei virilem operationem, & alterū quid non dico. Et cūm perseveraret in proprio errore, per sanctum Conciliū, tanquā seductor populi & manifestus hereticus, depositus est ab omni ordine & officio sacerdotali. Gloriosissimi Principes, & sanctū cōcilium dixerunt. Sufficiunt quę hodierna die acta sunt.

Actio sextadecima.

Conueniente sancto & vniuersali Concilio, & vt supra.

Adductus est Constantinus presbyter Ecclesię quę est in Apamia secundę Syriorū provincię, ad Conciliū, & examinatus est de sua fide, qui rogatus à Concilio dixit

CONCILII VI. GENER. 202

dixit se non cognoscere, nisi vnā voluntatem, & vnā operationē in Christo, sicut Macarius sentiebat. Cui post longā disputationē, sanctum Conciliū dixit: Ista sentis, & ita perseveras vq; ad finē in hac secula? Et Constantinus dixit: Etiam Dñi, sic sentio, & sic credo, & nō est possibile aliter. Sancta synodus exclamauit: Hęc secula Manicheorū est. Hęc est fides Apollinarij. Anathema illi cū dogmatib; suis. Anathema Theodoro heretico Pharanitano, Sergio heretico anathema, Pyrrho heretico anathema, Paulo heretico anathema, Petro heretico anathema, Macario heretico anathema, Polychronio heretico anathema, Aspergio Pragēsiano anathema. Oib; q; su. ragantē hereticis, anathema. Sic absoluta est actio sextadecima.

Actio decimosextima.

In hac actione profertur symbolum, quod Dominice diebus nunc publicē in ecclesiis cantatur, à synodo Nicæna constitutum, vbi obiter condemnatur Arius, qui aiebat de verbo, quod erat aliquando, quando non erat, & antequam nasceretur, non erat, & quia ex nihilo factus est, vel ex altera substantia, vel essentia, dicentes esse aut veribilem, aut mutabilem filium Dei, hos anathematizat Catholica & Apostolica synodus.

Ibidem longa oratione explicatur mysterium Dñicę incarnationis in vniuersitate personę, & vnius substantię duas concurisse naturas & duas naturales voluntates, & duas naturales operationes indiuisę, inseparabiliter inconfusę, secundū sanctorum Patrum doctrinam in Christo copulatas, non contrarias, iuxta quod impij asserunt heretici, sed vniuersitatem humanam nunquam relictantem, sed subiectam diuinę eius atque omnipotentī voluntati iuxta sententiam sapientissimi Athanasij.

Idem recenset hereticos, quos si pra anathematizat, & recipit totum sanctissimi Leonis Papę ad sanctum Flavianum, quem & titulum rectę fidei appellat sancta synodus.

Item Epistolas synodicas, quę scriptę sunt à beato Cyrillo aduersus ipsum Nestorium, & ad Orientales episcopos.

Item etiam approbat & recipit quinque vniuersalia concilia, & sanctos & probabiles patres definien-

S V M M A C O N S T N A.

tes Dominum Iesum Christum unum de sancta Trinitate. Et subscriperunt omnes Episcopi, & absolutus est conuentus decimusseptimus.

Actio decimaseptima.

Præsidente pijsimo & magno Imperatore, cõueniente quoque sancto & vniuersali Concilio, quod per Imperialem sanctionem congregatum est, &c. vt supra.

Sessio. 18.

In hac actione præsertim Imperatore confirmauerunt acta in actionibus præcedentibus, & subscriperunt omnes Epi præentes, & vices gerentes absentium eorum. Deinde & Constantinus Imperator subscripsit. Post subscriptionem habentur explicatæ hereses, quæ circa Christi humanitatem sunt exortæ. Quidam enim personas in Christo diuidunt. Alij contra naturas permiscunt & confundunt, &c. Nos autem aliters posita voraginem, diuisionisq; & confusionis declinantes periculum tanquam ita Regale pergentes, duas in Christo naturas, & harum parum numero naturales operationes confitemur, in vnâ & in diuindam concurrentes subsistentiâ, & quæ sua sunt alterutrum in cõmune proprietates conferentes. Superfluas autem vocum nouitate, & earum inuentores procul ab Ecclesiasticis sepius abieciimus, & anathemati merito subiicimus, id est, Theodorum Pharanitanum, Sergium, & Paulum, Pyrrhum simul & Petrum, Cyrum & honoratum, deponentes Macarium, qui fuerat Antiochenus Episcopus, & Stephanum eius discipulum. Similiter & Polychronium infanilis intelligentiæ delictum senem, qui mortuos suscitare pollicens, dum non suscitaret, detestus est, & oes qui constituerunt vel constituunt, vel constituere præsumperunt vnâ voluntatem & vnâ operationem in dispensatione humanitatis Christi.

Ad hæc accessit edictum Constantini Imperatoris, non minus Christiana eruditione quam pietate refectum. Datum est autem ad populum Occidentalem ad corroboranda & firmanda omnia, quæ à præsentis synodo definita sunt. Amplectitur autem & suscipit pijsimus Imperator quinque vniuersales synodos, & hanc sextam cum eis, sub hac forma verborum.

Quinque vniuersalia, & à Deo confita concilia, sicut quandam hereditatem coelestem in cordis conclauis reposita.

CONCILII VI. GENER. 103

reponentes, tanquam intellectuales margaritas, ab eis thesaurizamus dogmata, & quos anathematizauerunt, & quæ refutarunt, anathematizamus atque refutamur, quosq; susceperunt, suscepimus, patresq; nostros scribimus. Anathematizamus oem hæresim, quæ à Simone vique nunc in Dei ecclesiam introducta est ad scindendam pacem & vnitatem credentium. Super hæc omnia anathematizamus Theodorum, Sergium, Cyrum, Petrum, &c. quos supra pluries recensuimus.

Vltimo est epistola Leonis Papæ ad Constantinum Augustum, habens sic:

Regis Regum, in cuius potestate sunt regna mundi, magnas gratias agimus, quod sancta vniuersalis & magna sexta synodus, quam nunc Dei vestra clementia & sedule conuocauit, & cui pro Dei ministerio præfuit, Apostolica in omnibus æqualis & probabilis patrum secuta fuerit. Et quia definitione recte fidei pijsimè predicauerit, quæ & Apostolica sedes Beati Petri Apostoli (cuius licet impares ministerio fingimur) veneranter suscipit, idcirco & nos, & per nostrum officium hæc veneranda fidei Apostolica concorditer ac vniuersim inter his, quæ definita sunt ab ea, consentit, & Beati Petri auctoritate confirmat, sicut supra solidat per quæ, qui Christus est, in ipso Domino adeptus firmitatem. Propterea sicut susceperimus atque firmiter prædicamus sancta quinque vniuersalia Concilia, Nicæni, Constantinopolitanum, Ephesum primum, Chalcedonenſe & Constantinopolitanum, & quæ ois Christi ecclesia approbat & sequitur, ita & quod nuper in Regia vrbe pio vestre serenitatis admittu celebratum est sanctum sextum Concilium, ut eorum perdissequi interpretes, pari veneratione atque censura susceperimus, & hoc eam eis dignè cõnumeraui, tanquam vna & æquali Dei gratia congregatum decernimus. & qui in eo fideliter conuenerunt Christi ecclesie sacerdotes, & inter sanctos ecclesie patres atque doctores adscribendos atque censemus. Nam & istis sicut illis, idem Dei spiritus salutis animarum operatus est, & huius immarcescibilis fructus imperiali pietati vestre à Domino reputabitur, cuius & per sancta predicatio labore perfectus est.

Deinde anathematizat omnes hereses & earum auctores, quos & supra nominauimus.

SUMMA CONSTAN.

Canones sexta synodi in Trullo celebratae ex
Graecis exemplaribus desumpti, interprete Gentia
no Herneto Aureliano.

Anchor.

In uelutina Conc. excuso Colonia ferūtūr 9. Canones ad-
scripti sexta synodo, eū tamen sciamus sextā synodum, quā
primo post Constantino congregata est, nullos addidisse Ca-
nones; sed post, sub Iustiano edūcētes 227. Patres, in Trul-
lo Regia Palatii Constantin. canones addiderunt sequentes
102. Hoc ita tradunt Patres, qui ad septimam synodum co-
uenerunt in Nicæa sub Constāntio filio Leonis, & Irene eius
matre in actione quinta, & explicari in actione sexta, To-
mo primo in utroque loco citat: canonem ethnagēsimum se-
cundum. Horum etiam canonum nō minit Nicolaus primus
in Epistola ad Michaslem Imperatorem, Itē & Anastasius
Abbas Apostolicę sedis Bibliothecarius, in præfatione eīusdem
synodi, dicens: Cūm 6. synodus nullam protulerit, præter hi-
dem regulā, sed quas ei us assensu: aut regulas, longe post sex-
tam synodū ab ipsīs constat esse penes se priuatimq; de prom-
ptas, &c. Item Patres, qui ex Oriente & Occidente conueni-
runt ad synodum Florentinam, in sessione quinta etiam hos
102. Canones 6. synodi in Trullo. Itē Gratianus in Decret-
is aliique canones istorum (ve in proprijs locis indicabi-
mus) & ascribit illos 6. synodo, propter hoc & alia uisum est
9. Canonem prædictorū nos hos & adulteros reijcere, &
istos 102. ex Græco nono canone uetusissimū nondū excuso. Præ-
mittitur loco præfationis allocutoria oratio Patriar, qui in
Trullo cōuenerunt ad Imperatorē Iustinianū, qua ostendit
quod eū duā uniuersales synodi 1, scilicet, qua suis regnātū
Magno Iustiniano, & 6. qua suis regnantē Constāntino Bogo-
nato, nou fecerint canones ad Ecclesiā constitutiōne, sicut
reliqua 9. sanctæ uniuersales synodi fecerūt. hæc facta est ad
supplementum duarum. Propterea enim nec 6. proprie nu-
meratur, sed = 38. & Trull. id est. Quini. 6. Nam quæ quintę
& sextę synodi decreta, repleuit. Est autē et̃ uniuersalis.

In primo canone proponitur fides tenenda vt per Apostolos, & facta Concilia tradita est, & explicatur ratio fœsynodorum vniuersalium, sicut in multis alijs concilijs explicata est. Sub anathemate etiam decernuntur tenenda vniuersa, quæ in eis sunt à patribus definita.

Can. J.

CONCILII. VI. GENER. 204

Can. 2. Vt tam synodorum generalium quarundamq; provincialium, quam Apostolorum, & aliorum Patrum canones stabiles maneant, de finitur.

Hoc quoque huic sanctæ synodo pulcherrimè & honestissimè placuit, vt ab hoc nūc tpe deinceps ad animarū medellā, & perturbationū curationē firmi, stabilesq; maneant, qui à sanctis Patribus, qui nos præcesserunt, suscepti ac confirmati sunt, acq; à Deo nobis Et traditi sunt, sanctorum Apostolorum noīe & s. Canones. Quāvis in his nobis Canonibus præceptum est, vt eorundē sanctorum Apostolorum per Clementem constitutiones suscipere mus, quibus iam olim ab ijs, qui à fide aliena sentiant, adulterina quiddā & pietate aliena introducta sunt, quæ diuinorum nobis decretorum elegantem & venustam speciem obscurarunt has constitutiones ad Christianissimi gregis ædificationem ac securitatem vtiliter relictimus, hæreticæ falsitatis fœtus nequam immiscentes, & germanæ ac integræ Apostolorum doctrinæ infiorescentes. Obsequiamus Et reliquos omnes Canones, q; à sanctis & beatis nostris Patribus expoliti sunt, id est, à trecentis decem & octo diuinis Patribus, qui Nicææ conuenerunt, ab ijsq; qui Ancyræ: Et ab ijs, qui Neocaesare: sive & qui Gangræ. Præterea & ijs, qui Antiochia Syriæ: ab ijs etiam, qui Laodiceæ Phrygiæ. Præterea autem à 130. Patribus, qui in hac Dei eulærie & Regiæ ciuitate conuenerunt, & ducentis, qui in Ephesiorum Metropoli prius coacti sunt, & 620. sanctis Patribus, qui Chalcedone, sive & ab ijs, qui Sardis, & qui Carthagine, & qui rursus in hac regia vrbe conuenerunt sub Nectario, qui regie huic ciuitati præsidebat, & Theopulo, q; suis Alexandriæ Archiepiscopus. Quinetiam Canones Dionysij Archiepiscopi Alexandrinorum Megalopoli. Et Petri Alexandriæ Archiepiscopi & Martyris Gregorij Neocaesare: Episcopi, qui *βασιλεως σου ποδς*, id est, mirabilem operū effector dictus est, Athanasij, Alexandrini Archiepiscopi, Basilij Archiepiscopi Cæsareæ Cappadociæ, Gregorij Episcopi Nyssæ. Gregorij Theologi, Amphilocho Iconij, Timothei Archiepiscopi Alexandrini, Cyrilli eiusdem Alexandriæ Archiepiscopi. Et Gennadij Patriarchæ buius Regiæ ciuitatis. Præterea verò & à Cypriano

Quomodo hic
canon Cyfra-
ni recipiatur,
explicat 95.
C. infra &
19. Nic. syn.

Dd 4 Aphro-

SUMMA CONSTAN.

Aphrorum regionis Archiepo & martyre & synodo, que sub ipso fuit emissum canonem, qui in predictorum præsulum locis, & solum fm traditam eis consuetudinem seruatus est. Et nulli licere prius declaratos canones adulterare, vel abolere, vel alios præter prius hic propoñtos canones admittere, à quibusdam falsa adiecta, inscriptio ne cõpositos, qui veritate cauponari conati sunt. Si quis aut q. prædictorum canonũ aliquem inuouare vel subuertere conetur, conuictus fuerit, reus erit fm cum canonem, vt ipse pronuntiat canon poenam luens, & per ipsum in eo in quo offendit, medelam suscipiens.

Ca. 3. Qualiter puniendi clerici qui, præter canonicas sanctiones uxores duxerunt.

Rex noster allocutus est, vt ministros ecclesiæ puros, & eo ministerio dignos exhiberet synodus. At cum hi, qui sunt Romane ecclesiæ, canonis summum ius seruare proposuerint, huius autem ciuitatis sedes benignitatem, nos verò vnum d. duobus componentes (vt nec ex leuitate dissolutione, nec ex rigore austeritate) sancimus, eos qui ad secundas transierunt nuptias, nec à peccato cui mancipari sunt, respiscere voluerint, depositioni canonice subiaccere. Qui verò eos hãc secundarum nuptiarum affectionem transierunt quidem, sed ante nostram cognitionem procul peregrinam, spiritumq. coniunctionem abiecerunt, vel quorum uxores secundæ obiere, vel ipsi ad conuersionem prouidentes, in animum sobrietatem reuocauerunt, & subito eorum oñum, quæ prius contra leges erant, obliuisci sunt, siue presbyteri siue diaconi sint, visum est eos cessare de cetero ab omni sacro munere, & actione in ceterum tps damnatos, dummodo honores quidem sui sedis & statum retineant, contenti primo ac cubitu: lachrymis à Domino efflagitantes, vt sibi remittat illud ignorantie peccatum: ineptum enim est, vt alijs bene præceatur, qui necesse habet curare sua vulnera. Ceterum, qui vni quidem coniuncti sunt uxori, sed quæ vidua est, & n. a. scita fuit, sicut & qui postquam fuere electi, nuptijs illi primis adhaesere, hoc est presbyteri, diaconi & hypodistoni: ad breue aliquod tps damnati, semotimque à sacra administratione, rursus ad eisdem restituuntur gradus, dummodo ad maiorem non procedant gradum

CONCILII VI. GENER. 205

gradum latenter illegitimo contubernio soluto. Et *Ca. Apo. 17.* hæc quidem solum in sacerdotibus disposuimus, deficientes ab hoc tempore, & restituentes canonem illum *d. 33. Si quis* qui prohibet, vt qui ad secundas nuptias transierit post baptismum, vel pellicem habuerit, non possit episcopos aut Presbyteros eccari, vel diaconus, aut omnino ordinis sacri. Similiter qui viduam assumpserit, vel repudiariam vel amittam, vel ancillam, vel meretricem, esse non potest episcopus vel Presbyter, vel diaconus, vel omnino ordinis sacri.

Ca. 4. Clericus visitans monachum, deponatur.

Si quis episcopus, vel Presbyter, vel diaconus, vel subdiaconus, vel lector, vel cantor, vel ostiarius cum muliere Deo dicata coierit, deponatur, vt qui Christi sponsam violauerit. Si autem laicus, segregetur.

In quinto canone statuitur, ne quis, ex clero habeat mulierem suam. *Ca. 5. Solum cantores & lectores possunt uxores ducere.*

Quoniam in Apostolice canonibus dictum est, eo- *d. 27. g. 1. Si quis* rù, qui nō ducta uxore in cleru promouetur, solos le- *d. 34. Si quis* ctiores & cãtores uxore posse ducere, & nos hoc seruamus, decernimus, vt deinceps nulli penitus hypodiacono vel diacono, vt Presbytero post sui ordinationem, coniugium contrahere liceat, Si aut hoc facere ausus fuerit, deponatur. Si quis aut ebrũ, qui in clerum accedunt, vel lege matrimonij mulieri coniugantequã hypodiaconus, vel diaconus vel presbyter ordinet, hoc faciat, *Ca. 6. Diaconi non sedant loco honoratori*

quàm presbyteri

Quoniam in nonnullis Ecclesiis diaconos officia Ecclesiastica habere cognouimus, & ex hoc nonnullos co- *pimus.* rum arrogantiã & licentia fretos ante presbyteros sedere, statuimus vt Diaconus etiã si in dignitate, id est, in quouis sit officio Ecclesiastico, ante presbyterum non sedeat, præterquã si proprii Patriarche, vel Metropolitanæ vicem gerens ad sit in alia ciuitate super aliquo capite. Tunc enim vt locũ illi implens honorabitur. Si quis autẽ tyrannica ad ductus audacia tale quid efficere ausus fuerit, is ex proprio gradu deiectus, sit omnium vltimus eius ordinis in cuius est catalogo in sua ecclesia.

Hic

SUMMA CONSTAN.

Author. His Canon erat veniendus, quoniam videmus diaconos in dignitate constitutos ante presbyteros sedere. Pute exemplum ab Ecclesia Romana sumentes in qua ante Episcopos etiam sedent diaconi Cardinales.

Ca. apo. 36. In canone 2. statuit, ut quotannis synodi provinciales fiant, et quique canon 5. Nic. & Calced. 19. Addit tamen, ut saltem semel in anno fiat synodus.

Canon 9.

Ca. apo. 34. & 24. d. c. Nulli liceat clerico cauponaria hñe tabernā. Canon Apostolicus in cauponā ingredi clericū non permittit, *autho. Ca. Nic. con. 18.* Hic habere pro eo quod est exorere, accipit.

Ca. 10. Clerici usuras non accipiant.

apo. 44. Episcopus, Presbyter & Diaconus, qui usuras vel centimas accipit, vel cesset, vel deponatur.

Ca. 11. Nulli fidelium licet Iudeorum azyma comedere, Nemo eorum, qui in sacro ordine cōsēntur, aut laicos

23. q. 1. Nullus Iudeorum azyma comedat, vel illā eū eis familiaritatem ineat, vel in morbis accersat, vel medicinas ab eis suscipiat, vel vñā eū eis in balneis lauetur. Si quis contra fecerit, si sit clericus, deponatur; si laicus, excommunicetur.

Nemo putet, quod hic Patres Prohibuerint azymum pñā comedere, sed per azyma mō re Iudaico festa celebrare.

Ca. 12. post ordinationem suam Episcopi & propriis vxoribus secedant.

Iubet omnino, antistites, postquā sunt ordinati, a propriis vxoribus secedere. Ne autē cōtra quintū Apostolicū canonē facere videantur, qui epis cū vxorib. suis habitare permittit, inferūt qd nō diuinit Apostolis aduersā res hñc decernūt, sed statū ecclesiasticū in pulchriorem ordinē prouehi volētes, quoniā Apostoli, cū fides inciperet, ad fidelū imbecillitatē se magis demittebāt, eū autem Euangelij prädicationē sit magis ampliata, oportet & Pontifices ad perfectam continentiam vitam suam dirigere me status ecclesiasticus vñlo probro afficiatur.

Ca. 12. Subditi coni, ut supra viciis sua tempore, ab vxoribus separentur.

d. 1. Q. 1. m. m. in. 15 m. s. e. uatus est

Hoc canone Patres decernunt. Primū eos, qui ut ordinētur Hypodiaconi, diaconi, aut Presbyteri digni sunt, a prioribus suis legitimis vxoribus non separari. Addijciunt autē eos non cum suis coniugibus coniunctionem

CONCILII VI. CENER.

206

Aionem indiscriminatum habituros, sed ab eis abstinere vxoris suae tempore, eo scilicet tempore, quo sacrificant, sicut definit Carthag. synodus secunda ca. 2.

Scdō, decernit deponēdos eos, q̄ audeāt post ordinationē diaconis & sacerdotes cū priorib. suis legitimis vxorib. cōsuetudine priuare, & ipsos qui ordinātur, suas vxores pietatis p̄textu expellētes, excoicandos statuit.

Tertiū, dicunt Patres se id facere cognoscentes Romanæ ecclesie pro canone traditum esse, ut diaconi vel presbyteri in sua ordinatione profiteantur se non amplius suis vxoribus coniungendos.

Canon 13. Prohibuit Episcopos cum propriis vxoribus post ordinationem habitare, hic autem canon de diaconis & sacerdotibus subdistinguit, veluti corrigens, quod ea de re sit in ecclesia Romana: sed tu Lector intellige, si iuste prohibentur in Oriente sacris initiati cum propriis vxoribus manere viciis sua tempore, ubi sacerdotes & reliqui nō p̄sinitis vicissim hebdomadibus sed perpetuo sacrificāt, ut sit in Occidente, nome e qua erit ea constitutio. De hac cōstitutione latius tmo. in epist. 3. ad Exuperium Tholo. episc. e. 1. habes sup. Ab hac constitutione exipit sacerdotes, qui sunt in ecclesiis Barbaricis ca. 30. huius sexta synodi.

Ca. 14. & 15. prohibet ne diaconus ante 25. annū creetur, nec hypodiaconus ante 28. nec presbyter ante 30. *d. 77. Subdiaconus.*

Ca. 16. De quibus diaconibus loquatur liber Act. Apost.

Quoniam Actorum liber septem diaconos ab Apostolis constitutos esse tradit, & Neocesariensis synodus in causa syno. canonib. suis sic aperte diffinit, q̄ septem debēt esse diaconi, &c. Nos eū dicto Apostolico mētē Patrū adaptasse presentem mus, inuenimus eos esse locutos, nō de viris q̄ ministrant mysterijs, sed de ministerio, qd i vñu mēlarū adhibetur cū liber Actorū sic habeat: Cū discipulorū multitudo, &c. Quod & accepimus a Ioan. Chysost. sic hñc verba interpretate in cōment. super Acta Apostolorum, cap. 6.

Ca. 17. Sine dimissoria Episcopi, clerici a propriis ecclesiis non recedant.

Statuimus ut nullus omnino clericus possit sine pro prii episcopi scriptura dimissoria in aliene ecclesie eata logum referri. Qui secus fecerit, deponatur. *Extipe Constatinop. & Carthagin. Ecclesiam.*

Ca. 18.

SVMMA CONSTAN.

Ca. 18. Cessante causa recessus, clericus ad propriam redent Ecclesiam.

Clericus qui propter Barbaricam incursionem, vel aliquo modo reliquit suam ecclesiam, cessante hac circumstantia propter quam fecerit, redeat statim ad ecclesiam.

Ca. 19. Episcopi diebus omnibus praeceptis Dominici decere populum debent.

Docere populum solis Episcopis, & presbyteris, & diaconis, & aliis.

Quod oportet eos, qui praesunt ecclesiis, in omnibus quidem diebus, sed praecipue Dominicis, omne clerum & populum docere pietatis ac rectae religionis eloquia, ex divina scriptura colligentes intelligentias & iudicia veritatis, & non transgredientes iam positos terminos vel divinatorum Patrum traditionem. Sed & si ad scripturam pertinent controversia aliqua excitata fuerit, ne tam aliter interpretentur, quam quomodo ecclesiae luminaria & doctores suis scriptis exposuerunt, & maiorem ex his laudem assequuntur, quam si quae a se dicuntur, componant: ne dum quandoque ad id haesitant, ab eo quod convenit, excident. Per praedictorum enim Patrum doctrinam populi ad eorum, quae sunt bona & expetenda, & inutilia ac reiicienda cognitionem venientes, ut tam in melius componunt, nec ignorantiae vitij conuincuntur, sed doctrinae mentem adhibentes, seipsos ad id ne mali quid eis accidat, excitant, & imminentiam suppliciorum metu sibi salutem procurant.

De scriptura subterfuge, & de doctrinae laudem assequuntur, quam si quae a se dicuntur, componant: ne dum quandoque ad id haesitant, ab eo quod convenit, excident.

Ca. 20. Nec in alia ciuitate Episcopus docet.

Non licet episcopo in aliena ciuitate publice docere. Si hoc facere deprehensus fuerit, cesset ab episcopatu, presbyteri autem munere fungatur.

Canon 21.

Clerici propter canonicum crimen depositi, si reipiscant, recipiantur ab ecclesia.

Canon 22.

Ob pecuniam promotos, sua episcopos, siue clericos deponi iubemus.

Ca. 23. Pro Eucharistia administratione nihil exigendi est.

1. 4. 1. Nullus episcopus aut.

Nullus episcopus, siue presbyter, siue diaconus purissimam praebens communionem, ab eo qui communicat, eius participationis gratia, obolus vel quamuis aliam speciem exigat. Non est enim venalis gratia, nec

CONCILII VI. GENER.

107

nec pecuniae spiritus sanctificationem impartitur, sed ea, qui digni sunt, absque ulla fraude est communicaanda. Qui secus fecerit deponatur.

Ca. 24. et 25. canon Concilij Laodicensis & 11. eo. Concilij Carthaginensis. ne clerici aut monachi inter sint ludis Theatricis. Ca. 25. et canon 17. synodi Chalcedonensis.

Ca. 26. Ignorantia non impedit quin ab illicitis nuptiis presbyter abstinere teneatur.

Presbyter, qui per ignorantiam illicitis nuptiis est implicatus, sit quidem cathedrae participes: à reliquis autem operationibus abstinere. Et enim qui talis est, laus est si venia detur. Nec ergo publice nec priuatim benedicat, nec Christi corpus aliis distribuatur, nec aliquod aliud ministerium obeat, sed prima sede contentus, Domino descat, ut illi ex ignorantia peccatum condonetur. Manifestum est, quod nepharium coniugium dissoluetur.

Canon 27.

Clericis vestem sibi convenientem induat tam in urbe quam in via.

Ca. 28. Vna non distribuatur simul cum Eucharistia.

Quoniam in diversis Ecclesiis intelleximus, vitam ad altare allatam ministros cum incrementis illis oblationis sacrificio coniuncta, ex qua dā quae inualuit consuetudine, utraque simul populo distribuere, decernimus ut nullus Sacerdos hoc amplius faciat, sed ad vniuersationem & peccatorum remissionem solā oblationem populo impertiat. Sacerdotes verò has vias allatas priuatim benedicentes, ut secus ac primitias quasdam distribuāt penitentibus, ad laudem datoris suae usque, per quas nostra corpora diuina dispositio ne augētur & nutriuntur. Si quis secus fecerit, deponatur.

Ca. 29. Ne ferias, in cena Domini soluantur ieiunium, nec non ieiunium communicent.

Hoc canone abrogatur synodi Carthaginensis, tertiae de ceterum, ut 5. feria in qua cena Domini peragitur, fideles cenati communicent. Et renouatur ea. 50. synodi Laodicenae. Ne ea die soluantur ieiunium.

Ca. 30. Sacerdotes Barbarici cum ordinantur, uxores relinquere possunt.

Dispensat hic canon cum Sacerdotibus, qui sunt in Barbaricis Ecclesiis, ut mutua consuetudine suarum uxorum

d. 28. Presbyteri
i. 11.
d. 27. Presbyteri
ram.

De con. d. 2.
Didicimus.

SVMMA CONSTAN.

vxorum abstineant, sic tamen ut cum illis non amplius cohabitare contingat. Hoc autem indulgetur propter externos ac non satis sumos, sed agrestes mores.

Ca. 31. Sine Episcopi licentia clerici intra domos non baptizent.

De con. d. 1. Clericos infra ca. 59.

Clericos qui in oratoriis, quæ sunt intra domos ministrant vel baptizant, hoc illius loci Episcopi sententia facere decernimus. Qui hoc sic non seruauerit, deponatur.

Ca. 32. Ut in sacrificio vinum aqua mistum offeratur.

Armenii male intellexerunt verba Chrysostomi.

Quoniam nouimus in Armeniorum regione vinum tamen in sacra mensa offerri, aquam illi non miscere, qui inuentum sacrificium periculum, prætentes Ecclesiarum doctores Ioannem Chrysostomum interpretari: tunc Matthei hoc afferentem ut iam nunc ab ignorantia liberetur, illius patris mentem orthodoxe apertimus. Cum. antiquam Hydoparastarum heresim, qui pro vino sola aqua in sacrificio vsi sunt, subuerteret, illam orationem coposuit, in qua aqua in sacrificio Missæ adiunctione amouere illi existimant, cum tamen non doceat sanctus per solū vinum oblationem fieri, quod quidem & suæ Ecclesiæ ubi est illi pastoralis administratio tradita, aquam vino miscendam tradidit, quod inuentum peragitur sacrificium oportet, & pretioso & honorando nostri Redemptoris sanguine & aqua, contempationem attendens, que in totius mundi viuificationem effusa est, & peccatorum redemptionem. Et in omni est Ecclesia, ubi spiritualia luminaria resplendent, hic ordo diuinitus traditus seruatur. Nam & Iacobus Domini nostri Iesu Christi frater carnalis, & Basilii Cæsariensis Archiepiscopus, cuius gloria omnem terrarum orbem perualuit, mystico nobis inscripto tradito sacrificio, peragendum in sacro mysterio ex aqua & vino sacrum poculum reddiderunt. Et qui Carthagine conuenerunt sancti Patres, ita aperte tradiderunt. Si quis ergo Episcopus vel Presbyter non secundum traditum ab Apostolis ordinem facit, deponatur, ut imperfecte ac simpliciter mysterium enuntians, & que tradita sunt in nouant.

De con. d. 1. Jacobus.

Anabapt.

Annota quod à presenti canone dua hereses subuertuntur. Hydoparastarum & Armeniorum. Isti in solo vino, illi in sola aqua sacrificium peragebant. Secundo apparet ex presenti canone ritum sacri mysterii à Iacobo fratre Domini, qui fuit primus Hierosolymorum Episcopus fuisse traditum, quod

CONCILII VI. GENER. 208

que quidem traditio apud nos non inuenitur, nec recognoscitur, ut qua exoleuerit. Tertio apparet à S. Basilio, & S. Ioanne Chrysostomo, traditos nobis mysterii ritus, quos nunc obseruant Græci.

Ca. 33. Non attendatur genus sed mores, ad manus impositionem.

Quoniam cognouimus in Armeniorum regione eos solos ad clerum admitti, qui sunt ex genere sacerdotali: imò & nonnullos eorum non attollos, catores, & diuina legis letores constitui. Decernimus ut deinceps non liceat ad eius, cui manus impositum, genus respicere, sed examinares an digni sint, expositis in sacris canonibus decretis, eos in clerici catalogum referri, & Ecclesiastice promoueri, siue sint ex maioribus suis sacerdotibus, siue non. Id est, ut nulli eorum liceat populo in suggestis diuinas scripturas explicare, nisi is sacerdotali tonsura usus fuerit, & benedictione à suo pastore canonice susceperit, si quis secus fecerit, deponatur.

Ca. 34. est eo. 18. Syno. Chale. de coniurationibus.

Ca. 45. Spolia Episcopi defuncti indimittunt futuro seruatur. *Ca. 22. Chal. 101. apo. c. 40.*

Nulli omnium Metropolitano liceat mortuo episcopo, eius throno subest, res eius vel ipsius Ecclesiæ sibi nedicare, sed sint sub custodia cleri Ecclesiæ cui defunctus presens, usque ad alterius episcopi promotionem, præterquam si in eadem Ecclesia non relictus sit cleri, tunc. n. Metropolitano ea non diminuta seruabit, ordinando episcopo omnia reddens.

Ca. 36. Sedes Constantinopolitana aequatur Romani, dummodo sit secunda.

Renouantes que sanctis Patribus 150. qui in hac regia urbe conuenerunt, & à 630. qui Chalcedone conuenerunt, constituta sunt, decernimus ut thronus Constantinopolitani, equalia privilegia cum antiquæ Romani throno obineat, & in ecclesiasticis negotiis ut illa emineat, sedis post illam existens. Post quem Alexandrinorum Metropolis numeret thronum. Deinde Antiochiæ, & post eam Hierosolymitanæ ciuitatis.

Can. 37. Episcopi si Episcopali urbe priuauerint, sua tamen privilegia non amittunt.

Episcopo, qui propter Barbaricam incursionem ad suam ecclesiam venire non potuit, suis honor deferatur, ut in can. 18. Antiochiæ synodi decretum est.

Can. 38.

SVMMA CON STAN.

Ca. 38. *Nova ciuitas nouam habeat dignitatem Episcopalem vel Metropolitanam.*

Canonem, qui à Patribus factus est, nos quoque obseruamus: qui sic edicit: Si qua ciuitas à Regia potestate innouata est, vel innouabitur, eiusdem publicam formam, Ecclesiasticarum quoque rerum ordo cōsequatur.

Canon 39.

Hic canon confirmat canonem octauum Ephesi. synodi, quo concessum est Cypri Ecclesiam esse principalem & primam. Et prohibitum est Antiochenum Episcopum facere in ea ordinationes.

Ca. 40. *De aetate ingredientium monasteria.*

Magnus Basilus in 18. suo canone eas, quæ post sedecim annos se virginitatē suscipere profitentur, admittit, ut quæ bonū à malo possint discernere. Præsens autē Canon, qui decem annos natus est, si monachus esse elegerit, nō reuocat. Sed eū ad uitā monasticā nō aliter recipiendū decernit, quā si ab Epō probatus, examinatusq; fuerit, ut sua prudētia admittatur, vel repellatur, vel prorogare tēpus. Adicit autē se hoc statuere, quoniam Ecclesia Dei gratia ad anteriora procedat, & ad diuinorū mādātorum obseruationem firmiter & validior euadat.

Ca. 41. *Quomodo probandi, qui profitentur monachatum.*

Eos, qui in urbibus vel villis volunt secedere, ac sibi separatim attēdere, prius quidē in monasterium ingredi oportet, & anachoritam (hoc est) ab aliis separatā ac secretā viuendi rationem exercere, & spatio triennij ei, qui in mansione præest in Dei timore parere, & obediētiā in omnibus, ut æquū est, implere. Et ita huius vitæ eligēdū institutum profitentes: & q; eā ex toto corde sua spōte amplectūtur, ab eius loci Præsule examinari approbētur. Deinde sic alio anno extra clausuram fortiter se gere debent, ut scopus eorum magis manifestetur: tunc enim piene ac perfecte significabunt, quod non inuānam gloriā captantes, sed propter ipsū pulchrum & honestū hoc silentium prosequantur. Post tanti autem temporis complementum, si in eodem eligendæ vitæ instituto permaneant, includi ipsos, & eis non amplius licere, quando voluerint, ex tali mansione egredi: præterquam si propter communem vtilitatem vel etiā necessitatem

CONCILII VI. GENER. 209

necessitatem ad mortem vigentem ad id trahantur, & ita cum benedictione eius loci epi. Qui autē exceptis his casibus exierint, prius quidē vel iocūtos ipsos dicta clausura coerceri. Deinde ieiunij & alijs afflictionib; ipsos curare, scientes qm nemo, qui manum suam aratro immisit, & retro conuersus est, aptus est regno celorum.

Ca. 42. *Eremita habitum sacerdotum monachorum sumant.*

De Eremitis, qui quidem nigris vestibus induti & capite comati vrbes abeunt, & cū viris ac mulieribus versant, & propriæ professioni faciē iniuriā, statuimus totis comis reliquorū monachorū amictū suscipere, eosq; in monasterio constitui. Quod si hoc non elegerint, eos oīno ex urbibus expelli, & solitudines quæ eremi dūz habere, ex quibus sibi & denominationes contrahere,

Ca. 43. *Propter nullum crimen arcendus est, niquis à monachatu.*

Liceat oī Christiano vitam therapeuticam eligere, & iterum ad vitam pertinentium deposita tempestate monasterium ingredi, atq; instar monachi tonderi, in quocunq; crimine deprehensus fuerit. Saluator enim noster Deus inquit. Eum qui ad me venit, non eiiciam foras. Nam sicut columna id quod in ea describitur, exprimit: ita & monachica professio, monachi penitentiam describit: Ei ergo qui ad illud germanē ac sincere accedit, acquiescimus ac fauemus, nec vlli ei mores impedimentū afferent, quo minus proprium votum adimpleat.

Ut est verisimile, prohibetur quidā, qui tōderi volebāt, vel pp suā vitæ turpitudinem, sordesq; vel propter aliquod delictū. Præsent Canon dicit, quod nullū peccatum prohibet Christianā vitam exercitatricem eligere. Et per penitentia Deum placare, cum nullū sit peccatum quod Dei clementia superet. Alia tamen sunt causa, qua tonderi prohibeāt.

Ca. 44. *Monachus fornicator iure communi punitur.*

Monachus fornicator, vel qui ad matrimonij communionem, vitæq; societatem vxorem duxerit, fornicatorum penis subiciatur.

Ca. 45. *Futura monasteria non induantur sumptuosius vestibus eo die quo ingressuri sunt monasterium.*

Quoniam intelleximus in nonnullis mulierum monasteriis

Neuatiāna ha resis est, venientes ad penitentiam non suscipere.

Author.

SVMMA CONSTAN.

naſterijs, mulieres, quæ ſacro illo amictu dignæ habentur, prius ſericis, & omnis generis veſtibus, præterea autem & mundis auro & gemmis varietatis, ab ijs, qui illas ducunt exornari, & ſic ad altare accedentes exuit ante materiam apparatus: & ſtatim in illis fieri habitus benedictione illasq; nigro amictu indui: ſtatimus ne hoc deinceps fiat. Neq; enim fas eſt, vt quæ iam propria voluntate omnē vitæ iocunditatem depoſuit, & eam quæ eſt ſim Deum vitæ agendæ ratione amplexa eſt, & ita monaſterium acceſſit, per eum qui interit ac ſiuit mundum, & quorum iam oblita erat memoria reuocet, & ex eo anceps reddatur, & eius anima perturbetur inſtar exundantium fluctuū, hucq; & illuc verſarium, adeo vt aliquam nōnnullā lachrymā emittēs cordis per corpus, compunctione oſtēdat: ſed & ſi exigua aliqui lachryma exilierit, non tam pp affectionem, quam habet propter exercitatorium certamen, quā propterea quod mandatum relinquat, & ea à videntibus profluxiſſe putetur.

Ca. 46. Monaſteria non exant à monaſterio, niſi ſub certa forma.

Quæ vitam exercitatoriam eligunt, & in monaſterijs ſunt conſtitutæ, ne omnino progrediantur. Si qua autem inexorabilis neceſſitas ad hoc trahit, cum benedictione eius, quæ præeſt, hoc agant. Tuncq; nō ſolum peſe, ſed cum aliquibus vetulis, & quæ in monaſterio primæ ſunt, cum mādato eius, quæ perfectæ eſt. Eis autem omnino extra cubare non licet. Hoc idem & de viris, qui monaſticam vitam perſequuntur, ſtatimus.

Ca. 47. Vir in monaſterio mulierum non dormiat, nec eduerſo.

Nec mulier in virorū monaſterio, neq; vir in mulierum dormiat. Extra offendiculum enim & ſcandalum fideles eſſe debent. Qui ſecus fecerit, ſegregetur.

Ca. 48. Vir Episcopu reponatur in monaſterium.

Vir eius, qui ad epiſcopalem dignitatem promotus eſt, communi ſui viri conſenſu prius ſeparata poſtquam in Ep̄m ordinatus eſt, ac conſecratus monaſterium ingredietur procul ab Ep̄ſcopi habitatione extructum, & Ep̄ſcopi providentia fruatur. Sin autem digna viſa fuerit, etiam ad diaconatus dignitatem prouehetur.

Ca. 49.

CONCILI VI. GENER. 210

Ca. 49. eſt ca. 24. Synodi Chalcedon.

Ca. 50. Alia clericis interdiciuntur.

Nullum omnino, ſiue clericus, ſiue laicum ad hoc deinceps tpe alia ludere. Qui ſe ſus fecerit, excoſecetur.

Ca. 51. Ne Mim i aut venationes ſpēdantur.

Omnino prohibet hæc ſanctia & vniuerſalis ſynodus eos, qui dicuntur Mimoi, & eorum ſp. Bacula, deinde venationum quoque ſpēdationes, earq; quæ ſunt in ſcena ſaltationes perſici. Qui ſecus fecerit, ſi ſit clericus, deponatur: ſi laicus, ſegregetur.

Ca. 52. Et ſabbato & dominica in quadrageſima conſecratio tantum fiat.

In omnibus ſanctæ quadrageſimæ ieiunij diebus præterquam ſabbato & dominica, & Annuntiationis die, fiat ſecrum præſanctificatorum ſacrificium.

Sacrificium præſanctificatorum, eſt oblatio ſacrificij iam peracti & perſecti. Ieiuniorū autē dies, luctus & expiationis in expiatione peccatorū & quia Deo ſacrificij offerre, eſt feſtum de agere, ſtatuerunt Patres nō fieri nouā conſecratione tota niſi ſabbato & Dom. &c. In his feſtis agere non lugere nec ieiunare iuſſi ſumus. Quod nūc obſeruetur apud Latinos in die Paſche, Hæc ex Theo. Balſamon.

Ca. 53. Ordo cognationis ſpiritalis obſeruetur.

Quoniā ſpiritalis cognatio corū coniunctionio maior eſt, nouimus in quibusdam locis exceptores puerū ex ſancto & ſtutari baptiſmate poſtea cū matribus illorū viduis matrimonium contrahere: ſtatimus ne in poſterum tale aliquid fiat. Si qui verò ſecus fecerint, hi quiſem primò ab illicito matrimonio ſeparentur, deinde fornicatorum penis ſubiiciantur.

Ca. 54. Neſcia prohibita.

Decernimus, vt qui deinceps cū fratris ſui filia matrimonio ſocietate coierit, vel pater & filius, qui cū matre & ſoro, vel cū duobus pueris & ſororibus pater & filius, vel cū duobus ſcibus mater & filia, in ſeptem canonicis incidat, ſeparatis ipſis publicè à nefario cōtubernio.

Ca. 55. Ne ſabbatis, aut Dominicis diebus quadrageſima ieiunetur.

Quoniā intelleximus in Romanorum ciuitate in ſanctis quadrageſimæ diebus, in eius ſabbatis ieiunare, cauere aliqui

Et 2 p. 10

SVMMA COSTAN.

Romani nō recipiebāt hanc synodum tanquam vniuersalem.
Ca. 56. Ne oua & caseus in quadagesima comedantur.

Can. Apost.

præter Ecclesiæ traditam consuetudinem, sanctæ synodo visum est, ut in Romanorum Ecclesiæ canon inco-

culsus obtineat, qui dicit: Si quis clericus inuētus fuerit in sancto Dominico vel Sabbato ieiunās, præter vitum & solum, deponatur. Si autem laicus, segregetur.

Canon 57.

Ca. Apost. 3.

Ad altare mel & lac offerre non oportet.

Ca. 58. Ne laicus sacramenta sibi ministret.

Ca. 31. permissio de volūta te Episcopi fieri posse.

Nemo eorum, qui sunt ex ordine laicorum, diuina sibi mysteria impartiat præsentē Epō, vel presbytero, vel diacono. Qui secus fecerit, vna septimana segregetur.

Ca. 59. Baptismus in Ecclesiis tantum celebretur.

In oratorio priuato, quod domi est, nullatenus baptis- mus peragatur, sed qui digni habebūt huius purissimi luminis, ad catholicas Ecclesias accedant, & hoc illi munere petruantur. Si quis contrafecerit, si clericus est, deponatur; si laicus, excommunicetur.

Ca. 60. De his qui se simulant demoniacos.

De hoc legi Chris. in Epistolā Pauli ad Colos. homi. Et facta eiusdem oratione aduersus Iudæos.

Lege sexennij subijci, est sexennio excom- municari.

Eos qui se Damone correptos esse simulant, & morum improbitate eorum figuram & habitum simulare præ se ferūt, visum est omnimodo putiri, & eiusmodi afflictionibus & laboribus eos subijci oportere, quibus hi qui à Dæmone verè correpti sunt, ut à Dæmonis operatione liberentur, verè subiiciuntur.

Ca. 61. De sortilegis dammandis.

Qui se vatibus tradiderunt, vel iis qui Centuriones dicuntur, aut iis similibus, ut ab illis discant si quid sibi reuelari velint, sicut ea quæ prius à Patribus sunt sancta, canoni qui est de sexennio subijciantur. Eidem penè subijcere oportet eos, qui vrsas aut similes bestias ad lulum & perniciem simpliciorū circumferūt, & eos qui

fortu-

CONCILII VI. GENER. 211

fortunā, fatū, genealogiā, aut similiū verborū turbā ad nugas deceptorias obloquūtur, eosq; qui nubes fugate dñr, & Imprecatores, & Amulatores & Vates. In his autē perseverantes, nec mutantes sententiā, nec fugientes hæc punitiosa & Ethnica instituta, oīno eiiciens eos ab ecclesiā definimus, sicut sacri canones dicunt. Nam quæ luci est tenebris cōmunio? Aut quæ concordia Christi & Belial?

Præsentē ea, vniuersas Dæmoniacas operationes auertit. Vates dñr palmæ in inspicit, & qui in pelui diuinat, aut per sacrificia aliqua Sotaniā inuēgant, se Dæmoni addicētes, Centuriones dicebantur senes quidam, qui se reliquis consulerē præ se ferentes, per eiusmodi execrabiles operationes, simplices seducebant, & ut Pseudothei colebantur.

Vrsas trahere dicebantur, qui Vrsorū altiores appellabantur, qui quidem in capite & totius atolis corpore ciuitatis appendentes, & pilos tendentes, eos vna cū ciuitatis dabāt, ut remedia & tanquam in meritis & fastidiis oculis conseruare possint. Alij verò serpentes in sinu gestantes, hunc quidam die maligno natum esse, illum verò felici sydere nati dicunt, & futuras felicitates & infelicitates annuntia, & alia multa nugantur. Nubium inspicit dñr qui quæ multis ignota sunt ex nubibus significat, ut maxime autem si sole occidente inspiciantur. Imprecatores sunt qui diuina quædam cantica dicunt, & nomina martyrum & sanctissimæ virginis meminerunt. Quæ etiam diuina patres & ecclesiā doctores fugienda statuant, & plusquam alij Chrysostomus.

Ca. 62. Ne festa gentiliū celebrentur.

Calendas & vota & Brumalia quæ vocantur, & qui in primo die Martij mensis sit conuentus, ex fidelium ciuitate oīno tolli volumus. Sed & publicas mulierum saltationes multam noxam exitumq; alerentes. Propterea & eas quæ nō se eorū qui talis apud Græcos Dij nominati sunt, vel nōse vitorū ac mulierū finit salutationes ac mysteria more antiquo, & à ritu Christianorū alieno, reijci- mus: statuentes, ut nullus vir deinceps muliebri veste induat, nec mulier veste viro conueniente. Sed nec comicas, nec Tragicas, nec Satyricas personas induat. nec execrādi Bacchi nomen, vā in torcularib. exprimentes inuocet, nec vinū in dolijs effundentes risum moueat, ignorantia, vel vanitate ea quæ à dæmonijs impostura pro-

Author.

Brumalia for- tid sunt saturnalia, quæ Brumina mense scilicet Decem- bri fiebant.

SVMMA CONSTAN.

cedunt, exercebunt. Qui secus fecerint, si clerici sint, deponantur: si laici, sequeantur.

In mense Martio hebent Græci vniuersalis concilio propter temporis & aeris temperiem, in qua indecora saltationes à mulieribus, vini quoque bibant. Quas & indecora alia similia Patres nullo modo permittebant.

Ca. 63. Martyrum historia ab infidelibus scripta damnantur.

Quæ à veritatis hostibus falso confictæ sunt Martyrum historiae, ut de Martyres ignominia afficerent, & qui eas audiri essent, ad infidelitatem deducerentur, in ecclesia non publicari iubemus, sed eas igni tradi. Eos autem qui eas admittunt, vel tanquam veris eis mentem adhibent, anathematizamus.

Ca. 64. Prohibetur laico publice docere.

Non oportet laicum publice disputare, vel docere, sed ordinari à Dño tractato ecclesie, & autem ijs, qui docendi sunt, gratiam acciperint, perire, & diuina ab eis doceri. Qui testis, utitur hic synodus.

Ca. 65. Ne rogus in Nouilunio ritus Gentili accendantur.

Quos in Nouilunio quidam ante foras officinas & domos accendunt rogos, supra quos etiam antiqua quidam consuetudine salire inepti ac delite solent, deinceps cessare iubemus. Qui contra fecerit, si clericus sit, deponatur: si laicus, sequeatur.

Ca. 66. A die resurrectionis per integram hebdomadam fideles ferientur.

A sancta die resurrectionis usque ad nouam Dominicam tota septimana ecclesijs vacare fideles iugiter oportet. Psalmis & hymnis & spiritualibus canticis in Christo gaudentes, festumque celebrantes, & diuinarum scripturarum lectionem adhibentes, & sanctis mysterijs iocunde & laute fruenter. Sic ergo cum Christo exultabimus & una resurgemus. Nequaquam ergo prædictis diebus equorum cursus, vel aliquod publicum fiat spectaculum.

Apud Latinos in exoleuerat illa constitutio, ut mus eos, qui cuiuscunque animalis sanguinem arte aliquam conuolunt, & sic comedunt. Qui hoc fecerit, clericus deponatur: laicus excommunicetur.

Ca. 68.

CONCILII VI. GENER.

214

Ca. 68. Libri sacri eorum & prophano usu non consumantur.

Nulli ex omnibus licere veteris & noui testamenti libros nec sanctorum nostrorum præconum ac doctorum eorumque, vel conscribere, vel librorum capponatoribus, vel venguentarijs, vel alicubi alij delendum tradere, nisi usque vel à tinea, vel ab aqua, vel alio modo redditis fuerit inutilis. Qui tale aliquid fecerit, vno anno excoetur.

Ca. 69. Laicus non ingrediatur eorum excepto Casore.

Nulli omnium, qui sit in laicorum numero, liceat intra sacrum altare ingredi. Ab eo tamen nequaquam prohibita potestate & auctoritate regia, quandoquidem voluerit Creatori dona afferre ex antiquissima traditione.

Ca. 70. Mulieres in ecclesia taceant.

Ne liceat mulieribus in celebrationis tempore loqui, sed, ut est vox Pauli, sileant.

Ca. 71. A quibus cauere debant iuris professores.

Eos qui docentur legibus civilibus, Græcis moribus legem Græcorum, autem in oratione voluntaria dicuntur celebrare, vel præter usum communem sibi vestem induere, neque quo tempore discipuli nam aggrediuntur, vel ad finem eius perueniunt. Qui secus fecerit, sequeatur.

Ca. 72. Ne orthodoxus Ethnicam ducat, aut contra.

Non licet virum orthodoxum cum muliere hæretica, nec orthodoxam cum viro hæretico copulari, sed si quid eiusmodi ab illo ex omnibus factum apparuerit, irritas nuptias existimari, & nefarium coniugium dissolui. Si autem adhuc infideles sunt inter se legitimo matrimonio coniuncti, deinde alter eorum conuertatur ad fidem, alter in infidelitate manente, si fidei placeat cum infideli habitare, non à se inuicem separentur, iuxta Pauli sententiam.

Ca. 73. Ne crucis figura in pavimento fiat.

Cum crux viuifica illud salutare nobis ostenderit, nos omne studium adhibere oportet, ut ei per quam ab antiquo lapsu saluati sumus, eum, qui par est, honorem habeamus. Vnde & mente & sermone, & sensu adorationem ei tribuentes, Crucis figuras, quæ à nonnullis in solo ac pavimento sunt, omnino deleri iubemus, ne incedentium conculcatione victoriarum nobis trophæis iniuria afficiatur. Qui secus fecerit, excommunicari decernimus.

Ec 4 Ca. 74.

SVMMA CONSTAN.

Ca. 74. *Ut ne agapes fiant in ecclesijs.*

Non oportet in Dnicis locis, vel ecclesijs, charitates quas vocant, facere & intus in xle comedere, & accubitus sternere. Qui hoc fecerint, cessent, vel excedantur.

Ca. 75. *Ut cantores ecclesiastici non utantur modulatione inordinata.*

Eos, qui in ecclesijs ad psallendū accedunt, volumus nec inordinatis vociferationibus uti, nec naturam ad clamorē virgere, nec aliquid eorū, quæ ecclesijs nō conueniunt, sed cum magna attentione & compunctione psalmodias Deo, qui est occultorum inspector, offerre.

Ca. 76. *Ne intra Ecclesiarum ambitum mercimonia vendantur.*

Non oportet intra sacros ambitus, caponā, vel aromatum species proponere, vel alias venditiones facere, suam venerationem ecclesijs seruantes. Saluator noster nos instruit non facere domum patris nostri, & domum negotiationis. Qui secus fecerit, separetur.

Ca. 77. *Ne fideles cum mulieribus vna laudentur.*

Non oportet sacris initiatos, vel clericos, vel exercitatores, siue monachos lauari cum mulieribus, nec omnem Christianum laicum. Hæc est enim prima condemnatio apud gentes.

Qui hoc fecerit clericus deponatur: laicus excoicet.

Ca. 78. *Ut fideles quinta feria apud catechistas fidem recitent.*

Quod oportet eos qui illuminantur, si sem addicere, & quinta septimane feria episcopo, vel presbyteris renuntiare.

Ca. 79. *Partus virginis fuit circa vllum dolorem.*

Abq; vilo dolore Virginis partum esse consuetos, ut qui sine femine constitutus sit, eos, qui pp ignorantiam aliquid indecens faciunt, correctioni subiicimus. Vnde qñ aliqui post diem natalis Christi Dei nostri reperuntur coquentes simlam, & se hac inuicem donantes, pretextu, scilicet, honoris secundinarū impolluta Virginis matris, statimus vt deinceps nihil tale fiat à fidelibus. Nec enim hoc honor est virginis, quæ supra mentem & sermonem quod comprehendit non potest verbum perperit carus, ex communibus & ijs, quæ in nobis sunt, inenar-

CONCILII VI. GENER. 213

inextimabilem eius partū metiri ac describere. Si quis hoc fecerit clericus, deponatur: laicus segregetur.

Ca. 80. *Clericus, vel laicus per tres hebdomadas absenti ab Ecclesia puniatur.*

Si quis episcopus, vel corū qui in clero essent, vel laicus nullam grauiorē habeat necessitatē vel negociū difficile, vt à sua ecclesia absit frequētius, sed in ciuitate agēs tribus diebus Dominicis vna non conueniat, si clericus est, deponatur nisi laicus, à communione separetur.

Ca. 81. *in trisagio non apponendam crucem.*

Quoniam nonimus in quibusdam locis in trisagio Petrus Fallo acclamari post illud. Sanctus immortalis, ille crucifixus pro nobis, miserere nobis: Nos cum antiquis Patribus statuentes, anathematizamus eos, qui deinceps quæ Trinitatem susceperint vocem in ecclesia, vel alias ter sanctus sit crucifixus apponentes. Si transgressor fuerit sacerdos, deponatur, laicus, excommunicetur.

Trisagium appellant Græci hymnum, in quo Deus ter natur. sanctus nominatur, et ibi. Sancte Deus, Sancte fortis. Sancte & immortalis. Anathematizant ergo Patres illos, qui se acclamauerint. Sancta deus crucifixus, & sancte fortis crucifixus, sancto & immortalis crucifixus, &c.

Ca. 82. *Ut Christus deinceps in figura humana pingatur, non Agni.*

Inter venerabilium imaginum picturas Agnus digno præcursoris mōstratus depingitur, qui in figuram receptus est gratiæ, adumbrans nobis verum illum per legē agnū Christū demonstratū. Antiquas ergo illas figuras & ymbra, velut quasdam veritatis notas, adumbrationesq; ecclesiæ traditas vōdicātes, gratiam eiusdem præponimus, & veritatem hanc vt legis cōplementū, suscipimus. Itaq; hoc iam quidem re perfectum, pictorū artibus ante omnium oculos præscribatur, & picturā illius Agni Christi Dei nostri, qui tollit peccata mūdi, vt humanus character valeat exprimere, & in imaginibus in posterum pro veterē Agno erigendam sancimus per quam humilitatem Dei verbi contemplamur, & velut manu ducimur ad memoriam illius conuersationis in carne, & passionis, eiusque mortis salutaris, & redemptionis quæ huic pro mundo facta est.

Autor.

Hoc idē prae-
cipit ca. 12. Con-
ci. Antistodo-
rea. supra.

Hier. 3.

SUMMA CONSTANT.

Patres voluerunt cessare typos praesente veritate. Hinc
prohibuerunt Spiritu sanctu sub coliba fugari. Et Magos
sub stella. Et Christu sub vetere agno, sed humana forma.

Ca. 83. Mortuis non danda Eucharista.

Nemo cadaueribus mortuorum Eucharistiam im-
partiat, scriptum est: Accipite & comedite. Cadauera
nec accipere valent, nec comedere.

Can. 84. est ca. 6. Conc. Cartha. 3. De baptizandis in-
fantibus quando non est certum eos baptizatos.

Ca. 85. Quomodo libertas donata seruis valeat.

Serui a proprijs dominis libertate donati coram tri-
bus testibus, ut hoc honore fruantur, sancimus.

Ca. 86. Contra alentes scorta.

Qui scorta in perniciem animarum congregant &
alunt, si clerici fuerint, deponantur. si laici, segregentur.

Ca. 87. Vir qui relicta uxore, aliam ducit, adulter est.

Quae virum reliquit adultera, si ad alium se contu-
lit, secundu sacratum Basilii, qui optimē hoc ex pro-
pheta Hieremia colligit, & c. & qui reliquerit legitimā
uxorē & aliā duxerit, iuxta Domini sententiam, adulter
est. Scitū est, ut hi qui tales per annū luceant, per bien-
niū sint audientes, per trienniū subiaceant, & tandē sex-
to anno cōgregentur, cū fidelibus, & ita demum mensa
Domini digni habeantur, si cū lacrymis penituerint.

Ca. 88. Ne quis iumentum in templum inducat.

Nemo in sacra templa iumentum inducat, praeter-
quam si quis iter faciens maxima opprimatur necessi-
tate, & carens domūcula aut diuersorio ad huiusmodi
cōplū diuertit. Si n. iumentū non introduceret, fortē il-
lud periret, & ipse ob iumentū iacturā, inops Cōcilij ad
celeriter viā capefēdā mortis periculo obijceretur. Sab-
batū enim propter hominē esse factū docemur. Quare
prae omnibus estimāda est homini salus, & cōmoditas.
Qui secus fecerit clericus, deponatur: laicus segregetur.

Ca. 89. Dies passionis Domini nostri ieiunio celebratur
usque ad mediam noctem.

Qui dies salutaris passionis in ieiunio & oratione
& compunctione cordis peragunt, oportet circa ho-
ram mediae noctis magni sabbati ieiunios esse: cum
Euangelistae Matthaeus & Lucas, ille per dictionem,

Vespera

CONCILII VI. GENER.

214

Vespera autem sabbati, hic verō per profundum dilucu-
lum, tarditatem noctis nobis praescribant.

Ca. 90. Ne dominicis diebus genua flectamus.

Ne dominicis diebus genua flectamus, a diuinis patri-
bus nostris canonicē accipimus. Quare post vesperti-
num ingressum sacerdotū in sabbato ad altare, ut more
obseruatū est, nemo genu flectit usque ad sequentē vespē-
rā post Dominicā: in qua post accessum ad candelabru
rursus genua flectentes, sic preces domino offerimus, si
celebramus resurrectionem domini nostri Iesu Christi.

Ca. 91. Contra feminas quae abortus procurant.

Quae pharmaca procurant abortus faciētia, & quae vene-
na suscipiunt partus perimentia, pena occisoris accensae.

Ca. 92. Puniantur raptores, & confitei.

Raptores feminarum sub nomine consortij, siue pa-
tratores ipsi, sancit synodus sancta, ut clerici deponan-
tur, laici anathematizentur.

Ca. 93. Ne quis ad secunda vota transeat, nisi
certus de morte coniugis.

Mulier quae viro secedere & incōperto quo terrarum
agat, antequā de morte certa sit, alteri nupsit, mecha-
tur. Similiter & militū uxores quae nubunt ignorantes vi-
rorū fata, eidē subiaccāt rationi, ut quēdō expectāt redi-
tū viri peregrinantis. Quanquā in hac re est quodammo-
do venia digna, quia plerumque mors praesumitur.

Ca. 94. Ne quis ethnice iuret.

Iurantur iuramenta ethnica, nos huiusmodi homines
excommunicandos decernimus.

Ca. 95. Qualiter suscipiendi haeretici.

Venientes ad Ecclesiam haereticos suscipimus secun-
dum morem & ordinē traditum. Arianos quidē & Ma-
cedonianos & Nouatianos, qui se puros, sincerosque vo-
cant, & Tetradistas & Apollinaristas suscipimus, si libel-
los offerant, & execrentur quamlibet heresim. De Paulia-
nistis autem constitutio ab Ecclesia catholica facta est,
ut omnino rebaptizentur. Eunomianos verō qui vna
submersione baptizantur, & Montanistas, qui hic
Phryges dicuntur, & Sabellianos, & reliquas omnes
haereticos, praesertim qui a Galatarum regione sunt profe-
cti, venientes ad Ecclesiam nō secus ac gētes suscipimus.

Et primo

Ca. 13. Conc.
Nic. & c. 7. &
Nic. & c. 7. &
Laodice. &
ca. 7. synod. 2.
Iuxta editio-
nem Graecā quo-
ntam dōst in
Latinis exem-
plaribus.

SVMMA CONSTAN.

Et primo dicit ipsos Christianos facimus. Secundo vero catechumenos. Tercio tamen ipsos auctores postquam ter insufflauimus in facie & aures. Sic illos initiamus, sancimusq; ut in Ecclesia numerentur, & audiant scripturas, & tunc illos baptizamus. Manichæos vero & Valentinianos & Marcionistas, & huiusmodi hæresum libellos oportet facere, & execrari hæresim, & Nestorij, & Eutychen, & Dioscorum, & Severum, & reliquos huiusmodi hæresum principes & omnes prolatas hæreses, & sic participes esse sanctæ communionis.

Ca. 96. *Ne quis calanistratis criminibus incedat.*

Qui per baptismum Christum inducuntur, conuersatione eius in carne imitaturos professi sunt. Quis igitur capillos in perniciem intuentium excogitata quadam implicatione digerit, intentq; ornant, ueluti quasdam efflas in hostem animabus ex eo proponentes, ea ratione paterna perna curamus, ut paedagogi ipsos instruantes, & modeste viuere doceat, ut qui reliquerint decetionem hanc & ineptias, ad perpetuam, beatamq; uitam assidue animum conuertant, & in timore purè & castè conuersentur, ad Deumq; qui fieri potest accedat, & interiorè pontifex exteriorè hominè uiribus ornât, ut nullas secum reliquas ferat aduersa soliditatis. Qui secus gesserit, excoicetur.

Ca. 97. *Qui templa prophanant, reuelendi.*

Qui cum vxore habitant, vel temerè alias sacra loca prophanant, & sic in ipsis diuersantur, ei ieiandos sanctimus a penetralibus sedis sanctarum. Qui hoc non seruauerit, si clericus est, depouatur, si laicus, logregetur.

Canon 98.

Qui mulierem alij desponsatâ uiuente adhuc sponsa, in vxorem duxerit, iudicio adulterij subiacet.

Ca. 99. *Ne particulae statim sacerdotibus offerantur.*

Ex hoc in Armeniorum regione fieri intelleximus, quosdam intus in sacris altariis cum carniū portiones eleuauerit, offerre particulas quasdam sacerdotibus, qui solè niter auctimis abscedant, eas Iudaicè distribuentes. Quare sancimus ne sacerdotibus liceat præcipua, certa que tornacula carniū offerentibus accipere, sed illis contenti sint, quæ offerri placuerint, & huiusmodi oblatio extra ecclesiā fiat. Qui secus fecerit, excommunicetur.

Ca. 100.

CONCILIUM I. GENER.

Ca. 100. *Ne turpes imagines pingere liceat.*

Facile sentus corporei quæ sua sunt in animam deriuant. Picturas igitur oculorum præstigiatrix hinc in tabulis, hinc alias propositas, & mentis corruptrices, & inflammationum ad turpes uoluntates incitantes, sancimus ut nullatenus in posterum pingantur. Si quis autem hoc fecerit, excommunicetur.

Ca. 101. *Quo gestu accedere oportet ad Eucharistiam.*

Homine ad Dei imaginem factum diuinus Apollolus uocat corpus Christi & templum. Cum omnem erga sensibilem possessionem superet, qui saluari passionem celestem allecatus est dignitatem, manducans & bibens Christum, omnino uita applicatur æternæ, anima & corpore sanctificatus particeps est diuinæ gratiæ. Quare si quis uoluerit synaxis tempore communicare purissimo Christi corpore, & coram ipso participatione esse, manus in formam crucis figurans, sic adeat, & suscipiat gratiæ communionem. Eos enim qui pro manu uascula quadam aurea, vel ex alia materia construunt ad susceptionem Domini domini, & per illa immaculatam communionem volunt in illo modo admittimus, ut præferentes materiā inanem, hominibusq; obnoxiam, Dei imaginem. Si quis sacerdos particeps fecerit communionis huiusmodi, uascula admodum, excommunicetur: & qui hæc infert.

Ca. 102. *In absoluentis hominibus a peccatis, qua cura adhibenda.*

Oportet, qui facultatem absoluentis & ligandi a Deo receperunt, ut peccatis qualitatè speculentur, & peccatoris promptitudinem ad reuersionem, ut sic medicamentum admoueant agnitioni aptum, ne si de peccato sine discrimine statuunt, adierit a salute agrotatis. Nō, si simplex est peccati morbus, uerū varius & multiformis, plurimiq; uoxis propaginibus suppululans, ob quam multū longe, lateq; diffundit ac serpit quousq; tamen uirtuti medicatis resistat. Igitur qui ostendere uoluerit quæ sit uirtus in spiritali medendi arte, oportet attente rimari quæ licet affectus sit qui peccauit, an ad salutem inclinet, an contra moribus, quibus familiariter assueuit, aduersus se agnitionem prouocet inspicere: & quod ille secum delibet ut reuocandū ad meliorem frugem, An obtemperet magistro, ut

Infra Can. 7.
concilij Ver-
macian,

INCIPIT

SVMMA TOLETANI

bebit, vt quod principalis pietas habet acceptum, à facie
dotibus Dei non debeat esse extraneum.

Canon 4.

Vt in villalis nullus ordinetur eps in Sardiæ. C. 6. 26.
in Laodice. 57. In Carthag. 2. ca. 5. & Carthagin. 1. c. 41.

Ca. 5. Contra sacerdotes qui non semper sacrifici-
cantes, communicant.

De c. d. 2. Re Relatum nobis est, quosdam de sacerdotibus non tot
lati est nobis vicibus communionis sanctæ gratiā sumere, quot sacri-
quosdam. Sem- ficia vna die videntur offerre, sed in vno die si plurima
per in oblatio- per se Deo offerant sacrificia, in omnibus se oblationi-
ne sacrificii bus a communione suspendunt, & in sola tantum extre-
fiat communio ma sacrificij oblatione communionis sanctæ gratiā su-
1. Cor. 10. munt eūdem dicat Apostolus: Certum est quod hi qui sa-
crificantes non edunt, rei sunt dominici sacramenti. Qui
cunque ergo sacerdotum deinceps, diuino altari sacrifici-
um oblaturus accesserit, & se à communione suspen-
derit, ab ipsa qua se indecenter priuauit gratia commu-
nionis, anno vno repulsum se nouerit.

Ca. 6. De autoritate concessa Pontifici Toleta-
no in promotione Episcoporum.

Dist. 63. Cum Illud quoque decernendum nobis occurrit quod in
longo latoque. quibusdam ciuitatibus, decedentibus epis propriis dum
differretur diu ordinatio successoris non minima creatur
officiorū diuinorū offensio. Vnde placuit omnibus (sal-
uo privilegio vniuscuiusque prouincie) vt licitū maneat

Toletanus pō- deinceps Toletano pontifici, quoscuque regalis pote-
statis pō- stas elegerit, & ita dicti Toletani pontificis iudicium di-
nouos Episo- gnare esse probauerit, in quibuslibet prouinciis præficere
pos quæ regia paxiles, & decedentibus epis eligere successores. Sic tñ, vt
potestas prius quisque illis fuerit ordinatus, post ordinationis suæ tem-
elegit, pus in fra trium mensium spatium proprii Metropolitani
præsentiam uisurus accedat, qualiter eius autoritate
vel disciplina instructus, condignè susceperit sedis guber-
nacula teneat. Quod si per delictum aut neglectū quili-
bet constitenti temporis metas excesserit, excommunica-
tur. Hanc quoque definitionis formulam sicut de Epi-
scopis ita de ceteris rectoribus placuit obseruandam.

Canon 7.

De recepto testimonio personarum, quæ per legem
testifican-

CONCILII XII.

217

testificandi licentiam perdiderunt. Nihil habet annota-
tione dignum.

Ca. 8. De his qui uxores suas temerè relinquunt.

Præceptum Dñi est, vt excepta eā fornicationis, vxor
à viro dimitti non deat. Et ideo quicunq; citra culpā cri-
minis supradicti vxorē suā quacunq; occasione dimise-
rit, quia quod Deus iunxit, ille separare disposuit, tandiu
ab ecclesiastica cōione primatus & à cetero oīum Christia-
norū maneat alienus, quandiu societate relicte cōiugis
sinceriter amplectatur & foveat. Ita tñ, vt qui iam admo-
niti à sacerdote semel, bis, terq; vt corrigerentur, ad tho-
rū suæ cōiugis noluerint redire, & à palatina dignitatis
officio ipsi se separabunt, & insuper generosæ dignitatis
testimonium, quandiu in culpa fuerint, amissuri sunt.

Canon 9.

De confirmatione legum, quæ contra Iudæorum ne-
quitiam promulgatæ sunt per Eringium regem. d. 54. Et si Iu-
dæorum seruit.

Canon 10.

Consentiēte patiter Domino nostro Eringio rege hoc
sanctum concilium definitur, quod nullus audet eos, nisi
qui confugiunt ad ecclesiam metu vel terrore, qui ibi
resident, inde vi abstrahere.

Canon 11.

Contra cultores Idolorum, vt per regiam potestatem
puniantur, Exod. 22. Deut. 17.

Canon 12.

Vt annis singulis in vnaquaque prouincia concilium
celebretur.

Canon 13.

Totum consumitur in gratiarum actionibus Deo, &
Regi Eringio, & subscriptoribus episcoporum.

Finit Concilium Toletanum 12.

Benedictus 2. Papa 81. sub Petro, patria Romanus, di-
uina scripturæ ita operā dedit, ut exercitatione & doctri-
na in reb. diuinis singularis tunc hñetur. Ad hunc Cōstā-
tinus Imperator 61. (hōis sanctitate permotus) sanctiōē
misit, vt deinceps, quæ electus populus, exercitusq; Ro-
manus in Pontificē elegerit, eundē statim verū Christi ui-
cariū esse oēs crederent, nulla aut Constantin. Principis,
aut Italix hexarchi expectata autoritate, ut antea fieri
ff con.

SUMMA TOLETANI.

consueverat. id enim ratum erat in creando Pontifice, quod princeps confirmasset, vel qui eius vices in Italia gerebat, sedit annum unum.

Ioannes 5. Antiochenus 82. sub Petro, sedit annos 1. vir singularis religionis, & mansuetudinis. Constantino Pogonato Imperatore, circa annum Domini 685.

Canon, Thracia oriundus 83. sub Petro, sedit annum 1. Sergius Antiochenus 84. Papa sub Petro, sedit annos 9. Hic tpe Deodati Pontificis Rom. veniens in cleru Romanum asciscitur. Deinde vero ob eius doctrinā & diligentia circa mysteria & rem divinā, per ordines condescendens sanctae Susannae presbyter est titulo eius loci creatur. Nunc vocatur Cardinalis eius tituli, inde assumptus est ad Pontificatum. Iustiniano Imperatore 62.

Ioannes 6. Graecus 85. sub Petro, sedit annos 5. Tempore huius Pontificis Sarraceni occupata Lybia, & Aethiopia, transmissio Atlantico freto, omnes Hispanias praeter Astures, & Cantabros occupant. Sub hoc floruit Beda, qui ob religionem & modestiam Venerabilis nuncupatus est, & Strabo & Haymo Bedae fratres.

Ioannes 7. Papa 86. sub Petro, natione Graecus, sedit annos 2.

Silivius Syrus 87. Papa, sub Petro, sedit dies 20. Constantinus Syrus 88. sub Petro, sedit annos 7. praedicti pontifices fuerunt sub Iustiniano.

Concilium Toletanum XIII. Anno quarto eiusdem Regis Eringii, nihil habet singulari annotatione dignum.

Gregorius 2. Papa 89. natione Romanus, ex patre Matcello, sedit annos 16. menses 9. dies 1. Leone Iconomacho, Impe. 68. Fuit hic Pontifex divina scriptura eruditus, facundus eloquentia, constans animo, ecclesiasticorum dogmatum defensor, & contrariorum fortissimus impugnator. Eo tempore fluuius Tyberis alueum suum egressus se per campestria dedit, & intumuit inundatione aquarum multarum, & transcendit aliquibus locis & muris urbis, & ultra basilicam S. Martini per plateas se extendit, ita ut in via lata ad vnam & semis staturam aqua eiusdem fluminis excrevisset.

Simi-

CONCILII XIII. 218

Similis inundatio fuit sub Clemen. 7. anno Domini 1330. 8. die Octobris.

Exeant aliquot huius Pontificis epistolae, maxime ad Thuringos, & Saxones, & Germanos, qui deserta fide ad idola colenda fuerat compulsi per Paganos, ad quos misit Bonifacium episcopum, qui eos ad fidem Catholicam reuocaret.

Gregorius tertius 90. Papa sub Petro, natione Syrtus, ex patre Ioanne, sedit annos 10. menses 8. dies 27. vir mitissimus, & valde sapiens, in diuinis scripturis sufficienter instructus. Graeca, Latinaque lingua eruditus. Psalmos omnes per ordinem retinens memoriter, & in eorum sensibus subtilissima exercitatione limatus, Leone 3. Iconomacho Imp. circa annum Domini 731.

Extant decreta illius, quae in synodo quadam instituit observanda, in quibus cauetur, ne inter consanguineos celebrentur coniugia, quo nunc tantum est in iure.

Exeat epistola eius ad Bonifacium apud Germaniam legatum, in qua consultus de duobus articulis, responder. Primo legebatur in tua epistola, ut quota progenies propter quorum matrimonio copuletur: Dicimus quod oportuerat quidem quandiu se agnoscerent affinitate propinquos, ad huius copulae non accedere societate, sed quia temperantia magis, & praesertim in tam barbaram gentem plus placet, quod districtio censurae, concedendum est, ut post quartam generationem iungantur. Secundo, quod queris: Si mulier infirmitate correpta non voluerit debitum viro reddere, quid eius faciat iugalis. Respondet: Bonum esset si sic permaneret, ut abstinentiae vacaret: sed quia hoc magnum est, ille qui se non poterit continere, nubat magis: non tamen subsidii opera subtrahat ab illa: quam infirmitas praepedit, & non detestabilis culpa excludit.

Forfan ea infirmitas praecessit vinculum matrimonij, & Author. erat talis, quae redderet illum incapacem coniugij: quoniam si subsequuta est infirmitas coniugium, non daretur ea uenia diuino nubendi.

Zacharias Papa 91. sub Petro, natione Graecus, ex patre Polychronio, sedit annos 10. menses 3. dies 14. vir mitissimus atque suavis, amator cleri & totius populi Romani, tardus ad irascendum, & velox ad miserendum. Constantino & Irene eius matre imperantibus.

Ff 2 Hic

an. d. 729.
Greg. 3.
pont. 20.

Zacharia
pont. 21.

SVMMA SCRIPTORVM

Hic inuenitur totam Italiam bellorum turbatione cōmō-
tam, quā suo prudentissimo studio penē totā pacauit.
Extat epistola Bonifacij apud Germanos legati ad Za-
chariā Papam, in qua requirit voluntatē sedis Romanę
in quibuldā, quę uisā sunt illi necessaria ad confirman-
dam fidē Germanorū. Primum, necesse habemus indica-
re paternitati vestrę, quia per Dei gratiā Germanię po-
pulis aliquantulū correctis, tres ordinauimus Epōs &
provincia in tres parochias discernimus, & in illas tres
vibes, in quibus cōstituti & ordinati sunt scriptis autho-
ritatis vestrę confirmari, & stabiliri precantes desidera-
mus: ut si Dñs voluerit, per auctoritatē & p̄ceptum,
sanctisq̄ iussionibus Apostolicis fundatę & stabilizę
sint, tres in Germaniā Ep̄ales sedes, sed ut præsentes, et
futurę generationes non præsument, vel parochias et r-
rumpere, vel violare p̄ceptum Apostolicę sedis.

*Requirit au-
thoritatē Pon-
tificis Roma-
ni ad congre-
gandum sy-
nodum.*

Secundum, Notū sit similiter paternitati vestrę, quōd
Carolomagnus Rex Francorū, me accersitum ad se ro-
gauit, ut in parte regni Francorū, quā in sua est potestate,
synodum inciperem congregare, & promisi se de ec-
clesiastica religione, quā iam longo tempore, id est, non
minus quā per 60. vel 70. annos calcata & dissipata
fuit, aliquid corrigere & emendare velle. Quapropter
si hoc (Deo inspirante) veraciter implere voluerit, concilium
& p̄ceptum sanctę vestrę auctoritatis, id est,
Apostolicę sedis habere, & scire debeo.

Tertium, Deinde si inuenero apud illos diaconos &
psbyteros fornicarios, & adulteros, & sic pro populo sa-
cras oblationes offerre, volo habere p̄ceptū & consēci-
ptū auctoritatis vestrę qd de talibus definitis, ut per
responsū Apostolicū cōuincant & arguantur peccatores.

Quartum, Inueniuntur quidam inter eos Episcopi,
qui licet dicant se fornicarios, vel adulteros non esse,
sunt tamen ebriosi, & incuriosos, vel venatores, & qui
pugnant in exercitu armati, & effundunt propria manu
sanguinem hominum Paganorū, siue Christianorū:
Volo scire sententiam vestram, quia seruus legatus Apo-
stolicę sedis esse dinoscor, ut vnum sit verbum meum
hic, & vestrum ibi.

Quintum, De vna re, & concilium querere, & licen-
tiam

BONIF. LEGAT. GERMA. 219

tiā petere necesse habeo, eo q̄ venerandę memorię p̄re-
decessor vester, sicut audistis, in præsencia vestra mihi p̄re-
cepit, ut Presbyterū post obitum meū, Deo volente, in ec-
clesiastico ministerio herede & successorē cōstituerē, de-
berē, & hoc mihi (si Dei voluntas est) placet, sed modo du-
bito, & nescio si fieri possit, q̄a postea frater illius auun-
culum dñcis Regis Francorum occidit, & adhuc ignora-
mus qualiter ista discordia pacificari, & spiri valeat.
Ideo obsecro, ut auctoritate vestra licentia sit, ut cum cō-
silio seniorum Dei de ista electione faciam, quod nobis
in cōmuni pro Deo, & pro ecclesię utilitate, vel fru-
ctu spiritali, & defensione religionis optimum esse vi-
deatur, & mihi inspirare dignetur Deus: quia hoc nō vi-
detur posse fieri, si contrarius Princeps fuerit.

Sextum, Querere & interrogare paternitati vestrę cō-
siliū debeo de quadam confusione & scandalo p̄dica-
tionis, quā nuper ad nos veniens mentē nostram con-
turbauit, & sacerdotib. ecclesiā vetecundia incutiebant,
quia laicus quidam dicebat sibi ab Apostolicę sedis Pon-
tifici sanctę memorię Gregorio datā fuisse licentiam, ut
in matrimoniū acciperet viduā auunculi sui, quā & ipsa
fuit vxor cōsobrini, & illa eo viuēte discessit ab eo, & illi
viro in tertio gradu propinqua illius esse dignoscitur, q̄
nunc eam accipere desiderans, affirmat sibi licentiā datā,
& deinde votum vouit Deo castitatis, & velata fuit, & ite-
rū obiecto velamine maritata, tale n. r̄atrimonium su-
pradictus homo ab apostolica sede sibi affirmat esse con-
cessum: quod non estimamus verū, qui synodus & ecclesia,
in qua natus & nutritus fuit, talē copulā & matrimoniū,
maximum scelus, & incestum & horribile flagitium, &
damnable p̄iculum fieri ex auctoritate sanctę scriptu-
rę inq̄iebat. Quapropter paternitas vestra huius rei ve-
ritatem nobis indicare non dedignetur, ut ecclesię sacer-
dotibus, vel populo Christiano inde scandala, vel schis-
mata, vel noui errores oriantur & concrecant.

Septimum, Quia carnales hōes idiotę, Germani, vel Facile trahi-
Franci, si iuxta Romanam urbem aliquid facere vide- tur in exem-
tint ex his peccatis, quę nos prohibemus licitum & con- p̄lum, quod Ro-
cellum a sacerdotibus esse putant, & dum nobis impro- ma,
petium deputant, sibi scandalum vitę accipiunt, sicut

Et 3 affir

*Rogat Bonifa-
cius si possit elē-
gere successorē
sedis sue*

*De scandalo ex
eo ex dispensa-
tione.*

SVMMA EPIST.

affirmāt se vidisse annis singulis in Romana vrbe, & iur-
ta ecclesiam sancti Petri in die, vel nocte quando Calen-
dæ Ianuarij intrant, Paganorum consuetudine choros
ducere per plateas, & acclamationes ritu gentilium, & cā-
tationes sacrilegas celebrare, & mensas illa die vel nocte
dapibus onerare. Quæ oīa eo q̄ ibi à carnalib, & insipien-
tib, videntur, nobis hic inproperiū, & impedimentū prae-
dicationis & doctrinæ perficiunt. Et istas paganas si pa-
ternitas vestra ibi in Romana vrbe prohibuerit, & sibi
mercedē, & nobis maximū profectum in doctrina eccle-
siastica perficiet. Hæc oīa dñe charissime propterea vobis
nota facimus, vt vestræ authoritatis respōsum talib, dare
possimus, & per cautelam vestræ doctrinæ oues ecclesiæ
non seducantur, sed lupi rapaces superati pereant.

Epistola Zachariæ Papæ ad Bonifacium episcopum.

*Quomodo con-
stituitur sedes
Episcopales. d.
& o. per totum.*

Suscipimus fraternitatis tuæ literas & petis, vt per au-
thoritatem nostræ sedis, episcopales ibidem sedes fir-
mentur. Sed tua sancta fraternitas pertractet maturē si
expedit, aut si loca vel populorum turbæ talia esse pro-
bātur, vt episcopos habere mereantur. Memineris quod
in sacris canonibus præcipimur obseruare, vt minimē in
villulas vel in modicas ciuitates episcopos ordinemus,
ne vilescat nomen episcopi. Sed nos tuis literis prono-
cati, quæ proposuisti absque mora concedi patimur, &
statuimus per Apostolicam authoritatem episcopales ille-
lic sedes, quæ per successionem episcopos mereantur, &
populis præsentat, atque in quibus verbum prædicationis
subiectis infunderetur. Et nulli post hæc liceat hæc quæ à
nobis sancita sunt, quomodo violare, quæ authoritate
beati Petri Apostoli firma esse decernimus.

De eo autē qd̄ intimaſti q̄ Carolomagnus te rogauit.
Respondemus quod dum iuuante Deo quæ à præfato si-
lio nostro promissa sunt, ad effectū pducta fuerint, tuæq;
fraternitas memorato cōsilio confederit, si quos reperie-
rit ep̄os, presbyteros aut diaconos cōtra canones vel sta-
tura Patrū excessisse, id est in adulterio, vel si plures vxores
habuerūt, aut si sanguinē Christianorū siue Pagano-
rū effuderūt, &c. nulla rōne apostolica authoritate per-
mittas sacerdotio fungi, quia tales à suo proprio ore fal-
si nominātur sacerdotes, & peiores ac deteriores seculari-
bus

ZACHARIÆ PAPÆ.

220

bus esse noscuntur, qui se neque à fornicationibus, nec à
nefarijs matrimonijs abſtinent, neq; ab hominum san-
guinis effusione manus seruant innoxias. Quales esse sa-
cerdotes existimant, dicente Dño: sacerdotes mei semel
nubant: Apostolus, Vnius vxoris virum, &c. Et hoc ante
susceptum sacerdotium, vt licitum est, nā à die suscepti
sacerdotij & ab ipso proprio cōiugio prohibēdi sunt, &c.
Quo se sacerdotio fungi considerant, qui talibus secleri-
bus inuoluti esse monstrant: Qui peiora secularium sce-
lera committunt, vt plures vxores hāc præsumant, quib.
nec vnā concessum est post susceptū ministeriū attrōla-
re illi namque, vt præmissi, nec sacerdotio fungi patian-
tur, nec diuina contingere mysteria commouimus.

Ad quintum, De eo autē q̄ tibi successorem constituere
dixisti, vt te iubente in tuo loco elegat episcopum, hoc
nulla rōne concedi patimur, quia contra omnem eccle-
siasticam regulam, vel instituta Patrum esse monstratur.
Sed volumus vt tibi ministrat, & sic in euangelium Chri-
sti adiutor. Nimis enim reprehensibile manifestum est,
vt te viuente tibi alium substituamus. Sed hoc commo-
nemus, vt quandiu te diuina iusserit clemētia superesse,
sive intermissione orare non cesses, vt tibi Deus illum
successorem concedat, qui ei possit esse placabilis, & popu-
lum, quem ad suam gratiam per vestræ sanctitatis indu-
striam vocare voluit, irreprehensibiliter regere valeat,
atque ad viam vitæ elaboret perducere. Si autem con-
tingat aliquem post tui transitus diem superesse, quem ido-
neum cognoueris, & in tua voluntate fuerit definitum,
ea hora, qua te de presenti seculo migraturum cognoue-
ris, presentibus cunctis tibi successorem designa, vt huc
veniat ordinandus. Hoc nulli alij cōcedi patimur, quod
tibi charitate cogente largiri censuimus.

Ad sextum, De illo autem qui viduā auiunculi sui, &c. Quantum ca-
abit hoc vt prædecessor noster ita præciperet. Nec n. ab
Apostolica sede illa dirigunt, quæ contraria esse patrum, p̄uā Rom. disp̄
siue canonum instituta perhibētur. Ideo admonere, ad-
fate contra ca-
lesti recedant matrimonio, vt non in æternum pereant.

Ad 7. De calē. verò Ianuarijs, vel ceteris augurijs, vel
alijs diuersis obseruationibus, quæ Gentili more obser-
uato

*Qualiter olim
permisum est
sacerdotib, con-
iugium. Tit. 1.*

*7. q. 1. Ca. De
eo aut. Nō con-
ceditur vt epi-
scopo superſſi-
te alius succes-
sorē subroget.*

*7. q. 1. ca. Pati-
ſti vt cum no-
stro. Concedi-
tur Bonifacio
uthora mortis
ſibi ſucceſſorē
ſubroget.*

Lib. 1. 9.
Num. 23.

Ignorantia lin-
gua Latina mu-
tans uerba ba-
ptismi, uerum
conferit baptis-
mum.

SUMMA EPIST.

tiare dixisti apud B. Petrum Apost. vel in urbe Romae hoc
à nobis & oibus Christianis detestabile & perniciosum
esse iudicamus, dicente Deo: Nō augurabimini neq; ob-
seruabitis fomnia. Ita & à nobis cauendum esse confe-
mus, ut nullis augurijs vel obseruationibus atcedamus,
quia oīa hæc abiecit esse à Patribus sumus edocti. Et
quia per instigationem diaboli iterum pullulabant, à die
qua nos insit diuina clementia Apostoli vicem gerere il-
lico omnia hæc amputauimus. Pari enim modo volumus
tuam sanctitatem populus tibi subditis predicare, atque
ad viam æternæ vitæ perducere, &c. Deus te incolumen-
custodiat reuerendissime frater.

Extat altera Epistola ad eundem Bonifacium, reue-
rendissimo fratri Bonifacio episcopo, &c. Retulerunt qđ
fuerit in eadem prouincia sacerdos, qui Latinam linguā
penitus ignorabat, & dum baptizaret, nesciens Latinum
eloquium, infringens linguam, diceret: Baptizo te in no-
mine patris, & filii, & spiritus sancti: ac per hoc tua frater-
nitas considerauit rebaptizare. Sed sanctissime frater,
si ille qui baptizauit, non errorem introducens, aut hære-
sim, sed pro sola ignorantia Romanæ locutionis infrin-
gendo linguam baptizans dixisset, non possumus consen-
tite ut denuo baptizentur, quia quincunque baptizatus
fuerit ab hæreticis in nomine patris, & filij & spiritus san-
cti, ut tua fraternitas bene compertum habet, nullo mo-
do rebaptizari debet, sed per solam manus impositionem
purgari. Vale frater.

Synodus Sub Zacharia Papa mandato Aposto-
lico à sancto Bonifacio & Francorum Episcopis
sub Carolomagno duce, habita anno 742.

IN noīe Dñi, &c. Ego Carolomagnus dux, &c. Anno
ab incarnatione Christi, 741. 11. Calend. Martij, cū cō-
silio seruorum Dei, & optimatum meorum epōs qui in
regno meo sunt cum presbyteris ad concilium & synodū
pro timore Christi congregaui, Bonifacium Archiepisco-
pum ac reliquos epōs cum presbyteris eorum, ut mihi
consilium darent quomodo lex Dei & Ecclesiastica reli-
gio recuperaretur, quæ in diebus præteritorum prin-
cipum dissipata corruit, & qualiter populus Christianus

nus

ZACHARIÆ PAPÆ 227

nus ad salutem animæ peruenire possit. Et ordinauimus
concilio sacerdotum, & optimatum meorum per
ciuitates episcopos, & cōstituimus super eos archiepisco-
pum Bonifacium, qui est missus sancti Petri.

Ca. 1. Quæ sint prohibita ecclesiasticis.

Statuimusq; per annos singulos synodum congre-
gari, & falsos presbyteros, & adulteros vel fornicato-
res diaconos & clericos de peccalijs ecclesiarum abstuli-
mus, degradauimus, & ad penitentiā coegimus. Et seruis
Dei per omnia omnibus armaturā portare vel pugnare
aut in exercitū & in hostem pergere omnino prohibe-
mus, nisi illi tantūmodo qui propter diuinū ministeriū
id est, missarū diuina adimplenda, & sanctorum patrocini-
a portanda ad hoc electi sunt, id est, vnū vel duos epi-
scopos cum capellanis presbyteris princeps secū habeat, & vnusquisq; præfectus vnū presbyterum, qui homi-
nibus peccata cōfidentibus indicare penitentiam possit. vnū, aut duos
Nec non & illas venationes, & syluaticas vagationes cū
canibus omnibus seruis Dei interdiximus. Similiter ac
epitres & falcones non habeant.

Ca. 2. Vt singulis quadragesimis Episcopo presbyter
rationem ministerij sui reddat.

Decreuimus quoq; iuxta sanctorū canones, ut vnus-
quisq; presbyter in parochia habitans episcopo illi sub-
iectus sit, in cuius parochia habitat, & semper in qua-
dragesima rationem & ordinem ministerij sui, puta de
baptismo, de fide catholica, de præcibus & ordine mis-
sarū episcopo reddat & ostēdat. Et quādoq; iure ca-
nonico Episcopus circūit parochiā ad populos confir-
mādos, presbyter semper paratus sit ad suscipiendum
episcopum cū collectione & adiutorio populi qui ibi
confirmari debet: & in cōena Domini semper nouum
chrisma ab episcopo quærat, & episcopo relictis assistat
castitatis & vitæ, & fidei, & doctrinæ illius.

Ca. 3. Absque probatione synodali ignoti Episcopi,
aut presbyteri non admittantur.

Statuimus etiam ut secundum cautelam omnes vn-
decunque superuenientes ignotos episcopos, vel pres-
byteros ante probationem synodalem in ecclesiasti-
cum misterium non admittamus.

Ca. 4.

SVMMA DECRET.

Ca. 4. Vt cum presbyteris vel diaconibus nulla mulier cohabitaret.

Decreuimus quoque: vt presbyteri vel diaconi non sapiant, laicorum more, sed castis vtantur, ritu feruorū Dei, & nullus in domo sua mulierem habitare permittat.

Ca. 5. Epō sit cura spurcitia: omnes gentilitatis abicere.

Item decreuimus, vt vnusquisque episcopus in sua parochia sollicitudine habeat adiuvante Graphione, qui defensor ecclesie est, vt populus Dei paginas non faciat, sed vt omnes spurcitias gentilitatis abiciat.

Finit synodus sub Carlomagno.

Stephanus secundus Papa, qui sub Petro sedit annos quinque, dies 28. vir singularis religionis & prudentie.

Paulus primus, Papa 93. sub Petro, natione Romanus, Stephani secundi frater, sedit annos decē, mensem vnum, vt tantę pietatis & humanitatis, vt noctu cum duobus aut tribus familiaribus cubicula pauperū egrotantium circumirēt, vnumquemque eorum & verbis & elemosinis ad recuperandam valetudinem cohortaretur, & ceterum quoque frequenter adibat.

Constantinus I. Papa 94. sedit annum vnum.

Stephanus tertius Siculus, Papa 95. sedit annos 5. menses quinque.

Adrianus primus, Romanus 96. Papa sub Petro, sedit 23. annos, menses 10. dies 17. nequaquam à predecessoribus degenerauit, cum quouis optimo Pontifice comparari potest.

Synodus secunda Nicæna, quam Græci septimam generalem appellāt. Anno Domini 781. Imperantibus Constantino & Irene eius matre sub Episcopo vrbis Romę Adriano primo Papa, celebrata contra eos qui imagines in Ecclesiis damnant & eiciunt, in qua imaginum expressiones adorandas & amplectendas relatiue decretum est, & honorandas reliquias sanctorum.

Actio prima.

Imperantibus piissimis Constantino cum matre sua Irene, conueniente sancta & œcumenica synodus in Nicæa

CONCILII NICÆ II.

222

Nicæa Bithyniæ Petto archipresbytero Romanę Ecclesie, & Petro Monacho vicarijs existentibus Apostolicę sedis, presente Tarasio archiepiscopo inelytę Constantin. nouę Romę, & ceteris episcopis, & c.

Primò omnium tenerunt in Concilium ter episcopi ex conciliabulo Ephesino, in quo damnatę fuerant imagines, rescipiscentes, & attulerunt libellos confessionis suę. Primus erat Basilius Ancyre episcopus. Secundus Theodorus Cyrus episcopus Myron, & tertius Theodosius episcopus Amorij. Basilius episcopus & libello sic cepit legere.

Confessio catholica.

Gredo & cōfiteor in Deum patrem omnipotentem, & in vnicum Dominum Christum filium eius vnigenitum, & in sanctum spiritum dominum viuificantem, & Trinitatem consubstantialē in throno eodem cōsidentem, in vna deitate, potestate, autoritate, adoratam & glorificatā in vnus sanctę Trinitatis, & domini Dei nostri Iesu Christi œconomia, quemadmodum sex sacre œcumenicę Synodi tradiderunt. Hęc omnia sic cōfiteor. Vniuersam autem hæreticorum linguę incontinentiam abiciens execror, quemadmodum ipsi sese reddiderunt execrabiles. Interpellans etiā intemeratę virginis nostrę Deiparę, sanctarum cœlestium potestatum, omniumque sanctorum intercessionem, horum etiā sanctas reliquias cum omni honore suscipiens & amplectens honorificę veneror, firmiter credens me illorū sanctitatis fieri posse participem. Eodem modo venerandas imagines, quę œconomiam Iesu Christi Domini & Dei nostri, qui propter salutem nostram homo factus est, & inniolatę virginis dominę nostrę Deiparę, sanctorumque Apostolorum, Prophetarum, martyrum & omnium sanctorum suscipio & amplector, eisdemque honorem debitum exhibeo. Abiciens & execrans ex toto animo & corde congregatam ex deprauata mente & insania, & appellatam septimam synodum apud eos qui rectē sapiunt, nimirum quā iussu & canonis *Leu. 24. 16.* hoc est falsum conciliabulum appellatum, vt pote ab omni pietate & religione alienā, & à Deo traditę ecclesiasticę legislationi

Basilij primus, hæretici confessio catholica.

Stephanus
papa 92.
an d. 710.
Paulus pa.
1.
Nota.

an d. 750.
Constant. pa.
an 1751.
Severus pa.
an d. 754.
Adria pa.

SVMMA VII. GENER.

tioni audenter & perfractis, ne dicam impie oblatrantē, venerandasque imagines contumelia afficientem, iubenemque has ē medio sacrarum Ecclesiarum tolli, cui praeiuit Theodosius fallō nominatus Ephesi Episcopus, Sisiniius item Pergae cognomine Pastillas.

Anathematismi eiusdem Basilij Ancyrae Episcopi. Pri- mus, Qui doctrinas sanctorum patrum & traditionē ca- tholicā Ecclesiae cōtemnunt, quique causantur & voces Arrii, Nestoris, Eutychis, & Dioscori iactant, dicentes quod nisi satis ex veteri & nouo testamēto instructi essemus, sanctorum patrum, sacrarum sex synodorum doctrinas & catholicā Ecclesiae traditiones sequeremur, execratio.

Secundus, Qui inquitur diabolicarum insidiarum in- uentum sacrarum imaginum culturam & adificationē, nequaquam autem sanctorum Patrum nostrorum tra- ditionem, execratio.

Ceteri anathematismi eadem continent, quae & illi qui sunt in fine septimae actionis.

Hec quidem confiteor & approbo, & ex tota anima, corde, & mente demonstro. Quod si autem siue ex calum- nia, siue ex instinctu uolens nolens ullo tempore ab his desinero, alienus sim & à sancta Trinitate, & a catholi- ca Ecclesia.

Similiter & alii duo produxerunt libellos confessionis suae sequentes Basilium Ancyrae Episcopum ex Chrysostomo, & ex Basilio in oratione in quadraginta martyres, pro- bantes uenerationē imaginum & cinerū sanctorum mar- tyrum, quos benigne excepit sacra synodus: & restitutis

Deinde adducti sunt & alii plures Episcopi ex eadem haeresi: & placuit sanctae synodo secundum canonem octauum Nicenae synodi, & tertium Ephesinae & Epistolam diui Ba- silij ad Amphilochoiū super simili negotio scriptā eos ab haeresi uenientes recipi cum manuum impositione.

Præcessit autem longa disputatio quomodo haereti- ci penitentes, cum redeunt ad Ecclesiam catholicam, sint recipiendi: sed ex sententiis Patrum Basilij, Athana- sij, Cyrilli, Chrysostomi, & Sardicē synodi delibera- rum est, eos cum manuum impositione recipiendos, & sic absoluta est actio prima.

Actio

CONCILII NICÆ II.

213

Actio secunda.

Imperantibus Constantino, & Irene eius matre, &c. ut in actione prima.

Primo producta est in synodo epistola Adriani archie- piscopi Romani ad Constantinum & Irenen Augustos, in qua hæc insunt.

Primo historia Syluestri & Constantini de lepra & exi- lio mortis Socrate, de uisione Apostolorum Petri & Pau- li in somno, & de baptismo Constantini: de quibus in præfatione Concilij Niceni.

Secundo Gregorij Nysseni locus pro ueneratione ima- ginum.

Tertio Basilij Magni testimonij in libro aduersus Iu- lianū de inuocatione sanctorum, & imaginū ueneratione.

Item Chrysostomi in eandem rem sententia.

Item Cyrilli ad idem locum.

Item Athanasij & Ambrosij ad Imperatorem Gratia- num sententia.

Item Hieronymi locus de imaginibus habendis.

Item Stephani Episcopi Bostrorum sermo de imagi- num ueneratione.

In eadem actione lecta est epistola synodica eiusdem Adriani Papae ad Tarasium Patriarcham in qua primo di- citur quod pictura illa ueneranda, in qua agnus digito præcursoris demonstratur, à sexta synodo probata sit, unde uisus inualuit eius frequentissima pictura.

Deinde tractat de auctoritate Romani Pontificis, & quod Ecclesia Romana sit caput omnium ecclesiarum.

Postremo adiectæ sunt sententiæ omnium Episcopo- rum, & Synodi.

Petrus, & Petrus locum tenentes sanctissimi papae ve- teris Romae Adriani dixerunt: Dicat nobis Tarasius Pa- triarcha regis urbis, consentitne literis sanctissimi Pa- papae, an minus?

Tarasius Patriarcha respondit. Nos patrum præceptis imbuti, sic confessi sumus, & confitemur, cōcordamus, & uim literarum lectarum confirmamus, & imaginum picturas secundum præscam Patrum traditionem recipi- mus, & has desiderio nostro adoramus, ut in nomine Christi Dei nostri & intemeratæ, Deiparæ uirginis, sanctorum

1. 9. 7. Con-
necit^{us}

SVMMA DEGRFT.

sanctorū Angelorū, & omnium sanctorū factas: sed apertis verbis testatur nos duntaxat in vñ Deū verum latitā, hoc est cultum & fidem nostrā referre & reponere. Sancta synodus dixit: Vniuersa sancta synodus sic credit, & sic docet.

Petrus, & Petrus legati Apostolicæ sedis dixerunt. Dicat nobis sacra synodus, num recipiat sanctissimi Papæ veteris Romæ literas, an minus?

Sancta synodus respondit: Sequimur, recipimus, & probamus.

In eandem sententiam & reliqui Episcopi pronuntiauerunt. Et sic absoluta est actio secunda.

Actio tertia.

In hoc secundo confesso, primò restitutus est Gregorius Episcopus Neocæsareæ ex hæresi veniens, in priorem gradum dignitatis suæ.

Secundò, producta est epistola synodica Tarasij archiepiscopi ad Episcopos Orientales, & alia eorundem Episcoporum ad prædictum Tarasium, in quibus explicantur per capita sex synodi generales, & quæ in eis gesta sunt.

Deinde adduntur sequentia.

His itaque sex sacris synodis, quas solas vniuersales agnoscimus, concorditer orthodoxa fides stabilita est, nec aliam præter has synodum accipimus. Locales autem synodos non auersamur, sed magis amamus, amplectimur, & recipimus, earum etiam diuinitus inspiratas canonicas constitutiones, correctiones, & viles earum legislationes summa obseruantia colimus.

Sancti vt filij Dei coluntur. Apostolicas autem Ecclesiæ traditiones, quibus veneratio, culturaque sanctorum docetur, recipimus & veneramur. Eos autem vt ministros, amicos, & filios Dei existentes honoramus. Honor enim qui à conseruatis idē sanctis inuicē exhibetur, indicij est beneuolentiæ erga Dñm. Sunt. n. promptuaria Dei & pura Christi habitacula, Spiritusq; sancti immaenlata specula. Sancti. n. in Dei manu sunt, ob idq; preciosa ī cōspectu Dñi mors sancto

Reliquia sanctorum virtute potentes. tū eius. Seruator noster Christus fontes salutares, sanctorū reliquias nobis reliquit, multis modis beneficia fundētes, martyri enim ossa virtutes multas operantur, atque id per Christum qui in ipsis habitat. Cū his etiam

sanctas

CONCILII NICÆ.

224

sanctas imagines reueremus, principio adorantes Dei verbi propter nos incarnati, Domini nostri & seruatoris Iesu Christi, qui formam serui assumpsit, imaginem. Quamquam sciamus ipsam imaginem & typum Deitatis, quæ cum carne illius immaculata inconnūctam unita est, minime posse figuram præstare. Inuisibilis enim est diuina natura, nec depingi, nec figurari se permittit. Dum enim (vt ipse inquit) nemo vidit vquam, sed humanitatis illius imaginem coloribus ducentes adoramus. Veneramur etiam & adoramus imaginem Deiparæ, & Domine nostræ, irreprehensibilis, immaculatae, & inexplicitæ castitatis Matris, quæ illum peperit.

Quicquid sanctorū Apostolorū, Prophetarū, & victorum martyrum, sanctorumque & beatorū, veluti amicorum Dei imagines colimus, non in materia, aut in coloribus honorem constituentes, sed per hoc officij nostrū, qd ipsi à Deo quorū typū imagines gestant, debemus, impartientes: cū sciamus iuxta Basilij magni sententiam, qd imaginū honor exhibitus, ad ipsū prototypū refertur.

Omnia prædicta qui conuenerant Episcopi receperunt & approbarunt, & subscripserunt omnes Episcopi numero 350. & sic absoluta est actio tertia.

Actio quarta.

Imperantibus Constantino & Irene eius matre, conueniente sancta & vniuersali synodo, & iuxta ordinem in prima actione præscriptum.

In hac actione quarta multa ex scriptura, & sanctorum doctrinis afferuntur testimonia de vñ pio & vili imaginum.

Quod in sacris scripturis imagines admittantur, primò adducitur locus ex lib. Exodi, ibi: Facies propriationum, &c.

Secundò ex Numeris, ibi: Ipsa est dedicatio altaris, &c.

Tertio ex Ezechiel, Introduxit me in templum, vt intiretur, &c.

Quartò ex epistola ad Hebræos, Habeat quidē etiam prius tabernaculum iustificationis, &c.

Itē temporibus Chrysostomi sanctorū imagines pingebantur: & ipse Chrysostomus habuit tabulam continentem picturam cadis Assyriorum veteris testamenti.

Ireni

SVMMA DECRET.

Item recensetur Gregorij Nysseni pathetica oratio de pictura, in qua à patre Isaac immolabatur, in qua in hūc modū loquitur Gregorius: Vidi sepius inscriptionis imaginē, & sine lachrymis transire non potui, cum tam efficaciter ob oculos poneret historiam, &c.

Quibus verbis auditis aliqui Patres dixerunt: Si tanto doctore historia inspecta peperit utilitatem & lachrymas, quanto magis rudibus & idiotis utilitatem & commoditatē afferet. Alij verò sic dixerūt: Si Gregorius vigilantissimus ad diuina oracula, inspecta historia Abraham fleuit, quāto magis ego nomia incarnati Dñi nostri Iesu Christi verbi Dei nostri à nobis inspecta ad lachrymas & utilitatē cōtēplātes nos adhortabimur. Et Cyrillus eadē pīcturā suo tpe exstitisse pbat in Epistola ad Acaū epīm.

Exat adhuc sermo sancti Athanasij de imagine dñi nostri Iesu Christi, & de miraculo in Berito ciuitate prodito, cū imago caesa est à perfidis Iudais, & percussio late re sanctæ imaginis, cōtinuo exiuit sanguis & aqua, &c. Hic sermo totus lectus est in concilio ad statuendam venerationem imaginum.

1. Cor. 14.

Ibidē annotatur à Patribus ratio, cur miracula à nostris imaginibus nunc non edantur: nempe (vt dicit Apostolus) quoniam miracula non credentibus data sunt, sed his qui in incredulitate versantur.

Ibidē docetur & degetur à sanctis Episcopis, quōd templa non nugacibus & vanis picturis ornanda sunt, sed historijs veteris & noui testamēti parietes tēpli reple re contineat, vt hi qui literas non norunt, nec sacram scripturā legere queunt, contemplatione picturæ in memoriā reducat, quā germane vero illi Deo per fortia facta seruiuerunt, atque in certamen excitentur laudatorū facinorum, per quæ cū celo terram cōmutauerunt.

Ibidē lecta est docta disputatio Leontij Episcopi Neapoleos Cypri contra Iudæos pro imaginibus sanctorū conseruandis: est dialogus quidē satis elegans, lectionē dignus, desumptus ex libro quinto apologiæ eius: exstabant tunc & alia opera sancti Episcopi Leontij.

Item recensita sunt tria miracula ex lib. miraculorū sanctorum martyrum Cosmæ & Damiani pro statuenda imaginum veneratione.

Item

CONCILII NICÆ II. 225

Item traditur quod omnis honor imagini exhibitus ad prototypum refertur. Quod probatur primò ex quarto libro contra Arrianos, patris Athanasij.

Secundò ex codice 30. capitū ad Amphilochem de Spiritu sancto beati Basilij ca. 7. Ex qua colligitur falsum & stultum esse axioma, quod falsa synodus sparserat. Quicunq; imaginē adorat, in duo Christum diuidit, & quicunq; imaginem aspiciens dixerit, aut inscripserit ei, hic est Christus, Christum diuidit.

Deinde produxerunt vicarij Adriani Papæ vetetis Romæ, in codice paruo verba Basilij in epistola ad Iulianum apostatā, quæ sic habent: Confiteor etiā filii incarnatam *ὁμοῦσίαν*. Deinde sanctā Mariam, quæ sim carnē illum peperit (hūc Deiparā vocans) suscipio enim sanctos Apostolos, Prophetas & Martyres, qui pro me apud Deū supplicāt, quo per illorū medianē propitiū sit mihi Deus noster benignissimus, & remissionē peccatorum mihi gratis largiatur. Quā ob eā & historias imaginum illorum honoro, & palam adoro: hoc enim nobis & à sanctis Apostolis non est prohibitum, sed in omnibus Ecclesijs nostris eorum historias erigimus.

Postremò productæ & lectæ sunt 4. Epistolæ 1. Gregorij Papæ Romæ, ad Germanum Patriarcham Constantinopolitanū, Alii tres Germani ad diuersos Episcopos Orientis pro refellenda hac improbitate hæreticorum, & statuenda veneratione imaginum.

In confirmationem prædicti dogmatis adductus est ab Helia protopresbytero Ecclesiæ Dieparæ virginis in Blachernis 6. syno. can. 82.

Recitato itaque ab Helia prædicto canone, Tarasius Patriarcha dixit.

Quæ est hæc ignorantia, qua plerique laborant circa hos canones? scandalū enim est dubitare. nū sint sextæ synodi? Cognoscāt igitur tales sextā synodū tpibus Constantinij fuisse congregatā, nimirū cōtra eos qui tantūmodo vnā actionē & voluntatē in Christo collocāt. Illi igit hereticos anathemate verberātes, orthodoxamq; fidē cōfirmātes sub annū decimūquartū imperij Constantinij domum redierunt, post annos tñ quatuor, aut quinque iidē illi patres sub Iustiniano Constantini filio nado adscribi.

Gg con-

SVMMA DECRET.

congregati, prædictos canones ediderunt: neq; hac de re quisquam dubitet, nam qui temporibus Constantini subscripserunt, iidem illi sub Iustiniano quoq; præsentem hanc chartâ subfignarunt: que res satis clara est ex eorundem proprietate manuum immutabili similitudine. Necessum autem erat post synodum vniuersalem definitam, canones quoque ecclesiasticos ederet. Igitur ad recordationem salutaris illius mortis in carne politæ ex venerandis imaginibus nos manu duci declararunt. Quod si autem in dispensationem Christi verbi Dei hoc modo manducimur, quales eos esse arbitrandum est, qui has subuere conantur? Petrus primus presbyterorum in sancta Romana Ecclesia subscripsi, & ceteri Episcopi recipientes & approbantes omnia prædicta subscripserunt, & absoluta est actio quarta.

Actio quinta.

Imperantibus Constantino & Irene matre eius conueniente sancta vniuersali synodo, &c.

Productus & lectus est liber quidam beati Ioannis Epi Thessalonicensis, in quo disputat cum gentili quodam de usu imaginum, interrogante gentili, respondere vero Ioanne, obiecit autem gentilis in hunc modum. Sancte Deum verbū hominē factū iconē exprimitis, quid ad angelos hoc facit, quos ut homines pingitis & adoratis? Hi tamē homines non sunt, sed intellectuales & in corporei, & simplices existētes dicuntur. Sanē ea rōne & à nobis Deos venerabiles existima, nō enim sic quicquā absurdi agimus, quemadmodum nec vos eum angelos adoratis.

Disputator
an Angeli
sint corporei.

Sanctus dixit: De angelis & archangelis, & eorum potestatibus, quibus & nostras animas adiungo, ipsa catholica Ecclesia sic sentit esse quidem intellectuales, sed non omnino corporis expertes & intusibiles, ut uos gentiles dicitis, verum tenui corpore præditos & aereo siue igneo, ut scriptum est: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros eius ignem videntē. Sic autem multos sanctorum Patrum sensisse cognouimus, quorum est Basilus cognomento Magnus, & beatus Athanasius & Methodius, & qui stant ab illis. Solummodo autem Deus incorporeus & informabilis: intelligibiles autem creaturæ nequaquam ex toto sunt incorporeæ, & imitabi-

CONCILII NICÆ. II. 226

imitabiles pictura existunt, quare et in loco existunt, & circumferentiā habent. Quanquā autem non sunt ut nos corporei, utpote ex quatuor elementis & crassa illa materia: nemo tamen vel angelos, vel demones, vel aīas dixerit incorporeas, multoties .n. in proprio corpore visi sunt, sed ab illis, quibus dūs oculos aperuit. Nos igitur eos non ut Deū: sed ut creaturas intelligibiles & ministros Dei, non tamen ut verē incorporeos pingimus & colimus. Quod autem forma hominis pingantur, in causā est quod in ea visi sunt, si quā ministeriū Dei apud homines obierūt.

Synodus nō improbat, sed magis visa est approbare hanc Author. sententiam, dicente Tarasio Patriarcha: Ostendit autem pater quod & angelos pingere oporteat, quā circumferibi possunt. Et ut homines apparuerūt, sacra synodus respondit. Etiam Dñe. Augu. ad Nobydidium Epist. 1. 1. dicit Angelos aereos, aut aetherea animata. Et in libro de Eccle. dog. c. 1. dicit. Nihil incorporeū & inuisibile natura credendū, nisi Deū solum. Et can. 1. 2. creaturā omnē corporeā esse, Angelos & omnes virtutes celestes corporeas, licet nō carne subsistant (addentes) Ex eo autem corporeas esse credimus, quod localiter circūscribātur, sicut anima, quæ carne clauditur. Et in qu. 67. dixerat infimos Angelos animaliter viuere, quod tamen in 1. retract. temperauit. Et nuper Card. Caie. in Cōment. ad Ephes. 2. dixit demones esse aereos spiritus. Hac dixerunt Patres isti secuti Platonē. Ecce multi alij Patres Ecclesiæ sentiunt Angelos omnino incorporeos: quos ut r. secuti sunt Patres Concilij Lateranensis. dicentes: Deus ab initio vtrāque de nihilo condidit creaturam corporalem & spirituales. Angelicam scilicet & mundanā. Hac illi. Quibus verbis spirituale opposuerunt corporali: Sed hac controuersia nondum Ecclesiā confusa terminata est.

Deinde productus est ab Epiphania diacono locū tenente Thomæ Epi Sardinie, codex quidā ex itinerariis falso scriptis sctorū Apostolorū, in quo multa idigna & ridicula d. Christo dño legebant, ut illū nec bibisse, nec edisse, nec pedibus tetrā calcasse, & his similia. Quo lecto sancta synodus dixit: Oī heresis ab hoc libro depēdet. Rursus sancta synodus dixit: Anathema sit illi libro à principio usque ad calcem.

Deinde Cosmas cubicularius protulit ex Patriarchæ Gg 2 chio.

SVMMA VII. GENER.

cho codicem veteris Testamenti cum scholijs suo loco appositis, in quo continerentur sequentia.

Non erunt tibi Dij alieni præter me. Non facies tibi idolum, nec alienius similitudinem. Quæcumq; existunt in cælo suprà, aut quæcumq; in terra infra, & quæcumq; in aquis deorsum subter terrâ, non adorabis ea, nec seruias illis. *Schollon.* Et si facimus hominũ priorũ similitudines, non tñ ea sunt vt adorentur vt Dij, sed vt eas videntes ad imitationem facinorũ illorũ iritemur. Si

verò similitudines Christi facimus, sanè non pp similitudinem adoramus, sed quo mens per ea, quæ cõspexit sursum volet. Non enim imaginem corruptibilem hominis corruptibilis adoramus, sed quia Deus homo incommutabile dignatus est fieri, facimus illius imaginem velut hominis, quamvis sciamus eum natura Deũ existentem. Non idem igitur Deum & imaginẽ dicimus, sed Deum cognoscentes, similitudinem in imagine dispensationis illius humanæ figuramus. Gentiles autem errantes, similitudines Deos esse arbitrantur.

Post hæc lectæ sunt historię quædã sanctorum cum miraculis, quæ fiebant pro veneratione imaginum.

Postremò lectis oĩbus prædictis & alijs fragmentis scriptorum ecclesiasticorũ, tota synodus proclamauit: Diuino loquorũ Patrũ doctrinæ nos correxerũt: ex illis hauriẽtes fidẽ & veritatẽ potati sumus: illos insequẽtes, mendaciũ psecuti sumus. Nõ venerãdas imagines fusi pinimus. Nos ita nõ affectos anathemate deuocemus, &c.

Actio sexta.

Hęc actio cõtinet refutationẽ hereticorũ, qui in Cõstantinopolitano cõciliabulo sub Leone hæretico Imperatore præsidẽte Photio imagines dãnauerunt, quorũ dicta referuntur per Gregoriũ, qui tunc fuerat conuersus ad meliorem mentem, & redarguuntur per Epiphaniũ. Distributa est hæc actio per sex tomos.

Tomus primus.

Qvòd non fuerit vera synodus sub Leone celebrata, quoniam non habet cooperatiũ, vt hæc quæ nũc celebratur, Romanũ Papam, nec illius sacerdotes, nec per vicarios, nec per prouinciales literas, quẽadmodũ fieri in synodis debet. Quia etiã nec concordantes sibi

Non est vera synodus, quæ auctoritate Pa. Ro. caret.

CONCILII NICÆ. II. 227

sibi habuit Orientis Patriarchas, Alexandrinum, Antiochenum, & vrbis sanctæ summos Pontifices.

Secundò ostendit q; imagines ab Apostolorum tpi-bus in ecclesia fuerint, quod potissimum probat ex canone 82. sextæ synodi, de qua dicit in hunc modum.

Sacra sexta & vniuersalis synodus posteaquã sciam suam de vna voluntate Christi sub Constantino, qui per ea tpa imperium administrabat, cuiusq; nutu & voluntate conuentus is erat indictus, prouultuisset, contigit Imperatorem de vita decedere. Iustiniano autẽ eius filio Imperium adsumente, iterum vnanimiter oēs diuina voluntate post quatuor, aut quinq; annos congregati, de rebus ecclesiasticis, statusq; earum correctione circiter duos & centum canones edidit, in quorum octuagesimo secundo de imaginibus sic tradiderunt.

In quibusdam veterandarum imaginum picturis agnus digito præcursoris indicatus, &c.

Videmus igitur oēs & intelligimus, qd & ante sacras sex synodos, & post has et sanctorum picturæ in ecclesia traditæ fuerint, non aliter ac sacra euangelij lectio. Nam quæ leguntur, vbi ad autẽs venerint, ad alium deinde legamus & transmittimus: & quæ oculis videmus in picturis, ea quoq; mente cõplectimur, atq; ita per duo ista inuicẽ consequentia, lectiõẽ & picturam, vnã cognitionẽ acquirimus, quæ ad recordationẽ rerũ gestarũ peruenitur. Vnde ex duob; istis sensibus in Canticis canticorũ inuenire licet efficacẽ coniunctionẽ. Sic. n. ibi dñ: Ostẽde mihi faciem tuam, & audire fac mihi vocem tuam, &c. Quibus adiungimus illud: Sicut audiuiimus, ita vidimus.

Can. 8.

Psal. 97.

Tomus secundus.

De sex synodis contra hæreticos celebratis, quas recẽsent hæretici Iconoclastæ. Deinde Epiphanius ostendit picturam necessariam & vtilem, quæ vulgus erudiat. Nihil habet singulũ annotatione dignum.

Idem prosequitur in tertio Tomo, tantum eludi verba hæreticorum.

Tomus quartus.

Conuenientes in seclẽsta synodo dixerunt. Imaginum falsi nominis praua appellatio, nec Christi nec Apostolorum, nec Patrum traditioẽ cepit, &c.

Gg 3 lpi.

SVMMA VII. GENER.

Epiphanius responder.

Quod aut cum multis alijs, quæ in ecclesia obseruantur sine scriptura nobis imaginum veneratio tradita sit, ab Apostolorum epibus latè per historias traditum est, de imagine maximæ Hæmorrhoidis, quam multis scriptoribus cõfirmare possumus. Basilus Magnus in diuersis opusculis suis menciónem imaginum facit. Gregorius et illius & carne & spiritu frater, Nyssenus præsul, in sermone in Abraham idem sentit. Itè aliter Greg. q. à Theologia nomen sortitus est, in versibus à se conditis qui de virtute inscribuntur, assentit. Chrysost. et in oratione funebri in Melerium episcopum Antiochie & in sermone qui inscribitur, quod veteris & noui testamenti vñs sit legislator. Cyrillus in epistola ad Acacium episcopum Scythopoleos, Athanasius eps Theopoleos, Sophronius, Maximus. Sed quid hos nominatim citamus? Omnes enim sancti Patres nostri imagines receperunt. Quam ob causam mendaces deprehenduntur in hoc, quod dicunt non esse Patrum traditionem.

Et post pauca idem Epiphanius subdit.

Qui imaginem Imperatoris videt, in ea ipsum Imperatorem contemplatur. Et qui imaginem eius idè adorat, ipsum Imperatorem & adorat, huius. n. forma & figura illius est imago. Et quemadmodum despiciens imaginem Imperatoris, non aliter castigatur, q. si ipsum Imperatorem contumelia affecisset (cum tñ illa ipsa imago præter lignum & colores nihil sit) eodè modo qui typum siue figuram alicuius ignomina afficit, in illum ipsum què typus

Qui imagines representat, iniurius est. Quod quidem ipsa rerum natura representat. Hoc et vniuersi mortales agnoscunt, contra naturam Patresq; sanctos ita tradidisse norunt, & eos qui aliter docet, ecclesiæ catholicæ, imò naturæ rerum contradicere, agunt.

Hæretici dixerunt.

Tñ ex scriptura diuinitus afflata, q. ex Patrum electorum testimonijs asserentibus piam nostram intentionem, exhibebimus nostram definitionem. Principio verbum diuinæ vocis, sic dicentis præmittimus: Deus est spiritus. Quicunq; Deum adorauerit, in spiritu & veritate adoret. Et iterum: Deum nemo vidit vnquã, &c. nec formam eius vidistis. Beati sunt, qui non viderunt, & crediderunt.

Epi.

CONCILII NICÆ. II.

213

Epiphanius pro synodo.

Quoties recta dogmata hoies iuxta suam opinionem subuertere conantur, nō miretur aliquis si scripturæ verba vsurpent. Nā & oēs hæresiarchæ suorum errorum occasionem è diuina scriptura collegerunt, & quæ rectè à Spiritu sancto dicta erant, peruersa animi sua conuolunt. Atq; hoc Coryphæus Apostolorum Petrus olim prædixerat, dicens. Quæ imperiti & minime constantes, sibi proprias cupiditates peruertunt, &c. Quamobrem non est mirandum, si nouæ istius prauitatis hæretici nobis è diuina scriptura sumptiones quasdam adferunt. Et ideo quæ de inuisibili & incomprehensibili Deitate dicta sunt, in dispensationem Dñi nostri Iesu Christi secundum carnem commutarunt, vt illud: Deum nemo vidit vnquam, quod de diuina natura scriptum esse nemo ignorat. Et illud: Nec vocem eius audistis, nec formam eius vidistis. Quod si iuxta secundum humanitatem quispiam intellexerit, totum Euangelium subuertit. Item, Cognouimus Deum esse Spiritum, & qui adorant eum, in spiritu & veritate id facere debere, & quæ secundum fidem est, adorationem & cultum illi soli (vtpote omnium Deo in Trinitate laudato) offerendum. Non enim Christiani adorationem in spiritu & veritate imaginibus exhibuerunt, nec etiam diuinæ crucis effigiei, nec etiam vnquã inuisibilis & incomprehensibilis naturæ imaginem apparant. Nam cum diuinam crucis effigiem, & venerandas imagines amore & desiderio amplectimur, ad id ipsum prototypum respicimus. Sed quemadmodum verbum caro factum est, ita quoque humanam eius economiam describimus, & depingimus. Quam ob causam nugamenta illorum vana, & nupera, item putrida & à veritate exorbitantia deprehenderunt.

Hæretici dixerunt.

Ait Dominus ad Moysen & populum. Non facies tibi idolum, neque oēm similitudinem, quæcunque sunt in celo supra, & in terra infra. Quam ob causam in monte in medio ignis vocem verborum vos audistis: similitudinem autem non vidistis, sed tantummodo vocem.

Epiphanius pro synodo.

Quæ in veteti lege contra eos, qui inter filios Israel

Gg 4 vitulum

SVMMA VII. GENER.

vitulum adorabant, & Aegypti abominationibus, insisterant, dicuntur, in Christianos quoque iactare non desinunt. Capiuntur autem labijs proprijs oris. Vtinam autem cogitassent, quia Dominus eam gentem ducturus erat in terram promissionis, in qua habitabant gentes, quae adorabant & colebant idola, daemones, Solem, & Lunam, & Altra, reliquasque creaturas, & volucres, quadrupedes, & serpentes, Deum autem verum ignorabant. Quare tam diligenter eis praecepit, ne facerent ullam similitudinem eorum quae in caelo aut in terra sunt. Postquam autem eos ab idololatria abduxisset, iussissetque tabernaculum testimonij fabricari, Moses sensibilia Cherubim habentia hominum formam obumbrantia propitiatorium, quod Christum praefiguravit (non ipse propitiatio fuit pro peccatis nostris) formavit.

Haeretici dixerunt.

Rom. 1.

Et mutauerunt gloriam immortalis Dei, per imaginem, non solum ad mortalis hominis similitudinem effectam, & venerati sunt, & coluerunt ea quae condita sunt supra eum qui condidit. Et rursum. Si enim cognovimus Christum secundum carnem, iam non cognoscimus, per fidem enim ambulamus, non per speciem. Et hoc quod ab Apostolo aperte dictum est. Igitur fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei.

Epiphanius pro synodo.

Clarum enim omnibus est, Apostolum gentes reprehendisse in eo quod ait: Commutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis. Infert & voluerum, quadrupedum, & serpentum. Dolose tamen isti tora phrasim cōtaminaverunt, ut per eam immutatam simpliciores inescerent, quasi Apostolus de imaginibus in ecclesia pictura verba faceret. Nam quae ab Apostolo inferuntur, apertam habent manifestationem: volatilium, quadrupedum, & serpentium mentionem facit. Item, ea & venerati sunt, & coluerunt (creaturas scilicet) supra creatorem. Notant enim qui in historijs citati sunt, Aegyptios olim & boues, & reliqua animalia coluisse, ut diversa volatilia, mures, vespas, ite vilia alia & abiecta animalium. Per se vero ignem & solem adorabant. Graeci praeter ista, quamvis creaturam colebant, quicquam Hebraei quidam, ut testatur liber Regum, & propheticae

enarra-

CONCILII NICAENAE. II. 229

enarrationes. Decepti denique sunt omnes, & gentes vanitatem induerunt: quare obscuratum est stultum eorum, & ante Christi adventum, & post Christum, maxime tamen omnium antiquam in Christum credidissent: clarum enim est hoc.

Rom. 1.

Ad illud vero. Si enim cognovimus Christum secundum carnem, &c. adducimus insignes huius loci interpretes. Ioannes Chrysostomus interpretando sic ait: Neminem fidelium iuxta carnem novimus. Quid enim si in carne fuerit, cum vita illa carnalis perierit, de supernis nati sumus in Spiritu. Novimus aliam vitam & statum qui in caelis est. Et mox eiusdem ducem Christum existere ostendit, quia propter et induxit. Si vero iuxta carnem Christum novimus, sed amplius iam non cognoscimus, quia si possibile cognovimus Christum, at iam non amplius: non quod reliquerit carnem, non enim hac venit iudicaturus terrarum orbem, &c.

Cyillus Alexandrinus idem illud dictum explicans, ita commentatur: Quod Paulus inquit, tale est, Verbum caro factum est, & pro omnibus occubuit, atque ita illum cognovimus secundum carnem, sed a modo non cognoscimus. Nam & si nunc sit in carne (resurrexit enim tertia die, ascendit in caelos). Verum haec supra carnem consideratur. Non enim amplius moritur, nec ullam carnis infirmitatem sustinet, omnibus enim his superior est.

Animadvertitis igitur qui aduersari semper didicistis, quod non modo Apostolicas sententias pervertitis, sed & sanctis Patribus contraria statuitis?

Ad alium etiam locum eiusdem Apostoli (Per fidem ambulamus, & non per speciem) idem Chrysostomus enarrans ait: Porro ne quis audies, peregrinamur a Domino, dicat: cur haec dicis? Alieni enim ab illo sumus, dum hic agimus, prius haec corrigit dicens: Per fidem ambulamus, non per speciem, & hic quidem ista scimus, verum hand ita aperte. Quod & alibi dicit in speculo & enigmate, tunc autem facie ad faciem.

1. Cor. 13.

Atque haec à divinis istis Patribus dicta sunt.

Tomus quintus.

Gregorius pro haereticis.

Eadem etiam & Apostolorum discipuli, & successores divini Patres nostri tradiderunt, Epiphanius. Enim

SVMMA VII. GENER.

Enim Cyprus, inter antesignanos præclarus sic inquit
Eitore memores dilecti filij, ne in ecclesiam imagines
inferatis, nec in sanctorum comiterijs eas statuatis,
sed perpetuo circumferre Deum in cordibus vestris.
Quinetiam nec in domo communi tolerantur. Non
enim fas est Christianum per oculos suspensum tene-
ri, sed per occupationem mentis.

Epiphanius pro synodo.

Docet omnem Christianum cum libros aliquos adul-
terinos audit aut legit, respuere, nec omnino animum
adhibere. Nam & inter Epistolas divini Apostoli quæ-
dam fertur ad Laodicenses, quam Patres nostri tanquam
alienam reprobauerunt. Ad hæc Manichæi Euangelium
secundum Thomam inuenerunt, quod ecclesia
catholica merito (ut impium) auersatur, quemadmodum
etiam id quod nunc è beato Patre nostro Epiphanio di-
ctum est, cum illius nequaquam existat. Diuinus enim
hic pater octoginta capitum librum edidit, in quo om-
nes hæreses Gentiles & Iudaicas, item quotquot post
Christianismum susceptum inuectæ sunt, dānauit in quo
proculdubio & eā posuisset, quæ de imaginibus ab istis
fertur, si aliena à Christi religione, hæc existimasset. Ita
& libros illos contra imagines nemo Christianorum, præ-
ter istos non ita magistros recepit. Quod si eā tpe in
ecclesia non sunt recepti, quā ob rem nunc à nobis recipi de-
bent. Attēdamus autē qui floruerint per tpa supradicti
Patris nostri Epiphani, in ecclesia, quos tanquam glorio-
sos doctores & tuta monumenta ecclesiæ dicere possu-
mus. Profecto Basilius magnus, Gregorius cognomēto
Theologus, Gregorius Nyssensius epus, quem omnes pa-
trū patrē vocāt, Chrysostomus. Præter hos etiā Ambro-
sius, Amphiloehius, Cyrillus Hierosolymorum episcopus.
Quod si is, qui hæc expositionē doctorū cōtra veneran-
das imagines edidit, ait se à sanctis patribus, qui per ea
tpa floruerūt, non fuisse receptū, quomodo ea quæ san-
cti patres non probauerunt, nos qui circa fines seculorū
occurrimus, & indigni sumus ut discipuli eorum vo-
cemur, recipimus? Præsertim cum falso contra eccle-
siam edita sint. Apagē cum ista impia & intolerabili
editione. Neque hic linguas suas acuant & exercent
vani-

CONCILII NICÆ II. 230

vaniloqui isti accusatores rectè sentientium, quasi illi,
qui antiquam ecclesiæ traditionem recipiunt, beato
Epiphanio, aduersentur. Nequaquam. Commentarium
enim illud rejicimus. beatum autem patrem Catholi-
cæ ecclesiæ doctorem cognouimus. Nam & diuini pa-
tres, qui in quarta vniuersali synodo fuerunt congregati,
epistolam, quæ nomine Iba episcopi Edessæ ad
Marin Persam circūferrebat, anathemate damnaue-
runt, quasi Nestorio consentientem. Eodem etiā modo
in sacra quinta synodo cōuenerunt ipsū autē Ibā ne-
quaquam (nō. n. demonstrari poterat, quod esset Iba) Quā-
obrem in anathematismis non ipsū Ibā deuouerūt, sed Iba
Epistolā. Dicebatur. n. Iba, cū tū illius nequaquam esset. Iu-
dicare ergo oēs, q. auditis, & verū à falso discernite, quia
editiones istæ non sunt beati istius patris, sed potius Ma-
nichææ, quas veluti amara bile plenas fugiamus. Ma-
nichæi enim & quicunque confusionis fuerunt autho-
res, cōtemplationem istam nunquam ferre potuerunt.

Gregorius pro hæreticis.

Similiter & Gregorius theologus in uersibus suis di-
xit. Flagitium est fidem habere in coloribus & non in
corde. Ea enim quæ in coloribus existit, facilius elui-
tur, quæ vero in profundo mentis, illa mihi amica.

Epiphanius pro synodo.

Pertuerse rursus cogitantes, & aliud dictum Grego-
rij Theologi subiiciunt, quod à dicto patre sic editum
est. Flagitium fidem habere in coloribus, non in animis,
quæ facile elui potest, sed profunditas mihi chara. Ab
his autem sic falso scribitur. Flagitium est, fidem habere
in coloribus, & non in corde: ea enim quæ in colori-
bus existit, facilius eluitur, quæ vero in profundo men-
tis, illa mihi amica. Beatus enim Grego. Theologus in
metricis suis opusculis dictum illud quod hi citant, ad
moralem quendam sensum attulit. Corrigit enim vi-
tā nostrā, ut abstinemus à temporalibus & mundanis
rebus, voluptatibus scilicet carnalibus & spirituales
rursus vitam (quæ ad ecclesiam perducat) eligamus. Nec
credamus mundo huic, nec temporaneis & non manen-
tibus adhæreamus (hæc enim colores vocauit) sed po-
tius spiritualibus & veris insistamus, quæ in corde sta-
bilimen-

SVMMA VII. GENER.

bilimentum habent, & in æternum manent.

Gregorius pro hæreticis.

Chrysost. sic docet: Nos per scripta sanctorum fruimur præsentia, non sanè corporum ipsorum, sed animarum imagines habentes. Nam quæ ab ipsis dicta sunt, animarum illorum imagines sunt. Maxima vero recti investigatione (inquit Magnus Basilus) meditatio scripturarum diuino afflatu nobis datarum. In his enim & rerum argumenta inueniuntur, & vitæ beatorum virorum præscriptæ, veluti imagines quædam animarum.

Epiphanius pro synodo.

Qui quicquam rectè sapit, nequaquam hæc ad subuersionem sacrarum imaginum pertinere intellexit. Omnibus enim manifestum est, cum audimus virilia & fortia sanctorum facta constanti, firmitudinemque animarum illorum nos beatificare, & laudare. Quin etiam cum in diuinis scripturis sanctorum vitas legimus, cumque in picturis easdem contemplantur, in memoriam reuocamus quantopere in Deum fetuore fuerint accensi. Nam quæ oratio per auditum exhibet, hæc scriptura tacens per imitationem ostendit, ut Magnus inquit Basilus.

Gregorius pro hæreticis.

Ut Alexandriae lumen Athanasius dixit: Quomodo non miseratione persequendi sunt, qui creaturas adorant, quod illi qui vident, non videntibus cultum exhibent, & audientes non audientes orant, precanturque. Creatura enim à creatura nunquam seruabitur.

Epiphanius pro synodo.

Papæ quanta infamia. Nunc enim nouam quandam blasphemiam excogitantes, planè à veritate deniunt. Nam ea quæ diuinus vir contra idola locutus est, hæc isti homines etiam post cognitionem veritatis & confessionis sincere & diuinæ regenerationis tribuunt, & præter vnum vniuersorum Dominum creaturis Christianos & idololatram commisisse asserunt.

Gregorius pro hæreticis.

Similiter Amphiloctus Icomi Episcopus ita inquit: Non enim nobis sanctorum corporales vultus in tabulis coloribus effigiarum est, quoniam his opus non habemus, sed politæ illorum virtutum memores esse debemus.

Epipha-

CONCILII NICÆ II.

231

Epiphanius pro synodo.

Hæreticis proprium est mutilatas exquirere sententias. Nam si quis studiose exquirat, haud facile hanc B. Patris sententiā inueniet contra venerandam imaginum representationem: sed affectionis animæ sanctorum utilitatem & constantiā, celebrans & prædicans virtutum efficaciam hanc dicit beatus pater: maxime quos nos ad imitationem perducit. Non enim sanctos propter carnalem amorē laudamus, nec pingimus: sed quo virtutū illorum simus memores. Et in libris quoque vitas illorum describimus, in tabulisque illos depingimus, non quod hoc à nobis postulent ipsi, verū id nostra causa, & propter utilitatē nostram sancimus. Non enim solū passionibus martyrum nos instituunt, sed & cōtextus, & scriptum de illorum passionibus, picturaque idem indicans. Vnde (ut veritatis verbum nos docet) hæc oportet facere, & illa non omittere. Hoc idem late disputat Magnus Basilus in suis moralibus sermonibus. Asterius etiam Amasia Episcopus similiter docet veterem esse de imaginibus traditionem, ut patet præter alia ex sermone, quem in Lazarum & dñtem epulonem conscripsit.

Gregorius pro hæreticis.

Consentanea his etiam Theodorus Ancyrae Episcopus sic docet: Sanctorum formas & species ex materialiibus coloribus formari minimè decorum putamus: horum autem virtutes, quæ per scripta traditæ sunt veluti vitas quasdam imagines reficere subinde oportet. Ex his enim ad similitum imitationem & zelum peruenire possumus. Dicant enim nobis qui illas erigunt, quoniam uti litas ex illis ad se redit: an quod quascunque recordatio eos habet ex tali specie ac contemplatione? Sed manifestum est quod vana sit eiusmodi cogitatio: & diabolice deceptionis inuentum.

Epiphanius pro synodo.

Multi nostrum diligenter querentes & indagantes in sermonibus huius Theodori præsentē sententiā, usquequā sanè inuenimus. Ex quo conuincitur ementia esse testimonia ab istis citata: adeoque nec locum sermonis, nec librum vnde hæc sententia descripta esset, designarunt.

Deinde adducunt & quædam alia testimonia similia ex

SVMMA VII. GENER.

lia ex Eusebio Pamphili heretico, quæ Epiphanius contemnens, refellit, quoniã author in reprobum sensum traditus, Arrii placitis cõsensit, vt ex cunctis historicis suis libellis cõstat, in quibus filiũ & verbũ Dei creaturã vocat, & scido ad adorandũ loco. Huic opponit Epiphanius Athanasius in dogmatica ad Hesychiũ presbyterũ epistola, cuius initiũ: In quibus existimasti nos, &c. & Cyrillũ in epistola ad succensum, &c. contrarium docentes.

Temus sextus.

Continet tantum anathematismos 19. conciliabuli sub Leone habitũ quorum septẽ prioribus rectẽ sentiunt, & patrum traditionibus cõuenientia dicunt, quippe qui mysterium S. Trinitatis, & incarnationis domini ex iuxta orthodoxas fidei regulas explicant. In reliquis verò anathematissimis abrogandum imaginũ vsum, & damnandum in ecclesia catholica definiunt.

Actio septima.

Conueniente sancta & vniuersali synodo, iuxta diuinum & pium Imperatorũ à Deo electorũ decretum, congregata in Nicæa, &c.

Definitio sancta magne & vniuersalis in Nicæa synodi secunda.

In hac definitione primo approbant sex vniuersales synodos. Deinde pronuntiant, profitenturque symbolũ fidei. Tertiò damnant omnes hereticos, quos & sex vniuersales synodi damnauerant. Vltimò subiiciunt sic:

Fatemur autem vnanimiter nos ecclesiasticas traditiones, siue scripto, siue cõsuetudine valentes & decretas retinere velle: quam de numero est imaginum effiguratione, vt quæ historicæ enagelice promissionis concinat ad credulitatẽ veræ & phantasticæ incarnationis Dei, & ad vtilitatẽ similitudinis, quam nobis exhibet vtiliter inuẽtã. His se sic habentibus regiam viã incedentes, sanctorũ nostrorũ & diuinorũ patrum doctrinæ insistentes, & Catholicæ ecclesiæ in qua sanctus spiritus inhabitat, traditionẽ obseruantes, definimus cũ omni diligẽtia & cura, venerandas & sanctas imagines ad modũ & formam venerandæ & viuificantis crucis è coloribus & tessellis, aut alia quauis materia commodè paratas dedicandas & in templis sanctis Dei collocandas, habendasque, tum in sacris vasis

CONCILII NICÆ. II.

232

cris vasis & vestibus, tum in parietibus & tabulis, in edibus priuatis, in viis publicis, maximè autem imaginem Domini & Dei seruatoris nostri Iesu Christi, deinde intemeratæ Dominiæ nostræ Deiparæ, venerandorum Angelorum & omnium deinde sanctorũ virorũ. Quo scilicet per hanc imaginum picturam inspectionem omnes qui contemplantur, ad prototyporum memoriam & recollectionem & desiderũ veniã, illisq; salutationẽ & honorariã adorationem exhibeant. Non tamen fm fidem nostram veram latrariam, quæ solum diuinæ naturæ competit, sed quemadmodum typo venerandæ & viuificantis crucis, & sanctis Euangelis & reliquis sacris oblationibus suffitorũ & luminariũ reuerẽter accedimus, quẽadmodum veteribus piẽ in consuetudinem hoc adductum est. Imaginis enim honor in prototypum resultat, & qui adorat imaginem, in ea adorat quoque descriptũ argumentum. Sic enim sanctorum nostrorum patrum obtinuit disciplina, vel traditio Catholicæ Ecclesiæ, quæ à finibus vsque ad fines Euangelium suscepit. Igitur qui ausi fuerint aliud sentire, aut docere, aut more impiorum hereticorum ecclesiasticas traditiones contaminare, aut nouam vaniloquentiam inducere, aut quicquam de consecratis in Ecclesia abicere, Euangelij in quam Reliquiẽ san- de pictum codicem, aut figuram crucis, aut imaginis eorum uen- alicuius picturam, aut reliquias martyrum, quas scire- vandæ, rit esse germanas, & veras, aut contra istas vasse & improbè aliquid cogitare, quod sit contra constitutionem ecclesiasticam, aut vti tanquam communibus sacris Deo, repositis pretiosis, aut monasteriis tenendis, si fuerint Episcopi aut clerici, deponuntur: si monachi, aut laici, communione priuantur.

Sacra Synodus exclamauit. Omnes sic credimus, omnes idẽ sapimus, oēs approbantes subscripsimus. Hęc est fides Apostolorũ, hęc est fides patrum, hęc est fides orthodoxorum, hęc fides orbẽ terrarũ confirmauit. Credentes in vnum Deum in Trinitate laudatum, venerandas imagines amplexamur. Qui secus agunt, anathemate percelluntur: qui sic non sentiunt, ab ecclesia depelluntur. Quicunque sententias sacrę scripturę de idolis contra venerandas imagines adducunt, anathema.

Qui

SVMMA VII. GENER.

Qui venerandas imagines idola appellant, anathema.
Qui dicunt, quod Christiani imagines vt Deos adorent, anathema.

Qui scientes cōmunicant cū illis qui cōtra venerandas imagines sentiunt, aut eas dehonestant, anathema.

Qui prater Christum dominum Deum nostrum dixerit alium nos à cultu idolorum liberasse, anathema.

Qui audent Ecclesiam Catholicam dicere idola aliquando suscepisse, anathema.

Si quis ex Inconoclastarum hæresi aliquem existentem defenderit, anathema.

Si quis Deum secundum humanitatem non circumscriptibilem confessus fuerit, anathema.

Si quis Euangelicas narrationes per picturam repræsentatas non acceptauerit, anathema.

Si quis has non salutauerit in nomine Domini, & sanctorum eius, anathema.

Si quis traditiones Ecclesiæ, siue scripto, siue consuetudine valentes non curauerit, anathema.

Ex hac 7. synodo desumit argumenta Nicolaus primus in epistola ad Michaelē Imperatorem.

Septima Synodus, quæ semel excusa est Colonia, non habet suos Canones Latine excusos, nos autem ex Nomocanone Græco, ex quo & canones sextæ synodi assumpsimus, eos partim integros, partim in partim in epitomen redactos, ne cresceret volumen summa, hic adiecimus: interprete eodem Gentiano Herbeto, Gallo.

IN primo canone huius sanctæ synodi hæc dicunt patres: A sanctis Apostolis prius editos canones, & à sanctis vniuersalibus & localibus synodis amplectentes, eos anathematizamus, qui ab ipsis anathematizati fuerint, deponimus qui depositi fuerint, nihilque his adiciamus, non inexplēbiles vt auri existentes, sed his quæ ab illis constituta sunt, contenti sumus. Atque hic est quidem scopus huius canonis.

Hic

CONCILII NICÆ II. 233

Hic Can. Apostolorum tantum & synodaliū canonum meminit, secundus tamen Can. synodi in Trullo aliorum quoque sanctorū decreta vt sacros canones obseruari iubet.

Can. 2. Non ordinandus quisquam, nisi saltem.

bene noris Psalterium.

Decernimus, quemlibet quidē, qui ad Episcopale gradum d. 38. ca. Omne est prouehendus, Psalteriū omnino nosce, vt ex eo omnes psallentes.

Metropolitano autē bene examinari, et ad sacros canones diligenter ac cū persequutione, non autē cursim, obiterque legēdos, prompto, paratoque sit animo, & sacrum ēt euangelium, & libri diuini Apostoli, omnemque diuinā scripturā, & in diuinis præceptis versari, & populū docere. Nostre enim hierarchie substantia, sunt eloquia diuinitus tradita, diuinarū scilicet scripturarū vera scētia, sicut & Magnus Dionysius ostendit. Si quis autē dubius fuerit animi, & non libenter hoc facere & docere voluerit, non ordinetur. Prophetice enim dicit Deus: Tu repulisti sciētiā, & ego te repellā, ne sis mihi sacerdos.

Can. 3. Electiones Episcoporum, quæ cū principum procedunt, infirmari debent.

Omnem electionem, quæ sit à magistratibus Epī, vel presbyteris, vel diaconis, irritā manere ex canone dicēte. Si quis Epī magistratibus secularibus vsus per eos Ecclesiam obtinuerit, deponatur & segetetur, & oēs qui cum eo cōmunicant. Oportet enim eum, qui est promouendus ad Episcopatum, ab Episcopis eligi, quemadmodum à sanctis patribus Nicæe decretum est, can. 4.

In Episcopo electio proprie dicta est, in presbytero autem & diacono abusiuē, pro ordinatione, quod non infrequenter offēdet in canonibus.

Can. Poena rationis puniendus antistes, qui inuisit clericos arces, vel templa claudit.

Præco veritatis Paulus, quendā veluti canonē Ephesiorū presbyteris imponens, vel vniuersæ potius sacerdotali multitudini, sic libere dixit: Argentum vel aurum, vel vestem nullius concupisci, omnia vobis ostendi, quoniā oportet sic laborantes infirmos acquirere, & apprehendere, dare beatum existimantes. Quocirca nos ab eo edocli statumus, ne turpis lucu gratia

Hic anti-

31. ca. Apo. 16.
9. 7. Si quis Episcopus. Et habetur etiā. d. 93. Omnis 16. g. 1. Prædicat.

Ad. 20.

SVMMA VII. GENER.

antistiti in mentē veniat querenti exultatione in peccatis aurum, vel argentū, vel vllam aliam speciem ab ijs, qui sibi subsunt Epīs, vel clericis, vel monachis exigere. Dicit enim Apostolus: Non debent liberi parentibus thesaurum parare, sed parētis liberis. Si quis ergo per auri exactionem, vel alicuius species, vel pp aliquā propriam affectionem à ministerio atcere inuentus fuerit, vel te-gregare suorum clericorum aliquem, vel venerandum templum claudere, ne in eo fiant diuina mysteria, talio-nis erit legi obnoxius, vt qui sit mandati Dei transgres-sor. Præcipit enim & Petrus Apostolorum summus: Pascite gregem Domini nō coactē, sed spontaneē, &c.

In Ca. 5. definitunt patres seuerē puniendos clericos, qui per auri dationem primas sedes, prioresque hono-res querunt.

Ca. 30. apo. 6. Sexto canone definitur, saltem semel in anno celebra-
ca. 2. Concil. ri synodos prouinciales, sicut patres sextæ synodi in
Chale. d. 18. e. Trullo statuerunt, canon 3. Additur autem non licere
Metropolitano ex his, quæ secum affert Episcopus, vel
Quoniā quidā iumentum, vel aliquam rem aliam petere. Si verō hoc
fecisse deprehensus fuerit, reddet quadruplum.

Ca. 7. Vt templa sine reliquijs sanctorū non consecrentur.
Ecclesiasticus Qui venerabilium imaginum aspectum ex Ecclesia
mos erat tem- sustulerunt, alios quoq; mores relinquerunt, quos qui-
pla per sãltas dem oporteat renouari, & tā ex iure scripto, q̃ non scri-
martyruū re- pto sic obseruari. Quæcumq; ergo tēpla consecrata sunt
liquias conf- absque reliquijs martyruū, in eis fieri statuimus reliquia-
erare. rum depositionē cū consuetis precibus. Qui autē tēplum
consecrauerit sine sanctis reliquijs, deponatur.

Author. Iudei cum quorundam criminum res agerentur, vellent
autem damnationem efugere, ad fidem Christianam fidē
accedebant, quod canetur in sequenti canone.

Canon 8.

Quoniam Hebræorum religionis quidam errantes
Christum Deū nostrū subannari visi sunt sese Chri-
stianos esse fingētes, ipsi autem clanculum enim negan-
tes, sabbata obseruantes, & multa alia Iudaica facien-
tes: statuimus, vt nec ad eūmunionem, nec ad oratio-
nem nec ad Ecclesiam admittantur, sed apertē sint se-
cundum suam religionem Hebræi: & nec filios eorum
bapti-

CONCILII NICÆ II.

234

baptizent, nec seruū emant, vel possideant. Si autē ex pura
& sincera fide quis eorū conuerſat, & ex toto corde con-
fessus fuerit, eū recipiant, & baptizent eorum filios. Et ca-
ueant ipsi se ab Hebræorum studijs, & institutis destitu-
turos. Si autē non ita se gerant, eos nullo admittāt modo.

Ca. 9. Hæreticorum scripta vulgo non permittuntur.

Puerilia oīa ludibria, fustioſaq; dicta adscripta, quæ ad-
uersus sanctas imagines editæ sunt, oportet dari episcopo
Constantinopolitano, vt cum reliquis hæreticis libris
reponantur. Si quis autem hæc celare inuentus fuerit, si
episcopus, vel presbyter, vel diaconus, deponatur: si
autem laicus, aut monachus, legitegetur.

Canon 10. est ca. 17. & 18. sextæ synodi in Trullo etiā
13. & 23. Chalcedonen.

Canon 11. est ca. 26. Con. Chalcedon.

Canon 12. est ca. 39. Apost. Causit synodus non alie-
nandas res Ecclesiæ, aut monasterij.

Canon 13. est cau. 24. in Concil. Chalced. & 49. canon
9. synodi in Trullo.

Ca. 14. Absque episcopi manus impositione,
ne nullus fiat lector.

Nullus efficiatur lector absque epi manus impositione.
ne. Hoc ipsum ē in monacho seruatur. Lectoris autem in proprijs mo-
nasterijs impositionem licet in proprio monasterio et nasterijs pos-
soli monasterij præfecto facere, si ipsi præfecto ab episcopo sunt etiam le-
po manus est imposita. Similiter & ex antiqua consue-
tudinē. Corepiscopus, episcopi permisso, oportet per ma-
nuum impositionem lectores creare.

Ca. 15. Ne aliquis clericus in duabus collocetur Ecclesijs.

Clericus ab hoc deinceps tpe in duabus ecclesijs non
collocet: hoc n. est negotiationis & turpis lucri proptiū, Clericus.
& ab ecclesiastica consuetudine alienū. Ab ipsa. n. Dñi vo Mar. 3.
ce audiuiimus nō posse quemquam duob. dñis seruire, 1. Cor. 7.
aut vnū amplectetur, & alterum negliget. Vnusquisque
ergo (vt vox est Apostolica) in eo, in quo vocatus est, dē vt clericus ar-
manere, & in vna ecclesia assidere. Quæ enim propter tur-
pe lucrum sunt in ecclesiasticis negotijs, ea à Deo sunt
aliena. Ad huius autem vitæ vsum sunt diuersa studia: in duabus col-
locetur Eccle-
cessaria, comparer. Dixit Apostolus: Vlti meo, & his suis.

Hh 2 qui

21. 9. 4. Om-
nia iactura.
Hosier imagi-
nū iridebant
eos, qui vilio-
ribus uteban-
tur vestibus
propter humi-
litem,

SVMMA VII. GENER.

qui mecum sunt, subministrauerunt manus mex. Et
hæc quidem in hac regia ciuitate, in his aut qui extra
sunt locis, propter hominum inopiam permittitur.

Ca. 16. Ne insignem vestem induat clericus.

Omnis ornatus corporeus est à sacerdotali ordine
alienus. Epos ergo vel clericos qui se splendidis & insigni-
bus vestibus exornant, corrigere oportet. Sin aut pma-
neant, supplicio tradi, similiter & eos, qui sunt vnguētis
delibuti. Et si inuenti fuerint aliqui, qui eos, qui vilem
& modestum amictū induti sunt, irideant, pna corri-
gatur: à superioribus enim vsq; t pibus, omnis vir sacer-
dotalis cum moderato & honesto indumento versatur.

In can. 17. prohibetur ne alieni monacho permittat-
ur oratorium extra monasterium edificare, si non ha-
beat ea quæ ad perfectionem domus pertinent.

In can. 18. cavetur ne vlla ratione in Ep̄atu aut mo-
nasterio mulier aliqua, ancilla vel libera versetur ad ali-
quod ministeriū. Si sec^o fiat, eps aut pfectus deponatur.

Can. 19. est can. 2. synodi Chalcedon. Additur ad il-
lud, ne quis admittatur in monasterio per largitionem
pecuniæ, excepta ea, quæ datur libris à parentibus in-
star dotis, vel eum sponte offertur.

Ca. 20. Ne fiant duplicia monasteria.

Statuimus non fieri duplex monasterium, quoniam
hoc fit multis scādalum & offensio. Si qua autem sunt
duplicia, seruetur fm constitutionem patris Basilij, que
sic definit. In vno monasterio ne versentur monachi &
monachæ, nec monachus liberè eum monacha loqua-
tur, &c. Si autem eueniat vt aliquam cognatam mona-
chus velit aspicere, præsentē præfecta cum ea colloqua-
tur, exiguo & breui sermone, mox ab ea recedat.

Canon 21.

Non oportet monachum vel monachā proprium re-
linquere monasterium, & ad aliud se conferre. Si aut
hoc cōtingerit, ipsum in hospitē accipi est necessarium.

Canon 22.

Præfens canon prohibet laicis, ne cum scenicis, ludi-
cis, & saltationibus, aut meretricijs vocibus comedat,
sed ei qui nutrimentum dat, gratias agant. Porro mo-
nachis & sacerdotibus præcipit, ne seorsum cum mu-
lieribus

CONCILII NICA. II.

lueribus comedant, etiam si cognatæ fuerint, nisi peregrē
versentur, & non haberent ea quæ sunt ad vsum necessa-
ria. Hic est huius canonis scopus.

Finit septima synodus generalis cum
suis canonibus.

Leo 3. Papa 97. natione Romanus, patre Azupio, vir
castus & integer, doctusum virorum ita amator, vt eos
vnde quaq; præmijs alliceret, eorumq; consuetudine mi-
ram in modū delectaretur. Præterea verò agrotos visere,
eosq; ad patientiā adhortari, elemosynas indigentibus
præbere, prædicationib; & admonitionibus, quibus plu-
timū ad eloquētiā & doctrinā valebat, incumbere ei pe-
culiare fuit. Mortū anno 21. pōtificatus sui. Quo ē com-
tes apparuit, vt nōnulli putāt tātā calamitatis indicium.

Predicti Pont. fuerunt sub Constantino, & Irene eius
matre, Sub hoc Pontifice translatus est imperium ad
Germanos. Hic coronauit Carolum Magnum.

Concilium Maguntiacum celebratum anno sa-
lutis 813. 5. Id. Iunij. Congregati sunt ad Conci-
lium celebrandum Episcopi, presbyteri, & mona-
chi iussione Caroli Imperatoris, qui inchoantes tra-
ctare de statu vcræ religionis & profectu Chri-
stianæ plebis.

Primo statuerunt, de toto collegio clericorum, siue lai-
corum tres turmas fieri, in hunc modum:

In prima turma cōfederunt episcopi cum quibusdam
notarijs, legentes, ac tractantes sanctum euangelium, &
epistolas, & Actus Apostolorum, canones quoque ac di-
uersa sanctorum patrum opuscula, & pastorem librum
Gregorij, cum cæteris sanctis dogmatibus, diligenti stu-
dio perquirentes, quibus modis statum Ecclesiæ Dei &
Christianæ plebis perfectum sana doctrina & exemplis
iustitiæ inconvulsum, largiente gratia Dei perficere &
conseruare potuissent.

In secunda turma cōfederunt Abbates ac probati
monachi regulam sancti Benedicti legentes ac tractan-
tes diligenter qualiter monachorum vitam in meliorem
statū atq; augmentum Dei gratia perducere potuissent.

H h 3 In

Cōcilium Ma-
gunt.

In tres tur-
mas distingui-
tur concilium
ad instauran-
dā collapsam
Ecclesiam.

Secunda tur-
ma.

SUMMA MAGVNT.

Tertia turma.

In tertia turma sederunt omnes & iudices in mundanis legibus decertantes, vulgi iustitias perquirentes, omniumque aduenientiam causa diligenter examnantes, quibus modis poterant iustitias terminantes.

Statuta Concilij Maguntiaci.

Can. 1. Sine operibus fides mortua est.

Initium actionis nostrae de fide esse decreuimus quae bonorum omnium est fundamentum, quia sine fide Deo placere non possumus: fides tamen indiget opere, quia fides sine operibus mortua est: Vnde Gregor. Ille verus credit, qui exercet operando quod credit.

Canon 2. 3. & 4.

Commendantur fides, spes, charitatem, & sacramenta Christiana secundum Romanum ordinem celebranda.

Canon 5.

Commendantur pax & concordia in populo Christiano, quoniam ad vitam & veram hereditatem regni celestis vocati sumus, ad quam cupimus peruenire.

Canon 6. & 7.

Commendantur episcopis res pauperum.

Canon 8.

De continentia episcoporum cum laicis.

Ca. 9. De regulari obseruantia canonicorum.

Decreuimus ut canonici clerici canonicè viuant, obseruantes diuinam scripturam & doctrinam, & documenta sanctorum patrum, & nihil sine scientia episcopi sui, vel magistri eorum agere praesumant, & ut simul manducant & dormiant, ubi his facultas id faciendi suppetit, vel qui de rebus ecclesiasticis stipendia accipiunt, & in suo claustro maneant, & singulis diebus mane prima ad lectionem veniant, & audiant quod eis imperatur. Ad mensam vero similiter lectionem audiant, & obedientiam secundum canones suis magistris exhibeant.

Ca. 10. De vita clericorum.

Placuit sancto Concilio, ut qui dicunt se seculum reliquisse, & qui adhuc seculum sectantur, ita discernantur sicut in regula clericorum dictum est. His igitur lege patrum cauetur, ut a vulgari vita seclusi, a mundi, voluptatibus sese abstineant. Non spectaculis, non pomis interfiant. Conuiuia inhonestas, turpia fugiant. Hieronymus.

CONSILII

236

Hieronymus ad Nepotianum dicit: Omnia Christianorum domos quasi proprias amare debemus, ut consolatores nos in meritoribus suis, potius quam conuiuas in prosperis nouerint. Et Isidorus. Clerici tamen conuiuia priuata, non tamen pudica, sed & sobria colant, vltimis nequaquam incumbant, nec turpium occupationes lucrorum, fraudisque, alicuius studium non appetant. Amorem pecuniae quasi matrem conuictorum criminum fugiant, secularia officia, negotiaque abijciant. Honorum gradus per ambitionem non subeant, non vagis oculis, non infirmi lingua aut petulanti, tumidoque gestu incedant, sed pudorem ac verecundiam mentis, simplici habitu & incesso ostendant: obsequitatem et verborum sicut & operum, penitus execrentur: viduarum ac virginum visitationes frequentissimas fugiant, contubernia feminarum nullatenus appetant, castimoniam quoque inuolati corporis perpetuo conseruare studeant, senioribus quoque debitam praestent obedientiam, neque villo iactantiae studio se uttolant. Postremo in doctrina & lectionibus, psalmis & hymnis & canticis exercitio itaque incumbant. Tales enim debent esse, qui diuinis cultibus se mancipandos student exhibere, scilicet ut dum scientiam operam dant, doctrinae gratiam populis administrent.

Ca. 11. De vita monachorum.

Abbates autem censuimus cum monachis suis pleniter viuere, secundum doctrinam regulae sancti benedicti, quantum humana permittit fragilitas.

Ca. 12. Ne monachi ad placita secularia veniant.

Hoc tamen omnino volumus, ut monachi ad secularia placita, nullatenus veniant, nec ipse Abbas sine consensu episcopi sui, & cum necessitas exigit, tunc per iussionem & consilium episcopi illuc vadat: nequaquam tamen contentiones, aut lites aliquas ibi mouere praesumat, sed quicquid querendum vel respondendum sit, per aduocatos suos hoc faciat.

Canon 13.

Abbatissae cum monialibus regulariter viuant.

Canon 14.

Ministri altaris clerici vel monachi a negotijs secularibus omnino abstineant.

Canon 15.

Interpretatus est hic locus Pauli ad Phil. 3. Imitatore.

H h 4 mei

SYMMA MAGVNT.

mei effote &c. ex Hieronymo in Comment. ad Galat. & August. in primo lib. de Agone Christianorum.

Canon 16. & 17.

Quod clericos cōueniat mundū & arma relinquere.

Canon 18.

De fidei virtutibus, & ex veris vitijs discernendis.

Canon 19.

Vt plus non mittatur in monasteria canonicorū, vel monachorum aut puellarum, quā sūfferri possit.

Ca. 20. De locis monasteriorum providendis.

Prospiciendum Deinde dignum ac necessariū est, vt missi per quāq; monasterijs, ut loca directi simul cum episcopis vniuersiusque diocesis nulla sit necesse perspiciant loca monasteriorum, canonicorum, patiter sita monachis & monachorum, similiterque puellarū, si in apto & congruo loco sint posita, vbi commodum necessariū possit acquiri, quod ad vtilitatem pertinet monasterij, sicut in sancta regula dī. Monasterium autē ita debet constitui, vt oīa necessaria intra monasterium exerceantur, vt nō sit necessitas monachis, vel clericis, vel puellis vagādi foras, quia oīno non expedit animabus eorum. Si fr. quociq; aedificia monasteriorum supradicti missi & cū eis episcopi, per diuersa loca praeuideant, si apta sint, & congruenter sanctae professioni composita: vel si claustrū firmum habeant, in quo saluari possint anime in eis commorantium sub disciplina canonica, vel regulari. Vbi autē aliter inuentū fuerit, hoc omnimodo episcopus loci ipsius faciat emendari, ita vt condignam professionem eorum custodiam habeant monachi, vel monachi atq; nonnanes, ne detur eis occasio malē faciendi quod ablit.

Canon 21.

Sciant episcopi qualiter canonici vivant.

Canon 22. De clericis vagis.

Hos potes nūc dicere exēpros ab obedientia suorum praetorum. De clericis vagis seu de accephalis, id est, de his qui sunt sine capite, neque in seruicio Domini nostri, neque sub episcopo, neque sub Abbate, sed sine canonica, vel regulari vita degētes, vt in libro Officiorum secundum capitulū & tertiu de eis dicit. Hos neq; inter laicos aut seculariū officiorum studio, neque inter clericos religio tenet diuina, sed solutagos atque oberrantes sola turpis vita complectitur & vagantur dum nullum metuent,

CONCILII.

237

tutunt, explendae voluptatis suae licentiam sectantur, quia si animalia bruta, libertate ac desiderio suo feruntur, habentes signum religionis, nō religionis officium, hippocentauris similes, nec equi, nec homines. Tales omnino vbicūque inuenti fuerint, praecipimus vt episcopi sine ulla mora eos sub custodia cōstringant canonica, & nullo lareus eos amplius ita errabundos & vagos secundum desideria voluptatū suarum vivere permittant. Sin autē episcopis suis canonicē obedire noluerint, excommunicentur, vsque ad iudiciū archiepiscopi regionis illius. Et si ille eos corrigere non valuerit, tunc omnino sub vinculis cōstringantur vsque ad synodum, vt ibi eis in diceretur, vt ad iudiciū Domini nostri, aut ad istam magnam synodum afferantur sub custodia publica.

Ca. 23. De clericis iniuste tonsuratis.

De clericis vero hoc statimur, vt hi qui hactenus inuenti sunt, siue in canonico siue in monachico ordine tonsurati sine eorum voluntate, si liberi sunt, vt ita permaneant, & deinceps cauendum, vt nullus tondatur sine legitima aetate & spontanea voluntate, vel eum licentia domini sui.

Canon 24.

De clericis adhibitis Imperatorē, hoc placet oībus modis obseruare, qd de eis i sacris canonib. cōstitutū est.

Canon 25.

De officio praedicationis si forte episcopus non fuerit in domo sua, aut infirmus est, aut aliqua causa eximente non valuerit, nunquam tamen desit diebus Dominicis aut festiuitatibus qui verbum Dei praedicet, & iuxta quod intelligere vulgus potest.

Canon 26.

Vt presbyteris per monasteria puellarum opportunum tempore liceat missarum solennia celebrare, & iterum ad proprias Ecclesias redire.

Ca. 27. Diligenter christiana custodiendum.

Presbyteri sub sigillo custodiant christiana, & nulli sub praetextu medicinae vel maleficij donare inde praesumant, quod si fecerint, honore priuentur.

Canon 28.

Presbyteri sine intermissione vrantur orarijs propter differentiam sacerdotij dignitatis.

Canon 29.

SVMMA MAGVNT.

Canon 29.

Ut laici presbyteros non eiciant de ecclesijs, neque constituent sine consensu episcoporum suorum.

Canon 30.

Ut laici omnino munera iniusta non exigant à presbyteris pp commendationē ecclesię cuiquā presbytero.

Ca. 31. De clericis fugitiuis.

Ut unusquisq; episcopus in sua parochia diligenter presbyteros vel clericos inquirat vnde sint, & si aliquē fugitiuum inuenerit, ad suū Episcopum redire faciat.

Ca. 32. Quid sit Litania.

Litanię autem Græco nomine appellantur, quę Latine dicuntur rogationes: Inter *xytayas* autem & *xytayas* hoc differt, quod exomolegeses pro sola peccatorum confessione agantur: Litanię vero indicuntur propter rogandum Deum, & impetrandum in aliquo misericordiam eius: Sed nunc iam verumque vocabulum sub vna dignatione habetur.

Ca. 33. De Litania maior.

Placuit nobis, ut Litania maior obseruanda sit à cunctis Christianis diebus tribus, sicut legendo reperimus, & sicut sancti patres nostri instituerunt, non equitando, nec pretiosis vestibus induti, sed discalceati, cinere & cilicio induti, nisi infirmitas impederit.

Ca. 34. De quatuor temporibus obseruandis.

Constituimus, ut quatuor tempora anni ab omnibus cum ieiunio obseruentur, id est, mense Martio hebdomada prima, & feria quarta & sexta & sabbato veniant omnes ad ecclesiam hora nona cum Litanijs ad missarum solennia. Similiter in mense Iunio, hebdomada secunda, feria quarta & sexta & sabbato ieiunetur vsque ad horam nonam, & à carne ab omnibus abstineatur. Similiter in mense Septembri hebdomada tertia, & in mense Decembri hebdomada quę fuerit plena ante vigiliā Natalis domini, sicut est in Rom. Ecclesia traditum.

Ca. 35. De iudicio ieiunio.

Si quis iudicium ieiunium superbiendo contempserit, & obseruari cum ceteris Christianis noluerit, in Gang. ensi Concilio præcipitur, ut anathematizetur, nisi emendare se audeat.

Ca. 36.

CONCILII.

138

Ca. 36. De festiuitatibus.

Festos dies in anno celebrari sancimus, hoc est, diē dominicā Paschæ, cū omni honore & sobrietate venerari. Similiter feriā secundā, terciā, & quartā, à feria quinta ante missam licetia sit arandi vel seminandi, & hortū & vineā excolendi, & sepē circūcludendi, ab alio verò opere cessare decreuimus. Post missam autē ab opere vacare. Diē Ascensionis Dñi pleniter celebrare. Itē Pētecosten similiter ut in Pascha. In Natali Apostolorū Petri & Pauli diē vnum, Natiuitatem sancti Ioannis Baptistę, Assumptionē sanctę Marię, Dedicationē sancti Michaelis, Natiuitatem sancti Remigij, sancti Martini, sancti Andree, In Natali domini dies quatuor, Octauas Domini, Epiphaniā Dñi, Purificationem sanctę Marię, & illas festiuitates Martyrum vel Confessorum obseruare decreuimus, quorum in vnaquaque parochia sancta corpora requiescunt. Similiter etiam dedicationem templi.

Ca. 37. De Dominicis diebus.

Omnēs dies Dominicos cum omni veneratione decreuimus obseruare, & à seruilī opere abstinere, & vt mercatus in eis minimē sit, nec placitum vbi aliquis ad mortem vel ad penam iudicetur.

Ca. 38. De decimis.

Admonemus vel præcipimus, ut decima de omnibus dari non negligatur, quia Deus ipse sibi dari constituit. Quia timendum est, ut quisquis Deo debitum suum abstrahit, ne fortē Deus per peccatum suum auferat ei necessaria sua.

Ca. 39. De fugientibus ad Ecclesiam.

Reum confugientem ad Ecclesiam, nemo abstrahere audeat, nec inde dānare ad penam vel ad mortem, ut honor Dei & sanctorum eius conseruetur: sed rectores Ecclesiarum, pacem & vitam ac membra eius obtinere studeant, tamen legitimē componant, quod iniūque fecit.

Canon 40.

Præcipimus ut in Ecclesijs, aut in domibus Ecclesiarum vel atrijs placia secularia minimē fiant.

Canon 41.

Ecclesię antiquitus constitutę, nec decimis, nec alijs possessionibus priuēnta, ut nouis oratorijs tribuantur.

Can. 42

SYMMA MAGVNT.

Canon 42.

Quietinq; beneficium ecclesiasticum habent, ad re-
cta ecclesie restauranda, vel ipsas ecclesias emendandas,
omnino adiuvant, & novam decimam reddant.

Ca. 43. *Ne solus presbyter peragat sacrificium.*

Nullus presbyter, ut nobis videtur, solus missam can-
tare valet recte. Quomodo enim dicit, Dominus vo-
biscum, vel sursum corda admonet habere, & alia mul-
ta his similia, cum alius nemo cum eo sit?

Canon 44.

Oblationem quoq; & pacem in ecclesia facere iugi-
ter admonetur populus Christianus, quia ipsa obla-
tio sibi & suis magnum remedium est animarum, & in
ipsa pace vera unanimitas & concordia demonstratur.

Ca. 45. *De simbolo & oratione Dominica.*

Nota.

Symbolum quod est signaculum fidei, & orationem Domi-
nicam discere, semper admovent sacerdotes populum Chri-
stianum. Volumusq; ut disciplinam edignam habeant, quod hec
discere negligunt, siue in ieiunio, siue in alia castigatione
emendetur. Propterea dignum est, ut alios suos docent ad
scholam, siue ad monasteria, siue foras presbyteris, ut fidei ca-
tholicam recte discant & orationem dominicam, ut domi alios edocere
valeant. Et qui aliter non potuerit, nisi sua lingua hoc discat.

Ca. 46. *De malo ebrietatis.*

Magnum malum ebrietatis, unde omnia vitia pullu-
lant, modis omnibus precipimus cauere, & qui hoc ca-
uere noluerit, excommunicandum eum esse decreui-
mus usque ad emendationem congruam.

Canon 47.

Deinde precipimus ut unusquisque compater spiri-
tuales filios suos catholicè instruat.

Canon 48.

Cautum turpe atq; luxuriosum circa ecclesias agere
omnino contradicimus, quod ubique vitandum est.

Ca. 49. *De subintroductis mulieribus.*

Omnibus igitur clericis sceminas secum in domibus
suis habere ultra licentiam canonum, firmiter sit contradicendum.

Ca. 50. *Quales debent esse ministri Episcoporum.*

Omnibus igitur episcopis, Abbatibus, cuncto cle-
ro omnino precipimus, vice dominos, praepositos,
aduoca-

CONCILIUM 139

aduocatos, siue defensores bonos habere, non malos,
non crudeles, non cupidos, non periuros, non falsitatem
amantes, sed Deum timentes, & in omnibus iustitiam di-
ligentes. De iudicibus autem vel centenariis, atque tribu-
nis seu vicariis dignum esse censemus, ut si mali reperti
fuerint, de ministerio suo abiciantur.

Ca. 51. *Corpora sanctorum de loco ad locum
non transferantur.*

Deinceps vero corpora sanctorum de loco ad locum
nullus presumat transferre sine consilio Principis vel
Episcopi, & sanctae synodi licentia.

Ca. 52. *Qui mortui possunt in Ecclesia sepeliri.*

Nullus mortuus intra Ecclesiam sepeliatur, nisi episco-
pi aut Abbates, aut digni presbyteri, aut fideles laici.

Ca. 53. *De incestuosis.*

Ut episcopi incestuosos pariter inuestigati audeant,
omnino precipimus. Et si penitere noluerint, de ecclesia
expellamus, donec ad penitentiam reuertantur.

Canon 54.

Contradicimus quoque, ut in quarta generatione nul-
lus amplius coniugio copuletur, & si post interdictum
inuentum fuerit, separetur.

Ca. 55. *Ne proprium filium de baptismo quis suscipiat.*

Nullos igitur proprium filium vel filiam de fonte baptis-
matis suscipiat, nec filiolam, nec comatrem ducat vxor-
em, nec illam cuius filium aut filiam ad confirmatio-
nem duxerit, ubi autem factum fuerit, separentur.

Ca. 56. *De damnatis nuptiis.*

Si quis vxorem viduam duxerit, & postea cum filia-
stra sua fornicatus fuerit, seu duabus sororibus nupse-
rit, seu cum patre & filio tales copulationes anathema-
tizari & disungi precipimus, nec unquam amplius con-
iugio copulari, sed magna distinctione fieri.

Ca. 57. *Clerici horis matutinis intersint.*

Clericus quem intra muros civitatis suae manere co-
stituit, & matutinis hymnis sine probabili excusatione
agricudinis inuentus fuerit defuisse, septem diebus a co-
munionem habeatur extraneus, quia ministrum faciorum
eo tempore quo non potest ab officio suo vlla honesta
necessitas occupare, fas non est a salubri cessare.

Concilium

In Concil. Vo-
lunt. ca. 14.

SVMMA VORMACIFN.
Concilium Vormaciense est provincial.

Primò pronuntiatur professio fidei Christianæ, in qua fufius quæ habentur in symbolo explicantur: maximè illud de incarnatione Christi in hunc modum. Dei filius personam hominis non accepit, sed naturam. Naturam quippe nostram in unitatem suæ personæ assumpsit: & ideo filius Dei & filius hominis vultus est Christus. In eo nanque quod filius Dei, æqualis est Patri: & in eo quod est filius hominis, minor est Patri.

Canon 1.

Quid in sacrificio altaris offerri deat, &c. nihil additur ad ea quæ in Concilio Bracar. tertio, ca. 1. Et q; ca. 3. Apost. Ca. 2. Episcopus pro parvis causis neminem excommunicet. Mandamus quod nullus sacerdotum quemquam recte fidei hominem pro parvis & leuibus causis à communione suspendat, præter eas culpas pro quibus antiqui Patres arceci iusserunt aliquid committentes.

Ca. 3. Qualiter se expurgare debeant fratres à furtis.

Sæpè contingit ut in monasteriis furtia perpetrentur, & qui hæc cõmittant, ignoretur. Idecirco statumur ut q; ipsi fratres de talibus sese expurgare debeant, missa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo cui ipse Abbas præceperit, præsentibus fratribus: & sic in vltima missæ celebratione pro expurgatione sua, corpus & sanguinè Dñi nostri Iesu Christi percipiant, quatenus ita inde innocentes se esse ostendant. Vbi additur ad hæc, ut cõmunicatibus dicatur, corpus Dñi sit tibi hodie in probationem.

Est derogatus hic canon de consecra. Dist. 2. ca. tribus, & alijs locis prohibetur, ne suppositis dectur Eucharistia. Et per beatũ Stephanũ Papã, Vt S. Th. vult in 3. p. q. 8. ar. 6. ad 3.

Ca. 4. De clericis iter agentibus sine epistola Episcopi.

Presbytero, aut diacono aut clerico sine antistitis sui epistola ambulanti, communionem in officio celebrando nullus impendat.

Ca. 5. De paruulis à parentibus traditis monasterijs.

Si pater filiũ, filiamq; intra septa monasterii in infantiæ annis sub regulari tradiderit disciplina, non liceat eis postquàm ad pubertatis peruenierint annos, egressi & matrimonio copulari, quia nefas est, ut oblati à parentibus

De con. d. 1.
quoniam omne.

Nota

4. 7. 4. Sæpe
contingit.

Author.

CONCILII.

240

rentibus Deo filiis voluptatum fræna laxentur. Igitur, ut prædiximus, non liceat eis susceptum habitum vnquam deferere, sed conuicti quod tonsuram aut religiosam vestem aliquando habuerint in religionis cultu, habituque velint nolint, permanere cogantur.

Ca. 6. De professione monachorum.

Monachum ergo paterna deuotio, aut professio facit. Quicquid horum fuerit allegatum tenebit. Proinde huic ad mundum reuerti intercludimus aditum, & omnes ad seculum interdiciamus regressus.

Ca. 7. Cautus sit sacerdos erga penitentes.

Penitentibus secundum differentiam peccatorum sacerdotis arbitrio penitentiæ decernatur. Debet itaq; sacerdos in penitentiâ danda singulorũ casus singularem cõsiderare: originem quoq; modũq; culpam & affectus, gemitusque delinquentiũ diligenter examinare, manifesteq; cognoscere, tẽporũ et personarũ, locorũ quoq; & ætatũ qualitates inspicere, ut et pro cõsideratione locorũ, ætatũ vel tẽporũ, seu pro qualitate delictorũ atque gemitũ vnusquisq; delinquentis, à sacris regulis oculis nõ reflectat.

Ca. 8. De his qui sacerdotem sponte occiderint.

Qui sacerdotem morti voluntate tradiderit, carnem nõ comedat, nec vinũ bibere presumat: & ieiunes vsque ad vespẽ, exceptis festis diebus atq; Dominicis, atina nõ sumat, vbicũque ire maluerit, nullo vehiculo deducatur, sed proprijs pedibus proficiscatur. Ecclesiã per quinquenti tẽpus non ingrediat, sed cũ sacramentum orationum officia, aut missarũ solennia celebratũ, ante fores basilicæ petierit orans ac deprecãs Dominum, ut tanto crimine abluatur. Post expletũ vetò quinquennium ingrediat Ecclesiã, nondum verò communicet, sed inter audientes tantummodo stet, vel dum facultas conceditur, sedeat. Et cum decimus anni cursus fuerit finitus, communicandi ei licentia concedatur, & equitandi tribuatur medela, maneatq; in reliquis obseruationibus, & tres dies per hebdomadam ieiunet, ut perfectius ad culmen purificationis peruenire mereatur.

Ca. 9. De adulteris.

Si cuius vxor adulterium fecerit, aut vir in alienam vxorem irruerit, septem annis penitentiam agat.

Canon 10.

De hoc supra
canone 107.
secta synodi.

SVMMA VORMACIEN.

Canon 10.

De his qui suspenduntur in patibulis, ne eis denegentur sepultura, & quod oblationes pro eis fiant, & missa celebrentur.

Reliqua decreta huius Concilii sunt ex Carthagin. Conc. 2. 3. & 7. desumpta, ideo missa fecimus.

Remenis synodus sub Leone tertio, anno domini 813. congregata per piissimum Carolum Cæsarem, more Priscorum Imperatorum.

Capitula in hoc Concilio ordinata vniuersa tractant de institutione clericorum, aliqua duximus annotanda.

Canon 11.

Lectæ sunt sententiæ libri pastoralis beati Grego. in presentia omnium, vt pastores Ecclesiæ intelligerent quomodo ipsi viverent, qualiter sibi subiectos deberent admonere, quoniam teste eodem beato Gregorio, aliter monendi sunt Prælati, aliter subditi.

Canon 12.

Ventilata est ratio penitentiarum, vt sacerdotes certius intelligerent quomodo confessiones recipere, & penitentiam secundum canonicam institutionem penitentibus deberent indicare.

Canon 13.

Ventilata est ratio octo principaliorum vitiorum, vt vnusquisque diuersitatem illorum sciret, & ab aliis dño auxiliante se intelligeret custodire & aliis prædicare.

Ca. 14. Cui lectioni Episcopi incumbere debeant.

Episcopi diligentius operam dent, lectioni quæ diuinæ incumbant, id est, canonicis libris & opusculis Patrum, & verbum Dei omnibus prædicent.

Ca. 15. Quid Episcopi prædicare habeant.

Episcopi sermones & homilias sanctorum patrum prout omnes intelligere possint, secundum proprietatem linguæ prædicare studeant.

Canon 16.

Vt Episcopi & presbyteri examinent qualiter confitentibus peccata diiudicent, & tempus penitentiarum constituent.

Ca. 17. Qualis debet esse mensa Episcoporum & Abbatum.

Episcopi & Abbates ante se loca turpia facere non permittant.

CONCILII.

247

permittant, sed pauperes & indigentes secum ad mensam habeant, & sectio diuina ibi perlonet, & sumant cibum cum benedictione & laude Domini fm Apostolum, siue manducant, siue bibant, omnia in laudem Dei faciant.

Ca. 18. Vt ministri Dei sobrii sint.

Episcopi & Dei ministri non debent comestationibus & violentiis nimis incumbere, sed considerent sententiã Dñi: Attendite ne grauentur corda vestra crapula, &c. Moderatè enim cibum & necessariũ potum sumant, vt iuxta Apost. sobrii sint, parati ad seruitium Domini.

Ca. 19. Non omnia delicta ab hominibus punienda.

Episcopi & Iudices iudicia discernant, quia sunt quædam iudicanda modò, quædam Dei iudicio referenda, scriptum est: Nolite ante tempus iudicare quoadusque veniat Dominus, &c. Et illius memores sint. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabitur de vobis.

Canon 20.

Vt monachi ad placita secularia nullatenus vadant. Reliqua capitula in Laodicea, & Carthaginen. 3. & 6. requirunt.

Stephanus Papa quartus sub Petro 98. vir sanctus, sedit menses septem, sub Ludouico pio sedit Germano Cæsare. Paschalis Romanus sedit an. 7. 99. Pa. sub Petro.

Eugenius secundus Papa 100. sub Petro.

Eugenius 2. patria Romanus sedit annos quatuor, menses sex, dies 24. Sub hoc Eugenio celebrata est synodus apud villam Theodonis, per Carolum Magnum congregata, ad cohibendam presumptionem quorundam tyrannorum in sacerdotes Domini grassantium.

Valentinus Papa 102. tantæ sanctitatis, vt nondum presbyter, sed diaconus summũ Pontificatus gradum ascendere meruerit, sedit dies 40.

Gregorius quartus 102. Papa sub Petro, sedit annos 16. Sunt qui velint post mortem eius annis 8. mensibus 7. diebus 9. sed vacasse. Prædicti Pont. fuerunt sub Ludouico Pio secundo Germano Cæsare, à quo eorũ quilibet sui Pontificatus confirmationem petiit, adeo tunc premebatur Ecclesia Christi, vt recusatet electus Pontificatus recipere priusquam à Cæsare confirmaretur.

11 Sub

S V M M A T I T Æ

Sub hoc corpus sancti Marci ab Alexandria à mercatoribus Venetis in patriam delatum est, ubi nunc maxima veneratione habetur, extracto templo in celeberrimo urbis loco.

Sergius 2. Papa 103. sub Petro, sedit annos 2. mensem 1. dies 3. sub Lothario primo Germano Cæsare 3. 15. Pont. primus mutauit suum nomen, nam antea Os porci fuit appellatus.

Leo 4. Papa 140. sub Petro.

Ioannes 8. Papa 105. sub Petro sedit annos 2. mensem 1. dies 4. De hoc ferunt, quod malis artibus Pontificatum adeptus est, quoniam cum esset femina, sexum mentitus est: & postea à seruo compressa, doloribus circumuenta, mortua est. Hæc vulgò feruntur, incertis tamen & obliuiscitis authoribus.

Benedictus 3. Papa 109. sub Petro, diu reluctatus & inuitus Pontificatum munus suscepit, sedit ann. 2. menses 5. sub hoc tps magnæ cōtentiones & tumultus exorti sunt pp electionem, sed hos sedauit Lotharius Imperator.

Nicolaus 1. Papa 107. natione Romanus, sedit annos 9. menses 6. dies 21. sub Ludouico 2. Germano Cæsare quarto, circa annum Domini 858. Scripsit plures decretales epistolas, ut patet ex volumine per Gratianum collecto.

Extat Nicolai Papæ antiqua & insignis epistola ad Michaelem Imperatorem Constantinopolitanum, super depositione Ignatii Patriarchæ Constantinopolitani, quem quidam Episcopi ab Ecclesia, et iure præsidebat, tyrannicè proiecerunt, & Photium quendam ex foro ac seculari militia eductum, ac subito tonsuratum, eidem Ecclesiæ cōtra sacros canones præfecerunt.

Tractat multa in epistola, Primum intuehitur acriter in Imperatorem (seruata tamen modestia Christi vicario digna) propter epistolam quam ab eo acceperat, irreuerentiam admodum, blasphemias vndique & iniuriis plenam. Docet ibidem, quinta seculum Deum Sacerdotibus reuerentia debeat, & quanta religione venerati sint Apostolicam sedem Catholici Imperatores, ut ex historia Eccles. lib. 10. cap. 28. dist. 97. ca. vi. clor, facile constare potest.

Secun-

PLVRIMO. PONTIF. 242.

Secundò demonstrat quomodo inimici & suspecti Iudices esse non possunt.

Tertio idem de hæreticis & excommunicatis demonstrat, quia neminem deicere potest ipse primò prostratus.

Quartò eleganter & eruditè disserit, quod subditi Prælatos suos aut inuicere, aut accusare, aut leniter et reprehendere nec debent, nec possunt. In quod probandum inter cetera habet argumentum ex facto David primi Regum cap. 24. ubi legimus, quod David percussit cor suum, eo quod oram eblamydis Saulis abscidisset, &c. Sic, inquit, faciunt pæ subditorum mentes, si quando contra Prælatos suos vix sese pro infirmitate sua continere valentes, leuia quædam loquuntur, eorum manifesta mala tenuiter mordentes: utique ad semetipsos redeunt, seque vehementissimè vel de tenuissima verbi laceratione reprehendunt. Facta quippè præpositorum oris gladio ferienda non sunt. Secundò addit & aliud argumentum, quo & tempore eius Pontificis adhuc ea seruaretur consuetudo in Ecclesiis, ut nullus sacerdos maiore suo confacerdote non inuento, cuiuslibet rei benedicere sit ausus. Sed & anterior sacerdos stans ad pronunciandum aliquam lectionem, benedictionem quidem postulat, sed ei quilibet inferior non audet penitus benedicere, quia ad Hebræos legimus quod minor à maiore benedicatur: per quod innuitur quantæ censure freno inferiores quique à suis iudicandis præpositis coercendi sunt, si hi nec benedicendum ius vllum penitus obtineant, ut re vera appareat, quod non est discipulus supra magistrum. Et si ad benedicendum non est ius, quomodo minus ad maledicendum? Quocirca minor non a cuset, nec maledicat maiorem sacerdotem.

Quintò, Quod Romana sedes à nemine iudicari potest, quod inter cetera duobus demonstratur exemplis. Primum Concilii Chalcedonenfis, in quo Sancti Patres Dioscorum Alexandrinum Antislitem inter cetera idcirco potissimum, & sine vlla restitutione damnauerunt, quod ponens in celum os suum, lingua eius transiit super terram, excommunicationem in sanctum Leonem Papam dictauit. Secundo exemplo Concilii Roma-

Hæretici iudices esse non possunt.

Subditi nec leniter reprehendere Prælatos suos debent.

Quarta venerit à minoribus circa suos maiores confacerdotes.

D. 21. in

tantum.

na à nemine

iudicatur.

SUMMA DECRET.

ni, quo habetur sic. Vnde factū est, vt in Concilio Epō-
rū nullus in Marcellinum Papā, qui tempore Diocletid-
ni & Maximiani Augustorū idolis compulsus sacrifici-
cauerat, sed postea insignis martyr effectus est, in iam
Di. 23. ca. 27. n. 1.
autem.
Ecclesię Ro-
mana nulla
synodus primi
legiū aliquod
contulit.
proferre ausus fuerit, dñi ei sapientimē oēs dicerent. Tuo
ore iudica cām tuā, non nostra iudicio. Et iterum: Nō
audiri in nostro iudicio, sed collige in sinu tuo cām tuā,
ex te iustificaberis, & ex ore tuo condemnaberis. Et rur-
sus: Prima sedes non iudicatur à quoquam, & c.
Vltimò differunt multa de primatu Ro. sedis. Maxi-
ma pars epistolę in hoc insinuat, vt demonstrer hanc
primam esse inter omnes, super q; oēs potestatem habere,
vt pote quę sola à Dño immediatē super Petri fundata
fuerit. Ibidē qđ synodus absq; autoritate Romani Pō.
nō valet. Deinde qđ Ecclesię Romanę nō Nicæna, nec vl-
la alia synodus privilegiū aliquod cōtulit, quę in Petro
nouerat eā totius potestatis iura pleniter meruisse, & cū
starū Christi omniū regimen accepisse, cum ceteras alias
Episcopatum cathedrās instituerit Ecclesia Romana.

Decreta eiusdem Nicolai ex Gratiani volumine in
vnum collecta, & in aliquot titulos distributa.

De sede Apostolica titulus primus.

d. 79. ca. 1. Et
can. Si quis.
Non papa, sed
apostata, qui
sine canonica
electione Car-
dinaliū eliga-
tur. 2. 1. q. 7.
Si quis.
Si quis pecunia vel gratia humana, aut populari sen-
suali tumultu, Apostolicę sedi, siue concordie &
canonica electione cardinaliū eius ecclesię, & sequen-
tium clericorum religiosorum intronizatur, non Papa
apostata, qui vel Apostolicus, sed Apostaticus habeatur.

Contratinentes mandata Apostolica.

Si quis dogmata, mandata, interdicta, sanctiones, vel
decreta pro catholica fide, vel Ecclesiastica disciplina,
pro correctione inamminentium & futurorum malorum
à sedis Apostolicę p̄fule salubriter promulgata con-
tempserit, anathema sit.

Quanti faciendā decreta Apostolica in his, quę
ad fidem spectant.

d. 59. Si Ro-
manorum.

Si Romanorum Pontificum Decreto, ceterorū opti-
scula tractatorum approbantur, vel reprobantur, ita vt
quod vere sedes Apostolica probauerit, hodie teneatur
acceptū: & quod illa repulit, hactenus inefficax habe-
tur, quanto potius ea, quę ipsa pro catholica fide, pro
fide

NICOLAI PAP.

243

sanis dogmatibus, & multisarijs ecclesię necessitati-
bus, & fidelium moribus diuerso tempore scripsit, om-
ni honore debent præferri, & ab omnibus prorsus in
quibuslibet necessitatibus, vel opportunitatibus, discre-
tione vel dispensatione magistra, reuerenter assumit

De Imperatoribus titulus secundus.

Vbinam legistis Imperatores antecessores vestros sy-
nodali bus conuentibus interfuisse, nisi forte in quibus
dam, vbi de fide tractatum est, quę vniuersalis est, quę
omnium cōmunis, quę non solū ad clericos, verum etiā
ad laicos, & ad omnes omnino pertinet Christianos
ad spiritualia sunt, non ad Imperatores attinent.

Mediator Dei & hominum Christus Iesus, idem Rex
& Pontifex, actibus proprijs & dignitatibus distinctis
officia potestatis vtriusq; discreuit, vt Christiani Impera-
tores pro eterna uita Pōtificibus indigerēt, & Pontifices
pro cursu tēporaliū tātūmodo rectū Imperialibus legi-
bus vterentur, quatenus spiritualis actio à carnalibus di-
staret incurfibus, & Deo militans minimē se negotijs se-
cularibus implicaret, ac vicissim nō ille rebus diuinis p-
sistere videretur, qđ esset secularib; negotijs implicatus.

Non vita, sed dignitas in sacerdotibus consideranda.

Nō quales sacerdotes Domini sunt, sed qđ de Domi-
nō loquātur, est vobis magnopere prouidēdū, nec in vi-
carijs Beati Petri Apostoli vobis est attendēdū qđ sint, *Malus Prala*
sed quid pro correctiōe ecclesię, qđ pro salute vestra *tus non admittit*
fatagūt. Nec, nō illos dicetis inferiores Scribis & Pharisęis *ut potestatem*
sedentibus super cathedrā Moysi, de quibus Dominus *Mat. 13.*
præcipit, dicēs: Quęcūque dixerint vobis, facite, & c.

De dignitate sacerdotali idem Nicolaus in epistola ad
Michaelem Imperatorem, quę incipit, Proposueramus, &c.
in 2. Tolat. Conc. multa dicit.

An non districta vltione feriendus est, qui in dua-
bus vxoribus adulterium Lamech & flagitium imita-
tus esse dignoscitur? Quod Dominus non nisi post se-
ptuaginta septem generationes suo salutaris aduentu
deleuit, cum Cain fratricidium septima generatione
aquis abolitum sit cataclysmi, id est, diluuij.

De Episcopis titulus tertius.

Episcopi ab omnium bestiarum uel uociferum vena- *d. 34. ca. 1.*

li 3 tione

SVMMA D'ECRET.

tione penitus alieni existeret, & ab immoderata filiarum suarum familiaritate, unde mala oritur fama, abstinere debent. Nullum enim sanctum (ut ait beatus Hieronymus) venatorem legimus.

Episcopis dispensatio celestis seminis in iura nō est, vñ si non sparserint, vñ si tacuerint, sicut vas electiones formidat & clamat.

Propter infirmitatem impediti Pontifices abijciendi non sunt.

Pontifices qui aliqua occupantur infirmitate, abijciendi non sunt, nec alij in loco eorum consecrandi sunt, nisi ex hac fuerint luce subtrahati. Quod si de ministro sibi concessio conueruntur, quæ heita sunt, sacerdotes expleant. In ijs verò quæ his præsumere non licet, vicinorum episcoporum vsque ad recipiendam sanitatem auxilia subrogentur.

Ut solliciti sint Prælati ne vel coronam amittant.

Episcopos verò qui Dñici gregis suscipiunt curam atque sollicitudinē, ab administratione eorū discedere non oportet, ut accepti talenti pulchritudo non deleatur, sed certam eorū salubriter augeatur, & tripliciter fructus.

In persecutionibus Episcopus oves suas non deserat.

Sciscitatis, utrum cum à Normanis ab episcopo de pellaris, debeas de cætero in monasterio conuersari. In quo scias charissime frater, quod si perniciosum est pro re tam in tranquillitate navim deserere, quanto magis in fluctibus? ubi non dicimus, quod persecutorum non fugiamus insidias (maximèq; paganorum) cum ad tps sauiunt, & ob multitudinem delictorum nostrorum nocendi facultatem diuinitus assequuntur, præsertim cū eis prodire ultro non debeamus, & multos Prophetas & Apostolos, ipsum quoque Dominum huiusmodi fugisse infecutores luce clarius constet, sed quod præcipue nos, qui tanquam arietes ducatum gregibus præbemus, in dō qui & horum pastores sumus Deo auctore, cum eis in periculis pro viribus persistere pro certo conueniat. Ecce cum tranquillitas reddita diuina fuerit pietate, sopitaq; furentium infestatio, mox gregem perquirere, & in vñ colligere, & eius animos celesti pane, pace ac securitate prædicata, erigere debemus.

Non

NICOLAI PAP.

244

Non licet episcopis secularibus implicari negotijs. Quid enim ad episcopos & milites Christi pertinet, nisi ut vacent orationibus?

De Presbyteris titulus quartus.

Nullus Missam audiat Presbyteri, quem scit concubina indubitanter habere, aut subintroducā mulierē.

De Sacerdote fornicario.

Sacerdotes si in fornicationis ceciderint laqueum, & criminis manifestus sit actus, Sacerdotij honorem habere non pnt, fm canonice institutionis auctoritatem.

Etiā à sacerdote manifestè malo, licitè

Sacramenta sumuntur.

Ab oī Sacerdote & manifestè malo possunt fideles Sacramenta percipere, quoniam mali bona administrando se tantummodo lædunt. Fax accensa sibi quidem detrimentū præstat, alijs verò lumen in tenebris administrat, & unde alijs commodū exhibet, inde sibi dispensium præbet. Sumite ergo, &c. qualiscunque enim Sacerdos sit, quæ sancta sunt, coquinari non possunt.

De Clericis titulus quintus.

Clericus qui vsque ad subdiaconatum castè vixit, 32. De illo. uxorem ducere non potest.

Clericus qui Paganū occiderit, erit irregularis: nam discreti sunt milites seculi à militibus Ecclesiæ, quibus militare seculo non conuenit.

De votis monasticis titulus sextus.

Non debet quispiam ad regularem disciplinam inuitus cogi, idcirco dominus non ferendam in via virgam, sed per quam violentia vlli inferatur, præcepit, &c. Nullum enim bonum, nisi voluntarium.

De laicis titulus septimus.

Non debent laici presbyterum iudicare, nec de vita eius quicquam inuestigare, sed Episcoporum iudicio quicquid id sit, est reservandum.

Facta Pontificum Imperator iudicare non debet.

Non debet Princeps secularis facta Pontificum quorumcumque, Presbyterorumq; iudicare, exemplo Constantini Imperatoris, quem scripturæ narrant dixisse: Verè si proprijs oculis vidissem Sacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui in monachali habitu amicti sunt,

11 + peccan.

SVMMA DECRET.

peccatē, chlamydē meā expoliare, & cooperire eū, ne ab aliqbus videret. Hoc dicimus cautos vos reddere cupientes, vt si de Dñi Sacerdotibus (qui iure Patres animarū dicunt) aliquid cōtigerit vos audire, qđ cōfusione pjs mentibus ingerat, non infruſitos, sed pudotatos filios Noe imitantes, paternā verecūdiā cōtegatis, vt affluenti bñdictiōe repleti, sicut & illi, moderāte Dño mereamini.

De Ecclesiis titulus octauus.

37. q. 4.
Sicut.

Sicut antiquitus à sanctis Patribus statutum est, statuimus vt maior Ecclesia per circuitū quadraginta passus habeat, capelle verò vel minores Ecclesiæ triginta. Qui autem confusia eorum constringere tentauerit, aut personam hominis, aut bona eius inde subtraxerit, nisi publicus laro erit, quousque emendet, & nisi quod rapuerit, reddat, excommunicetur.

De Baptismo titulus nonus.

4. q. 1.
A quodam Iudæo.

A quodam Iudæo, nescitis utrū Christiano an Pagano multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid inde sit agendū cōsultis. Ii profectō si in nomine Trinitatis, vel tantū in nomine Christi (sicut in act. Apost. legitur) baptizati sunt, rebaptizari non debent.

De Penitentia titulus decimus.

De publica penitentia, qua inuasafores, & grassatores itinerum, pœnitere debent, habes 12. q. 2. c. de viro.

De penitentia publica intersectorum suarum coniugum, & c. 33. q. 2. c. Intersectores.

Statuitur poena pro matricidis.

33. q. 2. La-
torem.

Matricidia sic peniteat, per vnum annū integrū Ecclesiā non ingrediat, sed ante fores Basilicę stans orans & deprecans Deū, perseueret, qualiter tanto eripiatur piaculo. Completo anno introeundi in Ecclesiā licentiā habeat, tñ inter audientes stet, sed nondum cōiet. Completis tribus annis sacre cōionis ei gratia concedatur, oblationes verò nō offerat, nisi prius aliorū septē annorum gutricula expleatur. His autē oībus annis carnem non manducet, nec vinū bibere p̄sumat, exceptis festis diebus, atque Dñicis, & à Pascha vsq; ad Pentecosten. Et quocūq; ire voluerit, à nullo deducatur, sed pedes proficiat. Arma nō sumat, nisi contra Paganos. Ieiunet autem tribus diebus per hebdomadam vsq; ad vespē-

NICOLAIPAP.

245

ad vespēram, & à propria & legitima coninge non separetur, ne in fornicationis voraginē corruat. Si autem ante annorū trīstū eūdem finis vitæ illius appropinquauerit, corporis & sanguinis Dñi nostri particeps fiat. Sin autē, vt sup. statuimus efficiatur: tñ si illius conuersionē & lachrymarū fontē in oībus videritis floridis actionibus & optimis operib; pullulare, humanius circa eū soliciendo peruigil appareat, minusq; in oībus demonstretur.

De Matrimonio titulus undecimus.

Sufficiat solus secundum leges consensus ad coniugiu: qui solus si defuerit, cetera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.

27. d. 2. Sufficiat.

Nec uxorem ducere, nec conuiuia facere in Quadragesima, conuenire posse, vllō modo atbitror.

Reliqua ea, huius tituli explicant impedimenta matrimonij: quæ quia circumferuntur in iure canonico, missa fecimus.

33. q. 4. Nec uxorem.

De bellis titulus duodecimus.

Monomachiam in lege non assumimus. Quam præceptam fuisse non reperimus, cum hæc & huiusmodi seclantes Deum solummodo tentare videantur.

Quod omni tempore sit à prelijs abstinendum.

Si nulla viget necessitas, non solum Quadragesimali tempore, sed etiā omni tempore est à prelijs abstinendū. Si autem inenitabilis viget importunitas, nec quadragesimali tēpore pro defensione ram sua quā patrię, seu legum paternarū, est bellorum præparationi proculdubio parcendū, ne Deum videatur homo tentare, si habet quod faciat, & suæ ac aliorum salutis cōsuleret non procurat, & sanctę religionis detrimenta non præcuet.

Eadem vel aliqua capitula Nicolai Papę, omisimus, ne communia toties repereremus.

Adrianus 2. Pa. 147. sedit an. 5. menses 9. dies 12. sub Ludouico 2. Germano Cæsare quarto, à clero & populo electus est.

Synodus Vniuersalis oclaua Constantinopoli, anno Basilij Imperatoris tertio celebrata sub Adriano Papa 2.

De origine huius Synodi dixi in controuerſia quant,

SVM. GENE. CONST.

ta, & etiam cum ageremus de Nicolao primo. Tota synodus confinitur in depositione Phorij & restitutione Ignatij Archiepiscopi Constantinopolitani.

Allo prima.

Anno tertio pijsissimorum Imperatorum Basilij & Constantini, conuenientibus Donato & Stephano episcopis, & marino diacono, & locum tenentibus Adriani sanctissimi Archiepiscopi senioris Romæ, & Ignatio Archiepiscopi Constantinop. nouæ Romæ, &c.

Hic primo synodus exegit à legatis Romanæ sedis litteras, quibus notâ facerent potestatem suam, vt præstarent in synodo. At illi produxerunt Epistolâ Adriani Papæ ad Basilium Imperatorem, cuius titulus est.

Adrianus episcopus seruus seruorum Dei, pijsimo Imperatori Basilio Augusto Christianissimo & desiderabilissimo filio. Legationis excellentiæ tuæ, &c. Et post pauca subiungit: Volumus per vestræ pietatis industriam Constantinopoli numerosum celebrare conciliū, cui nostri quoque missi præfidentes, & cuspatori, personarumque differentias liquidò cognoscentes, iuxta quod in mandatis acceperunt, singulorum libere discretionem exerceant: in quo sacro cœtu execranda vanitatis Concilij, quod aduersum hanc sedem actum est, cuncta decernimus exemplaria à possessoribus suis ablata, contemplantibus cunctis, igne cremari, nec superesse apud quemlibet ex his omnibus, saltē vnū iota vel vnū apicem, nisi quis totius clericatus, imò totius nominis Christiani (anathemate percussus) carere voluerit. Non enim tam derelictandū collegiū, nisi Ariminense sub Constantio, vel Ephesino à Dioscoreo cōgregato latrocinio comparandū decernimus. Et dilectos fratres meos Donatū sanctæ ecclesiæ Hostiensis, Stephanum ecclesiæ Reptinæ reuertendiss. Episcopos, atque filium meū Mariū Apostolicæ sedis Diaconum Consiliarios nostros tuæ commendamus pietati. Præcamur, vt eos ob amorē precipuorum Apostolorum Petri & Pauli, à quorum sede mittuntur, benignè suscipias, & tanquam nobismetipsis aures credulitatis accommodes.

Deinde productus est libellus à sancta Romanorū ecclesia missus, & electus audiēte tota synodo, cuius summa est.

Anathe-

CONCILII VIII.

346

Anathematizamus omnes hæreses simul cum Iconomachis. Anathematizamus etiā Photium, qui cōtra sacras regulas, & sanctorū Pontificum Romanorum veneranda decreta repente de curiali administratione, seculari militia sublati (superstite Ignatio Patriarcha) in Constantinopoli est peruersorie imò tyrannicè à quibusdā schismaticis, vel anathematizatis, atque depositis institutus in ecclesia, donec sedis Apostolicæ sanctionibus inobediens perseverans eius sententiam tam de se quàm de Patriarcha nostro Ignatio spreuerit, & conciliabuli acta, quod se authore contra sedis Apostolicæ congregatum est, anathematizare distulerit. Sequimur autem sanctā synodum, & amplectimur, quam beatæ recordationis Papa Nicolaus, cui & ipse domine coangelice summe Pontifex Adriane subscripsisti, ante sacratissimum Petri & Pauli (Apostolorum eximij) corpus celebratæ. Simul & quam tu ipse nuper egisti, & omnia quæ in his statuta sunt, secundum Decreti vestri moderationem venerabiliter conseruabimus, recipientes quos recipiunt, & damnantes omnes qui in illis dñati sunt, & præcipuè iā dictū Photium, & Gregoriū Syracusanū, patricidas videlicet, qui cōtra spirituale patre suū linguas eximere minime formidant, atque perseverantes in schismate sequaces eorū, necnō & qui in illorū communionis societate permanserint.

Sancta Synodus dixit: Omnibus placeat libellus à sancta Romanorum Ecclesia expositus.

Deinde lecta est definitio episcoporum Orientis super depositione Ignatij, quæ facta fuerat priusquam vicarij senioris Romæ venissent, quæ cōueniebat cum ea, quæ facta fuerat à synodo Romana præfente Nicolao Papa. Et sic absoluta est actio prima.

Allo secunda.

Ad hanc sessionē venerunt, qui ceciderant cū Photio, episcopi, presbyteri, diaconi, & subdiaconi, & proferētes libellos penitentiæ corā synodo, recepti sunt ab ea cū sola manus impositione. Et absolutus est conuentus secundus.

Allo tertia.

In hoc cōuentu lecta est epistola Imperatoris Basilij, & epistola Ignatij Patriarchæ ad Nicolaum Papam. & deinde

33. q. 2. Latio-
rem. Definitio
synodi Roma-
na celebrata
sub Nicolao.

SVM. GENE. CONST.

deinde epistola Adriani Papae ad Ignatium Patriarcham super damnatione Photii, & suorum sectatorum.

Actio quarta.

In hac sessione primo legitur epistola Nicolai ad Michaelen Imperatorem, missa per Rhodoulum & Zachariam olim episcopos: in qua ostendit Casari, hominem laicum non promovendum ad sacerdotium subitum, sed per suos gradus, sicut Sardienensis concilium, ut de laicis non eligerentur antistites, in cuius 3. per omnia prohibuit. Item & Coelestinus Papa in decreto suae sanctionis, ca. 2. & Leo Romanus sedis Pontifex hoc ipsum in decretalibus suis prohibuit, ca. 3. Idem & Gelasius non solum episcopos de laicis fieri prohibuit, sed et presbyteros, ne talia praesumeret, vetuit in decretorum suorum, cap. 3.

Accedit, quod praedecessor noster Adrianus primus in epistola qua Constantinopolim pro venerandis imaginibus destinaverat, ita inquit, ut amplius de laicis nullatenus ordinarentur antistites. Hae Nicolaus: Subinde verò commendat venerationem sanctarum imaginum.

Secundo legitur altera eiusdem Nicolai ad Photium epistolam, qua intelletur in illum propter usurpatum sacerdotium contra ordinem factorum canonum. Deinde ad illud quod scripserat ad Nicolaum Papam, quod exemplo aliorum Patrum fecerat, responder.

Temerè & imprudenter ad tanti honoris culmen ascendere praesumpisti, assilimens tibi quasi à sanctissimo viro Nectario occasionem, quem sancta secunda synodus non ob aliud ad sacerdotalem eligere atque ordinare ex laicali ordine voluit dignitatem, nisi quia magnae necessitatis contritione anxietatur, eo quod in Constantinopolitana Ecclesia nullus clericorum inveniri poterat, qui pessime hæreticos nimbofa caligine non fuerat impeditus. Et ob hoc ne diutius dicta ecclesia sub destitutione pastoris quasi viduata maneret, praefectum Nectarium expugnatorem hæreticorum, & defensorem ecclesiarum ad ecclesiasticam curam & dignitatem sacerdotalem secunda sancta synodus elegit. Sed ne hoc verum fieret, non confirmavit, nec instituit. Et ideo licet contra Patrum, atque canonicas institutiones, quod per necessitatem fieri cunctis compro-

batur,

CONCILII VII.

247

batum, non in autoritate tenendum est: sed ne iterum talis proveniat necessitas, magis magisque cavendum.

De Tarasii quidem promotione, qui similiter ex laicali cetero ad Patriarchatus exemplo culmen promotus est, quia & vos quasi in autoritate vestrae defensionis adsumere vultis, si sancta (quæ a vobis tpe sanctissimi vi-ri Adriani Papae celebrata est) synodus diligenter servata fueritis, invenietis quid in eadem sanctissimus vir cõsul- tus decrevit, & quod dñi eius cõsecrationis reprehendere actus, merorem se pro tam praesumptiva factione nimium sustinere profiteretur. Dicit, n. quod nisi in exigendis imaginibus ferventius cõtra illorum depositores atque concu- catoret, ut verus miles Christi resistere, nequaquam ve- strae consecrationi assensum præberemus, aut in ordine Patriarchatus vestra dilectione susceperemus, quæ tan- tum declaratur inordinate promota, quantum compro- batur cõtra Apostolica decreta enormiter praesumptum.

Beatissimum quoque Ambrosium splendidissimam lucernam Ecclesiae, qui ex catechumeno, diuino prae- stigio, ad Episcopalem per continuos gradus promotus est dignitatem, cui nobis pro vestro tutamine opponi- nitisi. Qui non instinctu hominum, sed divina vocatio- ne per miraculorum prodigia electus est.

Tertio legitur & alia epistola Nicolai ad Imperato- rem, quæ idem tractat argumentum.

Actio quinta.

Ad sessionem venit Photius, & stantem in praesentis Pa- trum interrogaverunt eum ter legati, si susceperet cõstitu- ta sanctorum Patrum. At Photius non respondit verbis. Sed tamen urgentibus vicariis senioris Romae, tandem dixit: Vocem meam etiam me tacente Deus audit.

Praesidentes synodi dixerunt: Per silentium non effu- gies manifestiorem damnationem. Et eo praesente sece- rone, ut legerentur epistolae, quæ in actione quarta fue- rant lectae. Quibus lectis vicarij senioris Romae dixerunt. Nos ergo novum aliquod vel recens iudicium iudi- cabimus, aut introducemus, sed vetus ex multo tempore iudicatum à beatissimo Papa Nicolao, firmatum autem à sanctissimo Papa Adriano, & nos non possumus com- moneri à paternis definitionibus & legibus.

Quem

Nectarius ex
patrore urba-
no catechume-
nus sacerdo-
tis su. cepit in
2. synodo
ne. cuius pre-
fuit, ut refert
hist. eccles. lib.
11. cap. 21. &
Trip. hist.
lib. 2. cap. 13.

Hist. eccles.
lib. 11. ca. 11.
Amb. catechu-
menus assu-
mitur ad epi-
scopatum.

SVM. GENE. CONST.

Quem ergo nec sedes nostra Apostolica, nec sedes receperunt Orientaliū, quis de cetero, Christianus esse volēs, vltorius suscipiet? Sed talē conatū abūcimus & anathematizamus, ne vltorius cōtra Ecclesiā talis quilibet alia fortē in omne seculū maligna introducat actio, nec temere à mūdāna potestate eiiciatur legitimus Pōtīfex, & pro eo subrogetur alter inique & illegaliter.

Actio sexta.

Sancta & vniuersalis synodus exclamatur. Recipimus hęc omnia, valdē quippe sunt discreta, & cōgrua Ecclesiasticis regulis atque legibus. Et sic cōmonitus est ad pēnitētiā Photius & dimissus, & absoluta est actio quinta.

Vocati sunt ad synodum Epī Photij, ante quos lectæ sunt Epistolæ Nicolai Papæ ad Michaelem Imperatorem & Photiū per Leonem à secretis missæ (quasque quarta continet actio) & quum nollent respicere, commonuit eos corā synodo Basilius Imperator. Et eū nec sic agnoscerent errorē suū, denuo cōmonuit eos Imperator, dicens: Ecce qualiter & quoties admonuimus vos, & audistis, & nō est vobis rationis sermo. Si enim vultis subici admonitionibus omniū nostrum, ecce porus & medicina: quod si nō, imperium nostrū præbet vobis inducias septem dierū, ut si quidem curā gesseritis salutis vestræ, bene & optimēsi verō minimē, vltura sexta feria insanta & vniuersali synodo state oēs, & quicquid definiert vniuersalis synodus, fiet. Et absoluta est actio sexta.

Actio septima.

Ingressus est Photius ad synodum baculo innixus, quem ab eo Marinus vicarius Romanus iussit auferri, dicens: Baculus signum est dignitatis pastoralis, quod hic habere nullatenus debet, quia lupus est, non pastor. Et hortabantur illum vicarij senioris Romæ ad faciendū libellum penitentię, & tota synodus prouocabat illum ad penitentiam, sed ille eos ē contrario cum suis Episcopis ad penitentiam magis impellebat.

Lectā epistola Nicolai Papæ ad clerū Constantinop. in qua latē tractat hoc argumentum de scelestā depolatione Ignatij, & introductione Photij.

Mox recitata sunt gesta synodi, quæ facta est ab Adriano Romano Papa super promotione Photij. In tertia autem

CONCILII VIII.

248

tē allocutione Adriani ad synodū sic habetur: Romanū Pontificē de eorum Ecclesiasticis præsulibus iudicasse legimus: de eo verō quēquā iudicasse non legimus. Licet. n. Honorio ab Orientalibus post mortem anathema sit dictū, sciendum tñ est, quia fuerat super hæresi accusatus, propter quā solū licitū est minoribus, maiorum suorum moribus resistere, vel prauos suos sensus libere respuere, quauis & ibi nec patriarcharū, nec ceterorū Antistitū cuiuspiam de eo quamlibet fas fuerit proferte solam, nisi eiusdem primæ sedis Pontificis consensus præcessisset.

Adrianus Papa de prophano conciliabulo Constantinopoli congregato penitus abolendo.

Conciliabulū vanitatis à Photio, & huius fautore Michaele, videlicet tyrannice imperante, Constantinopoli synodus in rebus aduersus Apostolicę sedis reuerentiā & privilegiū pro Apostolice congregatū, ut potē veritatis inimicū, & oī salutē repletum: cū & sibi cōsentiētiū animas incensitēs Ephesino latrocinio cōparandum fore statimus, & ipsius execranda gesta (quouscūq; habeantur monumentis inserta) summi iudicis Dñi nostri Iesu Christi, sanctorū Apostolorū principū Petri & Pauli, nostręq; mediocritatis auctoritate penitus abolēda decernimus, ita ut igni tradatur, & anathemate perpetuo percellatur. Similiter & de ceteris scripturis, quæ vitiis iam nominatis auctoribus contra eandē sedē & pē diuerso sunt aditę, gerendū definimus.

Pari etiam modo de conuenticulis ab eisdem vitiis Michaele, scilicet imperante, seu Photio Constantinopolitano inuolante his aduersum fratrem & corepiscopum nostrum Ignatium factiose collectis, deliberamus.

Photius (qui licet sit à decessore meo & à nobis pro criminibus ante patris iure damnatus & anathematizatus, tunc tamen quia recentioribus excessibus priores iniquitates transcendit, & ponens in cœlū os suum aduersus venerāda sedis Apostolicę privilegia noua temeritate prorupit, cui resistere minimē formidauit Apostolicę auctoritatis censura) iteratō dānamus, & anathematis nexibus innodamus. Si tñ viua voce ac proprio scripto Apostolicę sedi in oībus obedire spontēderit, & prophānū conciliabulū à se Constantinopoli celebratū damnauerit, laicę cōmuniois gratiam non negamus.

tur à quo-
quā nisi in ea
su hæresi.

Hic dānatur
synodus in re-
bus aduersus
Apostolice
congregatū
Constantinopoli
Photium, qua
habet 17. can.

De cōuenticu-
lis cōtra Ignatium
collectis si
milititer abolen-
dū. De Photio
inuafore itera-
to damnato.
Damnatur &
altera syno-
dus Photij in
templo Sophia
celebrata. ha-
bent tres
ca. can.

Hoc idem de
sacerdotali di-
gnitate statui-
tur in ca. 38.
ed. Bracar. 2.

SVM. GENE. CONST.

Can. 5. Nullus ex laico ordine assumatur Episcopus.

Nullus de Senatoria dignitate, vel de aliquo laico-
rum ordine nuper tonsus eligatur vel suscipiatur Pa-
triarcha, nisi em definitione, quae prolata est ab hac san-
cta & magna synodo, scilicet si omnē gradum ecclesia-
sticum transgens per definita nūc tempora irreprehen-
sibilis inuentus extiterit & probatus, ita ut in gradu le-
ctorum annū compleat, in subdiacono verō duos, sitq;
diaconus tribus, & psbyter quatuor annis bene placuit
huius sanctae & vniuersali synodo eligi hunc & admitti.

Ca. 6. Anathematizatur Photius.

Anathematizamus Photium. Primō propter nequissi-
mā inuersionē Ecclesiae Constantinopolitanae cum alijs malis
operibus suis. Scilicet propter inuentionē falsorū vicariorum.
Tertiō propter concilium vnitatis quod celebrare tentauit.
Quartō propter crimina quae falso contra sanctissimum
papam Nicolaum in suo conciliabulo proposuit.

Ca. 7. De non admittendis hostibus imaginum.

Valde proficuum est venerabiles imagines pingere,
sed & proximo disciplinas diuinā ac humanā sapiētiā
docere. Non autem bonum est, nec omnino proficuum
ab indignis hosti aliquid fieri huius rei gratia, nequa-
quā imagines operari in sacris tēplis: sed nequius
loco docere anathematizatos ab hac sancta & vniuer-
sali synodo, definiimus & promulgamus quousq; à pro-
pria seductione, ac malicia conuertantur. Quisquis er-
go post hanc definitionem ad picturā sanctarum ima-
ginum in Ecclesijs, aut doctrinā actionem quoquo mo-
do eos admiserit, si quidē clericus fuerit, proprio gradu
periclitetur: si laicus, communione priuetur.

Canon 8. & 9.

Apparet ex actis octauae sessionis huius synodi soli-
tum fuisse Photiū, cum eius vigeat heresis extorquere
chirographas tñ à quouis ordine clericorū, tum etiam
à nobilibus & ignobilibus: vsq; ad cerdones & pelli-
ones, & reliquam plebis faciem, quibus promittebant se-
illi adhaeruros, pugnatōresque pro eius opinione. Ipse
præterea Photius solebat alias vicissim chirographas
dare, quibus facultatem dabat ad docendum vel discen-
dum. Ex hoc improbo more arripere ansam & catho-
licis, ut

CONCILII VIII.

250

licei, ut vellent à pijs sacerdotibus habere syngraphas, ut
discedere & docerent, essentq; tñ & securi talibus munici-
scripturis. Ob hoc sancitum est his duobus canonibus
octauo & nono, ut qui creatur epi vel Patriarcha, nullas
chirographas à catalogo clericorū expostulent, sed tñ
sint solennitates de more: & ut liceat oibus idoneis di-
scere vel docere libere, sine facultate per chirographas.

Ca. 10. Ne quis viter superiorē praeferat ante sententiam.

Nullus clericus ante diligentem examinationem &
synodicam sententiam à communione proprii patriar-
chae se separet, licet criminalem quamlibet causam eius
se nosse praeferat, nec recuset nomen ipsius referre in-
ter diuina mysteria. Idem statuimus de Episcopis erga
proprijs Metropolitans: similiter & de Metropolitans cir-
ca Patriarcham suum. Qui verō contrefecerit, ab omni
sacerdotali operatione & honore decidat.

Ca. 11. Quod vicia sit hominis anima.

Apparet quosdam idē tps in tñ impietatis venisse, ut
hominem duas animas habere impudenter dogmatiza-
rent. Tales igitur impietatis inuētores & similia sen-
tientes, cum vetus & nouū Testamentū, oēsq; Ecclesie
patres vnam animam rationalem habere hominē asse-
uerent, sancta & vniuersalis synodus anathematizat.

Ca. 12. Ne quis potentia principum fretus assumat
dignitatem Episcopi.

Si quis Eps per versutiā vel tyrānidem principū suę
dignitatis consecrationē susceperit, deponatur, vipote
qui non ex voluntate Dei, & nūc ac decreto Ecclesiasti-
co, sed ex voluntate carnalis sensus ex hominibus & per
homines Dei donum possidere voluit, vel consensit.

Can. 13. Ex minoribus ordinibus assumantur ad maiores.

Decernimus, ut soli clerici magnę Ecclesie qui in mi-
noribus ordinibus morati sunt, ad maiores gradus &
honores ecclesiasticos (si digni inueniuntur) ascendere
debeant. Nullo tamen modo hi qui foris sunt, ad tales
dignitates vel honores admittantur.

Ca. 14. In quanto honore habendi sunt Episcopi
à principibus secularibus.

Qui diuina gratia Episcopalem sortiuntur dignita-
tem ordinē celestis hierarchie referunt in terris. Quare

SVMMA GENE. CONST.

merito sancimus, vt digno in honore, tā à principibus, quàm à ceteris omnibus habeatur. Non oportet itaq, vt principibus vel viris militari dignitate præditis obuiam longissimè procedant ab eorum Ecclesiis, nec à multis, equisve descendant in occursum, aut timidè, abiectèq, ante gentia procidant, velut adoraturi. Imò verò non accedant ad mensas secularium principū, sed cum omni modestia, quæ spiritalem deceat dignitatem officia omnibus & debita tribuant, cui vechigal, vechigal: cui honorem, honorem. Dummodo principes, & pij imperatores agnoscant sibi æquales Episcopos, vt liberè audeant reprehendere, inderpareq, & principes & ceteros, qui militari honore funtuntur, si quid peccauerint. Si quis verò Eps post hanc sanctionem suam dehonestauerit dignitatem, cadens ab honore sibi per canones debito, vixeritq, abiectè secundum veterem & agrestem consuetudinem, amoveatur per annum & princeps, qui in causa fuerit, excommunicetur per biennium.

Ca. 15. In quæ usum Ecclesia possessiones seruari debeant.
Decernimus, vt Episcopo videretur, vel utcuq, alienare vasa, aut vestes sanctas, nec alias rusticas possessiones venundare liceat, ne propter hoc ecclesiastici redditus laedantur, quos ad propriam vtilitatem & in ecclā pauperum & peregrinorū sustentationem esse definimus. Nec etiam per emphyteosim salaria ecclesiarū tribuere possit, excepta causa olim ab antiquis canonibus ordinata, videlicet in redemptionem captiuorum.

Canon 16.

Colligere licet, solenne fuisse in aulis principum statibus quibusdā diebus componere aliquē laicum insignibus Epulibus, qui & tonsura & ceteris ornamentis personatum Epum ageret: & creasse ēē ridiculum Patriarcham, quo se oblectarent. Quæ omnia, vt in dedecus Ecclesie accessita, prohibentur sub granibus censuris.

Canon 17.

Quia de prauata exemplaria reddunt hunc canonē insigniter obscurum, visum est hanc summam illum completi, & non integrum transcribere, tria, continet canon presens.

Primum, quod Metropolitani super vniuersos Episcopos qui ab ipsis promouentur, & siue per manus ipsorum

CONCILII VIII.

251

positionem, siue per paludationem Episcopalis dignitatis firmitatem accipiunt, habeant potestatem, videlicet ad conuocandum eos (vrgente necessitate) ad synodalem conuentum: vel etiam ad coecccendum illos & corrigendum, cum fama eos super quibusdam delictis forsitan accusauerit. Hoc primum est ex canone sexto Nicæni Concilij desumptum, quem refert in hac forma. Quia & in Romanorum ciuitate huiusmodi mos præualuit.

Secundum, Quoniam sunt quidam episcoporum, qui *De episcopis*, ne secundum vocationem apostolici presulis occurrant, qui *causantur* se à mundi principibus impeditos excusantur; placuit si impeditos à talem excusationem omnimodo esse inualidam. Cum mundi principum principes pro suis causis frequenter conuentum *pib. n. veniant* agant, impium est vt summos præsules ad synodos pro *ad syno.* ecclesiasticis negotijs celebrandas impediunt, vel quoddam à concilijs eorum prohibeant, licet tale impedimentum, & fictam prohibitionem episcoporum suggestione diuersis modis fieri didicerimus.

Tertium est: Illud autem tanquam perosum quoddam ab auribus vestris regulimus, quod à quibusdam impetitis dī, non posse synodum absque principali præsentia celebrari, cum nusquam sacri canones conuenire seculares principes in concilijs sauerint, sed solos Antistites. Vnde nec interfuisse illos synodis, exceptis concilijs vniuersalibus inuenimus. Nec enim fas est seculares principes spectatores fieri rerum, quæ sacerdotibus Dei nonnunquam eneniunt.

Ca. 18. Vt in Ecclesiis antiqua conseruentur privilegia.

Placuit huic sanctæ & magnæ synodo, vt res vel privilegia quæ Dei Ecclesijs ex longa consuetudine pertinerent, & siue à diuæ recordationis Imperatoribus, siue ab alijs Dei cultoribus in scriptis donata, & ab eis per annos triginta possessa sunt, nequaquam à potestate præsulis quæcuq, persona secularis per potestatem suberatur, aut per argumenta quælibet auferat, sed sint omnia in potestate ac vtu præsulis Ecclesie quæcunque intra triginta spatium annorum ab ecclesijs possessa fuisse noscuntur, Qui contra fecerit, vt sacrilegus indicetur, & donec talia privilegia seu res restituant, anathema sit.

K x 3 Ca. 19.

SVM. GENE. CONST.

Ca. 19. Ne Metropolitani graues subiectos Episcopos.

Definiuit sancta hec & vniuersalis synodus, nullum Archiepiscoporum aut Metropolitanoſu relinquare propriam ecclesiam, & sub occasione quasi visitationis ad alias accedere, & consumere redditus qui apud illos inueniuntur ad ecclesiasticam dispositionem & alimenta pauperum. Sed tñ si contingat aliquo per illas ecclesias necessitas iter agere, tunc non alia nisi ex his quæ ad præsens de compendio præparata inueniuntur, cum reuerentia & cum timore Dei digniter accipiat, & maturius propositum iter perambulet. Si enim vñquique eporum ecclesiæ propriæ rebus cū multa parcitate uti, & nullatenus in proprias utilitates importūne ac sine rōne cōsumere redditus ecclesiasticos sacri canones decernunt, qua putas impietate iudicabitur dignus, qui alijs epis committas Ecclesias grauari non formidat? Qui contra fecerit, deponatur, & sequestretur vt sacrilegus, & alter idololatra factus iuxta imaginē Apostolici.

Canon 20.

Hoc canone sanctū est vt possessiones in emphyteosim datas ab ecclesia, nō liceat emphyteotæ spoliare prætextu nō seruati pacti. Verū si per tres annos cōtinuos pensionē nō soluerit, liceat tunc ecclesiæ vendicare suas possessiones, dummodo id fiat ordine iudiciali coram cōpetente iudice. Qui secus fecerit, cogatur ad restitutionem in integrum. Quod si noluerit parere, deponatur.

Ca. 21. Quanta reuerentia agendum est erga Episcopum Romanum.

12. di. d. c. De finimus.

Definimus, neminē procius mundi potentium quenquam eorū qui patriarchalibus sedibus præsent, inhonore, aut inuere a proprio throno tentare, sed oī reuerentia & honore dignos iudicare, præcipue quidē sanctissimum Papam senioris Romæ, deinceps autē Constantinopoleos patriarchā; Deinde verō Alexandria, ac Antiochia, atque Hierosolymorum. Sed nec alium quenquam conscriptiones contra sanctissimū Papam senioris Romæ, ac verba contumacie vel cōponere liceat sub occasione quasi diffamatorum quorundam criminum, quod & nuper Phouius fecit, & multo antē Dioscorus. Quisquis autē tale facinus contra sedem Petri principis aposto-

CONCILII VIII.

151

apostolorum ausus fuerit intentare, æqualem & eādem quam illi, condemnationem recipiat. Porro si synodus vñ fuerit congregata, & facta fuerit de de sancta Romanorum ecclesia quæuis ambiguitas & controuersia, oportet venerabiliter & cum conuenienti reuerentia de proposita questione seiscitari, & solutionē accipere, aut proficere aut profectum facere, non tamen audacter iniuriam dicere cōtra summos senioris Romæ Pontifices.

Ca. 22. Ne princeps secularis se immisceat promotioni Episcoporum.

Sancta & vniuersalis synodus definit, neminem laicorum principum, vel potētum semet inferere electioni vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cuiuslibet epī, ne videlicet inordinata hinc & incōgrua fiat cōfusio vel contentio: præsertim cum nullū in talibus potestatem quenquam potestatiuorum vel ceterorum laicorum hīc conueniat, sed potius silere, ac attendere sibi vsque quo rē a collegio ecclesiæ suscipiat finem electio futuri Pontificis. Quisquis autē secularium principum & potentum, vel alterius dignitatis laicæ aduersus communem, ac consentaneam, atq; canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentauerit, anathema sit.

Ca. 23. Ne qd præsumat agere episcopus in aliena ecclesiā.

Nullus episcoporum possessionum aliarum ecclesiæ locationem sibi fieri ab alio episcopo rogare audeat, nec ipse rogatus suæ ecclesiæ possessiones alicui cōferat, nec etiam constituat presbyteros, aut quemlibet alium clericum in ecclesijs, quæ sibi subiectæ non sunt, præter voluntatem episcopi.

Ca. 24. Ne Metropolita exerceant ministeria Episcopalia per subiectos Episcopos.

Diuina scriptura dicente, Maledictus homo qui facit opus Dñi negligenter, quidam Metropolitanoſu extrema negligentia & desidia delapsi, præceptionibus suis subiectos ad se adducunt epōs, & committunt eis ecclesiæ propriæ diuina officia & litanias, & cuncta oīno sacra, quæ ad se pertinent mysteria, vt per illos celebrēt oīa, quæ per semetipsos alacriter agere debuerunt, ac per id eos, qui episcopalem dignitatem meruerunt, quodammodo clericos sibi subiectos exhibent. Vacant

SUMMA GENE. CONST.

*Ecclesia sicut
presules absti-
neant à curis
secularibus, &
vacet orationi
& lectioni.*

ijdem præter ecclesiasticas leges secularibus curis, atq; dispositionibus, dimittentes perseverare in orationibus & obsecrationibus pro suis delictis, ac populi ignorantibus; quod nusquam apud aliquos penitus inuenitur, cum sit canonicis nimirum contrarium omni præceptis. Hæc autem oia magnis & multis ac vehementissimis damnationibus dignos huiusmodi statuunt. Probantur, n. tales per hæc quæ faciunt, etiam satanica iactantia & superbia languere. Quisquis ergo Metropolitanorum post hanc sanctæ ac vniuersalis synodi definitionem eadem audacia, vel superbia & contemptu abusus, non per se cum timore & alacritate, seu consciëntia bona debita ministeria in propria ciuitate, sed per suffraganeos episcopos suos efficere tentauerit, penas exoluat coram proprio Patriarcha, & aut corrigatur, aut deponatur.

Ca. 25. *Ut deponantur clerici, qui defecerunt ad Photium.*

Definimus, ut clerici siue prius ordinati à Methodio vel Ignatio, & resisterunt à consortio fidelium, ut adhererent Photionis hæresi, & obdurati exemplo Pharaonis nolunt resipiscere, deponantur omni, nec postea recipiantur in ordinem clericorum, imò semper exosi sint, ut Esau. Ni forte ad magnam penitentiam à misericordia ecclesiæ admissi fuerint.

Ca. 26. *De ordine appellationis.*

Ordo prouocationis datur in hoc canone, ut qui se læsum arbitrabitur à proprio episcopo, possit Metropolitanum appellare, qui datis dimissorijs, ad se eam aduocet. Liceat tñ epis. prouocare ad Patriarcham, si crediderint se iniustitiam pati à Metropolitanano, à quo litibus finis imponatur, ut nullatenus Metropolitanus in Metropolitanam, aut episcopus in episcopum vicinum ius habeat.

Canon 27.

*Monachi crea-
ti episcopi non
mutent vestes
nationem.*

Hic canon decernit qualiter oporteat uti pallio, ut scilicet epi non ultra statuta tempora & loca eo utantur, ne signum sit superbiæ aut arrogantie. Præterea monachi qui vita & doctrina ut episcopi creentur meruerint: non mutent habitus, velisque rationem ob novam dignitatem, non minus enim hoc arrogans esset, quam pallio ineptè uti. Quisquis ergo episcopus, præter definita sibi tempora se pallio inducit, aut monasticam

CONCILII VIII. 253

asticam vestem deposuerit, aut corrigatur, aut à Patriarcha proprio deponatur.

Postremo iussu vicariorum senioris Romæ prolatus est & lectus terminus, ut illi vocant, in quo ad modum epilogi continentur omnia, quæ acta sunt in hac sancta synodo. Primo ibi paucis explicantur mysteria sanctæ Trinitatis & Dominicæ incarnationis. Mox explicatur ratio septem synodorum generalium, & probantur à tota synodo præsentī. Deinde explicatur etiam intentio huius octauæ synodi, & quæ acta sunt pro Ignatio Patriarcha contra Photium: & vltima episcoporum vniuersorum acclamatione recepta sunt & probata, sub scribentibus vniuersis. Primo vicarijs senioris Romæ. Secundò Ignatio Patriarcha Constantinopol. Tertiò vicarijs ecclesiarum Orientis. Quarto Imperatoribus Basilio, Constantino & Leone, qui noluerunt ante vicarios subscribere. Postremo reliquis episcopis. Et absoluta est octaua synodus generalis.

Exerat allocutio quædam Basilij Imperatoris ad totam synodum, in qua post alia amica & gratulatoria verba subiungit. Quisquis habet aliquid contra hanc sanctam & vniuersalem synodum, aut eius canones, stet in medio, & quæ sibi videntur dicat, siue sit de ecclesia sive clero, siue etiam laicus sit, aut ex his qui civilibus officijs mancipantur. Quanquam non datum sit istis secundum canonem dicendi quicquid penitus de ecclesiasticis causis. Opus enim hoc Pontificum & sacerdotum est. Sed ex abundanti omne os iniquum obstruere volentes, licentiam præstamus omnibus, ut qui in mente habet quid ambigui de his, quæ decreta sunt ab hac sancta synodo, hoc in medium exhibeat, & suscipiat satisfactionis salutæ remedium. Nam soluta sancta & vniuersali synodo, qui apparuerit ecclesiæ Dei contradicens, aut non communicans ei, quicunque ille sit, veniam ab imperio nostro minime consequetur, sed iuste condemnabitur, & à ciuitate nostra pelletur, ut petilès & corruptor, & membrum putridum & inutile, & commune corpus ecclesiæ violans.

Finit octaua synodus vniuersalis Constantinopoli celebrata.

SVMMA TRIBVRIEN.

In decreto Gratiani ascribuntur multa decreta huic octavarum synodo, quæ in exemplaribus Latinis non inuenimus. Unde uel falso illi ascribuntur, uel Gratianus nactus fuit alia exemplaria magis integra.

an. d. 877. 10. 7. Ioannes 9. Papa 109. sedit annos decem, dies 2. sub
nes 9. pot. 109. Ludouico secundo Imperatore.

an. d. 883. Mar. Martinus 2. Papa 110. malis artibus Pontificatum
ritus pot. 110. adeptus, sedit annuum 1. menses 7. sub Arnolpho Germa
an. d. 88. no Cæsare sexto.

Adrian 3. Adrianus 3. Papa 111. sub Petro, natione Romanus,
Papa. 111. hic tanti animi fuit, ut initio sui Pontificatus ad senatum, populumque retulerit, ne in creando Pontifice Imperatoris auctoritas expectaretur, utque libera essent & clerici & populi suffragia, quod institutum à Nicolao primo tentatum potius, quam inchoatum fuerat &c. Obijt anno primo mense secundo, sui pontificatus, sepeliaturque in basilica S. Petri collachrymantibus omnibus tantum parentem tam repente sibi sublatum esse.

*Concilium Triburiense provinciale. Celebratum est sub Imperatore Arnolpho à vigintiduo-
bus Episcopis Germanorum, anno Domini 895.
ad reformationem morum & status non modò clericorum, sed etiam laicorum, à quo Gratianus
transcripsit multa in volumine Decretorum.*

Canon 2. Quod excommunicati, si post excommunicationem non se inclinauerint ad penitentiam, per principem puniri debent.

Canon 10. Ut episcopus non deponatur, nisi à duodecim episcopis, Presbyter à sex, diaconus à tribus.

Canon 11. Si quis clericus homicidium fecerit, etià si nimium coactus, ab ordine cessare debet.

Canon 12. Ut præter Pascha & Pentecosten baptismus non celebretur, excepta necessitate periclitantium.

Ca. 13. Quibus de causis offerenda sint decima.

Decimæ offerendæ sunt à populo, ut hac ratione Deus placatus largitus præstet, quæ necessaria sunt, & ut ministri ecclesiæ exinde releuati liberes fiant ad spiritualis officij expletionem, & ut munus populi ex hinc in quoti-

CONCILII.

254

in quotidiana oblatione Domino immoletur, necnon secundum statuta canonum sustentationem pauperum & restorationem ecclesiarum proficiant. Quatuor enim fieri partes iuxta canones, iudicamus de decimis & oblationibus fidelium, ut una sit episcopi, altera clericorum, tertia pauperum, quarta restorationi ecclesiarum seruetur, sicut in epistola Gelasij Papæ ca. 27. Igitur.

Ca. 11. Vbi quis decimam soluit, ibi sepeliendus.

Vbicunque facultas rerum & oportunitas temporum suppetit, sepulturam morientium apud ecclesiam ubi est episcopi sedes ordinamus celebrari. Quod si ex aliqua causa difficile existimerat, ubi decimam persoluebat uiuus, sepeliatur mortuus.

Ca. 16. Ne sepultura pro mortuis vendatur.

Interdictum sit omnibus Christianis terram mortuis vendere, & debitam sepulturam denegare, nisi fortè proximi & amici defuncti propter nomen Domini, & redemptionem animæ vitæ gratis aliquid donare velint.

Ca. 17. Vbi sepeliendi sint laici.

Nullus laicus in ecclesia sepeliatur, nisi in eorum cimiterio: corpora tamè antiquitus in ecclesia sepulta nequaquam proiciantur: sed pauimento desuper factum, nullo tumulorum vestigio apparere, ecclesiæ reuerentia cõseruetur.

Ca. 18. De vasculis, in quibus mysteria sacra cõficiuntur.

Vasa, in quibus sacrosancta cõficiuntur mysteria, calices sunt & patenæ, de quibus Bonifacius martyr & episcopus interrogatus scilicet in vasculis ligneis sacramenta cõficere, respondit: Quod si sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur, nec e contra lignei sacerdotes aureis utuntur calicibus. Zepherinus 14. Romanus episcopus patenis vitæ missæ celebrari cõstituit. Nos statuimus ut deinceps nullus sacerdos sacrum mysterium corporis & sanguinis Domini in ligneis vasculis ullo modo cõficere præsumat.

Ca. 19. Ne vinum sine aqua in calice offeratur.

Non debet calice Domini, aut vinum solus, aut aqua sola offerri, sed utrumque permixtum, quia utrumque ex latere eius profluxit: sed sic ut due partes sint vini, tertia uero aquæ, quia maior est maiestas sanguinis Domini, quam fragilitas populi, qui per aquam designatur, iuxta illud: Populi multi, aquæ multæ.

Ca. 20.

*Elemosina
pro sunt de
functis.*

*De cõd. 1. Va.
sa in quib. etc.*

*Est canon 21.
secunda synodi.*

Apos. 17.

SVMMA VITÆ.

Ca. 20. De rasura clericorum.

Clerici in hoc raduntur, vt solitudinē coronæ Domini in capitis suis gerant, quos & seruos suos dici & esse voluit, sortemq; illorū se constituit, sicut de eis scriptū est: Ego heredes eorum, quos qui percellerit, aut iniuria aliqua affecerit, grauiter puniri debet.

Ca. 21. Vt Presbyteri iurare non cogantur.

Presbyter in iudicio ad iurandum cogi non debet, sed vice sacramenti per sanctam consecrationem interrogetur: quia sacerdotes ex leui causa iurare non debent, cum Dominus in euangelio discipulis suis dicat, Nolite iurare omnino, & quod autem his abundantius est, à malo est. Non dixit, quod amplius est, malum est, sed à malo est, id est, à malo homine, de cuius incredulitate cogimur iurare.

Can. 22.

Qui infamia laborat, permittitur vt per ignem candenti ferro se purget. Colligitur ex hoc non esse natura sua malum. Sunt tamen hæc iam abrogata.

Ca. 27. De his qui in clero iam deputati sunt.

Semel in clero deputati, nec ad militiā, nec aliquam veniant dignitatē mundanā, vt in synodo Chalce. statutum est ca. 7. ne tales sint, sicut 8. Isidorus dixit esse, similes hippocentauris, qui nec equi nec homines, sed quasi bruta animalia libertate, ac desiderio suo ferunt.

Ca. 31. De furibus & latronibus.

Si inuentus fuerit quis furtum, aut rapinā exercere, & in ipso diabolico actu mortē meretur incurrere, nullus pro eo præsumat orare, aut elemosynam dare, & elemosyna pro eo data in memoriā, nec clericorum, nec pauperum veniat, sed execrabilis sordescat.

Ca. 35. Placita in diebus festis Iudices non habeant.

Vt nullus Iudex diebus festis, vel dominicis, seu ieiuniorū, aut quadragesimæ placitū habere præsumat. Et vt nullus penitēs eo veniat, in hoc sancto statuimus. Cōcilio, q̃a inde irascit Deus, cū qñ suo sancto seruitio dēi populus desudare, inueniat hēes & cōtētiōes frequēti re. Diebus verō dominicis & sanctorū festis, vigiliis & orationibus insistēdū, & ad missas cuilibet Christiano cū oblationibus est curēdū, & tñ Deo vacēdū. Diebus quadragesimæ & ieiuniorū summa deuotione ieiunandum,

dum,

CONCILIUM.

255

ad, & oī deuotione est orādū, atq; ab vnoquoq; pro facultatibus suis elemosynę tribuēdę, & nullę lites, vel cōtentiones habendę. Arguit enim Dñs per Prophetā eos, qui contentiones & lites tempore ieiuniorū exercent.

Ca. 39. De matrimonio inter alienigenas.

Si quis alienigenā, hoc est, alienę gentis, non tñ religionis feminā in matrimoniū duxerit, vel in nolite tenenda est, nec vitra ab eo separanda, excepta fornicationis cā, sicut synodus Romana ait, q̃ nō dimittēda sit vxor post baptisimū, quę habita est & ante baptisimū. In baptisimo soluantur crimina, non tamē legitima coniugia.

Ca. 40. Prohibetur matrimonium inter adulteros.

Qui vxorē alterius eo viuente cōstuprauit, & insuper iuramēto confirmauit, si ambo eius legitimū superni pollutā sibi associaret legitimū cōiugios: Nos tale cōiugium anathematizamus & Christianis omnibus obseruamus, quia non oportet Christianę religioni, vt vllus ea viatur in matrimonio, cū qua prius pollutus est adulterio. Idem sine vlla limitatione prohibetur infra, ca. 51.

Ca. 45. De illo qui cum duabus sororibus fuerit pollutus.

Qui cū duabus sororibus fuerit pollutus, vsq; ad exitum vitę penitens & continens permaneat, & soror, quę posterior scienter se cum eodem commaculauerit, vsq; ad finem vitę penitens & continens perduret.

Ca. 46. De confugiente ad Episcopum ne ab adulterio à marito interficiatur.

Si cuius vxor constuprata fuerit, & propterea maritus capitali sententia delere illam machinauerit, ipsa vero vrgentis mortis periculo ad Episcopos confugerit, & auxilium quaesierit, operosiore, si potest, Episcopus labore desudet ne occidatur, si vitam ei obtinere possit, reddat, sin autem, omnino non reddat. Maritus verō quandiu ipsa viuatur, nullo modo alteram ducat.

Ca. 47. Statuitur pena pro homicidio voluntario.

Qui voluntariē homicidiū fecerit, quod in Aneyrano Con. ca. 22. legitur, obseruet, quia instituta canonica & S. Patrum decreta, nostro & omnium orthodoxorum iudicio inuolabilem habeat infirmitatem. Nobis tamen, quia pastores ouium Christi sumus, pro moderni

Esa. 58.

Extra de eo qui du. in ma etc. cū habere.

Quid in ieiunio quadragesimo agendum.

SVMMA VITÆ

moderni tempore qualitate, & hominum fragilitate, hō
nū & vile vī, vt authoritate synodali modum castigati-
onis imponamus, ne prolixum tempus penitentiæ ge-
neret fastidium negligentibus. Ignit si quis sponte ho-
miciidum fecerit 40. diebus ab ingressu Ecclesiæ arceat-
tur, & nihil māduer in illis 40. diebus præter solum pa-
nem & saltem, nec bibat nisi puram aquā, nudis pedibus
incedat, lineis non induatur vestibus, nisi tñ femoralibus,
secularia arma non portet, nullo veliculo viatur, &c.
Post illos 40. dies vnū annū integrū ab introitu Eccle-
siæ suspendatur, & abstineat se à carne & caseo & vi-
no. Sedum verò & tertū annū simili modo peniteat. 4.
aūr annū & 5. 6. & 7. illo modo obseruet. Ieiunet autem
his singulis tres quadagesimas. Vnam ante Pascha Do-
mini à caseo & pinguibus piscibus, à vinō & medone. Al-
teram ante natiuitatem S. Ioannis Baptiste. Tertiā ante
natiuitatē Dñi Saluatoris ieiunet. & abstineat se à car-
ne & ceteris rebus prædictis. His septē annis tñ exple-
tis reconcilietur, & more penitentiū sacris altaribus
& sanctæ communioni reituetur atque perfectionem
consequatur, id est, communionis Christi gratiam.

Vnanimes subscripserunt 22. Episcopi præfidente &
adiutante pio principe Arnolpho.

Reliqua capitula requirat Lector in volumine magno
conciliorum, quæ susculimus, ne aliā dila repereremus.

Stephanus, 6. Papa 112. sub Petro sedit annos 7.
Formosus 113. Papa, sedit annos 6. Iterum cum ingēs
dissidium fuit Romæ de electione.

Bonifacius 6. Papa 114. sedit dies 26. De tpe quo sedit
in sede Petri, magna controuersia est inter scriptores

Stephanus sextus, Papa 115. sedit annū vnum. Hic ma-
gno odio persecutus est Formosi nomen, cuius & ordi-
nationes omnes rescidit & damnauit. Iam enim tunc ce-
perat Pontificum, & virtus, & integritas deficere.

Romanus 1. Papa 116. sedit menses 3. in quibus vni-
uersa facta Stephani improbat & abrogat.

Theodorus 2. Papa 117. sedit dies 20.

Ioannes 10. Papa 118. sedit annos 2.

Benedictus 4. Papa 119. sedit annos 4.

Leo 1. Papa 120. sedit dies 40. quem Christophorus
familiaris

an. d. 90.
Stephanus
Pont. 112.
an. d. 901. Bo-
nifacius 6.
Pont. 114.
an. d. 901. Ste-
phanus 6.
Pont. 115.

an. d. 902. Ro-
manus 2. Pont.
116. 902.
an. d. 904. Bo-
nifacius 4. Pont. 119

PLVRIMO. PONTIF.

256

familiaris illius honore Pontificatus spoliavit, cupidi
ne quadam dominandi.

Christophorus 1. Papa 121. Pontificatum malis arti-
bus adeptum, male amisit, septimo mense dignitate cie-
ctus, monasticam vitam obire cogitur.

Sergius 3. Papa 122. sedit an. 7. Hic Christophorum in
monasterio tractū in vincula cōiecit, & Formosū nomē
subinde prosequi, cuius corpus humatū truci carceri cap-
iussit, res plena horroris, vt videas quantū degenerabāt
pōtiffices à maioribus suis, ne cui mirū sit interim si qui
abusus & perversæ opinionēs in Ecclesiam irrepererunt.

Anastasiū 3. Papa 123. sedit annos 2.

Landus 1. Papa 124. sedit menses 6.

Ioannes 11. Papa 125. sedit annos 13.

Leo 6. Papa 126. sedit menses 7. sub Henrico Germa-
no Cæsare 9.

Stephanus 7. Papa 127. sedit annos 2.

Ioannes 12. Papa 128. sedit annos 4.

Leo 7. Papa 129. sedit an. 3. sub eodē Hērico Cæsare.

Stephanus 8. Papa 130. sedit annos 3.

Martinus tertius, Papa 131. sedit annos 3, menses 6.
dies 10. Electus fuit sub Othone primo Germano Cæsare
de anno.

Agapetus 2. Papa 132. sedit an. 9. sub eodē Cæsare.

Ioan. 13. Papa 133. potētia patris frater Pontificū mu-
nus sibi desumit. Vir, qui venationib. magis quā oratio-
nibus vacabat, & multa alia auditu indigna de eo dictū
tur. Sedit ann. 8. Is Othone Cæsare corona exornauit.

Benedictus 5. Papa 134. sedit menses 6. Hunc eiecit
Otho Imperator à sede sua, & compulsi, clerum vt su-
sciperet Leonem illius loco.

Leo 8. Papa 135. sedit annū vnum.

Ioannes 14. Papa 136. sedit annos 6. Ab hoc Otho se-
cundus corona Imperij donatus est.

Benedictus sextus. Papa 137. sedit annū 1. Hic à Cyn-
thio Romano cine capitur, & in arcē (quam sancti an-
geli vocant) includitur, & eodem loco non multo post
fame moritur sub Othone secundo Cæsare.

Donus secundus, Papa 138. sedit annū vnum, sub
eodem Cæsare.

Bonifa-

a. d. 907. Chri-
stop. 1. Pont. 122.
Sergius 3.
Pont. 122.
an. d. 907.
an. d. 914. Pont.

Landus 1.
Pont. 124.
Ioannes 11.
Pont. 125.

Agap. 2.
Pont. 132.

Benedict. 5.
Pont. 134.

Leo 8.
Pont. 135.
Benedict. 6.
Pont. 138.

Donus 2.
Pont. 138.

SVMMA VITÆ.

Bonifacius septimus, Papa 139. sedit mēses 7. malis artibus Pōtificatū adeptū, malè amisit sub eodē Cæsare. Benedictus 7. Papa 140. sedit annos 8. sub eodem Cæsare.

Ioannes 15.
Pont. 141.

Ioannes 15. Papa 141. sedit menses 4. Hic mense 3. sui pontificatus à Romanis capitur, & in mole Adriani inclusus, dolore carceris, inedia moritur sub Othone tertio Germano Cæsare 12.

Ioan. 16.
Pont. 142.

Ioannes 16. Papa 142. sedit mēses 8. nihil cōmemoratione dignū gessit hoc tempore, sub eodem Cæsare. Ioannes 17. Papa 143. sedit annos 10. menses 6. dies 10. sub eodem Cæsare.

Gregor. 5.
Pont. 144.

Gregorius quintus, Papa 144. sedit an. 1. mēses 5. Hic seditione quadā eiectus est à Pontificatu, sed vndecimo mense præsidio Imperatoris Othonis restitutus est.

Ioannes 18. Hic fuit qui viuentē Gregorio sedē per tyrannidem occupauit: Moritur autem & cum ignominia decimo mense vsurpati Pontificatus sub eodem Cæsare Annuneriatur Papa 145.

Syluester. 2.
Pont. 146.

Syluester 2. Papa 146. malis artibus Pontificatum adeptus anno 4. moritur sub eodem Cæsare. Is magnus fuisse fertur.

Ioannes 19. Papa 147. sedit menses quatuor, dies 20. electus sub Henrico secundo, Germano Cæsare 13.

Ioannes 20. Papa 148. sedit annos 4. menses 4. sub eodem Cæsare, ad ouium conuersus, nihil dignum memoria gessit.

Sergius 4.
Pont. 149.

Sergius 4. Papa 149. sanctissimus pater Ecclesiæ anno 2. sui Pontificatus moritur sub eodem Cæsare.

Benedictus 9. Papa 150. sedit annos 11. sub eodem Cæsare.

Ioannes 21. Papa 151. sedit annos 11. sub eodē Cæsare.

Bened. 9.
Pont. 152.

Benedictus P. Papa 152. sedit annos vndecim, electus sub Corrado secundo, Germano Cæsare 14. Hunc propter ignauia eiecturū Romani à sede, & in eius locum suffecerūt Ioannē Sabinum Episcopū, Syluestrum tertium appellantes, sed post nouem & quadraginta dies pulso adulterino Pontifice Benedictus restituitur.

Syluester. 3.
Pont. 153.

Syluester tertius annuneriatur Papa 153. qui in vr̄ dixi mus, nō fuit vr̄ Papa, sed seditione populi intrusus.

Grego-

PLVRIMO. PONTIF. 257

Gregorius 6. Papa 154. sedit annos 2. viuentē adhuc Benedicto, & quo Pontificatum, ut quidam volunt, acceperat, quamvis alij aliud dicant.

Gregor. 6.
Pont. 154.

Clemēs 2. Papa 155. in syn. Pōtifex creat, imperatē & cogēte Hen. 3. sed abeunte Imperatore Romani veneno Pontificem ē medio sustulere Pontificatus sui mense 9.

Clemens 2.
Pont. 155.

Damasus 2. Papa 156. per vim Pontificatū occupat, nullo cleri, populiq; cōsensu. Adeo inoleuerat hic mos, ut cuiq; ambizioso liceret Petri sedem inuadere. Sed nō diu tulit Deus hanc tyrannidem, nam 23. die vsurpati Pontificatus moritur, quare meritō à nonnullis non reccusetur inter Pontifices.

Damasus 2.
Pont. 156.

Leo 9. Papa 157. anno Domini 1049. Pōtificatū optima ratione obtinuit, nō assumēs sibi honorē, sed à Deo vocatus velut alter Aaron, sic optimē sanctus est officio suo. Sedit annos 5. mēses 2. & dies 6. sub Henrico 3. qui niger dictus est. Sub hoc tempus fuit Berengarius auctor erroris de sacramento eoznē Dominicę: cuius error à Leone in concilio Vercellenfi damnatus est.

an. d. 1049.
Leo 9.
Pont. 157.

Victor 2. Papa 158. hic magnā synodū Florentiæ habuit, in qua multos Epōs, tum simoniacos, tum fornicarios causa Episcopatu priuauit, clerumq; admonuit, quid maximē ad se pertineret, proposita pēna his, qui leges transgredirentur. Moritur anno 2. mense 3. die 14.

Victor 2.
Pont. 158.

Stephanus 9. Papa 159. sedit menses 7. dies octo.

Stephanus 9.
Pont. 159.

Benedictus 10. Papa 160. sedit menses 9. dies 20. eiectus est ē sede, suborta Romę contentione quadam super electione sua: subrogatus est eius loco Gerardus quidam Episcopus Florentinus.

Benedict. 10.
Pont. 160.

Nicolaus 2. Papa 161. qui pro Benedicto suffectus est. Hic apud Lateranum habito Concilio sacerdotali, legem tulit, quæ sic habet.

Nicol. 2. Pont.
161. 1057.

Si quis pecunia aut gratia humana, aut populari, militari ve tumultu sine concordia & canonica electione Cardinalium fuerit in throno Petri collocatus, is non Apostolicus, sed apostaticus, id est, à ratione deficiens meritō vocetur. Licetq; Cardinalibus, clericis, & laicis Deum colentibus, illum ut prædonem anathematizare, & quouis humano auxilio à sede Apostolica propelleret, atq; quouis in loco, si in vr̄be non licet, catholici.

L1 tholi-

S V M M A V I T Æ

tholicos huius rei causa congregare.

In eodem Conclio ferunt reuocatum ab errore suo Berengarium diaconum Andegauensis Ecclesie, qui arbitrabatur in sacramento Eucharistie non esse verum Christi corpus, integrumque sanguinem, nisi ut in figura, & figura, quem errorem instante & urgente Nicolao, publice confessus est. Tertiū Pontificatus sui anno moritur sub Henrico 3. Germanorum Cæsare 15.

Alexander 2. Papa 162. sedit annos undecim, menses sex, sub eodem Cæsare.

Gregorius septimus, Papa 163. omnium bonorum consensu Pontifex creatur anno salutis 1072. Habes formam electionis sue, & alia annotatione digna in Platina, ex quibus vñ est, quod Henricum quartū Imperatorem, qui quia multis malis & iniuriis affecerat Ecclesiam Romanam, ipsum priuatim prius omni regia administratione anathemate notauit, nec fuit absolutus, donec deposito regali ornamento, nudis pedibus, quamuis a peras esset hyems, & gelu cuncta rigesserent, venit ad ipsum Pontificem, & veniam petens, absoluitur, & ecclesie reconciliatur, pace iureiurando confirmata, & integra obedientia promissa, sedit annos 12. mensem unum.

Victor 3. Papa 164. ex Abbate montis Cassini Pontifex creatur, qui (ut aliqui ferunt) opera Henrici veneno in calicem iniecit, dum sacrificat, necatur anno primo sui Pontificatus, sub Henrico 4. Cæsare Germano 16.

Urbanus secundus, Papa 165. Hic Archiepiscopo Tolitano pallium & privilegia multa concessit, eundemque totius Hispanie primatem instituit, & Regem Galicie cum omni diocesi sancti Iacobi anathematis vinculo alligauit, quia prouincie Episcopum in carcerem inaudita causa coniecerat. Cisterciensium ordinem primò in Burgundia excitatum, sua autoritate confirmauit. Sunt et qui scribunt Carthusianos monachos eius Pontificis tpe originem habuisse, quāuis alij temporibus Victoris tertij hoc ascribant. Sedit annos 12. sub eodem Cæsare.

Paschalis secundus, Papa 166. Hunc totus clerus nolentē & latitantem Pontificem creat, quod diceret humeros suos nequaquam tanto oneri sustenturos: Sub hoc floruit Anselmus vir, aequē sanctus & doctus, & diuus Bernardus.

PLVRIMO. PONTIF.

238

Bernardus vixit monasticę facili Princeps, Abbas Clauualensis. Sedit autem Paschalis annos decem & octo, menses sex, electus sub eodem Cæsare.

Gelasius secundus, Papa 167. Huius tpebus scribunt quidā habuisse originē Templarios milites, qui non longe à sepulchro Dñi habitantes, peregrinos suscipiebāt, eosque per loca sacra armati ducebant, ac reducebāt: quod eis huc piculo inuideret loca sacra liceret. Sedit annū vñ.

Calixtus secundus, Papa 168. electus est in Calunia censi cenobio, in quo loco obierat Gelasius, verum is non prius Pontificium habitum sibi desumpsit, quam intellexit se ab his quoque Cardinalibus confirmari, qui Romæ & in Italia remanserāt. Anno quinto, mense 10. sui Pontificatus moritur in Domino, electus sub Henrico 5. Germano Cæsare 17.

Honorius secundus, Papa 169. familiaritate præclarorum virorum mirifice delectatus est, quos & Romæ retinebat. Sub hoc floruit Hugo de Sancto Victore, qui scribendo sui ingenij præclara monumenta reliquit. Huius tpe Arnulphus Christianę religionis predicator egregius clericorum insidijs necatur, quod acerbe nimium in eorum lasciuiam & libidinem inuiceretur, quodque eorum pompā & in comparandis diuitijs nimium studium improbare, paupertatem Christi & integerrimam vitam ad imitationem oibus proponēs. Moritur anno quinto sui Pontificatus, & mense secundo, sub eodem Cæsare.

Innocentius secundus, Papa 170. Contra hunc Petrus Romanus cinis Romæ Antipapa (eo absente) creatur, Anacletusque vocatur: quem post dies aliquot Lotharius Germanorum Rex Romæ expulit, & Innocentium restituit, sedit annos 14. menses 7. sub eodem Cæsare.

Celestinus 2. Papa 171. sedit menses 5. electus sub Corrado Sueuo Germano Cæsare 19.

Lucius secundus, Papa 172. Huius consensu in Gallia synodus Episcoporum & Abbatum facta est contra Biliardum Philosophum peripateticum, qui præsentem Ludouico Rege rationibus victus, non modò sententiam mutauit, sed monasticam vitam, & religionem professus est. Sedit menses 7. dies 4. sub eodem Cæsare.

Eugenius tertius, Papa 173. antequam sancti Anastasij Abbas,

Alexan. 2.
Pont. 152.
Gregor. 7.
Pont. 163.

Victor. 3.
Pont. 164.

Urbanus 2.
Pb. 165. 1086.

Pascha. 2.
Pont. 166.

Gelasius 2.
Pont. 167.

Calixtus 2.
Pont. 168.

Honorius 2.
Pont. 169.

Innocen. 2.
Pont. 170.

Celestin. 2.
Pont. 171.

Lucius 2.
Pont. 172.

Eugen. 3.

S V M M A V I T Æ

bas, quem sanctus Bernardus monachum indurat, ad quem sedentem in cathedra Petri, scripsit libros de consideratione sua, religione & eruditione refertissimos. Sedit annos 8. menses 4. dies 20. sub eodem Cæsare.

Anast. 4. Pont. 174. Anastasius quartus, Papa 174. sedit annis vno, menses 4. sub eodem Cæsare. Tunc doctrina & vita florebat Richardus de S. Victore, cuius scripta nunc extant integra.

Adrian. 4. Pont. 175. Adrianus quartus, Papa 175. sedit annos 4. menses decem, sub eodem Cæsare.

Alex. 3. Pont. 176. Alexander 3. Papa 176. sub eodem Cæsare. Contra hunc electus est per tres Cardinales Octavianus Romanus cuius, Victor appellatus, & fuit schisma in Ecclesia f. r. m. per 20. annos. Alexander vero post longos & assiduos labores, cum iam quieturus à tyrânicis perturbationibus videretur, Pontificatus sui anno 21. Romæ moritur, sublati prius è medio quatuor schismaticis Pontificibus, quorum seditionibus Ecclesia Romana ferè subuersa est. Sub hoc Pontifice B. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus martyrii mercem assecutus est.

Hic Senatus Veneti opera contra vim imperatoris est in sede repositus.

Lucius 3. Pont. 177. Lucius tertius, Papa 177. Hic ab urbe deiectus, eò quod consulum nomen abolere adnitebatur, Pontificatus sui anno 4. mense 2. die 18. moritur Veronæ sub Friderico 1. Germano Cæsare 20. Scribunt aliqui Petrum Comestorem, qui historiam vtriusq. testamenti conscripsit, in pretio tunc fuisse.

Urbanus 5. Pont. 178. Urbanus 3. Papa 178. Hoc administrante sacerdotium, occupata est ab infidelibus Hierosolimum ciuitas sancta. Urbanus proficiscens Venetias cõparandæ classis gratia dolore animi, quem ex calamitate Christianorum acceperat, Ferrariæ moritur Pontificatus sui anno 1. mense 10. die 25. sub eodem Cæsare.

Gregor. 8. Pont. 179. Gregorius 8. Papa 179. tractat de recuperanda Hierosolyma, sed dum hæc agit Pisis moritur Pontificatus sui die quinquagesimo septimo, sub eodem Cæsare.

Clemens 3. Pont. 179. Clemens 3. Papa 180. sedit annos 3. menses 5. sub eodem Cæsare.

Celestin. 3. Pont. 181. Celestinus 3. Papa 181. Hic Constantiæ monachæ Rege Rogerio natu occultè è monasterio Panormitano eduxit, & Henrico sexto dispensatione Apostolica in matrimonium collocauit. Vn sanctissimus nihil in vita prætermisit,

PLVRIMO. PONTIF. 259

termisit, quo terra sancta recuperaretur, sedit annos 6. menses 7. dies 11. electus sub Friderico primo.

Innocentius 3. Papa 183. Vir ante Pontificatum doctus & moribus insignis à Celestino in numerum Cardinalium referretur, quo mortuo, olim consiliarius in eius loco Pontifex sufficitur, sub Henrico 6. Germano Cæsare 21. Huius temporibus oborta apostolica heresis est, quam eodem procuratore 8. Dñicus, à quo ordo fratrum Predicatorum fuit institutus, mira celeritate compefcuit.

CONCILIVM LATERANENSE.

Concilium Lateranum maximum sub Innoc. iij. celebratum, anno salutis 1215. cui interfuit Hierosolymitanus & Constantinopolitanus Patriarcha, Metropolitani 70. Episcopi 500. Abbates 12. Priores conuentuales 800. Græci & Romani Imperij legati, Regum verò Hierusalem, Franciæ, Hispaniæ, Angliæ, & Cypri Oratores. Papa moritur Perusij Pontificatus sui anno 18. mense 7. die 16. Adiuuauit huius Pontificis virtutem & doctrinam beati Dominici & beati Francisci Assisiani sanctitas, è quibus Predicatorum & Minorum ordo ortum habuit.

Acta Concilij Lateranensis per titulos distributa.

Canon 1. De fide catholica.

IN capitulo primo sunt articuli sequentes, qui ad fidem pertinent.

Vnus est Deus indivisus in essentia, & discretus in personis, creator omnium, &c. Is ab initio temporis vtraque de nihilo condidit creaturam corporalem & spirituales, Angelicam scilicet & mundanam. Deinde humanam, quasi communem ex spiritu & corpore constitutam.

SVMMA LATERAN.

Diabolus à Deo quidem natura creatus est bonus; sed ipse per factus se est malus: homo verò diaboli suggestionem peccauit, &c.

Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates est discreta, &c.

Vnigenitus Dei filius à rota Trinitate communiter est incarnatus, ex Maria virgine Spiritus sancti cooperatione conceptus.

Oēs mortales cū suis proprijs corporibus resurgent, quæ nunc gestant, vt recipiant secundum merita sua, siue bona fuerint, siue mala: mali cum diabolo poenam perpetuam, boni cum Christo gloriam sempiternam.

Vna est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quam nullus saluatur, &c.

Verum Christi corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem potestate diuina, &c.

Hoc Sacramentū nemo potest conficere, nisi Sacerdos fuerit rite ordinatus sū clauēs ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis & eorum successoribus Iesus Christus.

Sacramentum Baptismi, quod cum inuocatione Trinitatis consecratur in aqua, tam paruulis, quam adultis in forma ecclesiæ à quocunque rite collatum fuerit, proficit ad salutem, &c. Si tamē post susceptionem baptismi contingat prolabi in peccatum, per veram penitentiam semper potest recuperari, &c.

De summa
Trin. & si. ca. 1

Non solum virgines & continentēs, verum etiam coniugati per fidem rectam & operationem bonam ad æternam merentur beatitudinem peruenire, &c.

Ca. 2. De errore Abbatis Iohannis.

Damnatus ergo & reprobatus libellum siue tractatum, quem Abbas Iohannis ædidiit contra Magistrum Petrum Lombardū de vnitatem seu essentia Trinitatis, appellas hereticum & insanum pro eo quod in suis dixit sententijs, quod quædam summa res est pater & filius & Spiritus sanctus, & illa non est generans, neque genita, nec procedens. Vnde asserit, quod ille non tam Trinitatem, quam quaternitatem asseruat in Deo, videlicet

CONCILI.

263

delicet tres personas, & illam eōdem essentia quasi quatuor tam, manifestè protestans, quod nulla res est, quæ sit pater & filius & Spiritus sanctus. (Hic deest aliquid) sunt vna essentia, vna substantia, vnaque natura, verum vnitatem huius non veram & propriam, sed quasi collectiuam, & similitudinariam esse fatetur, quemadmodū dñr nulli hostes vnus populus, & multi fideles vna ecclesia, inxta illud: Multitudinis credentiū erat cor vnum & aīa vna.

Et qui adheret Deo vnus spiritus. Item, Qui plantat & qui rigat vnum sunt: & oēs vni corpus sumus in Christo. Rursus in libro Regum: Populus meus & populus tuus vnum sunt. Ad hanc autem suam sententiam astuendam illud potissimum verbū inducit, quod Iesus Christus de fidelibus inquit in Euangelio: Volo Pater, vt sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus, vt sint con-

summati in vnum: Non enim ait, vt fideles Christi sint vnum, id est, vna quædam res, quæ cōis sit oībus, sed tantum, sint vnum, id est, vna ecclesia, propter catholicæ fidei vnitatem, & tandē vnum regnum, pp vniōem indissolubilis charitatis: quemadmodū in canonica Iohannis epistola legitur: Quia tres sunt qui testimoniū dant an cēlo, Pater, & verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres vnum sunt: statimque subiungit. Et tres sunt qui testimoniū dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis, & hi tres vnum sunt, sicut in codicibus quibusdam inueniuntur. Nos autē sacro & vniuersali Concilio approbante,

credimus & confitemur cum Petro, q vna quædam res est incōprehensibilis quædam & inestimabilis, quæ veraciter est Pater & Filius & Spiritus sanctus, tres simul personæ, ac singulatim qualibet earundem: & ideo in Deo Trinitas est solummodo, non quaternitas, quia qualibet trium personarum est illa res, videlicet Substantia, Essentia, siue Natura diuina, quæ sola est vniuersorum principium, præter quàm illud inueniri non potest: & illa res non est generalis, neque genita, nec procedens: sed est Pater qui generat, Filius qui gignitur, & Spiritus sanctus, qui procedit, vt distinctiones sint in personis, & vnitatem in natura. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, aut Spiritus sanctus, non tamen aliud, sed id quod est, Pater, est & Filius, & Spiritus sancti: omnia

SUMMA LATERAN.

no, ut fm orthodoxam & catholicam fidem consubstā-
tiales esse credantur. Pater enim ab æterno filium gene-
rando, suam substantiam ei dedit, iuxta quod ipse testa-
tur: Pater quod dedit mihi, maius est oībus. At dici non
potest, quod partem suæ substantiæ illi dederit, & partē
retinuerit ipse sibi, cum substantia patris indivisi-
bilis sit, utpote simplex omnino. Sed nec dici potest, quod pa-
ter in filium transulit suā substantiam generando, qua-
si sic dederit eam filio, quod non retinuerit ipsam sibi:
alioquin *describisset esse substantia. Pater ergo quod sine
ulla diminutione filius nascendo substantiam patris ac-
cepit, & ita pater & filius habent eandem substantiā, &
sic eadē res est pater & filius & Spiritus sanctus ab utroq;
procedens. Cum ergo veritas pro fidelibus suis & patrē
orat, Volo, inquiens, ut ipsi sint vnum in nobis, sicut &
nos vnū sumus: hoc nomen, vnum, pro fidelibus quidē
accipitur, ut intelligatur vno charitatis in gratia: pro
personis verō diuinis, ut attestetur identitatis in natura
veritas, quemadmodum veritas alibi ait: Ego te perfecti,
sicut & pater vester coelestis perfectus est, perfectione na-
turæ, utrunque videlicet suo modo, quia inter creatorē
& creaturam non potest tanta similitudo notari, quin
inter eos maior sit dissimilitudo notanda. Si quis igitur
hanc suæ doctrinam præfati Ioachim in hac parte de-
fendere vel approbare præsumpserit, tanquam hereticus
ab omnibus confutetur. In nullo tñ per hoc florenti mo-
nasterio, cuius ipse Ioachim extitit institutor, volumus
derogari, qm regularis institutio est & observantia sa-
lutaris, maxime cum idem Ioachim omnia scripta sua
nobis assignari mandauerit, Apostolicæ sedis iudicio ap-
probanda seu et corrigenda, dictans epistolam cui pro-
pria manu subscripsit, in qua firmiter confitetur se illā
fidē tenere, quā Romana tenet ecclesia, quæ cunctorū
fidelium disponente Dño mater est & magistra. Repro-
bamus et & damnamus peruersissimum dogma impij
Anatolici, cuius mentem sic pater mendacij excecavit,
ut eius doctrina nō tam hæretica censenda sit, q̃ insana.

Ca. 3. De hæretico.

Excommunicamus & anathematizamus omnem hæ-
reticum extollentem se aduersus hanc sanctam ortho-
doxam

CONCILIUM

261

doxam catholicā fidē, quā superius exposuimus, eodē
nantes vniuersos hereticos, quibuscūque nominibus cō-
seantur facies quidē habentes diuersas, sed caudas ad-
inuitē colligatas, quia de vanitate cōueniūt in idipsum.

Damnati vero secularibus potestatibus præsentibus,
aut eorum baluīs relinquuntur animaduersione debi-
ta puniendi, clericis prius à suis ordinibus degradatis:
ita quod bona huiusmodi damnatorū, si laici fuerint,
cōfiscantur: si vero clerici, applicetur ecclesijs à quibus
stipendia perceperunt. Qui autē inuenti fuerint sola su-
spicione notabiles, nisi iuxta cōsiderationes suspicionis
qualitatemq; personæ, propriā innocentia congrua pur-
gatione monstrauerint, anathematis gladio feriatur,
& vsq; ad satisfactionē condignā ab omnibus euiten-
tur, ita quod si per annum in excommunicatione per-
sisterint, ex tunc velut hæretici condemnentur.

Quod iuramentum debeant præstare secu-
lares potestates.

Moneantur autem & inducantur, & si necesse fuerit,
per censuram ecclesiasticam compellantur seculares po-
testates cuiuscūq; officij etiam, sicut reputari cupiunt
& haberi fideles, ita pro defensione fidei præstent publi-
cē iuramentum, qd de terris sui iurisdictioni subiectis
vniuersos hæreticos ab ecclesia denotatos, bona fide pro-
viribus exterminare studeant, ita qd amodo quandocun-
que quis fuerit, in potestatem, siue spiritualement, siue tem-
poralem assumptus, hoc teneatur capitulum firmare.

Si vero Dominus temporalis requisitus & monitus
ab ecclesia, terrā suam purgare neglexerit ab hac hære-
tica seditate, per Metropolitanū & cōprovinciales epi-
scopos excommunicationis vinculo innodetur. Et si sa-
tisfacere cōtemperit infra annū, significetur hoc sum-
mo Pontifici, ut extunc ipse vasallos ab eius fidelitate
denuntiet absolutos, & terram exponat catholicis occu-
pandā, qui eam exterminatis hæreticis sine ulla cōtra-
dictione possideat, & in fidei puritate cōseruent, saluo
iure domini principalis, dummodo super hoc ipse nul-
lum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum
opponat, eadē nihilominus lege seruata circa eos, qui
non habent dominos principales.

De priuile-

Punitio hereticorum secu-
laribus pote-
statibus con-
mittenda.

Contra suspi-
cōnes de hæresi

1. Tim. 7.
Rom. 10.

SVMMA LATERAN.

De privilegijs concessis catholicis, qui hereticorum
excommunicationi insistant.

Catholici vero qui crucis assumpto charactere, ad hereticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illisq; privilegio sunt muniti, quo accedentibus in terra sancta subsidium conceditur.

Excommunicentur, qui sine licentia predicant.

Quia vero nonnulli sub specie pietatis, virtutis eius (iuxta quod ait Apostolus) abnegantes auctoritatem sibi vendicant predicandi, cum ipse Apostolus dicat: Quomodo predicabunt, nisi mittant omnes qui prohibiti, vel non missi, prater auctoritatem, Ab Apostolica sede vel catholico episcopo loci susceptam, publice vel private predicationis officium usurpare presumpserint, excommunicationis vinculo innodentur: & nisi quantumcunque resipuerint, alia competentis pena plectantur.

Deponatur Episcopus, qui ad expurgandas hereses negligens inueniatur.

Voluimus igitur & mandamus, & in virtute obediencie districte precipimus, ut ad hanc efficaciter exequenda episcopi per dioceses suas diligenter inuigilent, si canonicam effugere voluerint ultionem. Si quis enim episcopus super expurgando de sua diocesi hereticis prauitatis sermone negligens fuerit vel remissus, cum id certis indicijs apparuerit, ab episcopali officio deponatur, & in locum ipsius aliter substituatut idoneus, qui velit & possit hereticam confundere prauitatem.

Ca. 4. De superbia Grecorum contra Latinos.

De hoc habes extra de bapt. & eius effectu, &c.

Ca. 5. De ordine sedium Patriarchalium.

Ut post Romanam ecclesiam, quae mater vniuersorum Christi fidelium est & magistra, Constantinopolitana primum, Alexandria secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineant, &c.

Ca. 6. Ut singulis annis Prouincialia celebrentur concilia.

Metropolitani singulis annis cum suis suffraganeis prouincialia non omittant concilia celebrare, in quibus de corrigendis excessibus & moribus reformatis, praesertim in clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum, &c.

Ca. 7.

CONCILII.

161

Ca. 7. De correctione excessuum.

De hoc habes extra de officio iudicis ordinarij. Ca. Irrefragabili.

Ca. 8. De inquisitionibus.

Contra delinquentes tribus modis potest processu, per accusationem, denuntiationem & inquisitionem, diligens tamen adhibenda cautela, ut sicut accusationem legitima debet precedere ter & quando in scriptis, sic & denuntiationem charitativa admonitio & inquisitionem clamorosa insinuatio praenite, &c.

Ca. 9. De diuersis ritibus in eadem fide per Episcopum tolerandis.

De hoc habes extra de officio iudicis ordinarij ca. Qm.

Ca. 10. De predicatoribus instituendis cum

Episcopi predicare non valeant.

Cum saepe contingat, quod episcopi propter occupationes multiples, vel inualitudines corporales, seu occasionis alias (ne dicamus defectum scientiae, quod in eis est reprobandum omnino, nec de cetero tolerandum) per se ipsos non sufficiunt ministrare populo verbum Dei, maxime per amplas dioceses & diffusas, generali constitutio ne sancimus, ut episcopi viros idoneos ad sanctae predicationis officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere, & sermone, qui plebes sibi commissas vice ipsorum (cum per se idem nequeunt) sollicitè visitantes, eas uerbo edificent & exemplo, quibus ipsi cum indigerint, congrue necessaria ministrant, quos habebunt episcopi coadiutores & cooperatores, non solum in predicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus, & penitentibus iniungendis, ac ceteris, quae ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc neglexerit adimplere, districte subiaceat ultioni.

Canon 11.

De magistris scolasticis in ecclesijs cathedralibus instituendis, de triennio in triennium celebrandis, &c.

Ca. 12. Extra de statu monachorum in singulis.

Canon 13.

De nouis religionibus prohibitis.

Ca. 14. De incontinentia clericorum punienda.

De hoc habes extra de vita & honestate clericorum, ut clericorum.

Canon 15.

Ibid. cap. seq.
Officium Episcoporum praedicare populo.

Extra de re. lig. domi. ca. fin.

SVMMA LATERAN.

Canon 13.

De arcenda ebrietate clericorum, ibid. c. seq.

Canon 16.

De iumentis clericorum, ibidem.

Can. 17. De comessationibus Pralatorum, & negligentia eorum super diuinis officiis, &c.

De hoc habetur in celebratione Missarum. Ca. Dolentes.

Canon 18.

De iudicio sanguinis clericis interdicto, & de duello ab eis non exercendo: & precipue ne quisquam sacerdos & diaconus purgatione aquae feruentis, vel frigidae, seu ferri candentis, ritum cuiuslibet benedictionis aut consecrationis impendat, saluis nihilominus prohibitionibus de monachis siue duellis antea promulgatis, &c.

Canon 19.

Relinquit nolumus in correctum, quod quidam clerici sic exponunt ecclesias suppellectilibus propriis, & etiam, ut domus potius laice quam Dei Basilica videantur, &c.

Ca. 21. Fideles omnes semel in anno confiteri tenentur.

Omnes veriusque sexus omnia sua peccata confiteantur fideliter saltem semel in anno proprio sacerdoti, vel alieno, prius tamen a proprio sacerdote impetrata uenia, quoniam aliter ille ipsum non potest absolvere vel ligare. Et suscipiat reuerenter, ad minus in Pascha, Eucharistiae sacramentum, nisi proprius sacerdos ab eius perceptione duxerit abstinendum, &c. Sit autem sacerdos discretus & cautus, diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccata, per quas prudenter intelligat quale illi consilium debeat exhibere, & cuiusmodi remedium adhibere, diuersis experimentis utendo ad sanandum agrotum, &c. Caveat autem omnino ne verbo, vel signo, vel alio quouis modo prodatur aliquatenus peccatorem, sed si prudentiorum consilio indigerit, illud absque ulla expositione personae caute requirat, &c.

Canon 22.

Quoniam infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato provenit, Medici ante omnia curent aduocare Medicos animarum, ut postquam infirmis fuerit de spiritali salute prouisum, ad corporalis medicinae remedium salubrius procedatur, cum causa cessante cesset effectus.

CONCILII.

263

Aus. Caterum cum anima sit multo praestantior corpore, sub anathemate prohibemus, ne quis Medicorum pro corporali salute aliquid agrotis suadeat, quod in periculum animae conuertatur.

Canon 24.

Triplex est duntaxat via iurisdiccionis electionis, per inspirationem Spiritus sancti, per scrutinium, per compromissionem, qui vero contra praedictas formas eligere tentauerit, eligendi (ea vice) potestate priuetur, &c.

Ca. 29. De multa prouidentia.

Fuit in hoc Concilio prohibitum, ut nullus diuersas dignitates Ecclesiasticas, & plures Ecclesias parochiales recipere contra factorum canonum instituta. Hoc idem per sonalibus decernimus obseruandum, addentes, ut in eadem Ecclesia nullus plures dignitates habere praesumat, aut personatus, & si curam non habeat animarum. Circa sublimitatem & literatas personas, quas maioribus sunt beneficiis honoranda (cum ratio postulauerit) per sedem Apostolicam poterit dispensari, &c.

Canon 31.

Ad abolendam pessimam, quae in plerisque inoleuit Ecclesiis, corruptelam, firmiter prohibemus, ne canonici filii (maxime spurii) canonici sint in secularibus Ecclesiis, in quibus instituti sunt patres, &c.

Canon 32.

Extirpanda consuetudinis vitium in quibusdam patribus inoleuit, quod patroni Ecclesiarum parochialium, & alia quaedam personae, prout ipsi sibi penitus uidebantur, presbyteris earundem seruicio deputatis relinquunt adeo exigua portione, ut ex ea eorum nequeat sustentari, unde sit ut in his regionibus pene nullus inueniatur sacerdos parochialis, qui vel modicam habeat notitiam literarum. Cum igitur os bonis tributus assignari non deat, &c. Statuimus ut portio sufficiens ipsis assignetur. Qui vero parochialis huius Ecclesiae non per vicarium, sed per scriptum illi deferuiat, in ordine quae ipsius Ecclesiae cura requirit, nisi forte praebendae vel dignitati parochialis Ecclesia sit annexa, in quo casu concedimus, ut is, qui talem habet praebendam vel dignitatem, cum oporteat etiam in Ecclesia maiori seruire in ipsa parochiali Ecclesia idoneum & perpetuum studeat habere vicarium canonice institutum, &c.

Illu.

Extra de ele.
vel mona. sen
tentiam.

Extra de eu-
sodia Eucha-
ristia.

Extra de pe-
nit. & remis.
c. omnis.

Can. 102.
Sexta syn.

Extra ibidem
2. seq.

Extra de
electione.

Extra de
prob. & dig.
c. cum multa.

Extra de fl.
presf.

Extra de
prob. & dig.
c. extirpanda.

SVM. GENE. LATERAN.

Illud autem penitus interdiciamus, ne quis in fraudem de presentibus Ecclesiæ (quæ curam proprii Sacerdotis debet habere) pensionem alij quasi pro beneficio conferre præsumat, &c.

Canon 41.

Extra de praescri. Quoniam Nulla valet absque bona fide præscriptio, tam canonica quam civilis, cum sit generaliter omni constitutioni atque consuetudini derogandum, quæ absque mortali peccato non potest observari. Unde oportet, ut qui præscripsit, in nulla temporis parte rei habeat conscientiam alienam.

Ca. 46. Clerici etiam propter communes utilitates gravari non possunt.

Extra de immuni. ecc. Adversus. Adversus cōsules alios, qui Ecclesias & viros Ecclesiasticos, talis, seu collectis & exactionibus aliis gravare nititur, Cōciliū Lateranense immunitati Ecclesiasticæ volēs providere, præsumptores huiusmodi, sub anathematis distinctione prohibuit, excommunicationi præcipiēs subiacere transgressores & fautores eorū, donec satisfactionē impendant cōpetentem. Verū si quā forsā Ep̄s simul cū clericis tantā necessitatē & utilitatē inspererint, ut absque vlla coactione ad reuelandas utilitates & necessitates cōmunes (ubi laicorū non supererunt facultates) subsidia per Ecclesias duxerint cōferenda, prædicti laici humiliter & deuote recipiāt, cum actionibus gratiarum. Propter imprudentiam tamen quorundam, Romanum prius consultant Pontificem, cuius interest communibus utilitatibus providere, &c.

Ca. 50. Prohibitio copula coniugalī quantum gradum non excedat.

Extra de cōf. & affin. Non debet.

Prohibitio copulae coniugalī quantum consanguinitatis & affinitatis gradum de cetero non excedat, quoniam in vltioribus gradibus iā nō pōt absque graui dispendio huiusmodi prohibitio generaliter observari.

Canon 51.

Clandestina coniugia penitus inhiemus, &c.

Ca. 54. Vt prius soluantur decima quam tributis.

Extra de clau. dest. despo. cū inhibitorio.
Extra de primi. & obla. cum non.

Statuimus, ut exactionem tributorum & censuum præcedat solutio decimarū, vel saltem hi ad quos census & tributa indecimata peruenierint (quoniam res cum

CONCIL. II.

264

cum onere suo transire) ea per censuram Ecclesiasticam decimare cogantur Ecclesiis, quibus iure debeantur.

Ca. 58. Tpe interdicti possunt monachi diuina celebrare.

Celebrare diuina possunt tñ monachi, quā elencti tēpore interdicti, sed exclusis excomunicatis & interdictis, ianuis clausis & suppressa voce, nō pulsatis campanis.

Extra de priuilegiis. Quod nonnullis.

Ca. 61. De reliquiis sanctorum.

Quod ex eo quod quidā sanctorum reliquias exponūt venales, ut eas passim ostēdant, Christianæ religioni sit detractum, quā sapius, in posterū præsentī decreto statuimus, ut sancti, cum ex antiquæ reliquie amodo extra caplam non ostendantur, nec exponantur venales. Inuentas autē de nouo nō publice venerari præsumat, nisi prius autoritate Romanū Pontificis fuerint approbatæ. Prælati verò de cetero non permittant illos, qui ad eorum Ecclesias cā venerationis accedunt vanis figmentis, aut falsis decipi documentis, sicut in plerisque locis occasione quæstus fieri consuevit. Eleemosynatum quoque quæstos aiorum quidam se alios mentiendo, abasiones nonnullas in sua prædicatione proponunt, admitti (nisi Apostolicas vel diocesanas) Episcopi literas veras exhibeant) prohibemus, & tunc præter id quod in ipsis continebitur literis, nihil populō proponere permittantur.

Canon 62.

Qui autem ad quærendas eleemosynas destinantur, modesti sint & discreti, nec in tabernis aut locis incongruis hospitentur; nec inutiles faciant aut sumptuosas expensas, cauentes omnino ne falsum religionis habitum pellant.

Quæstiones modesti & discreti.

Ad hæc, quia per indiscretas indulgentias, atque superfluas, quas quidam Ecclesiarum Prælati iacere non verentur, & clauis Ecclesiæ contemnantur, & penitentialis satisfactio enervatur, decernimus, ut cum dedicatur basilica, non extendatur indulgentia extra annum, siue ab vno solo, siue à pluribus Episcopis dedicetur, ac deinde in anniuersario dedicationis tempore quadraginta dies de iniunctis penitentiis indulta remissio non excedat; & intra hunc quoque dierum numerum indulgentiarum literas præcipimus moderari, quæ pro quibuscumque causis aliquoties cōceduntur, cū Romanus Pontifex

Moderamen indulgentiarū.

SVM. VITÆ AC GEST.

Pontifex (qui plenitudinem obinet potestatis) hoc in talibus moderamen consueverit observare.

Canon 63.

Extra de sim.
Sicut procerio

Ne pro consecrationibus Episcoporum aut benedictionibus, aut ordinibus clericorum aliquid accipiat. *Ca. 64. Monachi propter recepta una cum recipientibus de monasterio expellantur.*

Extra ibid.
Quoniam

Quoniam simoniaca labes adeo plerisque moniales infecit, ut vix aliquas sine pretio recipiant in sorores, paupertatis pretextu volentes huiusmodi vitium palliare: ne id de cetero fiat, penitus prohibemus, statuentes, ut quæcunque de cetero tale prauitate commiserint, tunc recipiens de suo monasterio expellatur, in locum arctioris reclusæ, ad agendam perpetuo penitentiam retrudenda.

De his autem quæ ante hoc synodale statutum taliter sunt receptæ, ita duximus providendum, ut remota de monasteriis, quæ perpetam sunt ingressæ, in aliis eiusdem ordinis collocentur.

Quod si propter nimiam multitudinem, alibi forte nequiverint commodè collocari: ne forte damnabiliter in seculo euagentur, recipiantur in eodem monasterio dispensatione de nouo, mutatis prioribus locis, & inferioribus assignatis.

Hoc etiam circa monachos & alios regulares decernimus observandum. Verum ne per simplicitatem vel ignorantiam se valeant excusare, præcipimus ut diocesani Episcopi singulis annis hoc faciant per suas dioceses publicari.

Canon 65. Extra ibidem.

Canon 66. Extra ibidem.

Ca. 67. Iudæi etiam compellendi sunt ad restituendas usuras.

Extra de usu. Statuimus, ut si de cetero quocunque pretextu luti. Quædam autem dæi à Christianis graues & immoderatas usuræ extorplius. Quando scilicet Christianorum eis participium subtrahatur, donec cessentur Iudæi de immoderato grauamine satisfecerint competenter. *satisfacere pro usuris.*

Censura etiam Ecclesiastica Iudæos decernimus, compellendos ad satisfaciendum Ecclesiis pro decimis & obligationibus debitis, quas à Christianis de domibus & possessionibus aliis percipere consueverant, antequam ad Iudæos quocunque titulo deuenissent.

Canon

CONCILII.

265

Canon 68.

Statuimus ut Iudæi viriisque sexus in omni Christianorum provincia, & in omni tempore, qualitate habitus publicè ab alijs populis distinguantur. *Extra de Iudæis, & Sarraenis.*

Canon 69.

Nec Iudæi nec Pagani officiis publicis præficiantur. *Extra ibid. Cum sit.* Postremo loco habetur in hoc concilio bulla expeditionis pro recuperanda terra sancta, sanctissime edita, in qua expeditione omnes clerici mandato concilij, bonam partem ecclesiasticorum prouentuum in subsidium terræ sanctæ tradiderunt. Papa verò & Cardinales integram decimam. In reliquis capitulis remittimus lectorem ad magnum volumen conciliorum, quæ ne eadem pluries repeteremus, omisimus.

Finit Concilium Lateran. primum.

Honorius 3. Papa 183. ordinem beati Dominici confirmat, & Fridericum secundum anathema. *an. 4. 1214. Hono. 3. Pont. 183.*

Idem & ordinem beati Francisci comprobauit, quæ biennio post Gregorius in catalogo sanctorum retulit. Sedit annos 10. menses 7. dies 13.

Grego. 9. Papa 184. Hic beatum Dominicum & beatum Franciscum in sanctos retulit, circa annum domini 1240. Sedit annos 14. menses 3. sub Friderico 3. Germano Cæsare 24. *Grego. 9. Pont. 184.*

Celestinus 4. Papa 185. sedit tantum dies 18. vacat sedes vno & 20. mensibus, donec Cardinales qui à Friderico Imperatore in carcere detinebantur, libertate donati sunt. *Celesti. 4. Pont. 185.*

Innocentius 4. Papa 186. Hic beatum Petrum Veronensem ordinis Prædicatorum ab hæreticis occisum inter sanctos martyres retulit. Idem statuit ut Cardinales galero rubeo vterentur honestandi ordinis causa. & Hugo insignem, in Cardinalis dignitatem euexit, qui comment. in tota Biblia scripsit. Sub hoc floruit Alexander ordinis minorum, qui summam in theologiam scripsit. Sedit ann. 11. menses 6. dies 12. sub eodem Cæsare. *Innocen. 4. Pont. 186. Sub hoc etiam decretalium volum. est editum.*

Alexander 4. Papa 187. sedit annos 7. Vacat sedes 3. dieb. 4. Huius Pontificis vita ab omnibus certè mirifice laudatur, electus sub VVilhemmo Germano Cæsare 16. *Alexan. 4. Pont. 177.*

M m Vrba.

Urban. 4.
Pont. 188.
Anno domini
1265.
Clemens 4.
Pont. 189.

Deo, non autē
carni & san-
guini acquie-
uit sanctus
Pontifex.

Profectio spi-
ritus sancti a
patre & filio
proficitur.
Vnica inspira-
tione 8. S.
aeterniter
procedit.

SVM. VITÆ AC GEST.

Urbanus 4. Papa 188. Scribunt aliqui sub Urbano fuisse Albertum cognomento Magnum, & diuinum Thomam Aquinatem ordinis Predicatorum. Sedit autem annos 3. mensem vnum sub eodem Casare.

Clemens 4. Papa 189. Hic uxorem & liberos habuerat, quia mortuus factus est Eps, deinde Cardinalis, & absens electus Papa sub eodem Casare, Sedit an. 3. Quo mortuo non solum inter populos Italię, quos in officio sanctissimus Pontifex auctoritate sua continebat, verum et inter Cardinales discordia orta est de creando nouo Pontifice, ut biennio sedes vacauerit. Bona Ecclesię Clemens vir integerrimus adeo accuratē dispensauit, ut cū haberet duas filias ex mortua vxore ante Pontificatū suscepas, vni in monasterio collocatę triginta tñ libras dedit. Alteri quę marito suę conditionis nupletat, trecentas libras dotis nomine numerauit, & hac cōditione ne quid vnquam amplius peteret. Habuit & nepotem clericum, quem vbi comperit tres p̄bendas habere, optio- nem facere compulit, ut quam vellet ex his retineret, & duas relinqueret. Instantibus autē amicis ut non tñ nepoti illa dimitteret, sed maiora & plura tribueret, respondit se Deo, non autē carni & sanguini acquieturum: quem vtinam vniuersi Pontifices imitati essent.

Gregorius 10. Papa 190. sub eodem Casare, sedit an. 4. Sub hoc celebratum est Concilium Lugdunenſe generale, in quo sequens veritas definita est.

Fideli & deuota professione fatemur, quod Spiritus sanctus aeternaliter ex patre & ex filio non tanquam ex duobus principijs, sed tanquā ex vno principio, non duabus inspirationibus, sed vnica inspiratione, procedit. Hoc professi est hactenus, p̄dicauit & docuit sacrosancta Romana Ecclesia mater omnium fidelium & magistra. Hoc habet orthodoxorum patrum atque doctorū Latinorum pariter & Græcorum incommutabilis & vera solā. Sed quia nonnulli pp̄ irrefragabilis premisse veritatis ignorantiam in errores varios sunt prolapsi, nos sacro approbante Concilio, damnamus & reprobamus oēs qui negare p̄sumpserint aeternaliter Spiritum sanctum ex patre & filio procedere: siue etiā temerario ausu asserere quodd Spiritus sanctus ex patre & filio tanquam ex duobus

QVORVN. PONTIF. 266

duobus principijs, & non tanquam ex vno procedat. Habentur de summa trinit. & fi. catho. in 6.

In eodem concilio mandatum est, quodd nullus sacerdos manifestos vsurarios ad confessionem admittat, siue ipsos absoluat, nisi de vsuris satis fecerint, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum pręstent idoneam cautionem.

Innocent. 5. Papa 191. ex ordine sancti Dominici assumptus ad Pontificatum anno domini 1275. Sedit menses 6. sub Rudolpho Germano Casare. 27.

Adrianus 5. Papa 192. sedit dies 40. sub eodem Casare.

Ioannes 22. Papa 193. Vir literatus, sed in rebus gerendis, vt dicitur, paru prudens. Moritur Pontificatus sui mēse 8. sub eodem Casare. Sub hoc facta est definitio contra eos, qui dicunt Christum & eius discipulos nihil habuisse, & in his quę habuerunt, nullum ius ciuile fuisse. Eiusmodi sententiam erroneam & hereticā esse censendam, declarat in extrauagan. Cum inter nonnullos, de verb. sig. Sub eodem Ioanne 22. damnantur errores Ioannis de Voliaco doctoris Parisiensis.

Primus, q̄ confessi fratribus habētibus licentiā generale audiendi confessiones, tenentur eadē peccata, quę confessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti.

Secundus, quodd stāte, omnis vniūſque sexus, edicto in Concilio generali, Romanus Pont. non potest facere quodd parochiani non teneantur omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti confiteri, quem dicit esse parochianum curatum. Imo nec Deus posset hoc facere, quia (vt dicebat) implicat contradictionem.

Tertius, quodd Papa non potest dare potestatem generale audiendi confessionem, imo nec Deus, quin confessus habenti licentiā teneatur eadem cōfiteri proprio sacerdoti, quē dicit esse, vt pręmittitur, propriū curatum. Prędictos articulos, & quemlibet eorū, tanquam falsos & erroneos, & à doctrina sacra deuios, auctoritate Apostolica condemnamus & reprobamus de fratrū nostrorū concilio, & contrariam esse catholicam fidem asserimus, scilicet quodd illi, qui prędictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata confiteri iterum, quam si ea aliās confessi fuissent eorū

SVMMA ORDI.

proprio sacerdoti, iuxta Concilium generale. Habentur in extrauagan. comuni. Vas electionis, &c.

Nicolaus 3. Papa 124. Scribunt historici, neminem ante ipsum sacrificasse religiosum visum, cum semper, dum solennia ageret, lachryma funderet. Vacantibus Ecclesiis celerrime consulebat, & eas statim optimo & idoneo ministro committebat. Notarios & tabelliones a se, ut pestiferos, eiecit. Gregorium 10. & Ioanem 21. imitatus. Religionis obseruantissimus, instituti sancti Francisci, ob rerum humanorum contemptum, amator: ideo & decretali Epistola quaedam suae regulae ambigua declarauit. Sedit ann. 3. menses 5. sub eodem Caesare. Vacat sedes menses 5.

Martin. 4.
Pont. 195.
Honor. 4.
Pont. 196.

Martinus 4. Papa 195. sedit ann. 4. mensem 1.
Honorius 4. Papa 196. sedit annos 2. sub eodem Caesare. Vacat sedes menses decem propter agnitionem cardinalium, qua apud sanctam Sabinam correpti sunt.
Nicolaus 4. Papa 197. sedit annos 4. sub eodem Caesare, assumptus ex ordine Minorum.

Celestin. 5.
Pont. 198.

Celestinus 5. Papa 198. Deducta electione discordia Cardinalium per biennium & 3. menses, assumptus est ex eremo Petrus Moroneus vocatus Celestinus. Versum cum a priore vita ob Pontificatum nequaquam declinaret, visus est rebus agendis parum idoneus: hac ob rem de abrogatione eius merito fieri cepta est inter Cardinales. Tandem persuasus est, ut pontificatu se abdicaret, ne ecclesia Dei ob imperinam gubernantis periclitaretur. Quo facto Celestinus ad priuam vitam se redegit, & alterius subrogandi Pontificis Cardinalibus potestatem dedit, Pontificatus sui mense 6. Imperante Adolpho Germano Caesare 28.

Bonifa. 8.
Pont. 199.

Bonifacius 8. Papa 199. Ab hoc ferunt deceptum Celestinum voce tanquam coelitus missa per eannam ad eum factam ut desereret Pontificatum, & Bonifacium institueret. Ingentia bella in Italia excitauit. Excommunicauit Gallorum regem Philippum, & titulum regni Gallici donauit Alberto Austriacae domus 1. Caesari, ut hac occasione tandem inter se conflictarentur Germani & Galli. Postremum captus est Bonifacius, & in carcere periit. Atque hinc est quod dicitur de eo: Intravit ut vulpes, regnauit ut lupus, mortuus est ut canis. Sedit annos octo, menses 5. sub eodem Caesare.

Benedi-

QVORVN. PONTIF.

267

Benedictus 11. Papa 200. ex ordine sancti Dominici assumptus ad pontificatum. Ita semper vixit, ut post mortem inter beatos merito censetur. Sedit menses 8. dies 15. Electus est sub Alberto Germano Caesare 29.

Clemens 5. Papa 201. sub eodem Caesare. Hic apud Lugdunenses egit in Gallia, & iam inde ab hoc tempore. 1. anno 1302. translata est pontificia sedes ab urbe Roma Avinium Galliae urbem, ubi ad septuaginta & quatuor annos remansit cum magno Christianorum incommodo. Interim noua haeresi apud Nouarienses per Dulcinum & Margaritam inuenta est, qua mares & feminae simul habitantes in omnem libidinem prolabebantur, & Anabaptistarum more (qui nostra hac aetate in incertum vagantur) senserunt nihil proprii habendum, non esse administrandas reipublicas Christianis: & similes phantasticas opiniones habere. Sub hoc celebratum est concilium Viennense, in quo & librum Clementinarum a se compositum addidit. Ferrum hoc ferme tpe Templarios olim Christi milites a nostris ad Saracenos defecisse. Quamobrem interfecti sunt quotquot comprehendi potuerunt, eorumque bona partim Rhodianis militibus, partim nouis religionibus sunt attributa. Sedit annos 8. menses 10. dies 15.

Concilium Viennense generale sub Clemente quinto celebratum: in quo probatae sunt constitutiones illae & definitiones, quae in volumine Clementinarum feruntur. Vna est sub hac forma. Doctrinam omnem seu positionem temere asserentem, aut veritatem in dubium quod substantia animae rationalis, seu intellectualis, verum ac perfectum humani corporis non sit forma, velut erroneam, ac veritati catholicae inimicam fidei, hoc sacro approbante Concilio reprobamus: desinientes ut cunctis nota sit fidei sinceram veritatem: ac praecludatur vniuersis erroribus aditus, ne subintretent, quod quisquis deinceps asserere, defendere seu tenere pertinaciter praesumpserit, quod anima rationalis seu intellectiva non sit forma corporis humani per se & essentialiter, tanquam hereticus sit censendus. Item Baptisma vnicum baptizatos omnes in Christo regeneratos esse (sicut vnus Deus, ac fides vnica) ab omnibus fideliter confitendum, quod celebratur in aqua in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, credimus esse tam adultis, quam paruulis.

M m 3 commu-

SVMMA VIENEN.

*Tam paruulis
quam adultis
in baptismo co
feretur gratia,
virtutesq; in
funduntur.*

communiter perfectum remedium ad salutem. Verum
quia quantum ad effectum baptismi in paruulis repe
riuntur doctores quidam Theologi opiniones contra
rias habuisse, quibusdam ex ipsis dicentibus per virtu
tem baptismi, paruulis quidem culpam remitti, sed gra
tiam non conferri, alijs e contra asserentibus quod &
culpa eisdem in baptismo remittitur, & virtutes ac in
formans gratia infunduntur quo ad habitum, & si nō
pro illo tpe, quo ad vsum: Nos attendentes generalem ef
ficaciam mortis Christi, quæ per baptismum applicatur:
pariter oībus baptizatis, opinionem secundam, quæ di
cit tam paruulis, q̄ adultis conferri, in baptismo infor
mantem gratiam & virtutes, tanquam probabiliorem,
& dictis sanctorum, & doctorum, modernorum Theolo
gia magis consonam & concordem, sacro approbante
Concilio duximus eligendam. Habentur prædictæ duæ
definitiones in Cle. de sum. Trinit. & si. Catholi.

In eodem Concilio facta est constitutio, vt festum
corporis Christi celebraretur feria 5. post octauam Pen
tecostes, cōcessis indulgentijs ijs, qui in eo festo, vel sub
octauis officio, vel horis intererunt. Habetur in Clem.
de religi. & venerat. sanctorum.

*Err. Begado
rum & Begui
narum dam
nantur.*

In eodem damnati sunt errores Begadorum & Begui
narum mulierum Alemannæ.

Primus, quod homo in vita presenti tantum & talem
perfectionis gradum potest acquirere, quod reddetur pe
nitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere nō va
lebit. Nam (vt dicunt) si quis semper posset proficere,
posset aliquis Christo perfectior inueniri.

Secundus, Ieiunare non oportet hominem, nec ora
re, postq̄ gradū perfectionis huius fuerit affectus: quia
tūc sensualitas est ita perfectē spiritui & rōni subiecta,
q̄ homo pōt liberē corpori concedere, quicquid placet.

2. Cor. 2.

Tertius, q̄ illi, qui sunt in prædicto gradu perfectio
nis, & spiritui libertatis, non sunt humana subiecti obe
dientia, nec ad aliqua præcepta ecclesiæ obligantur, q̄a,
vt asserunt, vbi Spiritus Domini, ibi libertas.

Quartus, quod homo potest ita finalem beatitudi
nem secundum omnem gradum perfectionis in præsen
ti assequi, sicut eam in vita obtinebit beata.

Quintus,

CONCILII GENERAL. 268

Quintus, q̄ qualibet intellectualis creatura in seipsa
naturaliter est beata: quodq; aīa nō indiget lumine glo
rie ipsam eleuante ad Deū videndū, & eo beatē fruendū.

Sextus, quod se in actibus exercere virtutum, est hoīs
imperfecti, & perfecta anima licentiat a se virtutes.

Septimus, quod mulieris osculum (cum ad hoc natu
ra non inclinet) est mortale peccatum: actus autem cat
nalis, cum ad hoc natura inclinet, peccatum non est,
maximē cum tentatur exercens.

Octauus error, quod in eleuatione corporis Christi
Iesu non debent assurgere, nec eidem reuerentiam ex
hibere: asserentes q̄ esset imperfectionis eisdem, si a pu
titate & altitudine suæ contemplationis trā descende
ret, q̄ circa mysterium seu sacramentum Eucharistie,
aut circa passionem humanitatis Christi aliqua cogita
rent. Sacro approbante Concilio secta ipsam cū præmis
sis erroribus damnamus & reprobamus omnino. Ha
betur in Clement. Ad nostrum, de hæreticis.

In eodem concilio. Si quis in illum errorem incid
rit, vt pertinaciter affirmare præsumat, exercere vsuras
non esse peccatum: decernimus eum velut hæreticum
puniendum. Locorum nihilominus ordinarijs, & hære
tica prauitatis inquisitoribus districtius iniungentes,
vt contra eos, quos de errore huiusmodi diffamatos in
uenerint, aut suspectos, tanquam contra diffamatos, vel
suspectos de hæresi procedere non omittant. Habentur
in Clem. de vsuris, ca. Sand.

Ioannes 23. Papa 102. sedit annos 10. menses 4. ian. 23.
ratore Ludouico Bauaro, in quem censuris Pontificijs Pont. 202.
animaduertit.

Benedictus 12. Papa 203. sedit annos 4. menses 3. sub Benedict. 12.
eodem Casare. Vir sanctissimus omnibus collachry- Pont. 203.
mantibus sepelitur.

Clemens 6. Papa 204. sedit annos 10. menses 6. Hic Clemens 6.
emit (vt fertur) Auinij Franciæ, atque ita vrbs hæc iu Pont. 204.
ris Pontificij facta est.

Innocent. 6. Papa 205. Hic præbendas ecclesiasticas nō Innocen. 6.
nisi probatissimis sacerdotibus, tum vita, tum doctrina Pont. 205.
dedit. Fecitq; vt oēs Prælati ad ecclesias suas proficisce
rentur. Sedit annos 9. menses octo sub eodem Casare.

M m 4 Viba-

*Puniantur vt
hæretici qui af
firmant
exercere vsu
ras nō esse pec
catum.*

SVMMA VIENEN.

Urbanus 1.
Pont. 206.
Gregor. 11.
Pont. 207.
an. d. 1375.

Urbanus 5. Papa. 106. sedit an. 8. menses 4. electus sub Carolo 4. Germano Cæsare 32.
Gregorius 11. Papa 107. electus sub eodem Cæsare. Hic Romam ex Gallia transiit iterum pontificiam sedem anno Dñi 1376. mortuus maximè ex verbis cuiusdā epi, qui interrogatus à Pontifice (dum, simul ambularent) cur non rediret ad ecclesiam suam, quam malum erat tandiu sine pastore nudam relinqui, respondit: Cur tu summe Pontifex cæteris exemplum daturus, tuum episcopatum non repetis? Moritur Romæ, an. d. 1378. sui Pontificatus anno 7. mense 5.

Post Gregorium 11. ingens schisma ortum est. Itali Italum Pontificem, Urbanum 6. dictū, creauerunt, & is Romæ mansit. Galli item elegerunt Pontificem in Italia, quē Clementē septimū appellarunt. Is Avinionum se recepit. Erant itaque Pontifices duo, aliter in alterū censuris læuiebat. Durauit hoc schisma vsque ad Concil. Constantiense.

Urbanus 6.
Pont. 208.
Bonifa. 9.
Pont. 209.

Urbanus 6. Papa 208. Pontificatus sui satis infelicitè acti, anno 11. mense 8. Romæ mori. Rupertus Cæsare 34.
Bonifacius 9. Papa 209. sub eodē Cæsare. Hic annorum circiter triginta erat, cum Pontificatū iniuncta tñ vixit in tanta vel peccandi licentia, vt nulla ei voluptas impingi vel obijci posset. Interim mortuo Clemente 7. adulterino Pontifice, Petrus de Luna (Benedictus tertius decimus appellatus) Atinione sufficitur.

an. d. 1390.

Bonifacius hic Annatarum hostium potentiam veritus, vel augendæ ditionis ecclesiasticæ causa, vt aliqui volunt, vsum beneficijs ecclesiasticis primus imposuit, hac conditione, vt qui beneficium cōsequeretur, dimidium annui proventus fisco Apostolico persolueret. Quamuis sint qui hoc inventum, Ioanni 22. ascribant. Hanc consuetudinem omnes admiserunt præter Anglos, qui id de solis episcopatibus concessere: de cæteris beneficijs non aded. Sedit annos 14. menses nouem.

Innocent. 7.
Pont. 210.
Gregor. 12.
Pont. 211.

Innocentius 7. Papa 210. duobus annis sacerdotio infelicitè administrato mortuus est.

Gregorius duodecimus, Papa 211. Is promisit cessum se Pontificatui, si Benedictus itidem non recusaret. Cæterum fugiente Benedicto in Catalaniam relictā Atinione reuocauit promissum suū Gregorius de resurgendo

CONCILII GENERAL. 169

quando papatu: proinde, Concilio Pisæ à Cardinalibus vniuersis habito, vterque & Gregorius & Benedictus Pontificatu sunt depositi, & in locum eorum successus tertius Papa Alexander 5. Gregorius profugit Ariminum, vbi mansit vsque ad Constantiensis Concilij tempora. Alexander quintus, Bononiæ egit.

Alexander quintus Papa 212. sedit menses 8. ex or. *Alexan. 5. Pont. 212.*

Ioannes 24. Papa 213. Hic Ioannes 24. Bononiæ, Gie *Ioan. 24. Pont. 213.* gotius Arimin. Benedictus in Hispania supersites vixerunt, vsque dum opera Sigismundi Imperatoris Constantiæ publica synodus cogeretur. Sunt autem tres hi pariter in eo Concilio papatu deiectioni.

Martinus 5. Papa 214. electus in Concilio Constantiensi, sedit annos 14. menses tres. *Martin. 5. Pont. 215.*

Acta Concilij Constantiensis sub Ioanne Papa 24. conuocati & inchoati tempore schismatis. Ferebantur enim tunc tres Pontifices, prædictus Ioannes, & Benedictus 13. & Gregorius 12.

IN sessione 1. anno Domini 1415. Præsente Sigismundo Imperatore, promisit Ioannes 24. se cessurum papatu sub hac forma: Ego Ioannes Papa 24. propter quietem totius populi Christiani profiteor, spondeo, promitto, iuro, & voueo Deo, & ecclesie, & huic sacro Concilio, spõrè & libere dare pacē ecclesie Christi per viam max simplicis cessionis papatus, & eam facere, & adimplere cum effectu iuxta deliberationem præsentis concilij, si & quando Petrus de Luna, Benedictus 13. & Angelus de Corario, Gregorius 12. in suis obediētijs nuncupati, papatu quem prætendunt, per se vel procuratores suos legitimos simpliciter cedant, &c. Nihil ad hæc addiderunt, in sessione secunda & tertia.

In sessione quarta & quinta habetur sic definitum, quod ipsa synodus in spiritu sancto cōgregata legitimè generale conciliū faciens, ecclesiā catholicā militārem representans, potestatem à Christo immediatè habet, cui quilibet cuiuscūq; status, vel dignitatis, et si papalis existat, obedire tenetur in his, quæ pertinent ad fidem

SVMMA CONSTANT.

& extirpationem dicti schismatis, & reformationem generalem ecclesie Dei in capite & in membris, &c.

Item declarat quod quicunque cuiuscunque conditionis, status, dignitatis, etiam papalis, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut præceptis huius sacre synodi, & cuiuscunque alterius Concilij generalis legitime congregati super permisis sine ad ea pertinentibus factis, vel faciendis obedire, contumaciter contempserit, nisi resipuerit, eodigne penitentie subijciatur, & debere puniatur, &c.

Idem diffinit, & ordinat sancta synodus, quod Dominus Ioannes Papa 23. Romanam curiam & officia publica illius, &c. de hac ciuitate Constantiensis non mutet sine deliberatione & consensu ipsius sancte synodi. Si quid contra tentauerit, totum sit irritum & inane.

In sexta & septima sessione tantum tractatum est, de monendo & citando Ioanne Papa, qui fugeret a loco concilij.

In sessione octaua pronunciata est sententia damnationis doctrinae Ioannis VVicleff. & articulorum 45. quorum tenor est qui sequitur.

- Errores VVicleff damnati.*
- 1 Substantia panis materialis & vini materialis, manent in sacramento altaris, &c.
 - 2 Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem sacramento.
 - 3 Christus non est in eodem sacramento indented, & realiter propria presentia corporali.
 - 4 Si episcopus vel sacerdos est in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non consecrat, non baptizat.
 - 5 Non est fundatum in Euangelio, quod Christus missam ordinauerit.
 - 6 Deus Debet obedire diabolo.
 - 7 Si homo debere fuerit contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua & inutilis.
 - 8 Si Papa sit præcitus & malus & per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles, nisi forte à Cæsare.
 - 9 Non Verbanus 6. nō est aliquis recipiendus in Papam sed uiuendum est more Grecorū sub proprijs legibus.
 - 10 Contra scripturam sacram est quod ecclesiastici habeant possessiones.

11 Nullus

CONCILIUM.

270

11 Nullus Prelatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat esse excommunicatum à Deo: & qui sic excommunicat, est hereticus.

12 Prelatus excommunicat clericum, qui appellatur ad Regem & ad Concilium regni, eo ipso traditor est regis & regni.

13 Illi, qui dimittunt prædicare sine audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati.

14 Licet alicui diacono vel presbytero prædicare verbum Dei absque autoritate sedis Apostolicæ, vel episcopi catholici.

15 Nullus est dominus ciuili, nullus est prelatus, nullus est episcopus dum est in peccato mortali.

16 Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitaliter delinquentibus.

17 Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere.

18 Decime sunt pure elemosynæ, & parochiani possunt propter peccata suorum prelatorum, ad libitum suum auferre eas.

19 Speciales orationes applicatæ uni personæ per prelatos vel religiosos, non plus prosunt eidem quam generales ceteris paribus.

20 Conferens elemosynam fratribus, est excommunicatus ipso facto.

21 Si quis ingreditur religionem priuatam qualemcunque, redditur ineptior & inhabilior ad obseruationem mandatorum Dei.

22 Sancti instituuntur religiones priuatas, sic instituendo peccauerunt.

23 Religiosi viuunt in religionibus priuatis, non sunt de religione Christiana.

24 Fratres tenentur per labores manuum victum querere, & non per mendicitatem. Prima pars est scandalosa & presumptuose asserta, pro quanto sic generaliter & indistincte loquitur. Secunda erronea pro quanto asserit mendicitatem fratribus non licere.

25 Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis, eis in temporalibus subuenientibus.

26 Oratio precepti, nulli valet.

27 Cm

SVMMA CONSTAN.

- 27 Omnia de necessitate absoluta eueniunt.
28 Confirmatio iuuenū, clericorum ordinatio, locorum consecratio referuntur Papæ & episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.
29 Vniuersitates, studia, collegia, graduationes, & magisteria in eisdem sunt vna gētilitate introducta, & tantum profunt ecclesiæ sicut Diabolus.
30 Excommunicatio Papæ vel cuiuscunque Prælati non timenda, quia est censura Antichristi.
31 Peccant fundantes claustra, & ingredientes sunt viri diabolici.
32 Ditare clerum, est contra regulam Christi.
33 Syluester Papa & Constantinus Imperator errauerunt ecclesiam dotando.
34 Omnes de ordine mendicantium sunt hæretici, & dantes eis Eleemosynam sunt excoīcati.
35 Ingredientes religionē sunt inhabiles ad obseruandum diuina præcepta, & per consequens ad perueniendum ad regnum ecelorum, nisi apostatauerint ab eisdem.
36 Papa cū omnibus clericis suis possessionē habentibus sunt hæretici, eo quod possessionem habent.
37 Ecclesia Romana est synagoga Satanæ: nec Papa est immediatus vicarius Christi, & Apostolorum.
38 Decretales epistolæ sunt Apocryphæ, & seducunt à fide Christi, & clerici sunt stulti qui student eis.
39 Imperator & Domini temporales seducti sunt à Diabolo vt ecclesiam dotarent bonis temporalibus.
40 Electio Papæ à Cardinalibus per diabolum est introducta.
41 Non est de necessitate salutis credere Romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias. Error est si per Romanam ecclesiā intelligat vniuersalem ecclesiam aut Concilium generale: aut pro quanto negat primatum summi Pontificis super alias ecclesias particulares.
42 Fatuū est credere indulgentijs Papæ & eporum.
43 Iuramenta illicita sunt quæ fiunt ad reprobandum humanos contractus & commercia ciuilia.
44 Augustinus, Benedictus, Bernardus dānari sunt, nisi ponituerint de hoc quod habuerunt possessiones, & insti-

CONCILII

271

& instituerūt & intrauerūt religiones. Et sic à dño Papa vsque ad vltimum religiosum omnes sunt hæretici.

45 Omnes religionis indifferenter introductæ sunt à diabolo.

Hos sancta synodus præfatos articulos 45. examinari fecit & sæpius recenseri: quibus examinatis, fuit reperi tum aliquos & plures ex ipsis fuisse & esse notoriè hæretico, & à sanctis Patribus reprobato, alios nō catholicos sed erroneos: alios scādalosos & blasphemos, quosdā piatum aurium offensiuos, nonnullos eorū temerarios & sediciosos. Propterea concilium pronuntiat hæreticū Ioannem V. Vicleff, ac memoriam eiusdē condemnat, & mandat exhumari ossa ipsius & cremari.

In 9. 10. & 11. nihil annotatione dignum actum est. In sessione 12. pronuntiata est publica sententia diffinitiuā depositionis à papatu contra Ioannem Papā 14. propter recessum quē fecerat à ciuitate Constantiensi & dicto sacro Concilio generali clandestine noctu hora suspecta & in habitu dissimulato, & pp scandalū datū ab illo turbatiū pacis vniōis Ecclesiæ à voto, & promissione, & iuramento per ipsum Ioannē Papā Deo & Ecclesiæ & huic sacro Cōcilio prestitis deuatiuum.

Itē statuit & decernit sancta synodus pro bono vniōis Ecclesiæ, quod nullo vnquam tempore eligatur in Papā dominus Balthasar Costa, nuper Ioannes 24. nec Angelus de Corario, Gregorius 12. nec Petrus de Luna, Benedictus 13. in suis obedientijs sic nominati. Si contrarium fiat, id ipsum sit irritum & inane.

Sessio 13.

Cum in nonnullis mundi partibus quidam temerariè asserere presumant, populum Christianum debere sacramentum Eucharistiæ sub vtraq; panis & vini specie suscipere, & non solum sub specie panis, sed et sub specie vini populum laicū passim communicē, & post cenam vel alias non ieiuni, & communicandum esse pertinaciter asserunt contra laudabilē Ecclesiæ consuetudinem rationabiliter approbatā: hinc est quod hoc generale concilium declarat, decernit & definit contra hunc errorem, quod licet Christus post cenā instituerit, & suis discipulis ministrauerit sub vtraque specie panis

SVMMA CONSTANT.

panis & vini hoc venerabile sacramentum, tñ hoc non obstante sacrorum canonum autoritas, & approbata, cōsuetudo Ecclesię seruaui & seruat, qđ huiusmodi Sacramentū, nec cōsiciatur post cenam, nec sumatur a nō ieiuans, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis à iure, vel Ecclesia concessio, vel admissio, &c. Et similiter quod licet in primitiua Ecclesia huiusmodi sacramentū reciperetur à fidelibus sub vtraque specie: tamen hec cōsuetudo ad euitandū aliqua pericula & scandala, est rationabiliter introducta, qđ à conscientibus sub vtraque specie & à laicis tantummodo sub specie panis suscipiatur, cum firmissime credendū sit, & nullatenus dubitandum, integrum Christi corpus & sanguinem, tam sub specie panis, quam sub specie vini veraciter contineri, &c. Qua propter dicere, quod hanc cōsuetudinē, & legē obseruare sit sacrilegium aut illicitum, censeri debet erroneum, & pertinaciter asserentes oppositum p̄missorum, tanquam hæretici arceri sunt, & grauit̄ puniendi per diocesanos locorum aut inquisitores hæretice prauitatis, &c. Item præcipimus sub pena excommunicationis, quod nullus presbyter cōmunicet populum sub vtraque specie panis & vini.

Sessio 14.

Carolus de Malatestis renunciauit papatu nomine Gregorij 12.

Sessio 15.

Errores Ioannis Vff.

Articuli Ioannis vs̄s damnari in Concilio, quoniam publice predicabat Ioannē Vñicel virum catholicum & authorem Euangelicum.

- 1 Vñica est sancta vniuersalis Ecclesia, quæ est prædestinatorum vniuersitas.
- 2 Paulus nunquā fuit membrū diaboli, licet fecerit actus quosdā à vñibus Ecclesię malignātiū cōsimiles.
- 3 Præciti non sunt partes Ecclesię, cum nulla pars eius ab ea finaliter excidat, eo quod prædestinationis charitas, quę ipsam ligat, non excidit.
- 4 Duæ naturæ, diuinitas & humanitas sunt vnus Christus.
- 5 Præseitus esset aliquando sit in gratia secundū præseutem iustitiam, tamen nunquam est pars sanctę Ecclesię,

CONCILII.

272

Ecclesię, & prædestinatus semper manet membrum Ecclesię, licet aliquando excidat à gratia aduentitia, sed non à gratia prædestinationis.

6 Sumendo Ecclesiā pro conuocatione prædestinatorum, siue sint in gratia, siue nō secundum præsentem iustitiam, isto modo Ecclesia est articulus fidei.

7 Petrus non fuit, neque est caput Ecclesię sanctę catholicę.

8 Sacerdotes quolibet criminose vinētes, sacerdotij polluit potestatem, & siue filij infideles sentiūt infideliter de septē Sacramētis Ecclesię, de clauibus & cēsuris.

9 Papalis dignitas à Cæsare moleuit, & Papa professio & institutio à Cæsaris potentia emanauit.

10 Nullus siue reuelatione assereret rationabiliter de se vel alio, qđ esset caput particularis Ecclesię: nec Romanus Pontifex est caput Romanę Ecclesię.

11 Non oportet credere quod iste quicunq; est particularis Romanus Pontifex, sit caput, cuiuscunq; particularis Ecclesię nisi Deus eum prædestinauerit.

12 Nemo gerit vicem Christi, vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter à Deo recipiat procuratoriam potestatem, quia ad illud officium vicarij requiritur & morum conformitas, & instituentis autoritas.

13 Papa nō est manifestus & verus successor Apostolorum principis Petri, si vivit moribus cōtrariis Petro, etsi quærit auariciam, tunc est vicarius Iudę Iscariotis. Et pari euidentia Cardinales non sunt manifesti & veri successores collegij, aliorum Apostolorum Christi, nisi vixerint more Apostolorum, seruantes cōsilia & mandata Domini nostri Iesu Christi.

14 Doctores ponentes quod aliquis per censurā ecclesiasticam emendandus est, si corrigi noluerit, iudicij seculari est tradendus, pro certo sequitur in hoc Pontifices, Scribas & Phariseos, qui Christum nolentem eis in omnibus obedire, tradiderunt Pontio Pilato.

15 Obedientia ecclesiastica, est obedientia secundum adinventionem sacerdotum Ecclesię propter expressam authoritatem Ecclesię.

16 Quod nulla sint opera indifferentia: sed hæc sit diuisio.

SVMMA CONSTANT.

diuisio immediata humanorum operum quod sint vel virtuosa vel vitiosa, quia si homo est vitiosus & agat quicquam, tunc agit vitiose, & si est virtuosus, & agat quicquam, tunc agit virtuose, quia sicut peccatum inhi- cit vniuersaliter omnes actus hominis virtuosos, sic vir- tus viuificat omnes actus hominis virtuosos.

17 Sacerdos Christi viuens secundum legem eius, & habens noticiam scripturę, & affectum ad edificandum copulum, debet predicare non obstante preten- sa ex-communicatione.

18 Quilibet predicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit, & illud mandatum debeat exequi non obstante excommunicatione.

19 Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis vel interdicti ad sui exaltationem clerus populum sibi laicalem suppeditat, auaritiam multipli- cat, malitiam protegit, viam preparat Antichristo.

20 Si Papa est malus, & maxime si est pfectus, tunc vt Iudas Apostolus, est diabolus, fur, & filius perditionis.

21 Gratia predestinationis est vinculum, quo corpus Ecclesię & quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti indissolubiler.

22 Papa vel Pictatus malus & pfectus est equiuo- ce pastor, & vere fur & latro.

23 Papa non det dici sanctissimus etiam fm officium, quia aliis rex deberet dici sanctissimus fm officium, & tortores, & pracones dicerentur sancti, imo & diabo- lus deberet dici sanctus, cum sit officarius Dei.

24 Si Papa viuat Christo cōtrarię, etiam si ascende- ret per legitimam electionem secundum constitutionē humanam, tamen aliunde ascenderet quam per Chri- stum, dato etiam quod intraret per electionem a Deo principaliter factam. Nam Iudas Scarioth ritę & legiti- mę est electus a Deo ad apostolatū, & tamen ascendit aliunde in ouile ouium.

25 Cōdemnatio 45. articulorū Ioannis V viceff per doctores facta, est irrationabilis & iniqua & male facta.

26 Non eo ipso quo electores, vel maior pars eorum conferret viua voce secundum ritus hominum in per- sonam aliquā, eo ipso illa persona est legitime electa.

Vnde

CONCILIUM

173

Vnde sine electores bene vel male elegerint, operibus electi debemus credere.

27. Non est scintilla apparentia, quod oporteat esse vni caput in spiritualibus reges Ecclesię, quod semper cum ipsa militanti Ecclesia conuerteretur & conseruetur.

28 Christus sine talibus capitibus monitis per seruos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum melius suam Ecclesiam regularet.

29 Apostoli & fideles sacerdotes domini strenue in necessariis ad salutem regularunt Ecclesiam, antequam Papę officium foret introductum.

30 Nullus est dominus civilis, nullus est prælatus, nullus est Episcopus dum est in peccato mortali.

Pronuntiata est sententia damnationis horum arti- culorum sub eadem forma, qua condemnati sunt arti- culi Ioannis V viceff.

Condemnatur articulus sequens.

Quilibet tyrannus potest & debet licite & meritorie oc- cidere per quemcumque vasallū suū, vel subditū, & per clancu- lates insidias & subiles blanditias, vel adulationes, non obitate quocumque prallito iuro seu cōfederatione factis cum eo, nō expectata sententia, vel mādato iudicis cuiuscun- que. Aduersus hunc errorem satagēs hęc sancta synodus exurgere & ipsum funditus tollere declarat & definit huiusmodi doctrinā erroneā esse in fide, & in moribus, ipsamq; tanquā hereticā, scandalosā, & ad fraudes, dece- ptiones, inēdacia, proditones, periuria, vias dantē, & re- probat & condēnat. Declarat insup & decernit, q; perti- naciter doctrinā hāc pniciosissimā asserētes, sunt hereti- ci, & tanquā tales iuxta canonicas sanctiones puniēdi.

Sessio 16. 17. & 18. nihil habent lectione dignum.

Sessio 19. Anno 1413. 23. die Septembris.

Abiuratio Hieronymi de Praga.

Ego Hieronymus de Praga artium liberalium ma- gister, cognoscens veram Catholicam Ecclesiam & Apostolicam fidem, anathematizo omnem heresim, precipue eam de qua haclenus infamatus fui, & quam prateritis temporibus dogmatizauerunt, & tenuerunt Ioannes V viceff, & Ioannes Vis, in suis optusculis, li- bellis, seu sermonibus ad clerus & ad populum. Con-

Nu sentio

SVMMA CONSTANT.

sentio autem Sanctæ Romæ Ecclesiæ, & Apostolicæ sedis, & huic sacro concilio, & ore ac corde profiteor in omnibus & per omnia & presertim, de clauibus, sacramentis, ordinibus, officiis & censuris ecclesiasticis, indulgentiis & reliquis sanctorum, ecclesiastica libertate & de ceremoniis & aliis omnibus ad religionem Christianam pertinentibus.

In sessione 20. agitur causa civilis inter ducem Austriæ & Episcopum Tridentinum.

Sessio 21. Anno 1546. 31. die mensis Maij.

Sententia contra Hieronimum de Praga laicam, magistrum in artibus, qui post abiurationem in sessione 15. annotatam, audientiam publicam sibi dari in hac sancta synodo postulauit: qua sibi concessa, coram eadem synodo publice asseruerint, dixit, & professus est quod præfata sententiæ damnationis dictorum Ioannis VVicleff, & Ioannis VVis, iniquè consenserat, & illam sententiam approbando mentitus fuit, nec verebatur se confiteri mentis, quinimo confessionem super illorum damnatione reuocabat nunc & in æternum, asserens se in libris Ioannis VVicleff, & Ioannis VVis, nullam unquam hæresim vel errorem legisse, licet ante fuerit confessus, &c. proptereaq; sancta synodus prædictum Hieronimum palmitem putridum, acridum, in vite non manentem foras mitteudum decreuit, ipsumq; hæreticum, & in hæresim relapsum excommunicatum, anathematizatum pronunciat & declarat atque dampnat. Qui Hieronimus traditus est potestati seculari, & combustus.

Sessiones intermedie totę teruntur in citando & deponendo Petro de Luna Benedictio 13. nuncupato, & recipiendis oratoribus regū Aragonū, Castellæ & Nauaræ.

Sessio 32. anno 1547. die 9. Octob.

Statutum de Concilijs generalibus erga futura schismata Edictio perpetuo sancimus & ordinamus, vt ardo Concilia generalia celebrentur, ita quod primum à fine huius Concilij in quinquennium immediatè sequens, Secundum verò à fine illius in septennium, & deinceps de decennio in decennium perpetuo celebrentur in locis quæ summus Pontifex per mensem ante finem cuiuslibet concilij, approbante & consentiente concilio, vel in eius defectu ipsum Concilium deputare & assignare

CONCILII.

174

gnare teneatur, vt sic per quandam continuationem semper aut concilium vigeat, aut per termini pendentia expectetur quem terminum liceat summo Pontifici de suorum fratrum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Concilio ob emergentes fortè casus abbreviare, sed nullatenus prorogari. Locum autem pro futuro celebrando Concilio deputatum absque euidenti necessitate non mutet.

Sessio 40. Reformationes fienda per Papam vna cum Concilio antequam Concilium dissoluatur.

Sacro sancta generalis synodus Constantiensis in Spiritu sancto legitimè congregata, vniuersalem Ecclesiam representans, statuit & decernit, qd futurus Roma, Pontifex per Dei gratiam de proximo assumendus cum hoc sacro concilio, vel deputandus per singulas nationes debeat reformare Ecclesiam in capite & in membris, & etiam Romanam sibi equitatem & bonum regimen Ecclesiæ, antequam hoc Concilium dissoluatur super materijs articuloꝝ alias per nationes, in reformatorio oblatoꝝ, quę sequunt. Primò de numero, qualitate & natione dominorum Cardinalium. Itē de reuerentionibus sedis Apostolicæ. Item de Annatis, communibus & vitiis & minutis. Item de collationibus beneficiorum, & gratis expectatiuis. Item de confirmationibus electionum. Item de causis in curia Romana tractandis, vel non. Item de appellationibus ad Romanam curiam. Item de officiis Cancellariæ & Penitentiariæ. Item de exemptionibus & incorporationibus tpe schismatis factis. Item de cõmendis. Item de fructibus medij temporis. Item de non alienandis bonis Romana Ecclesiæ. Item propter quæ & quomodo Papa possit corrigi & deponi. Item de extirpatione simoniæ. Item de dispensationibus. Item de prouisione Papæ & Cardinalium. Item de indulgentiis, Item de decimis. Hoc adiecto quod facta per nationes deputatione prædicta, liceat alijs de licentia Papæ liberè ad propria remeare.

Sessio 41. anno 1547. die 8. Nouembris.

Constitutio Papæ Clementis 6. super modo & forma obseruandis à Cardinalibus in conclau existingibus super electione pontificis, decretum de nō spoliando electum in Papam sub pœna excommunicationis.

SVMMA CONSTANT.

Die 11. Nonēbris anni supradicti in seſſio ſancti Martini reuerēdiſſimi patres in conclauī exiſtētes reuerēdiſſimū in Chriſto patrē dominū Odonem de columna ſancti Gregorii diaconum, Cardinalem de Colūna vulgariter nūcupatum, natione Romanum, concorditer in Romanum Pontificem elegerunt, qui Martinus papa, nominari voluit, & ſic per Sereniſſimum principem Sigifmundum Romanorum regem vnā cum ſancta ſynodo apud Eccleſiam maiorem huius ciuitatis Conſtantiensis fuit inthronizatus & coronatus papa.

Seſſio 42. nihil habet, quo iuſtē poſſimus lectorem occupare.

Seſſio 43. *Presidente papa Martino 3. 21. menſis Martii.*
Decretum contra ſimoniam.

Martinus, &c. Multa contra ſimoniacā prauitatem olim facta ſunt conſtitutiones, quibus morbus ille non potuit competenter extirpari. Nos ſacro approbante concilio declaramus qd ordinati ſimoniacē ab excoſicatis ſuorū ordinum ſint eo ipſo ſuſpenſi. Electiones aut, poſtulationes, conſirmationes & quouis prouiſiones ſimoniacae Eccleſiarū, monaſteriorum, dignitatum, perſonatuū, officiōrū, & beneficiōrū eccleſiaſticorū quorū cunq; deinceps facta, nulla ſint ipſo iure, nullūq; per illas ius cuiquam acquiratur, nec promoti, conſirmati, aut prouiſi faciant fructus ſuos, ſed ad illorum reſtitutionem tanquam iniquē ablata percipientes ipſo facto ſententias excommunicationis incurraunt.

De decimis & alijs oneribus eccleſiaſticis.

Martinus, præcipimus, &c. Iura quæ prohibent inferioribus à Papa decimas & alia onera Eccleſie & pſonis eccleſiaſticis imponere, diſtictius obſeruari. per nos aut nullatenus imponantur generaliter ſuper totū clerū, niſi ex magna & ardua cā & vtilitate vniuerſalē eccleſiā cōcernente, & de conſilio & cōſenſu & ſubſcriptione fratrum noſtrorū ſanctę Ro. eccleſie Cardinaliū & Prælatorū, quorū conſiliū cōmodē haberi poterit. Nec ſpecialiter in aliquo regno. vel prouincia in conſultis prælatis ipſius regni vel prouincię, & ipſis non cōſentientibus, vel eorū maiori parte & eo caſu per perſonas eccleſiaſticas & authoritate poſtolica duntaxat leuentur.

In ſeſſio.

CONCILII.

271

In ſeſſione 44. ſtatuitur locus futuri Concilij.

Seſſio 45. & vltima de diſſolutione Concilij.

Martinus Papa 3. dixit quod oīa & ſingula determinata, concluſa & decreta in materijs fidei per præſens Conciliū cōciliariter tenere & inuiolabiliter obſeruare volebat, & nunquam contrariē quoquo modo. Ipſaque ſic cōciliariter facta approbat & ratificat, & non aliter nec alio modo, quo dicto ipſum Concilium abſoluit, omnibus & ſingulis in eo exiſtentibus ad propria remeandi. ipſo approbante Concilio facultatem ſecit.

Bulla Martin. 3. de condemnatione Ioannis VVicleſſ de Anglia, & Ioannis Vſſ de Bohemia, damnati in hoc ſacro Concilio Conſtantiensi.

Martinus episcopus, &c. Inter curas paſtoralis curę ſolicitudines, &c.

Sequuntur errores Ioannis VVicleſſ 45. & errores Ioan.

Vſſ 30 in eadem forma, qua ſupra recensiti.

Super præmiſſis autem articulis quilibet de eis ſuſpectus ſeu in eorū aſſertione deprehentus, iuxta hunc modū interroget. In primis vtrū cognouerit Ioāq; VVicleſſ de Anglia, & Ioāq; Vſſ de Bohemia, & Hieronymum de Praga. Item vtrum teneat & credat, qd quodlibet Concilium generale, & Et Conſtantiense vniuerſalē eccleſiā repræſentet. Item vtrum credat quod illud, quod Concilium Conſtantiense vniuerſalem eccleſiam repræſentat, approbavit, & approbat in fauorem fidei & ad ſalutem animarū, qd hoc eſt ab vniuerſis Chriſti fidelibus approbandum & tenendum. Item vtrum credat & aſſerit, quod in nullo caſu ſit licitum iurare. Item vtrum credat quod ad mandatum iudicis iuramentum de veritate dicēda, vel quodlibet aliud ad cauſam opportunum, Et pro purificatione infamie faciendum, ſit licitum. Item vtrum credat quod perituri ſcienter commiſſum ex quacunque cauſa, vel occasione pro conſeruatione ſuę corporalis, vel patrię, vel alterius Et in fauorem fidei, ſit mortale peccatum. Item vtrum credat deliberato aīo contemnens ritum eccleſie, qd ceremonias exorcismi & Catechiſmi, aquę baptiſmatis cōſecrata, peccet mortaliter. Item vtrum credat qd poſt conſecrationem ſacerdotis in ſacramento altaris ſub velamento panis & vini non

Na 3 ſit

SUMMA CONSTAN.

sit panis materialis, & vinum materiale, sed idē per oīa
Christus, qui fuit in cruce passus, & sedet ad dexterā Pa-
tris. Item vtrum credat & asserat, q. facta consecratione
per sacerdotem, sub sola specie panis tantum, & prae-
ter speciem vini, sit veta caro Christi & sanguis, & anima, &
Deitas, & totus Christus, ac idē corpus absolutē, & sub
vna qualibet illarum specierum singulariter. Itē vtrum
credat q. consuetudo cōicandi personas laicas sub spe-
cie panis tantum, ab ecclesia vniuersali obseruata, & per
sacrum Concilium Constantien. approbata, sit seruanda,
sic qd non liceat eam reprobare, aut sine ecclesiae au-
thoritate pro libito immutare. Itē vtrum credat q. Chri-
stianus contemnens susceptionem sacramentorum con-
firmationis, vel extremae unctionis, aut solennizationis
matrimonij, peccet mortaliter. Itē vtrum credat q. Chri-
stianus vltra contritionem cordis habita copia sacerdo-
tis idonei, soli sacerdoti ex necessitate salutis confiteri te-
neatur, & non laico, seu laicis quantumcunque bonis &
deuotis. Item vtrum credat q. sacerdos in casibus sibi
permixtis possit peccatorum confessum & contritum à
peccatis absoluerē, & sic penitentiam iniungere. Item
vtrum credat q. malus sacerdos eum debita materia &
forma, & cum intentione faciendi, quod facit ecclesia, ve-
rē conficiat, verē absoluat, verē baptizet & verē conse-
crat alia sacramenta. Item vtrum credat, quod B. Petrus
fuerit vicarius Christi habens potestatem ligandi & solu-
endi super terram. Itē, vtrum credat q. Papa canonicē
electus, qui pro tpe fuerit, sit successor Beati Petri, habēs
supremam potestatem in ecclesia Dei. Item, vtrum credat
authoritatem iurisdictionis Papae, Archiepiscopi, & epi
in soluendo & ligando esse maiorem auctoritate simpli-
cis sacerdotis, et si cura animarum habeat. Itē, vtrum
credat quod Papa oībus Christianis verē contritis & cō-
fessis ex causa pia & iusta possit concedere indulgen-
tias in remissionem peccatorum, maximē pia loca vi-
sitantibus. Item vtrum credat, quod ex tali concessio-
ne visitantes ecclesias ipsas, & manus adiutrices eis por-
rigentes, cuiusmodi indulgentias consequi possint. Item
vtrum credat quod singuli episcopi suis subditis secun-
dam limitationem sacrorum canonum huiusmodi in-
dulgē-

CONCILII.

276

dulgentias concedere possint. Item, vtrum credat & asse-
rat licitum esse sanctorum reliquias & imagines à Chri-
sti fidelibus venerari. Item, vtrum credat, quod Papa, vel
alius praelatus, vel ipsorum vicarij possint suum subdi-
tum ecclesiasticum siue secularem pp inobedientiam siue
cōtumaciam excommunicare, ita quod talis pro ex-
cōicatio sit habendus. Item, vtrum credat quod inobediē-
tia, siue contumacia excōicatorum crescente, praelati vel
vel eorum vicarij in spiritalibus habeant potestatem ag-
grauandi interdictum ponēdi, & brachium seculare in-
uocandi, & quod illis censuris per inferiores sit obediē-
dum. Item, vtrum credat quod liceat personis ecclesiasti-
cis absque peccato huius mundi habere possessiones &
bona temporalia. Item, vtrum credat quod laicis ipsa ab
eis auferre potestate propria non liceat, et si malē viue-
rent personae ecclesiasticae bona huiusmodi possidentes.
Item, vtrum credat quod liceat laicis vtriusque sexus vi-
ris & mulieribus liberē predicare verbum Dei. Itē, vtrum
credat quod singulis sacerdotibus liberē liceat predica-
re verbum Dei ubicunque, quandoocunque & quibus-
cunque placuerit, etiam si non sint missi. Item, vtrum
credat quod omnia peccata mortalia, & specialiter ma-
nifesta sint publicē corrigenda & extirpanda.

Quid de praemissis haeresibus, vel articulis, vel aliquo
praemissorum infamati fuerint, ad arbitriū vestrum ex-
purgare teneantur. Alij verō, qui per testes, seu propriā
confessionem, vel alias legitimas probationes contriti
fuerint de praedictis haeresibus vel articulis, vel aliquo
praemissorum, eosdē articulos & errores & solemniter pu-
blicē reuocare, abiurare penitentia cōdignā subire co-
gantur inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij
secularis, &c. Datū Constāciae Pontificatus nostri an. 7.

Finiunt acta in Concilio Constantiensi
sub Martino quinto.

*Concilium Basiliense. In praefatione annotatur
quis modus sit observandus in publica sessione
Conciliorum generalium & qui fuit observatus
in Concilio generali Constantiensi.*

Nn 4 Con-

SVMMA BASILIEN.

Concilium Basiliense inchoatum anno domi. 1431. presidente Iuliano cardinale sancti Angeli legato apostolico legitima potestate à felicis recordationis Martino 5. & Eugenio 4. tunc recens electio facta. Istud Concilium inchoatum fuerat Senis, translatum est certis de causis in Basileam per Martinum 5. ut notatur in sessione 1. eius Concilij.

Sessio secunda.

Hæc sancta synodus legitimè cōgregata auctoritate Apostolica legitimè interueniente sacris Constantiensis & Senen. Concilijs generalibus decernentibus atque ordinantibus, fuit & est in hoc loco Basiliensi debite, legitimè, ac rite inchoata & congregata idem in presenti sessione ordinat & declarat quæ sequuntur.

Constant.
Conc. sess. 4.

Primò declarat, qd ipsa synodus in spiritu sancto legitimè congregata general. Cōcilium faciens, & ecclesiā militantem representans, potestatem immediatè à Christo habet, cui quilibet cuiuscūq; status vel dignitatis, & si papalis existat, obedire tenetur in his quæ pertinent ad fidem & extirpationem dicti schismatis, & generalem reformationem ecclesiæ Dei in capite & in membris.

Item declarat quod quicumq; cuiuscūque status vel dignitatis, & si papalis existat, qui mandatis, statutis seu ordinationibus aut præceptis huius sacre synodi, & cuiuscūque alterius Concilij generalis legitimè congregati super præmissis vel ad ea pertinentibus, obedire cōtumaciter contempserit & reliquerit, condignè penitentiæ subijciatur, & debite puniatur.

Sessio tertia.

Constant.
Conc. Sessione.

Primò repetuntur eadem decreta, quæ in sessione secunda sunt definita & declarata.

Secundò decernitur, dissolutionem huius Concilij nullatenus fieri posse per Eugenium papam: quia est contra decreta Cōstānti. Cōcilij & tē in in graue periculū fidei, & status ecclesiæ turbationē, & detrimentū atq; scandalo totius populi Christiani agnouerāt. Prelati in Concilio tunc congregati, qd Eugenius papa cū collegio Cardinaliū dissoluisset illud Concilium. In alijs sessionibus nihil haberetur, tū commouetur Papa ut veniat ad Concilium, & accusatur eius contumacia. nolentis parere.

Sessio

CONCILII

277

Sessio 12.

Eligantur Epi & quicumque alij Prælati, ac cōfirmetur iuxta statuta iuris cōis. nempe ut singulæ Ecclesiæ Epos, singula collegia, singuli cōuentus Prælatos sibi eligant: qui rursus ab illis cōfirmantur ad quos de iure cōfirmatio spectat, nempe Epi à Metropolitānis, Metropolitani à Papa, & inferiores Prælati ab Episcopis.

Sessio 13. & 14. Tota teritur in monendo & citando Eugenio papa 4.

Sessio 15.

Synodales congregationes singulis annis saltē semel sunt celebrandæ. Prouincialia verò Cōcilia ad minus de triennio in trienniū: in quibus inter missarum solennia vel post, diœcesanus vel alius eius nomine, verbum Dei proponat, exhortando oēs ad bonos mores sectandum, abstinendum à vitijs, & ad ea quæ pertinent ad ecclesiasticam disciplinam & officia singulorum, & præsertim ut ei quibus animarum cura commissæ est, diebus Dominicis & alijs solennibus plebem subiectam, doctrinis & monitis salutaribus instruant. Postea legantur statuta prouincialia & synodalia, & inter alia aliquis cōpendiosus tractatus docens quomodo sacramenta administrari debeant: & alia vtilia pro instructione sacerdotum. Deinde ipse diœcesanus de vita & moribus subditorum solerter inquirat labem simoniacæ prauitatis, contractus vsurarios, concubinarum, fornicationem, & aliaqueuis crimina & excessus debita correctione cohibeat. Alienationes rerum Ecclesiasticarū à iure prohibitas reuocet, clericorū abusus & aliorū subiectorū, qui circa diuinū officiū & delationē debiti habitus defuerint, in melius reformet & emendet. Præcipua aut in ipsa synodo Epi cura sit inquirere ac debitis modis occurrere, ne aliquod dogma hæreticum, erroneū & scandalosum, sortilegia, diuinationes, incantationes, superstitiones, & quæuis diabolica signēra diœcesim suā inficiāt.

Sessio 16. & 17.

Eugenius Papa annullat dissolutionem ab eo factam Concilij Basiliensis, quia graues dissensiones ex prædicta dissolutione ortæ sunt, & grauiores oriri possent, & decernit & declarat prædictum concilium à principio

SVMNA BASILIEN.

principio inchoationis suae fuisse & esse legitimè congregatum, & reuocat bullas, quas ad dissoluendum illud Concilium ante dederat.

Sessio 18.

Reperuntur Decreta Concilij Cōstāntiensis, de auctoritate & potestate Conciliorū generalium absentibus legatis Papae, ut supra in hoc Basiliensi Cōcilio sessione 2. & 3. Quod cōciliū generale potestatem immediatē à Christo habet, cui quilibet cuiuscunque status vel dignitatis etiam si papalis existat, obedire tenetur ut supra.

Sessio 19.

In hac sessione promulgatur decretū quomodo praedicanda sit fides Iudaeis & ceteris infidelibus cū Christianis commorantibus, & quomodo tractandi sunt illi quandiu durāt in infidelitate sua, & de his qui uolunt ad fidem conuerti, ut bona sua quatenus habent mobilia & immobilia, eis intacta, illaesaq; permaneant, nisi ex usura aut illicito quēstu fuerint acquisita, & notae sine personae, quibus de iure sit restitutio faciendae: quia tūc illis restitui omnino oportet, ijs vero personis nō stantibus, quia talia per manus ecclesiae in pios essent vsus conuertenda, haec sancta synodus in fauorem concedit suscepti baptismatis tanquam in pium usum apud eos remanere debere. Si uero conuersionis tēpore inopes & indigētes fuerint, per viscera misericordiae Dei nostri omnes tā ecclesiasticos quā seculares haec sancta synodus exhortatur, ut ipsis cōuersis manus porrigant adiutrices. Ipsi quoque diocesani non solū Christianos ad subueniēdum illis exhortātur, sed tam de redditibus ecclesiarū quā de his, quae ad pauperū vsus per ipsos conuertenda deuoluūt, huiusmodi neophytos sustinere non negligant, ipsosq; detractionibus & contumelijs pœcena affectione defendāt. Et quoniā per gratiam baptismi ciues sanctorum & domestici Dei efficiuntur longēque dignius sit regenerari spiritu quā nasci carne, lege praesenti statuimus ut ciuitatū & locorum, in quibus sacro baptismate regenerantur, ibi legis libertatibus & immunitatibus gaudeant, quae ratione duntaxat natiuitatis & originis alij consequuntur. Curent insuper sacerdotes baptizantes & diocesani,

CONCILII.

278

diocesani, ne cum Iudaeis seu infidelibus saltem per longum tempus conuersentur: quoniam experientia teste mutuum inter se neophytorum conuersionem ipsos in fide nostra fragiliores reddere, ac saluti illorum plurimum officere cōperum est. Exhortatur haec sancta synodus locorum ordinarios ut quācum pro incremento fidei uiderint expedire, curent & studeant neophytos ipsos cum originarijs Christianis matrimonio copulare, Prohibeatur & ijs neophytis sub gratibus penitis, ne mortuos more Iudaeorum sepeliant, aut sabbata, aliasque solennitates, & antiquae sectae ritus quoquo modo obseruent, sed ecclesias & praedicationes nostras prout alij catholici frequenter, & in omnibus se Christianorum moribus conformes reddant.

Sessio 20. Constitutio de concubinarijs.

Si quis fuerit publicus concubinarius, à perceptione fructuum omnium suorum vel beneficiorum trium mensium spatio sit ipso facto suspensus, quos suos superior in fabricam vel aliam euidentem ecclesiarū utilitatem, ex quibus hi fructus percipiuntur, cōuertat. De in de eiusmodi concubiniū monete teneatur ut concubinam dimittat, quā si non dimiserit, vel missam aut aliam publice resumpserit, iubet haec sancta synodus, ut ipsum suis omnibus beneficijs omnino priuet.

Sessio 21. De annatis.

Constitutio de annatis non exigendis tam in curia Romana quā alibi pro confirmatione electionum, vel admissione postulationum, aut aliqua collatione.

Altera cōstitutio quomodo diuinū officiū in ecclesia celebrandū sit: quo tempore quisq; debet esse in choro.

Turpē ē illū abusum in quibusdā frequētatū ecclesijs quo certis anni celebritatibus nōnulli cū mitra, baculo, ac vestibus pontificalibus more eporū benedicunt. Alij ut reges ac duces induti, quod festū satuorū vel in nocētū vel puerorū in quibusdā regionibus nūcupatur, ut alij lartiales & theatrales iocos. Alij coreas & tripudia matū ac mulierū facientes, homines ad spectacula & cachinnationes monēt, alij cōmessationes, & cōiunia ibidē praeparant haec sancta synodus detestās. statuit & iubet ordinarijs & ecclesiarū rectoribus, ne haec aut similia

In 3. synod.
gen. ca. 16.

SVMMA BASILIEN.

similia ludibris, nec etiam mercantias, seu negotiationes mundiviarum in ecclesia, quæ domus orationis esse debet, ac etiam cœmisterio exerceri amplius permittant, transgressoresque per cœsuram ecclesiasticam, aliaque iuris remedia punire non negligant.

Sessio 22. De erroribus Archiepiscopi Nazaren.

Quendam libellum aditum ab Augustino de Roma Archiepiscopo Nazaren, cuius primus tractatus de sacramento divinitatis Iesu Christi & ecclesia intulatur. Secundus de Christo capite, & eius in Christo principatu. Alius de charitate Christi circa electos, & de eius infinito amore tanquam non sanam & erroneam in fide doctrinam continentem, cum suis defensorijs hæc sancta synodus damnat & reprobat, & potissimè sancta Iosam assertionem erroneam in fide in ipso libello contentam, scilicet, Christus quotidie peccat, & ex quo fuit Christus, quotidie peccavit, quavis pro capite ecclesiæ Christi Iesu dicat se non intelligere, sed ad mēbra sua, quæ cum Christo capite unum esse Christum asseruit, intelligentiam eius esse referendam dicat. Nec non & propositiones istas, & eis in sententiis similes quas in articulis damnatos in Concilio Constant. incidere declarat, scilicet non omnes fideles iustificari, sunt mēbra Christi, sed soli prædestinati. Humana natura in Christo, vere est Christus, & eadem est persona Christi. Humana natura in Christo est persona verbi. Humana natura assumpta à verbo, hoc ex unione personali est veraciter deus naturalis & proprius & c. Christus secundum voluntatem creatam tantum diligit naturam humanam unitam personæ verquantum diligit naturam divinam, sicut duæ personæ in divinis sunt equaliter diligibiles, ita duæ naturæ in Christo, humana & divina sunt equaliter diligibiles propter personam communem.

Anima Christi videt Deum, tam clare & intense quantum clare & intense Deus videt seipsum. Ratio suppositatis determinans humanam naturam in Christo, non realiter distinguitur ab ipsa natura determinata. Quas propositiones & alias ex eadem radice procedentes, tanquam erroneas in fide, damnat & reprobat hæc sancta synodus, anno 1435.

Sessio 23.

CONCILII.

279

Sessio 23.

Qualis debet esse electio Pontificis. Secundo de modo & qualitate Cardinalium, ut numerum 24. non excedant, & de omnibus regionibus Christianitatis assumantur viri in scientia & moribus ac rerum experientia excellentes, non minores 30. ann. magistri seu licentia tamen in iure divino vel humano. Sit saltem tertia vel quarta pars de magistris in sacra scriptura, non nepotes ex fratre vel sorore Romani Pontificis, aut alienus Cardinalis vivens: non illegitimè nati, non corpore vitiat, nec alienius criminis aut infamie nota repletus.

Sessio 26. & 27.

Tractatur de admonitione & citatione contra Eugenium Papam & Cardinales.

Sessio 28. & 29.

In qua causatur contumacia Papæ, & declaratur contumax, quia tractabat de dissolutione eius Concilij.

Sessio 30.

Hæc sancta synodus decernit & declarat quod fideles laici siue clerici communicantes & non conficientes, non astringuntur ex præcepto Domini ad suscipiendum sub utraque specie, panis scilicet & vini sacrum Eucharistiæ sacramentum, sed Ecclesia, quæ regitur spiritu veritatis secum manente in æternum, & cum qua Christus manet usque ad consummationem sæculi, ordinate licet quomodo ipsis non conficiendis ministraretur, prout pro reverentia ipsius sacramenti & salutis fidelium videret expedire, & ut supra in Concilio Constantinop.

Sessio 31. & 32. tractant de præbendis ecclesiasticis canonice per ordinarios conferendis, & de suspensione Eugenij Papæ 4.

Sessio 33.

De veritate fidei Catholice per tres veritates. Primò *Has tres veritates reprobavit* quod generalis synodus in spiritu sancto legitime congregata generale Conciliū faciens, Ecclesiam *ut & damnata* militatē representans, potestatem à Christo immediata *ut Eugenius* re habet, cui quilibet cuiuscunque status, etiam si *papa d. libello* palis existat, obedire teneatur in his quæ pertinent ad *qui incipit* fidem, & ad extinctionem schismatum, & ad generalem reformationem ecclesiæ in capite & in membris. *Moyse servus Dei, et patre*

Secundò

SVMMA BASILIEN.

extra 38. sess.
sionis in Con-
silio. sessione
4. et 8. In Ba-
siliensi. sessi. 8.

Secundò declarat quod quicumque cuiuscunque dignitatis, etiam si papalis exillat, qui mandatis aut præceptis huius sanctæ synodi & cuiuscunque alterius concilij generalis legitimè congregati super præmissis, siue ad ea pertinentibus obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condigne penitentia subiciatur, & debite puniatur.

Tertio declarat quod ipsum generale concilium pro præmissis eaque concernentibus congregatū sine ipsius consensu, per nullum, quamvis auctoritate, etiam si papa li dignitate præfulgeat, dissolui, transferri, aut ad aliud tempus prorogari potest.

Et licet has esse veritates fidei catholicæ satis cõstet ex pluribus declarationibus præcedentibus, ad maiorem tñ soliditatē & firmitatē veritatū ipsarum hæc sancta synodus, definivit & declarat: Primò qd veritas de potestate concilij generalis supra Papam, & quemlibet alterū declarata per Cõstantiēse & hoc Basiliensē generalia concilia, est veritas fidei catholicæ. Secundò, veritas hæc qd Papa Conciliū generale legitimè congregatū, si ne eius cõsensu nullatenus pōt dissolvere, est veritas catholicæ fidei. Tertio quod veritatibus prædictis pertinetiter repugnans est censendus hereticus, anno 1439.

Sessio 34.

In hac & sequenti tractatur de depositione Eugenij Papæ, & stabilitate Concilij.

Sessio 36.

Hactenus difficilis questio in diuersis partibus super cõceptione ipsius gloriose virginis Mariæ matris Dei, & exordio sanctificationis eius facta est, &c. Nos diligenter inspectis auctoritatibus & rationibus quæ iā à pluribus annis ex parte vtriusque doctrinæ allegatæ sunt, aliisque etiam plurimis super hæc re visis, & matura cõsideratione pensatis, doctrinā illam differentem gloriosam virginem Mariam, præueniente & operante diuini numinis gratia singulari, nunquam actualiter subiacuisse originali peccato, sed immunem semper fuisse ab omni originali & actuali culpa, sanctamque & immaculatam, tanquam piam & consonam cultui ecclesiastico, fidei catholicæ, rectæ rationi, & sacre scripturæ approbandam

CONCILII.

180

bandam fore & tenendam & amplectendā diffinimus & declaramus, nullique de cetero sicutum esse in contrarium prædicare, seu docere, renouantes præterea institutionem de celebranda sancta eius conceptione quæ sexto idus Decembris antiqua & laudabili consuetudine celebratur.

Sessio 37. & 48. Tractant de electione noui Pontificis.

Sessio 39.

Deposito Eugenio fuit electus Amadeus dux Sabaudia, qui in solitudine Ripariae à pluribus annis in virtute continentia fuerat conuersatus.

Sessio sequenti consensit electioni facta nuncupatus est Felix papa quintus.

Bulla Nicolai Papæ 5. qui successit Eugenio 4. de approbatione gestorum in Concilio Basiliensi. propter securitatem animarum, & cauenda pericula conscientiarum confirmat Nicolaus Papa gesta per Amadeum nuncupatum Felicem quintum, & per congregatos in Concilio Basiliensi, quod spectat ad censuras & causas beneficiales. De alijs nihil, nec de probatione eius Concilij, anno 1449. sui Pontificatus, anno 3.

Quæ in his duabus cõgregationibus Cõstantiensi & Basiliensi statuta sunt, non habent aliquid auctoritatis robur, nisi duntaxat illa quæ in bulla Martini 5. aut Nicolai 5. pontificia auctoritate probata sunt, quorum paucis mentionem fecimus supra.

Eugenius 4. Papa 215. sedit ann. 16. fuit electus Romæ ann. 1411. viuentē adhuc Sigismundo Germano Cæsare 35. Pont. 215.

Hic durante Concilio Basiliensi convocauit conciliū generale Ferrariae, ut tractaretur de vniōe Ecclesiæ Orientalis cum Ecclesia Latina, vbi cepit celebrari præfente Palæologo Imperatore & Patriarcha Constantinopolitano cū alijs Ecclesiæ orientalis Pontificibus, abbatibus, monachis, & ceteris signatis. Attamen inchoatum non potuit absolui propter ingruentem pestem: & translatum est ab Eugenio Florentiam, vbi & absolutum est. Celebratum est conciliū prædictum per viginti & quinque sessiones, quarum sexdecim celebratae sunt Ferrariae, reliquæ verò Florentiæ. In quibus omnibus disputatū est inter Latinos & Græcos. Primum de

Amadeus felix nuncupatus fuit iuri quod in papatu afferbat se habere, & creatus est Carolus Quintus Pontifex Romanus.

Amtho.

Eugen. 4.

Pont. 215.

proceff-

SVMMA ELOREN.

processione spiritus sancti à filio, & an ritè facta fuerit à Latinis ea additio in symbolo, filioque procedit, &c. Secundò, de igne purgatorio. Tertiò, de Papæ principatu. Quartò, de azymo & fermentato pane. Quintò, de panis in Eucharistiæ transmutatione. Quæ tamen disputationes solam contentionem inter Græcos & Latinos pepererunt, ut coacti fuerint cessare à disputatione, & res citra ullam controuersiam inter eos tractaretur: & sic facta est vno eorum Ecclesiarum, & sequens definitio prædictorum articulorum sub hac forma.

*De processione
sancti spiritus.*

CONCILIUM FLORENTINUM.

Approbante hac sancta synodo Florentina definimus, ut hæc fidei veritas ab omnibus Christianis credatur & suscipiatur, quia Spiritus sanctus à Patre & Filio æternali ter est: & essentiam suam, suumque esse subsistens habet ex Patre simul & Filio, & ex utroque æternaliter tanquam ab vno principio & vnica spiratione procedit: declarantes quod id quod sancti Doctores & Patres dicunt ea Patre per Filium procedere Spiritum sanctum, ad hanc intelligentiam tendit, ut per hoc significetur filium quoque esse secundum Græcos quidem causam, secundum Latinos verò principium subsistentiæ Spiritus sancti, sicut & Patrem. Et quoniam omnia quæ Patris sunt, ipse Pater vni-genito filio suo gignendo dedit, præter esse Patrem, hoc ipsum, quod Spiritus sanctus procedit ex Filio: ipse Filius à Patre æternaliter habet, à quo æternaliter etiam genitus est.

*De particula
illa (filioque
procedit.)*

Definimus etiam explicationem verborum illorum, filioque, veritatis declarandæ gratia, & imminente tunc necessitate, licitè ac rationabiliter symbolo fuisse appositum.

Item,

CONCILIUM

281

Item, in azymo, siue fermentato pane tritico corpus Christi veraciter conficiendo: ceterosque in altero ipsi vni corpus edificare debere, vniquemque scilicet iuxta suam ecclesiam: siue Occidentalis siue Orientalis consuetudinem, consistitur.

Item, si vere penitentes in Dei charitate decesserint, antequam dignis penitentiæ fructibus de commissis satisfecerint, & omnis, eorum animas penis purgatorii purgari. Et de Purgatorio à penis huius releuentur, prodesse his virorum fidelium suffragia missarum, scilicet, sacrificia, orationes, & elemosinas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueuerint in Ecclesiis instituta, illorum et animas, qui post baptismum susceptum nullam omnino maculam incurrerunt, illas et, quæ post extractam peccati maculam, vel in suis corporibus, vel eis exuta corporibus (prout superius dictum est) sunt purgati, in eodem Deo peccatum mox recipi, & intueri clare ipsam Deum trinitum & originis, vnum sicut est: pro meritum in diuinitate alium alio per diuinitatem. Illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel solo originali decedunt, mox in infernum descendere, penis tamen disparibus puniendas.

Item definimus sanctam Apostolicam sedem, & Romanum Pontificem in vniuersum orbem tenere primatum, sive successor & ipsum Pontificem Romanum successorem esse beati Petri & Christi Petri Principis Apostolorum, & veri Christi vicarium, si vicarius est totiusque Ecclesiæ caput, & omni Christianorum patrem ac doctorem existere, & ipsi in beato Petro pascendi, regendi & gubernandi vniuersalem Ecclesiam à Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditam esse, quemadmodum etiam gestis œcumenicorum Conciliorum in sacris canonibus continetur. Datum Florentiæ in sessione publica synodali anno 1439.

Dum hæc Florentiæ agerentur, in vltima sessione subita morte defunctus est Patriarcha Constantinopolitana & querentibus Græcis ac Latinis càm tam subitæ mortis eius, famuli responderunt, ipsum postquam cenasset, in penitentiali domo scribendi causa, ut sui moris erat, intrasse, & dum scriberet, tremore ac animi languore affectum, statim occubuisse. Literæ autem sequentiæ continebant.

Ioseph miseratione diuina Constantinopolis & nouæ Romæ Archiepiscopus, ac œcumenicus Patriarcha:

O o quo.

Confessio
Archiepiscopi
Constantinop.

SVMMA FLORENTI.

quoniam ad extremum vitæ meæ petuent, idcirco pro meo munere dilectis filiis benignitate Dei meam suam his literis palam facio. Nam quæ Dñi nostri Iesu Christi Catholica & Apostolica Ecclesia Romæ veteris sentiat ac celebret, omnia me quoque sentire, credereque profiteor, ac ipsis plurimum acquiesco. Beatissimū autem patrum patrem ac summū Pontificem, Romæque veteris Papam, Dñi nostri Iesu Christi vicarium esse concedere, atque animatum Purgatorium esse non inficio. Datum Florentiæ die octavo mensis Iunii, Anno 1439.

Dum iam absolueretur Conciliū Armeniorū Patriarche legati ad synodū ipsam venerūt, dicētes se, suamque Ecclesiā cū catholica cōiungi, ac ipsum synodi decretū piē seruare velle. Quibus benignissimē susceptus sub quodā breui cōpendio orthodoxe fidei veritatē, quā Romana profiteat Ecclesia, per hoc decretū sacro approbāt Concilio, ipsi ēē oratoribus ad hoc cōsentientibus, tradidit Eugenius Papa. Quo ab eis accepto, vnā cum Græcis Florentia discesserunt, & dissolutum est conciliū.

Decreta Concilij Florentini super vniōe Iacobinorum & Armeniorum.

In primis damus eis sanctum symbolum à centum quinquaginta Epis in ecumenico Constantinopolitano Concilio editum, cum illa additione, filioque ipsi symbolo declarandæ veritatis gratia, & urgente necessitate & rationabiliter appolita. Cuius tenor est, Credo in vnum Deum, &c. Hoc autē symbolū, sicut apud Latinos mos est, ita decernimus per omnes Armeniorum Ecclesias inter Missarum solennia singulis saltem Dominicis diebus, & maioribus solennitatibus decantari vel legi.

Secundō, tradimus eis definitionem quartæ & vniuersalis synodi Chalcedonenfis, in quinto postea & sexto vniuersalibus Conciliis renouatā de duabus naturis in vna Christi persona. Cuius tenor talis est,

Sufficeret quidem sapiens hoc, &c.

Tertiō, definitionem de duabus Christi operationibus in prædicto sexto Concilio promulgatam, &c.

Quartō, instruximus eos, & declarauimus synodum Chalcedonensem, & beatissimū Leonem sanctē & re-
Commendatur definitio bea. cte veritatē de duabus in vna persona Christi naturis superius

CONCILII.

282

superius descriptā definisse cōtra impia Nestorij & Eutychis dogmata. Inuigimusque, ut ipsum beatissimū Leonem (qui verē fidei columna fuit, & oī sanctitate doctrina reuerens) tanquam sanctum, & in catalogo sanctorū merito descriptū, de cetero reputet & veneretur: atque non solum dictas res synodos, sed & omnes alias vniuersales auctoritate Romani Pontificis legitimē celebratas sicut & ceteri fideles reuerenter suscipiant.

Quintō, ecclesiasticorum sacramentorum veritatem sub hac redigimus formula.

Septem sunt Sacramenta noua legis.

Nouæ legis septem sunt Sacramenta, scilicet, Baptismus, Cōfirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, extrema Vnctio, Ordo, & Matrimonium. Quæ multum à sacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam figurabant. Hæc verō nostra & continent gratiam, & ipsam dignē suscipientibus conferunt.

Horum quinq; prima ad spiritualē viuificandū hoī in seipso perfectionem, duo vltima ad totius ecclesiæ regimē, multiplicationemque ordinata sunt. Per Baptismum, n. spiritualiter renascimur: per Cōfirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide, renati auit & roborati, nutrimur diuina Eucharistiæ alimonia. Quodd si per peccatum egritudine incurrimus animæ, per pœnitentiā spiritualiter sanamur. Spiritualiter ēē & corporaliter (prout animæ expedit) per extremam vñctionem. Per ordinem verō ecclesia gubernatur & multiplicatur spiritualiter, per matrimonium corporaliter augetur.

Hæc oīa sacramenta tribus perficiuntur, videlicet, re-
Tribus perficiuntur sacramenta. bus tanquam materia, verbis tanquā forma, & persona ciuntur sacramini-
Trium tantum sacramentū. stris conferentis sacramentū cum intentione faciendi. Quorū si aliqd desit, non perficitur. Trium tantum sacramentū. Inter hæc sacramenta tria sunt, Baptismus, Cōfirmatio, & Ordo, quæ characterem, id est, spirituale ratiōe impri-
non reuerantur. quoddā signū à ceteris distinctū, imprimunt in aīa in-
ta. Inuua vi- delebile: vnde in eadē persona non reuerantur. Reliqua
ta spiritualis verō quatuor, characterē nō imprimunt, & reiterationē
baptismi. admittunt. Primū olim sacramentorū locum tenet ba-
baptismi. ptismus, quod vitæ spiritualis ianua est: per ipsum enim

tissimi Lee-
nis Papa.

Sacramenta
antiqua legis
gratiam dan-
dam per Chri-
stū figurabant.

Ad quid ordi-
nata sint sa-
cramenta nouæ
legis.

SVMMA FLORENTI.

membra Christi, ac de corpore efficiuntur ecclesie. Et cum per primum hominem mors introierit in universos, nisi ex aqua & Spiritu sancto renascimur, non possumus (ut inquit Veritas) in regnum celorum introire.

Materia huius sacramenti est aqua vera, & naturalis: nec refert frigida sit an calida. Forma autem est: Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritu sancto. Non tamen negamus, quin & per illa verba, baptizet talis servus Christi in nomine Patris & Filii & Spiritu sancto, vel baptizetur manibus meis talis, in nomine Patris & Filii & Spiritu sancto, verum perficiatur baptismus, quoniam cum principalis est, ex qua baptismus virtutem habet, sit sancta Trinitas, instrumentales autem sit minister, qui tradit exterius sacramentum, si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur ministerium cum sancte Trinitatis invocatione, perficitur sacramentum. Minister huius sacramenti est sacerdos, cui ex officio competet baptizare. In causa autem necessitatis, non solum sacerdos vel diaconus, sed et laicus & mulier, imo etiam Paganus & hereticus baptizare potest, dummodo formam servat Ecclesie, & facere intendat, quod facit Ecclesia.

Huius sacramenti effectus est remissio omnis culpe originalis, & actualis: omnis quoque poenitentia, quae pro ipsa culpa debetur, propterea baptizatis nulla pro peccatis praeteritis iniungenda est satisfactio, sed morientes antequam culpam aliquam committant, statim ad regnum celorum & Dei visionem perveniunt.

De Sacramento confirmationis. Secundum sacramentum est confirmatio, cuius materia est Chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientiae, & balsamo, quod odorem significat bonae famae, per Episcopum benedictum. Forma autem est, Signo te signo crucis, & confirmo te Chrismate salutis in nomine Patris & Filii & Spiritu sancto. Ordinarius minister est episcopus. Et cum ceteras vocationes simplex sacerdos valeat exhibere, hanc non nisi episcopus debet conferre, quia de solis Apostolis legitur (quorum vicem tenent episcopi) quod per manus impositionem Spiritum sanctum dabant. Loco autem illius manus impositionis datur in Ecclesia confirmatio. Legitur tamen aliquando per Apostolicae sedis dispensationem ex rationabili & vigente admodum causa simplicem sacerdotem Chrismate per Episcopum consecrari.

Minister sacramenti confirmationis Episcopus.

Art. 9.

CONCILII.

183

Quo hoc administrasse confirmationis sacramentum.

Effectus autem huius sacramenti est, quia in eo datur Spiritu sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Pentecostes, ut Christianus audacter Christi confiteatur non metu. Ideoque in fronte ubi verecundiae sedes est, confirmandus iniungatur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & praecipue crucem eius, quae Iudaeis est scandalum, Gentibus autem stultitia, propter quod signo crucis signantur.

De Sacramento Eucharistiae.

Tertium est Eucharistiae Sacramentum, cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet. Aqua autem ideo admiscetur, quoniam iuxta testimonia sanctorum Patrum, creditur ipsum Dominum in vino aqua permixto hoc instituisse Sacramentum. Deinde quoniam hoc evenit Domini passionis representationi. Inquit enim beatus Alexander Papa, quintus à beato Petro, in Sacramentorum oblationibus, quae inter Missarum solennia Domino offeruntur, panis & vinum aqua permixtum offerri debet, quia utrumque, id est, sanguis & aqua, ex late re Christi prodixisse legitur.

Tertio etiam convenit ad significandum huius Sacramenti effectus, qui est unio populi Christiani ad Christum. Aqua enim populum significat, &c.

Forma huius Sacramenti sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficitur Sacramentum. Sacerdos, in persona Christi loquens, hoc conficit Sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem convertuntur, ita tamen, quod totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini, sub qualibet quoque parte hostiae consecratae, & vini consecrati, separatione facta totus est Christus.

Huius Sacramenti effectus, quem in astra operatur dignè sumens, est adonatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris eius unitur, sequitur quod per hoc Sacramentum in sumendis dignè gratia augeatur: omnique effectum, quod materialis cibis & potus quo ad vitam agunt corporalem, hoc idem quo ad vitam spirituales & hoc sacramentum operatur.

Quantum Sacramentum est poenitentiae, cuius quasi

Effectus confirmationis.

Quare apponitur aqua in vi.

De con. d. 2.

In sacramentorum.

Apoc. 17.

Effectus Eucharistiae.

De sacramentis poenitentiae.

SVMMA FLORENTI.

materia sunt actus poenitentis, qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis contritio, ad quam pertinet, ut doleat de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero. Secunda est oris confessio, ad quam pertinet, ut peccator omnia peccata quorum memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter. Tertia, est satisfactio pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis: quae quidem praecipue fit per orationem, ieiunium, elemosynam.

Forma huius sacramenti est, Ego te absoluo, &c.

De extrema unctio. Minister huius sacri est sacerdos, habens auctoritatem absolendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Effectus huius sacramenti est absolutio à peccatis.

Quintum sacramentum est extrema unctio, cuius materia est oleum oliuae per episcopum benedictum. Hoc sacramentum nisi infirmo, de cuius morte timeatur, dari non debet: qui unguendus est in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odoratum, in ore propter gustum, vel locutionem: in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem. Forma huius sacramenti est haec: Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per visum, &c. Et similiter in alijs membris. Effectus vero est mentis sanatio, in quantum autem expedit, ipsius etiam corporis. De hoc sacramento habetur Iacobi quinto.

De sacramento ordinis. Sextum sacramentum est ordinis, cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur ordo, sicut presbyteratus traditur per calicem cum vino, & patenae cum pane porrectione. Diaconatus vero per libri Evangeliorum dationem. Subdiaconatus per calicem vacui cum patena vacua superposita traditionem. Et sicut de alijs per rerum

Effectus sacramenti ordinis. ad ministeria sua pertinentium assignationem. Forma sacerdotij talis est: Accipe potestatem offerendi sacrificium in ecclesia pro viuis & mortuis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, & sic de aliorum ordinum formis. Ordinarius minister huius sacramenti est episcopus. Effectus, augmentum gratiae, ut quis sit idoneus minister.

De sacramento Matrimonij. Septimum est sacramentum matrimonij, quod est signum coniunctionis Christi & ecclesiae, secundum Aposto-

CONCILII.

284

Apostolum, Causa efficiens matrimonij regulariter est mutuus consensus per verba de praesenti expressus.

Tria sunt bona matrimonij. Primum, proles suscipiendi *Tria sunt bona* da & educanda ad cultum Dei. Secundum fides, quam *Matrimonij* unus coniugum alteri seruare debet. Tertium, indiuisibiliras matrimonij propter hoc quod significat indiuisibilem coniunctionem Christi & ecclesiae. Quamuis autem ex causa fornicationis liceat thori separationem facere, non tamen aliud matrimonium contrahere fas est, cum matrimonij vinculum legitime contracti perpetuum sit.

Sexto; compendiosam illam fidei regulam per beatissimum Anastasium aditam ipsis praebemus, videlicet: Quicumque vult saluus esse, &c.

Septimo, decernimus, vni atque eundem Deum veteris ac noui testamenti, hoc est legis & Prophetarum atque Euangelij profiteamur auctorem: qui eodem spiritu inspirare, veritatemque testamēti sancti locuti sunt: quorum libros suscipimus & veneratur Ecclesia, qui titulis sequentibus continentur.

Quinque Moysi, id est, Genesim, Exodus, Leviticum, Numeri, Deuteronomium. Iosue, Iudicum, Ruth. Quatuor Regum, duo Paralipomenon. Esdras, Neemias, Tobias, Iudith, Esther, Psalmi. David, Parabola, Ecclesiasticus, Cantica canticorum. Sapientia, Ecclesiasticus, Ezechiel, Hieremias, Baruch, Ezechiel. Dan, duodecim Prophetarum minores, id est, Oseea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michaeas, Naum, Abacuc, Sophonias, Aggaeus, Zacharias, Malachias. Duo Machabaeorum. Quatuor Euangelistae, Matthaeus, Marcus, Lucas, Ioannis. Quatuordecim Epistolae Pauli, ad Romanos, duas ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses. Duae ad Thessalonicenses, ad Colossenses. Duae ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebraeos. Petri duae, Ioannis tres, una Iacobi, una Iudae. Acta Apostolorum, & Apocalypsis Ioannis. Propterea anathematizamus Manichaeorum insaniam, qui duo principia posuerunt, vnum visibile, aliud inuisibile, & alium noui testamenti, Deum, alium veteris esse dixerunt.

Octavo tradimus, quod in consecratione corporis Christi hac vteretur forma ecclesia Romana: Hoc est enim corpus meum: sanguinis vero: Hic est enim calix sanguinis mei, noui & aeterni testamenti, mysterium fidei,

Qo + Qui

SVMMA DECRET.

qui pro vobis & pro multis effunderetur in remissionem peccatorum. Panis verò triticus in quo sacramentum conficitur, an eo die an antea decoctus sit, nihil omnino refert, dummodo panis substantia maneat.

Roman. 7. Nonò, qm̃ asseritur nonnullos quartas nuptias tantum licitū quā condēnatas, casuere ne p̃m̃ xpi non esse, p̃ntē impediendū fm̃ Apostolum, mortuo viro mulier sit ab eius non obster, sa- lege soluta, & nubendi cui vale in Dño, habeat facultatē ac sapius eō tē, nec distinguat mortuo primo, secundo, vel tertio, de- trahere potest. claramus non solum secundas ac tertias, sed & quartas Sicut virginis atq; vteriores, si aliquid canonicum impedimentū hō tas viduitati, obster, licetē contrahi posse. Cōmendatōes tñ dicimus, si vterius à coniugio abstinētes in castitate permansē- rino, quia sicut virginatē viduitati, ita nuptijs castā viduitatē laude ac merito praeferendam esse censuimus.

His oībus explicatis praedicti Armeniorum oratores noīe suo & sui Patriarchae, & oīum Armeniorum hēc sa- luberrima synodalia decreta cum oībus suis capitulis, declarationibus, definitionibus, necnon quicquid tener & docet sancta sedes Apostolica & Romana ecclesia, cū oī deuotione & obedientia suscipiunt & amplectuntur.

Finis Concilium Florentinum.

Nicolaus 5. Papa 216. Hic cum se indignum tāto ma- gistratu arbitraretur, supplex rogauit Cardinales, vt ma- turius ecclesiae cōsulerent: & tandem inuitus assumpsit Sacerdotium. Quo per octo annos administrato, mori- tur, Frederico 3. Germano Caesare, 37.

His temporibus Anno 1453. die Maij 29. post diutini- am obsidionē, grauissima tandem oppugnatione po- titus est Mahometes Turcarum Imperator vrbe Con- stantinopolinē cap: tantam crudelitatem exercuit, vt nulla illi queat oratione explicari.

Calistus 3. Papa 217. Hic B. Vincētii ordinis Prēdica- toris sanctos regulas, dedit annos tres sub eodē Cēsare.

Visum est necessariū hoc loco summā duarū extranagā- tiū Martini quinti & Calisti tertij subijcere & explicare additōnes, quib; alia praedicti Pōpificis praeferunt eīusmo- di cōtractus, quib; dantur annui census cū pacto retrouen- dendi, &c. Qm̃ videmus nunc intolerabiles abusus exerceri hoc colore, & passim celebrari praedictos contractus, vix vna

CALIST. ET MART. PA. 285

aut altera conditio seruata, & hoc falso titulo empta- nis multi praeceperunt suas usuras.

Decretum Martini s. idem est & Calisti tertij.

Martinus epus, &c. & Calistus epus, &c. Petitiō dile- ctorū filiorū nobis exhibita cōtinebat, qd̃ a tāto tpe cu- ius cōtrarij memoria hominū nō existit, quiddā consue- tudo rationalis obseruata, per scripta, ac morib; vten- tiū approbata ad cōmunē vtilitatē hominū introducta fuisse, pro quibus Princeps, miles, siue oppidanus, par- tiū earundē cū hoc expedire videbatur personē ecclesia- sticā, aut seculari collegio, aut vniuersitati super bonis suis, oppidis, terris, agris praedijs, domibus, & heredita- ribus vendere cōstent, & vendidit annuos cēsus. vnius vel pluriū marcarū, & pro qualibet marca annui cēsus decē, ven decim, tredecim, quatordecim marcar, aut plus vel minus secūdū tps qualitātē (prout ipsi cōtrahētes tñc interesse cōtulerant) ipsi vēditori tunc integraliter in pecunia numerata solui cōsueuerant, bonis in ipso cōtractu tunc expressis, pro ipsius cēsus annui solutio- ne in perpetuū obligatis. Et semper in ipsis cōtractibus expresse ipsi vēditoribus data fuit facultas atq; gratia, quod ipsum annuū cēsum in toto vel in parte pro eadē summa denariorū quā ab ipsis temporibus receperant, quandoque vellent libere absque alicuius requisiti- one, cōtradictione, vel assensu, possent extinguere & re- dimere, ac se ab ipsius census solutione, extunc penitus liberare. Sed ad hoc huiusmodi cēsus venditores inuiti nequaquam peremptores arctati aut astringi valerent etiam ipsis possessionibus & bonis obligatis penitus in- teremptis, seu destructis. Sed iidem ementes etiam si bo- na, domus, terrae agri, possessiones & hereditates huius- modi processu temporis ad omnimodā destructionis siue desolationis reducerentur, opprobrium, pecuniam ipsam etiam agendo repetere non valerent. Apud ali- quos tamen an huiusmodi contractus emptionis liciti existant, haesitatur. Quare pro parte eorundem nobis fuit humiliter supplicatum, vt an contractus huiusmo- di liciti vel illiciti censeri debeant, declarate de benigni- tate Apostolica dignaremur.

Nos igitur comperimus, contractus huiusmodi Iu- ridicos,

SVMMA DECRET.

ridicos, & iuxta determinationem doctorum licitos fore, & iuri communi conformes, ideo ipsorum censuum venditores ad illorum solutionem obligari, auctoritate Apostolica tenore presentium ex certa scientia declaramus, non obstantibus, &c.

Conditiones, quibus annui census licite emi possunt & vendi.

Prima conditio. Oportet quod vendens designet & exprimat rem aliquam quam vendat, & alius emat, puta domum aut agros, &c. Et rei vel rerum designatarum tantum debet fieri emptio vel venditio, & ea sola debent manere obligata ad solutionem predicti census, & non alia vendentis bona, quia si vniuersa alia bona cum persona vendente obligatur (ut fit apud nos) iam destruitur emptio & venditio, & est oppignatio, & fit contractus usurarius.

Secunda conditio, quod iusto & competenti pretio ematur annuus census, & quo tempore celebratur contractus, integraliter numeretur pecunia.

Tertia, quod in eodem contractu expresse venditori detur facultas, quod ipsum annuum censum vel in toto vel in parte pro eadem summa denariorum, quam ab emptore recepit, quandoque velit, libere absque alicuius requisitione aut contradictione possit extinguere vel redimere, & se ab ipsius census solutione ex tunc penitus liberare.

Quarta, quod ad redimendum annuum censum venditor inuitus nullo modo obligari possit, sed liberum sit illi vel soluere censum, vel redimere in toto vel in parte eadem numerata pecunia.

Quinta, quod si contingat aliquam bona ipsa, domus, agros, aut possessiones alias, quod obligata sunt ad solutionem census, & quorum facta est emptio, processu temporis omnino destrui, & penitus iterire, ementes pecuniam ipsam, quam dederunt pro predictis bonis, repetere amplius nequaquam valebunt, quoniam ementis periculo debet, perire res emptae: aliquam non fuit vera emptio & venditio, sed contractus usurarius.

Sexta, non debet obligari ad censum res aliqua, nisi sit vendibilis res, & fructuosa: & annuus census, ad cuius solutionem talis res est obligata, non debet excedere valorem fructuum, quos ex re ipsa percipere solet aut potest dominus rei. Si enim plus est in annuo censu, quam in fructibus rei venditae, iam destruitur emptio,

& pal-

CALIST. ET MART. PA. 286

& passiat utrum, & emens accipit rem ipsam in pignus suae pecuniae.

Servatis praedictis conditionibus utcumque tolerantur iudicio tales contractus: aliqua earum omissa, nulla ratione puto tolerandos.

Pius 2. Papa 218. Catherinam Senensem inter sanctas regulas: sedit annos sex. Friderico Caesare.

Paulus 2. Papa 219. sub eodem Caesare. Sacerdotio illa dabiliter procurato sexto anno mense decimo suae assumptionis, solus in cubiculo nemine videtur, sed a hora noctis apoplexia moritur. Suo tempore omnia officia Romae venalia erant, & fere per beneficia & epatus his committebat, qui officium aliquod venale haberent, unde elici munus possent.

Sixtus 4. Papa 220. Friderico Caesare. Hic Bonauenturam Theologum albo sanctorum inscribi iussit. Moritur anno 1479. Sub hoc Pontifice & eius speciali commissione, anno domini 1479. facta est congregatio per reuerentiam in Christo patrem Alfonsum Carillum Archiepiscopum Toletanum. Complurimulorum doctorum Theologiae, & vtriusque iuris super libello Confessionis addito per Petrum Oxoniensem sacrae Theologiae Professore in vniuersitate Salmantina, Hispaniae. Accepit autem praedictus Archiepiscopus Toletanus auctoritatem declarandi ac definiendi omnes propositiones & conclusiones falsas, erroneas, hereticas aut male sonantes, quae in praefato libello continerentur.

Conclusiones autem productae ex libello dicti magistri Oxoniensis discussae & disputatae tandemque damnatae sunt, quae sequuntur.

Prima conclusio, peccata mortalia quantum ad culpam & penam alterius seculi delentur per solam cordis contritionem sine ordine ad clauas.

Secunda conclusio, quod confessio de peccatis in specie fuerit ex aliquo statuto vniuersalis ecclesiae, non de iure diuino.

Tertia, conclusio, quod prae cogitationes confiteri non debent, sed sola displicentia delentur sine ordine ad clauas.

Quarta conclusio, quod confessio debet esse secreta, id est, de peccatis secretis, non de manifestis.

Quinta, quod non sunt absoluen di penitentes, nisi praeterita prius penitentia eis iniuncta.

Sexta, quod Papa non potest indulgere alicui viuo penam Purgatorii.

Septima,

An. d. 1458.

Pius 2. potest.

218. Paulus 2.

Pont. 219.

Sixtus 4.

Pont. 220.

SVMMA CONCILII SVB.

Septima, quod ecclesia urbis Rom. errare potest.
Octava, quod Papa non potest dispensare in statutis
vniuersalis ecclesie.

Nona conclusio, quod sacramentum penitentie, quan-
tum ad collationem gratie, sacramentum nature est, non
aliter institutio veteris vel noui testamenti.

Quibus conclusionibus sic propositis, ac per plures
dies singillatim disputatis, recepto tandem ab eisdem
doctoribus solenni iuramento, tactis sacrosanctis Evan-
gelis, & sententia excommunicationis in eos, & in eorum
quolibet primitus prolata, quod in predictis questionibus
diceret veritatem secundum suam sententiam & conscientiam, votisque
eorum coram notario & testibus singillatim in scriptis reda-
ctis 24. Maii, prefatus Reueren. dominus sedes protri-
bunali sententiam protulit, quia conclusiones predictas tan-
quam hereticas, erroneas ac scandalosas, & male sonantes
Apostolica & primitiua authoritate damnavit, ac dam-
nandas decreuit, librumque illum comburendum indica-
uit, quem ille promotor fiscalis curie tradidit seculari.

*Adiutor dicti Magistri Petri Oxoniensis
in forma canonum.*

Quonia ego magister Petrus Oxoniensis composueram li-
brum confessionis continente nonnullas propositiones, quas
tunc credebam veras & determinationi sancte matris ec-
clesie & eadem opinioni doctorum consonas, sed quia primu ex
libro illo orta sunt maxima scandala in cordibus fidelium, ma-
ximè in partibus horum Regnorum, adeo, quod reuerendissimi in
Dño pater ac dominus Archiepiscopus Toletanus authorita-
te Apostolica (accesitis quam plurimis magistris & sacre
Theologie doctoribus, & alijs viris eruditissimis) matu-
ro consilio ac deliberatione pronuntiavit & declaravit di-
ctum librum continere nonnullas propositiones falsas hereti-
cas, scandalosas, male sonantes & erroneas, & ideo comburen-
dum, prout in sententia latius continetur. Quapropter ego
prefatus Magister desiderans salutem anime mee, ac pro-
priu recognoscens errorem & culpam, dico & confiteor me
graviter errasse in compositione dicti libelli, utpote continen-
tis propositiones falsas, erroneas, scandalosas, hereticas,
& male sonantes. Quas ut tales confiteor, & declaro, sum-
mittoque me determinationi sancte matris ecclesie, & de-
terminationi

SIXTO QVARTO. 237

terminationi & sancte prefate & prolata per dictu reue-
rend. dominu, cui ego ex nunc & specialiter & expresse
assentior. Et cognoscens veram fidem, anathematizo omnem
heresim, maximè eam de qua hactenus sum infamatus,
& confentio sancte matri Ecclesie Romanæ & sedi Apo-
stolicæ, & ore ac corde confiteor sacramenta Ecclesie, & il-
lam fidem tenere, quam dominus Sixtus Papa modernius autho-
ritate Apostolica & Evangelica tenuit, & per hanc sancta
Dei Evangelia omnes qui contra hanc fidem venerint cum
suis doctrinis, dignos eterne damnatione pronuntio.

Celebrata est ea congregatio per quinquaginta duos
viro doctos magistros in Theologia, vel iure canonico,
presidente prefato reuerendissimo. Accessit ad hanc spe-
cialis confirmatio eorum, quæ acta sunt in predicta con-
gregatione per Sixtum Papam quartu. Exemplar autem
bullæ, quæ confirmantur predicta, habetur in bibliotheca
Ecclesie Toletanæ, & extat alterum exemplar in mo-
nasterio S. Vincentij instituti beati Dominici in urbe
Placentina: Quam confirmationem ego legi, & vidi in
legitimo exemplari, sed ne plus iusto crederet volumen
huius summa, hic nolui illam subiicere.

Innocentius 8. Papa 221. Friderico Cesare. Sedit an-
nos septem.

Alexander 6. Papa 222. Patria Hispanus ex grec. Ro-
gia originem duxit. Sedit annos 11. Electus imperator
eodem Friderico.

Pius 2. Papa 223. Sedit dies 30. Maximiliano Cesare 38

Iulius 2. Papa 224. moritur bellica gloria clarus, Pon-
tificatus sui anno decimo, dum celebratur Concilium
Lateranense, Maximiliano Cesare.

Leo 10. Papa 225. Cesare Maximiliano, Moritur Pon-
tificatus sui anno 9. Sub hoc Pontifice celebratum est
Concilium Lateranense.

*Concilium Lateran. sub Iulio secundo, & Leo-
ne decimo.*

Iulius secundus, nuper electus, iuravit se celebraturu
Concilium generale pro reformatione Ecclesie, &
pace inter Principes Christianos componenda. Requi-
situs autem, ost, ut predictum iuramentum servaret, &
iuxta

*Confirmatio
precedentis
sententia.*

*Innoent. 8.
Pont. 221.
Alexan. 6.
Pont. 222.*

*Pius 3.
Pont. 223.
Iulius 2.
Pont. 224.*

*Leo 10.
Pont. 225.*

SVMMA LATERAN.

juxta cōstitutionem Concilij Cōstantiensis expleto de cennio à proximo Concilio celebrato nouum celebraret, ille tñ differebat. Tandē instantibus aliquibus Prælatiſ Eccleſiæ, & vrgentibus celebrationem Concilij, & Pontifice vel non valente, vel non volente, Bernardinus de Carauaial, Hispanus, & Fridericus de ſancto Seuerino Eccleſiæ Romanæ Cardinales, cum quibſdam aliis Cardinalibus venerunt Piſas, deinde Mediolanſi: & contra voluntatem & authoritatem Romani Pontificis, vocauerunt Episcopos & Chriſtianos Principes ad generale Concilium in prædictis locis indiſtum. Contra hoc Conciliabulum indixit Iulius Pontifex generale Concilium Romæ apud Lateranum celebrandum.

Seſſio. 5. 10. die menſis Maii, anno 1512.

Pontifex exhortatur ſynodū ad Eccleſiæ reformationem, & ſchiſmatis extinctionem, pacem inter Chriſtianos Principes componendam, & expeditionem contra infideles conſciendam. Mox annuſtantur per Pontificem cauſæ non celebrati Concilij, cum toties ante fuiſſet promiſſum, & nec tamen uſque ad illum diem fuerat inchoatum. Præcipuus autem fuit cōſlictus apud Rauennam ciuitatem Romandiolæ, habitus inter exercitum ipſius Iulij Pontificis, & Regis Hiſpaniæ Ferdinandi cognomento catholici, & exercitum Ludouici Regis Francorum, & aliorum adhærentium conciliabulo Piſano. In quo cōſlictu fuerunt interfecta multa milia hominum, Et abſoluta eſt actio prima.

Seſſio 2. 17. menſis Maii eiſdem anni.

Legitur bulla in qua Piſanū conciliabulum damnatur, & oīa in eo geſta annullantur & irritantur. Latereſ quoq; cōciliū legitime & ſpirituſancto eſſe cōgregatū deſinitur. Excipiuntur ſuffragia omnium præſentium.

Seſſio 3. 3. Decemb. eiſdem anni.

Tantū legitur bulla, in qua iterū reprobanſur oīa & ſingula per Cardinales ſchiſmaticos acta, tñ in Trāſalpiniſ quā Ciſalpinis locis. Reuocantur quoq; cōceſſa priuilegia, ſiue gratiæ per ſedē Apoſtolicā in eiſdem locis.

Seſſio. 4. 10. Decemb. eiſdem anni Pontificatus

Iulij Papa an. 10. præſidente eodem.

Legitur bulla, in qua pragmatica ſanctio, & geſta per Concilia

CONCILII.

288

Conciliabulū Piſanum ſuper eodem annullantur.

Seſſio 5.

Præſidente Epō Hoſienſi Cardinali propter ægritudinem Iulij Pōtificis 16. Februarij, anno Domini 1513.

Legitur bulla innouationis & conſirmationis contra ſimoniacā prauitatem in electione Pontificis non cōmittendam. In qua ſacro approbante Concilio ſtatuitur, quōd electio Rom. Pontificis per ſimoniam facta eo ipſo nulla exiſtat, & ſic electo nulla in ſpiritualibus vel temporalibus tribuatur ſacultas. Et Cardinales, qui ſimoniace aliquē elegerint, à ſuis ordinibus, dignitatibus & beneficiis ſint abſq; alia declaratione priuati. Mediatōres etiam tam clerici quam laici, cuiuſcunq; dignitatis ſint, priuantur omnibus beneficijs, honoribus, & bonis eo ipſo, & ad ſimilia ſunt inhabiles, &c.

Predicta conſtitutio placuit vniuerſis Episcopis & Patribus, exceptis quinque Episcopis.

Quartriduo poſt ſeſſionem 25. Februarij, anni 1513. Iulius 2. Papa obiit Romæ apud ſanctum Petrum in palatio Pontificum.

Feria ſexta 11. Martij eiſdem anni eligitur canonicus Episcopus Rom. & Papa vniuerſalis Eccleſiæ Cardinalis de Medicis, nuncupaturq; Leo 10.

Seſſio 6. 27. Aprilis prædicti anni.

Fit electio 24. Prælatorū, qui adſint cū Cardinalibus in his quę pertractanda ſunt coram Pontifice. Et diſtributi ſunt per claſſes, vna claſſis erat ad conferenda pertinentia ad componendā pacem inter Principes, & extirpandū ſchiſma. Alia ad tractandum, quę pertinent ad generalē reformationem curiæ. Tertia verō ad ea, quę pertinerent ad fidem & pragmaticā ſanctionem.

Septima ſeſſio feria. 6. 17. Iunij 1513. præſidente Leone 10.

Leguntur literę ſubſcriptę per Bernardinum Carauaial & Fridericū de ſancto Seuerino olim Cardinales ſuper materia abiurationis ſchiſmatis & vniōis Eccleſiæ, & cōfeſſionis erroris ipſorum, & veniē petitionis pp ſuſcitati ab illis ſchiſma, &c. Qui poſt paucos dies in Palatio Apoſtolico priſtinæ dignitati ſunt reſtituti in conſiſtorio ſecreto poſt ſolemne abiurationem ſchiſmatis, veniētes ad Palatiū tñquā priuati clerici, & ante pedes

SVMMA LATERAN.

pedes Papæ abiurato schismate alta & intelligibili voce.
Sessio. 8. 13. Decemb. anni 1513. presidente Leone 10.

Legitur schedula super fide animæ humanæ sub hac forma.

*Quod anima
hominis unita
sit ipsa qua im-
mortalis defi-
niatur.*

Cū diebus nostris nonnulli ausi sint dicere de natura animæ rationalis, quæ mortalis sit, aut vnica in cunctis hominibus: & aliqui temere philosophantes, sem saltē philosophiā, verū esse asseuerant, sacro approbātē cōcilio dānamus & reprobamus oēs asserētes animā intellectuā mortālē esse, aut vnica in cunctis hominibus, & hæc in dubiū vertētes: cū illa nō solū verē, & per se & essentialiter humani corporis forma existat, sicut in Can. Clemētis Papæ 3. in generali Vienenſi cōcilio adito cōtinetur, Verū & immortalis, & pro corporum, quibus infunditur multitudine singulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicanda. Quod manifestē cōstat ex Euāgelio, cū Dñs ait, Animā autē occidere nō possunt. Et alibi, Qui odit aīam suā in hoc mūdo, &c. Et cū aternā penā & aterna supplicia pro merito vitæ iudicandis reprobant, alias incarnatio, & alia Christi mysteria nobis minimē profuissent: nec resurrectio expectanda foret, ac sancti & iusti miserabiles essent, iuxta Paulū, oībus hominibus. Cumque verum vero minimē contradicat,

*Fides nō cōtra-
riatur vero.*

omnem asserentiē veritati illuminatæ fidei cōtrariam, omnino falsam esse definimus, & vt aliter dogmatizare non liceat, districtius inhiibemus. Omnesque huiusmodi erroneis asserentiis inhaerentes, tanquam hæreticos vitandos & puniendos fore decernimus.

*Precipitur
preceptoribus
Philosophia,
vt discipulis
suis ostendant
et declarent
veritatem reli-
gionis Christi-
ana.*

Insuper omnibus & singulis Philosophis in vniuersitatibus studiorum generalium, & alibi publice legentibus districtē precipimus, vt cum Philosophorū principia aut conclusiones in quibus à recta fide deuiare nō scūt, auditoribus suis legerint, seu explicauerint, quales hoc de immortalitate animæ, aut vnitatē, & mundi aternitate, ac alia huiusmodi, teneantur eisdem veritatem religionis Christianæ omni conatu manifestam facere, & persuadendo, pro posse docere, ac omni studio huiusmodi Philosophorum argumenta (cum omnia solubilia existāt) pro viribus excludere atque resoluerē.

Statuimus insuper, ne quis de cætero in sacris ordinibus

CONCILII.

289

nibus constitutus, in studiis generalibus, vel aliis publicis. *Prohibetur* ed audiēdo, Philosophiæ aut poësis studiis ultra quinquēn- *constitutis in* nium, post Grammaticā & Dialēcticā, sine aliquo studio sacris ordi- *bus incutere* Theologiæ, aut iuris Pontificiæ, inebat, verū exacto di- *poësis studiis,* cto quinquēnio, si illis studiis insudare volueris, liberū sit ei, dū tū simul aut seorsum Theologiæ, aut sacris canonibus operā nauauerit, vt in his sanctis & vtilibus professionibus sacerdotes Dñi inueniant, vnde infectas Philosophiæ & poësis radices purgare & sanare valeant.

Hos canones per ordinarios locorum & rectores in vniuersitatibus singulis annis in principio studij in virtute sanctæ obedientiæ publicari mandamus.

Sessio 6. 5. Maij. 1514. presidente Leone Papa.

Legitur in hac Sessione publicē Bulla reformationis curiæ Romanæ, in qua sequentes Canones subiiciuntur.

Decernimus vt seruetur, quod Innocen. Papa 3. in Lateranensi concil. decreuit de ætate & grauitate morum & literarum scientia in personis promouendis in Episcopos & Abbates diligenter inquirenda.

*Ca. 2. Ne Episcopus aut Abbas amoueantur
non premissa defensionis copia.*

Statuimus vt nullus Eps aut Abbas, quoniam instante *Can. 1. De* aut requirente, nisi sibi copia & facultas legitimæ de- *elect. cum in* fensionis permittatur, Et si crimina fuerint notoria, dili- *cunctis.* genterq; partibus auditis, causa plenariē probata fuerit, priuati valeat. Nē aliquis Prælati inuitis, nisi aliis iustis, efficacibusq; rationibus & causis transferatur, iuxta formam ac decretum Constantiensis Concilij.

Can. 3. Ne Monasteria alicui commendentur.

Et quoniam ex commendis Monasteriorum, Monasteria ipsa tam in spiritualibus quā in temporalibus grauiter læduntur, quippe quorum ædificia partim commendatarium negligentia, partim auaritia, vel incuria collabuntur, & in dies diuinus cultus in eis magis diminitur, volumus & sancimus, vt cum illa per obitum Abbatis, qui illis præerant, vacauerint, nullo modo cuiquam possint cōmendari, sed de persona idonea, iuxta præscriptam constitutionem, eis ira prouideatur, vt illis idonei Abbates, prout decet, præfati sint.

SVMMA LATERANEN.

Canon 4.

Vniones perpetuæ, præterquã in casibus à iure permissis, vel sine rationabili causa, nequaquam fiant.

Can. 5. Ne plura incompatibilia quis habeat.

Dispensationes autem ad plura incompatibilia ultra duo, nisi qualificatis iuxta formam iuris communis non concedantur nisi ex magna & vigente causa.

Can. 6. Vt Cardinales assistant Romano Pontifici.

Cùm Cardinalium officium in primis versetur in frequenti Romani Pontificis assistentiâ, & sedis Apostolicæ negotiis, Statuimus vt oēs Cardinales in Romana curia reheant, & qui sunt absentes, si in Italia, intra sex menses, si extra Italiã infra annũ à die publicationis præsentis constitutionis reuertantur. Alioquin fructus beneficiorum, & omnium officiorum emolumenta amittant.

Can. 7. De officio præceptorum puerorum.

Statuimus vt magistri scholarũ & præceptores, pueros suos siue adolefcetes, nedũ in Grãmatica & Rhetorica, ac cæteris huiusmodi instruere debeant, verum et docere teneantur ea, quæ ad Religionẽ pertinent, vt sunt præcepta diuina, Articuli fidei, Sacri hymni, & Psalmi, ac sanctorũ vitæ. Diebusq; festis nihil aliud eos docere possint, q̃ in rebus ad religionẽ & bonos mores pertinentibus. Eosq; in illis instruere, hortari & cogere in quantum possint, teneantur, nedũ ad missas, sed et ad vespers, diuinãq; officia audiẽda ad Ecclesias accedant. Similiter ad sermones audiẽdos impellat. Nihilq; cõtra bonos mores, aut quod ad impietate inducat, eis legere permittat.

Canon 8. De inuolutione constitutionum contra simoniacos.

Vt nefariæ simoniæ labe ac pestis nõ solum à Romana curia, sed ex omni et Christiana ditione in perpetuũ deiciatur, constitutiones per antecessores nostros et in sacris concilijs editas contra huiusmodi simoniacos, innouamus: easq; inuolabiliter obseruari præcipimus.

Canon 9. Vt priuatur beneficio, qui canonicas non recitant horas.

Qui officium Statuimus & ordinamus, vt quilibet habens beneficium non dixerit, cum cõ cura vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficiorum, beneficio diuinum officium non dixerit, legitimo impedimento

CONCILII.

290

pedimento cessante, beneficiorũ suorum fructus suos non fructus suos faciat, pro rata omissionis officij, & tps: sed eos tanquã iniuste perceptos, in fabricas huiusmodi beneficiorũ, vel pauperũ elemosynas erogare teneatur. Si verò ultra dictũ tps in simili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione præcedente beneficio ipso priuetur, cū propter officium detur beneficium. Intelligitur aut officium omittere quo ad hoc, vt beneficio priuari possit, qui per quindecim dies illud bis saltem non dixerit.

Reliquos canones, quia non necessarios iudicauimus, hoc minimè transcripsimus.

Sessio 10. 4. Maij 1515. præsidente Leone Papa 10.

In hac sessione edita est decretalis super confirmatione Montis Pietatis, sub hac forma. Cū inter nonnullos controuersia quandã non sine populorũ scandalo olim esse cõperiamus circa pauperum releuationẽ in mutuis eis publica autoritate faciendis, qui Montes pietatis vulgò appellantur, quicq; à nonnullis predecessoribus nostris probati & confirmati sunt, nonnullis et magistris & doctorib. dicentib. eos montes non esse licitos, in quibus aliquid ultra sortem per ministros huius montis ab ipsis pauperibus, quibus mutuũ datur, exigunt: Nos super hoc opportunè prouidere volentes, sacro approbante cõcilio declaramus, & definimus, Montes Pietatis antedictos per Respub. institutos, & autoritate sedis Apostolicæ hæcenus probatos, in quibus pro eorũ impensis & indemnitate aliquid moderatũ ad solas ministrorum impensas, & aliarum rerũ ad illarum cõseruationem (vt præfertur) pertinentium, pro eorum indemnitate duntaxat, ultra sortem absque lucro eorundem Montium recipitur: nec speciem mali præferre, nec peccandi incentiuum præstare, nec vllò pacto improbari: quinimo meritum esse ac laudari & probari debere tale mutuũ, & minimè vsurariũ putari, liciteq; corũ pietatẽ & misericordiã populis prædicare, et cū indulgentijs à sede Apostolica eam ob cãm concessis: & deinceps alios similes Montes eum Apostolicæ sedis approbatione erigi posse. Multo tũ perfectius, multoq; sanctius fore, si oĩno tales Montes gratuite constituerentur, hoc est, si illos erigentes, aliquos census assignarent, quibus, si non oĩ, saltem

SVMMA LATERAN.

vel media ex parte huiusmodi Montium ministrorum soluantur impensæ: vt ad leuiorem aris soluendi portionem medio hoc pauperes gravari contingat.

Omnes autem religiosos & Ecclesiasticos ac seculares personas, qui contra præsentis declarationis & sanctionis formam de cætero predicare, seu disputare verbo vel scriptis aut fuerint, excommunicationis latæ sententiæ penam incurrere volumus, non obstantibus, &c.

In eadem sessione edita est decretalis super impressione librorum, sub hac forma.

Sacro approbante Concilio statuimus & ordinamus, quod de cætero nullus librum aliquem siue aliā quamcūq; scripturam tam in vrbe nostra q̃ in alijs ciuitatibus & diocæsis imprimere seu imprimi facere præsumat, nisi prius in vrbe per vicarium nostrum & sacri Palatii Magistrum, in alijs verò diocæsis per Ep̃um vel alium ab ep̃o ad id deputandum & inquisitorē hereticę prauitatis illius diocæsis in quibus librorum impressio eiusmodi fieret, diligenter examinetur, & per horum manu propria subscriptionē gratis & sine dilatione imponendam approbetur. Qui autem secus præsumpserit, vltra librorum amissionē, & illorum publicam combustionem, excommunicationis sententiā innodatus existat.

In eadem sessione statuitur, vt contra exemptos diocæsanī & alii locorū ordinarii procedere possint, quando ab illis, quibus per Apostolicam sedem mandata est illorum correctio, non corrigantur.

Ibidem definitur, vt singulæ causæ quomodolibet Ecclesiasticum forum concernentes, in prima instantia extra Romanā curiam coram ordinarijs locorum terminentur: & nulli ante definitiuam suā liceat appellare, nec appellatio admittatur nisi ab interlocutoria.

Sessio undecima 19. Decembris, 1516, præsidente Leone 10.

In hac sessione edita est decretalis super modo prædicandi verbum Dei: in qua post alia multa subiicitur: Sacro approbante Concilio statuimus & ordinamus, vt nullus tam clericus secularis, quā cuiuscūq; etiā mendicantium ordinis regularis, aut quouis alius ad quem facultas prædicandi, tam de iure quā de consuetudine vel priuilegio, aut alijs pertinet, ad huiusmodi officium

CONCILII. 291

officium exercendum admittatur, nisi prius per superiorē suum diligenter examinatus (in qua re conscientia ipsius superioris oneramus) ac morum honestate, ætate, doctrina, probitate, prudentia, & vitæ exemplo ad illud aptus & idoneus reperiatur. Et hic quocūq; postea prædicaturus accesserit, de huiusmodi examine & idoneitate sua per literas, seu alias sui examinatoris, approbatorisq; ep̃i Quæ sint pro-
libita prædi-
catoribus præ-
dicare.
Mandamusq; oībus, qui hoc onus sustinent, quicq; in futurū sustinebunt, vt Euangelicam veritatē & sanctā scripturam iuxta declarationē, & interpretationem doctorum, quos ecclesia vel vltus diuturnus approbanit, legēdosq; hæcenus recepit, & in posterum recipiet, prædicet & explanent, nec quicquam eis ex proprio sensu contrarium vel dissonū adiciant: sed illis sp̃ insistant, quæ ab ipsius sacre scripturę verbis ritē ac sanē ex præfatorū doctorum interpretationibus intellectis non discordant.

Tēpus quoq; præfixum futurorū malorum, vel Antichristi aduentum, aut certum diē iudicii prædicare vel asserere nequaquam præsumant cum Veritas dicat, non esse nostrum nosse tēpa vel momenta. Cæterum si quibusdam eorum Dñs futura quædam in Dei ecclesia inspiratione quapiā reuelauerit, vt per Amos Prophetā ipse promittit, & Paulus Apostolus inquit: Prophetiā noli te spernere, &c. hos aliorū fabulorū & mediacium gregi connumerari, vel aliter impediri minimē volumus.

Et quā res magni momenti est, eō q̃ non de facili credendum sit oī spiritui, sed sint probandi spiritus: an ex Deo proueniant, volumus vt lege ordinaria tales asserere inspirationes antequā publicentur, aut populo prædicentur, ex nunc Apostolicę sedis examini referantur intelligantur. Quod si sine more periculo id fieri non valeret, aut vrgens necessitas aliud suaderet, tunc eodem ordine seruato ordinario loci notificetur, vt ille adhibitis secum tribus aut quatuor doctis & grauib. viris, & huiusmodi negotio cū eis diligenter examinato quā id expedire videbunt, super quo eorum conscientias oneramus, licentiā concedere possint. Si quis autē contra præmissorum aliquid committere quicquam ausi fuerint, excommunicationis suā incurrant, à qua non nisi à Rom. Pont. absoluantur.

SVMMA QVAVNDAM

Et ut horum exēplo alij attentare similia minime audeant, eis prædicationis officiū interdictū esse perpetuū decernimus, nō obstantibus quibuscunq; privilegijs, &c.

In eadem sessione adita est decretalis, quæ disponebat circa religiosos, & eorum privilegia.

Sessio 12. 16. Martij 1517. presidente Leone Papa 10.

In hac sessione prolata est decretalis cum censura excommunicationis maioris contra inuadentes domos Cardinalium in nocta electione Rom. Pontificis.

Hac sessione absolutum est concilium, & confirmatum, & probata vniuersa & singula, quæ definita sunt in Concilio per Leonem decimum.

Ambiguit tñ est an censuræ latæ in hoc Concilio sint usu receptæ, ut annotatur à Cardinale Caietano in summa verbo, exēdicatio, & à me et ambigitur, pleraque earum usu non obseruantur, quo solo poterant abrogari.

Finit Concilium Lateranense.

Martinus Luther. T pibus Leonis 10. suscitatus est nouus Hæresiarches in Germania Martinus Luther, qui primum contra indulgentias Pontificis & prædicauit & scripsit. Deinde contra primatū ecclesiæ Rom. mox contra ephibitum, & cæteros ritus veteris ecclesiæ. Nec quiescit donec Germaniā repleuit nouitatibus & hæresibus. Hunc namq; morem habet hæretici quoties vno verbo pietatē cōtemperint, & à veritatis via aberrauerint, in multos & varios errores labi. Vniuersis. n. res veritas, mendacium aut in varia distrahitur. Post hunc ibidem Anno Dñi 1525. concionator ecclesiasticus Thomas Monetariorum dictus, palā docuit restauraturū se collapsū ecclesiæ statum. Gloriabaturq; priuatim sibi reuelationes à Deo fieri, & ad euertendā tyrannidē impiorum gladium Gedeonis sibi commissum esse. Eduxit turmatim cohortes vulgi, iussitq; nobiliū domos diripi, & monasteriorū bona compilari. Hic primus author fuit phanatici illius erroris Anabaptistarum, qui et nūc passim turbas excitat in Germania.

Ioannes Oecolampadius. Eodē anno 1525. Ioannes Oecolampadius Basileæ & Zwinglius primū oīum scriptis libellis damnatū Berengarij errorem renouauerunt, in participatione mensæ Dñicæ non distribui verū corpus & sanguinē Christi: tamen huiusmodi superiorū idem hoc odiosum argumētū infans

HÆRESVM.

292

nus homo Andreas Carolostadius iā antea pposuerat.

Et quoniam secta parit sectam, tota Germania diuexatur à multitudine sectarum & hæreseon.

Adrian. 6. Papa 226. vir eo magistratu dignus electus sub Carolo 5. Germano Cæsare 9. sedit an. circiter duos.

Clemens 7. Papa 227. sedit annos 10. menses totidem sub eodem Cæsare.

Paulus 3. Papa 228. sub eodem Cæsare electus. Hic ad extinguendas hæreses suscitatas per Martinum Lutherum in Germa. Conciliū gñale iam diu multumq; desideratum ab vniuersis fidelibus indixit. Et primò Mantuam locum aptum assignauit. Deinde aliquibus de causis Vicentiam: tertio Tridentum. Nec tunc quicquam factū est. Quarto rursus Tridentum designauit locum anno 1545. & aspirante Christo inchoatum est tertiadecima Decembris eiusdē anni, Legatis & Apostolicæ sedis Vicarijs, præfidentibus Ioanne Mario Cardinale episcopo Prænestino, & Marcello presbytero Cardinale sanctæ Crucis, & Reginaldo Polo Anglo diacono Cardinale. Verum ea res quid tādē exitus habitura sit, Deus nouit.

Faxit Christus quā felicitate & ex voto vniuersorum si delium inchoatum est, tam felicitate absolatur.

Fuerint & alia multa celebrata concilia, quæ non possumus videre, vel quia non extant integra exēplaria, vel quia ad manus nostras nondū venerūt. Horum est vnū Conciliū Viennense sub Clemēte 5. celebratū, cuius integra exemplaria non licuit videre. Alterū est Lugdunense sub Gregorio decimo, quæ ambo fuerunt generalia.

Fuerūt & alia partim sacra, partim pphana, ut apud Aluerniam celebratū est prouinciale conciliū, cuius meminī Gratia. 6. q. 2. qd aut ibidem meminī Concil. Varenfis, ca. Si tñ. Item & apud Alphestum, de quo Gratian. 21. q. 1. illud verò. Item Conciliū apud Hermeriam, de quo Gratia. desumpsit in multis locis decreta. Itē conciliū celebratū apud Fauentiam. Itē aliud apud Alreum. Itē aliud conciliū Hipponense. Itē conciliū Gentensis. Item conciliū Matienfē. Itē conciliū Manerense. Itē conciliū Vrbansenfē. Ex quibus singulis desumpsit decreta Gratianus. Horum tñ exemplaria nō feruntur. Sub Iulio Papa primo, partim sacrum, partim sacilegū

Adrianus 6. Pont. 226.

Clemens 7. Pont. 227.

Paulus 3. Pont. 228.

VMMA DECRETORVM

*Concilium in
Sirmio.*

*Osius exulat
pro fide Nica.
syn. Decem cō-
cil. celebrata
ab Arrianis.*

*Concil. 11.
Seleucia.*

*Concil. Ephesi-
num. 2. proph-
num.*

*Concilia sub
Photio celebra-
ta.*

in Sirmio celebratum est Concilium, precepto Constantini Imperatoris, in quo epi Orientales Arriani damnauerunt Phorium, & catholici de fide sua propositiones ediderunt: quas habes suprad. quem conuentum inuicem venit Osius episcopus Hispanus. Sed quum eis consentire respiceret, tormēta longatius, plagasq; perpassus est. Vnde ēē necessitate vehementi definitionibus tunc editis consensit aut subscripsit. Hec Socrates in hist. Tripart. lib. 6. cap. 6. & 7. Sed post eum Liberio episcopo Romana. & alijs Pontificibus, est pater Osius in exilium actus, quia noluit impia decreta Arrianorum in Concil. Mediolanen. propria subscriptione firmare, ut refert Theodoretus cap. 16. eiusdē historie. Ad hunc modum celebrant Arriani decem Concilia, contendentes firmare suam fidē in ecclesia, ut refert Athanasius in epistola ad Aphros. Eorū vnū est illud celebratū in Seleucia Iaurig. 160. eorum, de quo Socrates in hist. Tripart. lib. 5. cap. 32. Cuius acta recenset Sozomenus in eodē lib. cap. 35. Sub Leone Pap. 2. iussu Theodosij Iunioris coactum est Concilium in Ephesinu in prophanium, cui praesedit Dioscorus, qui Flavianū sanctissimū occidit, & legatos Leonis Papae contempsit, epistolas Leonis Papae nec legi permisit, sed fidem Eutyhis definitiuit, cui & sacerdotium restituit. Contra hunc Dioscorū anno 2. Martiani Imperatoris Chalcedone sancta facta est, 4. synodus, que Dioscorum & Eutychem. & deposuit & damnauit.

Sub Leone 3. & Adriano 2. celebrata est synodus à Photio, qui usurpauerat sedem patriarchalem in templo Apostolorum, & habet 17. can. & alia per eundem in eides Sapientiae, quae habet 3. canones feruntur in Nomocanono Graeco, sed ambae relectae & damnatae sunt per octauam synodum in actione 7. & 8.

Item Concilium apud Compendium, cuius meminit Gratia. 6. q. 3. Placuit. & 33. q. 5. Mulier si sine, & 33. q. 1. Si quis acceperit.

Item 22. q. 5. ex Concilio apud sanctum Medandum citatur decretum, quibus temporibus iurare prohibeatur ea. Decernit.

Item Concilium apud Beluacum, ex quo Gratia. de confedist. 4. Si quis voluerit.

Con-

CONCILII TRIDENTINI

S V M M A.

Sessio prima 1545. anno 13. Decembris 13. praesidentibus in ea nomine Pauli tertij Pontificis Max. Reverend. Ioanne Maria à Monte, Matthaeo Cereino Sancta crucis, Reginaldo Polo Anglo.

S. R. E. Cardinalibus. Et Apostolica sedis de latere Legatis.

In ea tantum declaratum est, sanctam synodum esse apertam & inchoatam, & post solennes de more preces, indicta est secunda sessio in diem certum.

Decretum secunda sessionis 7. Ianuarij. 1546.

Hortatur sacra synodus omnes qui Tridenti sunt, ut à peccatis, sceleribusq; abstinētes, pijs, sanctisq; operibus vacare incipiant, & orationibus Deum reddant propitium, publicē, priuatimque pacem ecclesiae orantes. Episcopis vero, ceterisque Sacerdotibus qui ad Concilij celebritatem contulerunt, preces, laudes diuinā, sacrificia crebra, ieiunia, & quaecunque pietatem excitant opera commendantur. Sextis ferijs omnibus, ieiunia indicuntur toti populo. Quintis ferijs, solenniter in ecclesia cathedrali, Missa de Spiritu sancto celebratur, cum litanis, & alijs orationibus ad hoc institutioni alijs vero ecclesijs, eadem die, saltem litanis & orationes dicantur. Nec inter sacra, strepere aut confabulari liceat, sed intentis animis celebranti assistant.

Episcopos, quos oportet esse irreprehensibiles, sobrios, castos, domui suae bene ppositos, hortatē seruare sobrietatē, moderationēq; ciborū in mensa, cui diuinatū scripturarū lectio admisceatur, & suos quosq; familiares instruat, & erudiat, ut omnium virtutū ornamentis conspicui appareant, sicut decet ministros ministrorū Dei.

Ad hanc, cum huius sacrosancti Concilij praecipuus hic sit scopus, ut discitis haereticum tenebris (quae tam diu terram operuerunt) Catholicae veritatis lux effulgeat, eaque quae reformatione indigent, reformentur: Sancta synodus, omnes qui huc venerunt, venturique sunt, praesertim sacrarum literarum peritus hortatur, ut sedulo secum cogitent, quibus potissimum

SVMMA TRIDENTINI.

nam uis, hęc Synodi uota optatū effectum sortiri possint. In sententijs uero dicendis, immodicus uocibus per strepere, aut tumultibus inter turbare nemini licebit. Nullus hic falsis, uanis, aut obstinatis disceptationibus contendet. Quę dicentur, mirissima uerborum prolato ne temperabuntur, ut nec audientes offendatur, nec recti iudicii acies perturbato animo inlectatur.

Statuit itadē ne cui pręiudiciū generetur, nēue alicui nouū ius acquiratur, si forte quispiam aut in debito loco nō sederit, aut sententiā dixerit (sēt sub uerbo placet) aut interfuert, aut aliqūē actū durāre hoc Cōcilio fecerit.

Tertia Sessiois primum Decretum, 4. Febr. 1546.

Adhortatur sancta synodus in primis uniuersos ut cōsortentur in Domino, & in potentia uirtutis eius in omnibus sumentes scutum fidei in quo possint omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam spei salutis, cū gladio spiritus, quod est Verbu Dei. Pręmittendam igitur decernit cōfessionē fidei, quod scutū Patres contra hereses in exordijs sacratioŕū concilioŕū contra hereses opponere consueuerunt: hoc sępē infideles ad fidē traxerunt, hereticos expugnarunt, & fideles confirmauerunt. Quare Symbolum fidei, quo sancta ecclesia Romana utitur, tanquā principiu in quo omnes, qui fidem Christi profitentur, necessario conueniunt, & fundamētum firmitum & unicum, contra quod portę inferi nunquam preualebunt, totidem uerbis, quibus in omnibus ecclesijs legitur exprimendum esse censuit: quod eiusmodi est: Credo in unum Deum, &c. ut in Missali est.

Decretum quarta sessionis, 5. Aprilis. 1546.

Cupit sancta synodus, ut exiurpatis erroribus, puritas Euangelij in ecclesia cōseruetur, quod per Prophetas missum Iesus Christus Dei filius proprio ore primum promulgauit, deinde per Apostolos prędicari iussit. Et cum hæc ueritas & disciplina libris scriptis, & traditionibus sine scripto contineatur, quę traditiones ex ipsius Christi ore, ab Apostolis acceptę, aut ab ipsis Apostolis spiritu sancto dictate, quasi per manus traditę, ad nosq; peruenierunt: Orthodoxoŕū Patrum exempla sequuta, omnes libros, tam ueteris quam noui testamenti, (cum utriusq; unus Deus si auctor) nec

non

CONCILII.

294

non traditiones ipsas, tum ad fidē, tū ad mores pertinentes, tanquā uel ore uetus à Christo, uel à spiritu sancto dictatas, & cōtinua successione in ecclesia Catholica conseruatas, pari pietatis affectu ac reuerētia suscipit ac ueneratur. Sacroŕū uerō librorū indicē, huic decieto ascribēdū cēssuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinā sint, qui ab ipsa synodo suscipiantur. Sunt uerō infra scripti. Testamēti ueteris, quinque libri Moyſi, scilicet, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomiū, deinde Iosue, Iudicū, Ruth, quatuor Regū, Paralipomenon duo. Esdrę duo, primus scilicet, & scds, qui dī Nehemias, Tobias, Iudith, Esther, Iob, Psalteriū Dauidicū centū quingenta Psalmodi, Parabole Salomonis, Ecclesiastes, Cantica canticorū, Sapientia, Ecclesiasticus, Esaias, Hieremias, Baruch, Ezechiel, Daniel. duodecim Prophete minores, scilicet Osea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michęas, Nahū, Habacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias. Duo Machabęorum, primus scilicet & scds. Testamenti noui, quatuor Euangelia, scilicet sēm Mattheū, Marcum, Lucam, & Ioannem. Acta Apostolorum, à Luca Euangelista conscripta: quatuordecim Epistolę B. Pauli Apostoli, scilicet ad Romanos, ad Corinthios duos, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philipenses, ad Colossenses, ad Thessalonicēses duos, ad Timotheum duos, ad Titum, ad Philemonē, ad Hebręos. Petri Apostoli duos, Ioannis Apostoli tres, Iacobi Apostoli una, una Iudę Apostoli, Apocalypsis Ioannis Apostoli.

Si quis autē libros ipsos integros cū oībus suis partibus, prout in ecclesia Catholica legi cōsueuerūt, & in ueteri uulgata Latina editione habētur, pro sacris & Canonicis non suscepit, & Traditiones prędictas sciēs & prudens contempserit, anathema sit. Omnes itaque intelligāt, quo ordine & uia ipsa Synodus, post iactū fidei confessionis fundamētū, sic progressura, & quibus potissimū testimonijs ac pręsidijs in cōfirmandis dogmatibus, & instaurandis in ecclesia moribus, sit usura.

Secundum Decretum.

Statuit & declarat sancta Synodus, ut hęc uetus & uulgata editio, quę longo tot seculorum usu, in ecclesia ipsa probata est, in publicis lectionibus, disputationibus

SVMMA TRIDENTINI.

nibus, prædicationibus, aut expositionibus pro authenticis habentur: ut eam nemo rejicere quouis prætextu audeat vel præsumat.

Canon alius.

Præterea ad coercenda petulantia ingenia, decrevit, ut nemo suæ prudentiæ inuixus, in rebus fidei & morum, ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentiū, sacræ scripturæ ad suos sensus contorqueat: aut contra eū sensum, quem tenuit & tenet sancta mater ecclesiæ, cuius est iudicare de uero sensu & interpretatione sanctarū scripturarū, aut etiā cōtra unanimē cōsensum Patrum ipsam scripturā sacrā interpretari audeat: etiam si huiusmodi interpretationes nullo inquam tempore in lucem edenda forent. Qui contrahenerint, per ordinarios declarantur, & penis à iure statutis puniantur.

Canon alius.

Impressoribus modum imponēs, statuit, ut post hæc sacra scriptura, potissimum uero hæc ipsa uetus & uulgata editio, quam emendatissimè imprimatur. Nullique liceat imprimere uel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris, sine nomine auctoris: nec uendere, nec apud se retinere, nisi primū examinati, & probati fuerint ab ordinario, sub pœna anathematis, & pœnæ statutæ in Lateranensi nouissimo Concilio. Et si fuerint regulares, ultra examinationē & probationē huiusmodi, impetrent à suis superioribus licentiā, recognitis per eos libris, iuxta formam illarū ordinationum & qui libros non examinatos & probatos euulgāt, uel cōcitant, eisdē penis subiacent, quibus impressores: & qui eos habuerint uel legierint, nisi auctore prodiderint, pro auctoribus habeantur. Ipsa uero huiusmodi librorū probatio in scriptis detur, atque adeo in fronte libri uel scripti, uel impressi authenticè appareat. Idque totū, hoc est, & probatio & examen gratis fiat: ut probanda probentur, & improbanda reprobandur.

Post hæc temeritatem illam reprimere uolens, qua prophana quæque conuertuntur & torquentur uerba & sententiæ sacræ scripturæ, ad lurrā, scilicet, fabulosa uana adulationes, detractones, superstitiones, impiiæ & diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam famulos: mandat & præcipit ad tollendam

huius-

CONCILII.

291

huiusmodi irreuerentiam & contemptum, ne de cætero quicquam quomodolibet uerba sacræ scripturæ ad hæc & similia audeat usurpare, & ut omnes eius generis corruptores, temeratores, & violatores uerbi Dei iuris & arbitrii penis per Episcopos coerceantur.

Primum decretum quintæ Sessionis. 17. Iunii. 1546.

Sacrosancta Tridēna Synodus, sacrarū literarum, sanctorū Patrum, ac probatissimorum Conciliorum testimonia, & ipsius Ecclesiæ iudiciū & consensum sequuta, hæc de peccato originali statuit, statuit, & declarat.

Si quis Adā primū hominē nō cōfiteretur, eū mādātū Dei in Paradiso fuisse transgressus, statim sanctitatē & iustitiā, in qua positus erat, amissile, incurrisseque per offensam præuagationis huiusmodi, itā & indignationē Dei, atque ideo mortē, quam antea illi cōminatus fuerat Deus, & eū morte captiuitatem sub eius potestate, qui mortis deinde habuit imperiū, hoc est, diaboli, totumque Adā per illam præuagationis offensam, sibi corpus, & animā in deterius commutatum fuisse, anathema sit.

Si quis Adæ præuagationem sibi soli, & nō eius propagatiōem asserit nocuisse: acceptā à Deo sanctitatē & iustitiā, quā perdidit, sibi soli, & non nobis, eum perdidisse: aut iniquitatem illā, per inobedientiæ peccatum, mortem & pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est animæ, Anathema sit: cum contra dicat Apostolo dicenti, Per unum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.

Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine unū est, & propagatione, non imitatione, transfusum, in oībus inest unicuique propriū, uel per humanæ naturæ vires, uel per aliud remediū asserit tolli, quā per meritū unius mediatoris Christi Iesu Dñi nostri, qui nos Deo reconciliavit in sanguine suo, factus nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio: aut negat ipsum Iesu Christi meritū, per Baptismi sacram in forma Ecclesiæ ritē collatum, tū adultis, quā paruulis applicari, Anathema sit: quia. Non est aliud nomen sub cælo datū hōibz, in quo oporteat nos saluos fieri. Vnde illa vox: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit

SVMMA TRIDENTINI.

tollit peccata mundi. Et illa, Quicumque baptizati estis, Christum induistis.

Si quis paruulos recentes ab utrisque matrum baptizandos negat, etiam si fuerint à baptizatis parentibus orati, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro necesse sit expiari ad vitam eternam consequendam: unde sit consequens, ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur, Anathema sit: quoniam non aliter intelligendum est id, quod dixit Apostolus, Per unum hominem peccatum est introitum in mundum, & per peccatum mors, & ita in homines omnes mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt, nisi quemadmodum Ecclesia Catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter hanc, n. regulam fidei, ex traditione Apostolorum et paruuli, qui nihil peccatorum in semetipsum adhuc committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mudetur, quod generatione contraxerunt. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

Si quis per Iesu Christi Domini nostri gratiam, quae in baptismo confertur, reatum originalis peccati remitti negat: aut etiam asserit non tolli totum id, quod veram & propriam rationem peccati habet, sed illud dicit tantum radi, aut non imputari, anathema sit. In renatis autem nihil odit Deus: quia nihil est damnationis illis, qui verè consepulti sunt cum Christo per baptismum in mortem, qui non secundum carnem ambulant: sed veterem hominem exuentes, & nouum induentes, qui secundum Deum creati sunt, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti, effecti sunt heredes quidem Dei, coheredes autem Christi, ita ut nihil proflus eos ab ingressu caeli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiscentiam vel fomitem, haec sancta Synodus fateretur sentit, quae quidem cum ad agone relicta sit, nocere non consentientibus, & viriliter per Iesum Christi gratiam repugnantibus, non valet: quinimo, Qui legitime certauerint, coronabuntur. Haec concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellatum, quod verè & proprie in renatis peccatum sit, sed quia

CONCILII.

ex peccato est, & ad peccatum inclinatur. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

Declarat tamen haec ipsa sancta Synodus, non esse suae intentionis, comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam & immaculatam virginem Mariam Dei genitricem, sed obseruandas esse constitutiones felices recordationis Sixti Papae 4. sub penis in eius constitutionibus contentis, quas innovat.

Eiusdem quintae sessionis decretum de reformatione.

Constitutionibus summorum Pontificum & conciliorum probatorum inhaerens sancta Synodus, & illis adiciens, statuit, ut Episcopi, & alij locorum ordinarii compellant eos, qui in Ecclesiis habent praebendam, seu praesimonia seu stipendia lectorum, sacrae scripturae Theologiae deputatum, ad ipsius sacrae expositionem, si idonei ipsi sint, per se ipsos, alioqui per idoneum substitutum, qui ab ipsis Episcopis vel Ordinariis eligatur, etiam per subtractionem fructuum, ac deinceps huiusmodi praebendarum vel stipendiarum confectantur, qui id minus praestare per se possint, & aliter facta provisio nullius momenti sit.

Si huiusmodi emolumenta non sint deputata in Ecclesiis Metropolitanis, & aliis insigni oppidorum, praebenda primo vacatura ipso facto ad hunc usum perpetuo deputata intelligatur. Vbi verò praebenda aut non sit, aut parum sufficiens sit, Episcopus simplicis beneficii fructus applicet, vel alia ratione stipendium ita provideat de Capienti consilio, ut haec sacrae scripturae lectio habeatur: ita tamen ut aliquaeque lectiones antea institutae non praetermittantur.

Quae autem Ecclesiae tenues habent proventus, quaeque clerico ac populo tam sunt exigui, ut Theologiae lectionem tolerare commodè non possint, habeant saltem magistrum, qui Grammaticam pauperes gratis doceat, ut deinceps ad studia sacra transire sit facilis: & huius magistro dum docendi munus exerceuerit, episcopus unde viuat beneficium aut salarium assignabit.

In Monasteriis etiam Monachorum, ubi id commodè possit fieri, eadem sacrae scripturae lectio assignetur, compellantque ad eam rem episcopi, Abbates, si fuerint ipsi negligentes. Hanc etiam lectionem scripturae sacrae habeant conuentus aliorum regularium, quam Capitulum

SVMMA TRIDENTINI

la ipsorū dignioribus Magistris cōmendabunt. In Gymnasis publicis, in quibus instituta non est, erigatur: & si iam instituta negligitur, restitatur. Et statuit sancta Synodus, neminē vā hanc sacre scripturę interpretationē publice vel priuatim profitēdam admittendū, qui non fuerit ab episcopo loci examinatus, & in moribus atq; doctrina approbatus: quod tamen de lectoribus in claustris monachorum non intelligatur. Tam verō publicē in scholis doctores sacram scripturam, quam auditores eorum, privilegijs oībus de perceptione beneficiorum in absentia à lūre concessis plenē gaudeant.

Statuit sancta Synodus, oēs ep̄os Archiep̄os Primates, & alios Ecclesiā Prælatos teneri per seipsos ad prædicandū sanctū Iesu Christi Euāgeliū, si impediri legitimē nō sint, (hoc, n. præcipuū ep̄orum munus est) q; si ipsi legitimo detineantur impedimēto, viros idoneos ad id exercēdum assumant iuxta formā generalis Concilij: & qui hoc adimplere cōtemplerit, districtę subiaceat ultioni.

Archiep̄os quoque & omnes curā habētes animarū, per se vel per alios (si ipsi nō possint) idoneos, diebus sanctis Dñcis & festis solēnibus, plebes sibi cōmissas, pascant salutaribus verbis, pro sua & earum capacitate doceāt ea, quę scire omnibus necessariū est ad salutē, annuntiēt eam breuitate & facilitate sermonis, vitia quę vitare, virtutes quās sectari oporteat, vt penā æternam euadere, & ælestem gloriā consequi valeant. Quod si facere negligāt, (licet se exemptos, aut Ecclesias exemptas aut annexas monasterijs habere causentur) Episcopus, in cuius diocesi sint, eos moneat, & post triū mensū spatium, si muneri suo & tunc defuerint, cogat eos per censuras, aut alia ratione, quę Ep̄o expediens videatur, donec ipsi resipiscant. Quod si sint Ecclesię parochiales monasterijs subiectę, extra totā Ep̄iscopalis diocesi, & Prælati in prædictis negligentes fuerint, à Metropolitanis, in quorum Prouincijs sunt, compellantur, neque executionem impediāt exemptio aut appellatio, &c.

Regulares verō cuiuscunque ordinis, nisi à suis superioribus de vita & moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Ecclesijs suorum ordinum, prædicare non possint, cum qua

CONCILII.

297

qua licentia personaliter se coram episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant.

In ecclesijs verō quę suorum ordinum non sunt, vltra licentiam suorum superiorum, & ep̄os licentiam habere teneantur, sine qua in ipsius ecclesijs non suorum ordinum, nullo modo prædicare possint. Ipsam autem licentiam gratis ep̄os concedant.

Si verō (quod absit) prædicator errores aut scandala disseminauerit in populum, (et si in monasterio sui vel alterius ordinis prædicet) ep̄s ei prædicationem interdicat. Quod si hæreses prædicauerit, contra eum sū in istis dispositionem aut loci consuetudinem procedat, etiam si prædicator ipse generali vel speciali privilegio exemptum se esse prætenderet. Quo casu, episcopus auctoritate Apostolica & tanquam sedis Apostolicę delegatus, procedat. Curent autem ep̄i, ne qui prædicator vel ex falsis informationibus vel alias calumniose vexetur, ne iustam de eis conquerendi occasionem habeat.

Caveant præterea ep̄i, ne aliquem vel eorum qui cum sint nō sē regulares extra claustra tñ & obedientiam religionum suarum viuunt, vel presbyterorum seculariū, nisi ipsis noti sint, & moribus atq; doctrina probari, & privilegiorum quorumlibet pretextu, in sua ciuitate, vel diocesi prædicare permittant: donec ab ipsis ep̄is super ea re dicta sedes Apostolica consulatur: à qua privilegia huiusmodi, nisi tacita veritate, & expresso mendacio, ab indignis extorqueri verisimile non est.

Quæstores verō elemosynarij, qui & quæstuarij vñ gō dñi, cuiuscunque cōditionis existant, nullo modo nec per se, nec per aliū prædicare præsumāt, & cōtra facientes, ab ep̄is & Ordinarijs locorū, privilegijs quibuscunque nō obstantibus, opportunis remedijs oīno arceant.

Sexta sessionis decretum de Iustificatione

Die 13. Ianuarij. 1547.

Cum hoc tempore non sine multarum animarum iactura, & graui ecclesię vnitatis detrimento, falsę quædam disseminatę sint de Iustificatione opiniones, sacrosancta Synodus exponere intendit veram de ea doctrinam, quam Christus docuit, Apostoli tradi-

Qq derunt.

SVMMA TRIDENTINI

derunt, & Catholica Ecclesia Spiritu sancto suggerent, perpetuo retinuit: districtius inhihet, ne audeat quisquam aliter credere aut docere, quam presenti decreto statutum & declaratur.

Can. 1. De natura & legi imbecillitate ad iustificandos homines.

Primum, ad iustificationis doctrinam probe & syncre intelligendā, oportet ut vnusquisq; agnoscat & fateatur, oēs homines perdita in prevaricatione Adę innocentia, factos immūdos, & natura filios irę, vsque adeo seruos fuisse peccati & sub potestate diaboli ac mortis, ut nō modo gētes per vim naturę, sed ne Iudęi quidem per ipsam & literam legis Moysi, inde liberari aut surgere possent, tamen in eis liberum arbitrium minimē extinguitum esset, visibus licet attenuatum & inclinatum.

Can. 2. De dispensatione & misterio aduentus Christi.

Quo factum est, ut celestis pater, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, Christum Iesum filium suum, & ante legem & legis tpe multis sanctis patribus declarati ac promissum, cū venit beata illa plenitudo tpsis, ad homines miserit, ut & Iudęos, qui sub lege erant, redimeret, & gentes, quę nō scētabatur iustitiam, iustitiam apprehenderent, atq; omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc proposuit Deus propitiāorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris: non solum aut pro nostris, sed etiam pro totius mundi.

Can. 3. Qui per Christum iustificabitur.

Verum etsi ille pro omnibus mortuus est, nō omnes tñ mortis eius beneficium recipiunt, sed ij duntaxat, quibus meritū passionis eius edicatur, Nam sicut reuera hoīes, nisi ex semine Adę propagati nascerentur, non nascerentur iniusti, cū ea propagatione, per ipsum dum concipiūtur, propriā iustitiā cōtrahūt: ita nisi in Christo renascerētur, nunquā iustificarētur, cū ea renascentia, per meritū passionis eius, gratia, qua iusti fiunt, illis attribuitur. Pro hoc beneficio Apostolus gratias nos semper agere hortat Patres, qui dignos nos fecit in partem fortis sanctorū in lumine, & eripuit de potestate tenebrarū, transtulitq; in regnū filii dilectionis suę, in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum.

Canon 4.

CONCILII.

298

Can. 4. Insinuat descriptio iustificationis impij, & modus eius in statu gratiæ.

Quibus verbis iustificationis impij descriptio insinuat, ut sit translatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adę, in statum gratię & adoptionis filiorum Dei per sēm Adam, Iesum Christum Saluatorem nostrū. Quę quidem translatio, post Euangelii promulgatum, sine lauacro regenerationis, aut eius voto fieri non pōt, sicut scriptum est: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non pōt introire in regnum Dei.

Can. 5. De necessitate preparationis ad iustificationem in adultis, & unde sit.

Declarat præterea ipsius iustificationis exordium in adultis à Dei per Christū Iesum preueniente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione, quā nullis eorum existentibus meritis, vocatur, ut qui per peccata à Deo auersi erāt, per eius excitantē atq; adiutantē gratiā ad conuertendū se ad suā ipsorū iustificationē, eidem gratiē liberē assentiendo & cooperando disponātur, ita ut tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationē, neq; homo ipse nihil oīno agat, inspirationē illā recipiēs, quippē qui illā & abicere pōtineq; tñ sine gratia Dei, mouere se ad iustitiā corā illo libera sua volūta te possit. Vnde in sacris literis cū dī: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos, libertatis nostrę admonemur: Cū respondemus, Conuerte nos Dñe ad te, & conuertemur, Dei nos gratia præueniri consitemur.

Can. 6. Modus preparationis.

Disponuntur autē ad ipsam iustitiā, dum excitati diuina gratia & adiuti, fidē ex auditu cōcipientes, liberē mouentur in Deum, credētes vera esse, quę diuinitus reuelata & promissa sunt atq; illud in primis, à Deo iustificari impij per gratiā eius, per redemptionē, q̄ est in Christo Iesu: & tñ peccatores se esse intelligētes, à diuine iustitię timore, quo vtiliter cōcurritur, ad cōsiderandā Dei misericordiā se cōuertēdo, in spem erigūtur, fidentes Deū sibi propter Christum propitiū fore, illumq; tanquam omnis iustitię fontem, diligere incipiunt, ac præterea mouentur aduersus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam penitentiam, quam ante

Qq 2 baptis-

SVMMA TRIDENTINI

baptismum agi oportet. Denique proponit suscipere baptismum, inchoare nouam vitam, & seruare diuina mandata. De hac dispositione scriptum est, Accedentem ad Deum oportet credere quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit. Et, Confide filii, remittuntur tibi peccata tua. Et, Timor Domini expellit peccatum. Et, Penitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti. Et, Euntes ergo, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, docentes eos seruare omnia quaecunque mandauimus vobis: denique, Preparate corda vestra Domino.

Can. 7. Quid sit iustificatio impij, & qua eius causa.

Hanc dispositionem seu preparationem iustificatio ipsa consequitur quae non est sola peccatorum remissio, sed & sanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae & donorum, unde homo ex iniusto fit iustus, & ex inimico amicus, ut sit haeres secundum spem vitae aeternae. Huius iustificationis causae sunt finales quidem gloria Dei & Christi, ac vita aeterna. Efficiens vero, misericors Deus, qui gratuito abluit & sanctificat, signans & vngens Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostrae. Meritoria autem, dilectissimus unigenitus suus, dominus noster Iesus Christus, qui cum essemus inimici, propter nimiam Charitatem, qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis iustificationem meruit & pro nobis Deo Patri satisfecit. Instrumentalis item, sacramentum baptismi, quod est sacramentum fidei, sine quo nulli unquam iustificatio contingit. Demum vnica formalis causa est, iustitia Dei, non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit, qua videlicet ab eo donati, renouamur spiritu mentis nostrae, & non modo reputamur, sed verè iusti nominamur & summus, iustitia in nobis recipientes, unusquisque suam secundum mensuram quam Spiritus sanctus paratur singulis, prout vult, & secundum propriam cuiusque dispositionem & cooperationem. Quamquam enim nemo possit esse iustus, nisi cui merita passionis Domini nostri Iesu Christi communicantur, id tamen in hac impij iustificatione fit, dum eiusdem sanctissimae passionis merito, per Spiritum sanctum, charitas Dei diffunditur in cordibus eorum.

CONCILII.

299

bus eorum, qui iustificatur, atque ipsis inhaeret: unde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum, haec omnia simul infusa, accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur per fidem, spem, & charitatem. Nam fides nisi ad eam spem accedat & charitas, neque vnit perfecte cum Christo, neque corporis eius viuum membrum efficit. Quae ratio verissime dicitur, fidem sine operibus mortuam & otiosam esse: & in Christo Iesu neque circumcisionem aliquid valere, ne praeparatum, sed fidem quae per charitatem operatur. Hanc fidem ante Baptismi sacramentum, ex Apostolorum traditione catechumeni ab ecclesia petunt, cum petunt fidem vitam aeternam praestantem, quam sine spe & charitate fides praestare non potest. Unde & statim verbum Christi audiunt: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Itaque veram & Christianam iustitiam accipientes, eam seu primam stolam, pro illa quam ad Adam sua inobedientia sibi & nobis perdidit, per Christum Iesum illis donatam, candidam & immaculatam iubent statim renati conseruare, ut eam perferant ante tribunal Domini nostri Iesu Christi & habeant vitam aeternam.

Ca. 8. quomodo intelligatur impij per fidem

& gratis iustificari.

Cum verò Apostolus dicit iustificari hominem per fidem, & gratis, ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quae perpetuus ecclesiae Catholicae consensus tenuit & expressit, ut scilicet per fidem idem iustificari dicamur, quia fides est humanae salutis initium, fundamentum, & radix omnis iustificationis siue qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire: gratis autem iustificari idem dicamur, quia nihil eorum quae iustificationem praecedunt, siue fides, siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur. Si enim gratia est, iam non ex operibus: alioquin, ut idem Apostolus inquit, gratia iam non est gratia.

Ca. 9. Contra inane hereticorum fiduciam.

Quauis autem necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa fuisse unquam peccata, nisi gratis diuina misericordia propter Christum, nemini tamen fiduciam & certitudinem remissionis peccatorum suorum iactanti, & in ea sola quiescenti, peccata dimitti vel dimissa esse dicendum est, cum apud hereticos & schismaticos possit esse, imò nostra tempestas sit, & magna

SVMMA TRIDENTINI

contra ecclesiam Catholicam contentione prædicetur vana hæc, & ab oī pietate remota fiducia. Sed neq; illud asserendū est, oportere eos, qui verē iustificati sunt, absq; vlla oīno dubitatione apud semetipsos statuere se esse iustificatos, neminemq; à peccatis absolui ac iustificari, nisi cum qui certō credat, se absolutum & iustificatū esse, atque hac sola fide absolutionē & iustificationem perficere: quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, deq; mortis & resurrectionis Christi efficacia dubitet. Nam sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deq; sacramentorū virtute & efficacia dubitare dēt: sic quilibet, dū seipsum, suamq; propriā infirmitatem & indispositionem respicit, de sua gratia formidare ac timere potest, cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consequutum.

Can. 10. De accepta iustificationis incremento.

Sic ergo iustificati, & amici Dei ac domestici facti, cunctes de virtute in virtutē, renouantur, vt Apostolus inquit, de die in diem, hoc est, mortificando membra carnis sue, & exhibendo ea arma iustitię in sanctificationē, per obseruationem mandatorū Dei & ecclesię, in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide, bonis operib; crescent, atq; magis iustificantur, sicut scriptum est: Qui iustus est, iustificetur adhuc. Et iterum: Ne verearis vlg; ad mortē iustificari. Et rursus: Videtis quā ex operibus iustificatur homo, & nō ex fide tm̄. Hoc verō iustitię incrementum petit sancta ecclesia, est oratio: Da nobis Domine fidei, spei, & charitatis augmentum.

Ca. 11. De obseruatione mandatorum, deq; illius necessitate & possibilitate.

Nemo autē, quantumvis iustificatus, liberum se esse ab obseruatione mandatorū putare dēt, nemo temeraria illa, & à Patribus sub Anathemate prohibita voce vtī, Dei præcepta hoī iustificato ad obseruandū esse impossibilia. Nā Deus impossibilia nō iubet, sed iubendo monet, & facere qd possis, & petere qd non possis, & adiuuat vt possis: Cuius mādāta gratuita nō sunt, cuius iugū suauē est, & onus leue. Qui. n. sunt filij Dei, Christū diligunt, qui autē diligunt eū, vt ipsemet testat, seruant sermones eius: qd vtrique cum diuino auxilio præstare pnt. Licet enim

CONCILII.

300

enim in hac mortali vita, quantumvis sancti & iusti, leuia saltem & quotidiana, quę sūt venialia dñr, peccata quę cadant, non propterea desinunt esse iusti. Nā iustorū illa vox est & humilis & verax: Dimitte nobis debita nostra. Quo sit vt iusti ipsi eo magis se obligatos ad ambulandū in via iustitię sentire debeāt, quo liberati iam à peccato, serui autē facti Deo, sobriē, iustē, & piē viuētes, proficere pnt per Christū Iesum, per quem accessum habuerunt in gratiā istā. Deus nanque sua gratia semel iustificatos nō deserit, nisi ab eis prius deserat. Itaq; nemo sibi in sola fide blandiri debet, putans fide sola se heredem esse constitutum, hereditatemq; consequuturū, ē si Christo non compatiatur, vt & conglorificetur. Nā & Christus ipse, vt inquit Apostolus, cum esset filius Dei, didicit ex his, quę passus est, obedientiam: & consummatus, factus est oībus obtemperantibus sibi causa salutis æternę. Propterea Apostolus ipse monet iustificatos, dicens: Nescitis, qd ij qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accepit brauium: sic currit, vt comprehendaris. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum, sic pugno, non quasi aerem verberans: sed castigo corpus meū, & in seruitutem redigo. ne fortē cū alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiat. Itē princeps Apostolorum Petrus: Satagite, inquit, vt per bona opera, certam vestram vocationem & electionem faciatis. Hęc. n. facientes, non peccabitis aliqñ. Vnde constat eos orthodoxę religionis doctrinę aduersari, qui dicunt iustam in oī bono opere saltem venialiter peccare: aut, quod est intolerabilius, penas æternas mereri: atque ē eos, qui statuunt in oībus operibus iustos peccare si in illis suā ipsorum socordiam excitando, & sese in stadio ad currēdum cohortando, cum hoc in primis glorificetur Deus, mercedem quoque intuentur æternam, cum scriptum sit: Inclinaui cor meum ad faciēdas iustificationes tuas, propter retributionē. Et de Mose dicat Apostolus, quod respiciebat in remunerationem,

Ca. 12. Prædestinationis temerariam presumptionem cauendam esse.

Nemo quoque, quamdiu in hac mortalitate viuirit, de arcano diuinę prædestinationis mysterio vlg; adeo

SYMMA TRIDENTINI

presumere debet, ut certo statuat se oīno esse in numero prędestinatorū, quasi verū esset, qđ iustificatus aut amplius peccare non possit, aut si peccauerit, certam sibi re ipsiuscentiam promittere debeat. Nam nisi ex speciali reuelatione sciri non potest, quos Deus sibi elegerit.

Ca. 13. De perseverantia munere.

Similiter de perseverantię munere, de quo scriptū est. Qui perseveraverit usq; in finē, hic saluus erit: qđ quidē aliunde haberi non pōt, nisi ab eo, qđ potens est, eū, qui stat statueret, ut perseverāter staret, & eū qui cadit, restituere, nemo sibi certi aliqđ absoluta certitudine polliceat: tamen si in Dei auxilio firmissimā spem collocare & reponere oēs debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratię defuerint, sicut cepit opus bonū, ita perficiet, operans velle & perficere: verū tamē qui se existimant stare, videāt ne cadant, & eū timore ac tremore salutē suā operent, in laboribus, in vigilijs, in elemosynis, in orationibus, & oblationibus, in ieiunijs, in castitate. Formidare. n. dēnt, sciētes qđ in spē glorię, & nondum in gloria renati sunt, de pugna, quę superest eū carne, cum mundo, eū diabolo, in qua victores esse non pōt, nisi eū Dei gratia, Apostolo obēperent dicēti: debitores sumus nō carni, ut ēm carnem vivamus. Si. n. ēm carnem vixeritis, moriemini, si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

Ca. 14. De lapsis, & eorum reparatione.

Qui verō ab accepta iustificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus iustificari poterunt, eū excitāte Deo, per penitentię sacramentū merito Christi amissam gratiam recuperare procuraverint. Hic. n. iustificationis modus, est lapsi reparatio, quā secundā post naufragiū deperditę gratię tabulam sancti Patres aptē nuncuparunt. Etenim pro his qđ post baptisimū in peccata labuntur, Christus Iesus sacramentū iustitit penitentię, cum dixit: Accipite Spiritū sanctū, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Vnde dicendum est, Christiani hōīs penitentiam post lapsum, multo aliā esse ā baptismali, eamq; continere nō modō cessationē ā peccatis, & eorum derelictionē, aut cor contritum & humiliatum: verum & eorundem sacramentalem confessionem, salutem in voto & suo tempore

CONCILIUM

301

pore faciendam, & sacerdotalem absolutionem, itemque satisfactionem per ieiunia, elemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitę exercitia non quidem pro pena æterna, quę vel sacramento, vel sacramenti voto vnā eū culpa remittitur, sed pro pena temporali, quę ut sacre literę docēt, nō tota semper ut in baptismo fit, dimittitur illis, qui gratię Dei quam acceperunt, ingrati, Spiritum sanctum contristaverunt & templum Dei violare nō sunt veriti. De qua penitentiā scriptum est. Memor esto vnde excideris, & age penitentiam, & prima opera fac. Et iterum: Quę secundum Deum tristitia est, penitentiam in salutem stabilem operatur: & rursus, Penitentiam agere: & Facite fructus dignos penitentię.

Ca. 15. Quolibet peccato mortali omitti gratia, sed nō fides.

Adversus etiam hominum quorundā callida ingenia qui per dulces sermones & benedictiones sed uicē corda innocentium, asserendū est, non modo infidelitate, per quā & ipsa fides amittitur, sed etiam quocunque alio mortali peccato, quanvis non amittatur fides, acceptam iustificationis gratiam amitti, diuinę legis doctrinam defendendo, quę ā regno Dei non solum infideles excludit, sed & fideles quoque fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, auaros, ebriosos, male dicos, rapaces, ceterosq; omnes, qui letalia cōmittūt peccata: quibus cum diuinę gratię adiumento abstinere possunt, & pro quibus ā gratia Christi separantur.

Ca. 16. De fructu iustificationis, hoc est, de merito bonorum operum de quo ipsius meriti ratio.

Hac igitur ratione iustificatis hominibus, siue acceptā gratia perpetuō cōservauerint, siue amissā recuperaverint, proponēda sunt Apostoli verba. A būdātes in omni opere bono, sciētes quod labor vester nō est inanis in Domino. Nō. n. iniustus est Deus, ut obliuiscatur operis vestri & dilectionis quā ostendistis in nomine ipsius. Et, Nolite amittere cōfidēciam vestrā, quę magnam habet remunerationem. Atque idē bene operantibus vsque in finem, & in Deo sperantibus, proponenda est vita æterna, & tanquam gratia filijs Dei per Christum Iesum misericorditer promissā, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione, bonis ipsorum operibus &

SVMMA TRIDENTINI.

bus & meritis fideliter reddenda. Hæc est enim illa corona iustitiæ, quam post suū cætamē & cursū, repositam sibi esse, aiebat Apostolus, à iusto indice sibi reddēdā, & nō solū sibi, sed & omnibus qui diligēt aduētū eius. Cum. n. ille ipse Christus Iesus tanquā caput in mēbra, & tanquā vitis in palmites in ipsos iustificatos iugiter virtutē ināuat, quæ uirtus bona eorū opera semper antecedit, comitatur & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata & meritoria esse possent, nihil ipsis iustificatis amplius deesse credendū est, quo minus plenē illis quidē operibus, quæ in Deo facta sunt, diuinæ legi pro huius vitæ statu satisfecisse, & uitæ æternæ suo tpe, si tamē in gratia decesserint, cōsequēdā, vere promeruisse cōfideatur, cū Christus saluator noster dicat: Si q̄s biberit ex aqua quā ego dabo ei, nō sitiet in æternū, sed fiet in eo fons aquæ saluētis, in uitā æternā. Itaq; neq; propria nostra iusticia, tanquā ex nobis propria staretur, neq; ignoratur, aut repudiatur iusticia Dei. Quæ n. iusticia nostra dicitur, q̄a per eā nobis in hæretē iustificamur, illa eadē Dei est, q̄a à Deo nobis infunditur p̄ Christi meritū. Neque vero illud omittendū est, quod licet bonis operibus in sacris literis usque adeo tribuatur, ut etiā, qui vni ex minimis suis parū aquæ frigida dederit, promittat Christus eū nō esse sua mercede cariturū, & Apostolus testetur. Id quod in presenti est momentaneū & leue tribulationis nostræ, supra modū in sublimitate æternū glorie pondus operari in nobis; absit tamē, ut Christianus homo in seipso uel confidat uel gloriatur, & nō in Domino cuius t̄ra est erga omnes homines bonitas, ut eorū uelit esse merita, quæ sunt ipsius dona. Et quia in multis offendimus omnes, unusquisq; sicut misericordiā & bonitatē, ita seueritatē, & iudiciū ante oculos habere debet neq; seipsum aliquis etiā si nihil sibi conscius fuerit, iudicare qm̄ omnis hominū uita, non humano iudicio examinanda & iudicanda est, sed Dei, qui illuminabit abscondita tenebrarū, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuiq; à Deo, qui ut scriptum est, reddet unicuique secundum opera sua.

Post hanc Catholicam de iustificatione doctrinam, quam nisi quisque fideliter, firmiterq; receperit, iustificari non

CONCILII.

302

cari non poterit, placuit, sanctæ Synodo hos canones subiungere, ut omnes scient, non solum quid tenere & sequi, sed etiam quid uitare & fugere debeant.

CANONES.

1 Si quis dixerit hominem suis operibus, quæ uel per humanæ naturæ uires, uel per legis doctrinam fiant, absque diuina per Christum Iesum gratia posse iustificari coram Deo, Anathema sit.

2 Si quis dixerit, ad hoc solū diuinā gratiā per Christum Iesum dari, ut facilius homo iuste uiuere, ac uitā æternā d' mereri possit, quasi per liberū arbitriū sine gratia utrūq; sed aggrētū & difficulter possit, Anathema sit.

3 Si quis dixerit, sine præueniente Spiritu sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur, Anathema sit.

4 Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum, nihil cooperati, assentiendo Deo excitanti atque uocanti, quo ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat ac præparet, nec posse dissentire, si uelit, sed uelut inanime quoddam nihil omnino agere, merēq; passiuè se habere, Anathema sit.

5 Si quis liberum hominis arbitrium, post Adæ peccatum, amissum & extinctum esse dixerit, aut rem esse de solo titulo, imo titulum sine re, signum denique à Satana inuentum in ecclesiam, Anathema sit.

6 Si quis dixerit, non esse in potestate hominis uias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, Deum operari nō permittit, solum, sed etiam propriè & perse, adeo ut sit eius proprium opus non minus perditio Iudæ, quam uocatio Pauli Anathema sit.

7 Si quis dixerit, opera oīa, quæ antè iustificationem fuit, quacūque rōne facta sint, uere esse peccata, uel odiū Dei mereri, aut quanto uehemētius q̄s nititur se disponere ad gratiā, tantō eū grauius peccare, Anathema sit.

8 Si q̄s dixerit gehēnæ metū, p̄ quē ad Dei misericordiā de peccatis dolēdo cōfugimus, uel à peccādo abstinē, peccatū esse, aut peccatores peiores facere Anathema sit.

9 Si quis dixerit sola fide impium iustificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quo ad iustificationis gratiā conse-

SVMMA TRIDENTINI.

edsequendā cooperet, & nulla ex parte necesse esse, eum
sue voluntatis motu pparari atq; disponi, Anathema sit.

10 Si quis dixerit homines sine Christi iustitia, per
quam nobis meruit iustificari, aut per eam ipsam for-
maliter iustos esse, Anathema sit.

11 Si quis dixerit hominē iustificari, vel sola impu-
tatione iustitiæ Christi, vel sola peccatorū remissione, ex-
clusa gratia & charitate, q̄ in cordibus eorū per spiritū
sanctū diffundatur, atque illis inhæreat, aut et gratiam,
qua iustificamur, esse tū fauorem Dei, anathema sit.

12 Si quis dixerit, fidem iustificantem nihil aliud es-
se, quam fiduciam diuinæ misericordiæ, peccata remit-
tentis propter Christum, vel eam fiduciam solam esse
qua iustificamur, Anathema sit.

13 Si quis dixerit, omni homini ad remissionem pec-
catorum assequendam, necessariū esse ut credat certo &
absque ulla hæsitacione propriæ infirmitatis, & indispo-
sitionis, peccata sibi esse remissa, Anathema sit.

14 Si quis dixerit, hominem à peccatis absolutū ac iu-
stificari certo credat, aut neminē verē esse iustificatum,
nisi qui credit se esse iustificatum, & hac sola fide abso-
lutionem & iustificationem perfici, Anathema sit.

15 Si quis dixerit, hominem renatum & iustificatū,
teneri ex fide ad credendum se certo esse ex numero
prædestinatorum, Anathema sit.

16 Si quis magnum illud vsque in finem perseveran-
tiæ donum se certo habiturum absoluta & infallibili
certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali reuelatione didi-
cerit, Anathema sit.

17 Si quis iustificationis gratiā nō nisi prædestinatis
ad vitā contingere dixerit, reliquos vero omnes qui vo-
cantur, vocari quidē, sed gratiā non accipere, utpote di-
uina potestate prædestinatos ad malum, Anathema sit.

18 Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiam iustifi-
cato, & sub gratia constituto, esse ad obseruandum im-
possibilia, Anathema sit.

19 Si quis dixerit, nihil præceptum esse in euangelio
præter fidem, cetera esse indifferentia, neque præcepta,
neque prohibita, sed libera, aut decem præcepta nihil
pertinere ad Christianos, Anathema sit.

20 Si

CONCILII.

303

20 Si quis hominē iustificatū, & quātumlibet perse-
cutū, dixerit nō teneri ad obseruantia mandatorum Dei
& Ecclesiæ, sed tū ad credendū quasi verō Euangelium
sit nuda, & absoluta promissio vitæ æternæ, sine condi-
tione obseruationis mandatorum, Anathema sit.

21 Si quis dixerit, Christum Iesum à Deo hominib.
datum fuisse, ut redemptorē cui fiant, non etiam ut lo-
gillatorem, cui obediant, anathema sit.

22 Si quis dixerit iustificatum, vel sine speciali auxi-
lio Dei in accepta iustitia perseverare posse, vel cum eo
non posse, Anathema sit.

23 Si quis hominē semel iustificatū, dixerit amplius
peccare non posse, nec gratiam amittere, atque ideo eū
qui labitur & peccat, nūquam verē fuisse iustificatum,
aut eōtra, posse in tota vita peccata omnia etiam venia-
lia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quādamodum
à beata virgine Maria tenet Ecclesia, Anathema sit.

24 Si quis dixerit, iustitiam acceptā non conservari,
atque eē nō augeri coram Deo per bona opera, sed ope-
ra ipsa fructus solummodo & signa esse iustificationis
adeptæ, non etiā ipsius augendæ causam, Anathema sit.

25 Si quis in quolibet bono opere iustum saltem ve-
nialiter peccare dixerit, aut quod intolerabilius est mor-
taliter, atque ideo penas æternas mereri, tantumque
ob id non damnari, quia Deus ea opera bona non im-
putet ad damnationem, Anathema sit.

26 Si quis dixerit, iustos non debere pro bonis operi-
bus, q̄ in Deo fuerint facta, expectare & sperare æternā
retributionem à Deo, per eius misericordiam, & Iesu
Christi meritū, si bene agendo, & diuina mandata custo-
diendo vsque in finem perseverauerit, Anathema sit.

27 Si quis dixerit, nullum esse mortale peccatū nisi
infidelitatis, aut nullo alio quantūvis graui & enormi,
præterquam infidelitatis peccato, semel acceptam gra-
tiam amitti, Anathema sit.

28 Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia simul
& fidem semper amitti, aut fidem que remanet, non esse
veram fidem, licet non sit viua, aut eum qui fidem sine
charitate habet, non esse Christianum, Anathema sit.

29 Si quis dixerit, eum qui post baptismum lapsus
est, non

SVMMA TRIDENTINI

est, non posse per Dei gratiam resurgere, aut posse quidem, sed sola fide amissa iustitiā recuperare sine sacramento poenitentiae, prout sancta Romana & vniuersalis Ecclesia, à Christo domino & eius apostolis edocta, huc vsque professā est, seruauit & docuit, Anathema sit.

30 Si quis post acceptā iustificationis gratiā, cuiuslibet peccatori penitenti ita culpā remitti, & reatu aeternae poenae deleri dixerit, ut nullus remaneat reatus poenae temporalis exolueudae, vel in hoc seculo, vel in futuro in Purgatorio, antequam ad regna caelorum aditus patere possit, Anathema sit.

31 Si quis dixerit iustificatum peccare, dum intuitu aeternae mercedis bene operatur, Anathema sit.

32 Si quis dixerit, hoīs iustificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint et bona ipsius iustificati merita, aut ipsum iustificatum, bonis operibus, q̄ ab eo per Dei gratiā & Iesu Christi meritū, cuius membrū viuū est, fuit, non verē mereri augmentū gratiae, vitā aeternā, & ipsius vitae aeternae, si tñ in gratia decesserit, consecutionem atque etiā gloriā augmentum, Anathema sit.

33 Si quis dixerit, per hāc doctrinā Catholicā de iustificatione, à sancta Synodo hoc p̄senti decreto expressam, aliqua ex parte gloriā Dei, vel meritis Iesu Christi Dñi nostri derogari & nō poti⁹ veritatē fidei nostrae, Dei denique ac Iesu Christi gloriā Illustrari, Anathema sit.

Decretum reformationis in eadem sexta Sessione.

Quia integritas Praesidentū, salus est subditorū, monet sancta Synodus oēs Patriarchalibus, Primitiālibus, Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis quibuscūq; quouis nōse ac titulo praefectos, ut attēdētes sibi & vniuerso gregi in quo Spiritus sanctus posuit eos regere Ecclesiā Dei, q̄ acquisiuit sanguine suo, vigilēt sicut Apostolus praecipit, in oībus laborent, & ministeriū suū impleant. Implere autē se non posse sciant, si greges sibi commissos mercenariorū more deferāt, atque oīū suarū, quarū sanguis de eorum manibus est requirendus à suū premo iudice, custodiā minimē incumbant: Cū certissimum sit, non admitti pastores excusationem, si lupus oves comedat, & pastor nesciat. At verō quia nōnulli reperiuntur, qui propiā salutis immēiores, terrenāq; celestibus

CONCILII.

304

lestibus praefētes, in diuersis curijs vagantur, aut in negotiorū tēporaliū sollicitudine (ouili derelicto) occupantur. Placuit antiquos Canones aduersus non residentes promulgatos, innouare, & in hunc modum statuere atque sancire.

Primus Canon.

Si quis à Patriarchali, Primitiāli, Metropolitana seu Cathedrali Ecclesia, sibi quocūq; titulo, cū, nōse seu iure cōmissa, quacūque illa dignitate, gradu & praeminētia praefulgeat, (legitimo impedimento, seu iustis & rationabilibus causis cessantibus) sex mensibus continuis extra suū diocēsim morādo abfuerit: quartae partis fructū vnius anni, fabricae Ecclesiae & pauperibus loci, per superiorem Ecclesiasticum applicandorū penā, ipso iure incurrat. Qd si per alios sex mēses, in huiusmodi absentia persequeretur, aliā quartā partē fructū similiter applicandā, eo ipso amittat. Crescētē verō cōtumacia (ut tenetioī sacrorū Canonū censura subiciatur) Metropolitanus suffraganeos Ep̄s dabsētes, Metropolitanū verō absentem suffraganeus Ep̄s antiquior residēs, sub pena interdicti ingressus Ecclesiae, eo ipso incurrēda, infra tres menses per litteras seu nuntium Romano Pontifici denuntiare teneantur: qui in ipsos absentes (prout cuiusque minor aut maior cōtumacia exegerit) suae supreme sedis autoritate animaduertere, & Ecclesiis ipsis de pastoribus utilioribus providere poterit, sicut in Domino nonerit salubriter expedire.

Canon 2.

Episcopis inferiores, quacūq; bñficia ecclesiastica, personalē residentia de iure siue consuetudine exigētia, in titulū siue cōmendā obrinētes, ab eorū ordinarijsque madmodū eis pro bono Ecclesiarū regimine, & diuinitus augmēto, locorū & personarū qualitate p̄sata, expēdiēs videbitur) opportunis iuris remedijs residere cogantur: nulliq; priuilegia seu iudulta perpetua de non residēdo, aut de fructibus in absentia percipiēdis suffragētur: Indulgētijs verō & dispensationibus tēporalibus ex veris & rationabilibus causis tñ cōcessis, & corā ordinario loci legitime probatis, in suo robore permanens. Quibus casibus, nihilominus officium sit Ep̄orum, tanquam in hac parte à sede Apostolica delegatorum, providere,

SVMMA TRIDENTINI.

providere, & per deputationem idoneorum vicariorum, & congruæ portionis fructuum assignationem, cura animarum nullatenus negligatur: nemini, quo ad hoc, præiudicium seu exemptione quacunque suffragante.

Canon 3.

Ecclesiarum Prælati, ad corrigendū subditorum excessus, prudenter & diligenter intendant, & nemo clericus secularis, vel cuiusvis ordinis personalis, vel regularis extra monasteriū degens, & sui ordinis privilegij prætextu tutus censeatur, quo minus, si deliquerit, ab ordinario loci (tanquam super hoc à sede Apostolica delegato) eam canonicas sanctiones visitari, puniri & corrigi valeat.

Canon 4.

Capitula Cathedralium & aliarum maiorum Ecclesiarum, illarumque personarum, nullis exemptionibus, consuetudinibus, suis iuramentis, concordijs (quæ tamen suos obligent auctores, non et successores) tueri se possint, quo minus à suis & Episcopis & alijs maioribus Prælatibus, per seipso solos, vel illis, quibus sibi videbitur adiutis, iuxta canonicas sanctiones toties, quoties opus fuerit, visitari, corrigi & emendari, & auctoritate Apostolica, possint & valeant.

Canon 5.

Nulli Episcopo liceat cuiusvis privilegij prætextu, pontificale in alterius diocesi exercere, nisi de ordinarij loci expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tantum. Si secus factum fuerit, Episcopus ab exercitio pontificalium, & sic ordinati, ab executione ordinum, sint ipso iure suspensi.

Septima sessio

Decretum de sacramentis Ecclesie, Die tertia Martij. 1547.

Ad consummationem salutaris de iustificatione doctrinæ, quæ in prædicta proxima sessione, vno omnium Patrum consensu promulgata fuit, consentaneum visum est de sanctissimis Ecclesiæ sacris agere, per quos vera iustitia vel incipit, vel incepta augetur, vel amissa reparatur. Propterea sacrosancta ecumenica & generalis Tridentina Synodus, in spiritu sancto legitime congregata, prædictibus in ea rursus Apostolicæ sedis Legatis, ad errores eliminandos & extirpandos hæreses, quæ circa sanctissima ipsa sacramenta hac nostra tempestate, tum de damnatis, olim à

Patribus

CONCILII.

305

Patribus nostris hæresibus suscitata, tam etiam de nouo adinuenta sunt, quæ Catholicæ Ecclesiæ puritati, & animarum salutis magnopere officiant. sanctarum scripturarum doctrinæ, Apostolicis traditionibus atque aliorum Conciliorum & Patrum consensui adhaerendo, hos præsentibus canones statuendos & decernendos censuit, reliquos qui supersunt ad cepti operis perfectionem, deinceps diuino spiritu adiuuante editura.

Canones de Sacramentis in genere.

1 Si quis dixerit, Sacramenta nouæ legis non fuisse omnia à Iesu Christo Domino nostro instituta, aut esse plura vel pauciora quam septem, videlicet baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum septem non esse verè & propriè sacramentum, Anathema sit.

2 Si quis dixerit, ea ipsa nouæ legis sacramenta, à sacramentis antiquæ legis non differre, nisi quia ceremoniæ sunt aliæ, & alij ritus externi, Anathema sit.

3 Si quis dixerit, hæc septem sacra, ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, Anathema sit.

4 Si quis dixerit, sacramenta nouæ legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis aut eorum voto per solam fidem homines à Deo gratiam iustificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sunt, Anathema sit.

5 Si quis dixerit, hæc sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, Anathema sit.

6 Si quis dixerit, sacramenta nouæ legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam, non opponentibus obicem, non conferre, quasi signa tantum æterna sint acceptæ per fidem gratiæ vel iustitiæ, & nouæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernentur fideles ab infidelibus, Anathema sit.

7 Si quis dixerit, non dari gratiam per hominum sacramenta semper & omnibus, quantum est ex parte Dei, & si ritè ea suscipiant, sed aliquando & aliquibus, Anathema sit.

8 Si quis dixerit, per ipsa nouæ legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem diuinæ promissionis, ad gratiam consequendam sufficere, Anathema sit.

SVMMA TRIDENTINI

9 Si quis dixerit, in tribus sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt, Anathema sit.

10 Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo, & omnibus Sacris administrandis habere potestatem, Anathema sit.

11 Si quis dixerit, in ministris, dum sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, Anathema sit.

12 Si quis dixerit, ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quae ad sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, seruauerit, non conficere aut conferre sacramentum, Anathema sit.

13 Si quis dixerit, receptos & approbatos Ecclesiae Catholicae ritus, in solenni administratione sacramentorum adhiberi consuetos, aut cōtemni, aut peccato à ministris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcumque Ecclesiarum pastorē mutari posse, anathema sit.

De Baptismo.

1 Si quis dixerit, Baptismum Ioannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, Anathema sit.

2 Si quis dixerit, aquā verā & naturalem nō esse de necessitate Baptismi, atque ideo verba illa Dñi nostri Christi Iesu: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, ad metaphorā aliquam detorsit, Anathema sit.

3 Si quis dixerit, in Ecclesia Romana, quae omnium Ecclesiarum mater est & magistra, non esse veram de Baptismi Sacramento doctrinam, Anathema sit.

4 Si quis dixerit, Baptismū, qui est dat' ab hereticis in nomine Patris & filij & spiritus sancti, cū intentione faciendi quod facit ecclesia, nō esse verū Baptismū, anathema sit.

5 Si quis dixerit, Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, Anathema sit.

6 Si quis dixerit, Baptizatum non posse etiam si velit, gratiam amittere, quantumcumque peccet, nisi nolit credere, Anathema sit.

7 Si quis dixerit, Baptizatos, per Baptismum ipsum solius tantum debitores fidei fieri, non autem vniuersae legis Christi seruandae, Anathema sit.

8 Si quis dixerit, Baptizatos liberos esse ab omnibus sanctis

CONCILII.

306

bus sanctae Ecclesiae praeceptis, quae vel scripta vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint, Anathema sit.

9 Si quis dixerit, ita reuocandos esse homines ad Baptismi suscepi memoriam, ut uota omnia, quae post Baptismum fiunt, vi promissionis in Baptismo ipso iam factae, irrita esse intelligant, quasi per ea & fidei quae professi sunt, detrahatur, & ipsi Baptismo, Anathema sit.

10 Si quis dixerit, peccata omnia, quae post Baptismum fiunt, sola recordatione & fide suscepi baptismi, vel dimitti, vel venialia fieri, Anathema sit.

11 Si quis dixerit, verè & ritè collatum Baptismum iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negauerit, eum ad penitentiam conuertitur, Anathema sit.

12 Si quis dixerit, neminem esse baptizandum, nisi ea aetate qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo, Anathema sit.

13 Si quis dixerit, paruulos, eò quod actum credendi non habent, suscepto baptismo inter fideles computandos non esse, ac propterea cum ad annos discretionis peruenerint, esse baptizandos, aut potius omitti eorum baptismum, quam eos non actu proprio credentes, baptizari in sola fide Ecclesiae, Anathema sit.

14 Si quis dixerit, homines paruulos, baptizatos, cum adoleuerint, interrogandos esse, an ratum haberi velint, quod parrini eorum nomine dum baptizarentur, polliciti sunt, & ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos, nec alia interim poena ad Christianam vitam cogendos, nisi ut ab Eucharistia, aliorumque Sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, Anathema sit.

De confirmatione Canon primus.

1 Si quis dixerit, Confirmationem Baptizatorum otiosam ceremoniam esse, & non potius verum & proprium sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse, quàm catechesin quandam, quae adolescentiae proximi, fidei suae rationem coram Ecclesia exponebant, Anathema sit.

2 Si quis dixerit, iniurios esse Spiritui sancto eos, qui sacro Confirmationis Chrismati virtutem aliquam tribuunt, Anathema sit.

3 Si quis dixerit, sanctae Confirmationis ordinarius

R r 2 rium

SVMMA TRIDENTINI

riam ministrum, non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem, Anathema sit.

Decretum secundum de reformatione, In eadem septima sessione. Septima sessio sub Paulo 3.

Eadem sacrosancta Synodus, inceptū reformationis & residentiē negotiū, ad Dei laudē & Christianę religionis incrementū prosequi intendens, ut sequitur, statuēdum censuit, salua semper in oib. sedis Apostolicę authoritate.

Canon primus.

Ad Cathedralium Ecclesiarum regimen, nullus nisi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, gratitate morum, literarumq; scientia, iuxta cōstitutionem Alexandri tertij, quę incipit: Cū in cunctis, in Concilio Lateranensi promulgatam, pręditus assumatur.

Canon 2.

Nemo quacūq; etiam dignitate, gradu aut pręeminentia pręfulgens, plures Metropolitanas, seu cathedrales Ecclesias in titulum siue cōmendā, aut alio quouis nomine, cōtra sacrorū canonū instituta, recipere, & simul retinere pręsumat: cū valdē felix sit ille censendus, cui vnā Ecclesiā bene ac fructuose, & cū animarum sibi cōmissarū salute regere cōtigerit. Qui autē plures Ecclesias cōtra pręsentis decreti tenorē nunc detinet, vnā quā maluerint retenta, reliquas infra sex menses, se ad liberā sedis Apostolicę dispositionē pertineant, alias infra annū dimittere teneatur: alioquin Ecclesię ipsę (ultimo obtenta duntaxat excepta) eo ipso vacare cēscantur.

Canon 3.

Inferiora beneficia pręsertim curā animarū habentia, personis dignis & habilibus, & quę in loco residere, ac per seipos curā ipsam exercere valeant, iuxta cōstitutionē Alexandri tertij in Lateranensi (quę incipit: Quia nonnulli) & aliā Gregorij decimi, in generali Lugdunensi Cōcilio (quę incipit: Licet canon) editā conferant. Aliiter autē facta collatio, siue prouisio omnino irritetur, & ordinarius collator pēnas cōstitutionis concilij generalis (quę incipit: Graue nimis) se nouerit incursum.

Canon 4.

Quicūq; de cætero plura curata, aut aliās incōpatibilia beneficia Ecclesiastica, siue per viam vnionis ad vitam,

CONCILII.

307

vitam, siue cōmendę perpetuę, aut alio quocūq; nomine & titulo contra formā sacrorum Canonū, & pręsertim cōstitutionis Innocentij (quę incipit, De multa) recipere ac simul retinere pręsumperit, beneficijs ipsis iuxta ipsius cōstitutionis dispositionē ipso iure, etiam pręsentis canonis vigore, priuatus existat.

Canon 5.

Ordinarij locorū quoscūq; plura curata, aut aliās incōpatibilia beneficia ecclesiastica obtinentes, dispensationes suas exhibere distictē cōpellant, & aliās procedant iuxta Cōstitutionem Gregorij decimi in generali Lugdunensi Cōcilio editā (quę incipit, Ordinarij) quam eadē sancta Synodus innouandā cēscuit, & innouat: addens insuper, quod ipsi Ordinarij ēt per idoneorū viciorū deputationē, & cōgruē protinus fructū assignationē oīno prouideāt, ut animarū cura nullatenus negligatur, & beneficia ipsa debitīs obsequijs minimē defraudent, appellationibus, priuilegijs, exēptionibus quibuscūq; ēt cum iudicij specialis deputatione, & illorum inhibitionibus in pręmissis nemini suffragatibus.

Canon 6.

Vniones perpetuę à quadraginta annis citra factę, examinari ab ordinarijs, tāquā à sede Apostolica delegatis possint, & quę p subreptionē, vel obreptionē obtinuerint, irritę declarent. Illę verō, quę à dicto tpe citra cōcessę, nondū in toto, vel in parte sortitę sunt effectū, & quę deinceps ad cuiusvis instātiā fient, nisi eas ex legitimis, aut alijs rationabilibus causis corā loci ordinario, vocatis quorū interest, verificadis factas fuisse cōstituerit, p subreptionē obtinēre psumant: ac ppea, nisi aliter à sede Apostolica declaratū fuerit, viribus oīno careant.

Canon 7.

Beneficia ecclesiastica curata, q Cathedralibus, Collegiatis, seu alijs Ecclesijs, vel monasterijs, beneficijs, seu collegijs, aut pijs locis quibuscūq; ppetuū vnita & annexa reperiunt, ab ordinarijs locorū annis singulis visitentur: qui sollicitē prouidere pcurēt, ut p idoneos vicarios etiā ppetuos, nisi ipsis Ordinarijs p bono ecclesiarū regimine aliter expedire videbit, ab eis cū tertię partis fructu, aut maiori vel minori, arbitrio ipsorū Ordinariorū por

R. 3 tione,

SVMMA TRIDENTI.

tionem, et super certa re assignanda, ibidem deputandos animarum cura laudabiliter exerceatur, appellationibus, privilegijs, exemptionibus, etiam cum iudicum deputatione & illorum inhibitionibus quibuscunque in præmissis minimè suffragantibus.

Canon 8.

Locorum ordinarij ecclesias quascunque quomodolibet exemptas auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneant, & opportunis iuris remedijs providere, ut quæ reparatione indigent, reparentur, & cura avarum, si qua illis imminet, alijsque debitis obsequijs minimè defraudentur appellationibus, privilegijs, consuetudinibus, et ab immemorabili tempore præscriptis, iudicum deputationibus, vel illorum inhibitionibus penitus exclusis.

Canon 9.

Ad maiores ecclesias promoti, munus consecrationis infra tempus à iure statutum suscipiant, & prorogationes ultra sex menses concessæ, nulli suffragentur.

Canon 10.

Non licet Capitulis ecclesiarum, sed vacante, infra annum à die vacationis, ordinandi licentiâ, aut literas dimissorias, seu reuerendas, ut aliqui vocant, tam ex iuris cõis dispensatione, quàm cuiusvis privilegijs consuetudinis vigore, alicui qui beneficij ecclesiastici recepti, siue recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere. Si secus fiat, capitulum contraueniens ecclesiastico subiaceat interdicto: & sic ordinari, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio clericali, præsertim in criminalibus gaudeant: in maioribus verò, ab executione ordinum, ad beneplacitum futuri prælati, sint ipso iure suspensi.

Canon 11.

Facultates de promouendo à quocunque, non suffragantur, nisi habentibus legitimam causam, ob quam à proprijs episcopis ordinari non possint, in literis exprimendam: & tunc non ordinentur, nisi ab episcopo in sua diocesi residente, aut pro eo pontificalia exercente, & diligenti prælo examine.

Canon 12.

Facultates de non promouendo, præterquam in casibus, à iure expresse concessis, ad annum tantum suffragentur.

Canon

CONCILII.

308

Canon 13.

Præsentati, seu electi, vel nominati à quibuscunque ecclesiasticis personis, et sedis Apostolicæ nuntijs, ad quævis ecclesiastica beneficia non instituuntur, nec confirmantur, neque admittantur et præterea cuiusvis privilegijs seu consuetudinis, et ab immemorabili tempore præscriptis, nisi fuerint prius à locorum Ordinarijs examinati, & idonei reperti, & nullus appellationis remedio se tueri possit, quo minus examen subire teneatur: præsentatis tamen electis, seu nominatis ab vniuersitatibus, seu collegijs generalium studiorum exceptis.

Canon 14.

In exemptorum causis, constitutio Innocentij quartæ (quæ incipit, Volentes) in generali Concilio Lugdunensi edita, seruetur: quæ eadem sacrosancta Synodus innouandam censuit & innouat, addendo insuper, quod in civilibus causis mercedum & miserabilium personarum, clerici seculares, aut regulares extra monasterium degentes, quomodolibet exempti (et si certum iudicet à sede Apostolica deputatum in partibus habeant: in alijs verò, si ipsum iudicet non habuerint) coram locorum Ordinarijs, tanquam in hoc ab ipsa sede delegatis, conveniri, & iure medio ad soluendum debitum cogi & compelli possint, privilegijs, exemptionibus, conseruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus, aduersus præmissa nequaquam valituris.

Canon 15.

Curent Ordinarij, ut hospitalia quæcunque à suis administratoribus (quocunque illi nomine censeantur, et quomodolibet exemptis) fideliter & diligenter gubernentur, constitutionis Concilij Viennensis (quæ incipit, Quia contingit) forma seruata: quam quidem constitutionem eadem sancta Synodus innouandam duxit & innouat, cum derogationibus in ea contentis.

Hucusque progressum fuit conciliū Tridentinum sub Paulo tertio (à quo postea Bononiā translatus, & illic est intermissum) Interim verò Paulus ipse à medio sublatus successorē habuit Iulium tertium, à quo postea conuocatum est iterum in eadem ciuitate Bononiensem, & vocati omnes quorum interest Concilij celebratio: nihil tamen est actum, propter paucitatem, & alias quæ superueniunt causas, & diuersis

Re 4 sessio

SVMMA TRIDENTINI

sessionibus tñ decretum est, vt amplius protraheretur tps, quousq; tan dē visum fuit Iulio Pōtifici, hortāte eū Carolo quinto Imperatore, vt rursus Tridentū cōciliū renouaretur: coacti sunt igitur Tridēti, sub Iulio 3. Pōtifice Maximo: & prima sessione aperta Calend. Maij 1551. Crescētus Cardinalis & Legatus Pōtificis, rogauit Patres, an placeret Concilium reassumi, & procedendum esse ad vltiora, responsūq; à Patribus, Placet.

Secunda Sessio sub Iulio 3. Calend. Septembris 1551.

Protogantur hac Sessione decreta, vsque ad vndecimū Octobris diem, vt Germani Episcopi, & aliarum nationum qui expectabantur, interesse possent.

Sessio tertie sub Iulio 3. 11. Octobris 1551. Decretum de sanctissimo Eucharistia Sacramento.

Cupit Sacrosancta Synodus, stirpitus cōuellere zizaniā execrabilū errorū & Schismatū, quam inimicus homo, his nostris calamitosīs tēporibus in doctrina fidei, vsū & cultu sacrosanctæ Eucharistia superfeminauit: quā alioqui Saluator noster in Ecclesia sua tanquā symbolū reliquit eius vnitatis & charitatis, qua Christianos oēs inter se coniunctos & copulatos esse voluit. Itaque sanā & sincerā illā de venerabili & diuino hoc Sacro Eucharistia doctrinā tradēs, quā semper Catholici Ecclesia ab ipso Iesu Christo Dño nostro, & ab eius Apostolis erudita, atque à Spiritu sancto in dies illi omnem veritatē suggerēte edocta, retinuit, & ad finem vsq; seculi conseruabit, omnibus Christi fidelibus interdicit, ne post hac de sanctissima Eucharistia, aliter credere, docere, aut prædicare audeant, quā vti est hoc præfenti decreto declaratum atque definitum.

Cn. 1. De reali presentia Domini nostri Iesu Christi in Eucharistia Sacramento.

Principio docet Sacra Synodus, & apertè ac simpliciter proficitur, in almo sanctæ Eucharistia sacro, post panis & vini cōsecrationē, D. N. Iesum Christū, verū Deū atq; hominem, vere, realiter, ac substantialiter sub specie illarū rerū sensibiliū cōcineri. Nec. n. hæc inter se pugnat, vt ipse Saluator noster semper ad dexterā Patris in celis assideat, iuxta modū existēdi naturalē, & vt multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter præfens sua substantia

CONCILII

309

stantia nobis adsit, ea existēdi ratione, quam etsi uerbis exprimere uix possumus, possibile tamen esse Deo, cogitatione per fidem illustrata, assequi possumus, & cōtātissime credere debemus. Ita. n. maiores nostri oēs, quorūque in uera Christi ecclesia fuerūt, qd de sanctissimo hoc Sacramento disseruerūt, apertissime professi sūt, hoc tā admirabile Sacramētū, in ultima cōna, redēptorē nostrū instituisse, cū post panis, uiniq; benedictionē, se suū ipsius corpus illis præbere, ac suū sanguinē discerere ac pspicuis verbis, testatus est. Quæ uerba à sanctis Euāgelistis cōmemorata, & à Diuo Paulo postea repetita, cū propriā illi & apertissimā significationē præ se ferant, secūdū quā à Patribus inter lecta sunt, indignissimū sanè flagitiū est, ea à quibsdā cōtēctiosis & prauis hominibus ad fictitios & imaginarios tropos, quibus ueritas carnis & sanguinis Christi negatur, contra uniuersum ecclesiæ sensum detorqueri: quæ tāquā colūna & firmamentū veritatis, hæc ab impijs hominibus excogitata cōmentia, uelut Satania detestata est, grato sp & memoris animo pōtātissimū hoc Christi beneficētiū agnoscens, *Ca. 2. De ratione institutionis huius sātissimi Sacramēti.*

Ergo saluator noster discessurus ex hoc mūdo ad Patrem Sacramētū hoc instituit, in quo diuitias diuini sui, erga homines amoris, uelut effudit, memoriā faciēs mirabilium suorū: & in illius sumptione colere nos sui memoriā præcepit, suamq; annūtiare mortē, donec ipse ad iudicādū mūdū ueniat. Sumi aut voluit sacramētū hoc tanquā spirituale animarū cibū, quo alantur & confortentur viuētes uita illius, qui dixit: Qui māducat me, & ipse uiuet propter me: & tanquā antidotū, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præseruemur. Pignus præterea id esse uoluit futuræ nostre gloriæ & perpetuæ felicitatis, adeoque symbolū uisus illius corporis, cuius ipse caput existit, cuique nos tanquam membra arctissima fidei, spei, & charitatis connectione astrictos esse uoluit, vt id ipsum omnes dicere-mus, neque essent in nobis schismata.

Ca. 3. De excellentia sanctissimæ Eucharistia super reliqua sacramenta.

Commune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistia cum

SVMMA TRIDENTINI.

eum ceteris sacramētis, solum esse rei sacræ, & invisibilis gratiæ formam visibilē: uerū illud in ea excellens & singulare reperitur, quo reliqua sacramenta, tūc primum sanctificandi vim habent, cū quis illis utitur in Eucharistia ipsa, sanctitatis auctor ante usus est. Non dum enim Eucharistiam de manu Domini Apostoli suscepant, cum uere tamen ipse affirmaret, corpus suū esse quod præbebat. Et semper hæc fides in ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, uerūque eius sanguinem sub panis & uini specie, unā cum ipsius anima & diuinitate existere: sed corpus quidem sua specie panis, & sanguinem sub uini specie ex uerborum: ipsum autem corpus sub specie uini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque vi naturalis illius connexionis & concomitantia, qua partes Christi Domini, qui iam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur: diuinitatem poro propter admirabilem illam eius cum corpore & anima hypostaticam unionem. Quapropter verissimum est, tantundem sub altera specie, atque sub utraque contineri: totus enim & integer Christus sub panis specie, & sub uinis ipsius speciei parte: totus item sub uini specie, & sub eius partibus existit.

Ca. 4. De transubstantiatione.

Quoniā autē Christus redemptor noster corpus suū, id quod sub specie panis offerebat, uere esse dixit, ideo per sua sum sp in ecclesia Dei fuit, idque nūc denuo sancta hæc Synodus declarat, per consecrationē panis & uini, conuersionē fieri totius substantiæ panis, in substantiā corporis Christi Dñi nostri, & totius substantiæ uini in substantiā sanguinis eius: quæ conuersio cōuenienter, & propriè à sancta Catholica ecclesia, Transubstantiatio est appellata.

Ca. 5. De cultu & ueneratione huic sanctissimo Sacramento exhibenda.

Nallas itaque dubitandi locus relinquitur, cum omnes Christi fideles, pro more in Catholica ecclesia semper recepto, latræ cultū, qui uero Deo debetur sanctissimi Sacramēto in ueneratione adhibeāt. Neque enim minus est adorandū, quod fuerit à Domino, ut sumatur, institutū. Nam illū eundē Deum præsentem in eo adesse credimus.

CONCILIUM.

310

credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarū, dicit: & adorēt eum omnes angeli Dei, quæ Magi procidentes adorauerunt: quem denique in Galilæa ab Apostolis adoratum fuisse, scriptura testatur.

Declarat præterea sancta synodus, & piè & religiose admodū in Dei Ecclesia inductū fuisse hūc morē, ut singulis annis peculiari quodā & festo die præcellsum hoc & venerabile Sacram singulāri ueneratione ac solennitate celebraretur, utque in processionibus reuerenter & honorificè illud per uias & loca publica circumferretur. Aequissimū est enim sacros aliquos statutos esse dies, cū Christiani omnes singulati ac rara quadā significatione gratos & memores testētur animos, erga communē Dominum & redemptorem, pro tam ineffabili & planè diuino beneficio, quo mortis eius victoria & triumphus representatur. Ac si quidem oportuit uicticem ueritatem de mendatio & hæresi triumphum agere, ut eius ad uersarij in cōspectu tanti splendoris, & in tanta uiuentis ecclesiæ lætitiā positi, uel debilitati & fracti tabescant, uel pudore affecti & confusi aliquando resipiscant.

Ca. 6. De asseruando Eucharistia Sacramento, & ad infirmos deferendo.

Consuetudo asseruandi in sacratio sanctam Eucharistia, adeo antiqua est, ut eā seculū & Nicæni Concilij agnouerit. Porro deferri ipsā Eucharistia ad infirmos, & in hūc vsū in ecclesijs cōseruari, præterquā quod cū summa æquitate & ratione cōiunctū est, tū multis Concilijs præceptum inuenitur, & uetustissimo Catholice ecclesiæ more est obseruatū. Quare sancta hæc Synodus retinendū omnino salutarem hūc & necessariū morem statuit.

Ca. 7. De preparatione qua adhibenda est, ut dignè quis sanctam Eucharistiam percipiat.

Si nō deceat ad sacras ullas functiones quempiam accedere nisi sancta, certè quo magis sanctitas & diuinitas celestis huius Sacramenti uiro Christiano cōperta est, & eò diligentius cauere ille debet, ne absque magna reuerentia & sanctitate, ad id percipiendum accedat: præsertim cum illa plena formidinis uerba apud Apostolum legamus. Qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Quare

SVMMA TRIDENTINI.

Quare edicare volenti, reuocandū est in memoriam eius pręceptum, Probat autem seipsum homo. Ecclesiasticę autē cōsuetudo declarat eā probationem necessariā esse, vt nullus sibi confusus mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absq; pręmissa Sacramentali confessione, ad sacram Eucharistiam accedere debeat: quod à Christianis omnibus etiam, ab eis sacerdotibus, quibus ex officio incumbit celebrare, hac sancta Synodus per pęno seruandū esse decreuit, modò nō desit illis copia cōfessoris. Quod si necessitate vigente sacerdos absque pręuia cōfessione celebravit, quamprimum confiteatur.

Ca. 8. De usu admirabilis huius Sacramenti.

Quo ad ulum autem, rectē & sapienter Patres nostri tres rationes hoc sanctū Sacramentū accipiendi distinxerunt. Quosdam enim docuerūt sacramentaliter duntaxat id sumere, vt peccatores: alios autem spiritualiter, illos nimirū, qui voto proposito illi celestem panē edentes, fide viuā, quę per dilectionē operatur, fructum eius & utilitatē sentiunt. Tertios porrō sacramentaliter simul & spiritualiter: ij autem sunt, qui ita se prius probāt & instruit, vt vestē nuptialē induti, ad diuinā hanc mensam accedant. In sacramentali autē sumptione in ecclesia Dei mos fuit, vt Laici à sacerdotibus communionem acciperent, sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent, quī mos, tanquam ex traditione Apostolica descendens, iure ac merito retineri debet.

Denum vero paterno affectu admoner sancta Synodus, horratur, rogat, obsecrat per viscera misericordię Dei nostri, vt omnes & singuli, qui Christiano nomine cēsetur, in hoc unitatis signo, in hoc vinculo charitatis, in hoc concordie symbolo iam tandē aliquando conueniāt & cōcordēt, memoresq; tãtę maiestatis & tã eximij amoris Iesu Christi Domini nostri, qui dilectā animam suā in nostrę salutis pretiū, & carnē suā nobis dedit ad manducandū, hac sacra mysteria corporis & sanguinis eius, ea fidei cōfātia & firmitate, ea animi deuotione, ea pietate & cultu credāt & venerētur, vt panē illum super substantialem frequenter suscipere possint, & is uerō eis sit animi vita, & perpetua sanitas mentis: cuius uigore contortati, ex huius miserę peregrinationis itinere, ad

CONCILII.

311

nere, ad celestem patriam peruenire valeant, eundem panem angelorum, quem modo sub panis velaminibus edunt, absque ullo velamine manducaturi.

Quoniam autem non est satis veritatem dicere, nisi & delegantur & refellantur errores, placuit sanctę Synodo hos Canones subiungere, vt omnes iam agnita doctrina catholica, intelligant quoque, quę ab illis hæreses caueri vitariq; debeant.

Canones de Sacramento Eucharistie. Primus Canon.

Si quis negauerit, in sanctissimo Eucharistie sacro cōtineri verē, realiter & substantialiter corpus & sanguinē, vna cū anima & diuinitate Dñi nostri Iesu Christi, ac proinde totū Christū, sed dixerit cōtineri modo esse in eo, vt in signo vel figura, aut virtute, anathema sit.

Canon 2.

Si quis dixerit, in sacrosanctę Eucharistie sacro remanere substantiam panis & vini, vna cum corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi, negaueritq; mirabilem illam & singularem cōuersionem totius substantię panis in corpus, & totius substantię vini in sanguinem, manētib; duntaxat speciebus panis & vini: quā quidem cōuersionem, Catholica Ecclesia aptissimē Transubstantiationem appellat, Anathema sit.

Canon 3.

Si quis negauerit, i venerabili sacro Eucharistie sub vna quaq; specie, & sub singulis cuiuscūq; speciei partibus separatione facta totū Christū cōtineri, Anathema sit.

Canon 4.

Si quis dixerit, peracta consecratione in admirabili Eucharistie sacro non esse corpus & sanguinem Dñi nostri Iesu Christi, sed tantū in vsu dum sumitur, non autē ante vel post: & in hostiis seu particulis consecratis, quę post communionem referuātur vel supersint, non remanere verum corpus Domini, Anathema sit.

Canon 5.

Si quis dixerit, vel pręcipuum fructum sanctissimę Eucharistie esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus prouenire, Anathema sit.

Canon 6.

Si quis dixerit, in sacro Eucharistie sacramento Christum

SVMMA TRIDENTINI.

Christū vnigenitū Dei filiū nō esse cultu Latrię & eterno adorandū, atq; ideo nec festiua peculiari celebri-
tate venerandū, neq; in processionibus & laudabilē &
vniuersali Ecclesię sanctę ritū & cōsuetudinē solenni-
ter circūgestandū, vel nō publicē, vt adoret, populo ppo-
nendū, & eius adoratores esse idolatras, Anathema sit.

Canon 7.

Si quis dixerit, nō licere sacram Eucharistiam in sa-
crario reseruari, sed statim post consecrationem astan-
tibus necessario distribuendam, aut non licere, vt illa
ad infirmos honorificē deferatur, Anathema sit.

Canon 8.

Si quis dixerit, Christum in Eucharistia exhibitum,
spiritualiter tantum manducari, & non etiam sacra-
mentaliter ac realiter, Anathema sit.

Canon 9.

Si quis negauerit, omnes & singulos Christi fideles
vtriusq; sexus, cū ad annos discretionis peruenerint, te-
neri singulis annis, saltē in Paschate, ad cōmunicandū,
iuxta pręceptū sanctę matris Ecclesię, Anathema sit.

Canon 10.

Si quis dixerit, non licere sacerdoti celebranti sei-
psum communicare, Anathema sit.

Canon 11.

Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem prępa-
rationem ad sumendū sanctissimū Eucharistię sacm,
Anathema sit. Et ne tantum sacramentum indignē,
atque ideo in mortē & cōdemnationē sumatur, statuit
atq; declarat ipsa sancta Synodus, illis, quos cōscientia
peccati mortalis grauat, quantūcūq; & se cōtritos exi-
stimēt, habita copia cōfessoris, necessario pręmittendā et
se cōfessionē sacralē. Si quis autē cōtrariū docere, pđica-
re, vel pertinaciter asserere, seu ēē publicē disputādo de-
fendere pręsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.

Decretum super reformatione. In eadem sessione.

Eadem sancta Tridentina Synodus, intendens non-
nulla statuere, quę ad iurisdictionē pertinent Episcopo-
rum, vt iuxta proximę sessionis decretū, illi in com-
missis sibi Ecclesiis eo libentius resideant, quo facilius
& cōmodius sibi subiectos regere & in vitę ac morum
honestate

CONCILII.

312

honestate continere potuerint, illud primū eos admo-
nendos censet, vt se pastores, non pcursores esse memi-
nerint, atque ita pręesse sibi subditis oportere, vt nō eis
dominentur, sed illos tāquā filios & fratres diligāt, ela-
borentq; vt hortando & monēdo ab illicitis deterreāt,
ne vbi deliquerint, debitis eos penis coercere cogantur.
Quos tñ si quid per humanam fragilitatem peccare cō-
tigerit, illa Apostoli est ab eis seruāda pręceptio, vt illos
arguant, obsecrent, increpēt, in oī bonitate & patiētia:
cum saepe plus erga corrigendos agat beneuolētia, quā
austeritas; plus exhortatio, quā cōminatio, plus chari-
tas, quam potestas. Sin autē ob delicti grauitatem virga
opis fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cū miseri-
cordia iudiciū, cum lenitate sēueritas, adhibēda est, vt
sine asperitate, disciplina, populis salutaris ac necessaria
conseruetur, & qui correcti fuerint, emendentur: aut si
resipiscere noluerint, ceteri salubri in eos animaduersio-
nis exemplo, a viris deterreantur: cum sit diligentis &
pij simul pastoris officiū, morbis quorum leuia primum
adhibere somēta: post, vbi morbi granitas ita postulet,
ad validiora & grauiora remedia descendere: sin autē nec
ea quidem pro- ciant, illis submonendis ceteras saltem
oues a contagionis periculo liberare.

Cū igitur rei criminū plerūq; ad cuitādas penas &
eporū subterfugiēda iudicia, querelas & grauatina si-
mulent, & appellationis diffugio iudicis processum im-
pediāt, ne remedio ad innocētię pđidiū iustitio ad ini-
quitate defensionē abutātur, atq; vt hmoi eorū callidi-
tati & tergiversationi occurrat, ita statuit & decreuit.

Canon 1.

In causis visitationis & correctionis, siue habilitatis
& inhabilitatis, nec nō criminalibus Epō, seu illius in
spiritualibus Vicario generali, ante diffinitiuā sententiam,
ab interlocutoria vel alio quocunque grauamine non
appellet: nec Epus seu Vicarius appellationi hmoi, tan-
quā frivole deferre teneatur, sed ea, ac quacunque inhi-
bitione ab appellationis iudicio emanata, nec nō oī sty-
lo & cōsuetudine ēē immemorabili, cōtraria non ob-
stāte ad vltiora valeat pcedere, nisi grauamē hmoi p
diffinitiuam sententiā reparari, vel ab ipsa diffinitiuā
appellari

SVMMA TRIDENTINI

appellari non possit quibus casibus, sacrorum & annuorum canonum statuta illibata persistant.

Canon 2.

A scilicet Episcopi, vel ipsius in spiritualibus Vicarij generalis, in criminalibus appellationis causa (ubi appellationi locus fuerit) si Apostolica auctoritate in partibus eam committi contigerit, Metropolitano, seu illius est Vicario in spiritualibus generali, aut si ille aliqua de causa suspectus foret, vel ultra duas legales dietas distet, seu ab ipso appellatus fuerit, vni ex vicinioribus Episcopis, seu illorum vicarijs, non autem inferioribus iudicibus committatur.

Canon 3.

Reus ab Episcopo, aut eius Vicario in spiritualibus generali, in criminali causa appellare coram Iudice possit: ei ad quem appellauit, acta primae instantiae oculo producat, & Iudex nisi illis visis, ad eius absolutionem minime procedat: is autem, a quo appellatum fuerit, intra 30. dies acta ipsa postulanti gratis exhibeat, alioquin absque illis causa appellationis humiliter, prout iustitia sua asserit, terminetur. Cum vero causa grauius nonnunquam sint delicta ab ecclesiasticis commissis personis, ut ob eorum atrocitatem et sacris ordinibus deponenda, & curiae sint tradenda seculari, in quo finis sacros Canones certis Episcoporum numerus requiritur, quos si omnes adhibere difficile esset, debita iuris executio differretur, si quando autem intervenire possent, eorum residua intermitteretur, propterea statuit & decreuit.

Canon 4.

Episcopo per se, seu illius vicarium in spiritualibus generali, contra clericum in sacris et presbyteratus ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non verbalis depositionem, & per seipsum, et ad actuale atque solenne degradationem ab ipsis ordinibus & gradibus ecclesiasticis, in casibus in quibus aliorum Episcoporum praesentia in numero a Canonibus diffinito requiritur, & absque illis procedere liceat: adhibitis tamen & in hoc sibi assistentibus totidem Abbatibus, usum mitrae & baculi ex privilegio Apostolico habentibus, si in ciuitate aut diecesis reperiri & commode interesse possint: alioquin alijs per sonis in ecclesiastica dignitate constitutis, quae aetate graues ac iuris scientia commendabiles existant.

Et quo-

CONCILLII 313

Et quoniam post perfectas causas, quae tamen satis probabiles videntur, antequam accideret, ut nonnulli eiusmodi gratias extorqueant, per quas poenae illis Episcoporum, iuxta severitatem infligatur, aut remittatur omnino, aut minuantur, cum non ferendum sit, ut mendacium, quod tantopere Deo displicet, non modo ipsum impunitum sit, verum etiam alterius delicti veniam impetret mentientibus: idcirco, ut sequitur, statuit & decreuit.

Canon 5.

Episcopus apud Ecclesiam suam residens, de subreptione & obreptione gratiae, quae super absolutione alicuius publici criminis vel delicti, de quo ipse inquirere ceperat, aut remissione poenae, ad quam criminofus poenam condemnatus fuerit, falsis precibus impetrat per seipsum, tanquam sedis Apostolicae delegatus, et summarie cognoscatur, ipsaque gratia, postquam per falsam narrationem, aut veti taciturnitatem obtenta esse legitime constituerit, non admittat.

Quoniam vero subditi Episcopo, tamen si iure correpi fuerint, magnopere tamen eum odisse, & tanquam iniuriam affecti sint, falsa illi crimina obijcere solent, ut quoquo pacto possint, ei molestiam exhibere: cuius vexationis timor peruenit: illum ad inquirenda & punienda eorum delicta, segnitudo reddit, idcirco ne in magno suo & ecclesiae incommodo, gregem sibi creditum relinquere ac non sine episcopalis dignitatis diminutione vagari cogantur, ita statuit & decreuit.

Canon 6.

Episcopus, nisi ob causam, ex qua deponendus siue priuandus veniret, et si ex officio, aut per inquisitionem seu denuntiationem, vel accusationem, siue alio quouis modo procedatur, ut personaliter compareat nequaquam citetur vel moueatur.

Canon 7.

Testes in causa criminali ad informationem, vel iudicia, seu alias in causa principali, contra Episcopum, nisi con testes & bonae conuersationis, existimationis & famae fuerint, non recipiantur: & si odio, temeritate, aut cupiditate aliquid deposuerint, grauius poenis mulcentur.

Canon 8.

Causae Episcoporum, cum pro criminis obiecti qualitate comparere debeant, coram Pontifice Maximo referantur, ac per ipsum terminentur.

Si Eadem

SVMMA TRIDENTINI

Eadem die prorogatur diffinitio quatuor articulo-
rum ad aliam sessionem, nimirum, An necessarium sit ad salutem,
& diuino iure preceptum, ut singuli Christiani fideles, sub
vtraque specie, ipsum venerabile scilicet accipiant: & nec mi-
nus sumat, qui sub altera, quam qui sub vtraque specie com-
municat: & an errauerit sancta mater Ecclesia, laicos & non ce-
lebrantes sacerdotes sub panis specie duntaxat communicandos:
& an paruuli etiam communicandi sint. Hæc autem prorogatio fa-
cta est, quia protestantes Germani audiri se super his à
sancta Synodo cupiebant, & ad veniendum fidem publi-
cam postularunt, ut tuto eis venire, morari, sententias
dicere, & discere liceret. Data est eis amplissima fides, seu
saluus conductus eadem die 11. Octobris 1551.

Quarta sessio. De sanctissimi Pœnitentiæ & extrema
vntionis sacramentis 25. Nouemb. 1551.

Sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Syno-
dus, in Spiritu sancto legitime congregata, presidentibus
in ea eisdem sanctæ Apostolicæ sedis Legato & nunciis. Quia
uis in decreto de iustificatione multus fuerit de Pœni-
tentiæ sacro pp. locorum cognitionem, necessaria quadam
ratione sermo interpositus, tanta nihilominus circa il-
lud nostra hæc ætate diuersorum errorum multitudo, ut
non parum publicæ utilitatis retulerit, de eo exactior &
plenior definitio tradidisse: in qua demonstratis &
cõuulsis Spiritus sancti p̄sidio vniuersis erroribus, Ca-
tholica veritas p̄spicua & illustris fieret, quæ nunc sancta
hæc Synodus Christianis omnibus perpetuo seruandam p̄ponit.

Ca. 1. De necessitate & institutione sacramenti Pœnitentiæ.
Si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum
esset, ut iustitia in baptismo, ipsius beneficio & gratia
susceptam, constanter tuerentur, non fuisset opus, aliud
ab ipso baptismo sacramentum ad peccatorum remissio-
nem esse institutum. Quoniam autem Deus, diues in miseri-
cordia, cognouit figmentum nostrum, illis et vitæ reme-
dium contulit, qui sese postea in peccati seruitutem &
dæmonis potestate tradidissent, sacramentum videlicet
pœnitentiæ, quo lapsi post baptismum, beneficium mor-
tis Christi applicatur. Fuit quidem pœnitentia vniuer-
sis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent,
quouis tpe ad gratiam & iustitiam assequendam
necessa-

CONCILII.

314

necessaria, illis etiam, qui baptismi sacramento abluti pe-
tinissent, ut peruersitate abiecta eliminata, tantam Dei
offensionem cum peccati odio & pio animi dolore dete-
starentur. Vnde Propheta ait: Conuertimini & agite pœ-
nitentiā ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit
vobis in ruinā iniquitas. Dñs etiam dixit: Nisi pœni-
tentiā egeritis, omnes simul peribitis. Et princeps Aposto-
olorum Petrus, peccatoribus baptismi inuitandis pœ-
nitentiā cõmendans, dicebat: Pœnitentiā agite, & bapti-
zetur vnusquisque vestrum. Porro nec ante aduentum
Christi pœnitentia erat sacramentum, nec est post ad-
uentum illius cuiquam ante baptismum. Dñs autem
sacrum tunc præcipue instituit, cum à mortuis excita-
tus insufflauit in Discipulos suos, dicēs: Accipite Spiri-
tum sanctum, quorum remisieritis peccata, remittuntur
eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Quo tñ in-
signi facto, & verbis tam perspicuis, potestatem remitten-
di & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles post
baptismum lapsos, Apostolis & eorū legitimis successo-
ribus fuisse cõmunicatam, vniuersorum Patrum con-
sensus semper intellexit: & Nouatianos remittendi po-
testatem olim pertinaciter negātes, magna ratione Ec-
clesia Catholica tanquam hæreticos explosit atque con-
demnauit. Quare verissimū hunc illorū verborum Dñi
sensum sancta hæc Synodus probans & recipiens, dam-
nat eorum commentitias interpretationes, qui verba
illa ad potestatem prædicandi verbum Dei, & Christi
Euangelium annuntiandi, contra huiusmodi sacra-
menti institutionem falso detorquebant.

Ca. 2. De differentia sacramenti Pœnitentiæ & Baptismi.

Cæterum hoc sacramentum multis rationibus à ba-
ptismo differe dignoscitur. Nam præterquod quod mate-
ria & forma quibus sacri essentia perficitur, longissimè
dissident, cõstat certè baptismi ministerium iudicem esse
non oportere, cum ecclesia in neminē iudiciū exerceat,
qui non prius in ipsam per baptismi ianuā fuerit ingres-
sus. Quid enim mihi, inquit Apostolus, de his qui foris
sunt iudicare? Secus est de domesticis, quos Chrs Dñs
lauacro baptismi sui corporis mēbra semel effecit: Nam
hos, si se postea crimine aliquo contaminauerint, non

SUMMA TRIDENTINI

nam repetito baptismo ablui, cum id in Ecclesia Catholica nulla ratione liceat, sed ante hoc tribunal tanquam reos, listi voluit, ut per sacerdotum suam non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum penitentes cofugerint, possent liberari. Alius est praterea baptismi, & alius penitentiae fructus, per baptismum enim Christum induentes, noua prorsus in illo efficimur creatura, plenam & integram peccatorum omnium remissionem consequentes: ad quam tu nouitate & integritate per sacrum penitentiae sine nostris magnis fletibus & laboribus, diuina id exigente iustitia, peruenire nequaquam possumus, ut merito penitentia laboriosus quidam baptismus a sanctis Patribus dictus fuerit. Est autem hoc sacramentum penitentiae lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis, ipse baptismus.

Ca. 3. De partibus & fructu huius sacramenti.

Docet praterea sancta Synodus, sacramenti Penitentiae formam, in qua praecipue eius vis sita est, in illis ministerii verbis posita esse. Ego te absoluo, &c. Quibus quidem de Ecclesiae sanctae more, preces quaedam laudabiliter adiunguntur, ad ipsius tamen formae essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius sacramenti administrationem sunt necessariae. Sunt autem quasi materia huius sacramenti, ipsius penitentis actus, nempe Contritio, Confessio, & Satisfactio: qui, quatenus in penitente ad integritatem sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione, requiruntur, hac ratione partes penitentiae dicuntur. Sanè verò res & effectus sacramenti huius, quantum ad eius vim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum iuris pijs, & cum deuotione hoc sacramentum percipientibus, conscientiae pax ac serenitas cum vehementi spiritus consolatione consequi solet. Haec de partibus & effectu huius sacramenti sancta Synodus tradens, simul eorum sententias damnat, qui penitentiae partes, in concessos conscientiae terrores & fidem esse contendunt.

Can. 4. De Contritione.

Contritio, quae primum locum inter dictos Penitentis actus habet animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero.

Fuit

III. CONCILII. 315

Fuit autem quouis tpe ad impetrandam veniam peccatorum, hic contritionis modus necessarius: & in homine post baptismum lapsio ita demum preparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia diuinae misericordiae, & voto praestandi reliqua coniunctus sit, quae ad ritum suscipiendum hoc sacramentum requiruntur. Declarat igitur sancta Synodus, hanc contritionem non solum cessationem a peccato, & vitae nouae propositum & inchoationem, sed veteris etiam odium continere, iuxta illud: Proiците à vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prauaricati estis, & facite vobis cor nouum & spiritum nouum. Et certè, qui illos sanctorum clamores considerauerit, Tibi soli peccaui, & malum cor me feci: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum: Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animae meae: & alios huiusmodi generis, facile intelliget eos ex vehemèti quodam antea vitae odio, & ingenti peccatorum detestatione manasse. Docet praterea, & si Contritionem hanc aliqui charitate perfecta esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc sacrum actu recipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi Contritioni sine sacri voto, quod in illa includitur, non esse ascribendam. Illam verò contritionem imperfectam, quae Attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennae & penarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniae, declarat non solum non facere hominem hypocritam, verum etiam donum Dei esse, & spiritus sancti impulsu, non adhuc quidem in habitatis, sed tamen mouentis, quo penitens aditutus, viam sibi ad iustitiam parat: & quantis sine sacro penitentiae per se ad iustificationem perducere peccator nequeat, tamen cum ad Dei gratiam in sacro penitentiae impetranda disponit. Hoc enim timore vtiliter edocuit Ninuirtae, ad Iona praedicationem plenam terroribus, penitentiam egerunt, & misericordiam a Domino impetrarunt. Quamobrem falso quidam calumniantur Catholicos scriptores, quasi tradiderint sacramentum penitentiae absque bono motu susipientium gratiam conferre: quod nunquam Ecclesia Dei docuit, nec sensus & falso docent, Contritionem esse extortam & coactam, non liberam & voluntariam.

SVMMA TRIDENTINI.

Cv. s. De Confessione.

Ex institutione sacramenti Penitentiae iam explicata, vniuersa ecclesia semper intellexit instituta etiam esse à domino integrā peccatorum confessionē & omnibus post baptismū lapsis, iure diuino necessariam existere. Quia Dominus noster Iesus Christus, è terris ascēsurus ad cēlos, sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tanquam præsides & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quā Christi fideles ceciderint, quo pro potestate clauium, remissionis aut retentionis peccatorum sententiā pronūntient. Constat. n. sacerdotes iudiciū hoc incognita causa exercere nō potuisse, neque acquitatem quidē illos in penis iniungendis seruare potuisse, si in genere dūtaxat, & nō potius in specie ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent. Ex his colligitur, oportere à penitentibus oīa peccata mortalia, quorū post diligentem sui discussionē cōscientiā habēt, in cōfessione recēseri, & si occurrissima illa sint, & tātū aduersus duo vltima de calogi pcepta cōmissa, quę nōnūquā animū grauius faciūt, & periculosiora sunt his, quę in manifesto admittuntur. Nā venialia, quib. à gratia Dei nō excludimur, & in quę frequētius labimur, quāquā recte & vtiliter citraquē omnē pręsumptionē in cōfessione dicātur, quod piorū hominū vsus demonstrat, taceri tamē circa culpā multis alijs remedijs expiari possunt. Verū cū vniuersa mortalia peccata, etiā cogitationes, homines irā filios & Dei inimicos reddūt, necessum est omnium etiā veniā cū aperta, & verēcūda cōfessione à Deo querere. Itaq; dū oīa, quę memoriā occurrūt peccata, Christi fideles confiteri audeant, proculdubio omnia diuinę misericordię ignoscenda exponūt. Qui vero secus faciūt, & scienter aliqua retinēt, nihil diuinę bonitati per sacerdotē remittendū proponūt. Si enim etubescat agrotus vulnus medico tegere, quod ignorat, medicina non curat. Colligitur præterea etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse, quę speciem peccati mutant, quod si ne illis peccata ipsa neq; à penitentibus integre exponantur, nec iudicibus innotescant, & fieri nequeat, vt de grauitate criminum recte censere possint, & penam, quam oportet, pro illis penitentibus imponere.

Vnde

CONCILLII.

315

Vnde alienum à ratione est docere circumstantias, hæc ab hominibus otiosis excogitatas fuisse, aut vnā tantū circumstantiā confitendā esse, nēpē peccasse in fratrē. Sed & impiū est cōfessionē, quę hac rōne fieri præcipitur, impossibilē dicere, aut carnificinā illā cōscientiarū appellare. Cōstat enim nihil aliud in ecclesia à Penitentibus exigī, quā vt postquā quisquis diligentius se excusserit, & cōscientiæ suę sinus omnes & latebras explorauerit, ea peccata cōfiteatur, quibus se Dominum, & Deum suū mortaliter offendisse meminerit. Reliqua autē peccata, quę diligēter cogitanti non occurrunt, in vniuersum eadē confessione inclusa esse intelliguntur: pro quibus fideliter cū Propheta dicimus: Ab oculis meis munda me Domine. Ipsa vero huiusmodi cōfessionis difficultas, ac, peccata detegendi verēcūdia, grauis quidē videri posset, nisi tot tantisque cōmodis & cōsolationibus releuaretur, quę omnibus dignē ad hoc sacramentum accedētibus, per absolutionē certissimē conferuntur. Cæterum quo ad modum confitendi secreto apud solū sacerdotē: & si Christus non vetuerit, quin aliquis invidiā suorū scelerū & sui humiliationē, cum ob aliorū exemplū, tum ob ecclesię offensę & edificationē, delicta sua publicē confiteri possit, nō est tamen hoc diuino præcepto mandatū, nec satis consultē humana aliqua lege præciperetur, vt delicta præsertim secreta, publica essent confessione aperienda. Vnde cū à sanctissimis & antiquissimis Patribus magno, vnanimique consensu secreta confessione sacramētalis, qua ab initio ecclesia sancta vsa est, & modo etiam vtitur, fuerit semper commendata, manifestē refellitur inanis eorum calumnia, qui eam à diuino mandato alienam, & inuentum humanum esse, atq; à Patribus in Concilio Lateranensi congregatis initium habuisse, docere nō verentur. Neq; enim p Lateranense Concilium ecclesia statuit, ut Christi fideles confiterentur, quod iure diuino necessarium & institutum esse intellexerat: sed vt præceptum confessionis saltem semel in anno ab omnibus & singulis, cū ad annos discretionis peruenissent, impleretur. Vnde iam in vniuersa ecclesia, cum ingenti animarum fructu, fidelium obseruatur mos ille salutaris confitendi sacro illo &

SS 4 maximē

SVMMMA TRIDENTINI

maximè acceptabili tempore. Quadragesimæ: quem tñ
rem hæc sancta Synodus maximè probat & amplectitur
tāquam piè & merito retinendum.

Ca. 6. De ministro & absolutione huius Sacramenti.

Circa ministrum autem huius Sacramenti declarat
sancta Synodus, falsus esse & à veritate Euāgelij penitus
alienas doctrinas, omnes, quæ ad alios quo suis homines
præter episcopos & Sacerdotes, Clauis ministeriū peni-
tiosè extendit, putantes verba illa Domini: Quicunq;
alligaueritis super terrā, erūt alligata & in celo, & quæ-
cunq; solueritis super terram, erunt soluta & in celo: &
Quotū remiseritis peccata, remittentur eis: & quotū re-
tinueritis, retenta sunt ad omnes Christi fideles indiffe-
renter & promiscuè contra institutionem huius sacra-
menti fuisse dicta, vt quiuis potestatis habeat remittendi
peccata, publica quidè per correptionē, si correptus ac-
quiuerit, secreta vero per spontaneā confessionē cuius
que facta. Docet quoq; etiā sacerdotes qui peccato mor-
tali tenentur, per uirtutē Spiritus sancti in ordinatione
collatā tanquā Christi ministros, functionē remittendi
peccata exercere, eosq; prauè sentire, qui in malis sacer-
dotibus hanc potestatem cōtendūt. Quauis autē absolutio
sacerdotis, alieni beneficij sit dispensatio, tamē nō est solū
nudū ministeriū, vel annuntiandi Euāgelij, vel decla-
rādi remissa esse peccata, sed ad instar actus iudicialis,
quo ab ipso velut à iudicē, sententia pronūtiatur. Atq; idē
nō debet penitens adeo sibi de sua ipsius fide blandiri, vt
etiam si nulla illi adsit contritio, aut sacerdoti animus
serio agēdi & verè absoluendi desit, patet tamen se pro-
pter suam solam fidem uerè, & coram Deo esse absolu-
tum. Nec enim fides sine penitentia remissionem ullam
peccatorum præstat, nec is esset nisi salutis suæ negli-
gentissimus, qui sacerdotem loco se absoluentem cogno-
sceret, & non alium serio agentem sedulo requireret.

Ca. 7. De Casuum reservatione.

Quoniam igitur uatura & ratio iudicij illud expō-
sit, vt sententia in subditos duntaxat feratur, persuasum
semper in ecclesia Dei fuit, & uerissimum esse Synodos
hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam
esse debere, quam sacerdos in eum præfert, in quem
ordinariam

CONCILIUM

317

ordinariā aut sudelegatam non habet iurisdictionem.
Magnopere uero ad Christiani populi disciplinam perti-
nere sanctissimis. Patribus nostris visum est, vt atrocio-
ra quædam & graviora crimina non à quibusuis, sed
à summis duntaxat sacerdotibus absoluerentur. Vnde
merito Pōtifices maximi, p̄ suprema potestate sibi in ec-
clesia vniuersa tradita, eas alias aliquas criminū grauiorē
suo potuerūt peculiari iudicio reservare. Neque dubitā
dū est, quādo omnia, quæ a Deo sunt, ordinata sunt, quin
hoc idē ep̄s omnibus, in sua cuiq; diocesi, in edificatio-
nē tamen, nō in destructionē liceat, pro illis in subditos
tradita supra reliquos inferiores sacerdotes auctoritate,
præsertim quo ad illa, quibus excommunicationis censura an-
nexa est. Hæc autē delictorū reservationē cōsonū est diui-
næ authoritati, nō tñ in externa politia sed et corā Deo
vim habere. Verunramē piè admodum, ne hac ipsa occa-
sione aliquis pereat, in eadem ecclesia Dei custoditum
semper fuit, vt nulla sit reservatio in articulo mortis at
que ideo omnes sacerdotes quoslibet penitentes à quibū
suis peccatis & censuris absoluerē possint: extra quē ar-
ticulū sacerdotes eū nihil possint in casibus reservationis
id unū penitentibus persuadere nitātur, vt ad superiores
& legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedāt.

Ca. 8. De satisfactionis necessitate & fructu.

Demū quo ad Satisfactionē (quæ ex omnibus Penitē-
tiæ partibus, quæadmodū à Patribus nostris Christiano
populo fuit perpetuo tempore cōmēdata, ita vna maxi-
mè nostra ætate, summo pietatis prætextu impugnatur
ab his, qui speciem pietatis habēt, uirtutē autē eius abnega-
uerunt) sancta Synodus declarat, falsū omnino esse & à
verbo Dei alienū, culpā à Domino nūquā remitti, quin
vniuersa sit pena cōdonetur. Perspicua, & illustra in sa-
cris literis exēpla reperiūtur, quibus, præter diuinā tradi-
tionem, hic error quam manifestissimè reuincitur. Sanè
& diuinæ iustitiæ ratio exigere videtur, vt aliter ab eo
in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per igno-
rantiam deliquerint: aliter vero, qui semel à peccati &
dæmonis seruitute liberati, & accepto Spiritu sancti
dono, scientes templū Dei uiolare & Spiritum sanctum
conturbare, non formidauerint. Et diuinam clementiam
deceat,

SVMMA TRIDENTINI.

debet, ne ita nobis absq; vlla satisfactione peccata dimittantur, vt occasione accepta, peccata leuiora putantes, uelut iniurijs, & cōtūmēliosi Spiritui sancto, in grauiora labamur: thesaurizantes nobis iram in die iræ. Proculdubio enim magnopore à peccato reuocant, & quasi frz no quodam coercent hæ satisfactoriæ pēne cautiōresq; & uigilantiores in futurum penitentes efficiunt, medetur quoq; peccatorum reliquijs, & uitiosos habitus male uiuendo comparatos, contrarijs, virtutū actionibus tollunt. Neq; utro securior vlla uia in ecclesia Dei viquā existimata fuit ad amouēdū imminētē à Dño pēnam, quā ut hec penitentia opera homines cū utro anī mi dolore frequētēt. Accedit ad hęc, qđ dū satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficiētia est, cōformes efficiimur, certissimāq; inde arā hūtes, qđ si cōparimur, & cōglorificabimur. Neq; uero ita nostra est satisfactio hęc quā p peccatis nris exoluim⁹, vt nō sit p Chm Iesum: nam qđ ex nobis nihil possumus, eo cooperāte, qui nos cōfortat, omnia possumus. Ita nō hēt homo unde gloriatur, sed omnis gloriatio nostra in Christo est, in quo uiuimus, in quo meremur, in quo satisfacimus, faciētes fructus dignos penitētiæ, qui ex illo nō hēnt, ab illo offeruntur Patri, & per illū acceptātur à Patre. Dēnt ergo sacerdotes Domini, quantū spiritus & prudētia suggesserit, p qualitate criminū & penitētiū facultate, salutarē & cōueniētes satisfactiōes iniungere: ne si forte peccatis cōnuēat, & indulgētius cū penitētiā agant, leuissima quēdā opera pro grauissimis delictis in iūgendo, alienorū peccatorum participes efficiantur. Habeat autē prœoculis, vt satisfactio, quā imponunt, nō sit tantum ad nouæ uitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad prætorum peccatorum uindictā & castigationē. Nam clauēs sacerdotum, non ad soluendum duntaxat, sed & ad ligādum cōcessas, etiam antiqui Patres & credunt & docent. Nec propterea existimauit sacramētū penitentiaē esse forū iux uel pēnarū, sicut nemo unquā catholicus sensit ex huiusmodi nostris satisfactiōibus, vim meriti & satisfactiōis domini nostri Iesu Christi, uel obscurari, uel aliqua ex parte

CONCILII.

318

parte imminui: quod dum Nouatores intelligere nolunt, ita apertissimā penitentiam, nouā uitā esse docent, vt omnem satisfactiōis uim & vsum tollant.

Ca. 9. De operibus Satisfactionis.

Docet præterea, tāā esse diuinæ munificentiaē largitarē, vt nō solū pēnis, spōte à nobis pro vindicādo peccato susceptis, aut sacerdotis arbitrio pro mēsurā delicti impositis, sed et (qđ maximū amoris argū est) tporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patiēter toleratis apud Deū patrē p Christū Iesum satisfacere valeamus.

Ca. 1. Doctrina de Sacramento Extremæ Vnctionis.

Visum est autē sanctæ synodo, præcedēti doctrinae de Penitētia adiungere ea, quæ sequuntur de Sacramento extremæ vnctionis: qđ nō modo penitētiæ, sed et totius Christianæ uitæ, quæ perpetua penitētia esse dēt, cōsummatius existimātū est à Patribus. Primū itaq; circa illius institutionē declarat & docet, qđ elemētissimus redēptor noster, qui seruis suis quouis tpe voluit de salutaribus remedijs aduersus oīa oīum hostium tela esse prospectū, quemadmodū auxilia maxima in sacramētis alijs præparauit, quibus Christiani cōseruare se integros, dū uiuēt, ab oī grauiore spiritus incommodo possint, ita extremæ Vnctionis sacrament o finē uitæ tā quā firmissimo quodā præsidio, muniuit. Nā etsi aduersarius noster occasiones p omē vitā querat & capter, vt deuorare animas nostras quoquo modo possit: nulum tñ tempus est, quo vehementius ille oēs suæ uersutię neruos intēdat ad perdendos nos penitus, & à fiducia ēri, si possit, diuinæ misericordiaē deturbādos, quam cum impendere nobis exitum uitæ prospicit. Instituta est autē sacra hęc vnctio infirmorū, tāquam verē & priē sacramentum noui testamēti, à Christo Domino nostro apud Marcū quidē insinuatū, per Iacobum autem, apostolum ac domini fratrem, fidelibus cōmendatum, ac promulgatū. Infirmatur, inquit, quis in uobis, inducat presbyteros Ecclesie, & orent super eū, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis sit, dimittentur ei. Quibus uerbis, vt ex apostolica tra-

SVMMA TRIDENTINI

lica traditione per manus accepta Ecclesia didicit, docet materiā, formā, propriū ministrum & effectū huius salutaris sacri. Intellexit. n. Ecclesia, materiā esse oleū ab Epō benedictū. Nam Vnctio aptissimē Spiritus sancti gratiā, qua inuisibiliter animā aegrotantis inūgitur, representat. Formā deinde esse illa verba, Per istā vnctionē, &c. Res porro & effectus huius sacri illis verbis explicatur, Et oratio fidei saluabit infirmū, & alleniabit eū Dñs, & si in peccatis sit, dimittentur ei. Res etenim, gratia est Spiritus sancti, cuius vnctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & aegroti animā alleniāt & cōfirmat, magnā in eo diuine misericordie fiduciā excitando: qua infirmus subleuatur, & morbi incōmoda ac labores leuiter fert, & tentationibus dæmonis calcaneo insidiantis facilius resistit, & sanitatē corporis interdū, vbi salutē animæ expedierit, cōsequitur. Iā verō q̄ attinet ad prescriptionē eorū, qui & suscipere & ministrare hoc sacramentū debent, haud obscure fuit illud ē in verbis prædictis traditū: Nā & ostenditur illis, proprios huius sacramenti ministros esse Ecclesiæ presbyteros: quo nomine eo loco nō ætate seniores, aut primores in populo intelligendi veniunt. Sed aut Epī, aut sacerdotes ab ipsis itē ordinati per impositionē manū presbyteri. Declaratur et esse hanc Vnctionem infirmis adhibendā: illis verō præferim qui tā periculose decumbūt, vt in exitu vitæ cōstituti videātur, vnde & sacramentū exultū nuncupatur. Qd si infirmi post susceptā hanc Vnctionē cōualuerint, iterū huius sacramenti subsidio iuari poterunt, cū in aliud simile vitæ discrimē inciderint. Quare nulla ratione audiēdi sunt, qui contra tā apertā & dilucidā Apostoli Iacobi sn̄am, docēt hanc vnctionē, vel signētū esse humanum, vel ritum à Patribus acceptum, aut mandatū Dei, nec promissionē gratiæ habentē: & qui illam iam cessasse allerūt, quasi ad gratiam curationū duntaxat in primitiua Ecclesia referenda esset: & qui dicunt ritum & vsum, quem sancta Romana Ecclesia in huius Sacramenti administratione obseruat. Iacobi Apostoli sententiā repugnare, atque ideo in aliū commutandum esse: & denique, qui hanc extremam Vnctionem

CONCILII

319

Vnctionē à fidelibus sine peccato cōtemni posse affirmēt. Hæc enim oīa manifestissimē pugnāt cū p̄piciis tanti Apostoli verbis. Nec profecto Ecclesia Romana, aliarum oīum mater & magistra, aliud in hac administratione vnctione, quātū ad ea, quæ huius Sacramenti substantiā perficiūt, obseruat, quā q̄ B. Iacobus perscripsit. Nec verō tanti Sacramenti cōtemptus absque ingenti scelere & ipsius Spiritus sancti iniuria esse posset.

Hæc sunt, quæ de Penitentia & Extremæ Vnctionis sacramentis hæc sancta Oecumenica Synodus præfinitur & docet, atq; omnibus Christi fidelibus credenda & tenenda proponit: Sequentes autem canones inuolabiliter seruandos esse tradit, & asserentes contrarium perpetuo damnat & anathematizat.

Canones De Sacramentis Penitentia & Extremæ Vnctionis, eadem Sessione publicati.

Canon primus.

Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Penitentia non esse verē & propriē sacramentū, pro fidelibus, quoties post baptismū in peccata labūtur, ipsi Deo reconciliandis à Christo dño nostro institutum, Anathema sit.

Canon 2.

Si quis Sacra cōfundens, ipsum baptismū, Penitentia sacramentū esse dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo Penitentia non rectē sciam post naufragium tabulam appellari, Anathema sit.

Canon 3.

Si quis dixerit, verba illa Domini Saluatoris, Accipite Spiritum sanctum: quorū remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt, non esse intelligenda de potestate remittendi & retinendi peccata in sacramento penitentia, sicut Ecclesia catholica ab initio semper intellexit: detorserit autem contra institutionem huius sacramenti, ad auctoritatem prædicandi Euangelium, Anathema sit.

Canon 4.

Si quis negauerit, ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in penitente, quasi materiam sacramenti penitentia, videlicet Confessionem, Confessionem & Satisfactionem, quæ tres penitentia

SVMMA TRIDENTINI.

penitentiæ partes dicuntur: aut dixerit duas tñ esse penitentiæ partes, terrores scilicet incusos cōscientiæ agnito peccato, & fidē cōceptā ex euāgelio, vel absolutione, qua credit q̄s sibi p̄ Christi remissā peccata, Anathema sit.

Canon 5.

Si quis dixerit, eā cōtritionē, quæ paratur per disensionē, collectionē & detestationē peccatorū, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, pōderādo peccatorū suorū gravitatē, multitudinē, feditatem, amissionē æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incusum, cū proposito melioris vitæ, nō esse verum & vitē dolorē, nec præparare ad gratiā, sed facere hominē hypocritā & magis peccatorē: demū illā esse dolorē coactum, & non liberum ac voluntarium, Anathema sit.

Canon 6.

Si quis negauerit, Confessionem sacramentalem, vel institutam, vel ad salutē necessariā esse iure diuino: aut dixerit, modum secretē confitendi soli sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper obseruauit & obseruat, alienum esse ab institutione & mandato Christi, & inuentum esse humanum, Anathema sit.

Canon 7.

Si quis dixerit, in sacro Penitentiæ ad remissionē peccatorum peccatarum non esse iure diuino cōfiteri oīa & singula peccata mortalia, quorū memoria cū debita & diligenti præmeditatione habeatur, et occulta, & quæ sunt contra duo vltima decalogi præcepta, & circūstantias, quæ peccati speciem mutant: sed eam confessionem tantum esse vitalem ad erudiendum & consolandum Penitentem, & olim obseruatam fuisse tantum ad satisfactionem canonicam imponendam: aut dixerit eos, qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere velle diuinæ misericordiæ ignoscendum: aut demum non licere cōfiteri peccata venialia, Anathema sit.

Canon 8.

Si quis dixerit, confessionē omnium peccatorū, qualem Ecclesia seruat, esse impossibilē, & traditionem humanā, à pijs abolendā: aut ad eam non teneri omnes & singulos vtriusque sexus Christi fideles, iuxta magni Concilij Lateranensis constitutionem, semel in anno, & ob

CONCILII.

310

& ob id suadendum esse Christi fidelibus, vt non confiteantur tempore Quadragesimæ, Anathema sit.

Canon 9.

Si quis dixerit, absolutionē sacrālē sacerdotis nō esse actū iudiciālē, sed nudū ministeriū pronuntiandi & declarandi remissā esse peccata confitenti, modo tantum credat se esse absolutum, aut sacerdos non serio sed ioco absoluat: aut dixerit, non requiri confessionē penitentis, vt sacerdos eum absolvere possit, Anathema sit.

Canon 10.

Si quis dixerit, sacerdotes q̄ in peccato mortali sunt, potestātē ligādi & soluēdi nō habere, aut non solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed oīes & singulis Christi fidelibus esse dictū: Quæcūq; ligaueritis super terrā, erūt ligata & in cēlo, & quæcūq; solueritis super terrā, erūt soluta & in cēlo: & quorū remisieritis peccata, remittūt eis, & quorū retinueritis, retēta sūt, quorū virtute quilibet absolvere possit peccata, publica q̄dē p̄ correptionē dūtaxat, si correptus acquieuerit, secreta verò per spontaneā cōfessionē, Anathema sit.

Canon 11.

Si quis dixerit, Episcopos non habere ius reseruandi sibi casus, nisi quoad externam politicā, atque ideo casuum reseruacionem non prohibere, quo minus sacerdos à reseruatis verē absoluat, Anathema sit.

Canon 12.

Si quis dixerit, totam penam simul cum culpa remitti semper à Deo, satisfactionemq̄ue penitentium non esse aliam, quam fidem, qua apprehendunt Christum pro eis satisfecisse, Anathema sit.

Canon 13.

Si quis dixerit, pro peccatis quo ad penā t̄palē minime Deo per Christi merita satisfieri penīs ab eo iniunctis, & patēter toleratis, vel à sacerdote iniunctis, sed neq; spōte susceptis, vt ieiunijs, orationibus, elemosynis, vel alijs ē pietatis operibus, atque ideo optimam penitentiam esse tantum nouā vitā, Anathema sit.

Canon 14.

Si quis dixerit, satisfactiones, quibus penitentes per Christum Iesum peccata redimunt, non esse cultus Dei,

SVMMA TRIDENTINI.

Dei, sed traditiones hominum, doctrinam de gratia & verum Dei cultum atque ipsam beneficiū mortis Christi obsecrantes, Anathema sit.

Canon 15.

Si quis dixerit, Claves Ecclesiæ esse datas tñ ad soluendū, non ē ad ligandum, & propterea sacerdotes, dū imponunt pœnas cōfiteentibus, agere contra fidē Clauū, & contra institutionē Christi, & fidē esse, q̄ virtute Clauium sublata pena æterna, pœna tēporalis plerumque exoluenda remaneat, Anathema sit.

Canones De Sacramento Extrema Vnctionis.

Canon 1.

Si quis dixerit, Extremā vñtionem non esse verē & propriē sacramentum a Christo dōmino nostro institutum, & à B. Iacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tantum acceptum à Patribus, aut figmentum humanum, Anathema sit.

Canon 2.

Si quis dixerit, sacram infirmorum Vñtionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos, sed iam cessasse, quasi olim tantum fuerit gratia curationum, Anathema sit.

Canon 3.

Si quis dixerit, Extremę Vñtionis ritū & vsum, quē observat sancta Romana Ecclesia, repugnare suā beatī Iacobi Apostoli, ideoque eū mutandū, posseq; à Christianis absque peccato contemni, Anathema sit.

Canon 4.

Si quis dixerit, presbyteros Ecclesiæ, quos B. Iacobus adducendos esse ad infirmum vgendum hortatur, non esse sacerdotes ab Epō ordinatos, sed ætate seniores in quavis cōitate, ob idque propriū extremę Vñtionis ministrū nō esse solū Sacerdotē, Anathema sit.

Decretum de reformatione eadem Sessione publicatum. Proœmium.

Cum propriē Episcoporum munus sit subditorum omnium vitia redarguere, hoc illis præcipuē cauendum erit, ne clerici præsertim ad animarum curam constituti, criminosi sint. nevē inhonestam vitam ipsi coniuuentibus ducant. Nam si eos prauis & corruptis moribus

CONCILII.

321

moribus esse permittant, quo pacto laicos de ipsorum vitijs redarguent, qui vno ab eis sermone cōiungi possent, quod clericos ipsis patiantur esse deteriores: Quæ ē libertate laicos corripere poterunt sacerdotes, cū tacitē sibi ipsi respondeant, eadem se admisisse quæ corripiant. Monebunt propterea Epī suos clericos, in quocunq; ordine fuerint, vt cōuersatione, sermone, & scientia commisso sibi Dei populo præeant, memores eius quod scriptum est: Sancti estote, quia & ego sanctus sum: & iuxta apostoli vocem nemini dēt illam offensio nem, vt non vituperetur ministrū eorū: sed in omnibus exhibeant se sicut ministros Dei, ne illud propheta dictum impleatur in eis, Sacerdotes mei cōtaminant sancta, & reprobant legem. Vt autē ipsi Episcopi id liberius exequi, ac quoquam prætextu desuper impediri nequeant, eadem sacrosancta Synodus, præsentibus in ea eisdem Apostolicæ sedis Legato & Nuntijs, hos qui sequuntur Canones tuendos & decernendos duxit.

Canon primus.

Cū honestius ac tutius sit subiecto, debitam præpositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deservire, quā cum præpositorum scandalo gradum altiorum appetere dignitatem, ei cui ascensus ad sacros ordines à suo prælato ex quacūque causa, etiam ob occultū crimen, quomodolibet etiam extraiudicialiter fuerit interdictus, aut qui à suis ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus ecclesiasticis fuerit suspensus, nulla contra ipsius prælati voluntatem concessa licentia de se promoueri faciēdo, aut ad priores ordines, gradus & dignitates siue honores restitutio suffragetur.

Canon 2.

Et quoniam nonnulli Epī Ecclesiarum, quæ in partibus infidelium cōsistunt, clero carentes & populo Christiano, cū ferē vagabundi sint & permanentē sedem non habeant, nō quæ Iesu Christi, sed alienas oues inscio proprio pastore quærentes, dū per hanc sanctam Synodum se potificalia officia in alterius diocesi (nisi de loci ordinarij expressa licentia, & in personas eidem ordinatio subiectas tantum) exercere prohibitos vident, in legis fraudem & contemptum quasi Episcopalem

T t Cath.

SVMMA TRIDENTINI

Cathedram in loco nullius diocesis sua temeritate eligunt, & quoscunq; ad se venientes, et si suorum Eporum seu Prælatorum literas commendatitias non habeant, clericali characterē insignite, & ad sacros et presbyteratus ordines promovere præsumunt: quo plerunq; fit, ut minus idonei & rudes ac ignari, & qui à suo epō tāquam inhabiles & indigni reiecti fuerūt ordinati, nec divina officia peragere, nec ecclesiastica sacramenta rectè valeant ministrare: nemo Eporum, qui titulares vocantur, et si in loco nullius diocesis et exepro, aut aliquo monasterio cuiusvis ordinis resederint, aut morā traxerint, vigore cuiusvis privilegij, sibi de promouendo quoscunq; ad se venientes pro tpe concessi alterius subditum, et prætextu familiaritatis continuè cōmendatitias suas, absq; sui proprii prælati expresso consensu, aut literis dimissoriis ad aliquos sacros aut minores ordines, vel primam consuram promovere seu ordinare valeat, contra faciens, ab exercitio pontificalium per annum taliter verò promotus, ab executione ordinum, sic susceptorum, donec suo prælato visum fuerit, ipso iure sint suspensi.

Canon 3.

Ep̄s quoscunq; suos clericos, præsertim in sacris constitutos, absq; suo præcedenti examine, & cōmendatitiis literis quacunq; auctoritate promotos, licet tanq̃ habiles ab eo à quo ordinati sūt pbatos, quos tñ ad divina officia celebranda, seu ecclesiastica Sacra ministranda minus idoneos & capaces repererit, à susceproiū ordinum exercitio ad tps, de quo ei videbit, suspendere, & illis ne in altari aut aliquo ordine ministrēt, interdicere possit.

Canon 4.

Omnes Ecclesiarum prælati, qui ad corrigendū subditorū excessus, diligenter intendere debent, & à quous nullius clericus p̄ huius sanctę Synodi statuta cuiusvis privilegij prætextu tutus censet, quo minus iuxta Canonicas sanctiones visitari puniri & corrigi possit, si in ecclesiis suis resederit, quoscunq; seculares clericos, quoscunq; exēptos, qui alias suę iurisdictioni subessent, de eorū excessibus, criminib; & delictis, quoties & qñ opus fuerit, et extra visitationē tāquā ad hoc Apostolicę sedis delegati, corrigēdi & castigādi facultatē habeant, quibuscun-

CONCILII.

322

buscunq; exēptionibus, declarationib; cōsuetudinibus, sententijs, iuris, cōcordijs, quę tñ suos obligāt auctores, ipsis clericis ac eorū consanguineis, capellanis, familiaribus, procuratoribus, & alijs quibuscunq; ipsorū exemptorū cōtēplatione & intuitu minimè suffragātib;.

Canon 5.

Insuper cū nonnulli, qui sub prætextu, quod super bonis & rebus ac iuribus suis diuersis eis iniurijs ac molestiis inferantur certos iudices per literas cōseruatorias deputati obtinent, qui illos à molestijs & iniurijs hñdi tueantur ac defendāt, & in possessione seu quasi honorū, rerum ac iuriū suorū manu teneant & cōseruent, nec super illis eos molestari permittant, eiusmodi literas in plerisq; cōcedentis mentē in reprobū sensum detorqueant: idcirco nemini omnino cuiuscunq; dignitatis & conditionis sit et si capitulū fuerit, cōseruatorię literę cum quibuscunq; clausulis aut decretis, quorūcunq; iudiciū deputatione, quocunq; et alio prætextu aut colore concessę suffragentur ad hoc, ut corā suo Epō siue alio superiore ordinario in criminalibus aut mixtis causis accusari & conueniri, ac contra eū inquiri & procedi non possit, aut quo minus, si qua iura ei ex cessione cōpetierint, super illis liberè valeat apud iudicē ordinariū conueniri. In civilibus et causis, si ipse actor extiterit, aliquem ei apud suos cōseruatores iudices in iudiciū trahere minimè liceat. Quod si in his causis, in quibus ipse reus fuerit, contigerit, ut electus ab eo cōseruator ab actore suspectus esse dicatur, aut si qua inter ipsos iudices cōseruatorē & ordinariū cōtroversia super competentia iurisdictionis orta fuerit nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos, super suspitione, aut iurisdictionis cōpetentia fuerit indicatū: familiaribus verò eius, qui hñdi literis cōseruatorijs tueri solent, nihil illarū prosint præterquam duobus duntaxat, si tñ illi proprijs eius sumptibus vixerint. Nemo et similibus literarum beneficio ultra quinquennium gaudere possit. Non liceat quoque cōseruatoribus iudicibus vllum habere tribunal erectum: In causis verò mercedum aut miserabilium personarum, huius sanctę Synodi super hoc decretum, in suo robore

M A T R I D E N S I S

permaneat. Vniuersitates autem generales, ac collegia doctorum seu scholarium, & regularia loca, necnon hospitalia actu hospitalitatem seruantia, ac vniuersitatum, collegiorum, locorum & hospitalium huiusmodi personarum in presenti Canone minime comprehensa, sed exempta omnino sint, & esse intelligantur.

Canon 6.

Quia verò, etsi habitus non facit monachum, oportet tamen clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre, ut per decentiam habitus extrinseci, morum honestatem intrinsecam ostendant, tanta autem hodie aliquorum inoleuit temeritas, religionisque contemptus, ut propriam dignitatem & honorem clericalem parui pendentes, vestes et deferant publice laicales, pedes in diuersis ponentes, vnum in diuinis, alterum in carnalibus. Propterea omnes ecclesiasticarum personarum, quacunque exemptarum, quae aut in sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia, aut beneficia qualiacunque ecclesiastica obtinuerint, si postquam ab Episcopo suo etiam per edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum clericalem, illorum ordini & dignitati congruentem, & iuxta ipsius Episcopi ordinationem & mandatum non derulerint, per suspensionem ab ordinibus, ac officio & beneficio, ac fructibus, redditibus & prouentibus ipsorum beneficiorum, necnon si semel correpti, denuò in hoc deliquerint, et per priuationem officiorum & beneficiorum huiusmodi coercere possint & debeant, secundum constitutionem Clementis quinti in Concilio Viennensi aditam, quae incipit: Quoniam inuocando & ampliando.

Canon 7.

Cum etiam qui per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari auelli debeat, qui sua voluntate homicidium perpetraverit, et si crimen id nec ordine iudiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoueri possit, nec illi aliqua ecclesiastica beneficia, et si curam non habeant animarum, conferre liceat, sed omni ordine ac beneficio & officio ecclesiastico perpetuo careat. Si verò homicidium non ex proposito sed casu, vel vim, vi repulso, ut quis se à morte defenderet, fuisse commissum iuratur.

R. C. 11.

C O N C I L I I.

323

retur, quia ob eam et ad sacrorum ordinum & altaris ministerium, & beneficia quacunque ac dignitates itur quodammodo dispensatio debeat, committatur loci ordinario, aut ex causa Metropolitano, seu viciniori Episcopo, qui non nisi causa cognita, & probatis procellibus ac iuratis, uel aliter dispensare possit.

Canon 8.

Præterea quia nonnulli, quorum etiam aliqui veri sunt pastores ac proprias oues habent, alienis et ouibus præesse quærunt, & ita alienis subditis quandoque interdum, ut suorum curam negligant, quicunque et Episcopi prædictis dignitate, qui alienos subditos, puniendi privilegium habuerint, contra clericos sibi non subditos, præsertim in sacris constitutos, quorum melius et atrocius criminum reos nisi cum propriis ipsorum clericorum Episcopi, si apud Ecclesiam rederit, aut personarum ab ipso Episcopo deputandae interuentu, nequaquam procedere debeat, alias processus & inde sequuta quacunque viribus omnino careant.

Canon 9.

Et quia iure optimo distinctæ fuerunt dioceses & parochiae, ac unicuique gregi proprii attributi pastores, & inferiorum rectores, qui suarum quisque ouium curam habeant, ut ordo ecclesiasticus non confundatur, aut una & eadem Ecclesia duarum quodammodo diocesum fiat, non sine graui eorum incommodo, qui illi subditi fuerint: beneficia vnius diocesis et si parochiales ecclesiarum, vicarie perpetuae, aut simplicia beneficia seu præstimonialia, aut præstimonialia portiones fuerint, etiam ratione ad agendum cultum diuinum, aut numerum beneficiorum, aut alia quacunque de causa, alterius diocesis beneficio, aut monasterio seu collegio, vel loco etiam pio, perpetuo non vniantur, decretum huius sanctae Synodi super huiusmodi unionibus in hoc declarando.

Canon 10.

Regularia beneficia, in titulum regularibus professis prouideri consueverunt, cum per obitum, aut resignationem, vel alias illa in titulum obtinere vacare cogerent, religiosi tamen illius ordinis, vel his qui habitum omnino suscipere & professionem emittere teneantur, & non aliis, ne vestem lino, lanaque contextam induant, conferantur.

T T 3 Canon 11.

SYMMA TRIDENTINI.

Canon 11.

Quia verò regulares de vno ad aliū ordinē trāssati, facile à suo superiore licentiā standi extra monasterium obtinere solēt, ex quo vagandi & apostatandi occasio tribuitur, nemo cuiuscūque ordinis platus vel superior, vigore cuiuscūque facultatis aliquē ad habitū & professionem admittere possit, nisi vt in ordine ipso, ad quē trāssert, sub sui superioris obediētia, ī claustro per petuo maneat, ac taliter trāssat⁹, ēt si Cāricorū regulariū fuerit, ad beneficia seculariam etiā curata omni no incapax existat.

Canon 12.

Nemo etiam cuiusvis dignitatis ecclesiasticæ, vel secularis, quacunque ratione, nisi Ecclesiam, beneficium aut capellam de nouo fundauerit & construxerit, seu iam erectæ, quæ tñ sine sufficienti dote fuerit de suis proprijs & patrimonialibus bonis competenter dotaue rit, ius patronatus impetrare, aut obtinere possit, aut de beat. In casu autē fundationis, aut dotationis, huiusmodi institutio episcopo, & non alteri inferiori, reseruetur.

Canon 13.

Non l'et præterea paterno cuiusvis priuilegij prætextu aliquem ad beneficia sui iuris patronatus, nisi Episcopo loci ordinario, ad quem prouisio seu institutio ipsius beneficij, cessante priuilegio, iure pertineret, quoquo modo præsentare, aliàs præsentatio ac institutio forsā sequatur, nullæ sint & esse censeantur.

Sessio quinta, 25. Ianuarij, 1552.

Decernit sancta synodus, ne cui antiquum ius perire videatur, si fortē in hoc Concilio admissus aliquis fuerit, aut sederit, aut sententiā dixerit, aut alios actus fecerit, cōtra statuta iuris, moresq; Conciliorū approbatorū tum etiam ne uel huic presenti Cōcilio, uel futuris quo cunque tempore præiudicetur, si quæ forte mandata scriptum ēra, protestationes, & alia cuiusvis generis scripta quæcūq; recepta fuerint, quæ ipsius Concilij honoris ius ac potestatem quomodocunque lædere possent.

Eadem die sancta Synodus saluum conductum iam antea Protestantibus concessum confirmat & amplificat, invitans omnes Germanos ad ueniendum impuā, & liberē manendum, loquendum: sententias dicendum,

CONCILII.

314

cēdū, sese defendendū, Conciliū, Patresq; (si videatur) refellendū, & Christiana Charitate disputādū: ita vt religionis prætextu aut delictorū cōmissorū uel cōmittendorum minimē puniatur & vt propter eorum præsentia nullibi à diuinis officijs cessetur, libereq; possint omni hora & tempore quo libuerit ipsis, ad sua reuerti.

Sessio ultima 28. Aprilis 1552.

Videntes præcipui Patres Concilij, totū pene Christia nū orbem, bellicis tumultibus exagitari, præcipue uero Germaniam, cuius potissimū causa coacta Synodus fuerat: neq; ullū locum cōsilijs pacis ac legū sacrarū, inter tot bella esse relictū, indicarunt, ecclesijs & ouibus fore cōsultum, si pastores qui in Cōcilio erāt, ad loca sua remearent, & sacrum Concilium ad saniora tempora reijcerent. Itaq; sancta Synodus suspendit progressum Concilij, bienni spatio hac lege, ut h citius, seriusue res pacatæ fuerint Christianorum, tunc talis suspensio sublata esse intelligatur, sine noua Patrum conuocatione. Huic decreto accessit consensus suæ sanctitatis. Et nihilominus à duodecim magnis Patribus Hispanis reclamatum est, magna animorum, rationumque contentione.

Concilij Tridentini presentio.

Hoc ipsum Conciliū Tridentinum, fatali tpm calamitate, nouē propemodū intermissum annis tādē effulgentē Dei Opt. Max. clementia, ad cursum suum est reuocatum, & felicē exitum sortitum, industria atq; labore nō magis nomine quā re Pij quarti Summi Pontificis, & Principum Christianorum. Hic igitur Pius, anni 1560, Cal. decembris, Patres omnes per Orbem dispersos, edito celeberrimo euocauit: vt proxima die resurrectionis Dominicæ, Tridenti aut ipsi essent, aut (si minus id per grauissimas & inuitabiles occupationes liceret) procuratores ipsorum uice fungendos mitterent.

Vltima die Anni Sexagesimi, Summus Pontifex decreto cavit, vt in Concilio, primo locus, sedesq; daretur Patriarchis, deinde Archiepiscopis, tertio episcopis, secundum gradum & ordinem suarum promotionum ad eorum ecclesias, vt qui prior promotor fuerit, prior existat in suo ordine: neque vlla habeatur ratio dignitatis Primitialis, siue ueræ siue prætense.

SVMMATIDENTINI.

Hoc decreto declarant oēs quatuor Legati Apostolici, Concilijq; p̄sides, nulli in de nouo acq̄ri, nullius rursus p̄iudiciū generari, sed oēs Primates eodem gradu, locoq; fore post conciliū quo ante Concilium vigeabant.

Sub Pio. 4. Sessio prima. 18. Ianuarij. 1562.

Vt doctrina de fide, debita restitueretur puritati, libri à varijs auctoribus post exortas hæreses scripti, atq; etiam librorū celsura, in diuersis locis à Catholicis edicte, examinentur: vt Synodi de ea re decretum sacrosanctum, suo tempore publicetur. Huius rei expeditioni si quid quisquam asserere voluerit, libenter audietur.

Vocentur omnes decreto sanctę Synodi, ad quos tractanda pertinere posse videantur, ne postea se non auditos condemnatos esse caueantur.

Inuitentur omnes in hæreses lapsi ad pœnitentiam, saluus cōductus amplissimus detur, clementia illis promittatur singularis, modo ad cor redire, & Sanctę Catholice ecclesię potestatem agnoscere uelint.

Secunda sessio sub Pio. 4. Decretum primum.

Vt aliquibus committatur Patribus consideratio delictorum prohibitorum ac prohibendorum censura, ut ipsi quid sentiant ad sanctam Synodum suo tempore deferant. Electique sunt septemdecim magni Patres supremorum ordinum ad hanc rem consuecendam.

Secundo decreto fidem publicam interponit sancta Synodus, vt impunē liceat Principibus, vniuersisque hominum Germanis ordinibus, uenire, morari, loqui, conferre, disputareq; in Concilio, & inde cum libuerit, discedere. Eandem securitatem concedit aliarum nationum hominibus, qui publice deseruerunt ecclesię doctrinam.

Tertia sessio ac quarta tantum preroganda decernitur in decimam sextam iulij decretorum publicatio.

Quinta sessio habita 16. Iulij. Canon primus.

Sancta Synodus declarat & docet, nullo diuino p̄cepto Laicos vel Clericos nō cōficiētes obligari ad Eucharistię Sacram sub vtraq; specie sumēdū, neq; vilo pacto (salua si de dubitari posse, quū illis alterius specie cōcio, ad salutē sufficiat, qđ sacrarū literarū testimonio comprobatur.

Canon 2.

Declarat hanc potestatem perpetuo fuisse in ecclesijs, vt in

CONCILII.

325

vt in sacramentorum dispensatione, salua eorum substantia, ea statueret vel mutaret, quę suscipientium vtilitati, seu ipsorum sacramentorum venerationi, pro rerū, temporum, locorumq; varietate, magis expedire iudicaret. Quam auctoritatem in se agnoscens sancta ecclesiā, vsum pascentis Christianę religionis communicandi sub vtraq; specie mutatum iā progressu temporis videns, iustis causis persuasa, hanc consuetudinem communicandi sub altera specie approbaue, & pro lege habendam decreuit, quam reprobare, aut sine ecclesię auctoritate pro libito mutare non licet.

Canon 3.

Declarat etiā, fatendum esse, etiā sub altera tantum specie, totū atque integrum Christum, utriq; Sacramentū sumit atque adeo nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui solam vnam speciem accipiunt.

Canon 4.

Denique docet, paruulos vsu rationis carentes nulla obligari necessitate, ad sacramentalē Eucharistię communionem, si quidem adeptam in baptismo gratiam, illa ætate amittere nō possunt. Neque tamen ideo damanda antiquitas est, si cum memorem illius temporis ratione, alicubi nonnunquam seruauit.

Canones de Communionem.

Canon 1.

Si quis dixerit, ex Deip̄cepto, vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi fideles vtranque speciem sanctissimi Eucharistię sacramenti sumere debere, Anathema sit.

Canon 2.

Si quis dixerit, sanctā ecclesiā Catholicam non iustis causis & rationibus adductam fuisse, vt Laicos, atq; etiā Clericos non conficientes, sub panis tantummodo specie communicaret, aut in eo errasse, Anathema sit.

Canon 3.

Si quis negauerit totū & integrē Christum, omnium gratiarū fontē & auctore, sub vna panis specie sumi, quia (vt quidā falso asserunt) non secundum ipsius Christi institutionem sub utraque specie sumatur, Anathema sit.

Canon 4.

Si quis dixerit, paruulis antequam ad annos discretionis

SVMMA TRIDENTINI

tionis pertenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem. Anathema sit.

*Decretum de reformatione in eadem quinta Sessio-
ne publicatum.*

Canon 1.

Neque epi, neque alij Ordinū collatores, aut eorū ministri, quouis pretextu aliquid accipiant, pro collatione quorūcūq; Ordinū, etiam clericalis tonsuræ, neq; pro literis dimissorijs, neq; pro sigillo, aut aliqua alia causa, et si id sponte offeratur. Notarij verò, in ijs solū locis vbi & cōsuetudo accipiendi inualuit, & salariū nullū habēt, decimam tantum partem vnius aurei, pro singulis literis dimissorijs aut testimonialibus, accipere poterunt.

Canon 2.

Ne cum ordinis dedecore sacris ordinibus initiati mendicent, aut sordidum quæstū caprent, nullus deinceps clericus secularis licet idoneus scientia sit & ætate ad sacros ordines promoueat, nisi legitimè constet eū beneficiū ecclesiasticū possidere pacificè, qd sibi honestū suppediet victū; neq; illud beneficiū resignare possit, nisi facta mentione, quod ad eius beneficij titulū sit promotus; neq; ea resignatio admittatur, nisi aliunde eō mode viuere possit, alias, facta resignatio nulla censeatur. Neq; patrimonij obtinētes, aut pensionē ordinentur præter illos, quos epus necessarios, vel utiles ecclesijs suis duxerit. Hos aut epus nō initiabit sacris, nisi & fraudem in possessione eorū substantiæ abesse perspexerit, & ad vitā degendam sufficiens sit, & sine licentia episcopi, illa alienari aut extinguī, vel remitti nullatenus possit, nisi aliud de ad uitam trāsgendam necessaria adepti sint.

Canon 3.

In ecclesijs tam Cathedralibus, quā collegiatis, in quibus aut nullæ, aut tā tenuēs sunt distributiones quotidianæ, ut negligantur, tertia pars fructuū omnium Canoniceatū dignitatū, &c. separaretur, & in distributiones quotidianas contraheretur, & secundum proportionem iustam ab episcopo diuidatur. Salua tamen consuetudine ecclesiasticarum, in quibus non residentes vel seruientes, nihil aut minus tercia parte fructuum percipiunt. Quod si qui in non seruientiō contumaces sint, contra eos iuris & Canonum sacrorum sanctionibus procedatur.

Canon 4.

CONCILII.

316

Canon 4.

Episcopi, in Ecclesijs vbi viderint vnū rectore nō posse sufficere, sacris ministrandis, & diuino cultui peragendo, cogāt rectores, & alios, ad quos hæc res spectat, tot Sacerdotes ad hoc munus adūgere, quorū sufficere arbitrabūtur: & nouas Parochias et inuitis rectoribus cōstituunt, vbi cognouerint esse necessarias, iuxta cōstitutionē Alexandri tertij (quæ incipit, ad audiētiā) & portionē assignēt cōgruentem sacerdotibus, quos nouis Ecclesijs præficient, ex fructibus Ecclesiæ matricis. Imò si sit necesse, populū cogant episcopi, ea subministrare, quæ sufficiāt ad vitā horū sacerdotum sustentandam, neque ab hac re vlla ratione impediri possint.

Canon 5.

Liceat etiam Episcopo, facere vniones perpetuas Ecclesiarū quarumvis, beneficiorumque et Curatorum, si ipsarum hoc exigat paupertas, aut alij casus iure permisi. Neque hæ vniones possint reuocari, aut quoquo modo infringi causa resignationis, &c.

Canon 6.

Epi, illiteratis, imperitisq; Ecclesiarū Parochialium rectoribus (licet alioquin vita sit honesta) coadiutores, aut Vicarios pro tpe deputēt: & fructuū partē eisdem pro victu sufficiētē assignēt, vel aliter prouideāt. At vero eos rectores, qui turpiter & scādalose viuunt, post admonitionē coerceāt & castigēt. q si adhuc pset incorrigibiles in nequitia, ab eisdē epis prinentur beneficiis, nulla appellatio, aut exemptione audita, vt sacri Canones sanxerunt.

Canon 7.

Epi trāsferre possint beneficia simplicia (et Iuris patronatus) ex Ecclesijs, quæ collapsæ sunt, neq; instaurari possunt (vocatis is, quorū interest) in matrices, vel alias Ecclesias locorū eorūdem seu viciniorūq; in eisdē ecclesijs erigant altaria vel cappellas sub eisdē inuocationib. Parochiales verò Ecclesias (et si sint Iuris patronatus) collapsas, refici & instaurari procurēt; qd si proventus earū, huic reparationi non sufficiant, Patronos aut Parochianos ad id opportunis cogāt remedijs, nulla audita tergiversatione. Qd si nimia oēs egestate laborēt, ad matrices seu viciniores Ecclesias trāsferantur: sitque

SVMMA TRIDENTINI.

siq; facultas Ecclesias dirutas in prophanos vsus, non tñ sordidos conuertendi, erecta tantum ibidem cruce.

Canon 8.

Commendata monasteria, & Abbatię, Prioratus & Præpositurę, in quibus nō viget regularis obseruatiō, nec nō beneficia ēr curata, secularia & regularia, quocūque modo cōmēdata, ēr exēpta, ab Epīs annis singulis visitētur, qui operā dabūt, vt si qua indigent reficiātur, quaq; illic debētur munia exerceantur, posthabita oī appellatione, exēptione, &c. Quod si regularis in eis locis vigeat obseruantia, curent Epī vt & superiores ad instituta suę regulę vitam componant, & subditos in officio contineant. Quod si admoniti superiores, intra sex menses, eos non visitant & correxerint, tunc iidē Episcopi eos visitare possint, perinde ac superiores iuxta eorum instituta pōnissent non obstantibus, &c.

Canon 9.

Quæstorū eleemosynarum nomen & vsus, penitus ab oī Christiana Repub. locoq; extirpetur, neq; ad officiū hmōi exercēdum vllatenus admittatur, nec huic canoni obstant privilegia concessa Ecclesijs, Monasterijs, Hospitalibus, &c. Indulgētę verdē & alię spirituales gratię, deinceps per ordinarios locorū, adhibitis duobus de Capitulo, populo publicentur: qui nulla prorsus mercede accepta, eleemosynas sibi oblatas fideliter colligent, vt hos celestes Ecclesię thesauros, nō ad quæstū, sed ad pietatem exerceri omnes verē intelligant.

Sessio sexta, Die 17. Sept. 1562.

Quod in missa verum sacrificium offeratur.

Sacrosancta Synodus, vt absoluta & ex oī parte perfecta fide atq; doctrina de magno Eucharistię mysterio in Catholica Ecclesia retineatur, & in sua puritate (pro pulsatis heresibus) conseruetur, de ea quatenus verū & singulare sacrificiū est, hæc quę sequuntur docet & declarat, & fidelibus populis prædicanda proponit.

Caput 1.

Quoniam sub priori testamento (teste Apostolo Paulo) propter Leuitici sacerdoti imbecillitatem consummatio non erat, oportuit (Deo patre misericordiarum ita ordinante) sacerdotem alium secundum ordinem

CONCILII.

317

nem Melchisedech surgere, Dñm nostrū Iesum Christū, qui posset oēs quotquot sanctificādi essent, cōsummare, & ad perfectiōē adducere. Is igitur Deus & dñs noster, et si semel seipsum in ara crucis, morte intercedere, Deo patri oblaturus erat, vt æternā illic redemptionē operaretur, quia tñ per mortē sacerdotiū eius extinguendū nō erat, in Cæna nonissima, qua nocte tradebatur, vt dilectæ suę spōsæ Ecclesię, visibile (sicut hominū natura exigit) relinqueret sacrificiū, quo cruentū illud semel in cruce peragendū repræsentaretur, eiusq; memoria in finē vsq; seculi permaneret, atq; illius salutaris virtus in remissionē eorū, quæ à nobis quotidie cōmittuntur, peccatorum applicaretur, sacerdotem, fm ordinē, Melchisedech se in æternum constitutum declarans Corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac sub eartudem rerum symbolis Apostolis (quos tñ noui Testamēti sacerdotes constituebat) vt sumerēt, tradidit, & eis dē eorumq; in sacerdotio successoribus vt offererēt, præcepit per hæc verba: Hoc facite in meā cōmemorationē: vt ipse Ecclesia Catholica intellexit & docuit. Nā celebrato veteri Pascha (qd in memoriā exitus de Egypto, multitudo filiorū Israel immolabat) nouū instituit Paschā, seipsum ab Ecclesia per sacerdotes sub signis visibilibus immolādū, in memoriā trāsitus sui ex hoc mūdo ad Patrē, qñ per sui sanguinis effusionē nos redemit, atq; eripuit de potestate tenebrarū, & in regnū suū trās tulit. Et hæc qui dē illa mūda oblatio est, quæ nulla indignitate, aut malitia offerentiū inquinari pōt: quā ēr dñs per Malachiā nomini suo, qd magnū futurū esset in gētib; in oī loco mundā offerendā prædixit, & quā non obfcure innuit Apostolus Paulus Corinthiis scribēs, eū dicit: Nō posse eos, qui participatione mensæ demoniorū polluti sunt, mensæ Dñi participes fieri: per mensam altare vtrobiq; intelligēs. Hæc denique illa est, quæ per varias sacrificiorū naturæ & legis tēpore similitudines figurabat, vt potē quæ bona oīa per illa significata, velut illorum oīum consummatio & perfectio complectitur.

Canon.

Et quoniā in diuino hoc sacrificio, qd in Missa peragitur,

SVMMA TRIDENTINI

ragitur, idē ille Christus cōtinetur & in cruce immo-
latur, qui in ara Crucis semel seipsum cruento obtulit,
docet sancta Synodus sacrificiū istud verē propitiato-
riū esse, per ipsumq; fieri, vt si cū vero corde & recta fi-
de, cū metu & reuerētia, cōtriti ac penitētes ad Deū ac-
cedamus, misericordiā cōsequamur, & gratiā inuenia-
mus in auxilio opportuno. Huius quippe oblatione pla-
catus Dominus, gratiā & donum penitētiæ cōcedens,
crimina & peccata et ingētia dimittit. Vna enim eadē-
que est hostia, idemq; nunc offerens sacerdotū ministe-
rio, qui seipsum tūc in cruce obtulit, sola offerēdi ratio-
ne diuersa. Cuius quidem oblationis (cruentæ, inquā)
fructus, per hanc incruentam vberimē percipiuntur:
tantum abest, vt illi per hanc quouis modo derogentur.
Quare nō solum pro fidelium victorum peccatis,
penis, luctu factionibus, & alijs necessitatibus, sed & pro
defunctis in Christo, nondum ad plenum purgatis, ritē
iuxta apostolorum traditionem, offertur.

Canon 3.

Et quantuis in honorē & memoriā sanctorum non-
nullas interdū Missas Ecclesia celebrare cōsueuerit, nō
tū illis sacrificiū offerri docet, sed Deo soli, qui illos co-
ronauit. Vnde nec sacerdos dicere solet, Offero tibi sa-
crificiū Petre vel Paule; sed Deo de illorū victorijs gra-
tias agēs, eorū patrocinia implorat, vt ipsi pro nobis in-
tercedere dignēt̃ cēlis, quorū memoriā facim⁹ i terris.

Canon 5.

Et cū sancta sanctē administrari cōueniat, sitq; hoc
oīum sanctissimū sacrificiū, Ecclesia Catholica vt di-
gnē, reuerentēq; offerretur ac perciperetur, sacrū Ca-
nonē multis ante seculis instituit, ita ab oī errore pu-
rū, vt nihil in eo cōtineatur, qd non maximē sanctitatē
& pietatem quandam redoleat, mentesq; offerētium in
Deum erigat. Is enim constat cum ex ipsius domini ver-
bis, tum & Apostolorum traditionibus, ac sanctorum
quoque Pontificum pijs institutionibus.

Canon 6.

Cumq; natura hominū ea sit, vt non facilē queat si-
ne ipsis adminiculis exterioribus ad rerum diuinarū
meditationem sustolli, propterea pia mater Ecclesia ri-
tus

CONCILII.

328

tus quosdā, vt scilicet quædā summissa voce, alia verō
elatiore in Missa pronuntiarentur, instituit: ceremo-
nias item adhibuit, vt mysticas benedictiones, lumina
thymiamata, vestes, aliasq; id genus multa ex Apostoli-
ca disciplina & traditione quo & maiestas tanti sacrifici-
ij commendaretur, & mētes fidelīū per hæc visibilia
religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ
in hoc sacrificio latent, cōtemplationem excitarentur.

Canon 7.

Optaret quidem sacrosancta Synodus, vt in singu-
lis Missis fideles adstantes, nō solū spiritali affectu, sed
sacramentali et Eucharistia perceptione cōmunicarent,
quo ad eos huius sanctissimi sacrificij fructus vberior
proveniret: nec tū si id nō semper fiat, & propterea mis-
sas illas, in quibus solus sacerdos sacramentaliter com-
municat, vt priuatas & illicitas dampnat, sed probat, at-
que adeo commendat. Siquidē illæ quoque Missæ verē
communes censeri debent: partim quod in eis populus
spiritaliter cōmunicet: partim verō, qd à publico Ec-
clesiæ ministro non pro se tū, sed pro omnibus fide-
libus, qui ad corpus Christi pertinent, celebrentur.

Canon 8.

Monet deinde sancta Synodus, præceptū esse ab Ec-
clesia sacerdotibus, vt aquā vino in calice offerēdo mi-
scerent: tū qd Christū Dñm ita fecisse credatur, tū et,
quia è latere eius aqua simul cum sanguine exierit: qd
sacramentum hac mixtione recolitur: & cum aqua, in
Apocalypsi beati Ioannis populi dicantur, ipsius popu-
li fidelis cum capite Christo vnio representatur.

Canon 9.

Et si Missa magnā cōtineat populi fidelis eruditio-
nē, nō tū expedire visum est Patribus, vt vulgari lingua
passim celebraretur. Quamobrē recte vbiq; cuiusque
Ecclesia antiquo, & à sancta Romana Ecclesia, oīum Ec-
clesiarū matre & magistra, probato ritu, ne oves Chri-
sti esuriāt, ne parvuli panē perāt, & nō sit qui frāgat
eis, mādāt sancta Synodus Pastoribus, & singulis curā
animarū gerētibus, vt frequenter inter Missarum cele-
brationem, vel per se, vel per alios ex iis, quæ in Mis-
sa leguntur, aliquid exponant, atque inter cætera san-
ctissimi

SVMMA TRIDENTINI.

Missimi huius sacrificij mysterium aliquod declarent, diebus præsertim dominicis & festis.

Canon 9.

Quia verò aduersus veterē hāc in sacrosancto euangelio, Apostolorū traditionibus, sanctorumq; Patrum doctrina fundatā fidē, hoc tempore multi disseminati sunt errores, & multa à multis docētur atque disputātur, sacrosancta Synodus post multos, gravesq; in his de rebus maturē habitos tractatus, vnanimi Patrum omnium consensu, quæ huic purissimæ fidei, sacræq; doctrinæ aduersantur, dammare & à sancta Ecclesia eliminare per subiectos hos Canones constituit.

Canon 1.

Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verū & proprium sacrificium, aut quod offerri non sit aliud, quā nobis Christum ad manducandum dari, Anathema sit.

Canon 2.

Si quis dixerit, illis verbis: Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi, alique sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum, Anathema sit.

Canon 3.

Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantum esse laudis & gratiarum actionis, aut nudam commemorationē sacrificij in cruce peracti, non autem propitiatorium: vel soli prodesse fumentis: neque pro viuis & defunctis, pro peccatis, penis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere, Anathema sit.

Canon 4.

Si quis dixerit, blasphemiam irrogari sanctissimo Christi sacrificio in cruce peracto, per Missæ sacrificiū, aut illi per hoc derogari, Anathema sit.

Canon 5.

Si quis dixerit, imposturā esse Missas celebrare in honorem Sanctorū, & pro illorū intercessionē apud Deū obtinenda, sicut Ecclesia intendit, Anathema sit.

Canon 6.

Si quis dixerit, Canonem Missæ errores continere, ideoque abrogandum, Anathema sit.

Canon 7.

CONCILII.

329

Canon 7.

Si quis dixerit, ceremonias, vestes, & externa signa, quib. in Missarū celebratione ecclesia Catholica vtitur, irritabilia impietatis esse magis, quā officia pietatis, Anathema sit.

Canon 8.

Si quis dixerit, Missas, in quibus solus sacerdos sacriliter cōicat, illicitas esse, ideoque abrogandas, Anathema sit.

Canon 9.

Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritū quo summissa voce pars Canonis & verba cōsecrationis proferuntur, damandū esse, aut lingua tñ vulgari Missam celebrari debere, aut aquā non miscendā vino in calice offerendo, quod sit contra Christi institutionem, Anathema sit.

Decretum de reformatione in eadem sessione sexta.

Canon primus.

Nihil est quod alios magis ad pietatē instruat, quam eorum vita & exēplum, qui se diuino ministerio dedicant. Quapropter sic decet clericos in sorte dñi vocatos, mores suos cōponere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, alijsq; omnibus, nihil nisi graue, moderatum, ac religiose plenum præ se ferant. Statuit itaq; sancta Synodus, ut quæ à summis Pontificibus & sacris Concilijs de Clericorum vita, honestate, cultu, doctrinaq; retinenda, ac simul de luxu, cōmestrationibus, choreis, aleis, lufibus, ac quibuscunq; criminibus, nec non secularibus negotijs fugiendis, copiose ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum penitus vel maioribus arbitrio ordinarij imponendis, obseruentur: nec appellatio executionem hanc suspendet. Et si qua in delinquentem abierint, ea quā primum in vsum reuocentur.

Canon 2.

Quicumq; ad Cathedralēs Ecclesias erit assumēdus, non solum natalibus, ætate, moribus, ac vita, ac alijs quæ à sacris Canonibus requiruntur, plenē sit præditus: verum etiam in sacro ordine antea saltē sex mensium spatio constitutus: & ut scientia polleat, qua tanto muneri satisfaciāt. Sit is antea promotus in vniuersitate studiortum magister, siue Doctor, aut Licentiarus in sacra Theologia vel iure Canonico, aut saltem publico alicuius Academiæ testimonio idoneus, ad alios

Vu docendos

SVMMA TRIDENTINI

docendos ostendatur. Quod si regularis fuerit, à superioribus suæ religionis similem fidem habeat.

Canon 3.

Episcopi tertiam partem fructuum & prouentuum, dignitatum, personarum & officiorum Ecclesiarum Cathedralium & Collegiarum, diuidere possint in distributiones, eorum arbitrio assignandas: ita ut distributionem amittant, qui personaliter suum officium quolibet die statuto non impleverint. Quæ distributio fabricæ indigentibus, aut alteri loco pio Episcopi arbitrio applicetur. Contra contumaces vero, iuxta factorum canonum constitutiones procedatur. Quod si alicui dignitati, in Ecclesia Cathedrali vel Collegiata, administratio vel officium non competat, sed curam animarum habeat extra ciuitatem in Diocesi, tunc dum in curata Ecclesia ministraverit, habeatur tanquam præfens in sua Ecclesia Cathedrali seu Collegiata: non obstantibus consuetudinibus, &c.

Canon 4.

Nullus vocem habeat in Capitulo Cathedralis, vel Collegiatae Ecclesiae (sive secularis ea, sive regularis sit) qui saltem subdiaconus non sit, & si hoc ab alijs liberè concedatur. Qui autem obtinet aut deinceps obtinebit dignitates, officia, aut alia beneficia quæcunque, quibus annexum est, ut dicant & cæcant, vel Missas, vel Euangelia, vel Epistolæ, ij teneantur infra annum iusto impedimento cessante, ordines suscipere regios: alioquin penas Concilij Vniuersalis incurrant. Coganturque eos Episcopi suos ordines per seipsum exercere, sub eisdem & alijs grauioribus penis. Nec alijs in posterum fiat, pmissio, nisi ijs, qui pietatē & ceteras habilitates integrè hinc dignoscantur: aliter irrita sit promissio.

Canon 5.

Omnes dispensationes, quæ extra Romanam curiam committendæ erunt, committantur Ordinarijs illorum, qui illas impetraverint: & easque gratiose concedunt, suum effectum non sortiantur, nisi ab eisdem summarie cognoscant & extra iudiciū, supplicationis preces non fuisse subreptias vel obreptitias.

Canon 6.

Cognoscant etiam Episcopi summarie, in commutationibus vltimarum voluntatum (quæ nisi urgente necessitate non fiunt) nihil nisi verè fuisse in precibus narratum, nec prius

CONCILII

330

prius quam hoc intelligatur, executioni mandetur.

Canon 7.

Legati, & Nuntij Apostolici, Patriarchæ, Primates, & Metropolitani, tam in admittendis appellationibus quam in dandis inhibitionibus, post appellationem sequuntur formam sacrarum constitutionum, & præsertim Innocentij 4. quæ incipit. Romana. Alias quæcunque inde sequuta, sunt ipso iure nulla, non obstantibus, &c.

Canon 8.

Episcopi in casibus à iure concessis, omnium piarum dispositionum, tam in vltima voluntate, quam inter vivos, sine exequutores. Habeant ius visitandi hospitalia, Collegia, Confraternitates Laicorum, non tamen quæ sub immediata Regum protectione sunt, sine eorum licentia. Eleemosynas montis pietatis, siue charitatis, & loca pia omnia, etiam si eorum cura ad laicos pertineat & exempta sint, ac omnia quæ ad Dei cultum, animarum salutem, pauperum sustentationem, sunt instituta iuxta sacros Canones cognoscant & exequantur, non obstantibus, &c.

Canon 9.

Administratores tam Ecclesiastici, quam Laici fabricæ Ecclesiæ cuiuscunque hospitalis, & quorumcunque piorum locorum, singulis annis reddant rationem ordinariæ suæ administrationis, nisi secus forte in constitutione talis ecclesiæ seu fabricæ cautum esset. Quod si alijs ratio reddenda esset ex privilegio aut institutione, tunc cum ijs coniungatur etiam Ordinarius, aliter liberationes factæ administratoribus non suffragentur.

Canon 10.

Possit Episcopus quosvis notarios et Apostolica, Imperatoria, vel Regia auctoritate creatos, examinatione facta de sufficientia, seruituti, ijsque repertis partibus idoneis, aut in officio delinquentibus, prohibeat officij usum perpetuum aut ad tempus, in negotijs & causis ecclesiasticis & spiritualibus. Nec appellatio interdictionem suspendat.

Canon 11.

Si quem clericorum, aut laicorum quæcunque dignitate, etiam Imperiali aut Regali præfulgeat, tantum maiorum omnium radix cupiditas occupauerit, ut alicuius ecclesiæ, seu cuiusvis secularis, aut regularis beneficii, Vult montium

SVMMA TRIDENTINI

montium pietatis, aliorumq; piorum locorum iurisdictiones, bona, census ac iura etiā feudalia & emphyteotica, fructus, emolumenta, seu quascunq; obventiones, quæ in ministrorum ac pauperum necessitates cōverti debent per se, vel per alios, vi vel timore incusso, seu etiā per suppositas personas clericorū aut laicorum, seu quacunque arte, aut quocunq; quæsito colore in proprios vsus conuertere, illosq; vsurpare præsumpserit, seu impedire, ne ab aliis, ad quos iure pertinent, percipiantur: is Anathemati tam diu subiaceat, quā diu iurisdictiones, bona, res, iura, fructus, & redditus, quos occupauerit, vel qui ad eū quomodocunq; etiam ex donatione suppositæ personæ peruenerint, ecclesiæ eiusq; administratori siue beneficiato integrè restituerit, ac deinde à Romano Pontifice absolutionem obtinnerit. Quod si eiusdem ecclesiæ patronus fuerit, etiā iurispatronatus, ultra positas penas, eo ipso priuatus existat: Clericus vero, qui nefandæ fraudis & usurpationis huiusmodi fabricator seu consentiens fuerit, eisdem penis subiaceat, necnon quibuscunq; beneficiis priuatus sit, & ad quacunque alia beneficia inhabilis efficiatur, & à suorum ordinum executione, etiam post integram satisfactionem & absolutionem, arbitrio sui ordinarii suspendatur.

Decretum de obseruandis vel euitandis in celebratione

Missæ, in eadem sessione sexta promulgatum.

Omnis diligentia & opera, in eo est collocanda, ut quanta maximè fieri pōt cordis puritate, atq; exteriori deuotionis & pietatis specie, sacrosanctū Missæ sacrificiū peragatur: cui ut debitus cultus ad Dei gloriā & fidelis populi edificationē restituatur, decernit sancta synodus, ut epi ea oīa phibere & tollere sedulo curēt, & teneant, quæ vel auaritia, vel irreuerentia, vel superstitio induxit.

In primis quod ad auaritiā pertinet, quascunq; mercedum cōditiones, pacta conuentiones, & quicquid pro Missis celebrandis datur, & importunas elemosynarū exactiones, aliāq; similia, omnino prohibeant, quæ à Simoniacæ labe vel certè turpi quæstu nō longè absint.

Deinde ut irreuerentia vitetur, interdican, ne cui rari & ignoto Sacerdoti Missas celebrare liceat.

Publicè & uocorū clamoroso, neque sacro ministrare altari.

CONCILII.

231

altari, neque sacris interesse permittant. Ne patiantur in priuatis domibus, atque oīno extra ecclesiā, aut oratoria diuino cultui tantum dicata (quæ ab ipsis designentur & visitentur) sanctum hoc sacrificium peragi à seculari seu regulari sacerdote: idq; fiat decenter composito corporis habitu. Ab ecclesijs, Musicas ubi organo vel cantu lasciuū aliquid miscetur, seculares actiones, prophana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores, arceant: ut domus Dei verè domus orationis dici possit.

Postremò ne superstitioni locus esse possit, edicto & penis propositis caueant, ne Sacerdotes alij quā debitis horis celebrēt, nè ritus alios aut ceremonias & preces adhibeant, in missarum celebratione, præter eas, quæ ab ecclesiā probatæ, ac laudabili & frequenti vsu receptæ fuerint: quarundam verò Missarum & candelarum certum numerū, qui magis à superstitioso cultu, q̃ à vera religione inuētus est, oīno ab ecclesiā remoueat: doceantq; populum quis sit, & à quo proueniat huius sanctissimi sacrificij tā prætiōsus ac propè ecclesijs fructus. Moneant etiā eundē populum, ut frequenter ad suas parochias, saltem diebus Dñicis & maioribus festis accedant. Hæc & quæcunq; huc pertinere visa fuerint, ipsi epi prohibeant, mandent, corrigant, statuunt: & penis propositis ipsorum arbitrio, ad ea seruanda fidelem populum compellant, non obstantibus priuilegijs, &c.

Decretum super petitione concessionis Calicis:

In eadem sessione 6. publicatum.

Hoc decreto sancta synodus deserit ad Pontificem Max. solam & iudicium integrum illorum duorum articuloꝝ, quos antea propositos nondum discusserat: nimirum an consuetudo Catholicæ Ecclesiæ cōdicandi laicos, & non conscienties Sacerdotes sub vna tantum specie panis, ita sit retinenda, ut nulla rōne Calicis vsus cuiquam sit permittendus: & an si concedendus alicui, vel nationi, vel regno, Calicis vsus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit: & quænam sint illæ.

Sessio Septima. De Sacramento Ordinis ad condemnandos errores postri temporis. Die 21. Iulij 1563. sub

beatissimo Pio. 4. Caput primum.

Sacrificium & sacerdotium ita Dei ordinatione

V r s coniun-

CALIST. ET MART. PA.

Contineta sunt, vt utroq; in oī lege existerit. Cū igitur in nouo Testamēto sancti Eucharistiæ sacrificiū visibili ex dñi institutione catholica ecclesia acceperit, fatēri et oportet, in ea nouū esse visibile & externū sacerdotiū, in qd̄ vetus trāslatū est. Hoc aut ab eodem Dño Salvatore nostro institutū esse, atq; Apostolis, eorūq; successoribus in sacerdotio potestātē traditā cōsecrādi, offerēdi & ministrādi corpus & sanguinem, nec nō & peccata dimittēdi & retinēdi, sacræ literæ ostendunt, & catholica Ecclesiæ traditio semper docuit.

Cap. 2.

Cū aut diuina res sit tam sancti sacerdotij ministerium, consentaneum fuit, quo dignius & maiori cū veneratione exerceri posset, vt in Ecclesiæ & ordinatissima dispositione plures & diuersi essent ministrorū ordines, qui sacerdotio ex officio deservirēt: & ita distributi vt qui iā clericali tōtura insigniti essent, per minores ad maiores ascēderēt. Nā nō solū de Sacerdotibus, & de diaconis sacræ literæ apertā mentionē faciunt, & quæ maximē in illorū ordinatione attēdēda sunt, gratissimis verbis docēt: & ab ipso Ecclesiæ initio sequentium ordinū nomina, atque vniuersusque eorum propria ministeria, subdiaconi scilicet, acolythi, exorcistę, lectores & ostiarij in vſu fuisse cognoscuntur, quāuis non pari gradu, Nā subdiaconatus ad maiores ordines à Patribus & sacris Conciliis refertur: In quibus & de alijs inferioribus frequentissimē legimus.

Cap. 3.

Cum Scripturę testimonio, Apostolica traditione, & Patrum vnanimi cōsensu perspicuum sit, per sacrā ordinationem (quę verbis & signis exterioribus perficitur) gratiam conferri, dubitare nemo debet Ordinem esse & proprie vnum ex septē sanctę Ecclesię Sacramētis. Inquit enim Apostolus: Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quę est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis & dilectionis & sobrietatis.

Capit. 6.

Quoniam verò in Sacramento Ordinis, sicut & in Baptismo & cōfirmatione, character imprimitur, qui nec

CONCILIUM

332

nec deleri nec auferri potest, merito sancta Synodus dñat eorum sententiam, qui asserunt noui Testamenti sacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere, ac semel ritē ordinatos, iterum laicos effici posse, si verbi Dei ministeriū non exerceant. Quod si quis omnes Christianos promiscuē noui testamenti sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spiritali præditos assermet, nihil aliud facere videtur, quā ecclesiasticā Hierarchiam (quæ est vt castrorum acies ordinata) confundere, perinde ac si cōtra B. Pauli doctrinā, omnes Apostoli, omnes Prophetæ, omnes Euangelistæ, omnes Pastores, omnes sint doctores. Proinde sacra sancta Synodus declarat, præter ceteros ecclesiasticos gradus, ep̄os (qui in Apostolorū locum successerunt) ad hūc Hierarchicū ordinē præcipuē pertinere, & positos (sicue idē Apostolus ait) à spiritu sancto regere ecclesiā Dei, eosq; presbyteris superiores esse, ac sacramentū confirmationis cōferre, ministros ecclesiæ ordinare atque alia pleraque peragere ipsos posse, quārū functionū potestātē reliqui inferioris ordinis nullā habent. Docet insuper sacrosancta Synodus in ordinatione episcoporū, sacerdotū & ceterorum ordinū, nec populū, nec cuiusuis secularis potestatis, & magistratus consensum, siue uocationē, siue auctoritatem ita requiri, vt sine ea irrita sit ordinatio: quin potius discernit eos, qui tantūmodo à populo, aut seculari potestate ac magistratu vocati & Instituti, ad hæc ministeria excedenda ascendūt, & qui ea propria temeritate sibi sumūt, omnes non ecclesiæ ministros, sed fures, & latrones, per ostium non ingressos, habendos esse. Hæc sunt quæ generatim sacræ Synodo uisum est Christi fideles de sacramento ordinis docere. His autem contraria certis & proprijs canonibus, in hunc, qui sequitur, modum dammare constituit, vt omnes adiuuante Christo fidei regula vtentes, in tot errorum tenebris Catholicam veritatē facilius agnoscere & tenere possint.

Canon 1.

Si quis dixerit, nō esse in nouo Testamēto sacerdotiū visibile & externū, uel nō esse potestātē aliquā conferendi & offerendi verū corpus & sanguinē Domini, & peccata remittēdi & retinēdi, sed officium tantū & nu-

Va 4 dum

SVMMA TRIDENTINI

dum ministeriū predicandi Euangelium: vel eos qui nō predicant, proliis nō esse sacerdotes, Anathema sit.

Canon 2.

Si quis dixerit, prater sacerdotiū nō esse in ecclesia catholica alios ordines & maiores & minores, per quos velut p gradus quosdā in sacerdotiū tēdat, Anathema sit.

Canon 3.

Si quis dixerit, Ordinem, siue sacram Ordinationem non esse verē & propriē sacramentum, à Christo domino institutum, vel esse signum quoddam humanum excoGITatum à iuris rerum ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantum ritum quendam eligendi ministros verbi Dei & Sacramentorum, Anathema sit.

Canon 4.

Si quis dixerit, per sacrā Ordinationē nō dari Spiritū sā & ita ac proinde frustra epōs dicere: Accipe Spiritum sanctū: aut per eā nō imprimi characterē: vel eū, qui sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse, Anathema sit.

Canon 5.

Si quis dixerit, sacram unctionem, qua ecclesia in sancta ordinatione vitur, non tantum non requiri, sed contemnendam & perniciosam esse, similiter & alias ordinis egremonias, Anathema sit.

Canon 6.

Si quis dixerit, in ecclesia catholica non esse Hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris & ministris, Anathema sit.

Canon 7.

Si quis dixerit, episcopos non esse Presbyteris superiores: vel habere potestatem confirmandi & ordinandi vel eam quā habent, illis esse cum presbyteris communem, vel ordines ab ipsis collatos sine populi, vel potestatis secularis consensu aut uocatione, irritos esse: aut eos qui nec ab ecclesiastica & canonica potestate ritē ordinati nec missi sunt, aliūde veniunt sed legitimos esse verbi Dei & sacramentorum ministros, Anathema sit.

Canon 8.

Si quis dixerit, episcopos qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos ac veros episcopos, sed signum humanum, anathema sit.

De residen-

CONCILII

333

De residentia.

Declarat sancta synodus omnes epōs, Archiepōs & quocūq; nomine & titulo ecclesijs prefectos, & Cardinales, obligari ad personalem in sua ecclesia, vel diocesi residentiam: neq; abesse posse, nisi ex causis & modis infra scriptis. Nā cū charitas, vel urgens necessitas, vel debita obedientia, vel euidēs ecclesiæ, vel Reipub. utilitas, aliquos nō nunq̄ abesse postulēt, hæ legitimæ causæ à Rom. Pontifice aut à Metropolitano, vel ab eo absente à Suffraganeo antiquiori epōo residentē, (qui idē Metropolitani absentiam probabit) inscriptis approbētur, nisi cū absentia sit p̄p̄ munus & Reip. officiū epatibus adiūtū, cuius causæ vel notoriæ sunt, vel repētinae, quas Metropolitano necesse nō erit significare: ad eū cū Concilio provinciali spectabit iudicare, de huiusmodi licētijs, ne q̄s eo iure abutatur. Interea discessuri quibus suis ita provideāt, ne ex ipsorū absentia damnum accipiant. Extra prædictas aut causas, singulis annis absentia duos, aut ad summū tres mēses nō excedat, idq; ēt æqua causa & absq; gregis detrimento fiat: quā an ita sit, ipsorū cōscientiæ relinqt. Hortaturq; ne villo pacto sint ab ecclesijs Cathedralibus tpe dominici aduentus, Quadragesimæ, Natiuitatis, Resurrectionis, Pentecostes, & Corporis Christi diebus, nisi epalia munia in sua diocesi, eos alio auocēt. Si quis secus fecerit, præter penas sub Paulo III. contra non residentes impositas & innouatas, ac mortalis peccati relictū quē incurrit, cum prorata tēporis absentia, fructus suos nō facere, nec tuta cōscientia illos posse retinere, sed debere eos fabricæ, vel pauperibus erogare. Nec liceat per conventionem aut compositionem vnde remittantur, aliquid ab hac p̄na liberari, non obstantibus priuilegijs, &c.

Eadem omnino (quo ad culpam & fructuū amissionem & penas) de quibuscunq; beneficium cum cura animarum habentibus, sancta synodus decernit: quando uero abesse contigerit, (causa ab episcopo cognita & probata) vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbandum reliquant, cum debita mercedis assignatione. Nec licentiam) quam gratis & in scriptis dabunt) ultra bimestre tempus (nisi ex graui causa) concedent. Quod si citati (etiam nō personaliter) contumacer

SVMMA TRIDENTINI

tumaces fuerint, possint eos Ordinarii per iuris remedium, etiam usque ad priuationem compellere, nec executionem posse suspendere aliquod privilegium, exemptio, &c. Et tam decretum hoc quam illud Pauli tertij in concilijs Prouincialibus & episcopalibus publicetur.

Aliud decretum de Reformatione.

1 Praefecti ecclesijs Cathedralibus & superioribus, et si sint Cardinales, si consecratione intra tres menses non susceperint, teneantur ad fructuum perceptorum restitutionem: Si vero intra totidem menses id facere neglexerint, ecclesijs ipso iure sint priuati. Consecratio celebretur in ecclesia cui praeficiunt, si Romae non fiat, & eodem modo id fieri possit.

2 Episcopi per seipsos ordines conferant, & impediti peritidine, subditos suos examinatos, & probatos, ad alium Episcopum mittant ordinandos.

3 Prima tonsura initientur illi tantum, qui confirmati & in fidei rudimentis eruditi sint: quique cum legere & scribere sciant, hoc vitae genus elegerint videantur ut Deo seruiant, non ut secularia iudicia subterfugiant.

4 Ad minores ordines promouendi bonum a Parocho & a Magistro scholae, in qua educantur, testimonium habeant. Hi vero qui ad singulos maiores erunt assumendi per mensem ante ordinationem episcopum adeant, qui Parocho aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut nominibus ac desiderio eorum, qui uolent promoueri, publice in ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum natalibus, aetate, moribus & uita a fide dignis diligenter inquirat, & literas testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsam episcopum quamprimum transmittat.

5 Nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus, ante 14. annum beneficium possit obtinere. Is et fori privilegio non gaudeat, nisi beneficium ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum & tonsuram deferens, alicui ecclesiae ex mandato episcopi inseruiat: vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola vel universitate de licentia episcopi, quasi in via ad maiores ordines suscipiendos uersetur. In clericis vero coniugatis seruetur constitutio Bonifacii noni, quae incipit. Clerici qui cum uicinis modo hi clerici alicuius ecclesiae seruitio vel ministerio ab episcopo deputati, eidem ecclesiae seruiant uel

ministrent,

CONCILII

334

ministrent, & clericali habitu & tonsura utantur: nemini quo ad hoc privilegio & consuetudine etiam immemorabili suffragante.

6 Episcopus scilicet 4. antequam ordines conferat, aut quando ei videatur, ad ciuitatem euocet omnes initiandos, & eorum genus, personam, aetatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter inuestiget, ad scitus sibi ad eam rem uiris prudentibus & pijs.

7 Ordinationes fiant statutis a iure temporibus, in ecclesia Cathedrali, aut alia quae dignissima uideatur, in clerici praesentia, & quisque a proprio ordinetur episcopo: nec alienum quisquam promoueat, ullius praetextu privilegij, nisi Ordinarius suo testimonio commendetur. Si secus fiat, ordinationis collatione ordinum per annum, ordinatus ab executione sit suspensus quandiu suo episcopo videbitur.

8 Episcopus familiarem suum non subditum ordinare non possit, nisi triennio secum habitauerit, & ei beneficium conferat omni fraude cessante.

9 Neque Abbatibus neque alijs exemptis liceat tonsuram uel minores ordines conferre, nisi ei qui sibi regularis subditus sit: nec literas dimissorias vel ipsi, uel Collegia, aut capitula, clericis secularibus, ut ab alijs ordinentur, concedant. Sed omnis ordinatio ad episcopos intra quorundam dies existunt, pertineat, non obstantibus privilegijs, &c.

10 Minores ordines latine intelligentibus, neque omnes semel (nisi secus episcopo videatur, expedire) conferantur, ut in uino quoque munere episcopi arbitrio se exerceat in ea ecclesia cui sunt dedicati, nisi in studijs occupentur, atque ita gradu ad gradum ascendunt, & alioribus nemo initietur ordinibus, nisi quae scientiae spes ipsi dignum ostendet. Neque id fiet nisi elapso anno a postrema minorum ordinum susceptione, nisi episcopus censeat ecclesiam tunc secus exigere.

11 Nullus deinceps fiat Subdiaconus ante annum 22. suae aetatis, neque Diaconus ante 23. neque Presbyter ante vigesimum quintum. Digni tantum assumantur, quorum probata uita senectus sit. Regulares etiam neque minores namque sine examine diligenti episcopi, ordinentur, privilegijs quiscunque penitus quo ad hoc exclusis.

12 Subdiaconi & diaconi moribus, literisque probati, & necessarijs ad ordinem exercendum instructi, quique

SVMMA TRIDENTINI

quisque Deo auctore continentia sibi polliceantur, Ecclesiis inserviant quibus ascribentur: sciant maximè decere si saltè diebus Dñicis & solennibus sacram cõionè pereceperint cum altari ministraverint. Subdiaconus nisi per annum in suo ordine versatus, ad altiorem gradum ne ascendat, nisi aliud epò videatur. Duo sacri ordines non conferantur eodè die, et Regularibus non obstantibus privilegijs, & indulgentiis concessis quibuscunque.

13 Qui pie & fideliter in ministerijs antea actis se gesserint, & ad presbyteratus ordinem assumuntur, bonum habeant testimonium. Et hi sint, qui non modo in diaconatu ad minus annum integrum (nisi ob ecclesiæ utilitatem ac necessitatè aliud epò videretur) ministraverint, sed et ad populum docendum ea, quæ scire oibus necessarium est ad salutem, ac ministrandi sacramenta diligenti examine præcedente, comprobentur, atque ita pietate ac castis moribus cõspiciunt, ut præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab eis possint expectari. Curret Episcopus, ut i) saltè diebus dñicis ac festis solennibus (si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satis faciant) Missas celebrent. Cum promotis per saltum (qui non ministraverint) episcopus ex legitima causa possit dispensare.

14 Quamvis presbyteri in sua ordinatione à peccatis absolviendi potestatem accipiant, decernit tñ sacrosancta Synodus, nullum (et regularè) posse confessiones secularium, et sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficiu, aut ab epò per examen (si illis videbitur esse necessarium) aut aliàs idoneus iudicetur, & approbatione, quæ gratis detur, obtineat: privilegijs, cõsuetudine quacunque et immemorabili, non obstante.

15 Cum nullus debeat ordinari, qui iudicio sui episcopi non sit utilis, aut necessarius suis ecclesijs, sancta Synodus, vestigijs sexti Canonis Concilii Chalcedonensis in hærendo, statuit ut nullus in posterum ordinetur, qui illi ecclesiæ aut pio loco, pro cuius necessitate aut utilitate assumitur, non ascribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus. Quod si locum inconfulto episcopo deferuerit, sacrorum exercitium interdicatur. Nullus præterea clericus peregrinus,

CONCILII. 335

nus, sine commendatitijs sui ordinarij literis, ab ullo Episcopo ad divina celebranda & sacramenta administranda admittatur.

16 Prælatos Ecclesiarum sancta Synodus in Dño honoratur, & præcipit (ut quantum fieri cõmode poterit) in Ecclesijs omnibus ubi populus sit frequens, & census id ferre queant, restituant functiones sanctorum ordinum à Subdiaconatu ad Ostiariatum, & eas exercentibus, stipendia assignent ex beneficiis aut fabrica. Quod si ministerijs quatuor minorum ordinum exercendis clericis cõlibes præsto non erunt, sufficere poterunt coniugati, non tamen bigami, qui vitam probatam cum tonsura & habitu clericali in Ecclesiâ coniungant.

17 Sacrosancta Synodus statuit, ut singulæ Cathedralis, Metropolitana, & his maiores Ecclesiæ, pro modo saccultatù & diocesis amplitudine, certu puerorù numeru in collegio in cõuenienti loco, ab Epò ad hoc eligendo alar, ac religiose educant, & in ecclesiasticis disciplinis instituât. In hoc verò Collegio recipiantur legitimè nati, non minores 12. annis, legere & scribere docti, de quorumq; indole & voluntate spes concepta sit perpetuò ecclesiasticis ministerijs inservituros. Pauperu filios eligi vult, nec diuitu excludit, modo suo sumptu alantur, & studium præ se ferant Deo & Ecclesiæ inserviendi. Hos pueros Epus in classes diuisos, partim Ecclesiarum ministerio addicet, partim in Collegio erudiendos retinebit, aliosq; sufficere ut eorù loco ministrent. Hoc collegiu, perpetuū erit seminarium Dei ministrorum. Hi semper tonsura & habitu clericali utantur. Grammatices, Cantus, Cõputi ecclesiastici, aliarumq; bonarum artium disciplinâ discunt. Sacra scripturâ, libros ecclesiasticos, homilias sanctorum, Sacramentorù tradidorum (præsertim quæ ad cõfessiones audiendas videbuntur opportuna) ritù, ceremoniasq; adificunt. Interfunt quotidie Missæ sacrificio, singulis solè mētibz cõfiteantur peccata, & iuxta Confessoris iudiciu sumant corpus dñi nostri Iesu Christi. Cathedrali, & alijs loci Ecclesijs, inserviāt diebz festis. Epus cū cõsilio duorù Canonicorù, quos ipse eligeret, hæc oia & alia, quæ in eū finè opportuna videbuntur, constitueret. Visitatione crebro, discipulos puniet, etiam opus fuerit,

SVMMA TRIDENTINI.

fuert, expellet. Ad hanc resū oīum sumptus, vltra que sunt in aliquibus Ecclesijs ad instituendos pueros destinata, que huic seminario eo ipso applicatur, idē epus, cū duorū de Capitulo consilio, & duorū de Clero ciu i tatis, partē aliquā & portione detrahent ex fructibus integris oīum reddituū ecclesiasticorū, & Monasteriorū, non tū mendicātiū, & Hospitaliū, que in titulū vel administrationē dātus, & Collegiorū (in quibus seminaria discentiū ad cōmune Ecclesię bonū nō habētur) & oīum ordinū militū, pręterquā sancti Ioannis Hierosolymitani; & eā portione detractā, & beneficia simplicia & pręstimonía vacantia, huic collegio applicabunt & incorporabūt. Hoc si ab Episcopo erigi negligatur, superiores eum, & hos synodus prouincialis acriter corripiet, & faciendum curabit. Vt hoc minori fiat sumptu, Ordinarij compellant scholasticos sue Ecclesię, & alios quibus lectionis est munus annexum, vt in hoc Collegio per se doceant, aut per substitutos quos ipsi eligant, & ordinarij approbent. Et tales dignitates que Scholasterie dicuntur, deinceps non conferantur, nisi ea doctrina pollētibz qui hoc munus per se exercere possint; & aliter facta prouiso inualida sit, non obstantibus priuilegijs quibuscunque.

Si que Ecclesię, ob paupertatē hęc Collegia erigere non potuerit, Synodus Prouincialis aut Metropolitana cum duobus Suffraganeis, in aliqua eius Prouincię Ecclesiā vnū aut plura Collegia, ex fructibus diuersarum Ecclesiarum instituet, vt pueri earū quę singulę Collegium non possunt habere, commode educantur.

Si diocesis magna sit, poterit episcopus alia habere seminaria, que tamen ab illo quod in ciuitate erectum fuerit, in omnibus dependeant.

Si pro vnionibus aut portionum taxatione aut alia de eā, difficultas oriret, que hanc institutionē aut cōseruationē perturbaret, epus cū dictis deputatis vel Synodus prouincialis ius decernere, prouidereq; valeat. *Octaua Sessio. Doctrina de Sacramento Matrimonij publicata dies 11. Nouembris 1563. Tridenti sub beatisimo Pio. 4.*

Matrimonij perpetuum indissolubilem que nexum, primus

CNOCILII.

336

primus humani generis parens diuini spiritus intuitu pronuntiavit, cum dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhęrebit vxori suę: & erunt duo in carne vna.

Hoc aut vinculo duos tātummodo copulari & cōiūgi Christus dñs apertius docuit, cū postrema illa verba tanquā à Deo prolata referēs, dixit: Itaque iam non sunt duo, sed vna caro, statimq; eiuslē nexu firmitatē, ab Adamo tāto ante pronuntiātā, his verbis cōfirmavit: Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Gratiā verō, que naturalem illū amorē perficeret, & indissolubile vnitatē cōfirmaret, cōiungēsque sanctificaret, ipse Christus venerabilū Sacramentorū institutor atque perfector, sua nobis passione promeruit. Quod Paulus Apostolus innuit, dicēs: Viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiā, & seipsum tradidit pro eamox subiungens, Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia.

Cū igitur matrimoniū in lege Euāgelica veteribus cōnubijs per Christū gratiā pręstet, merito inter nouę legis Sacramēta annuerādū sancti Patres nostri, Cōcilia & vniuersalis Ecclesię traditio semper docuerūt: Aduersus quam Impij homines huius seculi insaniētes, nō solum perpetrā de hoc venerabili Sacro senserunt, sed de more suo, prętextu Euāgelij, libertatē carnis introducētes, multa ab Ecclesię Catholice sensu, & ab Apostolorū tporibus probata cōsuetudine aliena, scripto & verbo asseruerunt, nō sine magna Christi fidei iactura. Quorū temeritati sancta & vniuersalis Synodus cupiēs occurrere, insigniores pręfatorū schismaticorū hęreses & errores, ne plures ad se trahat pernicioso eorū cōtagio exterminādos duxit, hos in ipsos hęreticos eorūq; errores decernēs Anathematizans.

Canones de Sacramento Matrimonij.

1 Si quis dixerit, Matrimonium nō esse verē & proprie vnum ex septem legis Euangelicę sacramentis, à Christo Domino institutū, sed ab hominibus in ecclesiam inuentum, neque gratiam cōferre, Anathema sit.

2 Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere

SVMMA TRIDENTI

bere uxores, & hoc nulla lege diuina esse prohibitum, Anathema sit.

3 Si quis dixerit, eos tñ consanguinitatis & affinitatis gradus, qui in Leuitico exprimitur, posse impedire matrimoniū contrahendū, & dirimere cōtractū, nec posse Ecclesiā in nonnullis illorū dispēlare, aut cōstitue-
re vt plures impediāt & dirimant, Anathema sit.

4 Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse constituere impedimento matrimonium dirimentia, vel in iis cō-
stituentis errasse, Anathema sit.

5 Si quis dixerit, propter hēresim aut molestiam co-
habitationem, aut affectatam absentiam à cōiuge, dis-
solui posse matrimonij vinculum, Anathema sit.

6 Si quis dixerit, matrimonium ratum non consum-
matum, per solennem religionis professionem alterius
coniugum non dirimi, Anathema sit.

7 Si quis dixerit, Ecclesiā errare cū docuit & docet
(iuxta euāgelicā & apostolicā doctrinā) pp adulteriū
alterius cōiugū Matrimonij vinculū nō posse dissolui,
& vtrūque vel ēt innocētē, qui cām adulterio nō dedit,
nō posse altero cōiuge viuēte aliud matrimonij cōtra-
here, mēchariq; cū, qui dimissa adultera aliā duxerit, &
eam quæ dimisso adultero alij nupserit, Anathema sit.

8 Si quis dixerit, Ecclesiam errare cum ob multas
causas separationem inter coniuges, quo ad chorū,
seu quo ad cohabitationem, ad certū incertumve tem-
pus fieri posse decernit, Anathema sit.

9 Si quis dixerit, clericos in sacris ordinibus consti-
tutos, vel regulares castitatē solenniter professos, posse
matrimonij contrahere, cōtractūque validum esse,
non obstante lege ecclesiastica vel voto, & oppositum ni-
hil aliud esse, quā dānare matrimonij, possēq; omnes
contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castita-
tis (etiam si eam voverint) habere donū, Anathema sit:
cum Deus id rectē ptenibus non denegat, nec patia-
tur nos supra id, quod possumus, tentari.

10 Si quis dixerit, statum conjugalem anteponen-
dum esse statui virginitatis vel cēlibatus: & non esse me-
lius ac beatius manere in virginitate aut cēlibatu, quā
iungi matrimonio, Anathema sit.

11 Si

CONCILIUM

337

11 Si quis dixerit, prohibitionē solennitatis nuptia-
rū certis anni temporibus superstitionem esse tyranni-
cam, ab ethnicorū superstitione profectam, aut benedi-
ctiones & alias ceremonias, quibus Ecclesia in illis vi-
tur, damnaverit, Anathema sit.

12 Si quis dixerit, causas matrimoniales non specta-
re ad iudices Ecclesiasticos, Anathema sit.

Decreta de Reformatione Matrimonij.

Dubitādū nō est Clandestina Matrimonia libero cō-
sensu facta, rata & vera esse matrimonia, quādiu eccle-
sia ea irrita nō fecit: & proinde iure sunt dānādi, & Ana-
themate eos damnat sancta synodus, qui ea vera esse ne-
gant, quisq; asserunt matrimonia filiorū sine cōsensu
parentū facta, irrita esse, & parentes ea rata vel irrita fa-
cere possentia tñ matrimonia sper sancta ecclesia dete-
stata est & prohibuit: animaduertensq; nūc sancta Sy-
nodus graua peccata, quæ ex eisdē ortū habēt, quibus
bus succurri non pōt, nisi efficacius remediū adhibea-
tur, pręcipit, vt antequā matrimonij cōtrahatur: publi-
ce in ecclesia tribus cōtinuis festiuis diebus à Parocho
denūtiatur, & tunc nullo impedimento remorante, ad
matrimonium in facie ecclesiæ procedatur. Quod si me-
ritō timeatur malitiose impediri posse si toties denun-
tiatur, fiat vna tunc denuntiatio, vel saltem parocho &
duobus vel trib. testib. præsētib. matrimonium cele-
bretur, & ante cōsummationē denūtiationes fiant, nisi
Ordinatio supersedendū videatur. Qui aliter quā prę-
sente parocho, vel alio sacerdote, de ipsius seu Ordina-
rii licentiā, & duobus vel tribus testibus, matrimo-
nij contrahere attentabunt, eos sancta Synodus ad sic
contrahendum omnino inhabiles reddit, & hmoi cō-
tractus irritos & nullos esse decernit præsenti decreto.
Insuper sacerdotes & testes, & eos qui contrahēt, si se-
cus fecerint, puniendos ab Ordinario decernit. Coni-
uges hortatur ne in eadē domo cohabitent ante sacerdo-
tis in Ecclesia benedictionem, quam solus Parochus,
aut qui ab eo vel ab Ordinario licentiā habent, dare po-
terit, qui aut secus fecerit, & alienæ Parochiæ spon-
sos coniungere vel benedicere ausus fuerit, pena suspensio-
nis additur, non obstantibus priuilegijs, &c.

Xx

Hortatur

SVMMA TRIDENTINI

Hortatur etiam sancta Synodus, coniuges, vt antequam contrahant vel triduo ante cōsummationem, ad puram confessionem & cōiōnem accedat: & laudabiles consuetudines & ceremonias Prouinciarum in nūptiarum sacro omniūo retinueri optat. Et hoc decretum omnes Ordinarij quamprimum populo publicari & explicari faciant in omnibus parochijs, idq; sapissimè primo anno deinde quoties expedire iudicauerint.

1. Decernit insuper vt hmoi decretū, in vnaquaque Parochia suū robur post triginta dies hñe incipiat, à die primæ publicationis, i eadē parochia factę, numerādos.

2. Vnus tantū (siue vir, siue mulier) vel ad summum vnus & vna, baptizatum de baptismo suscipiant: inter quos & baptizatū ipsum, & illius patrē & matrem, nec non inter baptizantē & baptizatū, baptizatq; patrem ac matrem tm̄ spiritualis cognatio contrahatur. Parochus eū vel eos, quos electos ad hoc cognouerit, tm̄ ad suscipiēdum baptizatū admittat: & in libro eorum nomina scribens, doceat quam cognationem cōtraxerint. Si qui alij baptizatum tetigerint, nulla inde esto cognatio spiritualis, nō obstantibus constitutionibus contra decernentibus. Ea quoq; cognatio, quę ex confirmatio ne contrahitur, confirmantem & cōfirmatum, illiusque patrem & matrem, ac tenentem, non egrediatur.

3. Iustitię publicę honestatis impedimentū, vbi sponsalia valida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit: vbi autem valida fuerint, primū gradū non excedat.

4. Impedimentū affinitatis ex fornicatione contractum, quod matrimonium postea factū dirimit, ad eos tantum, qui in primo & secundo gradu cōtinguntur, restringit: in vterioribus gradibus talis affinitas non dirimet matrimonium postea contractum.

5. Si quis sciens intra gradus prohibitos matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis cōsequendę careat: idq; magis in eo seruetur, qui cōsummare matrimonium ausus fuerit. Si ignorāter id fecerit & solennitates requisitas neglexerit, eisdē subiciatur penis. Si verō solennitatibus adhibitis, postea impedimentū cognoscat, cuius habuit ille probabile ignorantiā, tunc facilius est eo & gratis dispensari poterit.

In con-

CONCILIUM 338

In contrahendis matrimonijs, aut nulla omnino, aut raro detur dispensatio, idq; ex causā, & gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes & ob publicam causam.

6. Quandiu rapta mulier in potestate raptoris fuerit, nullum posse fieri matrimonium decernit sancta Synodus. Si autē in libertate cōstituta, eum in virū habere consenserit, eam raptor in vxorem habeat: Iure tm̄ ipso sint excommunicati, perpetuo infames, & omnium dignitatum in capaces, tam raptor, quā omnes consilium, auxilium & fauorem illi prębentes. Si clerici sint, de gradu suo cadant: dotare autē raptam arbitrio Iudicis raptor teneatur, siue illam duxerit, siue non duxerit.

7. Paternē monet sancta Synodus eos ad quos spectat, ne genus hominū vagantiū, & incertas sedes habentiū ad matrimonium facile recipiāt. Magistratus hortat vt eos seuerē coerceāt. Parochis precipit ne illorū matrimonijs intersint, nisi diligētī factā inquisitione, & re ad Ordinariū delata, ab eo licentiā id faciēda obtinuerint.

8. Statuit sancta Synodus concubinos, tam solutos quā coniugatos, cuiuscunq; sint status, si ter admoniti ab ordinario cōcubinas non eiecerint, seq; ab earū cōsuetudine nō se iunxerint, ex cōtatione feriēdos esse: à qua donec re ipsa paruerint, non absoluantur. Quod si censuris neglectis per annū in cōcubinato permāserint, contra eos ab Ordinario seuerē procedatur. Mulieres quę cum adulteris seu concubinarijs publicē viuunt, si ter admonitę nō paruerint, ab Ordinarijs locorum grauius puniantur, inuocato, si opus sit, auxilio seculari.

9. Pręcipit sancta Synodus omnibus cuiuscunq; gradus, cōditionis, & dignitatis existant, sub anathematis pena, quā ipso facto incurrant, ne quouis modo directē, vel indirectē, subditos suos vel quoscunq; alios cogant, quo minus liberē matrimonium contrahant.

10. Ab aduentu Dñi vsque ad diem Epiphanię, & à feria 4. (cinerū) vsq; in octauā Pasceatis scilicet, antiquę nuptiarū prohibitiones obseruentur: In alijs temporibus solenniter celebrari permittantur: vt autē ea modestia & honestate qua decet, fiant, Episcopi curabūt: Sancta enim res est matrimonium & sanctē tractandum.

XX 2 Decreta

SVMMA TRIDENTINI

Decreta de reformatione generali in eadem 8. sessione.

1. Cum primum Ecclesia vacauerit, supplicationes ac preces publicæ, priuatimq; fiant, quibus Clerus & populus bonum à Deo pastorem valeat impetrare. Hortaturq; sancta Synodus omnes, qui ius habent ad promotionem præficiendorum, aut aliquam operam præstare, ut meminerint nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem utilius posse facere, quam si bonos pastores promoueri studeant eosq; mortaliter peccare, nisi quos digniores & Ecclesiæ utiliores iudicauerint, præfici diligenter curauerint: & quos ex legitimo matrimonio natos, vitæ, ætatis, doctrinæ, aliisque dotibus præditos sciunt, quæ iuxta sacros Canones & huius Synodi decreta requiruntur. Additur hic de forma institutionis & testimonii in Synodo Metropolitani faciendæ, & à summo Pontifice approbandæ ad promotionem Episcoporum. Et summus Pontifex admonetur officii sui in eligendis præstantissimis, quibuscumque viris & et ad Cardinalitiam dignitatem.

2. Prouincialia Concilia sicubi intermissa sunt, reuocentur. Metropolitani ipsi intra annum à fine præsentis Concilii, & deinde quolibet triennio post octauam Paschæ resurrectionis Dñice, seu alio commodiori tpe, non prætermittant Synodum in prouincia sua cogere, quo epi & alii, qui interesse debent, conuenire teneantur. Neq; epi Cōprouinciales ad Metropolitanam ecclesiā deinceps accedere inuiti cōpellantur. Epi nulli Archiepō subiecti, vicinum aliquod Metropolitanū semel eligat, cuius Synodo Prouinciali interfint, & ibi ordinata obseruent, ceteris in rebus eorū integra maneat priuilegia. Synodi diocesane quotannis celebrentur, ad quas oēs accedere teneantur, etiam exempti illi, qui nisi exempti essent, interesse deberent. Qui Ecclesiarum curam gerunt, etiam annexarum, quicumque illi sint, Synodo interfint.

3. Patriarchæ, Primates, Metropolitani & Episcopi, propriam diocesim per seipsos, aut si legitime impediti sint, per suum generalem vicariū aut visitatorem visitent. Si quotannis totam visitare non poterint, saltem maiorem eius partem, ita ut biennio tota compleatur. Metropolitani, dioceses suorum Comprovincialium ne visitent, nisi causa cognita & probata in Concilio

Prouinciali.

CONCILII

339

Prouinciali. Archidiaconi, Decani, & alii inferiores, quas ecclesiæ legitimè conuenerunt, visitent assumpto Notario, de consensu epi & per seipsos tantum. Eps & eius visitator possit visitare illas ecclesiæ, quas visitator Capituli (qui non nisi approbatus ab episcopo id faciet) iam visitauit. Archidiaconi & alii inferiores cuncta visitationis sue acta exhibebunt intra mensem epō, nō obstante quacumq; consuetudine, &c. Visitationum scopus primus sit orthodoxam fidem extirpatis hæresibus, inducere: bonos mores tueri, prauos corrigere, populum exhortari ad religionem, pacem, innocentiam, &c. Quæ ut succedant felicias, si omnes qui hoc munere funguntur, studeant charitate omnes amplecti, & modesto comitatu contenti celeriter visitationem absoluant: nulli graues inutilibus sumptibus sint, nec quicquam accipiat exceptis victualibus, quæ sibi ac suis nihil nisi necessarium exigentibus sufficiant. Eligant ii, qui visitantur, malum ne consuetam pecuniam numerare, an victualia prædicta ministrare. Ius tñ conuentionum cum ecclesiis non parochialibus illatum seruetur. Vbi nihil à visitatoribus accipiebatur, gratis tñ visitent eis, q. plus ceperint, pena statuitur. Patroni neq; in iis, quæ ad Sacrorum administrationem spectant, se ingerant, neq; visitationi bonorum ecclesiæ, nisi quatenus eis id ex institutione competat. Epōrum id munus esto, qui & fabricæ prouentus in ecclesiæ usum expēdi curabunt.

4. Canones sub Paulo tertio de Prædicatione uerbi Dei præsentis temporis necessitati sancta Synodus aptius accommodans, mandat ut episcopi ipsi (quorum hoc præcipuum munus est) in ecclesia sua, aut eis impeditis, illi quos ad hoc assumunt, in aliis aut ecclesiis Parochi, a uicorum impensis ii, quos constitutet eps prædicet, saltem Dñicis diebus & solennibus festis. tpe aut ieiuniorum, Quadragesimæ & Aduentus quotidie, ut saltem tribus in hebdomada dieb. si ita oportere duxerint, & si qñ aliis id opportunum iudicant. Moneatur populus audire verbum Dei, ubi id commodè possit, in sua Parochia. Nullus, neque ipsi Regulares etiam in ecclesiis suorum ordinum, contradicente episcopo, prædicare præsumat. Episcopi, pueros in singulis Parochiis diligenter doceri faciant fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum

X x 3 & pa-

SVMMA TRIDENTINI

& parentes, saltem Dominicis & festiuis diebus. Et si necesse sit, per censurâs, ad id compellantur eos, ad quos hoc munus spectat: non obstantibus privilegijs, &c.

5 Causę criminales grauiiores contra epôs, s̄t heresis, quę depositione aut priuatione dignę sint, à Romano tñ Pontifice cognoscantur & terminentur. Si cā necessario extra Romanā curiam sit cōmittenda, nemini nisi Metropolitanis aut epīs a summo Pontifice eligēdis cōmittatur, idq; manu ipsius summi Pontificis signetur, nec his plus tribuatur, q̄ vt processum causę conficiat, & ad Romanū Pontificē transmittant, cui ip̄ s̄nā diffinitiuā referuabitur. Cētera sub Iulio 3. superius decreta, & constitutio sub Innocentio tertio, in Concilio generali, quę incipit. Qualiter & qñ, ab oībus obseruentur. Minores causę epōrum in Concilio tantū Provinciali, aut à deputandis per ipsum cognoscantur & terminentur.

6 Liceat epīs in irregularitatibus oībus & suspēnibus, ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea quę oriuntur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis ad forū cōtentiosum, dispensare, & in quibuscūq; casib; occultis ēt sedi Apostolicę referuatis, delinquentes quoscūq; sibi subditos in diocesi sua p̄ seipsos, aut Vicariū ad id specialiter deputādū, in foro cōscientię gratis absoluerē imposita penitētia saluari. Idē & i heresis crimine in eodē foro cōscientię eis tñ, nō corū vicarijs sit permissum.

7 Cū Sacra administrabunt, illorū vis & vsus pro sapientię caput explicetur, iuxta formā à sancto Synodo præscribendā in Catechesi, quā in vulgare linguā fideliter versam populo parochi exponēt. Eadēq; lingua, sacra eloquia & salutis monita singulis diebus festis explanent, & in lege dñi erudiant, reiectis inutilib; questionib;.

8 Crimen publicē & cum multorum scandalo perpetranti, publica penitētia iniungatur: hanc tñ episcopus commutabit in priuatam, cum id magis vtile iudicauerit. In Cathedralibus ecclesijs, vbi id commodē possit, Penitentiarius cum vñone Prębendę proximē vacaturę instituatur, Doctor aut Licentiatus in Theologia vel iure Canonico & Quadragenarius, aut alias qui pro ratione loci aptior reperiatur. Censeatur hic præsens in choro, quandiu Confessiones in ecclesia audiet.

9 Quę

CONCILII.

340

9 Quę in hoc Concilio toto de visitatione beneficiorum exemptorū constituta sunt, eadē seruētur in ijs ecclesijs secularibus, quę in nullius diocesi esse dicuntur, vt ab episcopo proximo, aut ab electo ab eo, semel in Concilio Provinciali, visitentur non obstantibus, &c.

10 Episcopus & potestati habeat ea ordinādi, puniēdi, & exequēdi iuxta Canonū sanctiones, quę necessaria videbunt visitationi & morū correctioni suorū subditorū. Neq; executionē sp̄ediat exēptio, inhibitiō, appellatiō, &c.

11 Decernit sancta Synodus vt si qñ exigentibus causis grauissimis, aliqui decorabuntur titulis honorarijs, Prothonotariatus, Accolytatus, Comitatus Palatini, Cappellani Regij, aut similibus: & si qui alij eximentur sub noīe seruientium militijs seu monasterijs, hospitalibus, aut Collegijs, aut quouis alio titulo, nihil ex his privilegijs detractum iri Ordinarijs intelligatur, quo minus existantij subiecti plenē Ordinarijs, & quo ad Cappellanos Regios, iuxta constitutionem Innocentij tertij, Quę incipit. Cū Capelle, Exceptis ijs qui exēptis locis, militijs quę actu seruiunt, intra corū septa, & in corū obedientia viuentes: & ijs qui legitimē fm regulam earundem militiarum professionem fecerint, de qua constet Ordinario. Quę verò privilegia residentibus in curia Romana, aut familiaribus Cardinalium, ex Eugenij constitutione competent, ea in ijs qui beneficia obtinent, rōne Beneficiorum non intelligantur, sed Ordinarijs subiecti permaneant, non obstantibus privilegijs, &c.

12 Nemo deinceps ad vllam dignitatem, cui animarū cura subest, promoueatur, nisi qui 25. annū ætatis attingerit, & in clericali ordine versatus, doctrina ad id munus necessaria, & morū integritate commendat. Archidiaconi, vbicūq; fieri poterit, sint magistri seu Doctores aut Licētiati in Theologia aut Iure Canonico: ad ceteras dignitates quibus ea cura non est annexa aīarum. Clerici assumantur idonei, non minores 22. annis. Patro ni beneficiorū curā aīarū habentiū, intrā duos à possessione adepti mēses, in manibus epī, aut coram generali eius Vicario publicā faciant Orthodoxę fidei professionē, & in Sanctę Romanę ecclesię perpetuā obedientiam iurent. Assumpti ad Canoniciatus & dignitates in

XX 4 Cathē

SVMMA TRIDENTINI

Cathedrali ecclesia, id ipsum faciant non solum coram epō, sed et in Capitulo: alioqui neq; fructus faciāt, neq; eis possessio suffragetur. Multa præterea statuuntur de etate, ordinibus, titulis, residetia, cultu, exercitio, & moribus eorū qui ad Canonicatus & Portiones assumētur.

13 Concilio provinciali cōmittitur, vt diligenter inquirat, qua rōne, quibusve modis tenues aliqui epātus augeantur, vt & dignitati episcopali respondeant, & ecclesiarū necessitati satisfiat, & confecta super hoc instrumenta ad Summum Pontificē mittat, qui prout expedire iudicauerit, tales ecclesias aut vniendo, aut fructuum accessione, augebit. Idē et in Parochialibus ecclesiis pauperibus providēdum epō permittitur. Ecclesiæ Parochiales nullo modo vniantur monasteriis, Abbatibus, Præbendis, vel alijs quibuscunq; beneficijs, vel Hospitalibus, vel militijs: & in eis omnibus quæ sunt iam vnitæ, decretum huius Synodi sub Paulo tertio obseruetur. Epātus qui summam ducatorum mille, & Parochiæ quæ summam centum, annuis prouentibus, fm verum valorem non excedunt, nullis pensionibus aut reservationibus fructuum grauentur. Vbi Parochiales ecclesiæ non sunt distinctæ, sed rectores earum promiscuē petentibus ministrant Sacramēta, ep̄s populo distincto, certas Parochias faciat, & suum perpetuum populum ac peculiarem Parocho assignet. Et vbi nullæ sunt Parochiales, quamprimum fieri curet: non obstantibus privilegijs, &c.

14 Mandat sancta Synodus ep̄is, vt eas solutiones seu promissiones seu turnorū lucra, quæ praua consuetudine alicubi exigunt in electione, præsentatione, vel alia p̄uisione seu admissione ad possessionē, penitus aboleāt & extirpēt illis dūtaxat exceptis, quas pias & laudabiles inuenerint: ijs verō q̄ cōtra cōprehēsa in decreto, cōmittēt, penis in Simoniacos latis mulctent, nō obstantib; &c.

15 Liceat episcopis cum consensu Capituli, aliquot beneficia simplicia vnire Canonicatibus ecclesiæ Cathedralis: & Collegiatæ, vbi tam tenues sunt, vt gradui Canonicorum pro loco & personis non sufficiant, aut aliquas supprimant præbendas cū Patronorum consensu, vt earum prouentus in distributionibus quotidianis aliarum applicentur: ita tamen vt tot supersint quæ, diuino

CONCILII

341

diuino calturi ac dignitati ecclesiæ respondeant.

16 Iubetur Capitulū cui sed vacante munus incēbit fructuū percipiēdorū, economū decernere, qui rerū ecclesiasticarū & prouētū curā gerat: itē vicariū cōstituet idoneū infra octo dies, uel existentē confirmabit. Cessante Capitulo Metropolitani cura hæc sit. Ep̄us vero ad talē ecclesiā promotus, ab his Officialibus & ab ipso Capitulo rationē exigat officiorū & administrationis polliq; eos punire, q̄ deliquerint in ea administratione licet à Capitulo liberationem obtinuerint. Et de scripturis ad ecclesiā pertinetibus, Capitulū episcopo reddat rationem, si quæ scripturæ ad illud pertinuerint.

17 Sancta Synodus statuit, vt in posterū vnū tantū beneficiū ecclesiasticū singulis cōferatur: qā si ad vitā honestē sustentādā eius cui cōfertur, nō sufficiat, licebit aliud simplex sufficiens idē cōferri: modo vtrūq; persona nalē residentia nō requirat. Et hæc ad omnes Cathedralis ecclesias, & ad omnia beneficia secularia & regularia vel cōmendata pertineant. Illi uero qui in præsentī plures Parochiales ecclesias, aut unā Cathedralē & aliā parochiale obtinēt, cogantur omnino vna tantum retēre, alias infra sex mēses dimittere: alioquin beneficia oīa, quæ obtinēt, vacare cēseantur: & vt vacantia alijs cōferantur, nec illi cura cōscientia fructus post dictū tēpus retineant. Optat tamē sancta Synodus Summū Pontificē aliqua ratione necessitatibus resignantium providere.

18 Cū ecclesia Parochialis, quæcunq; ea sit per obitū vel resignationē uacauerit, episcopus statim idoneū in ea vicariū, si opus sit, cū cōgrua sustentatione fructuū cōstituet, donec ei de rectore prouideatur. Porro ep̄us & Patroni, intra breue tempus, quod ipse ep̄us præscribet, idoneos clericos coram deputandis examinatribus nominet & deferat, q̄ uolēt aliorū nomina, vt de omnibus diligēs fiat inquisitio. Et si ep̄o & Synodo provinciali videatur, per edictū publicum uocetur, qui uolent examinari Examinētur ab episcopo omnes, aut ab eius generali vicario, cū alijs saltē tribus examinatribus horumvotis, si pares aut singulares fuerint, accedere possit episcopus, vel uicarius quibus magis videbitur Examinatorum eligēdorū latē præcipitur modus, qualitates,

SVMMA TRIDENTINI.

qualitates, &c. & quid fiet quando Ius Patronatus vel ad ecclesiasticum pertinebit vel ad Laicos. Nec aliter facta provisio vilius sit valoris vel moneti, non obstantibus indultis, privilegijs, &c.

19 Mandata de providendo & gratie quæ dicuntur Expectatiuæ, nec concedantur deinceps, nec concessis uti liceat, nec reservationes mentales, nec alix quæcunq; gratiæ ad uacatura alicui etiam Cardinali dentur, & concessa antea abrogata esse censeantur.

20 Cause omnes ad sortu ecclesiasticu pertinentes, in prima instantia coram Ordinarijs locoru dñtaxat cognoscantur, & infra biennium saltē à die mortis litis terminentur: alioquin litigantes superiores Iudices cōpetentes adeāt, qui cām terminēt. Hic latē decernitur, quæ & apud quos Iudices cause sint peragēdæ; & ne Nūrij seu Legati, pcedāt cōtra Clericos & alios ecclesiasticos, nisi epō requisito & negligēte. Et ut notarius actorū cop am appellati cōgrua mercede, intra mēsem exhibeat. Si fraud fecerit aut ipse Notarius aut Iudex ad dupli penā quāti ea lis fuerit, teneat: nō obstantibus privilegijs, &c.

Sessio nona.

Decreta & Canones de Purgatorio, Veneratione reliquiarum, inuocatione Sanctorum, De Imaginibus, & indultis, & reformatio regularium & generali, publicata die 3. & 4. Decembris 1563. sub Pio Papa 4.

De Purgatorio.

Præcipit sancta Synodus episcopis, ut doctrinam de Purgatorio ubique prædicari studeant, & difficiliore atque incertas questiones euulgari non permittant.

Decretum de ueneratione reliquiarum, inuocatione sanctorum, & imaginibus.

Iisdē mādāt ut doceāt sanctorū inuocationem, reliquiarū honorē, & imaginū vsum, & eos qui aliter docēt, impiē sentire prædicēt: Id qd Cōciliorū, præsertim vero secundæ Nicæ Synodi decretis cōtra imaginū oppugnatores, est sancitū. Si quis aut his decretis cōtraria docuerit aut senserit, Anathema sit. In has aut sanctas & salutes obseruationes, si qui abusus irrepserint, eos prorsus aboleri sancta Synodus cupit. Et ut hæc fidelius obseruetur, statuit nemini licere vllō in loco, vel ecclesia, et quomo.

CONCILIUM.

342

quolibet exēpta, vllā insolitā ponere, vel ponēdā curare imaginē, nisi ab epō approbata fuerit. Nulla etiam admittēda esse noua miracula vel nouas reliquias recipiendas, nisi eodē recognoscēte vel approbante episcopo.

De regularibus. Ca. 1.

Omnes regulares tā viri quā mulieres ad regulæ quā professi sunt præscriptū, vitā instituunt & componant.

Iis non liceat bona immobilia vel mobilia tanquam *Canon 2.* propria possidere. Quod si quis aliter quicquam tenere deprelusus aut conuictus fuerit, is biennio actiua & passua voce priuatus sit, atque etiam iuxta suæ regulæ & ordinis constitutiones puniatur.

Concedit sancta Synodus omnibus monasterijs, exceptis sancti Fræcis fratibus capucinis, & minoribus de obseruantia, ut deinceps bona immobilia eis possidere liceat. Nec de cætero similia loca erigantur, sine epō, in cuius diœsi erigenda sunt, licentia prius obtenta.

Ne quis regularis sine sui superioris licentia, quouis *Canon 4.* prætextu se alicui subiciat. Illi aut qui studiorum causa ad vniuersitates mittuntur, in conuentibus tantū habitent, alioquin ab ordinarijs contra eos procedatur.

Vniuersi episcopi clausuram sanctimonialium, ubi *Canon 5.* violata fuerit, diligēter restitui, & conseruari procurēt, etiam cum inuocatione secularis brachij si opus fuerit. Nemini sanctimonialiū liceat sine approbatione episcopi piā monasterio discedere. Neminiq; liceat sine episcopi licentia intra septa monasterii ingredi.

In electione quorūcūq; superiorū fiat electio per vota *Canon 6.* secreta, ita ut singulorū eligētū nomina nō publicētur.

Omni præposita eligatur, nō minor annis quadraginta, quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit. Nulla duobus monasterijs præficiatur, si qua plura obtinet, cogatur intra sex menses, vno excepto, cætera resignare.

Monasteria quæ immediate ad sedis Apostolicæ præfectionem diriguntur, infra annū sese in congregationes redigere, & certas regulares personas deputare teneantur. Quod nisi fecerint, Metropolitanus ea conuocet, in cuius defectum episcopi subdantur.

Monasteria sanctimonialium sanctę Dei Apostolicę *Canon 9.* immediatę

SVMMA TRIDENTINI

immediatè subiecta, ab episcopis tanquam dictæ sedi delegatis, gubernentur: Quæ uero a deputatis in capitulis generalibus, uel ab alijs regularibus reguntur, sub eorum cura & custodia relinquuntur.

Attendant diligenter epi, & ceteri superiores monasteriorum sanctimonialiũ, ut in constitutionibus earum admoneantur sanctimoniales, ut saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, & sacrosanctam Eucharistiam suscipiant, ut eo se salutari præsidio muniant, ad omnes oppugnationes demonis fortiter superandas.

In monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus immittitur animarum cura personarum secularium, personarum tam regulares quam seculares huiusmodi curam exercentes, subint immediatè iurisdictioni, visitationi, & correctioni epi, in cuius digressu sunt, excepto monasterio Cluniacensi cum suis limitibus. Et exceptis et his monasteriis seu locis, in quibus Abbates generales aut capita ordinum sedem ordinariam principalem habent, æqualis monasteriis seu domibus, in quibus Abbates aut alii regularium superiores iurisdictionem episcopalem & temporalem in parochos & parochianos exercent.

Censuræ quæ à sede Apostolica vel ab episcopo mandantur, à regularibus in illorum ecclesiis publicentur & seruentur.

Controversias omnes de præcedentia tam inter regulares quam seculares, episcopus amota appellatione componat.

Regularis non subditus episcopo qui uel extra, uel intra claustra cum scandalo degit, seuerè puniatur intra tempus ab episcopo præfigendum. Sin minus, ab episcopo puniatur.

In omni regione professio non fiat ante decimum sextum annum expletum. Professio autem antea facta, nulla sit.

Nulla quoque renunciatio aut obligatio antea facta, nisi cum licentia episcopi, siue eius vicarii fiat, intra duos menses proximos ante professionem, ac non alias intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione. Finito tempore nouiciatus, superiores nouicios, quos habiles inuenerint ad proficendum, admittant, aut ex monasterio eos ciciant,

Si puella

CONCILII

343

Si puella, quæ habitum regularem suscipere voluerit, maior duodecim annis sit, non ante eum suscipiatur, quam Episcopus aut eius vicarius de eius voluntate diligenter cognouerit.

Qui virginem, uel viduam monasterium ingredi, aut habitum suscipere, quocumque impedierit, Anathema sit.

Quicumque regularis præcederit se per vim & metum ingressum esse religionem, aut et dicat ante ætatē debitam professum fuisse, uel quæ habitum dimittere, aut et eum habitum discedere sine licentia superioris, non audiat, nisi intra quinquennium tantum à die professionis, & tunc non aliter nisi eas quas præcederit, deduxerit coram superiore suo & ordinario. Nemo et regularis cuiuslibet facultatis vigore transferat ad laxiorem religionem: nec detur licentia cui quam regulari, occultè serendi habitum suæ religionis.

Abbates, qui sunt ordinis capita, Episcopis non subiecti, quibus est in alia inferiora monasteria, prioratusue legitimæ iurisdictionis, eadem illa sibi subdita monasteria & prioratus, suo cuique loco & ordine, ex officio visitent.

Illi, qui in presenti monasteria, quæ capita sunt ordinis, siue Abbatias, siue Prioratus, filie eorum non occupata, in commendam obtinent, nisi sit eis de regulari successore prouisum, infra sex menses, religionem solenni ter profiteri, aut iis cedere, teneantur.

Omnia monasteria, hæc quæ hæctenus sancita sunt, obseruare teneantur. Et si quid executioni mandatum non sit episcoporum negligentia, concilia provincialia suppleant. Regularium uero capitula provincialia & generalia, in defectum aliorum prouideant. Quibus ut auxilium & auctoritatem interponant, Reges & principes hortatur sancta Synodus.

Decreta Reformationis generalis in eadem Sessione publicata.

Episcopi, ceterique ecclesiastici ex redditibus ecclesiæ, contanguineos, familiaresue augere non studeant.

Omnēs ecclesiæ Primates in prima Synodo provinciali, quæ hic definita sunt, palam recipiant, & omnes hereses publicè detestentur. Idem faciant qui in Synodo diocesana conuenire debent.

Excommunicationes nemini prorsus præterquam ab episcopo decernantur. Nephas autem sit seculari magistratui

Canon 17.

Canon 18.

Canon 19.

Canon 20.

Canon 21.

Canon 22.

Canon 23.

Canon 24.

SVMMA TRIDENTINI.

stratui prohibere ecclesiastico iudici ne quē excoīcet.

Liceat episcopis, & Abbatibus & generaliū ordinum pro sua conscientia Missarum magnum numerū, quibus celebrandis singulis diebus in vna ecclesia suffici non potest, quicquid magis ad honorem Dei viderint expedire, decernere & statuere.

Qualitatibus, quæ in beneficiorum electione requirunt, vt oneribus illis iniunctis, non derogetur.

Decretum Pauli 3. quod incipit Capicula Cathedra-
lium, obseuetur.

Nemini in posterum accessus, aut regressus ad benefi-
cium ecclesiasticum concedatur. Quod in coadiuto-
riis posthac obseuetur.

Omnes ecclesiastici hospitalitatis officium pro bene-
fictorum proventu & fundationis præcepto, admini-
strent. Administratio autem hospitalium vni & eidem
personæ ultra triennium deinceps non committatur,
nisi aliter in fundatione cantum reperiatur.

Titulus iuris patronatus ex autētico documēto, &
fm iuris dispositionem ostendatur. Item liceat epō præ-
sentatos à patronis, si idonei non sint, repellere.

In his locis, in quibus propter longinquitatem per-
sonarum notitia haberi non potest, personæ ecclesiasti-
cæ committantur, quæ de iisdem cognoscant.

Omnes beneficiorū locationes in successorum præ-
iudicium valide non intelligantur, neque liceat iuris-
dictiones ecclesiasticas locare.

Decimæ in posterum sub excommunicationis pēna
integre persoluantur.

Quarta quæ funeralium dicitur, Cathedrali aut Pa-
rochiali ecclesiæ solita persolui, in toto iure persolua-
tur, etiam si fuerit aliis Ecclesiis concessa.

Clerici ne concubinas, aut alias mulieres in posterū
habeant, alioquin puniantur.

Non liceat filiis clericorum, in ecclesiis vbi eorū pa-
tres beneficium ecclesiasticū habent, beneficium obtinere.

Beneficia secularia, quæ curam animarum habent,
in simplex beneficium non conuertantur.

Epī, tū in ecclesia, q̄ in foris, suū ordinē & gradū re-
tineant, & principes paterno honore prosequantur.

Canono-

CONCILII

344

Canones exactē obseruentur, de quibus non nisi in-
sta ratione dispensetur.

Quicumque duellum concesserit, excommunicetur.

Oīa cōcilia, & facti Canones diligētē obseruentur.

Postremo sancta Synodus omnia & singula, sub qui-
buscunque clausulis, quæ de morum reformatione, at-
que ecclesiastici disciplina, tam sub sanctissimis Paulo
3. & Iulio 3. quam beatissimo Pio 4. maximis Pontifici-
bus, in hoc sacro Concilio statuta sunt, declarat ita de-
creta fuisse, vt in his salua semper authoritas sedis Apo-
stolicæ & sit, & esse intelligatur.

DECRETA PVBLICATA IN

eadem Sessione die 4. Decemb.

Decretum primum.

Indulgentiarum vsus in ecclesia retineatur. Et si quis
abusus irrepserit, cohibeatur.

Ciborum delectus & ieiunia, vt dierum festorum re-
ligiosa celebratio, retineatur.

Catechismi, Missalis, & Brethiarii negotium ad Ro-
manum Pontificem remittatur.

Declarat sancta synodus, ex loco assignato oratori-
bus, tū ecclesiasticis, quā secularibus, in sedendo, in dicē-
do, aut quibuscūq; aliis actibus, nullū cuiquā eorū fa-
ctū fuisse præiudicium, sed oīum illorū, vt Imperato-
rum, Regum, Rerūpublicarum, ac principum suā iu-
ra & prerogatiuas illæsas, saluas esse & in eodē statu per-
manere, prout ante præsens Concilium reperiebantur.

Principes, quæ ab hac sancta Synodo decreta sunt,
ab hæreticis deprauari non sinant.

Decreta, quæ ad dogmata & morum reformationem
statuta & definita sunt temporibus Pauli 3. & Iulii 3.
Max. Pontificis lecta & approbata fuere à sancta synodo.

*Hac Sessione placuit omnibus finem imponi huic Con-
cilio Tridentino, confirmationemque a sanctissimo Pio Papa
4. petere, sed à tribus patribus reclamatum & intercessum
fuit.*

FINIS.

REGISTRVM

ABCDEFGHIKLMNOPQRS
TVXYZ.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk
Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss
Tt Vu Xx.

Omnes sunt quaterniones.

VENETIIS.

Apud Hæredes Petri Dehuchini.
M D LXXXVII.

